

JOURNAL OF MCU BUDDHAPANYA REVIEW

E-ISSN : 2630-0524

JMBR

Approved by TCI during 2020-2024

ปีที่ 7 ฉบับที่ 4
ตุลาคม - ธันวาคม 2565

VOLUME 7 NUMBER 4
OCTOBER - DECEMBER 2022

วารสาร มจร พุทธปัญญาปริทรรศน์

วิทยาลัยสงฆ์พุทธปัญญาศรีทวารวดี มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

วารสาร มจร พุทธปัญญาปริทรรศน์

Journal of MCU Buddhapanya Review

ปีที่ 7 ฉบับที่ 4 (ตุลาคม – ธันวาคม 2565)

Vol. 7 No. 4 (October – December 2022)

E-ISSN : 2630-0524 (Online)

❖ วัตถุประสงค์

วารสาร มจร พุทธปัญญาปริทรรศน์ มีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมการศึกษา ค้นคว้า เผยแพร่บทความวิจัยและบทความวิชาการแก่นักวิจัย นักวิชาการ คณาจารย์ และนักศึกษาในระดับบัณฑิตศึกษา ในมิติทางด้านพระพุทธศาสนา ศิลปศาสตร์ รัฐศาสตร์ รัฐประศาสนศาสตร์ นิติรัฐศาสตร์ สหวิทยาการด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ สหวิทยาการด้านการพัฒนาสังคมและชุมชน และสหวิทยาการด้านการศึกษา โดยเปิดรับบทความทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ

ตั้งแต่ปี 2566 เป็นต้นไป วารสารทำการเปลี่ยนแปลงกำหนดการตีพิมพ์เผยแพร่ เป็นปีละ 6 ฉบับ คือ ฉบับที่ 1 (มกราคม-กุมภาพันธ์), ฉบับที่ 2 (มีนาคม-เมษายน), ฉบับที่ 3 (พฤษภาคม-มิถุนายน), ฉบับที่ 4 (กรกฎาคม-สิงหาคม), ฉบับที่ 5 (กันยายน-ตุลาคม), และฉบับที่ 6 (พฤศจิกายน-ธันวาคม) และเปลี่ยนแปลงกำหนดอัตราค่าธรรมเนียมการตีพิมพ์ใหม่ ตามประกาศที่ได้แจ้งทางเว็บไซต์ของวารสารแล้ว

วารสารมีกระบวนการประเมินคุณภาพจากผู้ทรงคุณวุฒิก่อนตีพิมพ์ โดยบทความที่ตีพิมพ์เผยแพร่ในวารสารต้องมีค่าเปอร์เซ็นต์ความคล้าย (ทั้งเอกสาร) ด้วยระบบ CopyCatch ไม่เกิน 20 % และต้องผ่านการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิ อย่างน้อย 3 ท่าน ในลักษณะปกปิดรายชื่อ (Double blind peer-reviewed) ทั้งนี้ ผลงานที่ขอรับการตีพิมพ์ในวารสาร จะต้องไม่เคยตีพิมพ์หรืออยู่ระหว่างการพิจารณาเพื่อตีพิมพ์ในวารสารอื่นใด โดยผู้พิมพ์จะต้องปฏิบัติตามรูปแบบการเขียนของวารสาร ขั้นตอนและหลักเกณฑ์ของวารสารอย่างเคร่งครัด สำหรับความคิดเห็นที่ปรากฏในเนื้อหาของบทความถือเป็นความรับผิดชอบของผู้พิมพ์ และไม่ถือเป็นความรับผิดชอบของกองบรรณาธิการ

The Journal of MCU Buddhapanya Review has the objective is to promote education and dissemination research articles and academic articles for researchers, academicians, lecturer and graduate students. Inside dimensions of Buddhism, Liberal Arts, Political Science, Public Administration, Jurisprudence, Interdisciplinary humanities and social sciences, Interdisciplinary in Social and Community Development and Interdisciplinary education. Accepting articles in both Thai and English since.

From 2023 onwards, the journal has changed its publication schedule to 6 issues per year: No.1 (January-February), No.2 (March-April), No.3 (May-June), No.4 (July-August), No. 5 (September-October), and No.6 (November-December) and change the new publishing fee. according to the announcement posted on the journal's website.

Journals have a quality assessment process from experts before publication. The articles published in the journal must have a percentage of similarity (whole document) with “Copy Catch” system not more than 20% and must be considered by at least 3 qualified persons in a way that conceals the list (double blind peer-reviewed). The articles request to be published in a journal must have never been published or under consideration for publication in any other journal. The authors must follow the journal's writing style, strictly the procedures and guidelines of the journal. Comments appearing in the body of the article, it is the responsibility of the author and is not the responsibility of the editorial department.

❖ **เจ้าของ**

วิทยาลัยสงฆ์พุทธปัญญาศรีทวารวดี มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

❖ **Owner**

Buddhapanyasridvaravadi Buddhist College Mahachulalongkornrajavidyalaya University

❖ **สำนักงาน**

วิทยาลัยสงฆ์พุทธปัญญาศรีทวารวดี มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

เลขที่ 51 หมู่ที่ 2 ตำบลไร่ขิง อำเภอสามปราชญ์ จังหวัดนครปฐม 73210

โทร/โทรสาร 034-326-912

<http://www.rk.mcu.ac.th> , <https://so03.tci-thaijo.org/index.php/jmbr/>

Email : journalbudpan@gmail.com

❖ **Officer**

Buddhapanyasridvaravadi Buddhist College Mahachulalongkornrajavidyalaya University

51 M.2, Raikhing, Samphran, Nakhon Pathom, Thailand, 73210

โทร/โทรสาร 034-326-912

<http://www.rk.mcu.ac.th> , <https://so03.tci-thaijo.org/index.php/jmbr/>

Email : journalbudpan@gmail.com

❖ **ที่ปรึกษา (Advisors)**

อธิการบดี

Rector

รองอธิการบดีฝ่ายบริหาร

Vice-Rector for Administration

รองอธิการบดีฝ่ายวิชาการ

Vice-Rector for Academic Affairs

รองอธิการบดีฝ่ายกิจการทั่วไป

Vice-Rector for General Affairs

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

Dean, Graduate School

ผู้อำนวยการสถาบันวิจัยพุทธศาสตร์

Director, Buddhist Research Institute

ผู้อำนวยการวิทยาลัยสงฆ์พุทธปัญญาศรีทวารวดี

Director, Buddhapanyasridvaravadi Buddhist College

❖ บรรณาธิการ (Executive Editor)

พระมหาบุญเลิศ อินทปญโญ, ศ.ดร.,

Prof. Dr. Phramaha Boonlert Indhapanyo

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Mahachulalongkornrajavidyalaya University

❖ หัวหน้ากองบรรณาธิการ (Chief Editor)

พระมหาประกาศิต สิริเมโธ, ผศ.ดร.

Asst. Prof. Dr. Phramaha Prakasit Sirimedho

❖ ผู้ช่วยกองบรรณาธิการ (Assistant Editors)

นางสาวฉัตรระวี มณีชัย

Miss Chatravee Maneekut

❖ กองบรรณาธิการ (Editorial Board)

พระครูวินัยธรสุริยา สุริโย, ดร.

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

รองศาสตราจารย์ ดร.สำเนียง เลื่อมใส

มหาวิทยาลัยศิลปากร

รองศาสตราจารย์ ดร.สิริกร กาญจนสุนทร

มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

รองศาสตราจารย์ ดร.ชลวิทย์ เจียรจิตต์

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

รองศาสตราจารย์ ดร.โอฬาร ถิ่นบางเตียว

มหาวิทยาลัยบูรพา

รองศาสตราจารย์ ดร.สัญญา เคนาภูมิ

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

รองศาสตราจารย์ พ.ต.อ.หญิง ดร. ศิริพร นุชสำเนียง

โรงเรียนนายร้อยตำรวจ (สามพราน)

รองศาสตราจารย์ ดร.วุฒินันท์ กันทะเตียน

มหาวิทยาลัยมหิดล

รองศาสตราจารย์ ดร.โกนิฐ์ ศรีทอง

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

รองศาสตราจารย์ ดร.ธวัช หอมทวนลม

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สมชาย ดำเนิน

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กังวล ศักขิมา

มหาวิทยาลัยศิลปากร

Asst. Prof. Dr. Roman Meinhold

Mahidol University International College

❖ ผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณาก่อนการขอรับบทความ (Peer Review)

❁ ผู้ทรงคุณวุฒิภายในมหาวิทยาลัย

พระสุธีรัตนบัณฑิต, รศ.ดร.

สถาบันวิจัยพุทธศาสตร์

พระมหาดวงเด่น จิตตญาณ, ผศ.ดร.

คณะพุทธศาสตร์

พระมหาเกษม ภัททิโสภณ, ผศ.ดร.

คณะสังคมศาสตร์

พระครูสังฆรักษ์จักรกฤษณ์ ภูริปญโญ, ผศ.ดร.

คณะครุศาสตร์

พระมหาเกรียงศักดิ์ อินทปญโญ, ดร.

สถาบันวิจัยพุทธศาสตร์

พระปลัดประพจน์ สุภาโต, ดร.

พระครูใบฎีกาอภิชาติ ธรรมสุโท, ดร.

พระครูใบฎีกาธีรยุทธ จันทูปโม, ดร.

พระเจริญพงษ์ ธรรมทีโป, ดร.

รองศาสตราจารย์ ดร.วรวิทย์ นิเทศศิลป์

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พุทธชาติ แผนสมบุญ

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ไพรัตน์ ฉิมหาด

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พิชิต ปุริมาตร

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ภุชวิจน์ ปุณยวุฒิปรีดา

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อุบล วุฒิพรโสภณ

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.โยตะ ชัยวรมันกุล

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พัชรพล ศุภภา

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สายน้ำผึ้ง รัตนงาม

✿ ผู้ทรงคุณวุฒิภายนอกมหาวิทยาลัย

พระเมธาวิสัยรส, รศ.ดร.

พระมหามหวิทร์ ปุริสุตโตโม, ผศ.ดร.

รองศาสตราจารย์ ดร.สิริกร กาญจนสุนทร

รองศาสตราจารย์ ดร.สำเนียง เลื่อนไส

รองศาสตราจารย์ ดร.ชลวิทย์ เจียรจิตต์

รองศาสตราจารย์ ดร.โอฬาร ถิ่นบางเตียว

รองศาสตราจารย์ ดร.สำเนียง เลื่อนไส

รองศาสตราจารย์ พ.ต.ท.หญิง ดร.ศิริพร นุชสาเนียง

รองศาสตราจารย์ พ.ต.ท.หญิง ดร.ทัดดาว โฉมลักษณ์

รองศาสตราจารย์ ดร.สัญญา เคนาภูมิ

รองศาสตราจารย์ ดร.วุฒินันท์ กันทะเตียน

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กัณวาล คัชชีมา

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เบญจมาศ สุขสถิตย์

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เบญจวรรณ บวรกุลภา

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กฤติยา รุจิโชค

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ประทีป พิษทองกลาง

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ภูมิภักดิ์ ภูมิพงศ์ชคร

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ญาณกร ไท้ประยูร

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ทินกฤตพัชร รุ่งเมือง

วิทยาลัยสงฆ์พุทธปัญญาศรีทวารวดี

วิทยาลัยสงฆ์พุทธปัญญาศรีทวารวดี

วิทยาลัยสงฆ์พุทธปัญญาศรีทวารวดี

วิทยาลัยสงฆ์พุทธปัญญาศรีทวารวดี

วิทยาเขตเชียงใหม่

คณะมนุษยศาสตร์

วิทยาเขตนครศรีธรรมราช

วิทยาเขตนครราชสีมา

วิทยาลัยสงฆ์พุทธปัญญาศรีทวารวดี

วิทยาลัยสงฆ์พุทธปัญญาศรีทวารวดี

วิทยาลัยสงฆ์พุทธปัญญาศรีทวารวดี

วิทยาลัยสงฆ์พุทธปัญญาศรีทวารวดี

วิทยาลัยสงฆ์พุทธปัญญาศรีทวารวดี

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

มหาวิทยาลัยศิลปากร

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

มหาวิทยาลัยบูรพา

มหาวิทยาลัยศิลปากร

โรงเรียนนายร้อยตำรวจ (สามพราน)

โรงเรียนนายร้อยตำรวจ (สามพราน)

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

มหาวิทยาลัยมหิดล

มหาวิทยาลัยศิลปากร

มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

มหาวิทยาลัยสยาม

มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์

สถาบันรัชต์ภาคย์

สถาบันการจัดการปัญญาภิวัฒน์

บทบรรณาธิการ

การที่วารสาร มจร พุทธปัญญาปริทรรศน์ ซึ่งดำเนินการมาตั้งแต่ปี พ.ศ.2559 นั้น มีการพัฒนาคุณภาพมาอย่างต่อเนื่อง ได้ผ่านการรับรองคุณภาพวารสารวิชาการจากศูนย์ดัชนีการอ้างอิงวารสารไทย [Thai-Journal Citation Index (TCI) โดยจัดให้เป็นวารสารกลุ่มที่ 1 (Tier 1) ตั้งแต่วันที่ 1 มกราคม 2564 ไปจนถึงวันที่ 31 ธันวาคม 2567

สำหรับการตีพิมพ์เผยแพร่ฉบับนี้ เป็นปีที่ 7 ฉบับที่ 4 (ตุลาคม – ธันวาคม 2565) มีผลงานที่ผ่านการคัดเลือกให้ตีพิมพ์ รวมจำนวน 25 เรื่อง แบ่งเป็นบทความวิจัย จำนวน 23 เรื่อง บทความวิชาการ 2 เรื่อง โดยเป็นบทความภาษาอังกฤษ 2 เรื่อง และบทความภาษาไทย 23 เรื่อง ดังนี้ (1) THE MANAGEMENT PROCESS OF REVERSE LOGISTICS AND THE LOGISTICS SERVICES QUALITY IN THAILAND'S ELECTRONICS EXPORT INDUSTRY, (2) อิทธิพลของปรากฏการณ์คลื่นไหวสะเทือนหาอดีตที่มีต่อการสร้างสรรค์จุดหมายปลายทางการท่องเที่ยวรวมรถแบบฮิพ, (3) การนำนโยบายพื้นที่นวัตกรรมทางการศึกษาไปปฏิบัติในเขตพื้นที่การศึกษาจังหวัดปัตตานี, (4) การประเมินผลโครงการฝายน้ำถ่วง (บ้านปันใต้) พร้อมระบบส่งน้ำ ตำบลปงเตา อำเภองาว จังหวัดลำปาง, (5) แนวทางจัดการเรียนรู้รายวิชาฟิสิกส์สำหรับครูเพื่อพัฒนาแนวคิดและพลังสมรรถนะแห่งตนของนักศึกษาครู, (6) การศึกษาการมีส่วนร่วมของนักเรียนในชั้นเรียนคณิตศาสตร์ที่เน้นกระบวนการแก้ปัญหา, (7) การศึกษาแผนการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดการคิดอย่างมีศิลปะ ในรายวิชาศิลปะพื้นฐาน เพื่อส่งเสริมการสร้างสรรคผลงานและการรับรู้สุนทรียภาพ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5, (8) ปัจจัยที่ส่งผลต่อการใช้โซเซียลคลาวด์เลิร์นนิ่ง สำหรับนักศึกษาระดับอุดมศึกษาในศตวรรษที่ 21, (9) การบริหารด้านการเงินส่วนบุคคลเพื่อวัยเกษียณอายุบุคลากรสายวิชาการภายในมหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา ด้วยนวัตกรรมด้านการเงินจากการวิเคราะห์การถดถอยโลจิสติกส์, (10) ความร่วมมือเชิงนโยบายของภาครัฐและเอกชนเพื่อลดปัญหาความล่าช้าการก่อสร้างอาคารสาธารณะขนาดใหญ่เขตกรุงเทพมหานคร, (11) การพัฒนารูปแบบการจัดการชุมชนคุณธรรมขับเคลื่อนด้วยพลังบวรตามศาสตร์พระราชา อำเภอนครชัยศรี จังหวัดนครปฐม, (12) การจัดการเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการดำเนินงานของธุรกิจรับเหมาก่อสร้างอาคารกลุ่มวิสาหกิจขนาดกลางในประเทศไทย, (13) การฟื้นฟูพลังของบุคคลที่พลภาพหลังจากประสบอุบัติเหตุขั้นรุนแรงและสูญเสียอวัยวะ, (14) รูปแบบการยกระดับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุโดยใช้กลยุทธ์ทางโหราศาสตร์ในอำเภอนครชัยศรี จังหวัดนครปฐม, (15) นโยบายการพัฒนาพื้นที่สาธารณะเพื่อประโยชน์ต่อการบริการผู้สูงอายุ ในเขตป้อมปราบศัตรูพ่าย กรุงเทพมหานคร, (16) บทบาทองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นกับการส่งเสริมกีฬามวยไชยา เพื่อการท่องเที่ยวเชิงอัตลักษณ์ในจังหวัดสุราษฎร์ธานี, (17) รูปแบบการจัดการความขัดแย้งในองค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดนครปฐม, (18) แนวทางในการพัฒนาการบริหารบริหารรับการบริหารหนี้กองทุนเงินให้กู้ยืมเพื่อการศึกษาในประเทศไทย, (19) รูปแบบการจัดทำบัญชีของวัดพระอารามหลวงในเขตพื้นที่จังหวัดนครปฐม, (20) แนวทางการพัฒนาพื้นที่การขนส่งสินค้าทางอากาศสู่ความสำเร็จของอุตสาหกรรมขนส่งสินค้าทางอากาศระหว่างประเทศ, (21) การวางแผนทางการตลาดเพื่อสร้างความได้เปรียบทางธุรกิจร้านกาแฟที่ใช้บรรจุภัณฑ์ซึ่งเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมในเขตพื้นที่กรุงเทพมหานคร, (22) การบริหารจัดการชุมชนสัมพันธ์ของวัดศรีชะทอง จังหวัดนครปฐม, (23) รูปแบบการ

ดำเนินงานด้านการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาอาชีพรูปแบบปกติวิถีใหม่ของศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยเขตลาดพร้าว, (24)การบริหารจัดการภาวะวิกฤต จากสถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัส COVID-19, (25)การประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อการบริหารสวัสดิการแรงงานต่างด้าว ในจังหวัดสมุทรสาคร"

ท้ายนี้กองบรรณาธิการ ขอขอบคุณทุกท่านที่ได้เลือกให้วารสาร มจร พุทธปัญญาปริทรรศน์ได้ทำหน้าที่เผยแพร่ผลงานของท่าน และหวังอย่างยิ่งว่าผลงานที่ได้รับการตีพิมพ์เผยแพร่ในวารสารฉบับนี้จะเป็นประโยชน์ต่อผู้อ่านตามเจตนารมณ์และวัตถุประสงค์ของการจัดทำวารสาร หากผู้อ่านจะมีข้อเสนอแนะประการใดในการปรับปรุงคุณภาพวารสารนี้ให้ดียิ่งขึ้นกองบรรณาธิการขอน้อมรับด้วยความยินดียิ่ง

ขอแสดงความนับถือ

พระมหาบุญเลิศ อินฺทปญฺโญ, ศ.ดร.

บรรณาธิการ

สารบัญ

เรื่อง	หน้า
บทบรรณาธิการ	(6)
สารบัญ	(8)
ผลงานที่เผยแพร่	
1. THE MANAGEMENT PROCESS OF REVERSE LOGISTICS AND THE LOGISTICS SERVICES QUALITY IN THAILAND'S ELECTRONICS EXPORT INDUSTRY by Sumana Chantharat	1-13
2. อิทธิพลของปรากฏการณ์คลื่นไหวสะเทือนทางจิตที่มีต่อการสร้างสรรค์จุดหมายปลายทางการท่องเที่ยวมรดกแบบฮิพ โดย หงสกุล เมสนกุล และ เกษวดี พุทธิภูมิพิทักษ์	14-29
3. การนํานโยบายพื้นที่นวัตกรรมทางการศึกษาไปปฏิบัติในเขตพื้นที่การศึกษาจังหวัดปัตตานี โดย ไชยยุทธ์ อินบัว และ สืบพงศ์ สุขสม	30-41
4. การประเมินผลโครงการฝายน้ำจาว (บ้านปันใต้) พร้อมระบบส่งน้ำ ตำบลปงเตา อำเภองาว จังหวัดลำปาง โดย ศักดิ์ชัย กุลสุวรรณ และลักขณา ศิริวรรณ	42-53
5. แนวทางจัดการเรียนรู้รายวิชาฟิสิกส์สำหรับครู เพื่อพัฒนาแนวคิดและพลังสมรรถนะแห่งตนของนักศึกษาครู โดย สุปราณี พิสมัย, ธิดิยา บงกชเพชร, และศิรินุช จินดารักษ์	54-63
6. การศึกษาการมีส่วนร่วมของนักเรียนในชั้นเรียนคณิตศาสตร์ที่เน้นกระบวนการแก้ปัญหา โดย พรพนทิพา คุณสมบัติ และ เอื้อจิตร พัฒนจักร	64-76
7. การศึกษาแผนการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดการคิดอย่างมีศิลปะในรายวิชาศิลปะพื้นฐาน เพื่อส่งเสริมการสร้างสรรค์ผลงานและการรับรู้สุนทรียภาพ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โดย ศศิวิมล แสงกรด, พิสิฐ ตั้งพรประเสริฐ, วิสูตร โพธิ์เงิน	77-86
8. ปัจจัยที่ส่งผลต่อการใช้โซเชียลคลาวด์เลิร์นนิ่ง สำหรับนักศึกษาระดับอุดมศึกษาในศตวรรษที่ 21 โดย ธัญธรณ์ อมรกิจบุญโญ, สันติ โสภาประดิษฐ์, สถาพร อยู่สมบูรณ์, พิมพ์ประภา อมรกิจบุญโญ, สมสมร วงศ์จิต, และนเรศ สถิตยพงษ์	87-95
9. การบริหารด้านการเงินส่วนบุคคล เพื่อวัยเกษียณอายุบุคลากรสายวิชาการภายในมหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา ด้วยนวัตกรรมด้านการเงิน จากการวิเคราะห์การถดถอยโลจิสติกส์ โดย สุมนา พูลผล	96-108
10. ความร่วมมือเชิงนโยบายของภาครัฐและเอกชนเพื่อลดปัญหาความล่าช้าการก่อสร้างอาคารสาธารณะขนาดใหญ่เขตกรุงเทพมหานคร โดย นพเมศร์ เจริญนพวงศ์, และพัสสรณ์ วรภัทร์ธระกุล	109-119
11. การพัฒนารูปแบบการจัดการชุมชนคุณธรรมขับเคลื่อนด้วยพลังบรรพตตามศาสตร์พระราชา อำเภอนครชัยศรี จังหวัดนครปฐม โดย พระครูสิริปัญญาวิวัฒน์	120-132

12. การจัดการเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการดำเนินงานของธุรกิจรับเหมาก่อสร้างอาคารกลุ่ม
วิสาหกิจขนาดกลางในประเทศไทย 133-141
โดย ภารดร เพ็งแจ่ม, สานิต ศิริวิศิษฐ์กุล, ชัยวุฒิ จันมา
13. การฟื้นฟูพลังของบุคคลที่พหุผลกระทบหลังจากประสบอุบัติเหตุขั้นรุนแรง 142-153
และสูญเสียอวัยวะ
โดย ชฎาวรรณ ชัยน่าน และ เสรี ใหม่จันทร์
14. รูปแบบการยกระดับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุโดยใช้กลยุทธ์ทางโหราศาสตร์ในอำเภอนคร
ชัยศรี จังหวัดนครปฐม 154-163
โดย พระครูโกวิทสุตการ
15. นโยบายการพัฒนาพื้นที่สาธารณะเพื่อประโยชน์ต่อการบริการผู้สูงอายุ ในเขตป้อมปราบ
ศัตรูพ่าย กรุงเทพมหานคร 164-174
โดย วัชชีระ ขนานแข็ง, และสปีพงส์ สุขสม
16. บทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นกับการส่งเสริมกีฬามวยไชยา เพื่อการท่องเที่ยวเชิงอัต
ลักษณ์ในจังหวัดสุราษฎร์ธานี 175-185
โดย เสรี ทองแถม, และพัสสรณ์ วรภัทร์ธีระกุล
17. รูปแบบการจัดการความขัดแย้งในองค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดนครปฐม 186-196
โดย พระครูอดุลประหารักษ์
18. แนวทางในการพัฒนาการบริหารบริษัทการบริหารหนี้กองทุนเงินให้กู้ยืมเพื่อการศึกษา
ในประเทศไทย 197-209
โดย ธนกร สีลาพัฒน์ และนพดล พันธุ์พานิช
19. รูปแบบการจัดทำบัญชีของวัดพระอารามหลวงในเขตพื้นที่จังหวัดนครปฐม 210-222
โดย พระครูปฐมสุตการ
20. แนวทางการพัฒนาพื้นที่การขนส่งสินค้าทางอากาศสู่ความสำเร็จของอุตสาหกรรมกา
รขนส่งสินค้าทางอากาศระหว่างประเทศ 223-234
โดย ณิชกร บัวชม, นพดล พันธุ์พานิช
21. การวางแผนทางการตลาดเพื่อสร้างความได้เปรียบทางธุรกิจร้านค้าแฟรนไชส์ที่ให้บริการจูงใจซึ่ง
เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมในเขตพื้นที่กรุงเทพมหานคร 235-249
โดย อธิกร ดวงทิพย์ และ พิชญะ อุทัยรัตน์
22. การบริหารจัดการชุมชนสัมพันธ์ของวัดศรีชะทอง จังหวัดนครปฐม 250-264
โดย พระมหาภาเหว่า แป้นคุ้มญาติ
23. รูปแบบการดำเนินงานด้านการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาอาชีพรูปแบบปกติวิถีใหม่ของศูนย์
การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยเขตลาดพร้าว 265-277
โดย ณภัทรภพ ทองรัตน์ และ เด่น ชะเนติยัง
24. การบริหารจัดการภาวะวิกฤต จากสถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัส COVID-19 278-291
โดย นภัทร ชัยธราโชติ
25. การประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อการบริหารสวัสดิการแรงงานต่างด้าว 292-304
ในจังหวัดสมุทรสาคร
โดย นรา บรรลิตกุล, บุญทัน ดอกไธสง, สุรพล สุยะพรหม

THE MANAGEMENT PROCESS OF REVERSE LOGISTICS AND THE LOGISTICS SERVICES QUALITY IN THAILAND'S ELECTRONICS EXPORT INDUSTRY

Sumana Chantharat

Faculty of Management Sciences, Chandrakasem Rajabhat University

Email: sumana.ch@chandra.ac.th

Received 21 July 2022; Revised 11 October 2022; Accepted 11 October 2022.

Abstract

Thailand's economic growth is primarily driven by exports. Electronic goods are a key export of Thailand, making it a base for economic mobility and domestic employment, but the supply management of the industry. Such production in operation has a problem with distribution management. It is not possible to reduce the costs incurred by logistics management and reduce the quality of logistics services. Therefore, this academic article focuses on studying reverse logistics management processes to increase the quality of logistics services in Thailand's electronics export industry.

Studies have shown that the reverse logistics management process consists of clear policymaking and return procedures, damaged production is reproduced to reduce costs, and an efficient waste disposal process will make the quality of logistics services available in the field of service information, demand response, on-time delivery, non-damaged transportation, and customer response to problems more efficiently.

Keywords: Quality of Logistics Services, Reverse Logistics Management, Electronics Export Industry

Introduction

The Thai Industrial Development Master Plan in 2012-2031 outlined the direction for the development of the domestic electronics and electronics industry today, aimed at strengthening logistics (Tourism Authority of Thailand, 2020). Supply management of the manufacturing industry in operation has been struck by distribution management problems, unable to reduce the costs incurred by various logistics management (Chan and Prakash, 2012). The current situation of current logistics users is growing but experiencing problems from logistics providers, including unruly services. The quality of transportation that causes damage and loss of freight has resulted in the inability to meet demand in time due to the above problems. As a result, customers do not return to the service and are dissatisfied and then cancel the service and do not return to the service (Abdulrahman, Gunasekaran and

Subramanian, 2014), so logistics providers cannot satisfy customers. While the logistics services industry has seen a growing number of large foreign establishments competing with small and medium-sized Thailand's establishments (Badea, Prostean, Goncalves and Allaoui, 2014), logistics providers experiencing such problems have resulted in losses and rising costs in the country's transportation processes.

Thailand relies primarily on exports to generate economic growth, the Bank of Thailand (2021) said. Thailand's main exports are electronics, equipment and components, followed by automotive and components of processed agricultural products, agricultural products, machinery and equipment, products and petroleum. Electronic goods are severely affected by environmental policies if there are inefficient operations. According to the interview with the Federation of Thai Industries Economic and Logistics Division (Federation of Thai Industries, 2021), it found that electronic goods currently exported abroad are required to pay environmental taxes, resulting in loss of competitiveness in the developed country market. In addition, e-waste must be supported in the reuse process, resoclescular, and destruction processes. Currently, operators in Thailand lack the efficiency of their respective operations. Operators inefficieie in performing the goods' backflow processes, such as collecting goods back into the process, sorting them for reuse or reusing them called recycling or waste disposal, are key to environmental management and management in industrial processes that can bypass trade barrier restrictions of developed countries. It found that the problems arose from improper designation, planning and operations in reverse logistics and logistics activities.

Reverse Logistics Management (RLM) is a modern management concept developed following Forward Logistics Management (FLM) focused exclusively on management related to the forward flow process. Reverse logistics management focuses on the reverse logistics process to enter the reusable or destructive process, one of the main activities that will encourage manufacturers to operate socially and environmentally responsible (Stock et al., 2005). Effective reverse logistics management must be properly attentive from upstream processes, which is why reverse logistics can be carried out effectively, Tepraprit & Yuwanont (2015). The electronics export industry in Thailand has 5 logistics processes affecting reverse logistics management, so it is presented to operators to be vigilant and focus on activities as follows. (1) Product design and decision-making materials that do not harm the environment and can be recycled or fully re-processed. (2) Transportation and Movement must reduce losses that will cause e-waste from fractures while transporting. (3) Manufacturing requires a flexible production process design. It can be easily monitored to deal with waste before entering the consumption market, as well as preventing production risks. (4) Packaging must be chosen to use biodegradable or reusable materials, as well as to protect the goods to remain ready to use, and (5) Communication requires communication to be exchanged and fluid throughout the work process to prevent work mistakes that will cause waste, as well as

enhance communications in exchange for enhancement of reverse logistics management, Chan and Prakash (2012). Reverse logistics management is mainly focused on management to increase efficiency and competitiveness in cost and quality for manufacturers, as well as contribute to the improvement of logistics service quality. The response is correct according to the order. The shipment is on time for the delivery of goods without damage and the solution of the shipment overseas. This increases the likelihood of entering international markets. In particular, developed countries with high purchasing power and are economically important markets.

Therefore, given the importance of the problem of education, the reverse logistics management models of the electronic export industry in Thailand. According to domestic and international research studies, reverse logistics management is a new concept developed further from logistics management concepts and research studies in management to apply it to create strategies or guidelines to improve the quality of logistics services more efficiently.

The Management Process

The new era of the business management process is focused on the three components which is leading the business competitive advantage. Business must continually innovate the new goods and services and must adapt to changes in consumer demands and to new competitors. Products do not sell forever; in fact, they do not sell for nearly as long as they used to because so many competitors are introducing so many new products all the time. Business must innovate, or it will lose their competitiveness and get liquidate (Bateman and Smell, 2013).

Greve & Davis (2012) Service quality is the excellence of your product. The importance of the quality and the standards of quality have increased drastically in the present. Customers now demand goods and services with the high quality. And speed is the rapid execution, response, and delivery often separates the winners from the losers. How fast the business can develop and get a new product or services? If business are faster than the competition and able to respond quickly to your competitors' action.

All of the management process competitive advantage components; innovation, quality and speed is related to the logistics management practice which is goal to develop all of the components. The Reverse Logistics Management (RLM) Theory used to develop to meet the performance that used the innovation, logistics quality and speed of respond to be the achievement model.

From the literature review, it can be concluded that the implementation of management processes requires operational management as a driving force to achieve competitive advantages. This article will describe the operational level of the role of logistics (Greve & Davis, 2012) in Reverse Logistics Management. If the organization has an effective

logistics management process from logistics planning, management follow-up, and traceability, superior logistics management quality compared to competitors will be achieved.

Reverse Logistics Management (RLM) Theory

Reverse logistics management has received more attention in recent years due to its strategic meaning. A well-managed reverse logistics program can result in savings in inventory transportation costs and waste disposal costs, as well as improving customer service (Rogers and Tibben-Lembke, 1998) Greve & Davis (2012). Reverse logistics management is a related management that covers the use or disposal of all products, raw materials, and components under the responsibility of the manufacturer, with the aim of managing the reuse of products, raw materials, and components for economic and ecological reuse. Such a method that results in the greatest reduction in the amount of waste (Rogers & Tibben-Lembke, 1998). Logistics Management Concepts. Factors influencing reverse logistics activity are different from those of conventional logistics, reverse logistics management values forward logistics management, which will result in reverse logistics management (RLM), defines it as a process that involves planning, implementation and efficiency control, the cost-effectiveness of raw materials, in-process inventory, finished goods, and related information from consumption point to origin point for the purpose of properly bringing value back or into the disposal process (Rogers & Tibben-Lembke, 1998). Further studies on reverse logistics management (RLM) were conducted to explain inbound flow (Fleischmann, 2001), a process that involves planning, implementation and control of efficiency and effectiveness in inbound flow, and storage of goods and data to determine supply chain routes that are appropriately aligned with the objective of bringing value back or into the disposal process. The two definitions mentioned are close and consistent with the application of forward logistics concepts. It can also be further explained that reverse logistics is a process that involves planning, implementation and control that aims to maximize value creation and clean disposal processes in reverse logistics flows by raw materials, in-process inventory, finished goods and related information from consumption point to origin effectively (Ait-Kadi et al., 2012).

The review can effectively summarize the characteristics of reverse logistics management as processes related to supply chain planning, implementation and control of raw materials, in-process inventory, finished goods, and related information from consumption point to origin effectively to create added value from reuse by various means, and raw materials management, in-process inventory, efficient finished goods.

Reverse Logistics Management is characterized by an operational management process, prioritizing the logistics operations of the business. This operation is a priority

process from supply chain management to customer demand management. It is a response to the market that meets the needs of customers. Reverse Logistics Management is a process for achieving demonstrable efficiency over time by benchmarking against industry competitors and continuously improving performance.

Elements of reverse logistics management in the electronics export industry (RLM)

Rogers & Tibben-Lembke (1998) described the reverse logistics management in the industry as a remanufacturing process, namely the disassembly of products that are still on the market to replace spare parts in production. While refurbishment sorts out components of products that end the product lifecycle, replace other products and then resell them to the secondary market, or the market for defective goods or undeveloped countries and final elements, (3) waste disposal is the last important process and will affect external stakeholders the most, as it involves designing or determining procedures, as well as choosing ways to destroy components and equipment that do not meet the standards of reuse or into the process for recycle in accordance with Badea, Prostean, Goncalves and Allaoui, (2014). They presented the same elements, including return policy and procedures, remanufacturing or refurbishment, and waste disposal that summarizes the research by demonstrating the key elements of the return policy and procedure that mark the beginning of all reverse logistics activities and operations, which must be placed or formulated appropriately and consistently. It must also be linked to forward logistics activities. For the second element, remanufacturing or refurbishment requires a design that supports a wide range of products or products that the organization can have at all, and must control that reprocession does not create a longer-than-scheduled waiting time, and the upcoming cost of designing the process at a lower cost than all new productions from the beginning. According to the review, remanufacturing or refurbishment, Kumar and Nath's research (2014) explains the elements of reverse logistics management (RLM) in the manner of remanufacturing or refurbishment, in which organizations must design processes aimed at creating value. To clarify, it must be able to effectively reuse both time, cost and Value Recapture). As for waste disposal, Winter & Knemeyer (2012), Tang et al. (2013) and Zhang, Hui & Chen (2013) have always encouraged organizations to be vigilant against the design of such processes because they are elements that will always be at the last point for reverse logistics management (RLM). If this element is lacking in suitability, such as the design of a destructive method, a point of destruction, or the selection of experts to break the wrong way or inappropriately in accordance with WEEE regulations, it will adversely affect the organization, either reverse logistics operations or the image of the organization and the risk of breaking the law. It also found the point of different composition by Abdullah & Yaakub (2014), designating landfills, where places that are as far away from community sites and away from natural sites as possible can be prevented from affecting the value of minerals

and matter in the land that are important food sources of nature. Because if you're too close to natural sites and communities, you're not able to do that. The soil in the surrounding area will not be able to be brought back to farming or even cultivating trees for shade in daily living. The review on the composition of reverse logistics management (RLM) can be summarized.

Return Policy and Procedure: Guidelines for returning goods from consumers who are final consumers or as wholesalers or retailers, must define the form of return or packaging types, including the determination and planning of the return loading, as well as the procedures for receiving goods from the point of return of goods, remanufacturing or refurbishment, a process or procedure that starts from sorting back goods or products to inspection, sorting equipment and components within a product that is still valuable and can be reused immediately simply by going through the reuse process and some of which must be recycled before entering into production or assembly at different stages of production (for components and components that are not valuable, that is, cannot be reused or recycled) before entering into production or assembly at different stages of production (for components and components that are not valuable, that is, cannot be reused into the process of reuse or recycling, waste disposal, a process or procedure that occurs later, sorting product components and equipment, involves reusing equipment and components that are not valuable to the process of remanufacturing or refurbishment goes to carry out the destruction correctly in accordance with the methods required by law by landfill.

According to the review, the composition of reverse logistics management (RLM) includes Return Policy and Procedure Remanufacturing or Refurbishment and Waste Disposal process, which are related procedures or processes and can be used to properly measure reverse logistics management (RLM), in line with research conducted by the researchers. The composition of reverse logistics management (RLM) can be depicted.

Concepts on Service Quality

Parasuranam, Zeithaml and Berry (1991) studied the effects of service quality and identified positive connections made from service quality to dictum from loyalty, resulting in increased service consumption, and a willingness to pay higher prices to use. Li, L. (2012) has identified why it affects the quality of that service on behavioral intentions. There are 5 areas of consideration including: 1) Concrete services are tangible physical facilities, 2) Reliability in service standards, from the reliability of service as promised to customers, 3) Customer response, willingness to help customers provide services instantly and quickly, 4) Confidence in the standards of service staff must be knowledgeable, competent, honest, and reverential, which will lead to reliability and trustworthiness, 5) Understanding and compassion, caring for and paying attention to the personality that the organization has for the recipients, and in accordance with Ausilio and Anton (2003), it is stated that the quality of service has

relationships with the service providers, since the quality of service is achieved when customer service is available to satisfy the recipient and reinstate the service.

Logistics service quality elements in the electronic goods export industry

The SERVQUAL Service Quality Model found that the services of different organizations or logistics providers often experienced problems caused by a lack of clarity in the role of the service, for example, that the service did not have standards, that the standards of service were excessive, that the service providers were lacking alertness, that the overall standards were set, that the service providers had little management guidelines and restricted the operation of the service providers, that the standards of poor communication with customers prevented customers from entering the service and that the standards of the service could not be linked to concrete measurements, and that the reward system made the tools used to measure the quality of management too little for that reason. (Parasuraman, Zeithaml and Berry, 1991) studied the patterns of quality measurement in the service business. In various organizations and in line with research as well, including banks, garages, dry cleaning services, hotels, restaurants, as well as other service businesses, based on the difference between expectations and the perception of customers coming to the service.

Quality of service is important to make a difference in the hospitality business, maintaining various levels of service that transcend competitors, and meeting customer expectations need to consider Word of Mouth Communications. In addition, personal needs and past experiences related to services, word of mouth assessment of the quality of services that complicate the risk of purchasing decisions, must consider the offers offered by the seller, as well as relevant information on the quality of service from various sources such as friends, experts in service lines and non-personal resources, such as communicating with customers to use two sources of information to explore information about service quality. When making a purchase, customers trust the information they receive from a personal source because the media sent to the customer shows little in the quality of service in the past. Opposition and advertising bans in certain service businesses, service providers have focused on the influence of word-of-mouth in service tasks. This importance directly affects customer expectations, it is difficult for customers to assess the quality of service before purchasing from direct experience. Word of mouth from a friend Family is a resource that affects the level of demand in the service. Ensuring customer satisfaction and loyalty to the organization Supports word-of-mouth information, which is a way to find new customers and retain existing customers with low operating costs in the long run.

Customers can recognize the quality of service, the quality of service is based on the needs of the customer, which meets the expectations and uses it to solve the problem. Businesses offer a wide range of products and services to serve customers on a personal

level, and customer groups prioritize issues they want to solve. There are several approaches to solving problems, which the service needs personally, which determines the way a potential product or service is to meet the needs. Service providers must deliver the service value as customers expect to the extent possible. Customer experience related to the service is dashed. The circumstances of the service are the result of activities arising from the decision to purchase the service, the experience of receiving the service is called Service Recognition (Gronroos, 1990). Corporate executives must know the expectations of customers as a basis for determining the quality of service that delivers value.

Therefore, service quality measurement tools have been developed to assess the quality of service to ensure customer satisfaction. Parasuraman (1998) created a quality measuring instrument for 5 classified services as follows: (1) Tangibles, service tasks should be tangible that can be tangible, with physical characteristics that are visible. (2) Reliability, the service must meet the communications offered to the customer, every service task assigned to the customer must be accurate, appropriate, and consistent that can build trust in customer service. (3) Responsive, the staff is responsible for willingly serving customers who come to the service and are ready to assist or serve them immediately. Customers get convenient and fast service. (4) Assurance, services from knowledgeable, competent, skilled employees to meet the needs of customers and have a good relationship with humans. It can help customers gain trust and ensure that they receive good service. (5) Empathy, the staff provide services to each customer with care and attention to the visitors.

With that said, it can be concluded that the quality measurement of logistics services was applied by the researchers to the quality of service of the various services businesses involved from the above. In addition, many researches have contained material content consistent with logistics service quality, regarding the ability of the performance of the responses expected by the service provider, as well as solving problems with the service provider and satisfying the service provider or being able to define the quality of the service as the difference between the hope of the service and the service received by the service provider. If expected, there are more than the services received. The recipient concludes that the service is not of quality. This causes dissatisfaction with the recipient. But if expectations are less than the service received, the recipient summarizes the service quality. This makes the recipient satisfied. Logistics service quality can be measured by 5D subspecies: 1) preparing service information, 2) responding correctly according to purchase orders, 3) delivering on-time goods, 4) transporting goods without damage, 5) solving the problem of shipping. The researchers used a measurement that the researchers made improvements from the measurements of Parasuraman, Zeithaml and Berry (1995), Mentzer, Flint and Hult (2001). There are 13 5-level estimation questions with each dimension defined as follows: 1) Information Quality means the provision of information that is of the benefit of the service provider in full and sufficient for the quality of service that the customer can use

to make decisions on each supplier's purchase. 2) Ordering Procedures refer to the logistics service to deliver exactly the amount and the goods are correct according to the order, there are no service faults. 3) Timeliness means the ability to manage time well and efficiently. The length of time from the order was received to the length of time the goods were delivered to the customer service recipient. The shipment meets the agreed date and the length of time it takes to replenish the goods, terms of service. 4) Order Condition means that the goods are safely delivered to the customer without damage. 5) Order Discrepancy Handling means the ability to manage problems that arise. When a product is found damaged or the shipment is faulty, it does not meet the order.

Reverse logistics management towards logistics service quality in electronic goods export industry

Reverse Logistics Management (RLM) is important and it is an operation that leads the organization to the operational efficiency of logistics performance (LP), both financially related, such as cost and assets to generate non-financial value, such as reliability, responsiveness and agility, important processes of reverse logistics management (RLM), such as return policy and procedure (RPP), which contributes to the quality of logistics services in the electronic export industry.

Ait-Kadi et al. (2012), with its return policy, means that the Company has shown readiness and willingness to show environmental responsibility, social and economic, leading to the creation of logistics performance (LP) by establishing return receipt procedures with a pattern of returns. The location of backhaul by structured cross-dock return transport network resulted in a reduction in transport traffic, which affected fuel economy. This affects reduced energy consumption, as well as cost savings on return transport. As a result, the organization incurs costs, resulting in a positive impact on increasing the profit from cost reductions. It also includes creating value for customer service. This creates convincingness, as well as agility of systematic management and operations and reduced energy consumption, which reduces environmental impact, social society. Remanufacturing or Refurbishment is the use of broken or damaged goods to isolate reusable equipment or components to reassemble electronic products and resell them in either new or refurbished products in underdeveloped or developing countries, reducing the amount of e-waste generated that reduces the impact on the environment and community society, as well as creating added value from the use of equipment, quality components return to production or assembly as new products. As a result, the Company has reduced the cost of purchasing materials, equipment or raw materials, as well as tax and commercial opportunities supported by developed countries that provide special privileges to organizations with environmentally aligned operating processes Zhang, Hui & Chen (2013). Reverse logistics management is an environmentally consistent operational activity and value-effective

optimization of service and operations. In addition, the review found that reverse logistics management (RLM) also affects long-term cost reductions arising from the Value Recaptured. From components or products brought back under reverse logistics processes creates added value to organizations that are in line with or related to sustainability in economic issues. In the case of waste disposal (WAD), efficient and efficient reverse logistics management (RLM) operations will result in the availability of service data. Responded correctly on time. Transportation is not damaged and can solve the problem of shipping (Li, 2012).

Therefore, it can be concluded that reverse logistics management (RLM), which has clear policies and return procedures, has been reproduced with damaged production to reduce costs, and that the waste disposal process will effectively increase the quality of logistics services that customers receive.

The future of reverse logistics management towards the Corona Virus Outbreak in Thailand.

The pandemic has changed the way of planning, operations and distribution of all business context. There are many challenges for the preparation to cope with this crisis. The increased of costs and limited budgets are one of the main challenges in the reverse logistics management, investment in advanced technology, new facilities, new transportation modes has created the need for funds. Their usual budget will not be enough in this situation (Patale and Zohair, 2021).

Restrictions on transportation route due to this pandemic has caused vulnerable impact. And there are increased demand on the data centers due to increased number of orders. The increased number of orders has eventually increased the number of returns. Product collection and handling with safety precautions was one of the major challenges. Quarantined products were to be avoided from the supply chain. The exposure to corona virus needs to be minimized (Patale and Zohair, 2021).

Ait-Kadi et al. (2012) this pandemic situation can be handled with proper planning and execution of those plans. These challenges cannot be eliminated completely. But it can be limited to a certain extent. Reverse logistics management process of online system has to work efficiently in this pandemic as the number of returns were increased due to increased number of sales. Creating strategic plans according to the demand of situation may work to operate in this situation. Contingency plans can be a better option to start with. Working with existing partners rather than finding new partners will create a trust base for the business among them. For managing the returns old partners are having better experience. Sometimes, new partners should be added to mitigate the impact of this outbreak.

After the COVID-19 outbreak, the reverse logistics management model obviously will be a management model that reflects the management under the risks posed by the epidemic with limited access to customers, in which the reverse logistics management

demonstrates the process of managing the supply chain from the upstream, from the import of raw materials to the concept of customer orientation in planning the production capacity in accordance with customer needs.

Conclusion

Reverse logistics management is an operational management process that is driven by a company's logistics department yet is critical to the company's operations, in which the logistics management process is an upstream management process that involves procuring and importing raw materials for business operations and creating value for those raw materials to meet rapidly changing market demands.

The reverse logistics management process, as can be observed, has an impact on logistics performance by Return Policy and Procedure Remanufacturing or Refurbishment and Waste Disposal process, which will lead to logistics service quality in electronic goods export industry that adopts the concept of service quality of Parasuraman (1998) tangibles service, reliability service, responsiveness that concentrate in willingly serving, assurance and staff empathy. In the electronic goods export industry, the quality of such logistics services is of great importance in building confidence in the reliability of the products.

References

- Abdullah, N., and S, Yaakub. (2014). Reverse Logistics: Pressure for Adoption and The Impact on Firm's Performance. **International Journal of Business and Society**. 15(1), 151-170.
- Abdulrahman, M.D., Gunasekaran, A. and Subramanian, N. (2014), "Critical barriers in implementing reverse logistics in the chinese manufacturing sectors", **International Journal of Production Economics**, 147, 460-471.
- Aitken, J., & Harrison, A. (2012). Supply governance structures for reverse logistics systems. **International Journal of Operations & Production Management**. 33(6), 745-764.
- Ausilio, R. D., & Anton, J. (2003). **Customer Service and the Human Experience**. Santa Maria: Benchmark Portal Press.
- Badea, A., Prostean, G., Goncalves, G. and Allaoui, H. (2014), "Assessing risk factors in collaborative supply chain with the analytic hierarchy process (AHP)", **Procedia-Social and Behavioral Sciences**, 124, 114-123.
- Bank of Thailand. (2021). Key Indicators of Thai Economic Conditions. Retrieved January 15, 2022, from <http://www.bot.or.th>
- Bateman, T. and Snell, S. (2013). **Management: Leading and Collaborating in A competitive World**. New York: Mc Graw – Hill.
- Chaiyot Chaimankong and Mayukphan Chaimankong. (2007). **Logistics and supply chain strategy competing in the global market**. Nonthaburi: Vision Prepress.

- Chan, F.T. and Prakash, A. (2012), “Inventory management in a lateral collaborative manufacturing supply chain: a simulation study”, **International Journal of Production Research**, **50** (16), 4670-4685.
- Chumpitaz, R. & Paparoidamis, N. G. (2004). Service quality and marketing performance in business to business markets: exploring the mediating role of client satisfaction. **Managing Service Quality**, **14**(2-3), 235-48.
- Federation of Thai Industries. (2021). Exporting electronic goods abroad. Retrieved 10 Aug 2021, from [http://www.fti.or.th/2016/download/technical/Industrial _review_7-58_780.pdf](http://www.fti.or.th/2016/download/technical/Industrial_review_7-58_780.pdf).
- Fleischmann, M. (2001). **Quantitative Models for Reverse Logistics**. Berlin: Springer.
- Greve, C. & Davis, J. (2012). Recovering lost profits by improving reverse logistics. **White paper**, **1**(2), 1-17.
- Gronroos, C. (1990). **Service Management and Marketing. The Nature of Service and Service Quality**. Stockholm University: Sweden.
- Ke, Xie & Zhao. (2014). The Evaluation and Selection of Supply Chain Models for Short-Life-Cycle Products. **International Journal of Business and Management**, **9**(5). 12-25.
- Kumar, G. and Nath Banerjee, R. (2014), “Supply chain collaboration index: an instrument to measure the depth of collaboration”, **Benchmarking: An International Journal**, **21**(2). 184-204.
- Li, L. (2012), “Effects of enterprise technology on supply chain collaboration: analysis of China-linked supply chain”, **Enterprise Information Systems**, **6** (1), 55-77.
- Mentzer, J. Y., Flint, D. J., & Hult, T. M. (2001). Logistics Service Quality as a Segment-Customized Process. **Journal of Marketing**. **65**(2), pp. 82-104.
- Parasuraman (1998). SERQUAL: A multiple item scale for measuring customer perceptions of service quality. **Journal of retailing**, **64**: pp. 12 – 40.
- Parasuraman, Zeithaml and Berry (1995(1995). **A conceptual model of service quality and its implication for future research**. (Online). Available: <http://faculty.mu.edu.sa/public/uploads/1360593395.8791service%20marketing70.pdf>. [2013, December 27]
- Parasuranam, A., Zeithaml, V. A., & Berry, L. L. (1991). Refinement and reassessment of the SERVQUAL scale. **Journal of retailing**, **67**(4), 420-450.
- Patale, P. and Zohair, M. (2021). Impact of Covid-19 Pandemic on Reverse Supply Chain of Electronic Commerce. **The International journal of analytical and experimental modal analysis**, **8**(2), 53-59.
- Rogers & Tibben-Lembke. (1998). **Going Backwards: Reverse Logistics Trends and Practices**. University of Nevada : Reno Center for Logistics Management Press.

- Rogers & Tibben-Lembke. (1998). **Going Backwards: Reverse Logistics Trends and Practices**. University of Nevada, Reno Center for Logistics Management.
- Stock et al. (2005). **The Fundamentals of Logistics Management**. European ed edition. New York: McGraw Hill Higher Education.
- Tang et al. (2013). **Strategies for The Development of Green Logistics in Taiwan**. 2nd International Scientific Conference Economic and Social Development. Enterprise in Turbulent Environment.
- Teprasit, P., & Yuvanont, P. (2015). **The Impact of Logistics Management on Reverse Logistics in Thailand's Electronics Industry**. International Journal of Business and Information. 10(2).
- Tourism Authority of Thailand. (2020). **Tourism Information and Future Trend**. (Online). Available: <https://www.tat.or.th/en/about-tat/annual-report>. [2013, December 27]
- Winter & Knemeyer. (2012). **Exploring the integration of sustainability and supply chain management Current state and opportunities for future inquiry**. International Journal of Physical Distribution & Logistics Management. 43(1), 18-38. Emerald Group Publishing Limited.
- Zhang, Hui & Chen. (2013). **A forward and reverse logistics shipment planning model**. Journal of the Operational Research Society. 64, 1485-1502. Operational Research Society Ltd.
- Zhang, Hui & Chen. (2013). **A forward and reverse logistics shipment planning model**. Journal of the Operational Research Society. 64, 1485-1502. Operational Research Society Ltd.

**อิทธิพลของปรากฏการณ์เคลื่อนไหวแสวงหาอดีตที่มีต่อการสร้างสรรค์
จุดหมายปลายทางการท่องเที่ยวมรดกแบบฮิป**
**INFLUENCE OF RETRO MOVEMENT PHENOMENON TO HIP HERITAGE TOURISM
DESTINATION DEVELOPMENT**

หงสกุล เมสนุกุล¹, เกษวดี พุทธภูมิพิทักษ์

Hongsakul Mesnukul¹, and Ketwadee Buddhahumbhitak

คณะบริหารธุรกิจ เศรษฐศาสตร์ และการสื่อสาร มหาวิทยาลัยนเรศวร

Faculty of Business, Economics and Communications, Naresuan University

Email: hongsakulm59@nu.ac.th¹

Received 21 July 2022; Revised 11 October 2022; Accepted 11 October 2022.

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ เพื่อศึกษาปรากฏการณ์เคลื่อนไหวแสวงหาอดีตในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวมรดกแบบฮิป โดยใช้แนวคิดการเคลื่อนไหวแสวงหาอดีต แนวคิดการตลาดย้อนยุค และแนวคิดย้อนอดีต เป็นกรอบการวิจัย พื้นที่วิจัยคือ แหล่งท่องเที่ยวและชุมชนในพื้นที่ย่านถนนเจริญกรุง ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ 30 คน ใช้วิธีการคัดเลือกแบบเจาะจง ประกอบด้วย ผู้ประกอบการในย่านเจริญกรุง ผู้อยู่อาศัยในย่านเจริญกรุง และนักท่องเที่ยวฮิปสเตอร์ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยมี คือ แบบคัดกรองกลุ่มตัวอย่างนักท่องเที่ยวฮิปสเตอร์ และแบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้การวิเคราะห์เนื้อหาแล้วเขียนบรรยายเชิงพรรณนา

ผลการวิจัยพบว่า

อิทธิพลของปรากฏการณ์เคลื่อนไหวแสวงหาอดีตส่งผลต่อทั้งภาคอุปสงค์และอุปทานการท่องเที่ยวที่ส่งเสริมให้ย่านเจริญกรุงเป็นจุดหมายปลายทางการท่องเที่ยวมรดกแบบฮิป ดังนี้

1. การศึกษาอิทธิพลของปรากฏการณ์เคลื่อนไหวแสวงหาอดีตจากมุมมองของผู้ประกอบการ พบประเด็นการสร้างสรรค์ ดังนี้ 1) การเข้ามาของนักท่องเที่ยวกลุ่มใหม่ 2) การลงทุนและการขยายตัวของธุรกิจด้านการท่องเที่ยว 3) การปรับตัวของภาคธุรกิจเพื่อตอบสนองต่อการท่องเที่ยว 4) การใช้แนวคิดย้อนอดีต เพื่อสร้างความแตกต่างทางสินค้าและบริการ 5) การส่งเสริมภาพลักษณ์และการประชาสัมพันธ์ธุรกิจ
2. การศึกษาจากมุมมองของผู้อยู่อาศัย พบประเด็นการสร้างสรรค์ ดังนี้ 1) การเปลี่ยนแปลงทางด้านเศรษฐกิจของพื้นที่ 2) การเปลี่ยนแปลงขององค์ประกอบทางกายภาพในพื้นที่ 3) ความตระหนักในคุณค่าเอกลักษณ์ของย่านที่ดึงดูดใจนักท่องเที่ยว 4) ความปรารถนาที่จะรวบรวมและสืบทอดเรื่องราวของพื้นที่
3. การศึกษาจากมุมมองของนักท่องเที่ยวฮิปสเตอร์ พบประเด็นการสร้างสรรค์ ดังนี้ 1) การรับรู้สำนึกถิ่นที่แห่งรอยอดีต 2) การรับรู้หรือเป็นพยานในการเปลี่ยนแปลง 3) การรับรู้ในการขยายตัวของพื้นที่สร้างสรรค์ 4) การรับรู้ในศักยภาพของพื้นที่ในการเติมเต็มความรู้สึก องค์ความรู้ที่ได้จากงานวิจัยนี้สามารถนำไปใช้ในการพัฒนาแหล่งทรัพยากรมรดกในด้านของการนำเสนอคุณค่าของมรดกวัฒนธรรมในรูปแบบที่ผสมผสานความร่วมมือที่ตอบสนองต่อนักท่องเที่ยวกลุ่มเฉพาะภายใต้บริบทของการเคลื่อนไหวแสวงหาอดีต

คำสำคัญ: ปรากฏการณ์เคลื่อนไหวแสวงหาอดีต, การท่องเที่ยวมรดกแบบฮิป, แนวคิดย้อนอดีต

Abstract

This research was qualitative research. The objective was to study the Retro movement phenomenon in Hip Heritage Destination development. The concept of retro movement, retro marketing, and retro concepts were used as research frameworks. The research area was in Charoen Krung Road area. Each sample group has 30 key informants: entrepreneur in Charoen Krung area, residents in Charoen Krung, and hipster tourists, using purposive sampling. Research instruments were used: screening form for hipster tourists and semi-structured interview form. Analyze the data were content analysis and descriptive description.

The results showed that

The influence of Retro Movement phenomenon affects both the supply and demand sectors, promoting Charoen Krung as a hip heritage tourism destination.

1. The study on the influence of the retro movement phenomenon from the perspective of entrepreneurs were as follows: 1) The arrival of new groups of tourists 2) Investment and expansion of tourism business 3) The adaptive capability of the business sector in response to tourism 4) Using retro concepts to differentiate products and services, and 5) Branding and promotion.

2. The results of the study from the perspective of the residents were: 1) Changes in the economy of the area, 2) Changes in the physical environment of the area, 3) The awareness of value as a tourist-attracting neighborhood, and 4) The desire to reserve and inherit the stories of the area.

3. The results of the study from the perspective of hipster tourists were: 1) Retro sense of place 2) Witnessing changes 3) The expansion of creative spaces 4) The potential of space for emotional fulfillment. The knowledge from this research can be applied to the development of heritage resources in terms of presenting the value of cultural heritage in a contemporary, integrated way that responds to specific groups of tourists in the context of the retro movement.

Keywords: Retro movement phenomenon, Hip Heritage Destination, Retro concept,

บทนำ

ปรากฏการณ์เคลื่อนไหวแสวงหาอดีต (Retro movement phenomenon) เป็นการเคลื่อนไหวของสังคมเพื่อตอบสนองต่ออารมณ์และความรู้สึกโหยหาอดีตที่เกิดขึ้นจากความรู้สึกไม่มั่นคงในชีวิตและความทุกข์ที่ต้องเผชิญในโลกปัจจุบัน อดีตที่ถูกโหยหาเกิดขึ้นในแง่ของจินตนาการถึงภาพลักษณ์เชิงบวกของอดีต โดยเปรียบเสมือนความสวยงาม ความรื่นรมย์ ความอบอุ่น ซึ่งเปรียบเสมือนดินแดนในอุดมคติ (utopia) คำว่าเรโทร (retro) ในแง่ของระยะเวลาจึงหมายถึงการย้อนอดีตที่เพิ่งผ่านพ้นไป (recent past) (Handberg, 2014) ที่บุคคลสามารถระลึกถึงหรือเชื่อมโยงความรู้สึกถึงสิ่งต่างๆ และเหตุการณ์ของช่วงเวลาในอดีตนั้นได้ การแสวงหาอดีตมักเกิดจากสาเหตุและปัจจัยที่ก่อให้เกิดความทุกข์และไม่มั่นคงในชีวิตปัจจุบัน การเคลื่อนไหวแสวงหาอดีตจึงมักเกิดขึ้นจากความทุกข์จากความรู้สึกสูญเสีย ความรู้สึกโหยหาอดีตจึงเป็นความกระหายที่จะรู้ฟื้นสิ่งที่เคยมี

ในอดีตของผู้คนในสังคม ก่อให้เกิดการเคลื่อนไหวทางพฤติกรรมที่แสดงออกเพื่อตอบสนองต่อความรู้สึกที่เกิดขึ้น ซึ่งบุคคลมีความตระหนักดีว่าอดีตเป็นสิ่งที่ผ่านไปแล้วไม่สามารถที่จะย้อนกลับมาได้ การตอบสนองต่อการแสวงหาอดีตจึงเป็นการแสวงหาอดีตจากสิ่งที่สามารถจับต้องได้หรือเปรียบเสมือน “ตัวแทน” ของอดีต ปรากฏการณ์เคลื่อนไหวแสวงหาอดีตเกิดขึ้นจากการเคลื่อนไหวของภาคอุปสงค์และอุปทานในสังคม การเคลื่อนไหวเหล่านี้ทำให้เกิดการพัฒนาและเปลี่ยนแปลงที่ปรากฏขึ้นในภาคอุตสาหกรรมต่างๆ ต่อเนื่องมาตั้งแต่หลังสงครามโลกครั้งที่ 2 ในภาคอุปทานสามารถวิเคราะห์ได้จากกระแสการเคลื่อนไหวผ่านรูปแบบของการนำเสนอสินค้าและบริการที่มีความเชื่อมโยงกับอดีต มีแนวคิดย้อนอดีต (retro concept) เพื่อหยิบยืมคุณค่าของอดีตมาใช้ในการสร้างความแตกต่างให้แก่สินค้า ซึ่งในภาคอุปสงค์มีการเคลื่อนไหวในรูปแบบของพฤติกรรมผู้บริโภคและค่านิยมสิ่งที่มีความเชื่อมโยงกับอดีต เพื่อเติมเต็มทางด้านความรู้สึกที่ขาดหายไปในโลกปัจจุบัน ดังการเคลื่อนไหวของกลุ่มวัฒนธรรมย่อยฮิปปสเตอร์ที่มีภาพลักษณ์ของการบริโภคหรือมีค่านิยมของเก่าที่เป็นสิ่งที่ขัดแย้งกระแสการบริโภคหลัก สำหรับอิทธิพลของปรากฏการณ์เคลื่อนไหวแสวงหาอดีตที่เกิดขึ้นในภาคการท่องเที่ยว แนวคิดย้อนอดีตปรากฏขึ้นในภาคอุปทานในแง่ของการเริ่มพัฒนาและเปลี่ยนแปลงในสถานที่หรือพื้นที่ที่เคยมีคุณค่าในอดีตกลับมานำเสนอคุณค่าใหม่และกลับมาดึงดูดความสนใจในฐานะแหล่งท่องเที่ยว พื้นที่แหล่งมรดกทางวัฒนธรรมที่เกิดการเปลี่ยนแปลงและพัฒนาภายใต้บริบทของการเคลื่อนไหวแสวงหาอดีตด้วยบทบาทของภาคอุปทานการท่องเที่ยว เช่น การผสมผสานความเก่าและความใหม่เข้าด้วยกันสะท้อนให้เห็นถึงแนวคิดย้อนอดีตที่ทำให้เกิดการนำเสนอคุณค่าใหม่ของมรดกวัฒนธรรมในรูปแบบของสินค้าและบริการที่เป็นเอกลักษณ์ อีกทั้งกระแสการเคลื่อนไหวแสวงหาอดีตของสังคมจากความเจริญก้าวหน้าทางเทคโนโลยีและสภาพเศรษฐกิจที่ไม่มั่นคงเป็นปัจจัยกระตุ้นและผลักดันให้ภาคอุปสงค์ในฐานะนักท่องเที่ยวแสวงหาอดีตด้วยการย้อนกลับมาเห็นคุณค่าและความสำคัญของมรดกวัฒนธรรมซึ่งเปรียบเสมือนตัวแทนของอดีตและสามารถเชื่อมโยงอารมณ์และความรู้สึกถึงอดีตได้ ซึ่งรวมถึงกลุ่มฮิปปสเตอร์ในบทบาทของนักท่องเที่ยวที่มีความโยกย้ายอดีตและต้องการแสดงออกทางค่านิยมที่แตกต่าง

สำหรับงานวิจัยนี้ได้ดำเนินการศึกษาในพื้นที่ย่านเจริญกรุง ย่านเจริญกรุงมีมาตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 4 ถนนเจริญกรุงเป็นถนนเส้นแรกของประเทศไทยที่สร้างขึ้นในปี พ.ศ. 2407 เพื่อรองรับการเข้ามาของนักเดินทางและนักธุรกิจจากต่างประเทศ (Phra Suthiratanabundit, 2019) ย่านเจริญกรุงจึงเป็นย่านที่เคยรุ่งเรืองและเป็นศูนย์กลางทางเศรษฐกิจของประเทศไทยในยุคสมัยนั้น เจริญกรุงจึงเป็นย่านที่เต็มไปด้วยมรดกวัฒนธรรมที่สืบทอดมาจากรุ่นปู่ย่าตายาย ในปัจจุบันยังพบร่องรอยของความเจริญและเรื่องราวในอดีตที่ถ่ายทอดผ่านองค์ประกอบทางกายภาพ ไม่ว่าจะเป็นสถาปัตยกรรมของอาคารเก่าที่ผสมผสานระหว่างตะวันตกและตะวันออก ความหลากหลายของชุมชนที่ต่างเชื้อชาติศาสนา และวิถีชีวิตของผู้อยู่อาศัยที่สืบทอดจากรุ่นสู่รุ่น ปรากฏการณ์เคลื่อนไหวแสวงหาอดีตส่งผลให้ย่านเจริญกรุงกลับมาได้รับความสนใจสำหรับกลุ่มนักท่องเที่ยวและนักท่องเที่ยวฮิปปสเตอร์ทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศ ในช่วงระยะเวลา 5-10 ปีที่ผ่านมา ตั้งแต่ช่วงปี พ.ศ. 2554 อิทธิพลของการเคลื่อนไหวแสวงหาอดีตส่งผลให้เกิดการเคลื่อนไหวของภาคอุปทานและอุปสงค์การท่องเที่ยวพื้นที่ ทำให้อาคารเจริญกรุงเกิดการเปลี่ยนแปลงที่ส่งผลต่อภาพลักษณ์ของแหล่งท่องเที่ยวมรดกวัฒนธรรมในรูปแบบใหม่ที่แตกต่างจากแหล่งท่องเที่ยวมรดกวัฒนธรรมอื่นๆ การเข้ามาของธุรกิจใหม่ๆ เพื่อตอบสนองต่อการท่องเที่ยว เช่น บาร์ โฮสเทล คาเฟ่ ร้านอาหาร แกลลอรีงานศิลปะ การเข้ามาของศิลปะข้างถนนหรือสตรีทอาร์ตในปี 2016 (Manager Online, 2016) และบทบาทของหน่วยงานภาครัฐที่ส่งเสริมย่านเจริญกรุงให้เป็นย่านสร้างสรรค์ (Creative District) ในปี 2019 (Thailand Creative & Design Center, 2017) เหล่านี้ทำให้เจริญกรุงมีภาพลักษณ์และเป็นที่รู้จักในฐานะของการเป็น “ย่านฮิป” ทั้งในสื่อการท่องเที่ยวของต่างประเทศและในประเทศไทย เช่น ในนิตยสาร Lonely Planet ปี 2016 ในคอลัมน์ “Hipster Bangkok” ได้แนะนำแหล่งท่องเที่ยวใน

ย่านเจริญกรุงที่เป็นหนึ่งในย่านสำหรับการท่องเที่ยวแนวฮิปสเตอร์หรือย่านฮิปสเตอร์ ในขณะเดียวกันที่กระแสของฮิปสเตอร์ที่เป็นที่วิพากษ์วิจารณ์และถูกพูดถึงในสื่อต่างๆของประเทศไทยตั้งแต่ปี พ.ศ. 2556 เป็นต้นมา ตัวอย่างเช่น ในปี 2558 จากบทความ “Hipster who are you?” โดยโตมร ศุขปรีชาในนิตยสาร 247 และบทความ “Hip tourism” โดยวุฒิชัย ฤชณะประกรกิจ ใน TAT Review สะท้อนให้เห็นถึงกระแสของวัฒนธรรมฮิปสเตอร์ที่เกิดขึ้นพร้อมๆกับการตอบสนองของภาคอุปทานในย่านเจริญกรุง ทำให้ภาพลักษณ์ของย่านเจริญกรุงกลายเป็นจุดหมายปลายทางการท่องเที่ยวมรดกแบบฮิป

ด้วยการพัฒนาและการเปลี่ยนแปลงทางด้านการท่องเที่ยวที่เกิดขึ้นในย่านเจริญกรุงที่ส่งผลต่อการพัฒนาทางเศรษฐกิจ รวมถึงการนำเสนอคุณค่ามรดกวัฒนธรรมสื่อสารภาพลักษณ์ใหม่ด้านการท่องเที่ยวให้แก่พื้นที่ ดังนั้นงานวิจัยนี้จึงดำเนินการศึกษาอิทธิพลของปรากฏการณ์เคลื่อนไหวแสวงหาอดีตที่มีต่อการสร้างสรรค์จุดหมายปลายทางการท่องเที่ยวมรดกแบบฮิป โดยใช้พื้นที่ย่านเจริญกรุงเป็นพื้นที่ในการศึกษา เพื่อถอดบทเรียนอิทธิพลของปรากฏการณ์เคลื่อนไหวแสวงหาอดีตที่มีต่อการพัฒนาจุดหมายปลายทางการท่องเที่ยวมรดกแบบฮิป ในแง่ของปัจจัยที่ส่งเสริมการเคลื่อนไหวทั้งฝั่งภาคอุปสงค์และภาคอุปทานที่เชื่อมโยงสอดคล้องกันทำให้เกิดการพัฒนาย่านเก่าไปสู่การเป็นจุดหมายปลายทางการท่องเที่ยวมรดกแบบฮิป องค์ความรู้ที่ได้จากงานวิจัยนี้สามารถนำไปใช้ในการพัฒนาแหล่งทรัพยากรมรดกในด้านของการนำเสนอคุณค่าของมรดกวัฒนธรรมในรูปแบบที่ผสมผสานความร่วมมือที่ตอบสนองต่อนักท่องเที่ยวกลุ่มเฉพาะภายใต้บริบทของการเคลื่อนไหวแสวงหาอดีต

การทบทวนวรรณกรรม

ในช่วงหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 ในปี 1950s คำว่าเรโทร (retro) เริ่มต้นเป็นที่รู้จักจากวงการศิลปะในการรื้อฟื้นคืนมาของศิลปะรูปแบบนวศิลป์ (Art Nouveau) ที่เคยได้รับความนิยมมากในช่วงปี 1890-1905 ในยุโรปและอเมริกา และทำให้เป็นจุดเริ่มต้นของการรื้อฟื้นงานศิลปะเก่าแก่และทำให้เกิดการเคลื่อนไหวแสวงหาอดีตในด้านงานศิลปะตามมาในช่วงปี 1950s-1990s เพื่อนำมาประยุกต์กับงานศิลปะในยุคใหม่ให้มีเอกลักษณ์มากขึ้น (Guffey, 2006) จุดเริ่มต้นดังกล่าวแนวคิดย้อนอดีต (Retro concept) จึงเป็นแนวทางในการใช้ประโยชน์จากสิ่งที่เคยมี หรือบอกเล่าถึงความเป็นมาในอดีตของตนเอง ซึ่งต่อมาได้ถูกนำมาใช้ในหลากหลายบริบทอย่างกว้างขวาง กระแสของเรโทรจึงทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในด้านของค่านิยมอดีตในสังคมให้หันกลับมาหยิบยกคุณค่าและรื้อฟื้นสิ่งที่เคยมีกลับมาอีกครั้งเพื่อก้าวต่อไปข้างหน้า เรโทร (retro) จึงมีความหมายที่เกี่ยวข้องกับการหมุนคืนกลับมาของอดีตที่เพิ่งผ่านพ้นไป หรือ recent past (Handberg, 2014)

อิทธิพลปรากฏการณ์เคลื่อนไหวแสวงอดีตสามารถสะท้อนให้เห็นได้จากการเคลื่อนไหวของภาคอุปทาน (supply) และอุปสงค์ (demand) โดยเฉพาะในช่วงยุคหลังสมัยใหม่ (Post-modern) เนื่องจากยุคสมัยใหม่ (Modern) ที่เป็นยุคแห่งการผลิตและการขายแบบมวลชน (Mass production and consumption) การพัฒนาทางวัตถุที่เน้นการบริโภคและความก้าวหน้าของสื่อและเทคโนโลยีต่างๆ มีการแข่งขันสูงของภาคธุรกิจในการนำเสนอสินค้าและบริการ แนวคิดหลังสมัยใหม่จึงเป็นการรื้อถอนสิ่งที่เกิดขึ้นจากผลของการเติบโตทางเศรษฐกิจและสังคม โดยแนวคิดย้อนอดีตถูกนำมาใช้เพื่อการมองอดีตพร้อมกับการก้าวไปข้างหน้า (looking backwards in order to go forwards) (Guffey, 2006) อีกทั้งเป็นเรื่องที่ยอมรับได้ หากจะมีการให้ความหมายกับอดีต การใช้แนวคิดย้อนอดีตของภาคธุรกิจต่างๆเกิดขึ้นอย่างหลากหลาย “แนวคิดการตลาดย้อนยุค” (Retro marketing) (Brown, 1999) ที่ใช้การรื้อฟื้นหรือหยิบยกสิ่งที่เคยเกิดขึ้นในอดีตหรือนำกลับมาทำใหม่อีกครั้งหนึ่งเพื่อให้ผู้บริโภคเกิดความรู้สึกเชื่อมโยงกับสินค้าและเติมเต็มทางด้านความรู้สึก คุณค่าของอดีตที่ส่งเสริมภาพลักษณ์เชิงบวกให้กับสินค้าและบริการ ซึ่งเป็นการสร้างความแตกต่างและส่งเสริมความได้เปรียบในเชิงธุรกิจ และสามารถตอบสนองต่ออารมณ์โหยหาอดีตของผู้คนในยุคปัจจุบันผ่านสินค้าและบริการ

แนวคิดการย้อนอดีตถูกนำมาใช้ในหลากหลายแวดวงอุตสาหกรรม ไม่ว่าจะเป็นแวดวงแฟชั่น แบรินด์ การออกแบบ งานศิลปะ และรวมถึงแวดวงการท่องเที่ยว (Amsden et al., 2010) สิ่งที่น่าสนใจปรากฏการณ์เคลื่อนไหวแสวงหาอดีตที่เกิดขึ้นในการท่องเที่ยว การใช้อดีตในการนำเสนอจะอยู่บนพื้นฐานของการนำเสนอภาพเชิงบวกของอดีต (Idealized past) ที่มีความสวยงามและสงบสุข จึงสอดคล้องกับความรู้สึกโหยหาอดีตของคนในสังคมที่ต้องการหนีจากความวุ่นวายชีวิตในปัจจุบัน ทำให้นำไปสู่การตอบสนองการโหยหาอดีตที่จับต้องได้ในรูปแบบอื่นๆ เกิดการเคลื่อนไหวของอุปสงค์ (shift of demand) เกิดเป็นพฤติกรรมการเพื่อตอบสนองความโหยหาอดีตในรูปแบบต่างๆ ด้วยการย้อนกลับไปจำลองประสบการณ์ในอดีตขึ้นมาใหม่อีกครั้ง การนำแนวคิดย้อนอดีตมาใช้ในการสร้างความแตกต่างและดึงดูดนักท่องเที่ยวเกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง ในบทความหัวข้อ ‘There’s no business like old business’: tourism, the nostalgia industry of the future (Dann, 1994) ต้องการแสดงให้เห็นว่าไม่มีธุรกิจใดจะดีไปกว่าธุรกิจที่ขายความเป็นอดีต ความน่าสนใจของการใช้แนวคิดย้อนอดีตที่เปรียบเสมือนเป็นอนาคตของธุรกิจในอุตสาหกรรมท่องเที่ยวและบริการ โดยเป็นวลีเปรียบเปรยที่ล้อเลียนมาจากภาพยนตร์ ‘There’s no business like show business’ ซึ่งเป็นชื่อเพลงประกอบภาพยนตร์ในปี 1954 ที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับการเชื่อเชียวให้เห็นถึงความตื่นเต้นและเร้าใจของการเข้ามาสู่ธุรกิจการแสดงในช่วงยุคเวลานั้น ซึ่ง Dann (1994) ยกตัวอย่างความเชื่อมโยงระหว่างอารมณ์โหยหาอดีตกับธุรกิจในอุตสาหกรรมท่องเที่ยวอยู่ 4 ประเภทในแง่ของการสร้างผลประโยชน์จากการนำเสนออดีต ได้แก่ ธุรกิจโรงแรม (hotels) พิพิธภัณฑ์และตลาด ห้าง ร้าน (museum and other emporia) แหล่งท่องเที่ยวที่มีบทเรียนจากความสูญเสีย อุบัติภัย และมรณภัย (milking the macabre) และ แหล่งท่องเที่ยวในแหล่งอุตสาหกรรมเก่า (dirty dumps)

ในยุค postmodern คำว่ามรดกมีความหมายที่กว้างออกไปมากกว่าเดิม ดังนั้นคำว่ามรดก (heritage) จึงหมายรวมถึงทุกสิ่งที่นักท่องเที่ยวสัมผัสและเข้าใจว่าเป็นมรดก (Timothy & Boyd, 2003) ในการเดินทางท่องเที่ยว ทรัพยากรมรดกจึงมีความหลากหลายมากขึ้น (Tunbridge & Ashworth, 1996) ทรัพยากรที่ขึ้นชื่อว่าเป็นมรดกจึงไม่มีข้อจำกัดเรื่องเวลา (อายุของมรดก) อีกต่อไป จึงปรากฏการรวมกันของคำที่ความหมายตรงข้ามกัน เช่น คำว่า contemporary archaeology หรือ future heritage (Fairclough, 2008) รวมถึงคำว่า ‘heritage of the recent past’ (Walton, 2009) หมายถึงมรดกที่เป็นของอดีตที่เพิ่งผ่านพ้นไป ที่ถูกแบ่งแยกจากอดีตในช่วงก่อนสงครามโลกครั้งที่ 2 (Weaver, 2011) ที่ยังคงเหลือเป็นความทรงจำร่วมกันของคนในสังคม รวมถึงเหตุการณ์สำคัญต่างๆ ทั้งการปฏิวัติอุตสาหกรรม ยุคของการผลิต การขนส่งคมนาคมสินค้าทางน้ำตามท่าเรือในเมืองต่างๆ เหล่านี้ยังเป็นภาพอดีตที่คนในสังคมยังระลึกถึงร่วมกันอยู่ ประกอบกับการกระตุ้นความทรงจำจากสื่อต่างๆ ความเจริญที่เกิดขึ้นในช่วงยุคหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 เป็น “จุดอ้างอิง” ของเรื่องราวและสิ่งที่เป็นตัวแทนของอดีตในด้านต่างๆ และถูกนำมาใช้เป็นทรัพยากรของการท่องเที่ยวมรดกอย่างแพร่หลาย โดยเฉพาะมรดกที่จับต้องได้

คำว่า “มรดก” ในความหมายของการท่องเที่ยว มีขอบเขตความหมายที่ขยายกว้างออกไปมากกว่าเดิม ซึ่งครอบคลุมรวมถึงมรดกแบบ ‘non-traditional’ เช่น กีฬา (Ramshaw & Gammon, 2005) หรืออุตสาหกรรมการผลิต (industrial production) (Xie, 2006) รีสอร์ทริมทะเล (Historic seaside resort) สวนสนุก (Historic theme parks) รวมถึงท่าเรือ สปา คาสีโน และโรงแรมก็ต่างถูกนำเสนอเป็นมรดกที่ตอบสนองทางการท่องเที่ยวด้วยเช่นกัน (Weaver, 2011) ในแหล่งท่องเที่ยวมรดกสิ่งขึ้นชื่อว่าเป็นของเก่า ของดั้งเดิม ทั้งรูปธรรมและนามธรรมจากช่วงเวลาในอดีตกลายเป็นสิ่งที่ “มีคุณค่า” และถูกนำมาใช้เป็นทรัพยากรการท่องเที่ยวเพื่อสร้างความโดดเด่นและจุดขายทางการด้านท่องเที่ยว (Vesey & Dimanche, 2003) จึงพบเห็นองค์ประกอบในแหล่งท่องเที่ยวมรดกหลายแห่งทำหน้าที่เป็นสถานที่ให้ความสนุกสนานบันเทิง ให้ความผ่อนคลาย และยังเป็นแหล่งช้อปปิ้งด้วย (Waitt, 2000) พื้นที่มรดกชุมชนเมืองที่ตั้งอยู่ริมน้ำหลากหลายแห่งทั่วโลก

ได้ถูกออกแบบให้กลายเป็นแหล่งท่องเที่ยวมรดกชุมชนเมืองริมน้ำ (waterfront urban heritage precincts) โดยมีธีมในการนำเสนอความเป็นแหล่งท่องเที่ยวย้อนยุค (nostalgia destination) ด้วยลักษณะเฉพาะของทำเลที่ตั้งริมฝั่งน้ำผนวกกับความเป็นชุมชนเมืองริมน้ำที่มีความสำคัญเชิงประวัติศาสตร์ ทั้งสถานที่ต่างๆ สิ่งปลูกสร้างและอาคาร วิถีชีวิต เหตุการณ์สำคัญ จึงเป็นพื้นที่ที่มีกลิ่นอายของเรื่องราวที่เคยเกิดขึ้นมาในอดีต และมีความสำคัญต่อการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมที่ส่งผลมาจนถึงปัจจุบัน จึงไม่น่าแปลกใจที่พื้นที่เหล่านี้จะเต็มไปด้วยเรื่องราวและคุณค่าสำหรับทรัพยากรการท่องเที่ยวที่เอื้อต่อการตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวที่ชื่นชอบและโหยหาอดีต จึงมักถูกนำเสนอให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวมรดกชุมชนเมืองที่นำเสนอความย้อนยุคหรือย้อนอดีต องค์ประกอบต่างๆ ถูกดัดแปลงให้สื่อสารให้อารมณ์และบรรยากาศความเป็นอดีตของพื้นที่ออกมา หรือการใช้ประโยชน์จากองค์ประกอบต่างๆ เพื่อสร้างเรื่องราวในอดีต เช่น มีการดัดแปลงอาคารเก่าร้างและสิ่งปลูกสร้างที่ไม่ได้ใช้ประโยชน์ (Adaptive reuse) โดยทำให้กลายเป็นสถานที่ใหม่แต่ยังคงไว้ซึ่งบรรยากาศและเรื่องราวของอดีตที่สื่อสารให้นักท่องเที่ยวรับรู้ผ่านทางองค์ประกอบที่สำคัญและโดดเด่นหรือสามารถสื่อสารตามเรื่องราวและอัตลักษณ์ของพื้นที่ โดยองค์ประกอบต่างๆ ที่ “ถูกเลือก” มาใช้ในการสื่อสารเรื่องราวนั้น มักจะอยู่ภายใต้แนวคิดเดียวกันและนำเสนอไปในทิศทางเดียวกันเพื่อให้นักท่องเที่ยวเกิดความรู้สึกและรับรู้สิ่งที่เคยเกิดขึ้นในอดีต โดยมักจะเลือกนำเสนออดีตในแง่ของความเจริญและความรุ่งเรืองในอดีต เรื่องราวเหตุการณ์ที่เลือกมาใช้จึงมักเป็นสิ่งที่ให้อารมณ์และความรู้สึกในแง่บวกต่ออดีต เป็นการถ่ายทอดจินตนาการภาพอดีตในอุดมคติ (idealize past) ด้วยพื้นฐานของการสร้างสรรค์พื้นที่ที่อ้างอิงจากประวัติศาสตร์ องค์ประกอบของทรัพยากรมรดกเหล่านี้จึงต้องได้รับการวางแผนและจัดการเป็นอย่างดีที่จะสามารถตอบสนองของอุปสงค์ของการโหยหาอดีต (Waitt, 2000) จึงจะทำให้แหล่งท่องเที่ยวมรดกสามารถถ่ายทอดคุณค่าของความเดิมแท้ (authenticity value) ที่มีผลต่อการรับรู้ (perception) และอารมณ์ถวิลหาอดีต (Nostalgic feeling) ของนักท่องเที่ยวได้

ปรากฏการณ์เคลื่อนไหวแสงหาอดีตในประเทศไทยที่สะท้อนจากการเคลื่อนไหวของภาคการท่องเที่ยวจากวรรณกรรมพบว่า กระแสการแสวงหาอดีตของสังคมไทยเกิดขึ้นช่วงหลังวิกฤติเศรษฐกิจในปี พ.ศ. 2540 ความทุกข์ของคนในสังคมไทยที่เกิดขึ้นจากความไม่มั่นคงของสภาพเศรษฐกิจ ทำให้ผู้คนมีความทุกข์ใจและเป็นปัจจัยที่กระตุ้นให้เกิดความโหยหาอดีตด้วยการมองหาสิ่งที่เป็นตัวแทนของอดีตที่เคยดี สามารถเติมเต็มความรู้สึกและการได้หลีกหนีออกจากโลกปัจจุบัน จะเห็นได้ว่ากระแสความนิยมในแหล่งท่องเที่ยวที่นำเสนอความเชื่อมโยงถึงอดีต เริ่มต้นมาจากการแสวงหาท่องเที่ยวประเภทตลาดเก่าและตลาดน้ำ แนวคิดย้อนอดีตสะท้อนผ่านการรื้อฟื้นตลาดเก่าให้เป็นแหล่งท่องเที่ยว เช่น ตลาดร้อยปีสามชุกในปี พ.ศ. 2543 ที่เป็นจุดเริ่มต้นของการแสวงหาท่องเที่ยวตลาดเก่าและตลาดโบราณต่างๆ เหล่านี้แสดงให้เห็นถึงปรากฏการณ์เคลื่อนไหวแสงหาอดีตของสังคมไทยผ่านกระแสน้ำท่องเที่ยวตลาดโบราณและต่อเนื่องมาถึงการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม การท่องเที่ยวชุมชน และการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ จากการส่งเสริมและสนับสนุนของภาครัฐด้วยนโยบายด้านการพัฒนาการท่องเที่ยวที่ส่งเสริมให้มีการบริหารจัดการการท่องเที่ยวด้วยการหิบบกคุณค่าของมรดกวัฒนธรรมของภูมิปัญญาของที่เป็นอัตลักษณ์ของแต่ละพื้นที่เป็นมาเป็นทรัพยากรการท่องเที่ยว เหล่านี้สะท้อนให้เห็นถึงการเคลื่อนไหวแสงหาอดีตในภาคการท่องเที่ยวที่ยังดำเนินอยู่จนถึงปัจจุบัน

วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ พื้นที่วิจัย คือ ย่านถนนเจริญกรุง สถานที่ท่องเที่ยวและชุมชนบนพื้นที่ย่านถนนเจริญกรุงและบริเวณพื้นที่ใกล้เคียง ประชากรคือ ผู้ประกอบการ ผู้อยู่อาศัย และนักท่องเที่ยวฮิปสเตอร์ จำนวน 30 คน กลุ่มตัวอย่างผู้ประกอบการธุรกิจ ใช้การกำหนดกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive

sampling) ได้แก่ ผู้ประกอบการที่ดำเนินธุรกิจINY่านเจริญกรุง จำนวน 10 คน กลุ่มผู้อยู่อาศัย ใช้การกำหนดกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive sampling) ได้แก่ บุคคลที่เป็นผู้อยู่อาศัยINY่านเจริญกรุงที่อยู่อาศัยINY่านนี้ต่อเนื่องเป็นระยะเวลาไม่ต่ำกว่า 10 ปี จำนวน 10 คน กลุ่มนักท่องเที่ยวอิสระ ได้แก่ บุคคลที่มีลักษณะของการเป็นอิสระที่เดินทางมาท่องเที่ยวINY่านเจริญกรุงเพื่อวัตถุประสงค์ในการท่องเที่ยวในสถานที่ต่างๆ โดยผู้วิจัยจะใช้กระบวนการคัดกรองกลุ่มเป้าหมาย ประกอบด้วย การเลือกสถานที่ การสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม (non-participant observation) ด้วยแบบสังเกตและคำถามคัดกรอง เพื่อให้ได้มาซึ่งกลุ่มตัวอย่างจำนวน 10 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยมี 2 ชนิด คือ 1) แบบคัดกรองกลุ่มตัวอย่างนักท่องเที่ยวอิสระ 2) แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง โดยเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้ผ่านการตรวจสอบและประเมินคุณภาพจากผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน เป็นที่เรียบร้อย รวบรวมข้อมูลโดยการลงพื้นที่ภาคสนามระหว่างเดือนพฤษภาคม พ.ศ. 2563 ถึง เดือน มกราคม พ.ศ. 2564 ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพด้วยเทคนิคการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (content analysis) โดยหาความสำคัญทั้งข้อความที่เป็นรูปธรรมชัดเจน (Manifest content) และการวิเคราะห์โดยนัยหรือตีความหมาย (Latent content) เรื่องที่นำมาพิจารณาจะนำมาใช้รหัสข้อมูล (coding) เพื่อนำมาเรียบเรียง จัดกลุ่ม วิเคราะห์ สังเคราะห์ และอธิบายด้วยเทคนิคเชิงพรรณนา

การวิจัยนี้ได้รับการจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ โดยคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ มหาวิทยาลัยนเรศวร หมายเลขโครงการ P3-0904/62 ลงวันที่ 20 มกราคม พ.ศ. 2563

ผลการวิจัย

ผลการศึกษาอิทธิพลของปรากฏการณ์เคลื่อนไหวแสวงหาอดีตที่มีต่อการสร้างสรรค์จุดหมายปลายทางการท่องเที่ยวมรดกแบบฮิฟ สามารถสรุปผลจากมุมมองของกลุ่มตัวอย่างทั้ง 3 กลุ่มซึ่งเป็นการแสดงให้เห็นถึงอิทธิพลของปรากฏการณ์เคลื่อนไหวแสวงหาอดีตที่ส่งผลต่อภาคอุปสงค์การท่องเที่ยว ได้แก่ นักท่องเที่ยวอิสระ และอิทธิพลของปรากฏการณ์เคลื่อนไหวแสวงหาอดีตที่ส่งผลต่อภาคอุปทานด้านการท่องเที่ยว ได้แก่ ผู้ประกอบการ และผู้อยู่อาศัย สามารถแสดงผลการวิจัยได้ดังต่อไปนี้

1. อิทธิพลของปรากฏการณ์เคลื่อนไหวแสวงหาอดีตที่มีต่อการสร้างสรรค์จุดหมายปลายทางการท่องเที่ยวมรดกแบบฮิฟ จากมุมมองของผู้ประกอบการ

1.1 การเข้ามาของนักท่องเที่ยวกลุ่มใหม่ (New market entrant)

จากมุมมองของผู้ประกอบการINY่านเจริญกรุงสะท้อนให้เห็นว่าการท่องเที่ยวมีการพัฒนาขึ้นจากการขยายตัวของกลุ่มนักท่องเที่ยวซึ่งหมายถึงการเติบโตในแง่ของโอกาสทางธุรกิจ (market development) การมีกลุ่มนักท่องเที่ยวใหม่ๆ เข้ามาแสดงให้เห็นถึงการเพิ่มขึ้นของกลุ่มนักท่องเที่ยวที่สนใจINY่านเจริญกรุง จากเดิมที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่น่าสนใจสำหรับชาวต่างชาติเป็นส่วนใหญ่ แต่ในปัจจุบันได้รับความสนใจและมีการเข้ามาของนักท่องเที่ยววัยรุ่นชาวไทยด้วยเช่นกัน ความสนใจและพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวรุ่นใหม่ที่มาเข้ามา รวมถึงการเข้ามาของนักท่องเที่ยวอิสระเป็นสิ่งที่สะท้อนถึงค่านิยมที่ชอบสิ่งที่มีความเชื่อมโยงกับอดีตและความเก่าเพื่อสร้างความแตกต่างและสร้างเอกลักษณ์ให้แก่ตนเอง ทำให้ผู้ประกอบการมีความตระหนักถึงศักยภาพของINY่านเจริญกรุงในการเป็นจุดหมายปลายทางการท่องเที่ยวที่สามารถตอบสนองต่อค่านิยมของนักท่องเที่ยว “...ก็จะมีเฉพาะเสาร์ อาทิตย์ ก็จะแนวอีกกลุ่มนึง เสาร์ อาทิตย์นี่จะเป็นวัยรุ่นเลย...” (ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 4) “...ก็เหมือนกัน ว่ามันจะเป็นอย่างไร ถ้ามันมีการเปลี่ยนแปลงก็มีร้าน เดียวนี้ได้กรุ่นใหม่นักนิยมพวกมา ถ่ายรูปกัน มากินกาแฟอะไรแบบเนี่ย...” (ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 8) “...คือจะมีอะไรแปลกๆของมันที่เป็นเอกลักษณ์ ถ้าอย่างอิสระมาทุกวันนี่ ก็มาถ่ายรูปเซลฟี่กับกราฟฟิคตึ้นบ้าง บรรยากาศบ้างอะไรบ้าง แต่ถ้าลองมาหลายๆช่วงเวลาของตลาดน้อยจะเจออะไรแปลกๆอีกเยอะ...” (ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 11)

1.2 การลงทุนและการขยายกิจการของธุรกิจด้านการท่องเที่ยว (Economic growth)

จากโอกาสทางธุรกิจที่เกิดขึ้นจากการเติบโตของนักท่องเที่ยวกลุ่มใหม่ มุมมองของผู้ประกอบการแสดงให้เห็นว่าภาคธุรกิจของย่านเจริญกรุงมีการเติบโตเพื่อตอบสนองต่อการท่องเที่ยวมากขึ้น ซึ่งส่งผลให้ธุรกิจที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวในย่านเจริญกรุงมีจำนวนเพิ่มขึ้นและมีความหลากหลายมากขึ้น ดังนั้นธุรกิจต่างๆจึงมีส่วนในการส่งเสริมการเป็นจุดหมายปลายทางด้านการท่องเที่ยวมรดกแบบอันทันสมัยที่นำเสนอภาพลักษณ์ที่สอดคล้องกับค่านิยมของนักท่องเที่ยว “...ตอนนี้มันเหมือน...ผมสังเกตได้ว่าช่วงนี้ร้านเปิดเยอะ ที่เปิดใหม่ไม่ว่าจะเป็นร้านอาหาร ร้านคาเฟ่ หรือแม้แต่ร้านที่ตรอกเล็ก ๆ ผมเห็นว่ามีหลายแบรนด์ เปิดเพิ่มขึ้นใน ๆ แทบทุกเดือน ๆ...” (ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 5) “...ร้านของคนนอกครับ ก็เด็ก ๆ มาหาที่เปิดร้าน ผู้ใหญ่ หรือว่าแบบอย่าง Eighty Twenty ก็ ก๊อ มาใหม่ เขาก็อยู่มา 3-4 ปี แล้ว...ใช้ ร้าน เป็นขายร้านอาหารไทยที่ขาย chef table อย่างเดียว ได้มีกลิ่นอะไรอย่างเงี้ย มีบาร์ชื่อ tropic city ไกล ๆ นะ มีร้านเก๋ๆเพิ่งเปิดใหม่ตรง River city อะไรอย่างเงี้ย... (หมายถึงร้าน Feng Zhu เก๋ๆหน้าเปิด)...แล้วก็.. มีบาร์เพิ่มขึ้นนะ ไกล ๆ เนี่ยก็ชอยนานา เขียบมาก็ tropic city ซ.28 27 บาร์โรงแรมแบบบู ก็ริโนเวทใหม่...ร้านอาหารเพิ่มขึ้น จากความเจียบ ก็มี street art ทำให้คึกคัก...แล้วก็โฮสเทลเยอะขึ้น ใช้ๆ...ร้านอาหารใหม่ๆ ใหม่ขึ้น กว่าเดิม ที่ไม่ได้เป็นความทรงจำเรา..มีร้านดังๆก็มีร้านเท่ๆก็มี...” (ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 1)

1.3 การปรับตัวของภาคธุรกิจเพื่อตอบสนองการท่องเที่ยว (Commodification to Retro tourism)

การศึกษาพบว่าการปรับตัวของภาคธุรกิจต่างๆ ในย่านเจริญกรุง โดยตระหนักว่านักท่องเที่ยวกลุ่มวัยรุ่นที่เข้ามาในย่านนี้มีความต้องการและพฤติกรรมที่แตกต่างไปจากนักท่องเที่ยวกลุ่มเดิมที่ส่วนใหญ่เป็นชาวต่างชาติ จึงมีการปรับตัวให้ตอบสนองนักท่องเที่ยววัยรุ่นมากขึ้น “...ใช้ กลุ่มวัยรุ่นมากขึ้น เพราะจริงๆเข้ามาบางทีของเราก็จะสโลว์บางทีเข้ามาเยอะมันจะมีผลเสียอยู่สองอย่างคือถ้าเยอะมากกลายเป็นว่าเสียว่า เฮ้ย อาหารไม่ทันเพราะว่า..คนไทยไง..เป็นฝรั่งเขาจะเรื่อย เขาจะกินแบบเหมือนเดิมเรื่อยๆ..เพราะเขาชอบบรรยากาศแต่คนไทยก็จะมีช่วงที่แบบต้องการความริบเร่งของช่วงเวลา แล้วยังไม่ Match กันเท่าไร เราก็วางแผน ว่าเราจะทำให้มันเร็วขึ้น...” (ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 2) มีการปรับปรุงพัฒนาสินค้าของตนเองให้ร่วมสมัยมากขึ้น เช่น ธุรกิจหมอนไหว้เจ้า ที่มีการออกแบบและพัฒนารูปแบบให้สามารถใช้สอยได้หลากหลายมากขึ้น นอกจากนี้ยังพบการปรับตัวของธุรกิจด้วยบทบาทของทายาทรุ่นที่สอง โดยปรับรูปแบบของธุรกิจและสินค้าเพื่อให้นักท่องเที่ยวกลุ่มวัยรุ่นเข้าถึงได้มากขึ้น รวมถึงการปรับรูปแบบของสินค้าและระดับราคาให้สอดคล้องกับกลุ่มนักท่องเที่ยววัยรุ่นมากขึ้น “...ฟังก์ชันของการที่เราไปแบบพิพิธภัณฑที่เมือง..เมืองอื่นๆ มันจะต้องมีคาเฟ่...เราอยากให้ คน... เข้าใจของเก่าในแบบใหม่ มุกก็เลยเอามาจัดเป็น.. แบบ Modern มากขึ้น...คือเรารู้สึกว่าทุกคน reserved to be happy ใน space ของเขา เพราะฉะนั้นเราก็จะมีแบบของ อาจจะได้ไม่ได้เก่ามาก คือมันอาจจะแตกต่างจากคุณพ่อคุณแม่ ที่แบบว่าโห..เก่าเป็นแบบศตวรรษ ตอนนี้ หลักๆ 500 บาทก็มีอะไรอย่างเงี้ย เพราะเราแค่รู้สึกที่เราเออเราสามารถหยิบยื่นตรงนี้ให้คนได้...” (ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 6)

1.4 การใช้แนวคิดย้อนอดีต (retro concept) เพื่อสร้างความแตกต่างทางสินค้าและบริการ (Retro tourism for differentiation)

ผู้ประกอบการสะท้อนให้เห็นถึงการนำเสนอความแตกต่างและความแปลกใหม่เพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยวกลุ่มเป้าหมายที่ชื่นชอบความมีเอกลักษณ์ ซึ่งผู้ประกอบการมีการนำเสนอความแตกต่างผ่านองค์ประกอบด้านต่างๆของธุรกิจด้วยความคิดสร้างสรรค์ โดยหยิบยกสิ่งที่มีอยู่เดิมมาต่อยอดเพื่อสร้างความได้เปรียบทางธุรกิจ พบว่ามีการหยิบยกคุณค่าของความเก่าแก่เชิงกายภาพ หรือเรื่องราวในอดีต ที่เปรียบเสมือนต้นทุนทางธุรกิจ มาปรับปรุงและดัดแปลงเพื่อนำเสนอคุณค่าในรูปแบบใหม่ ซึ่งเป็นการสร้างความได้เปรียบให้แก่ธุรกิจในระยะยาว

ภาพลักษณ์ที่โดดเด่นและควมมีเอกลักษณ์เฉพาะ การหิยบายคุณค่าของอาคารสถานที่เก๋ในย่านเจริญกรุงมา ใช้เพื่อส่งเสริมธุรกิจ โดยมีการใช้องค์ประกอบต่างๆของอาคารสถานที่เก๋หรือถูกทิ้งร้างมาปรับปรุงและดัดแปลง ให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของธุรกิจ ผู้ประกอบการมีความตระหนักในคุณค่าของสิ่งเก๋ที่สามารถนำมา ตอบสนองค่านิยมของกลุ่มลูกค้าได้ ทำให้ผู้ประกอบการภายนอกที่เข้ามาทำธุรกิจในย่านนี้ตระหนักดีว่าอาคาร สถานที่และองค์ประกอบเดิมต่างๆที่มีอยู่เป็นต้นทุนที่มีคุณค่า ซึ่งเป็นจุดมุ่งหมายของผู้ประกอบการภายนอกที่ ต้องการเข้ามาทำธุรกิจในย่านนี้ โดยมองว่าอาคารและสถานที่เก๋ของย่านเจริญกรุงสามารถนำมาใช้ประโยชน์ใน การส่งเสริมเอกลักษณ์ให้แก่ธุรกิจและตอบสนองนักท่องเที่ยวกลุ่มเป้าหมายตามแนวโน้มและความนิยมการ ท่องเที่ยวที่เกิดขึ้น “...ที่จริงโดยที่หลักๆคือบ้านเก๋อยู่แล้ว แล้วคือบ้านเก๋อยู่แล้ว...เข้ามาตั้งแต่แรกแล้ว นาน แล้ว 30 กว่าปีเลย...มันเป็นสถานที่เหมือนเก๋แก่แต่มีดีไซน์เป็นเหมือนเอกลักษณ์เฉพาะตัว เพราะจริงๆ หลักๆของเจริญกรุงเนี่ยเป็นบ้านเก๋ ซึ่งเป็นสมัย ร.5 น่าจะ ร.4 ร.5...” (ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 2) “...เข้ามาเห็น ห้องแล้วก็เลยรู้สึก..เหมือนเราไม่ได้ออกแบบห้องไปก่อนไม่ได้ ออกแบบร้านไว้ก่อนแต่เรามาเจอ ที่ตรงนี้แล้วค่อย ออกแบบจากสิ่งที่มี...แล้วก็พยายามทำให้น้อยที่สุด (ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 5)

1.5 การส่งเสริมภาพลักษณ์และการประชาสัมพันธ์ธุรกิจ (Image and business promotion)

ผู้ประกอบการหลายรายในย่านเจริญกรุง ได้มีส่วนร่วมในงานเทศกาลที่เกิดขึ้นในย่านเจริญกรุงอย่าง ต่อเนื่องทุกปี ได้แก่ เทศกาลงานออกแบบกรุงเทพ (Bangkok Design Week) และ เทศกาลไฟ Awakening Bangkok ซึ่งเป็นงานเทศกาลที่ได้รับความนิยมจากกลุ่มนักท่องเที่ยวที่ชื่นชอบงานศิลปะและงานด้านความคิด สร้างสรรค์ที่แปลกใหม่ จึงช่วยส่งเสริมภาพลักษณ์ให้ย่านเจริญกรุงเป็นที่รู้จักสำหรับนักท่องเที่ยวอย่างกว้างขวาง มากยิ่งขึ้น ซึ่งผู้ประกอบการบางรายและคนในชุมชนบางส่วนในย่านเจริญกรุงได้มีส่วนร่วมในงานเทศกาล ดังกล่าวในรูปแบบที่แตกต่างกันไป เพื่อส่งเสริมภาพลักษณ์และประชาสัมพันธ์ธุรกิจให้เป็นที่รู้จักสำหรับ นักท่องเที่ยวกลุ่มเป้าหมายมากขึ้น โดยผู้ประกอบการต่างๆในย่านนี้จะมีส่วนร่วมในกิจกรรมของงาน Bangkok Design Week และงาน Awakening Bangkok: A Festival of Lights ไม่ว่าจะเป็นการนำสินค้ามาจำหน่าย เฉพาะในช่วงงานหรือการได้เข้าร่วมเป็นส่วนหนึ่งของงาน “...เข้าครับ ก็ของ Bangkok Design Week ทำให้ เข้ามาจัดให้ ก็คือเราจะคุยกัน ระหว่างดีไซน์เนอร์ของ TCDC แล้วก็มาคุย ที่ว่าบอกว่าประกบร้านดีไซน์เนอร์แต่ ละร้านอะครับ แล้วก็มาจัดแล้วก็มาทำเป็นชุดเฉพาะงาน Bangkok Design Week ขึ้นมา...” (ผู้ให้สัมภาษณ์คน ที่ 2) “...หรือแบบช่วง Bangkok Design Week บางร้านขายยาง อยู่ดี ๆก็มาขายน้ำมะตูมอะไรอย่างนี้ คือแบบ แล้วเค้าสนุกเขาอยากทำ เขาอยากมีส่วนร่วม อะไรอย่างเงี้ย...มานั่งกินเหล้า ขายน้ำมะตูมสูตรคุณแม่ ซึ่งปกติไม่ ขาย ขายแค่ช่วง Bangkok Design Week...” (ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 6)

2. อิทธิพลของปรากฏการณ์เคลื่อนไหวแสวงหาอดีตที่มีต่อการสร้างสรรค์จุดหมายปลายทาง การท่องเที่ยวมรดกแบบฮิป จากมุมมองของผู้อยู่อาศัย

2.1 การเปลี่ยนแปลงทางด้านเศรษฐกิจของพื้นที่ (Economic growth)

การพัฒนาของเศรษฐกิจในพื้นที่ย่านเจริญกรุงที่สะท้อนจากมุมมองของผู้อยู่อาศัย พบว่ามีความ หลากหลายของธุรกิจที่เกิดขึ้นและจำนวนที่เพิ่มขึ้นเพื่อตอบสนองต่อการเติบโตของการท่องเที่ยว รวมถึงธุรกิจ บางอย่างในปัจจุบันไม่พบเห็นที่อื่นแล้ว ได้เข้ามาเปิดดำเนินการในย่านเจริญกรุง เช่น ร้านขายฟิล์มถ่ายรูปและ ล้างรูปฟิล์ม นอกจากนี้ยังมีที่พักรูปแบบโฮสเทลเพิ่มจำนวนขึ้นในย่านนี้อย่างเห็นได้ชัด มุมมองของผู้อยู่อาศัย สะท้อนให้เห็นว่าการเพิ่มขึ้นของธุรกิจการท่องเที่ยวในย่านส่งผลให้เศรษฐกิจของย่านกลับมาฟื้นฟูอีกครั้งหนึ่ง ทำให้มูลค่าของอาคารสถานที่ในย่านนี้มีแนวโน้มสูงขึ้น “...ทำแบบนี้ก็จะทำให้มันมีความค้ำขายมากขึ้น นะฮะ

อย่าง Mother roaster ไปเปิด...ไปเปิดตรงศาลเจ้าโรงเกลือใช้ไหมฮะ ให้ตรงนั้นค้าขาย พื้นที่ตรงนั้นราคาแพงเมื่อก่อนนี้ 2 ล้านก็ซื้อได้แล้ว...” (ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 4)

2.2 การเปลี่ยนแปลงขององค์ประกอบทางกายภาพในพื้นที่ (Change of place)

ผู้อยู่อาศัยมองว่าการเติบโตทางการท่องเที่ยวของย่านเจริญกรุงทำให้มีการเปลี่ยนแปลง ปรับปรุง มีสิ่งใหม่ๆ รวมถึงมีการแทนที่ของธุรกิจต่างๆ ที่ทำให้ย่านนี้มีการพัฒนาและดึงดูดใจนักท่องเที่ยวมากขึ้น โดยเฉพาะกลุ่มนักท่องเที่ยววัยรุ่น ธุรกิจต่างๆที่มีการใช้ประโยชน์จากอาคารสถานที่เก่าเป็นการเปลี่ยนแปลงและปรับปรุงที่ส่งผลดีต่อย่าน โดยเป็นส่วนที่ส่งเสริมให้การท่องเที่ยวในย่านเจริญกรุงมีความน่าสนใจมากขึ้น และส่งเสริมให้เกิดการขยายตัวของการท่องเที่ยวและธุรกิจต่างๆมากขึ้น มีการปรับปรุงสถานที่เก่าที่เคยถูกทิ้งร้างให้กลับมาดูสวยงามขึ้น มีการนำโกดังเก็บสินค้าของย่านการค้าริมน้ำเก่าแก่ที่ปัจจุบันไม่ได้ใช้ประโยชน์แล้วมาทำเป็นสถานที่ใหม่ ไม่ว่าจะเป็นร้านอาหาร แกลลอรี่ภาพถ่าย หรือศูนย์การค้า “...เพราะว่าไ้ตรงนั้นเป็น อ่า โรงเกลือ โรงเกลือเนี่ยมันก้อยู่ในวัดเป็นวัดเก่า เขาเรียกว่าวัด พญาไกร ตรงนั้นะ แล้วก็มันมี เป็นโกดัง เป็นแวร์เฮาส์ เป็นแวร์เฮาส์ ก็ ซื้อไ้ นั้น มาทำเป็น สร้างเพื่อจะเอานักท่องเที่ยวอะ...” (ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 7)

2.3 ความตระหนักในคุณค่าเอกลักษณ์ของย่านที่ดึงดูดใจนักท่องเที่ยว (Proud identity)

ผู้อยู่อาศัยมองว่า สิ่งที่อยู่ในย่านเจริญกรุงมาเป็นระยะเวลายาวนาน มีความโดดเด่นของสถาปัตยกรรมและความเก่าแก่ได้รับความสนใจจากคนภายนอกมากขึ้น เช่น อาคารสถานที่เก่าแก่ที่มีอายุเป็นร้อยปี ซึ่งเคยเป็นสถานที่ที่ไม่เป็นที่รู้จักหรือถูกเลิกละความสนใจมาก่อน กลับได้รับความสนใจจากนักท่องเที่ยวกลุ่มวัยรุ่นมากขึ้น ซึ่งสะท้อนว่าอิทธิพลของปรากฏการณ์เคลื่อนไหวแสวงหาอดีตส่งผลต่อค่านิยมและความสนใจของนักท่องเที่ยวที่มีต่อ “สิ่งดึงดูดใจทางการท่องเที่ยว” เป็นสิ่งดึงดูดใจทางการท่องเที่ยวที่แตกต่างไปจากเดิม ผู้อยู่อาศัยมองว่าสถานที่เก่าแก่ อาคารหรือตึกโบราณในย่านนี้กลับมาได้รับความสนใจอีกครั้งจากกลุ่มนักท่องเที่ยวรุ่นใหม่ “...สิ่งที่มีมันเป็นศิลปะ สิ่งที่มีมันเป็นโบราณวัตถุหรืออะไรต่างๆที่มีอยู่ในย่านนี้อะ มันถูกหยิบยกขึ้นมาในลิปปีนี่อะนะ ครับ จากที่เดิมที่ไม่มีใครรู้ ... ที่ๆมันถูกพัฒนา...สิ่งที่จะไรที่ มันอยู่แล้ว มันถูกหยิบยกขึ้นมา คนเริ่มเป็นข่าว อาคาร ศาลสถานก่อนที่มีการปรับปรุง...ซึ่งมันก็เป็นอะไรที่เป็นต่อเนื่องเรื่องราวได้ตลอดตั้งแต่เป็นร้อยปี มันถูกหยิบยกขึ้นมา เอ้อ ลิปปีนี่ บางสิ่งบางอย่างที่มันไม่..มันนึกไม่ถึงมันถูกยกขึ้นมาละ...” (ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 1)

2.4 ความปรารถนาที่จะรวบรวมและสืบทอดเรื่องราวเล่าของพื้นที่ (Story of Place Telling)

ปรากฏการณ์เคลื่อนไหวแสวงหาอดีตส่งผลให้ผู้อยู่อาศัยมีความตระหนักว่าย่านเจริญกรุงกลายเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่ได้รับความสนใจในกลุ่มนักท่องเที่ยววัยรุ่นและกลุ่มคนรุ่นใหม่ รวมถึงนักท่องเที่ยวเดิมนด้วย ซึ่งผู้อยู่อาศัยมีความต้องการที่จะให้ย่านเจริญกรุงยังคงมีสิ่งดึงดูดใจและมีเสน่ห์ในการเป็นจุดหมายปลายทางการท่องเที่ยวต่อไปเรื่อยๆ ผู้อยู่อาศัยจึงมีมุมมองที่สะท้อนถึงความต้องการที่จะให้มีการรักษาและอนุรักษ์องค์ประกอบด้านต่างๆเอาไว้ ไม่ว่าจะเป็น สถานที่เก่าแก่ สถาปัตยกรรม วัฒนธรรมด้านอาหาร รวมถึงเรื่องราวความสำคัญทางประวัติศาสตร์ต่างๆของย่านนี้เอาไว้ “...มันก็เป็นถนนสายแรก ย่อมทำให้ เอ้อ อยากจะให้ อยากให้มีวัฒนธรรมของ อ่า ในอดีตไว้ด้วยนะ เป็นถนนสายแรกที่เกิดขึ้นเนี่ย เจริญกรุงเนี่ย อยากให้มีไว้วัฒนธรรม อ่า ที่อยู่จริงๆ ให้มันยังคงอยู่ด้วย เวลาใครมาจัดอะไรเนี่ย ก็จะมีวัฒนธรรมของอ่า คนเดิมๆอะ..คือ ก็ได้ดู ได้ดูชีวิตของคนนะ อ่าเข้าไปอย่างตลาดน้อยเนี่ย มันก็มีเนี่ย ร้านอาหารอะไรต่างๆ ได้กินอาหารรสของดั้งเดิมอะ...ได้กินของดั้งเดิม หรือเยาวราช ไ้เจริญกรุง ตรงนั้นมันเป็นตลาดคนจีน อะไรต่างๆเนี่ย มันจะได้บรรยากาศ...” (ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 9) “...ควรจะมีการที่สร้างศูนย์การค้า ไ้เกี่ยวกับเรื่องอาหาร เพราะว่า มาคิดว่า เอ้อ ไ้คนเหล่านี้มี มีฝีมือในการปรุงอาหารอย่างหนึ่งเป็นแบบเก่า แต่ว่าเราจะหาใครมาดำเนินการ รวบรวมอะไรต่างๆที่มีอันนี้ขึ้นมา..” (ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 10)

3. อิทธิพลของปรากฏการณ์เคลื่อนไหวแสวงหาอดีตที่มีต่อการสร้างสรรค์จุดหมายปลายทางการท่องเที่ยวรถแบบฮิป จากมุมมองของผู้อยู่อาศัย

3.1 การรับรู้สำนึกถิ่นที่แห่งรอยอดีต (Retro senses of place)

นักท่องเที่ยวฮิปสเตอร์ต้องการมาเห็นสิ่งที่เคยมีในอดีตและยังคงมีอยู่ในย่านเจริญกรุง โดยมองว่าหลายสิ่งในย่านนี้มีความแตกต่างและหาไม่ได้ที่ไหนในปัจจุบัน และเป็นสิ่งที่ส่งผลต่ออารมณ์และความรู้สึกของนักท่องเที่ยวฮิปสเตอร์ที่สอดคล้องกับการสร้างอัตลักษณ์ตัวตน นักท่องเที่ยวฮิปสเตอร์มีความสนใจในความแตกต่างของสภาพแวดล้อมทางกายภาพของย่านเจริญกรุง ไม่ว่าจะเป็น สถาปัตยกรรม อาคารสถานที่เก่า จักรวรรดิความรุ่งเรืองของย่านนี้ในอดีตที่ยังคงมีให้เห็นอยู่ เป็นมุมมองที่นักท่องเที่ยวต้องการที่จะมาสัมผัสและชื่นชมความแตกต่างของย่านเจริญกรุง “..มันยังคงความประวัติศาสตร์สมัยก่อนที่เรายังพอมองเห็นได้...มันคือความยังร่องรอยให้เห็นอยู่ เออประมาณนั้นอะพี่ มันยังมีแบบมีบ้านที่ ยังมีนู่นมีนี่อยู่... อะไอย่างเนี่ย ยังมีผู้คน มีอะไรที่ แบบคล้ายคลึงกับ local อยู่เจ๊ยะ...ถ้าเป็นสถานที่ ส่วนตัวคือชอบที่ไม่ต้องปรับปรุงเก๋ๆร้างๆไปเลย...” (ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 2) “...มันฝังด้วยตอนเด็กๆมันเห็น ต่อมาหายไปบ้านสมัยใหม่มา ทุกวันนี้พอไปเห็นในย่านนี้ เค้ามันยังมีอยู่เว้ย บ้านนี้มันห้าสิบปีร้อยปี มันก็ยังอยู่ได้มันก็ยังมิให้เห็น วิถีชีวิตเค้าก็ยังไม่เปลี่ยน ด้านนอกคือเราเห็นเป็นวิถีชีวิตจีนเป็นส่วนใหญ่มีแขกปน...” (ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 4) “...ใช่ คือเราจะแบบเราจะเห็นตลอดว่าแบบ อยู่ฮัลลัมๆ เราเห็นตั้งแต่โบสถ์ เห็นบ้านเห็น อะไแบบเนี่ย เราก็จะรู้สึกว่ามันแตกต่างจากที่อื่นนะ แถวบ้านเราไม่มีแบบเนี่ย แถวเนี่ย เราารู้สึกว่ามันพิเศษแล้วมันก็ค่อนข้างหล่อหลอมเราให้เราเป็นคนแบบว่า ชอบเรื่องพวกนี้...” (ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 5)

3.2 การรับรู้หรือเป็นพยานในการเปลี่ยนแปลง (witness of changes)

นอกจากต้องการมาสัมผัสความเก่าแก่ดั้งเดิมของย่านนี้แล้ว ในมุมมองอีกด้านหนึ่งนั้นนักท่องเที่ยวฮิปสเตอร์ยังต้องการที่จะมาเห็นความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในย่านเจริญกรุงในด้านต่างๆ ที่สะท้อนถึงความเป็นย่านเก่าที่ได้รับความนิยมจากคนกลุ่มใหม่ๆ และมีความสอดคล้องกับค่านิยมของตนเอง การเพิ่มขึ้นของนักท่องเที่ยววัยรุ่นในย่านเจริญกรุง นักท่องเที่ยวฮิปสเตอร์มองว่าย่านนี้เป็นย่านที่ได้รับความนิยมและเติบโตขึ้นในแง่ของการเป็นแหล่งท่องเที่ยวสำหรับกลุ่มคนรุ่นใหม่มากขึ้น “...สิ่งหนึ่งที่เห็นได้คือริมถนนใหญ่เมื่อเดินออกมาตรงเส้นข้างนอกมันก็จะเริ่มมีร้านค้าเฟมาขึ้น เริ่มมีโรงแรมที่พักมากขึ้น แม้แต่กระทั่งไอเรื่องของกราฟฟิตี้อะ สตรีทอาร์ตมากขึ้น และมันก็กลายเป็นนักท่องเที่ยววัยรุ่นคนไทยไปเดินเยอะขึ้น ทั้งๆที่สมัยก่อนมันจะเป็นแค่นักเรียนพวกฮัลลัมซัย และก็พวกฝรั่งเพราะมันเป็นโรงแรมหรูคนไทยจะเดินเที่ยววันน้อยมาก คือมันมีแต่มันไม่เหมือนสมัยนี้ สมัยนี้คือมันชดมาก..” (ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 7) นักท่องเที่ยวฮิปสเตอร์มองว่าย่านเจริญกรุงมีกิจกรรมต่างๆที่น่าสนใจมากขึ้น โดยมีการออกแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวที่เชื่อมโยงกับความเป็นย่านเก่าแก่ของเจริญกรุง ซึ่งมีการใช้ความคิดสร้างสรรค์ในการนำเสนอกิจกรรมในรูปแบบใหม่ๆ เช่น Bangkok Design week ซึ่งเป็นกิจกรรมสำหรับคนเฉพาะกลุ่มที่มีความชื่นชอบและสนใจในงานศิลปะ “...ใช่ เพราะว่าจริงๆอะของดีตรงนั้นค่อนข้างจะเยอะ เยอะมาก แต่ว่าก็เห็นด้วยกับที่ TCDC เค้าไปเห็นด้วยกับการที่เอาบ้านเก่า เอาบ้านเก่ามาจัดนิทรรศการหรืออะไแบบเนี่ยอันนั้นก็เห็นด้วยเพราะว่ามันก็มีการเปิดให้คนข้างนอก ได้สัมผัสกับกับพวกสถาปัตยกรรมด้วย ไม่ได้เข้าดูงานที่เขาสร้างอย่างเดียว...” (ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 5)

3.3 การรับรู้ในการขยายตัวของพื้นที่สร้างสรรค์ (awareness of creative spaces)

นักท่องเที่ยวที่มาในย่านเจริญกรุงมีความประทับใจและถูกดึงดูดมาด้วยความคิดสร้างสรรค์ที่เกิดขึ้นในย่านนี้ ความคิดสร้างสรรค์ที่เกิดจากการผสมผสานของสิ่งที่ไม่เข้ากันให้สามารถเข้ากันได้ รวมถึงความคิดสร้างสรรค์ที่ทำการผสมผสานสิ่งต่างๆแล้วนำเสนอความเชื่อมโยงกับอดีตได้ ซึ่งเป็นสิ่งที่นักท่องเที่ยวมองหาและต้องการที่จะสัมผัสจากการมาเยือนในย่านนี้ นักท่องเที่ยวฮิปสเตอร์ที่ได้มาเที่ยวในย่านเจริญกรุง มองว่าย่าน

เจริญกรุงเป็นย่านมีเสน่ห์ในเรื่องของการผสมผสานระหว่างความเก่าแก่และความสมัยใหม่ได้อย่างลงตัว จึงมองว่าเป็นความคิดสร้างสรรค์ที่สร้างเอกลักษณ์ให้แก่ย่านนี้เป็นอย่างยิ่ง ทั้งในเรื่องของการใช้โครงสร้างทางกายภาพของอาคารเก่าแก่มาดัดแปลงให้เป็นร้านหรือธุรกิจใหม่ และเรื่องของแนวคิดในการต่อยอดสินค้าและบริการจากสิ่งที่มีอยู่เดิม เช่น การพัฒนาสินค้าและบริการใหม่ให้ร่วมสมัย และใช้เรื่องราวของธุรกิจมาต่อยอดเพื่อสร้างความน่าเชื่อถือและดึงดูดใจนักท่องเที่ยว “...เค้าสามารถใช้พื้นที่เก่าเอามาทำงานสมัยใหม่ได้ ได้ดี ค่อนข้างดี อย่างไปรษณีย์กลางสมัยก่อนมันก็ยังเป็นไปรษณีย์แต่ตอนนี้มันไม่ใช่แล้ว...” (ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 4) “...ก็คือมันแบบ พวกตึกอะไรเก่า ๆ อะไรอย่างเงี้ยมันยัง แบบว่ามีอยู่ แล้วไม่หายไป แล้วก็ มาแบบว่าบูรณะหรือว่าเสริมความเป็นสมัยใหม่ เพื่อให้มันแบบว่าอย่างที่เราไปเที่ยวที่ผมนึกไป...” (ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 8) “...กิจกรรมที่มันสร้างสรรค์ดีนะ สนุกเพราะว่า มันไม่ได้อยู่ในพื้นที่เดียวกัน มันไม่ใช่การจัดงานเป็นอีเว้นท์อะ คืออยู่ตามพื้นที่ทั้งหมด แต่เราสามารถเดิน เราสามารถมองตึกกรมบ้านช่องมองพอบ้างได้ แล้วเรายังมีกิจกรรมให้เราเอ่ยมันมีจุดนี้อะไรน่าสนใจวะ โหยนี่ตึกเก่าตึกเก่าแต่ยังงามแบบนี้ โอ้ยน่าสนใจ ก็เดินไปได้เรื่อยๆเราก็มีความรู้สึกเออมันสนุก...” (ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 4)

3.4 การรับรู้ศักยภาพของพื้นที่ในการเติมเต็มความรู้สึก (Emotional fulfillment)

นักท่องเที่ยวฮิปสเตอร์ที่มาเที่ยวในย่านเจริญกรุง ต้องการมาเพื่อการได้รับความรู้สึกที่หาไม่ได้ในย่านอื่นๆและในสมัยนี้ โดยเป็นความรู้สึกที่เกิดจากสิ่งต่างๆในย่านเจริญกรุงที่เกิดจากสภาพแวดล้อมทางกายภาพและวัฒนธรรมวิถีชีวิตที่สอดคล้องกับแนวคิดการโยกหาอดีต การได้มาเที่ยวในย่านเจริญกรุง เปรียบเสมือนกับได้ย้อนเวลากลับไปในบรรยากาศที่ให้อารมณ์และความรู้สึกที่รื่นรมย์ของอดีตที่มีความอบอุ่นและสวยงาม (utopia) และมีความแตกต่างไปจากโลกในยุคปัจจุบัน นักท่องเที่ยวฮิปสเตอร์รู้สึกว่าตนเองได้รับโมติวิชั่นที่ดีจากคนในย่านเจริญกรุง โดยเฉพาะผู้สูงอายุที่อยู่อาศัยและทำอาชีพต่างๆในย่านนี้ มีความเป็นกันเองกับนักท่องเที่ยวที่เป็นเด็กรุ่นใหม่เสมอ จึงเปรียบเสมือนสังคมในชนบทหรือสังคมในอดีตที่ผู้คนเป็นมิตรต่อกัน จึงเป็นปัจจัยหนึ่งที่สร้างความรู้สึกอบอุ่นและประทับใจให้แก่นักท่องเที่ยว นอกจากนี้นักท่องเที่ยวฮิปสเตอร์เกิดความรู้สึกเชิงบวกต่างๆเมื่อได้มาเที่ยวในย่านนี้ ไม่ว่าจะเป็น ความรู้สึกสงบ ไม่วุ่นวาย ความรู้สึกอบอุ่นและปลอดภัย ความสุขใจและความเพลิดเพลินในสิ่งที่ได้เห็นในย่านนี้ เปรียบเสมือนบรรยากาศของอดีตที่สวยงาม “...ใช่ เนี่ยบางที บางทีก็.. ภาพในหัวเวลาที่มาที่นี่..ก็เหมือนไม่ได้อยู่กรุงเทพฯ หมายถึงว่า...ไม่ได้อยู่ในพวกอิฐปูนลึกลับพวกนี้ มันก็จะเป็นความรู้สึกแบบผ่อนคลายขึ้น เหมือนที่แบบถ้ามันได้ไปสุขุมวิท มันคืออะไรที่ เหมือนไปอีกเมืองนึงเลยอะ จะไม่คุ้นเคย จะตื่นตื้น เหมือนไปอีกจังหวัดนึง ใดๆ แต่ถ้าอยู่โซนนี้ รู้สึกแบบ..เหมือนหลับตาเดินได้ รู้สึกปลอดภัย comfort zone เหมือนแบบขั้นรู้จัก ขั้นคุ้นเคย ประมาณนั้น...” (ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 2)

อภิปรายผลการวิจัย

งานวิจัยนี้พบว่า อิทธิพลของปรากฏการณ์เคลื่อนไหวแสวงหาอดีตที่ส่งผลต่อการสร้างสรรค์จุดหมายปลายทางการท่องเที่ยวมรดกแบบฮิปมีความสอดคล้องกับแนวคิดย้อนอดีต (retro concept) ผลการศึกษาสะท้อนให้เห็นถึงอิทธิพลของปรากฏการณ์เคลื่อนไหวแสวงหาอดีตที่ส่งผลต่อทั้งภาคอุปทานและอุปสงค์การท่องเที่ยวไปพร้อมๆกัน ปรากฏการณ์การแสวงหาอดีตการแสวงหาอดีตมีอิทธิพลต่อผู้ประกอบการในพื้นที่ที่สะท้อนออกมาผ่านความตระหนักในคุณค่าของมรดกวัฒนธรรมและภูมิปัญญาและนำมาใช้ให้เกิดประโยชน์ในเชิงธุรกิจ ด้วยต้นทุนทางกายภาพ ประวัติศาสตร์ และเรื่องราวของพื้นที่ ย่านเจริญกรุงมีทรัพยากรที่สามารถนำมาปรับใช้ให้เกิดประโยชน์ในบริบทของการแสวงหาอดีตได้ ไม่ว่าจะเป็นการนำอาคารเก่าและตึกเก่าร้างมาพัฒนาต่อยอดให้เกิดประโยชน์ในรูปแบบใหม่แต่ยังคงไว้ซึ่งเรื่องราวของสถานที่ที่สามารถทำให้คนที่ได้มาสัมผัสสามารถเชื่อมโยงกับอดีตได้ เช่น โรงแรมที่ดัดแปลงมาจากโรงภาพยนตร์เก่าร้าง การรื้อฟื้นมรดกทางภูมิปัญญาที่

นำมาใช้ในการสร้างความแตกต่างและเอกลักษณ์ให้แก่สินค้าและบริการ เช่น การสืบทอดอาหารสูตรโบราณของบรรพบุรุษ การใช้ระยะเวลาดำเนินการของธุรกิจที่ยาวนานมาเป็นเนื้อหาในการประชาสัมพันธ์ธุรกิจ เช่น ร้านอาหารเก่าแก่ที่เปิดขายมานานกว่า 70 ปี เหล่านี้สะท้อนให้เห็นถึงแนวคิดย้อนอดีต (retro concept) ในการย้อนกลับไปหยิบยกคุณค่าของสิ่งที่เคยประสบความสำเร็จในอดีต มาปรับปรุงและพัฒนาให้สามารถก้าวไปกับสิ่งที่ดำเนินในปัจจุบันได้ (Guffey, 2006) เป็นความตั้งใจของผู้ประกอบการที่ต้องการแสดงให้เห็นถึงภาพลักษณ์ของความมีคุณภาพ ความน่าเชื่อถือ ความน่าไว้วางใจ ที่นำไปสู่การสร้างความแตกต่างและอัตลักษณ์ให้แก่ธุรกิจ ซึ่งเป็นสิ่งที่สอดคล้องกับแนวคิด retro marketing (Brown, 1999) ซึ่งการผสมผสานสิ่งเก่าและสิ่งใหม่ของแนวคิดย้อนอดีตนั้นเป็นแนวทางที่ต้องอาศัยความคิดสร้างสรรค์จึงทำให้เกิดการนำเสนอคุณค่าใหม่ให้กับธุรกิจของตนเองและส่งผลกระทบต่อภาพลักษณ์โดยรวมของย่านเจริญกรุง บทบาทของผู้ประกอบการเป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้ภาพลักษณ์ของย่านเจริญกรุงมีความเป็นย่านเก่าแก่ที่เต็มไปด้วยมรดกวัฒนธรรมและมีความทันสมัยที่สอดคล้องผสมผสานอยู่ด้วยกันได้ ย่านเจริญกรุงจึงมีความแตกต่างจากย่านอื่น มีความน่าสนใจและดึงดูดใจทางการท่องเที่ยวภายใต้ปรากฏการณ์เคลื่อนไหวแสวงหาอดีต ที่รวมถึงกลุ่มเป้าหมายที่มองหาสิ่งที่แตกต่างเพื่อสะท้อนค่านิยมของตนเองอย่างนักท่องเที่ยวฮิปสเตอร์

ปัจจัยที่ส่งเสริมปรากฏการณ์แสวงหาอดีตของสังคม ไม่ว่าจะเป็นความเจริญก้าวหน้าของเทคโนโลยีที่รวดเร็ว การพัฒนาทางด้านวัตถุและสังคมแบบทุนนิยม กระแสค่านิยมที่แพร่กระจายอย่างกว้างขวางอย่างรวดเร็วผ่านช่องทางการสื่อสารต่างๆ อีกทั้งความมั่นคงทางเศรษฐกิจ เมื่อมนุษย์รู้สึกทุกข์กับปัจจุบันและอนาคตมากเท่าไร ย่อมส่งผลต่อการโหยหาอดีตมากเท่านั้น (Prakitnonthanakarn, 2013) ฮิปสเตอร์ก็เป็นคนกลุ่มหนึ่งในสังคมที่ต้องการนำตัวเองออกจากความทุกข์ในปัจจุบัน รวมถึงต้องการแสดงค่านิยมที่แตกต่างจากคนส่วนมากด้วยการแสวงหาอัตลักษณ์ตัวตน นักท่องเที่ยวฮิปสเตอร์จึงเป็นตัวแทนกลุ่มคนในสังคมที่มีความต้องการแสวงหาอดีต แต่เนื่องด้วยวัฒนธรรมฮิปสเตอร์จะมองหาสิ่งที่ขัดแย้งกับวัฒนธรรมหลักหรือกระแสนิยมของคนส่วนมาก เพื่อแสดงออกซึ่งความแตกต่าง (Tolstad, 2006) ดังนั้นผลการศึกษาจึงสะท้อนให้เห็นถึงการเคลื่อนไหวแสวงหาอดีตของฮิปสเตอร์ในฐานะนักท่องเที่ยว จึงถูกดึงดูดด้วยแหล่งท่องเที่ยวที่น่าสนใจที่มีความแตกต่างและมีเอกลักษณ์ที่สามารถตอบสนองต่อการแสวงหาอดีต และในขณะเดียวกันก็เอื้อให้ฮิปสเตอร์สะท้อนความแตกต่างทางค่านิยมได้

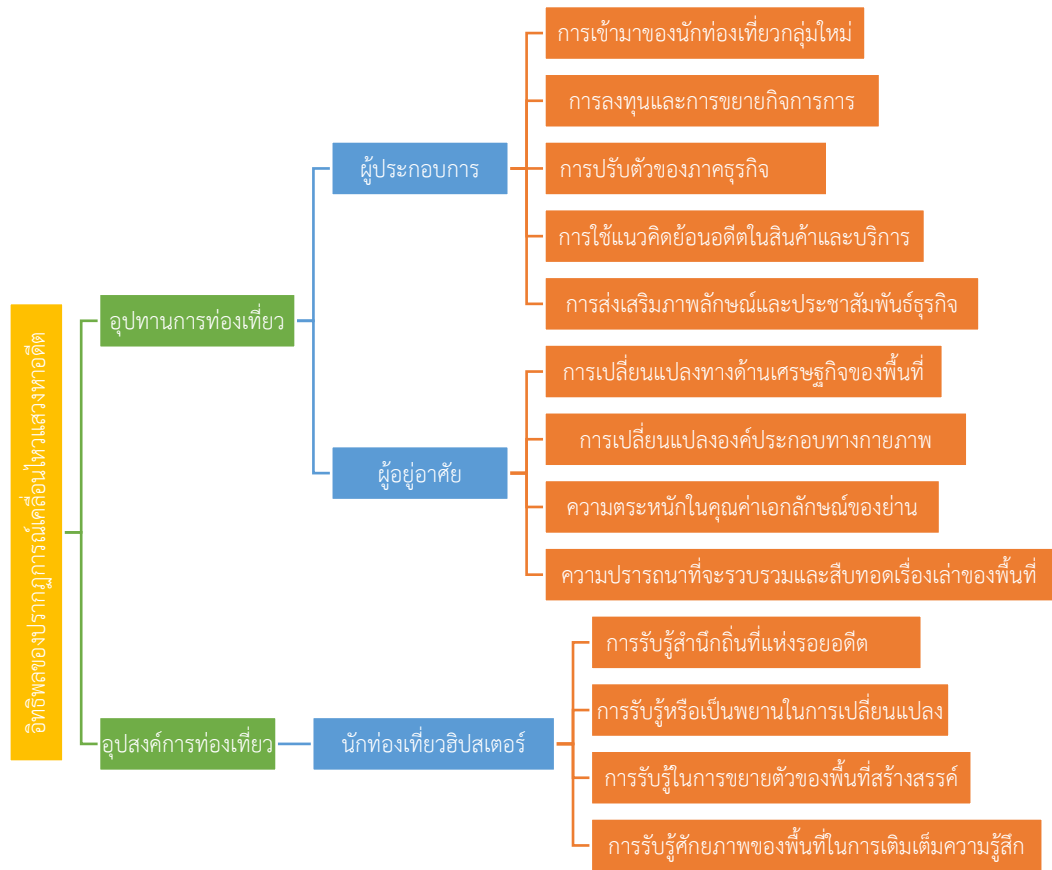
ผลการศึกษาสะท้อนให้เห็นว่านักท่องเที่ยวฮิปสเตอร์มองหาแหล่งท่องเที่ยวจะสามารถตอบสนองต่ออารมณ์และความรู้สึกที่เสมือนได้กลับไปอยู่ในบรรยากาศของอดีตที่สวยงาม มีความอบอุ่นและเป็นมิตรสอดคล้องกับ Lowenthal and Lowenthal (1985) ที่กล่าวว่าอดีตที่เปรียบเสมือนเป็นที่หลบภัย ให้ความรู้สึกสงบ เป็นระเบียบ และเป็นสภาพแวดล้อมที่สบายอบอุ่น ผลการศึกษาจากมุมมองของนักท่องเที่ยวฮิปสเตอร์สะท้อนให้เห็นว่า ในด้านความรู้สึกและประสบการณ์ย่านเจริญกรุงมีองค์ประกอบที่เปรียบเสมือนอดีตที่ยังจับต้องได้ มีภาพของอดีตในช่วงความทรงจำหรือช่วงเวลาที่คุณรู้ในใหม่นักท่องเที่ยวฮิปสเตอร์ยังสามารถเชื่อมโยงได้ หรือที่เรียกว่าอดีตที่เพิ่งผ่านพ้นไป (recent past) นอกจากนี้ เมื่อมาท่องเที่ยวในย่านนี้นักท่องเที่ยวฮิปสเตอร์พบว่าตนเองได้ค้นพบมุมมองใหม่ๆ ที่อาจจะไม่เคยมีใครมองเห็นมาก่อน เช่น ธุรกิจคาเฟ่หรือร้านอาหารที่แฝงตัวอยู่ในซอกซอยต่างๆ ร่องรอยความเก่าของอาคารสถานที่ที่มีเสน่ห์จากกาลเวลา การเดินท่องเที่ยวในย่านนี้ทำให้ได้ค้นหามุมถ่ายภาพในมุมมองใหม่ๆ รวมถึงร้านบาร์ช่วงกลางคืนที่มีการแสดงงานศิลปะและดนตรีแจ๊สที่จะเป็นรู้จักกันเฉพาะกลุ่ม เหล่านี้จึงทำให้ย่านเจริญกรุง กลายเป็นย่านฮิป ที่เป็นย่านแหล่งท่องเที่ยวที่เป็นที่ชื่นชอบของนักท่องเที่ยวฮิปสเตอร์ และเป็นจุดหมายปลายทางทางการท่องเที่ยวมรดกแบบฮิปที่พัฒนาขึ้นภายใต้บริบทของการเคลื่อนไหวแสวงหาอดีต

สรุปองค์ความรู้

งานวิจัยนี้เป็นการแสดงให้เห็นถึงอิทธิพลของปรากฏการณ์เคลื่อนไหวแสงหาอดีตที่ส่งผลต่อการสร้างสรรค์จุดหมายปลายทางการท่องเที่ยวมรดกแบบฮิฟ จากแผนภาพเป็นการสรุปการพัฒนาและการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในจุดหมายปลายทางการท่องเที่ยวมรดกแบบฮิฟ ทำให้ทราบถึงอิทธิพลของปรากฏการณ์เคลื่อนไหวแสงหาอดีตที่ส่งผลต่อภาคอุปทานและอุปสงค์การท่องเที่ยว จากมุมมองของผู้ประกอบการสะท้อนให้เห็นว่าอิทธิพลของปรากฏการณ์เคลื่อนไหวแสงหาอดีตส่งผลให้มีการเติบโตของตลาดการท่องเที่ยวโดยมีกลุ่มนักท่องเที่ยวกลุ่มใหม่เข้ามาในพื้นที่ ซึ่งเชื่อมโยงมาจากการเปลี่ยนแปลงของภาคอุปสงค์การท่องเที่ยว โดยเฉพาะนักท่องเที่ยวกลุ่มฮิปสเตอร์ที่แสวงหาอดีตและเพื่อการแสดงออกทางค่านิยม และทำให้ผู้ประกอบการต่างๆ เห็นถึงโอกาสทางธุรกิจที่เกิดขึ้นจากการท่องเที่ยวดังกล่าว อีกทั้งศักยภาพของพื้นที่ในด้านของการตอบสนองต่อการแสวงหาอดีตของคนในสังคม ทำให้มีการเข้ามาของผู้ประกอบการต่างๆ ธุรกิจใหม่ๆ ในพื้นที่มากขึ้น รวมถึงยังเห็นถึงการปรับตัวของผู้ประกอบการเดิมที่ค้าขายอยู่ในพื้นที่ในแง่ของการใช้แนวคิดย้อนอดีต (retro concept) มาใช้เพื่อสร้างความแตกต่างในสินค้าและบริการ และเพื่อตอบสนองกับค่านิยมของนักท่องเที่ยวที่สอดคล้องกับภาพลักษณ์ของธุรกิจและการประชาสัมพันธ์ของธุรกิจ การใช้ retro concept ทำให้เกิดการนำเสนอภาพลักษณ์ที่แตกต่างในแง่ของการผสมผสานความเก่าและความใหม่เข้าด้วยกันที่สื่อให้เห็นถึงความคิดสร้างสรรค์ที่เกิดขึ้นในพื้นที่ เหล่านี้ส่งเสริมให้พื้นที่มรดกวัฒนธรรมมีความแปลกใหม่และน่าสนใจมากขึ้นสำหรับนักท่องเที่ยว

ในขณะเดียวกันที่อิทธิพลของปรากฏการณ์เคลื่อนไหวแสงหาอดีตส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงและพัฒนาทางด้านเศรษฐกิจในพื้นที่ ซึ่งผู้อาศัยในจุดหมายปลายทางการท่องเที่ยวมรดกแบบฮิฟเกิดการรับรู้ถึงการเปลี่ยนแปลงด้านต่างๆ ที่ต่อเนื่องมาจากการพัฒนาทางด้านการท่องเที่ยวและการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นจากภาคธุรกิจในพื้นที่ ทำให้ผู้อยู่อาศัยเกิดความตระหนักในคุณค่าของพื้นที่ของตนเองในฐานะแหล่งท่องเที่ยวที่กลับมาได้รับความสนใจและเห็นคุณค่าของมรดกวัฒนธรรมที่มีอยู่ รวมถึงรับรู้ถึงการเปลี่ยนแปลงและพัฒนาที่เกิดขึ้นในพื้นที่ที่มาจากพื้นฐานของการหยิบยกมรดกวัฒนธรรมมาใช้ให้เกิดประโยชน์ในเชิงการท่องเที่ยวมากขึ้น ผู้อยู่อาศัยเกิดความตระหนักในคุณค่าและเกิดความภาคภูมิใจในเอกลักษณ์ของพื้นที่ ที่นำไปสู่ความปรารถนาที่จะรวบรวมและสืบทอดสิ่งต่างๆ ไว้ให้พื้นที่นี้ยังคงสามารถดึงดูดนักท่องเที่ยวที่ชื่นชอบและสนใจในคุณค่าของมรดกวัฒนธรรมที่เป็นเอกลักษณ์

งานวิจัยนี้ยังทำให้เห็นถึงอิทธิพลของปรากฏการณ์เคลื่อนไหวแสงหาอดีตที่ส่งผลต่อภาคอุปสงค์การท่องเที่ยว ที่ส่งเสริมให้พื้นที่มรดกวัฒนธรรมพัฒนาและเปลี่ยนแปลงเป็นจุดหมายปลายทางการท่องเที่ยวมรดกแบบฮิฟ การเคลื่อนไหวแสงหาอดีตของกลุ่มนักท่องเที่ยวฮิปสเตอร์เป็นสิ่งที่แสดงออกซึ่งค่านิยมสิ่งที่มีความแตกต่าง ที่สะท้อนออกมาผ่านการท่องเที่ยว กิจกรรมการท่องเที่ยว และจุดหมายปลายทางท่องเที่ยวที่เลือกไป รวมถึงต้องสามารถเติมเต็มความรู้สึกของความต้องการ “แยกตัว” จากสังคมปัจจุบัน จุดหมายปลายทางการท่องเที่ยวมรดกแบบฮิฟที่นำเสนอความเชื่อมโยงกับอดีตและเอื้อให้นักท่องเที่ยวฮิปสเตอร์แสดงค่านิยมที่แตกต่างของตนเอง และสร้างอัตลักษณ์ตัวตนได้ จึงเป็นจุดหมายปลายทางที่ดึงดูดใจนักท่องเที่ยวฮิปสเตอร์

ข้อเสนอแนะ

งานวิจัยนี้ได้ถอดบทเรียนองค์ความรู้จากอิทธิพลของปรากฏการณ์เคลื่อนไหวแสวงหาอดีตที่ส่งผลต่อการสร้างสรรค์จุดหมายปลายทางการท่องเที่ยวมรดกแบบฮิพ สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการพัฒนาแหล่งทรัพยากรมรดกในด้านของการนำเสนอคุณค่าของมรดกวัฒนธรรมในรูปแบบที่ผสมผสานความร่วมมือที่ตอบสนองต่อนักท่องเที่ยวกลุ่มเฉพาะภายใต้บริบทของการเคลื่อนไหวแสวงหาอดีต โดยควรให้ความสำคัญกับบทบาทของภาคอุปทานด้านธุรกิจท่องเที่ยวมีการปรับตัวและพัฒนาด้วยการประยุกต์แนวคิดย้อนอดีตและความคิดสร้างสรรค์ในการสร้างความแตกต่างให้แก่สินค้าและบริการ รวมถึงเป็นแนวทางที่ช่วยส่งเสริมให้เกิดการอนุรักษ์และสืบทอดมรดกวัฒนธรรมเพื่อนำมาใช้ต่อยอดพัฒนาให้เกิดคุณค่าใหม่ที่สามารถดึงดูดนักท่องเที่ยวภายใต้บริบทของปรากฏการณ์เคลื่อนไหวแสวงหาอดีตได้ สำหรับประเด็นในการวิจัยครั้งต่อไปควรทำวิจัยในประเด็นที่เกี่ยวกับอิทธิพลของปรากฏการณ์เคลื่อนไหวแสวงหาอดีตที่ส่งผลต่อการสร้างสรรค์จุดหมายปลายทางรูปแบบอื่นหรือพื้นที่อื่นๆ เพื่อกำหนดแนวทางการเพิ่มมูลค่าของทรัพยากรมรดกที่อยู่บนแนวคิดของการเชื่อมโยงอดีต (retro concept) ที่มีการเปลี่ยนแปลงไปตามยุคสมัย รวมถึงการศึกษาอิทธิพลของปรากฏการณ์เคลื่อนไหวแสวงหาอดีตในจุดหมายปลายทางท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมรูปแบบอื่นที่นำเสนอความเชื่อมโยงกับอดีตและประสบการณ์ที่ลึกซึ้ง เช่น การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ การท่องเที่ยวชุมชน

References

Brown. (1999). Retro-marketing: yesterday's tomorrows, today! *Marketing Intelligence & Planning*, 17(7), 363-376.

- Fairclough, G. (2008). New Heritage, an introductory essay-People, landscape and change. In G. Fairclough, Rodney, Harrion., Schofield, John., Jameson, Jnr. John. H. (Ed.), *The heritage ready* (pp. 297-312). New York: Routledge.
- Guffey, E. E. (2006). *Retro: The Culture of Revival*: Reaktion Books.
- Handberg, K. (2014). *There is no time like the past: Retro between memory and materiality in contemporary culture*. Det Humanistiske Fakultet, Københavns Universitet.
- Lowenthal, D., & Lowenthal, P. E. D. (1985). *The Past is a Foreign Country*: Cambridge University Press.
- Manager Online. (2016). *Point out 11 street art spots by Thai and international artists. 2nd "Invasion" Art City Festival*. Retrieved January 19, 2019, from <https://mgronline.com/celebonline/detail/9590000010758>
- Phra Suthiratanabundit. (2019). *Charoenkrung Road, Temples, Houses, Communities and Road of Changes*. Nonthaburi; Nititham printing.
- Prakitnonthanakarn, C. (2013). Retro Market in Nostalgia Tourism. *TAT Review*, 2(May-June).
- Ramshaw, G., & Gammon, S. (2005). More than just Nostalgia? Exploring the heritage/sport tourism Nexus. *Journal of Sport & Tourism*, 10(4), 229-241.
- Schiermer, B. (2014). Late-modern hipsters: New tendencies in popular culture. *Acta Sociologica*, 57(2), 167-181.
- Thailand Creative and Design Center. (2017). *Charoenkrung creative district*. Bangkok; Thailand Creative and Design Center.
- Timothy, D. J., & Boyd, S. W. (2003). *Heritage Tourism*: Prentice Hall.
- Tunbridge, J. E., & Ashworth, G. J. (1996). *Dissonant Heritage: The Management of the Past as a Resource in Conflict*: Wiley.
- Vesey, C., & Dimanche, F. (2003). *From Storyville to Bourbon Street: Vice, Nostalgia and Tourism* (Vol. 1).
- Waite, G. (2000). Consuming heritage: Perceived historical authenticity. *Annals of Tourism Research*, 27(4), 835-862.
- Walton, J. K. (2009). Prospects in tourism history: Evolution, state of play and future developments. *Tourism Management*, 30(6), 783-793.
- Weaver, D. B. (2011). Contemporary tourism heritage as heritage tourism: Evidence from Las Vegas and Gold Coast. *Annals of Tourism Research*, 38(1), 249-267.
- Xie, P. F. (2006). Developing industrial heritage tourism: A case study of the proposed jeep museum in Toledo, Ohio. *Tourism Management*, 27(6), 1321-1330.

การนำนโยบายพื้นที่นวัตกรรมทางการศึกษาไปปฏิบัติ
ในเขตพื้นที่การศึกษาจังหวัดปัตตานี
APPLICATION OF EDUCATION SANDBOX POLICY
IN PATTANI EDUCATIONAL SERVICE AREA

ไชยยุทธ์ อินบัว¹ และ สืบพงศ์ สุขสม
Chaiyut Inbua and Suebpong Suksom
มหาวิทยาลัยเวสเทิร์น
Western University, Thailand
E-mail: chaiyut.inbua@gmail.com¹

Received 21 July 2022; Revised 11 October 2022; Accepted 11 October 2022.

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ คือ 1) เพื่อศึกษาการนำนโยบายพื้นที่นวัตกรรมทางการศึกษาไปปฏิบัติ 2) เพื่อศึกษาปัญหาอุปสรรคการนำนโยบายพื้นที่นวัตกรรมทางการศึกษาไปปฏิบัติ และ 3) เพื่อเสนอแนวทางการพัฒนาการนำนโยบายพื้นที่นวัตกรรมทางการศึกษาไปปฏิบัติ เป็นวิจัยเชิงคุณภาพ กำหนดผู้ให้ข้อมูลแบบเฉพาะเจาะจง มีผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญ จำนวน 34 คน กลุ่มเป้าหมาย 3 กลุ่ม คือ 1) ผู้กำหนดนโยบาย จำนวน 7 คน 2) ผู้นำนโยบายไปปฏิบัติ จำนวน 12 คน และ 3) กลุ่มเป้าหมายของนโยบายจำนวน 15 คน นำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึก มาตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลจากนั้นนำมาเชื่อมโยงโดยใช้หลักเหตุผลและหลักวิชาการ นำมาเรียบเรียงข้อมูลเชิงพรรณนา

ผลการวิจัยพบว่า 1) การนำนโยบายไปปฏิบัติในเขตจังหวัดปัตตานี แบ่งเป็น 2 ระดับ คือ การนำนโยบายไปปฏิบัติในระดับจังหวัด และการนำนโยบายไปปฏิบัติในระดับโรงเรียน มีขั้นตอนการดำเนินงาน คือ การกำหนดผู้รับผิดชอบ, การสร้างการยอมรับในนโยบาย, การสื่อสารภายในองค์กร, การสร้างความเข้มแข็งและยั่งยืนให้กับนโยบาย ผลการนำนโยบายไปปฏิบัติ สามารถลดความเหลื่อมล้ำภายในชั้นเรียน, ลดความเหลื่อมล้ำด้านการใช้หนังสือตำรา, นักเรียนมีผลคะแนนสูงขึ้น ลดการลาออกกลางคันของนักเรียนและมีนักเรียนเพิ่มขึ้น 2) ปัญหาอุปสรรค มี 2 ประการ คือ ปัญหาด้านภายในองค์กร ประกอบด้วย ด้านผู้บริหาร, ด้านงานประกันคุณภาพการศึกษา และครูผู้สอน ปัญหาด้านนอกองค์กร ประกอบด้วย โครงสร้างการบริหารงาน, ด้านงบประมาณ, ด้านกฎหมายและกฎระเบียบ, ด้านการสื่อสาร, ด้านการมีส่วนร่วม 3) แนวทางการพัฒนาการบริหารวิชาการ ประกอบด้วย ปรับปรุงหลักสูตรและการจัดทำหลักสูตรใหม่, การจัดซื้อสื่อการเรียนการสอน และการลดภาระงานของครู ด้านการบริหารงานบุคคล ประกอบด้วย การสรรหาการบรรจุครู, การจัดให้มีครูสายสนับสนุนวิชาการ และการส่งเสริมและการพัฒนาครู ด้านการบริหารงบประมาณ ด้านการบริหารงานทั่วไป ประกอบด้วย การจัดทำแผนพัฒนา, ด้านการบริหารจัดการ และด้านความร่วมมือของชุมชน

คำสำคัญ : นโยบาย, พื้นที่นวัตกรรมทางการศึกษา, การนำนโยบายไปปฏิบัติ

Abstract

This research was aimed to study the implementation of the education sandbox policy in Pattani province, the difficulties caused, and to suggest development guidelines for the implementation of the policy. This study was a qualitative data collection method via in-depth interviews of 34 key informants. The informants were divided into 3 target groups including 7 policy-leaders, 12 policy performers, and 15 members of the policy target community. The implementation of the education sandbox policy in Pattani was classified into 2 levels: provincial level and the implementation of the policy at the school level. The implementation process is to assign a responsible person, establish an acceptance of the policy, communicate within the organization, and sustain the policy. The results showed that inequality within the target community such as classroom, school, and organization could be minimized. Two major difficulties found regarding the sandbox policy were the competency within the organization itself and with other related organizations. The former included executives, educational quality assurance, and teachers while the latter was administrative structure, budget, legal and regulatory, communication, and participation. To minimize those difficulties, updating curriculums or enabling a modern curriculum, building better learning materials, and reducing teacher workload should be suggested. Not only that but also, recruiting new teachers, teacher promotion and development should be advised.

Keywords : policy, education sandbox , policy implementation

บทนำ

ปัญหาการจัดการศึกษาในจังหวัดปัตตานี (พื้นที่สามจังหวัดชายแดนใต้) มีความเกี่ยวข้องกับความไม่สงบในพื้นที่ และมีสาเหตุมาจากปัจจัยหลายประการทั้งด้านการเมือง เชื้อชาติ ศาสนาวัฒนธรรม และประวัติศาสตร์ ดังนั้น การจัดการศึกษาจึงต้องผ่านกระบวนการวิเคราะห์ปัญหาและผลกระทบของการจัดการศึกษา รวมทั้งการใช้องค์ความรู้หลายด้านที่เข้าถึงสถานการณ์ทางการศึกษาทั้งระบบโดยปราศจากอคติ ซึ่งเป็นการพัฒนาการจัดการศึกษาในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ การใช้องค์ความรู้เหล่านี้ จำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องใช้กระบวนการศึกษาวิจัย การศึกษาปัญหาในอดีตอย่างลึกซึ้ง ต้องเข้าใจสาเหตุของปัญหาที่ส่งผลกระทบโดยตรงคือความรุนแรงต่อการโต้ตอบนโยบายด้านการศึกษารัฐในพื้นที่ซึ่งส่งผลกระทบอย่างชัดเจนต่อผู้บริหารสถานศึกษา ครูและบุคลากรทางการศึกษา นักเรียน และสถานศึกษา ตลอดจนสถานที่ทางด้านศาสนา และหากพิจารณาปัจจัยแวดล้อมทางสังคมวัฒนธรรมของท้องถิ่น นับได้ว่าปัจจัยดังกล่าวได้ส่งผลกระทบทั้งทางตรงและทางอ้อมต่อคุณภาพการศึกษาของเยาวชน ประกอบกับปัญหาการจัดการศึกษาของรัฐที่มีโดยตลอดสำหรับพื้นที่แห่งนี้ มักมีสาเหตุมาจากความเข้าใจที่ไม่ตรงกันระหว่างผู้ประสานนโยบาย และผู้รับนโยบายไปจนถึงเยาวชนท้องถิ่น ในฐานะผู้รับบริการทางการศึกษา และปัญหาความยุติธรรมต่อการจัดการศึกษา นโยบายการศึกษาของรัฐจึงจำเป็นต้องพัฒนาให้เหมาะสมกับสภาพท้องถิ่น สังคมวัฒนธรรมของผู้คนในสามจังหวัด

ชายแดนใต้ (Palasai, 2009) โดยการศึกษาของเยาวชนมุสลิมในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ ซึ่งในจังหวัดปัตตานี ส่วนใหญ่เป็นการศึกษาเกี่ยวกับวิชาการทางศาสนา โดยเริ่มจากการศึกษาระดับตาติกา (อนุบาล) ปอเนาะ (สถาบันศาสนา) การศึกษาในระดับมัธยมศึกษา และระดับอุดมศึกษา ซึ่งบางส่วนเดินทางไปศึกษาต่อในต่างประเทศ อย่างไรก็ตาม คุณภาพทางการศึกษาในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้มีปัญหาด้านมาตรฐานการศึกษาซึ่งยังต่ำกว่าระดับมาตรฐานทั่วไป โดยการวิเคราะห์คะแนนผลการทดสอบระดับชาติขั้นพื้นฐาน (O-NET) ของจังหวัดชายแดนภาคใต้ ปีการศึกษา 2558 จำแนกรายจังหวัด ปรากฏว่าสถิติความเหลื่อมล้ำของการศึกษาไทย รายงานผลการวัดดัชนีทางการศึกษาโดยวัดจากจำนวนปีการศึกษาเฉลี่ย, IQ เด็กอายุ 6-15 ปี อัตราการเข้าเรียนต่อระดับมัธยมศึกษา คะแนน O-Net ระดับ ม.6 ของแต่ละจังหวัด โดยแสดง 15 จังหวัดที่มีคะแนนสูงสุด และ 15 จังหวัดที่มีคะแนนต่ำสุด พบว่า จังหวัดยะลา อยู่ในอันดับที่ 13 มีคะแนนเฉลี่ย 242.45 คะแนน จังหวัดนราธิวาส อยู่ในอันดับที่ 14 มีคะแนนเฉลี่ย 233.94 คะแนน และจังหวัดปัตตานี อยู่ในอันดับที่ 15 มีคะแนนเฉลี่ย 233.35 คะแนน (UNDP, 2021) จะเห็นได้ว่าในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ จังหวัดปัตตานี เป็นจังหวัดที่ประสบปัญหาด้านคุณภาพทางการศึกษามาอย่างยาวนานและมีอัตราการระดับคะแนนเฉลี่ยต่ำสุดทั้งของประเทศและของพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้

จากปัญหาด้านการศึกษาในจังหวัดปัตตานี รวมไปถึงจังหวัดนราธิวาส และจังหวัดยะลา ดังกล่าวข้างต้น กระทรวงศึกษาธิการจึงได้มีนโยบายเพิ่มคุณภาพและประสิทธิภาพในการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานอันเป็นรากฐานของการพัฒนาคนไทยให้มีคุณภาพ มีความรู้ มีความคิดสร้างสรรค์ มีความสามารถในการสื่อสารสามารถอยู่และทำงานร่วมกับผู้อื่นซึ่งมีความแตกต่างหลากหลายได้ มีความเท่าทันโลกมีทักษะในการประกอบอาชีพตามความถนัดของผู้เรียนแต่ละคน และให้รัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ภาคเอกชน และภาคประชาสังคม ร่วมกันพัฒนาคุณภาพและประสิทธิภาพ ลดความเหลื่อมล้ำในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานอย่างแท้จริง จึงได้ประกาศจัดตั้งพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาจังหวัดชายแดนภาคใต้ คือ จังหวัดปัตตานี จังหวัดยะลา และจังหวัดนราธิวาส เมื่อวันที่ 2 ตุลาคม 2561 ให้เป็นพื้นที่ปฏิรูปการบริหารและการจัดการศึกษาขั้นเพื่อสนับสนุนการสร้างนวัตกรรมการศึกษา เพื่อเป็นการนาร่องในการกระจายอำนาจและให้อิสระแก่หน่วยงานทางการศึกษาและสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ให้เกิดการพัฒนาคุณภาพและประสิทธิภาพลดความเหลื่อมล้ำ (Sotthayakom, 2019) พระราชบัญญัติพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา พ.ศ.2561 มอบหมายให้หน่วยงานต่าง ๆ ทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ร่วมกันขับเคลื่อนให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่วางไว้ ผู้วิจัยจึงมองเห็นว่าภายใต้การปฏิรูปประเทศ การรวมศูนย์อำนาจไว้ที่ศูนย์กลางอาจจะทำให้การพัฒนาประเทศเป็นไปได้ อย่างล่าช้า การกระจายอำนาจลงสู่ท้องถิ่นจะช่วยให้เกิดการพัฒนาเพิ่มมากขึ้น การประกาศให้พื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้เป็นหนึ่งในพื้นที่นวัตกรรมทางการศึกษา โดยรวมจังหวัดปัตตานีเป็นส่วนหนึ่งของพื้นที่นวัตกรรมทางการศึกษา เป็นการกระจายอำนาจให้พื้นที่ที่มีการดำเนินการด้านการบริหารจัดการการศึกษาได้อย่างอิสระมากขึ้น การนำนโยบายด้านพื้นที่นวัตกรรมทางการศึกษาไปปฏิบัติในเขตพื้นที่การศึกษาจังหวัดปัตตานี เป็นส่วนหนึ่งที่จะพัฒนาด้านการจัดการศึกษาลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาในพื้นที่ ดังนั้นการวิจัยประเด็นดังกล่าวจะนำไปสู่การพัฒนาการศึกษาที่สามารถช่วยพัฒนาพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ และประเทศไทยได้ต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาการนำนโยบายพื้นที่นวัตกรรมทางการศึกษาไปปฏิบัติในเขตพื้นที่การศึกษาจังหวัดปัตตานีเพื่อลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา 2) เพื่อศึกษาปัญหาอุปสรรคการนำนโยบายพื้นที่นวัตกรรมทางการศึกษาไปปฏิบัติในเขตพื้นที่การศึกษาจังหวัดชายแดนใต้ และ 3) เพื่อเสนอแนวทางการพัฒนาการนำนโยบายพื้นที่นวัตกรรมทางการศึกษาไปปฏิบัติในเขตพื้นที่การศึกษาจังหวัดปัตตานี

การทบทวนวรรณกรรม

ผู้วิจัยศึกษากระบวนการในการดำเนินงานนโยบายทั้งในระดับมหภาค (Macro Implementation) และระดับจุลภาค (Micro Implementation) โดยผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตที่ศึกษาบูรณาการมาจากแนวคิดการศึกษาและการจัดการศึกษาจังหวัดชายแดนภาคใต้ เป็นการศึกษาถึงรูปแบบการจัดการศึกษาในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้โดยเฉพาะจังหวัดปัตตานี ปัญหาการจัดการศึกษาที่ผ่านมา รวมไปถึงปัจจัยที่จะสามารถส่งผลต่อการพัฒนาการศึกษาในจังหวัดปัตตานี โดยสามารถนำข้อมูลเหล่านี้ไปวิเคราะห์ในประเด็นแนวทางการพัฒนาการนำนโยบายพื้นที่นวัตกรรมทางการศึกษาไปปฏิบัติ นโยบายการศึกษาในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ เป็นการศึกษาแนวนโยบายการพัฒนาทางการศึกษาของรัฐที่จะสามารถนำมาแก้ปัญหาความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาและการแก้ปัญหาการอ่านออกเขียนได้รวมถึงผลคะแนนของนักเรียนในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ เพื่อนำผลการศึกษามาวิเคราะห์ในประเด็นที่เกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาการนำนโยบายพื้นที่นวัตกรรมทางการศึกษาไปปฏิบัติ แนวคิดการบริหารการศึกษา เป็นการศึกษาขั้นตอนการบริหาร 7 ประการ ได้แก่ การวางแผน (Planning) การจัดองค์การ (Organizing) การบริหารงานบุคคล (Staffing) การอำนวยการ (Directing) การประสานงาน (Coordinating) การรายงาน (Reporting) และการงบประมาณ (Budgeting) ขณะที่กระบวนการบริหารตามแนวคิดของ เฮนรี ฟาโยล (Henry Fayol) ประกอบด้วย 5 ประการ ได้แก่ การวางแผน (Planning) การจัดองค์การ (Organizing) การบังคับการ (Commanding) การประสานงาน (Coordinating) และการควบคุมงาน (Controlling) หรือรวมเรียกว่า พอคค์ (POCCC) (Wiratniphawan, 2002) เพื่อนำไปวิเคราะห์ในประเด็นการนำนโยบายพื้นที่นวัตกรรมทางการศึกษาไปปฏิบัติและปัญหาอุปสรรคการนำนโยบายพื้นที่นวัตกรรมทางการศึกษาไปปฏิบัติ แนวคิดการกระจายอำนาจทางการศึกษา เป็นการศึกษาการตัดสินใจในการดำเนินงานต่าง ๆ กระจายจากส่วนกลางไปยังหน่วยงาน ร่องลงไป มี 2 ลักษณะ คือ 1) แบบมอบอำนาจ หมายถึงการมอบอำนาจตัดสินใจบางส่วนให้แก่หน่วยงานร่องลงไปตัดสินใจ และ 2) การกระจายอำนาจแบบเบ็ดเสร็จ คือ หน่วยงานย่อยมีความเบ็ดเสร็จในการตัดสินใจในการบริหารและรับผิดชอบต่อการปฏิบัติภารกิจของตนเอง มีอิสระในเชิงบริหารและการจัดการ ส่วนกลางควบคุมเชิงกฎหมายหรือเชิงนโยบายเท่านั้น ในทางการศึกษาการกระจายอำนาจมีลักษณะของการมอบอำนาจและความรับผิดชอบในการบริหารและการจัดการจากส่วนกลางไปยังสถานศึกษา เพื่อให้สามารถตัดสินใจในระดับของหน่วยปฏิบัติ ได้แก่ เขตพื้นที่การศึกษาองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และสถานศึกษา ทั้งนี้ เพื่อให้สามารถเพิ่มประสิทธิภาพในการจัดการศึกษาทั้งในด้านปริมาณ และด้านคุณภาพ สามารถนำไปวิเคราะห์ในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการให้อิสระและการมอบอำนาจให้การบริหารโรงเรียนในพื้นที่นวัตกรรมทางการศึกษา และด้านปัญหาอุปสรรคการนำนโยบายพื้นที่นวัตกรรมทางการศึกษาไปปฏิบัติ แนวคิดการบริหารการศึกษาแบบมีส่วนร่วม เป็นการศึกษา กระบวนการที่ประชาชนหรือผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ได้มีโอกาสแสดงทัศนะ แลกเปลี่ยนข้อมูลและความคิดเห็นเพื่อแสวงหาทางเลือก และการตัดสินใจต่าง ๆ เกี่ยวกับโครงการที่เหมาะสมและเป็นที่ยอมรับร่วมกัน ดังนั้น ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องจึงควรเข้าร่วมกระบวนการนี้ตั้งแต่เริ่มจนกระทั่งถึงการติดตามและประเมินผล เพื่อให้เกิดความเข้าใจและรับรู้/เรียนรู้ร่วมกัน หรือเกิดการปรับเปลี่ยนโครงการร่วมกัน ซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อทุกฝ่าย โดยมีองค์ประกอบสำคัญของการมีส่วนร่วมของประชาชน โดยสามารถนำไปวิเคราะห์ในประเด็นการมีส่วนร่วมของประชาชนในพื้นที่ต้นแบบโรงเรียนนวัตกรรมทางการศึกษาในการพัฒนาการจัดการศึกษาให้เกิดการพัฒนาและลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาของนักเรียน แนวคิดเรื่องพื้นที่นวัตกรรมทางการศึกษา เป็นการศึกษาระเบียบข้อบังคับ แนวทางการปฏิบัติ ของพื้นที่นวัตกรรมทางการศึกษาของประเทศไทย โดยสามารถนำองค์ความรู้มาวิเคราะห์การศึกษาการนำนโยบายพื้นที่นวัตกรรมทางการศึกษาไปปฏิบัติในเขตพื้นที่นวัตกรรมทางการศึกษาจังหวัดปัตตานี และแนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับนโยบายสาธารณะ ที่จะเป็นแนวทางการพัฒนาการนำนโยบายพื้นที่

นวัตกรรมการทางการศึกษาไปปฏิบัติที่สอดคล้องกับเงื่อนไขและบริบทสภาพแวดล้อมที่เกี่ยวข้องในเขตพื้นที่การศึกษาจังหวัดปัตตานีอันเป็นผลสืบเนื่องจากการรู้และเข้าใจถึงสาเหตุแห่งสภาพปัญหาและอุปสรรค ทั้งในระดับนโยบาย และพื้นที่ แล้วทำการวิเคราะห์ สังเคราะห์ในเชิงคุณภาพ

ระเบียบวิธีวิจัย/วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ พื้นที่วิจัย คือ โรงเรียนนำร่องพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาจังหวัดปัตตานี กำหนดผู้ให้ข้อมูลแบบเฉพาะเจาะจงเพื่อให้สะท้อนภาพของรายละเอียดของประเด็นที่ต้องการทำการศึกษา ผู้วิจัยจึงได้มีการกำหนด ผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญ (Key - Informant) โดยคุณสมบัติที่ได้กำหนดก่อนเพื่อความแม่นยำและป้องกันอคติ (Bias) โดยกำหนดคุณสมบัติที่จำเป็นเพื่อการได้มาซึ่งข้อมูลที่หลากหลาย จำนวน 34 คน โดยจัดเป็นกลุ่มเป้าหมาย 3 กลุ่มดังนี้ ก. ผู้กำหนดนโยบายหรือผู้นำนโยบายไปปฏิบัติในระดับสูง ได้แก่ คณะกรรมการขับเคลื่อนพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา ได้แก่ ศึกษาธิการจังหวัดปัตตานี ผู้บริหารสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ผู้บริหารสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน จำนวน 7 คน ประกอบด้วย ข. ผู้นำนโยบายไปปฏิบัติในระดับล่าง ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาที่เข้าร่วมเป็นโรงเรียนนำร่องในพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาจังหวัดปัตตานี จำนวน 12 คน และ ค. สมาชิกในชุมชนกลุ่มเป้าหมายของนโยบาย ได้แก่ ครูผู้สอน ผู้นำศาสนา ผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้ปกครองนักเรียน จำนวน 15 คน การดำเนินงานวิจัยครั้งนี้ใช้เครื่องมือ ในการเก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์เชิงลึก คือ แบบสัมภาษณ์ ข้อคำถามเพื่อการสัมภาษณ์ ซึ่งได้เตรียมการก่อนลงเก็บข้อมูลภาคสนาม แบ่งเป็น 2 ประเภท คือ 1) แนวคำถามที่ไม่มีรูปแบบเป็นข้อคำถามที่ผู้วิจัยตั้งไว้เพื่อใช้เป็นประเด็นสนทนาระหว่างการสัมภาษณ์ หรือแนวทางในการสนทนาและสัมภาษณ์แบบเจาะลึกกับผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญ 2) แนวคำถามที่เป็นรูปแบบ คือ แบบคำถามที่ผู้วิจัยได้เตรียมไว้เพื่อรวบรวมข้อมูลในประเด็นต่าง ๆ จากแนวความคิดที่ได้ศึกษาจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง รวบรวมข้อมูลระหว่างเดือน มิถุนายน 2564 ถึงเดือน พฤศจิกายน พ.ศ. 2564 การวิเคราะห์ข้อมูลโดยนำข้อมูลจากการสัมภาษณ์ และจากการรวบรวมเอกสาร มาตรวจสอบความถูกต้องและความสมบูรณ์ของคำถามแต่ละข้อวิเคราะห์ สังเคราะห์ข้อมูล และสร้างข้อสรุป แล้วนำมาเขียนบรรยายเชิงพรรณนา

ผลการวิจัย

วัตถุประสงค์ข้อที่ 1 การนำนโยบายไปปฏิบัติในสองระดับ คือ 1) การนำนโยบายไปปฏิบัติในระดับจังหวัด มีการกำหนดผู้รับผิดชอบโดยการแต่งตั้งคณะกรรมการการขับเคลื่อนพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาประจำจังหวัดปัตตานี ในด้านการถ่ายทอดนโยบายสู่การปฏิบัติ กำหนดให้มีคณะกรรมการขับเคลื่อนพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาประจำจังหวัดโดยมีส่วนร่วมของหลายภาคส่วน การนำนโยบายพื้นที่นวัตกรรมการศึกษามาปฏิบัติ ได้มีการประชุมชี้แจงให้ผู้บริหารสถานศึกษาเข้าใจนโยบายพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาเมื่อมีความเข้าใจแล้วให้โรงเรียนที่มีความพร้อมสมัครเข้าเป็นโรงเรียนต้นแบบพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา 2) การนำนโยบายไปปฏิบัติระดับโรงเรียน โดยการกำหนดผู้รับผิดชอบมอบหมายให้ผู้อำนวยการสถานศึกษาเป็นผู้รับผิดชอบงานโดยตรงและมอบหมายให้คุณครูภายในสถานศึกษารับผิดชอบงานฝ่ายต่าง ๆ ที่สำคัญ ซึ่งในการจัดการเรียนการสอนครูผู้สอนเป็นผู้รับผิดชอบรายวิชามีการปรับตัวให้สอดคล้องกับแนวทางของพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา, การสร้างการยอมรับนโยบาย ผู้บริหารสถานศึกษามีการสื่อสารภายในองค์กร และทำความเข้าใจแก่คุณครู พบปะพูดคุยระหว่างผู้บริหารกับผู้ปฏิบัติจึงก่อให้เกิดการยอมรับนโยบายนั้น นอกจากนั้นแล้วการสร้างการยอมรับนโยบายนั้นทางผู้บริหารสถานศึกษาได้นำแนวทางการประสานงานมาใช้ในรูปแบบของการประสานงานแบบแนวราบ คือกระบวนการบริหาร การสื่อสารภายใน มีการสร้างความร่วมมือ

ระหว่างหน่วยงาน สามารถสรุปได้ดังนี้ ก) ความร่วมมือของผู้ปกครองนักเรียน ข) ความร่วมมือของชุมชน ค) ความร่วมมือขององค์กรศาสนา ง) ความร่วมมือขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จ) ความร่วมมือของเครือข่ายมหาวิทยาลัย ฉ) ความร่วมมือของหน่วยงานราชการในพื้นที่

ผลการนำนโยบายพื้นที่นวัตกรรมทางการศึกษาไปปฏิบัติเพื่อลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาในเขตจังหวัดปัตตานี สรุปได้ดังนี้ 1) การลดความเหลื่อมล้ำภายในชั้นเรียน ในชั้นเรียนแต่ละชั้นเรียนมีความแตกต่างกันระหว่างเด็กที่มีความแตกต่างกัน การนำนวัตกรรมทางการศึกษาไปปฏิบัติสามารถช่วยลดความแตกต่างระหว่างเด็กสองกลุ่มได้ เพราะใช้กิจกรรมร่วมกับการเรียนการสอน 2) การลดความเหลื่อมล้ำด้านการใช้หนังสือตำรา พื้นที่นวัตกรรมทางการศึกษาให้อิสระแก่โรงเรียนในการคัดเลือกหนังสือ ตำรา สื่อการสอน ตามความต้องการของโรงเรียน 3) ผลการสอบของนักเรียนมีคะแนนเพิ่มขึ้น การจัดการเรียนการสอนในโรงเรียนต้นแบบพื้นที่นวัตกรรมทางการศึกษาสามารถฝึกทักษะการเรียนรู้ให้แก่ นักเรียน นักเรียนสามารถทำคะแนนได้ดีขึ้น 4) ลดการออกกลางคันของนักเรียนและมีนักเรียนเพิ่มขึ้น การจัดการเรียนการสอนของโรงเรียนต้นแบบนวัตกรรมทางการศึกษานำกิจกรรมมาพัฒนาทักษะการเรียนรู้ของนักเรียนให้นักเรียนมีความสุขกับการเรียน ส่งผลให้นักเรียนเพิ่มขึ้นและลดการออกกลางคันของนักเรียน

วัตถุประสงค์ข้อที่ 2 ปัญหาอุปสรรคนำนโยบายพื้นที่นวัตกรรมทางการศึกษาไปปฏิบัติในเขตพื้นที่การศึกษาจังหวัดปัตตานี สามารถสรุปปัญหาออกเป็น 2 ประการ ดังนี้ 1) ปัญหาด้านสมรรถภาพภายในองค์กร ประกอบด้วย 1.1) ด้านผู้บริหารและครู ผู้บริหารสถานศึกษานั้นนับได้ว่าเป็นบุคคลที่สำคัญที่สุดในการเป็นผู้นำนโยบายไปปฏิบัติ เป็นผู้ประสานงานระหว่างหน่วยงานต่าง ๆ และขับเคลื่อนนโยบายพื้นที่นวัตกรรมทางการศึกษาอีกทั้งยังมีบทบาทในการส่งเสริมการนำหลักสูตรมาขับเคลื่อนในสถานศึกษา โดยจะต้องมีการประชุม ชี้แจง และปฏิบัติตามหลักสูตร ปัญหาที่พบในงานวิจัยนี้คือ ระยะเวลาผู้บริหารมีความรู้ความเข้าใจในนโยบายน้อยเพราะขาดการรับรู้ข้อมูล ส่งผลต่อการถ่ายทอดต่ออย่างครูผู้สอนไม่เป็นไปตามความมุ่งหมายของนโยบาย ปัญหาภายในสถานศึกษาอีกประการคือ คุณครูภายในสถานศึกษาต้องรับภาระงานที่ไม่ตรงกับสาขาที่จบมาส่งผลให้ครูต้องมาเรียนรู้การสอนรายวิชาที่ไม่ถนัด ภาระงานของครูมีมากเนื่องจากจำนวนครูมีน้อยกว่าจำนวนห้องเรียน และครูมีภาระงานอื่น ๆ ที่นอกเหนือจากการเรียนการสอน ส่งผลให้การดำเนินการตามนโยบายไปปฏิบัติให้เป็นไปด้วยความล่าช้าและไม่บรรลุวัตถุประสงค์ของนโยบาย 1.2) ด้านงานประกันคุณภาพการศึกษา การดำเนินการด้านการจัดการเรียนการสอนนอกจากจะมีการเรียนการสอนแล้วคุณครูยังต้องดำเนินงานให้สอดคล้องกับงานประกันคุณภาพการศึกษา ซึ่งมีตัวชี้วัดที่กำหนดโดยเป็นมาตรฐานของหลักสูตร ไม่แตกต่างกันระหว่างโรงเรียนนำร่องพื้นที่นวัตกรรมทางการศึกษา กับโรงเรียนทั่วไป ปัญหาที่พบคือครูต้องเรียนรู้ตัวชี้วัดงานประกันคุณภาพการศึกษาและจะต้องนำมาบูรณาการกับการเรียนการสอน ซึ่งคุณครูบางท่านยังขาดความเข้าใจในงานประกันคุณภาพการศึกษา 2) ปัญหาภายนอกองค์กร 2.1) ปัญหาโครงสร้างการบริหารงาน การดำเนินงานของโรงเรียนประสบปัญหาความซ้ำซ้อนของโครงสร้างอำนาจ ที่มีบางส่วนซ้ำซ้อนกันของศึกษาธิการจังหวัดและเขตพื้นที่การศึกษา โดยโรงเรียนต้องตอบสนองนโยบายของทั้งสองหน่วยงาน บางครั้งไม่เป็นไปในทิศทางเดียวกัน ส่งผลต่อการดำเนินงานของโรงเรียน 2.2) ด้านงบประมาณ การจัดสรรงบประมาณบางประเภทยังกระจุกตัวอยู่ในหน่วยงานที่ดูแลงบประมาณ ไม่มีการกระจายงบประมาณให้โรงเรียนเป็นฝ่ายดูแลโดยอิสระ มีการควบคุมจากหน่วยงานบังคับบัญชา ซึ่งไม่ตรงต่อความต้องการของโรงเรียน ส่งผลต่อการดำเนินงานของโรงเรียนผู้ปฏิบัติ 2.3) ด้านกฎหมายและกฎระเบียบ การบริหารภายในพื้นที่นวัตกรรมทางการศึกษาที่มีแนวคิดด้านการให้อิสระแก่สถานศึกษาในการบริหารจัดการโรงเรียน แต่การดำเนินงานนั้น บางอย่างมีระเบียบข้อบังคับที่ส่งผลให้การดำเนินงานของโรงเรียนไม่เป็นอิสระอย่างแท้จริง ดิดขัดระเบียบยกตัวอย่างเช่น การเสนอหลักสูตรของโรงเรียน ที่ไม่ได้รับการอนุมัติจากคณะกรรมการบริหารพื้นที่

นวัตกรรมการทางการศึกษา ส่งผลให้การนำหลักสูตรไปใช้เป็นไปด้วยความล่าช้า ไม่สอดคล้องกับความต้องการของโรงเรียน 2.4) ด้านการสื่อสาร มีการรับรู้เรื่องโรงเรียนนำร่องพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาอยู่ในวงจำกัด ส่งผลต่อการรับรู้ของสังคมภายนอกถึงความแตกต่างระหว่างโรงเรียนทั่วไป กับโรงเรียนนำร่องพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา ส่งผลต่อความร่วมมือของหน่วยงานและองค์กรภายนอก 2.5) ด้านความร่วมมือ โรงเรียนต้นแบบพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาในเขตจังหวัดปัตตานี ยังขาดการมีส่วนร่วมขององค์กรภาคเอกชน ทำให้ขาดการสนับสนุนงบประมาณที่จะนำมาพัฒนาโรงเรียนในพื้นที่

วัตถุประสงค์ข้อที่ 3 แนวทางการพัฒนาการนำนโยบายพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาไปปฏิบัติในเขตพื้นที่การศึกษาจังหวัดปัตตานี สามารถสรุปแนวทางการพัฒนาได้ดังนี้ 1) ด้านการบริหารวิชาการ 1.1) การปรับปรุงหลักสูตรและการจัดทำหลักสูตรการจัดการเรียนการสอนให้มีความสอดคล้องกับศาสนา วัฒนธรรม ประเพณี อาชีพ สภาพแวดล้อมภายในท้องถิ่นที่โรงเรียนตั้งอยู่ ยึดหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยให้มีการบูรณาการรายวิชากับกิจกรรมที่สามารถพัฒนาทักษะของนักเรียน ส่วนการพัฒนากิจกรรมการเรียนการสอน การจัดทำหลักสูตรควรมีชุมชน ผู้ปกครอง ผู้นำศาสนาที่มีความรู้ด้านการศึกษา มหาวิทยาลัย ผู้ทรงคุณวุฒิด้านการจัดทำหลักสูตรร่วมกันจัดทำหลักสูตรเฉพาะของโรงเรียน 1.2) การจัดซื้อสื่อการเรียนการสอนให้เกิดจากความต้องการและความจำเป็นของโรงเรียน โดยการจัดซื้อสื่อที่โรงเรียนมีอิสระอย่างแท้จริง โดยปรับปรุงระเบียบ ข้อบังคับ กฎเกณฑ์ ที่ยังเป็นอุปสรรคต่อการจัดซื้อสื่อการเรียนรู้อย่างไม่สอดคล้องกับแนวคิดเรื่องพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา 1.3) การลดภาระงานอื่น ๆ การจัดการเรียนการสอนภายในโรงเรียนพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา คุณครูมีภาระงานสอนที่ต้องนำแนวคิดการบูรณาการกับรายวิชาอื่น ๆ รวมถึงการพัฒนากิจกรรมการพัฒนาทักษะการเรียนรู้ของนักเรียน และมีภาระงานที่เกี่ยวข้องกับการสอนอีกมาก เช่น การจัดทำรายงานประจำปี รายงานโครงการ รายงานผลการเรียนรู้ นอกจากนั้นแล้ว ภาระงานแฝงที่เกิดขึ้นจากโครงการต่าง ๆ ของภาครัฐ ที่ขอความร่วมมือ หรือสั่งการให้คุณครูและนักเรียนเข้าร่วม หลายอย่าง ส่งผลกระทบต่อการเรียนการสอน และเพิ่มภาระงานให้กับครูผู้สอนมากเกิดความจำเป็น แต่หากทางโรงเรียนไม่เข้าร่วม ก็จะถูกเพ่งเล็งหรือถูกตำหนิจากหน่วยงานนั้น ๆ จึงควรให้ผู้บริหารโรงเรียนมีอำนาจการตัดสินใจในการเข้าร่วมหรือไม่เข้าร่วมโครงการอื่น ๆ ที่ไม่สอดคล้องกับการพัฒนาการเรียนการสอน เพื่อลดภาระงานของครู 2) ด้านการบริหารงานบุคคล 2.1) การสรรหาการบรรจุครู การพัฒนาการบริหารงานบุคคลเรื่องการสรรหาการบรรจุครู สามารถแบ่งออกเป็นสองประการ คือ ก) การสรรหาครูให้เป็นไปตามความต้องการของโรงเรียน ควรให้โรงเรียนจัดทำแผนการบริหารงานบุคคลในภาพรวมของโรงเรียน โดยวางแผนความต้องการครูในสาขาใด นำเสนอต่อหน่วยงานบังคับบัญชา เนื่องจากโรงเรียนแต่ละโรงเรียนมีความต้องการครูผู้สอนที่หลากหลายแตกต่างกัน ความต้องการครูจึงควรเริ่มต้นจากโรงเรียน ในส่วนของการสอบบรรจุควรให้มีหน่วยงานกลางดำเนินการสรรหาบรรจุเพื่อป้องกันการใช้เส้นสายในการรับครู ข) การบรรจุครูควรให้ตรงกับสาขาที่สอน ซึ่งที่ผ่านมาการเรียนการสอนในโรงเรียนครูผู้สอนหลายท่านไม่ได้สอนตามความเชี่ยวชาญที่จบ ส่งผลต่อการพัฒนาการเรียนการสอนของครู หากบรรจุครูตรงสาขาที่สอนจะช่วยในการพัฒนาการเรียนการสอนนักเรียนสามารถพัฒนาทักษะของนักเรียนให้ดีขึ้น 2.2) การจัดให้มีครูสายสนับสนุนวิชาการ หรือเจ้าหน้าที่ธุรการ การดำเนินงานและการบริหารภายในโรงเรียน คุณครูนอกจากจะมีบทบาทหน้าที่ในการจัดการเรียนการสอนและงานที่เกี่ยวข้องกับการเรียนการสอนแล้ว คุณครูมีหน้าที่ดำเนินงานด้านธุรการของโรงเรียน เช่น งานบัญชี งานพัสดุ ซึ่งส่งผลต่อการพัฒนาการเรียนการสอนของคุณครู การมอบหมายภาระหน้าที่ทางธุรการแก่คุณครูส่งผลต่อการปฏิบัติหน้าที่ของครูและหน้าธุรการ อาจจะปฏิบัติได้ไม่ดีทั้งสองส่วน และเสี่ยงต่อการกระทำผิดกฎระเบียบกฎหมายต่าง ๆ เพราะครูไม่มีความรู้โดยตรงต่องานธุรการ จึงต้องมีการมอบหมายหน้าที่ธุรการสลับกันไปตามวงรอบ ทำให้งานไม่มีความต่อเนื่อง จึงควรจัดให้มีตำแหน่งครูสายสนับสนุนวิชาการ หรือเจ้าหน้าที่ธุรการประจำ

โรงเรียน ให้มีหน้าที่รับผิดชอบโดยตรงและมีอำนาจตามกฎหมาย ซึ่งจะสามารถลดภาระงานของครูและทำให้โรงเรียนดำเนินงานธุรการได้อย่างรวดเร็วและถูกต้องตามกฎระเบียบ 2.3) การส่งเสริมและการพัฒนาครู เนื่องจากภายในโรงเรียนมีคุณครูที่มีคุณวุฒิและวัยวุฒิที่แตกต่างกัน หลายท่านทำหน้าที่มาหลายปี บางท่านเพิ่งเรียนจบและเพิ่งได้รับการบรรจุ ทำให้เกิดความแตกต่างกันในหลาย ๆ ด้าน จึงควรส่งเสริมให้ครูได้เกิดการเรียนรู้พัฒนาองค์ความรู้ในด้านต่าง ๆ ร่วมกัน ซึ่งจะก่อให้เกิดองค์ความรู้ใหม่ภายในโรงเรียน เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้กันระหว่างคุณครู และควรส่งเสริมให้คุณครูได้รับการพัฒนาทักษะใหม่ ๆ ทางด้านนวัตกรรมต่าง ๆ และองค์ความรู้ในด้านการเรียนการสอนและรายวิชาที่คุณครูรับผิดชอบ ควรมีการสนับสนุนทุนวิจัย หรือทุนในการศึกษาต่อของคุณครู รวมไปถึงการจัดการอบรม ให้ความรู้แก่คุณครู ซึ่งในปัจจุบันมีการจัดอบรมออนไลน์ได้รับความนิยม ดังนั้น หน่วยงานที่รับผิดชอบหรือดูแลด้านการศึกษา รวมไปถึงมหาวิทยาลัยต่าง ๆ ควรจัดให้มีการอบรมออนไลน์แก่ครูเพื่อพัฒนาทักษะ นวัตกรรม แก่คุณครูซึ่งจะสามารถพัฒนาครูได้ในวงกว้างและประหยัดงบประมาณ รวมถึงประหยัดเวลาในการเดินทางไปอบรมต่างจังหวัด 3) การบริหารงบประมาณ การให้อิสระในการบริหารงบประมาณ งบประมาณพิเศษในการดำเนินงานด้านพื้นที่นวัตกรรมทางการศึกษาบางส่วนทางโรงเรียนไม่ได้รับงบประมาณมาบริหารด้วยตนเอง แต่งบประมาณส่วนนั้นถูกจัดสรรและดูแลโดยหน่วยงานที่ควบคุมงบประมาณ ส่งผลต่อการใช้จ่ายงบประมาณไม่ได้เป็นไปตามความต้องการของโรงเรียนอย่างแท้จริง การดำเนินงานควรโอนเงินงบประมาณการบริหารโรงเรียนในพื้นที่นวัตกรรมทางการศึกษาโดยตรงเพื่อให้เกิดความเป็นอิสระในการบริหารจัดการงบประมาณอย่างแท้จริง 4) การบริหารงานทั่วไป 4.1 การจัดทำแผนพัฒนา และแผนปฏิบัติการประจำปี โรงเรียนควรมีการประชุมวางแผนวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน ของโรงเรียน และมีการนำมากำหนดวิสัยทัศน์ร่วมกับชุมชน ผู้ปกครอง ชุมชน ผู้นำในท้องถิ่น คุณครู เปิดโอกาสให้ทุกภาคส่วนเข้าไปมีส่วนร่วม เพื่อกำหนดเป็นนโยบายให้มีความชัดเจน สามารถนำไปใช้ปฏิบัติงานภายในโรงเรียนได้อย่างมีทิศทาง ถ่ายทอดไปยังบุคลากรภายในให้รับรู้รับทราบร่วมกัน และร่วมกันนำโรงเรียนให้ไปสู่เป้าหมายที่ได้วางไว้ 4.2) ด้านการบริหารจัดการ มีการจัดระบบการบริหารที่ชัดเจน โรงเรียนควรจัดประชุม สะท้อนผลการพัฒนานักเรียนอย่างต่อเนื่องสม่ำเสมอ ควรให้ทุกภาคส่วนมีส่วนร่วมกันคิด เปิดโอกาสให้ทุกคนได้ใช้ศักยภาพอย่างเต็มที่ มีการกำหนดมอบหมายภาระงานของครูแต่ละท่านให้ชัดเจน ทั้งภาระงานสอน ที่มีการมอบหมายให้ผู้สอนมีความถนัดในรายวิชา หรือตรงเอกที่จบมา ภาระนอกเหนือจากงานสอน ที่มีการมอบหมายให้เกิดการกระจายภาระงานครอบคลุมไม่กระจุกไว้ที่ผู้ใดผู้หนึ่งจนมากเกินไป มีการกระจายอำนาจการบริหารงานจัดการงานเป็นส่วนๆ มีการจัดสรรงบประมาณและจัดหาสื่อการสอนให้เพียงพอและเหมาะสมต่อการพัฒนานักเรียน ต้องมีการจัดสรรงบประมาณให้เพียงพอต่อการนำไปพัฒนาสถานที่ พัฒนาปรับปรุงภูมิทัศน์แหล่งเรียนรู้และสิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ พัฒนาเทคโนโลยีและสื่อการสอนให้สอดคล้องกับความทันสมัยของโลก และผู้บริหารต้องมีการติดตามงานอย่างสม่ำเสมอ มีความโปร่งใส มีการประเมินผลการดำเนินงานตามเป้าหมายที่ได้กำหนดไว้ 4.3) ด้านความร่วมมือของชุมชน ให้ชุมชนได้เข้าร่วมกับโรงเรียน ระดมความคิดจากทุกภาคส่วน ประสานความร่วมมือจากภายในชุมชนและภายนอกชุมชน ทั้งภาครัฐและเอกชน เพื่อให้เกิดการพัฒนาโรงเรียน

อภิปรายผลการวิจัย

งานวิจัยนี้พบว่า การนำนโยบายไปพื้นที่นวัตกรรมทางการศึกษาไปปฏิบัติในเขตจังหวัดปัตตานีสามารถแบ่งเป็น 2 ระดับคือ 1) การนำนโยบายพื้นที่นวัตกรรมทางการศึกษาไปปฏิบัติในระดับจังหวัด 2) การนำนโยบายพื้นที่นวัตกรรมทางการศึกษาไปปฏิบัติในเขตจังหวัดปัตตานี ระดับโรงเรียน สอดคล้องกับแนวคิดของ Nimphanit (2011) กล่าวว่า กระบวนการนำนโยบายออกไปปฏิบัติสามารถแบ่งได้เป็น 2 ระดับ คือ ระดับมหภาค และระดับจุลภาค ซึ่งสามารถอธิบายได้ ดังนี้ 1) กระบวนการนำนโยบายไปปฏิบัติระดับมหภาค สามารถแบ่ง

ออกเป็น 2 ขั้นตอน คือ ขั้นตอนแรก การแปลงนโยบายออกมาเป็นแผน แผนงาน และโครงการ ขั้นตอนที่สอง การดำเนินงาน ขั้นตอนที่สอง การดำเนินงาน หรือขั้นการยอมรับในแง่ของหลักการนำนโยบายไปสู่การปฏิบัติ เป็นเรื่องของหน่วยงานในส่วนกลางหรือการบริหารราชการส่วนกลาง ที่เมื่อนำนโยบายสู่การปฏิบัติในรูปของการแปลงนโยบายออกตามขั้นตอน 2)การนำนโยบายไปสู่การปฏิบัติในระดับจุลภาค กระบวนการขั้นตอนในการนำนโยบายไปสู่การปฏิบัติในระดับจุลภาคมี 3 ขั้นตอนย่อย คือ ขั้นระดมพลัง ขั้นการปฏิบัติจริง และขั้นการสร้างความเป็นปึกแผ่นหรือความต่อเนื่อง

การนำนโยบายพื้นที่นวัตกรรมทางการศึกษาไปปฏิบัติในเขตจังหวัดปัตตานี ระดับโรงเรียน ซึ่งเป็น การนำนโยบายไปสู่การปฏิบัติในระดับจุลภาค โดยการกำหนดผู้รับผิดชอบ งานขับเคลื่อนนวัตกรรมทาง การศึกษาระดับโรงเรียนผู้อำนวยการสถานศึกษาเป็นผู้รับผิดชอบงานโดยตรงและมอบหมายให้คุณครูภายใน สถานศึกษารับผิดชอบงานฝ่ายต่าง ๆ ซึ่งสามารถสรุปได้ว่า ผู้นำของสถานศึกษามีบทบาทในการนำนโยบาย พื้นที่นวัตกรรมทางการศึกษาไปปฏิบัติให้ประสบผลสำเร็จ ซึ่งสอดคล้องกับ แนวคิดของ Prajankett (2014) กล่าวว่า ภาวะผู้นำมีอิทธิพลอย่างมากต่อการเป็นองค์กร บทบาทของผู้นำและภาวะผู้นำมีผลต่อการเป็นองค์กร แห่งนวัตกรรมในหน่วยงาน รวมไปถึงการแลกเปลี่ยนระหว่างผู้นำกับสมาชิกในองค์กร leader-member exchange (LMX) อย่างมีคุณภาพ ทำให้เกิดความรู้สึกจงรักภักดี ไว้วางใจ และสนับสนุนซึ่งกันและกัน นำไปสู่ การสร้างนวัตกรรมในองค์กร รูปแบบภาวะผู้นำแห่งการเปลี่ยนแปลง (Transformational Leadership) มีความสัมพันธ์กับการเปลี่ยนแปลงและการสร้างนวัตกรรมขององค์กร ผู้นำแห่งการเปลี่ยนแปลง เป็นผู้มีอิทธิพลต่อ ความสามารถในการแสดงศักยภาพของผู้ตาม ที่จะแสดงออกถึงความสนใจส่วนตัวเพื่อบรรลุเป้าหมายขององค์กร ที่ตั้งไว้ องค์ประกอบของภาวะผู้นำแห่งการเปลี่ยนแปลง ได้แก่ 1) การมีวิสัยทัศน์ 2) การผลักดันเป้าหมายให้เป็น ที่ยอมรับ 3) การกระตุ้นทางปัญญา 4) การให้สิ่งสนับสนุนรายบุคคล 5) การคาดหวังสมรรถนะสูง และ 6) การ เป็นแบบอย่างที่ดี มีความสัมพันธ์กับวัฒนธรรมองค์กรและบรรยากาศองค์กรที่เอื้อต่อการสร้างนวัตกรรม และ สอดคล้องกับผลการศึกษาของ Woods and Loughlin (1998) ศึกษาองค์ประกอบของภาวะผู้นำที่มีอิทธิพล ต่อความเป็นเลิศทางการศึกษา พบว่า ภาวะผู้นำที่เป็นปัจจัยทำให้โรงเรียนมีความเป็นเลิศทางการศึกษา ประกอบด้วย 1)ผู้นำต้องมีความชำนาญในการเลือกครูผู้สอนให้เหมาะสม 2)การปฏิบัติงานต้องมีความเป็นอิสระ 3)มีการกำกับติดตามกิจกรรมภายในโรงเรียนอย่างสม่ำเสมอ 4)อุทิศเวลาให้กับโรงเรียนอย่างเต็มที่ 5)สนับสนุน และส่งเสริมครูผู้สอน 6)แสวงหาทรัพยากร และ 7)เป็นผู้นำทางวิชาการที่ดี

ส่วนปัญหาอุปสรรคการนำนโยบายพื้นที่นวัตกรรมทางการศึกษาไปปฏิบัติในเขตพื้นที่การศึกษาจังหวัด ปัตตานีพบว่า ปัญหาอุปสรรคการนำนโยบายพื้นที่นวัตกรรมทางการศึกษาไปปฏิบัติในเขตพื้นที่การศึกษา จังหวัดปัตตานี พบว่าปัญหาด้านสมรรถภาพภายในองค์กร ด้านผู้บริหารและครู ปัญหาที่พบในงานวิจัยนี้คือ ระยะแรกผู้บริหารมีความรู้ความเข้าใจในนโยบายน้อยเพราะขาดการรับรู้ข้อมูล ส่งผลต่อการถ่ายทอดต่อยัง ครูผู้สอนไม่เป็นไปตามความมุ่งหมายของนโยบาย ปัญหาภายในสถานศึกษาอีกประการคือ คุณครูภายใน สถานศึกษาต้องรับภาระงานที่ไม่ตรงกับสาขาที่จบมาส่งผลให้ครูต้องมาเรียนรู้การสอนรายวิชาที่ไม่ถนัด ภาระ งานของครูมีมากเนื่องจากจำนวนครูมีน้อยกว่าจำนวนห้องเรียน และครูมีภาระงานอื่น ๆ ที่นอกเหนือจากการ เรียนการสอน ส่งผลให้การดำเนินการตามนโยบายไปปฏิบัติให้เป็นไปด้วยความล่าช้าและไม่บรรลุวัตถุประสงค์ ของนโยบาย สอดคล้องกับ การศึกษาของ Rattanathawon (2015) ศึกษาเรื่อง รูปแบบการนำนโยบายส่งเสริม สุขภาพไปปฏิบัติในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน จากการวิจัยพบว่า (1) สภาพปัจจุบันและปัญหาของการนำนโยบายไป ปฏิบัติ พบว่า การนำนโยบายไปปฏิบัติยังขาดกระบวนการที่เป็นแนวทางที่ชัดเจนในการดำเนินงาน บุคลากรมี ความรู้ความเข้าใจในนโยบายน้อย ทรัพยากรสนับสนุนไม่เพียงพอ การมีส่วนร่วมของผู้ปกครองและชุมชน น้อย การปฏิบัติงานไม่เป็นไปตามแผนงานที่วางไว้ และข้อมูลในการติดตามและประเมินผลไม่สมบูรณ์ ดังนั้น

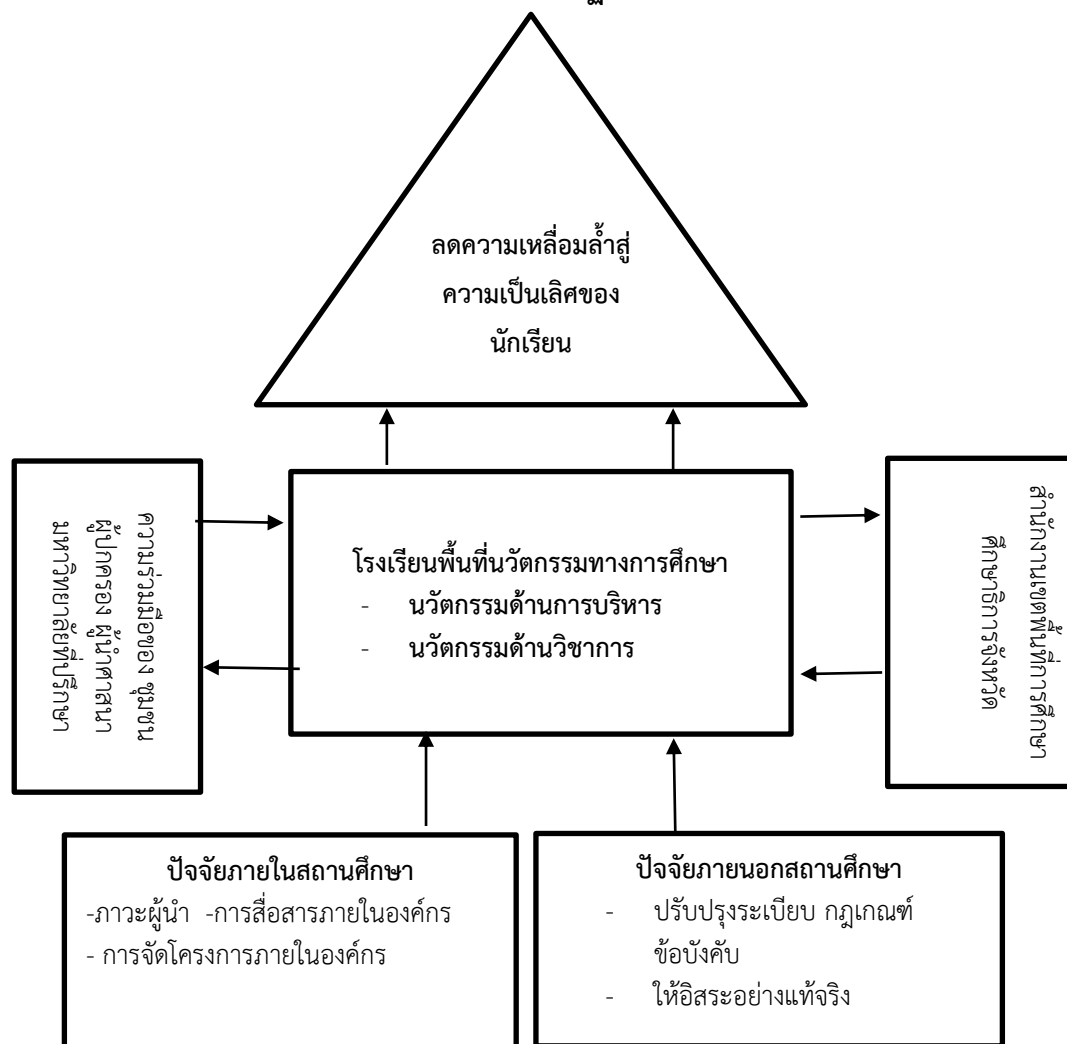
การพัฒนาผู้นำทางการศึกษาจึงมีความจำเป็นต่อการนํานโยบายพื้นที่นวัตกรรมทางการศึกษาให้ประสบผลสำเร็จ

สำหรับแนวทางการพัฒนาการนํานโยบายพื้นที่นวัตกรรมทางการศึกษาไปปฏิบัติในเขตพื้นที่การศึกษาจังหวัดปัตตานี พบว่า แนวทางการพัฒนาการนํานโยบายพื้นที่นวัตกรรมทางการศึกษาไปปฏิบัติต้องคำนึงถึงการบริหารการศึกษา 4 ประการ คือ งานบริหารวิชาการ งานบริหารบุคคล งานงบประมาณ งานบริหารทั่วไป ซึ่งจะสามารถนํานโยบายพื้นที่นวัตกรรมทางการศึกษาไปปฏิบัติให้ประสบผลสำเร็จบรรลุวัตถุประสงค์ของนโยบายสอดคล้องกับแนวคิดของ Dangphirom (2019) ศึกษาเรื่อง การบริหารการศึกษาโดยใช้นวัตกรรมใหม่ในโรงเรียนศตวรรษที่ 21 สรุปการศึกษาดังนี้ การบริหารการศึกษาในยุคโลกาภิวัตน์ในศตวรรษที่ 21 และยุคของการปฏิรูปการศึกษาและการกระจายอำนาจทางการศึกษาจากส่วนกลางไปสู่ระดับโรงเรียน โดยการใช้นวัตกรรมเทคโนโลยีสารสนเทศมาบริหารจัดการกับแหล่งข้อมูลมากมายจึงจำเป็น เพราะเป็นสิ่งที่ช่วยให้การบริหารโรงเรียนทั้ง 4 ฝ่าย คือ งานบริหารวิชาการ งานบริหารบุคลากร งานงบประมาณ และงานบริหารทั่วไปสามารถช่วยในการตัดสินใจของผู้บริหารการศึกษาให้มีความรวดเร็วทันเหตุการณ์ต่อการเปลี่ยนแปลงของบริบทของสังคมและของโลกผู้บริหารการศึกษาจะต้องใช้ความสามารถและอำนาจในการตัดสินใจ และต้องมีภาวะผู้นำ มีความเป็นมืออาชีพในการบริหารจัดการ ซึ่งการจะเกิดนวัตกรรมในองค์กรได้ต้องอาศัยวัฒนธรรมของผู้นำที่มีวิสัยทัศน์ คือต้องสนับสนุนการเปลี่ยนแปลง ต้องไม่ขัดขวางการเปลี่ยนแปลง และสนับสนุนให้กล้าคิด กล้าทำ นวัตกรรมต้องเกิดจากผู้ตามหรือผู้ปฏิบัติงานและมีผู้นำคอยสนับสนุนทำเป็นตัวอย่าง และต้องอาศัยวัฒนธรรมของผู้ตามหรือผู้ปฏิบัติงานตาม เพื่อนำไปสู่การเป็นองค์กรแห่งนวัตกรรม ทั้งนี้การใช้และการเกิดของนวัตกรรมการศึกษาในมากมาย ทั้งนวัตกรรมที่ใช้กันแพร่หลายในปัจจุบัน และนวัตกรรมที่กำลังจะเผยแพร่อุญ่่นถูกพัฒนาขึ้นเพื่อให้ทุกคนในองค์กรสามารถเข้าถึงความรู้ และพัฒนาตนเองให้เป็นผู้รู้ นำความรู้ที่ได้ไปประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติงาน ให้เกิดประสิทธิภาพ และประสิทธิผล ส่งผลให้สนับสนุนให้ผู้เรียนสามารถเข้าถึงแหล่งข้อมูลความรู้จากสื่อความรู้ทางการศึกษาหลากหลายรูปแบบ จนเรียกได้ว่าเป็นยุคแห่งนวัตกรรมการศึกษาและการเรียนรู้อย่างสร้างสรรค์อย่างเต็มรูปแบบ ที่ผู้เรียนสามารถศึกษาหาความรู้ได้ทุกเวลา ทุกสถานที่ เท่าที่ผู้เรียนจะมีกำลังความสามารถในการที่จะค้นคว้าหาความรู้ เพื่อมุ่งหวังให้การเรียนการสอนเกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลสูงสุดต่อผู้เรียนให้ก้าวทันตามศตวรรษที่ 21 ตามจุดมุ่งหมายและวัตถุประสงค์ของแผนการศึกษาชาติต่อไป

สรุปองค์ความรู้

ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการนํานโยบายไปปฏิบัติ แนวคิดการบริหารการศึกษา แนวคิดการกระจายอำนาจทางการศึกษา มาใช้เป็นหลักในศึกษาการนํานโยบายพื้นที่นวัตกรรมทางการศึกษาไปปฏิบัติในเขตพื้นที่การศึกษาจังหวัดปัตตานี เพื่อเป็นแนวทางการพัฒนานักเรียนให้สู่ความเป็นเลิศ ลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา ตามแนวคิดเรื่องพื้นที่นวัตกรรมทางการศึกษา ดังภาพดังนี้

การนำนโยบายพื้นที่นวัตกรรมทางการศึกษาไปปฏิบัติเพื่อลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา

จากแผนภาพ การสร้างรากฐานที่เข้มแข็งของโรงเรียนให้เป็นโรงเรียนต้นแบบในพื้นที่นวัตกรรมทางการศึกษา ประกอบด้วย 1) ปัจจัยภายในสถานศึกษา คือ ผู้บริหารสถานศึกษา จะต้องมีความรู้ทางด้านการศึกษามี การสื่อสารภายในองค์กรอย่างสม่ำเสมอ และชัดเจน และมีการจัดโครงสร้างภายในองค์กรให้รองรับการทำงาน 2) ปัจจัยภายนอก คือ ต้องปรับปรุง ระเบียบ กฎเกณฑ์ ข้อบังคับ ต่าง ๆ ที่ยังเป็นอุปสรรค และไม่สอดคล้อง กับพื้นที่นวัตกรรมทางการศึกษา และให้อิสระกับทางโรงเรียนดำเนินงานอย่างแท้จริง นอกจากนั้นแล้ว โรงเรียน พื้นที่นวัตกรรมทางการศึกษา ควรได้รับความร่วมมือและการมีส่วนร่วมของชุมชน ผู้ปกครอง ผู้นำศาสนา มหาวิทยาลัยที่คอยให้คำปรึกษาด้านต่าง ๆ โดยมีหน่วยงานราชการ เช่น สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ศึกษาธิการจังหวัด เป็นผู้ให้คำปรึกษา สนับสนุน และดูแลโรงเรียน จึงจะส่งผลให้โรงเรียนมีอิสระในการ ดำเนินงาน สามารถคิดค้นนวัตกรรมด้านการบริหาร นวัตกรรมด้านวิชาการ ที่สอดคล้องกับพื้นที่ สร้างความ เข้มแข็งทางวิชาการ ส่งผลต่อการลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาในพื้นที่และนำไปสู่ความเป็นเลิศของ นักเรียนในด้านต่าง ๆ

ข้อเสนอแนะ

งานวิจัยนี้ได้ข้อค้นพบ ปัญหาของการนำนโยบายพื้นที่นวัตกรรมไปปฏิบัติในพื้นที่เขตการศึกษาจังหวัดปัตตานี ที่สำคัญ คือ กฎระเบียบ กฎเกณฑ์ ข้อบังคับ ที่ยังไม่แก้ปัญหาให้กับสถานศึกษาเพื่อเป็นโรงเรียนต้นแบบพื้นที่นวัตกรรมทางการศึกษาอย่างแท้จริง สามารถนำไปประยุกต์ใช้กับการกำหนดนโยบายและการถ่ายทอดนโยบายสู่การปฏิบัติ โดยควรให้ความสำคัญกับ การนำปัญหาที่เกิดขึ้นไปวิเคราะห์เพื่อหาแนวทางการแก้ไขปัญหา และควรให้ผู้บริหาร ครู ชุมชน เข้าไปมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายในครั้งต่อไป สำหรับประเด็นในการวิจัยครั้งต่อไปควรทำวิจัยในประเด็นเกี่ยวกับกลยุทธ์การบริหารโรงเรียนเพื่อพัฒนาทักษะของนักเรียน ประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ซึ่งมีความแตกต่างกันมากทั้งเรื่องของขนาดโรงเรียนและทรัพยากรทางการศึกษา และการวิจัยผลการนำนโยบายพื้นที่นวัตกรรมทางการศึกษาไปปฏิบัติเมื่อครบรอบของนโยบายซ้ำอีกครั้ง

References

- Palasai, C. (2009). Development of a quality Higher Education system in the Three Southern Border Provinces of Thailand : utilizing Princess of Naradhiwas University's Development Strategies. Princess of Naradhiwas University Journal, 1(1), 1 – 20.
- Nimphanit, J. (2011). Policy Implementation : Political Science Public Administration Perspectives and Thai Case Studies. Bangkok : Active Print Company Limited.
- Prajankett, O. (2014). An educational innovative organization: A new choice of educational administration. Journal of The Royal Thai Army Nurses, 15(1), 45-51.
- Sotthayakom, P. (2019). education sandbox in southern border provinces educational service area. Pathum Thani : Ideanline Media Solution Company Limited.
- Rattanathawon, R. (2015). The Policy Implementation Model of Health Promotion in Basic Education Institutions. EAU Heritage Journal Social Science and Humanity, 5(3), 280-293.
- Dangphirom, S. (2019). Educational administration By using new innovations In the 21st century school, GRADUATE SCHOOL CONFERENCE 2019 (pp.170-178). Bangkok : Suan Sunandha Rajabhat University.
- United Nations Development Programme. Educational inequality Thailand. Retrieved April 8, 2021, from <https://isoc5.net/articles/view/112/>
- Wiruch, W. (2002). The capital administrations and local governments : the United States of America, England, France, Japan and Thailand. Bangkok : Forepace
- Woods, K. A., & Loughlin, O. (1998). Leadership Factors that Influence Educational Excellence, Dissertation Abstracts International, 59(3), 668.

การประเมินผลโครงการฝายน้ำงาว (บ้านปันใต้) พร้อมระบบส่งน้ำ
ตำบลปงเตา อำเภองาว จังหวัดลำปาง
PROJECT EVALUATION OF NAMNGAO WEIR (BANPANTAI) AND IRRIGATION SYSTEM
OF PONGTAO SUBDISTRICT, NGAO DISTRICT, LAMPANG PROVINCE

ศักดิ์ชัย กุลสุวรรณ¹ และลักขณา ศิริวรรณ

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช

Sukhothai Thammathirat Open University

E-mail. kornsak50@gmail.com¹

Received 21 July 2022; Revised 11 October 2022; Accepted 11 October 2022.

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ประเมินผลโครงการฝายน้ำงาว (บ้านปันใต้) พร้อมระบบส่งน้ำ ตำบลปงเตา อำเภองาว จังหวัดลำปาง 2) ศึกษาปัญหาการดำเนินงาน และ 3) เสนอแนวทางการพัฒนาการดำเนินงานโครงการให้มีประสิทธิภาพ การประเมินประยุกต์ใช้ตัวแบบ CIPP เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ทำการสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่คัดเลือกแบบเจาะจง 23 คน ประกอบด้วย 1) ผู้บริหาร เจ้าหน้าที่ชลประทาน ผู้บริหารท้องถิ่น 2) ผู้นำชุมชน และ 3) คณะกรรมการใช้น้ำ ตรวจสอบความน่าเชื่อถือได้ของข้อมูลแบบสามเส้า และวิเคราะห์ข้อมูลประกอบเนื้อหาเชิงพรรณนา

ผลการวิจัย พบว่า 1) การประเมินผลโครงการ ประกอบด้วย (1) ด้านบริบท วัตถุประสงค์โครงการมีความเหมาะสมกับสภาพปัญหาพื้นที่และสอดคล้องกับนโยบายภาครัฐ โครงการมีความสอดคล้องกับการพัฒนาแหล่งน้ำตามแนวทางพระราชดำริ (2) ด้านปัจจัยนำเข้า งบประมาณ และข้อมูลข่าวสารเพื่อการจัดการเทคโนโลยี วัสดุ อุปกรณ์ และระยะเวลาดำเนินการมีความเหมาะสม (3) ด้านกระบวนการ การศึกษา การออกแบบ การมีส่วนร่วมหน่วยงานในท้องถิ่น การก่อสร้าง การติดตามและรายงานผลการดำเนินงานมีความเหมาะสม (4) ด้านผลผลิต แหล่งน้ำเพื่อการเกษตรและอุปโภคบริโภค (5) ด้านผลกระทบ เกษตรกรที่ทำการเกษตรในฤดูแล้งเพิ่มขึ้น มีรายได้เพิ่มขึ้น 2) ปัญหาการดำเนินงานโครงการ ได้แก่ การแก้ไขปัญหาแบบแยกส่วน งบประมาณไม่เพียงพอ ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมน้อย การก่อสร้างระบบส่งน้ำไม่ครอบคลุมพื้นที่การแจ้งข้อมูลข่าวสารไม่ทั่วถึง และการบริหารจัดการขาดความต่อเนื่องหลังมีโครงการ 3) แนวทางการพัฒนาโครงการ ได้แก่ การวางแผนพัฒนาแหล่งน้ำทุกประเภท การสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมที่หลากหลาย ปรับแผนการก่อสร้างให้สอดคล้องกับงบประมาณ การสื่อสาร การแจ้งข้อมูลข่าวสาร การประชาสัมพันธ์ การประสานงานต้องมีแผนดำเนินการและปรับเปลี่ยนได้ตามสถานการณ์ และการสร้างความต่อเนื่องในการบริหารจัดการทั้งส่วนกลาง ส่วนภูมิภาค ส่วนท้องถิ่น และคณะกรรมการใช้น้ำ.

คำสำคัญ การประเมินผลโครงการ, ฝายน้ำงาว, ระบบส่งน้ำ

Abstract

The purposes of this research were to 1) Evaluate of the NamNgao weir (Banpantai) project and irrigation system of Pongtao Subdistrict, Ngao District, Lampang Province. 2) Analyze the operation problems of project and 3) to propose guidelines for project development to be more efficient and effective. The evaluation applied the CIPP+I model. This study was qualitative research. The key informants were selected by using purposive sampling and consisted of 23 respondents of 1) executives/officers of irrigation and executives of Subdistrict Administration Organization. 2) village headmen and 3) water sharing committee. The data was collected by applying structured interview and data analyzed by conducting content analysis.

The finding showed that: 1) the project evaluations consisted (1) context part; the objectives of the project are appropriate for the local problems and government policy. The implementations of the project are consistent with the development of water resources according to the royal initiative. The local problem of water shortages has expanded to a wider extent and is likely to increase. Therefore is an urgent need for the project. (2) input part; a supporting budget and management information are not sufficient for the project. personnel, technology, materials, equipment and operation time are suitable for the project. (3) process part; pre-feasibility study, detail design, participation of local agencies, monitoring and reporting results are appropriate for the project. Public participation was not enough for the project. (4) product part; water resources for agriculture and consumption in the area have increased. (5) impact part; farmers do more rainy season and dry season. Have better income and quality of life. 2) project management problems include; solving problems of modular water resource, insufficient budget. The public has little involvement in the design and not over the area. The construction of the irrigation system are not as planned. Public relations, news notification are not coordinated. There is a tendency for insufficient water supply in the dry season. Management lacks continuity after the project. 3) the guideline for improving the project are water resource development planning for the basin, other water agencies, there are a public relative plan for informing notification. Create a process for participation of various people to participate in the design. Adjust the construction plan in accordance with the budget support from government, both central regional and local. Including the creation of a continuous management process of the central government, provincial, local and water sharing committee.

Keywords: project evaluation, NamNgao weir, irrigation system

บทนำ

ปัจจุบันประเทศไทยมีพื้นที่การเกษตรประมาณ 138 ล้านไร่ หรือร้อยละ 43 ของพื้นที่ประเทศ โดยมีพื้นที่ชลประทาน 32.75 ล้านไร่ หรือร้อยละ 23.7 ของพื้นที่การเกษตร จะเห็นได้ว่าพื้นที่การเกษตรกว่าร้อยละ

ละ 76 หรือประมาณ 105 ล้านไร่ เป็นพื้นที่การเกษตรนอกเขตชลประทานที่ต้องปลูกพืชโดยอาศัยน้ำฝนเป็นหลัก ซึ่งมีความเสี่ยงต่อการขาดแคลนน้ำที่เป็นผลจากความผันแปรของสภาพลม ฟ้า อากาศ และในบางพื้นที่ยังมีสภาพทางกายภาพที่ไม่เอื้ออำนวยต่อการลำเลียงน้ำจากแหล่งน้ำมาใช้ประโยชน์ด้วย การพัฒนาโครงการด้านแหล่งน้ำเพื่อการเพาะปลูกพืชหรือการชลประทาน นับว่าเป็นงานที่มีความสำคัญและมีประโยชน์อย่างยิ่งสำหรับประชาชนส่วนใหญ่ของประเทศ โดยการช่วยให้เกษตรกรสามารถทำการเพาะปลูกพืชได้อย่างมั่นคงตลอดปี ในปัจจุบันมีพื้นที่ทำการเพาะปลูกนอกเขตชลประทาน ซึ่งต้องอาศัยเพียงน้ำฝนและน้ำจากแหล่งน้ำธรรมชาติเป็นหลักทำให้พืชได้รับน้ำไม่สม่ำเสมอตามที่พืชต้องการ อีกทั้งความผันแปรเนื่องจากฝนตกไม่พอเหมาะกับความต้องการเป็นผลให้ผลผลิตที่ได้รับไม่ดีเท่าที่ควร

ตลอดระยะเวลาที่ผ่านมาประเทศไทยได้ประสบกับปัญหาการบริหารทรัพยากรน้ำในหลายด้านโดยมีหน่วยงานที่เกี่ยวข้องที่มีหน้าที่และอำนาจตามกฎหมายหลายฉบับ ถึงแม้รัฐบาลจะได้แต่งตั้งให้มีคณะกรรมการทรัพยากรน้ำแห่งชาติทำหน้าที่ในการบูรณาการ และบริหารทรัพยากรน้ำอย่างเป็นระบบในทุกมิติแล้วก็ตาม แต่ก็ยังคงมีความจำเป็นที่สมควรจะมีกฎหมายในการบูรณาการเกี่ยวกับการจัดสรร การใช้ การพัฒนา การบริหารจัดการ การบำรุงรักษา การฟื้นฟู และการอนุรักษ์ทรัพยากรน้ำ เพื่อให้ทุกหน่วยงานที่เกี่ยวข้องสามารถบริหารทรัพยากรน้ำให้มีความประสานสอดคล้องกันทุกมิติอย่างสมดุลและยั่งยืน ตลอดจนจัดให้มีองค์กรบริหารจัดการทรัพยากรน้ำทั้งในระดับชาติ ระดับลุ่มน้ำ และระดับองค์กรผู้ใช้น้ำ ซึ่งสะท้อนการมีส่วนร่วมของประชาชน เพื่อร่วมกันบริหารทรัพยากรน้ำอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล จึงจำเป็นต้องตราพระราชบัญญัติทรัพยากรน้ำ พ.ศ. 2561 ซึ่งเป็นกฎหมายที่มีวัตถุประสงค์ในการบูรณาการการบริหารทรัพยากรน้ำ การบริหารจัดการในภาวะน้ำแล้งและภาวะน้ำท่วมให้เกิดความเป็นเอกภาพ รวมถึงแผนแม่บทการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ 20 ปี (พ.ศ.2561-2580) ที่ได้เผยแพร่ในราชกิจจานุเบกษาเมื่อวันที่ 18 กันยายน 2562 มีสาระสำคัญประกอบด้วย 6 ด้าน ได้แก่ ด้านที่หนึ่ง การจัดการน้ำอุปโภคบริโภค ด้านที่สอง การสร้างความมั่นคงของน้ำภาคการผลิต ด้านที่สอง การจัดการน้ำท่วมและอุทกภัย ด้านที่สี่ การจัดการคุณภาพน้ำและอนุรักษ์ทรัพยากรน้ำ ด้านที่ห้า การอนุรักษ์ ฟื้นฟูสภาพป่าต้นน้ำที่เสื่อมโทรมและป้องกันการพังทลายของดิน และด้านที่หก การบริหารจัดการ เพื่อใช้เป็นกรอบและแนวทางในการแก้ไขปัญหาและพัฒนาทรัพยากรน้ำของประเทศ และให้ทุกหน่วยงานที่เกี่ยวข้องปฏิบัติตามภารกิจหน้าที่ได้อย่างสอดคล้องและเป็นไปในทิศทางเดียวกัน โครงการฝายน้ำถ่วง (บ้านปันใต้) พร้อมระบบส่งน้ำ เป็นโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ตั้งอยู่หมู่ที่ 5 บ้านปันใต้ ตำบลปงเตา อำเภองาว จังหวัดลำปาง มีวัตถุประสงค์เพื่อกักเก็บน้ำช่วยเหลือพื้นที่เพาะปลูก 4,000 ไร่ และเป็นแหล่งน้ำสำหรับการอุปโภคบริโภค โดยกรมชลประทานได้เริ่มดำเนินงานโครงการเมื่อปี 2553 และก่อสร้างแล้วเสร็จเมื่อมีนาคม 2561 งบประมาณ 45,161,000 บาท ลักษณะโครงการเป็นฝายทดน้ำ มีความยาว 41.50 เมตร และความสูง 3.50 เมตร พร้อมระบบคลองส่งน้ำความยาว 4.1 กิโลเมตร ปัจจุบันโครงการดูแลรับผิดชอบโดยกรมชลประทานร่วมกับคณะกรรมการใช้น้ำฝายน้ำถ่วง สามารถส่งน้ำเพื่อการอุปโภคบริโภคและพื้นที่การเกษตร ครอบคลุมพื้นที่รับประโยชน์ 3 ตำบล 10 หมู่บ้าน

จากที่มาและความสำคัญของปัญหาดังกล่าว การดำเนินงานโครงการฝายพร้อมระบบส่งน้ำ จึงมีความสำคัญเป็นอย่างมากที่ต้องได้รับการพัฒนาให้สอดคล้องกับบริบทสังคมและการใช้ประโยชน์ในพื้นที่ ดังนั้นเพื่อให้สามารถวิเคราะห์การดำเนินงานโครงการพัฒนาแหล่งน้ำประเภทฝายพร้อมระบบส่งน้ำได้อย่างต่อเนื่อง จึงมีความจำเป็นที่ต้องนำแนวคิดและวิธีการวิจัยประเมินผลเพื่อศึกษาวิจัยประเมินผลโครงการฝายพร้อมระบบส่งน้ำเป็นสารสนเทศในกระบวนการพัฒนาการดำเนินโครงการดังกล่าวให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล โดยการประยุกต์ใช้ตัวแบบ CIPP+I ที่มีองค์ประกอบการประเมินโครงการ 5 ด้าน ได้แก่ ด้านบริบท ด้านปัจจัยนำเข้า ด้านกระบวนการ ด้านผลผลิต และด้านผลกระทบ และด้วยคุณลักษณะประเภทของ

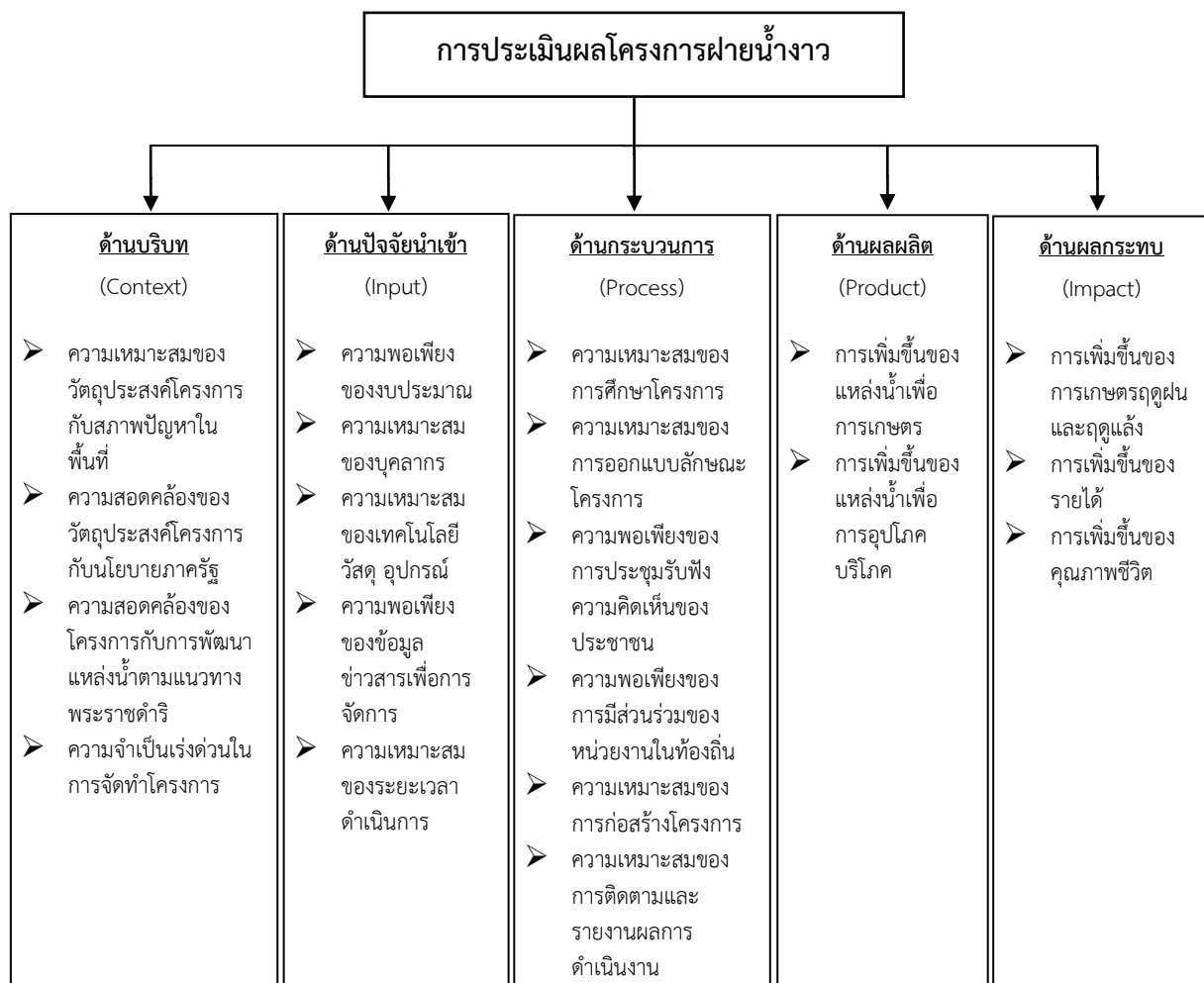
โครงการฝายพร้อมระบบส่งน้ำมีลักษณะเฉพาะนั้นจึงเป็นโครงการที่มีความจำเป็นต้องพัฒนาภูมิทัศน์ของกระบวนการและมีความเชื่อมโยงกับทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง ผลจากการวิจัยนี้สามารถนำไปใช้ในกระบวนการปรับปรุงการดำเนินงานของโครงการฝายพร้อมระบบส่งน้ำของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้บรรลุตามวัตถุประสงค์โครงการอันจะส่งผลให้ประชาชนได้รับประโยชน์จากการมีน้ำในการอุปโภคบริโภคและการเกษตรกรรมอย่างทั่วถึงและเพียงพอ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อประเมินผลโครงการฝายน้ำถาว (บ้านปันใต้) พร้อมระบบส่งน้ำ ตำบลปงเตา อำเภองาว จังหวัดลำปาง 2) เพื่อศึกษาปัญหาการดำเนินงานโครงการฝายน้ำถาว (บ้านปันใต้) พร้อมระบบส่งน้ำ ตำบลปงเตา อำเภองาว จังหวัดลำปาง 3) เพื่อเสนอแนวทางการพัฒนาโครงการฝายน้ำถาว (บ้านปันใต้) พร้อมระบบส่งน้ำ ตำบลปงเตา อำเภองาว จังหวัดลำปาง

กรอบแนวคิดการวิจัย

การวิจัยนี้ใช้กรอบแนวคิดตามตัวแบบการประเมินของ Stufflebeam ที่ได้เสนอแนวคิดเกี่ยวกับตัวแบบการประเมินเรียกว่า CIPP model ซึ่งย่อมาจาก Context Input Process และ Product ทั้งนี้ได้ให้ความหมายว่า การประเมินเป็นกระบวนการของการบรรยายการเก็บข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูลข่าวสาร เพื่อนำข้อมูลไปใช้ประโยชน์ในการตัดสินใจทางเลือกที่เหมาะสม โดยการประเมินเพื่อให้ได้สารสนเทศที่สำคัญมุ่งประเมิน 4 ด้าน ได้แก่ ด้านบริบท (Context: C) ด้านปัจจัยนำเข้า (Input: I) ด้านกระบวนการ (Process: P) และด้านผลผลิต (Product: P) รวมทั้งด้านผลกระทบ (Impact: I) ซึ่งเป็นผลที่เกิดขึ้นต่อเนื่องภายหลังมีการดำเนินงานโครงการ การวิจัยนี้ได้ประยุกต์ใช้ตัวแบบ CIPP+I เป็นกรอบแนวคิดในการวิจัยแสดงดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการประยุกต์ใช้ตัวแบบ CIPP+I ในการประเมินผลการดำเนินงานโครงการทั้ง 5 ปีวิจัย คือ ด้านบริบท ด้านปัจจัยนำเข้า ด้านกระบวนการ ด้านผลผลิต และด้านผลกระทบ โดยมีขั้นตอนการดำเนินการดังต่อไปนี้

1. ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญในการวิจัยครั้งนี้ เป็นผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการดำเนินงานช่วงใดช่วงหนึ่งของโครงการ มีความพร้อม และเต็มใจให้ข้อมูลได้อย่างอิสระ ใช้การเลือกแบบเจาะจง ได้แก่ ผู้บริหารและเจ้าหน้าที่ชลประทาน ผู้บริหารขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้นำชุมชน และคณะกรรมการใช้น้ำ จำนวน 23 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือวิจัย ได้แก่ แบบสัมภาษณ์การประเมินผลการดำเนินงานโครงการฝายน้ำงาม (บ้านปันใต้) พร้อมระบบส่งน้ำ ประกอบด้วย

2.1 แบบสัมภาษณ์ความคิดเห็นการดำเนินการที่มีต่อปัจจัย 5 ด้าน สำหรับผู้บริหารและเจ้าหน้าที่ชลประทาน และผู้บริหารขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานโครงการ ได้แก่ 1) ด้านบริบท (Context) ประเด็นสัมภาษณ์เกี่ยวกับความสอดคล้องของวัตถุประสงค์ของโครงการต่อสภาพปัญหาในพื้นที่และนโยบายภาครัฐ การพัฒนาแหล่งน้ำตามแนวทางพระราชดำริ และความจำเป็นเร่งด่วนในการจัดทำโครงการ 2) ด้านปัจจัยนำเข้า (Input) ประเด็นสัมภาษณ์เกี่ยวกับความเหมาะสมหรือความเพียงพอของทรัพยากรต่อการดำเนินงานโครงการ 3) ด้านกระบวนการ (Process) ประเด็นสัมภาษณ์เกี่ยวกับความเหมาะสมหรือความเพียงพอในส่วนของกิจกรรมต่อการดำเนินงานโครงการ 4) ด้านผลผลิต (Product) ประเด็นสัมภาษณ์ที่เกี่ยวกับการเพิ่มขึ้นของแหล่งน้ำเพื่อการเกษตรกรรมและอุปโภคบริโภค 5) ด้านผลกระทบ (Impact) ประเด็นสัมภาษณ์ที่เกี่ยวกับการเพิ่มขึ้นของการเกษตรกรรมฤดูฝนและฤดูแล้ง รายได้ และคุณภาพชีวิต รวมทั้งปัญหาและแนวทางการพัฒนาโครงการ

2.2 แบบสัมภาษณ์ความคิดเห็นการดำเนินการที่มีต่อปัจจัย 4 ด้าน สำหรับผู้นำชุมชน และคณะกรรมการใช้น้ำ ได้แก่ 1) ด้านปัจจัยนำเข้า 2) ด้านกระบวนการ 3) ด้านผลผลิต และ 4) ด้านผลกระทบ ตลอดทั้งปัญหาและแนวทางการพัฒนาโครงการ

3. วิธีเก็บรวบรวมข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลของการวิจัยครั้งนี้ ได้ดำเนินการตามกรอบแนวคิด ทฤษฎี และการทบทวนวรรณกรรมเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

3.1 ศึกษาเอกสาร (documentary study) จากเอกสารที่เกี่ยวข้องต่าง ๆ และวิเคราะห์นโยบาย แผนแม่บทการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ การบริหารจัดการน้ำตามแนวทางพระราชดำริ การพัฒนาแหล่งน้ำ ที่เกี่ยวข้องกับการประเมินโครงการ เพื่อเป็นแนวทางในการสร้างแบบสัมภาษณ์

3.2 จัดทำแบบสัมภาษณ์ให้ครอบคลุมผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ซึ่งมาจากผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการดำเนินงานโครงการ จำนวน 23 คน

3.3 ดำเนินการลงพื้นที่และสัมภาษณ์เชิงลึก เก็บรวบรวมข้อมูลกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

4.1 การประเมินผลโครงการฝายน้ำงาม (บ้านปันใต้) ทำการตรวจสอบความเชื่อถือได้ของข้อมูล โดยวิธีการตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า (triangulation) ได้แก่ 1) การตรวจสอบสามเส้าด้านข้อมูล (data triangulation) โดยการพิสูจน์ว่าข้อมูลที่ได้มาจากสถานที่หรือแหล่งข้อมูลต่างกัน บุคคลเปลี่ยนไป ข้อมูลที่ได้

มีแตกต่างกันหรือไม่ ซึ่งการตรวจสอบแหล่งของข้อมูล ได้แก่ แหล่งสถานที่ และแหล่งบุคคล และ 2) การตรวจสอบด้านวิธีการรวบรวมข้อมูล (methodological triangulation) เป็นการเก็บรวบรวมข้อมูลหลายวิธีการที่ต่างกัน เพื่อรวบรวมข้อมูลเรื่องเดียวกัน ซึ่งในการวิจัยครั้งนี้ใช้วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก การสนทนากลุ่ม การสังเกตในพื้นที่ภาคสนาม พร้อมทั้งศึกษาข้อมูลจากเอกสารต่าง ๆ

4.2 การวิเคราะห์ข้อมูลเรื่องการประเมินผลโครงการฝายน้ำถ่วง (บ้านปันใต้) โดยใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (content analysis) จากการสัมภาษณ์ความคิดเห็นต่อการดำเนินงานโครงการ การศึกษาเอกสาร และหลักฐานที่เกี่ยวข้องกับโครงการ

ผลการวิจัย

1. การประเมินผลโครงการฝายน้ำถ่วง (บ้านปันใต้) พร้อมระบบส่งน้ำ ตำบลปงเตา อำเภองาว จังหวัดลำปาง

1) ด้านบริบท โครงการฝายน้ำถ่วง (บ้านปันใต้) พร้อมระบบส่งน้ำ พบว่า วัตถุประสงค์โครงการมีความเหมาะสมกับสภาพปัญหาในพื้นที่สามารถเก็บกักน้ำและช่วยบรรเทาความเดือดร้อนให้กับประชาชน จากปัญหาการขาดแคลนน้ำทั้งฤดูฝนและฤดูแล้งและยังเป็นแหล่งน้ำสำหรับการอุปโภคบริโภคในพื้นที่ วัตถุประสงค์โครงการมีความสอดคล้องกับนโยบายภาครัฐ ตามนโยบายการรักษาความมั่นคงของฐานทรัพยากรและการสร้างสมดุลระหว่างการอนุรักษ์กับการใช้ประโยชน์อย่างยั่งยืนและด้านการเพิ่มศักยภาพทางเศรษฐกิจของประเทศ และยังเห็นว่าการดำเนินการของโครงการมีความสอดคล้องกับการพัฒนาแหล่งน้ำตามแนวทางพระราชดำริ

2) ด้านปัจจัยนำเข้า การดำเนินการโครงการฝายน้ำถ่วง (บ้านปันใต้) พร้อมระบบส่งน้ำ พบว่างบประมาณไม่เพียงพอกับโครงการ บุคลากรมีความเหมาะสมกับโครงการ ส่วนเทคโนโลยี วัสดุ อุปกรณ์ มีความเหมาะสมกับโครงการ และระยะเวลาดำเนินการมีความเหมาะสมกับการดำเนินการโครงการตั้งแต่เริ่มต้นจนถึงหลังมีโครงการ

3) ด้านกระบวนการ การศึกษาโครงการและการออกแบบลักษณะโครงการมีความเหมาะสมกับโครงการสอดคล้องกับสภาพปัญหาพื้นที่ สภาพภูมิประเทศ และชุมชนการประชุมรับฟังความคิดเห็นของประชาชน กลุ่มผู้บริหากับกลุ่มผู้นำชุมชนได้มีความคิดเห็นที่แตกต่างกัน ซึ่งกลุ่มผู้บริหาร/เจ้าหน้าที่ชลประทานและผู้บริหารท้องถิ่นมีความเห็นว่าการประชุมฟังความคิดเห็นของประชาชนได้ดำเนินงานอย่างพอเพียงสอดคล้องกับกระบวนการดำเนินงานและงบประมาณที่ได้รับของโครงการ ส่วนกลุ่มผู้นำชุมชนมีความคิดเห็นว่าการประชุมรับฟังความคิดเห็นของประชาชนยังมีความไม่พอเพียง การประชาสัมพันธ์ การแจ้งข้อมูลข่าวสาร และการประสานงานยังไม่ทั่วถึง การมีส่วนร่วมของหน่วยงานในท้องถิ่นมีความพอเพียงกับโครงการซึ่งได้เข้ามามีส่วนร่วมตามขั้นตอนหรือกิจกรรมที่เกี่ยวข้อง การก่อสร้างโครงการยังมีความไม่เหมาะสมกับโครงการไม่สามารถดำเนินการให้เสร็จตามระยะเวลาที่กำหนดไว้ ส่วนการติดตามและรายงานผลการดำเนินงานมีความเหมาะสมกับโครงการ เป็นไปตามลักษณะของขั้นตอนการดำเนินงานในแต่ละช่วงของโครงการ

4) ด้านผลผลิต เมื่อได้ดำเนินการโครงการฝายน้ำถ่วงบ้านปันใต้แล้วเสร็จ พบว่า แหล่งน้ำเพื่อการเกษตรในพื้นที่เพิ่มขึ้น ปริมาณน้ำที่กักเก็บได้มากขึ้นและสามารถนำไปใช้เพื่อการเกษตรได้ทั้งฤดูฝนและฤดูแล้ง ส่วนแหล่งน้ำเพื่อการอุปโภคบริโภคในพื้นที่เพิ่มขึ้นส่งผลให้มีปริมาณน้ำกักเก็บสำรองได้มากขึ้น

5) ด้านผลกระทบ ภายหลังมีโครงการฝายน้ำถ่วงบ้านปันใต้แล้ว พบว่า การเกษตรฤดูฝนและฤดูแล้งในพื้นที่โครงการเพิ่มขึ้นมากกว่าเดิมจากการที่มีปริมาณน้ำมากขึ้นและมีความพอเพียงต่อการเพาะปลูก และเมื่อมีแหล่งน้ำมากขึ้นปริมาณต้นทุนเพิ่มขึ้นทำให้กิจกรรมในการเพาะปลูกสามารถทำได้อย่างต่อเนื่องและมีผลผลิตดี

เป็นผลให้การเพิ่มขึ้นของรายได้ของเกษตรกรในพื้นที่โครงการเพิ่มขึ้น ทำให้ไม่ต้องออกจากพื้นที่ภูมิลำเนาเพื่อไปหารายได้เพิ่มจากต่างพื้นที่ มีส่วนช่วยให้สมาชิกของครอบครัวได้อยู่พร้อมหน้ากัน สร้างความอบอุ่น และสุขภาพจิตดีให้กับครอบครัวส่งผลให้คุณภาพชีวิตของเกษตรกรในพื้นที่โครงการเพิ่มขึ้น

2. การศึกษาปัญหาการดำเนินงานโครงการฝายน้ำถ่วง (บ้านปันใต้) พร้อมระบบส่งน้ำ ตำบลปลงเตา อำเภองาว จังหวัดลำปาง

1) ด้านบริบท การแก้ไขปัญหาแหล่งน้ำดำเนินการแบบแยกส่วน เป็นการแก้ไขปัญหาเฉพาะพื้นที่ไม่ได้ พิจารณาองค์ประกอบรวมทั้งลุ่มน้ำ ซึ่งอาจจะเกิดผลกระทบต่อการแก้ไขปัญหาในภาพรวมของพื้นที่ลุ่มน้ำ

2) ด้านปัจจัยนำเข้า งบประมาณไม่เพียงพอต่อการดำเนินงานทำให้เกิดกิจกรรมหรือขั้นตอนการดำเนินงานของโครงการขาดความต่อเนื่อง เกิดความล่าช้าไม่สอดคล้องตามแผนงาน ไม่สอดคล้องกับสภาพภูมิอากาศในช่วงฤดูฝนทำให้ไม่สามารถทำงานได้ตามแผนที่กำหนดไว้

3) ด้านกระบวนการ ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมกับการออกแบบลักษณะโครงการยังไม่ทั่วถึง มีจำนวนน้อย และไม่ครอบคลุมพื้นที่ การก่อสร้างระบบส่งน้ำไม่เป็นไปตามที่ออกแบบไว้ ไม่สอดคล้องตรงตามความต้องการใช้น้ำของเกษตรกร นอกจากนี้ยังพบว่าการประชาสัมพันธ์ การแจ้งข้อมูลข่าวสารและการประสานงานยังไม่ทั่วถึง มีประชาชนที่สนใจและไม่ได้เข้าร่วมรับฟังข้อมูลโครงการอีกจำนวนมาก

4) ด้านผลผลิต ปริมาณน้ำแนวโน้มมีไม่เพียงพอช่วงฤดูแล้ง จากปริมาณน้ำที่เก็บกักในช่วงฤดูแล้งได้ไม่มาก และจากสภาพปัจจุบันการขยายตัวของชุมชนมีประชากรเพิ่มขึ้นมาก ส่งผลให้มีความต้องการใช้น้ำเพื่อการเกษตร และการอุปโภคบริโภคมากขึ้น ปริมาณน้ำยังไม่มั่นคงและอาจก่อให้เกิดปัญหาการแย่งน้ำเพื่อทำกิจกรรมต่าง ๆ ในอนาคต

5) ด้านผลกระทบ การบริหารจัดการขาดความต่อเนื่องภายหลังมีโครงการ เจ้าหน้าที่และคณะกรรมการใช้น้ำ ไม่ได้มีการดำเนินงานกันอย่างจริงจัง ขาดการประสานงาน ขาดความต่อเนื่องการติดตามผลการดำเนินงาน และขาดการส่งเสริมกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับกลุ่มผู้ใช้น้ำ

3. แนวทางการพัฒนาโครงการฝายน้ำถ่วง (บ้านปันใต้) พร้อมระบบส่งน้ำ ตำบลปลงเตา อำเภองาว จังหวัดลำปาง

1) ด้านบริบท การแก้ไขปัญหาแหล่งน้ำดำเนินการแบบแยกส่วน ควรมีการวางแผนพัฒนาแหล่งน้ำทั้งระบบลุ่มน้ำ

2) ด้านปัจจัยนำเข้า งบประมาณไม่เพียงพอต่อการดำเนินงาน ควรมีการขอสนับสนุนงบประมาณจากหลาย ๆ หน่วยงานร่วมกัน

3) ด้านกระบวนการ ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมกับการออกแบบลักษณะโครงการจำนวนน้อยควรสร้างกระบวนการที่หลากหลาย ให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในระหว่างการออกแบบโครงการ การก่อสร้างระบบส่งน้ำไม่เป็นไปตามที่กำหนดควรปรับแผนการดำเนินงานให้สอดคล้องกับการสนับสนุนงบประมาณทั้งส่วนกลาง ส่วนภูมิภาค และส่วนท้องถิ่นร่วมกัน ส่วนเรื่องการประชาสัมพันธ์ การแจ้งข้อมูลข่าวสาร และการประสานงานยังไม่ทั่วถึงควรสร้างกระบวนการสื่อสาร การแจ้งข้อมูลข่าวสาร และการประชาสัมพันธ์ที่หลากหลาย และสามารถปรับเปลี่ยนได้ตามสถานการณ์

4) ด้านผลผลิต ปริมาณน้ำแนวโน้มมีไม่พอเพียงช่วงฤดูแล้ง ควรมีการพัฒนาแหล่งน้ำประเภทอื่น ๆ เพื่อเสริมน้ำต้นทุน

5) ด้านผลกระทบ การบริหารจัดการภายหลังมีโครงการขาดความต่อเนื่องด้านการบริหารจัดการขององค์กรและการดำเนินงานของโครงการ ควรหาแนวทางสร้างกระบวนการให้มีความต่อเนื่องในการบริหารจัดการองค์กรและการดำเนินงานของโครงการ ทั้งส่วนกลาง ส่วนภูมิภาค ส่วนท้องถิ่น และคณะกรรมการใช้น้ำ

อภิปรายผล

1. ในด้านบริบท ในภาพรวมการดำเนินงานมีความเหมาะสมสอดคล้องกับโครงการ ซึ่งโครงการฝายน้ำาว (บ้านปันใต้) พร้อมระบบส่งน้ำ ได้กำหนดวัตถุประสงค์ของโครงการไว้เพื่อเป็นแหล่งน้ำสำหรับการเกษตรในฤดูฝนและฤดูแล้ง ตลอดจนการอุปโภคบริโภค เป็นการแก้ไขปัญหาที่ประชาชนต้องประสบการขาดแคลนน้ำเพื่อการเพาะปลูกและอุปโภคบริโภคทั้งสองฤดูกาล จะเห็นว่าวัตถุประสงค์โครงการมีความเหมาะสมกับสภาพปัญหาในพื้นที่ และยังพบว่าวัตถุประสงค์ของโครงการมีความสอดคล้องกับนโยบายภาครัฐตามแผนยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2561-2580) ในประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 5 ด้านการสร้างความเติบโตบนคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม โดยมีเป้าหมายการพัฒนา คือ การพัฒนาที่ยั่งยืนในทุกมิติและความเป็นหุ้นส่วนความร่วมมือระหว่างกันอย่างบูรณาการบนพื้นฐานการเติบโตร่วมกันมีการสร้างสมดุลทั้งด้านเศรษฐกิจ สิ่งแวดล้อม และคุณภาพชีวิตเพื่อนำไปสู่ความยั่งยืน นอกจากนี้วัตถุประสงค์ของโครงการยังสอดคล้องกับแผนแม่บทการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ 20 ปี (พ.ศ.2561-2580) ในประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 1 เรื่องการจัดการน้ำอุปโภคบริโภค ซึ่งมีเป้าประสงค์คือ จัดหาน้ำสะอาดเพื่อการอุปโภคบริโภคให้แก่ชุมชนครบทุกหมู่บ้านหรือทุกครัวเรือน ชุมชนเมือง แหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญ และพื้นที่เศรษฐกิจพิเศษ รวมทั้งการจัดหาแหล่งน้ำสำรองในพื้นที่ซึ่งขาดแคลนแหล่งน้ำต้นทุน การดำเนินโครงการมีความสอดคล้องกับการพัฒนาแหล่งน้ำตามแนวทางพระราชดำริ ผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับคู่มือกระบวนการปฏิรูปของพระราชทานพระมหากษัตริย์ คณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ (2553) ที่มีหลักเกณฑ์และสาระสำคัญ ๆ คือ การพัฒนาแหล่งน้ำต้องเกิดจากปัญหาความเดือดร้อนความต้องการของประชาชนในพื้นที่นั้น ๆ โดยต้องวิเคราะห์ถึงสาเหตุและปัญหาของประชาชน มีข้อมูลประกอบเพื่อชี้ให้เห็นถึงสภาพปัญหา ไม่ขัดแย้งต่อกฎหมาย ไม่เกิดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมอย่างรุนแรง มีรูปแบบที่เหมาะสมกับรายละเอียดของภูมิประเทศสังคมของพื้นที่ และประชาชนจะต้องเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงานโครงการตั้งแต่ต้น และเป็นผู้รับประโยชน์ที่เกิดขึ้นเนื่องจากปัญหาการขาดแคลนน้ำเพื่อการเกษตรและอุปโภคบริโภคมีแนวโน้มขยายเป็นวงกว้างมีความรุนแรงเพิ่มมากขึ้นเรื่อยๆ เพื่อบรรเทาความเดือดร้อนของประชาชน การแก้ไขปัญหาในพื้นที่จึงมีความเร่งด่วนในการจัดทำโครงการ

2. ด้านปัจจัยนำเข้า ในภาพรวมมีความเหมาะสมในระดับหนึ่ง โดยด้านงบประมาณที่ใช้ในการดำเนินโครงการยังไม่พอเพียงในขั้นตอนของการก่อสร้างคลองส่งน้ำ ส่งผลให้ระบบส่งน้ำยังใช้การได้ไม่เต็มประสิทธิภาพ ด้านบุคลากรมีความเหมาะสมกับโครงการเป็นผู้ที่มีความรู้ความสามารถ ทักษะ ความชำนาญ ประสบการณ์ของแต่ละขั้นตอนและมีจำนวนที่เหมาะสมเพียงพอต่อการดำเนินงานของโครงการ ด้านเทคโนโลยี วัสดุ อุปกรณ์ มีความเหมาะสมกับโครงการ โดยได้นำมาใช้สนับสนุนอำนวยความสะดวกเพื่อการดำเนินงานโครงการเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพเป็นเทคโนโลยีที่ทันสมัยมีความถูกต้องระดับสูง วัสดุอุปกรณ์ก็มีคุณภาพ ขนาด และคุณลักษณะที่เหมาะสมกับกิจกรรมของโครงการ ด้านระยะเวลาดำเนินการมีความเหมาะสมกับโครงการ โดยระยะเวลาดำเนินงานของโครงการมีความสอดคล้องกับขั้นตอนกิจกรรมต่างๆ ไม่ใช้เวลามากหรือน้อยเกินไป ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของวิณา วาระกุล (2558) ที่ศึกษาเรื่องการประเมินโครงการสร้างฝายชะลอน้ำขององค์การบริหารส่วนตำบลห้วยฝาย อำเภอสูงเม่น จังหวัดแพร่ พบว่า โครงการฝายชะลอน้ำประสบผลสำเร็จและมีความเหมาะสมในระดับมาก โดยปัจจัยส่วนหนึ่งที่มีผลต่อโครงการ ได้แก่

เจ้าหน้าที่ขององค์การบริหารส่วนตำบลมีความรู้ ความรับผิดชอบ มีศักยภาพ และความสามารถในการจัดทำโครงการ และมีความพร้อมในการจัดทาสต อุปกรณ์ที่เอื้อต่อการปฏิบัติงาน รวมถึงเวลาที่ดำเนินโครงการมีความเหมาะสมกับโครงการ ส่วนด้านข้อมูลข่าวสารเพื่อการจัดการ กลุ่มผู้บริหาร/เจ้าหน้าที่ชลประทานและผู้บริหารท้องถิ่นกับกลุ่มผู้นำชุมชนมีความคิดเห็นที่แตกต่างกัน โดยกลุ่มผู้บริหาร/เจ้าหน้าที่ชลประทานและผู้บริหารท้องถิ่นมีความเห็นว่าข้อมูลข่าวสารที่ได้รับจากแหล่งต่าง ๆ มีความพอเพียงสำหรับเป็นข้อมูลพิจารณาตัดสินใจเพื่อจัดการในประเด็นต่าง ๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ส่วนกลุ่มผู้นำชุมชนมีความเห็นว่าข้อมูลข่าวสารที่ได้รับจากแหล่งต่าง ๆ เพื่อเป็นข้อมูลตัดสินใจยังมีค่อนข้างน้อย ไม่พอเพียงและไม่สอดคล้องกับการดำเนินงานของหน่วยงานภาครัฐ

3. ด้านกระบวนการ ในภาพรวมมีความเหมาะสมและพอเพียงกับโครงการระดับหนึ่ง การศึกษาโครงการมีความเหมาะสมกับการดำเนินงานโครงการซึ่งได้มีการรวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้อง และได้ศึกษาถึงสภาพปัญหาความเดือดร้อนของประชาชน สภาพสังคม สภาพภูมิประเทศ สภาพแหล่งน้ำ สภาพการเกษตร การใช้น้ำ งบประมาณ ผลประโยชน์และผลกระทบต่าง ๆ การวิจัยนี้สอดคล้องกับคู่มือการวางแผนการจัดทำโครงการพัฒนาแหล่งน้ำเพื่อชุมชนหรือชนบท ซึ่งสอดคล้องกับ**กรมชลประทาน (2559)** ที่กล่าวว่าการดำเนินการออกแบบโครงการในขั้นตอนการกำหนดที่ตั้งอาคารห้วยงาน อาคารประกอบของโครงการพัฒนาแหล่งน้ำ การกำหนดรูปแบบและชนิดอาคารที่เหมาะสมต้องให้สอดคล้องกับสภาพข้อมูล สภาพสิ่งแวดล้อมและวัตถุประสงค์ของโครงการตามที่กำหนด ส่วนผู้นำชุมชนเห็นว่าประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมกับการออกแบบลักษณะโครงการมีจำนวนน้อยและไม่ครอบคลุมพื้นที่โครงการ ซึ่งอาจจะทำให้ได้รับข้อมูลที่ไม่เพียงพอประกอบกับสภาพพื้นที่ที่มีการเปลี่ยนแปลงไป และควรสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมที่หลากหลาย ให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมระหว่างการออกแบบลักษณะโครงการให้ครอบคลุมและสอดคล้องกับสภาพพื้นที่ในปัจจุบันมากที่สุด การประชุมรับความคิดเห็นของประชาชน หน่วยงานภาครัฐได้ดำเนินการประชุมแบ่งเป็นสามช่วงระยะเวลา คือ ช่วงระยะเวลาก่อนการก่อสร้างเพื่อรับฟังสภาพปัญหาความเดือดร้อนและความต้องการแก้ไขปัญหา ช่วงระยะเวลาระหว่างการก่อสร้างเพื่อรับฟังปัญหาและอุปสรรคช่วงการก่อสร้างและแก้ไขใน การปฏิบัติงาน และช่วงระยะเวลาลงหลังการก่อสร้างโครงการเพื่อร่วมวางแผนการบริหารจัดการน้ำให้แก่พื้นที่การเกษตรร่วมกัน ซึ่งผู้นำชุมชนมีความเห็นว่าการประชุมรับฟังความคิดเห็นของประชาชนยังไม่พอเพียงเหมาะสมกับโครงการ มีความเห็นว่าการประชุมรับฟังความคิดเห็นข้อเสนอแนะกับโครงการค่อนข้างน้อยและขาดความต่อเนื่อง ประกอบกับระยะเวลาของการดำเนินงานโครงการแต่ละช่วงต้องใช้เวลาหลายเดือน ประชาชนมีความสนใจต้องการอยากรู้ความก้าวหน้าผลการดำเนินงานของโครงการบางช่วงจึงขาดการประสานงานระหว่างเจ้าหน้าที่กับประชาชนในพื้นที่ ซึ่งการวิจัยนี้สอดคล้องกับการวิจัยของ**สุธรรมมา จันทรา (2556)** ที่ศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมของเกษตรกรในการจัดการทรัพยากรน้ำจากโครงการชลประทานแม่น้ำชี กรณีศึกษาโครงการสถานีสูบน้ำด้วยไฟฟ้าบ้านกุดแซ่ จังหวัดร้อยเอ็ด พบว่า ปัญหาการมีส่วนร่วมของเกษตรกรที่ส่งผลกระทบต่อโครงการประกอบด้วย ปัญหาการเข้าไปมีส่วนร่วมในการวางแผน การแสดงความคิดเห็น ปัญหาการไม่ได้รับข้อมูลข่าวสาร ปัญหาการขาดความร่วมมือและการประสานงานกันระหว่างหน่วยงานภาครัฐและเกษตรกรในการทำกิจกรรมต่าง ๆ ของโครงการร่วมกันส่วนการมีส่วนร่วมของหน่วยงานในท้องถิ่น มีความพอเพียงกับโครงการโดยมีเจ้าหน้าที่ของหน่วยงานในพื้นที่และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมทุกขั้นตอนอย่างต่อเนื่อง ร่วมลงตรวจสอบสภาพพื้นที่ ร่วมประชุมรับฟังข้อคิดเห็นข้อเสนอแนะของประชาชน ร่วมช่วยแก้ไขปัญหาอุปสรรคในระหว่างก่อสร้าง และร่วมวางแผนการบริหารจัดการน้ำ ส่วนการก่อสร้างโครงการมีความเหมาะสมกับโครงการ ซึ่งมีความเห็นที่แตกต่างกันระหว่างผู้บริหาร/เจ้าหน้าที่ชลประทานและผู้บริหารท้องถิ่นกับผู้นำชุมชน โดยผู้บริหาร/เจ้าหน้าที่ชลประทานและ

ผู้บริหารท้องถิ่นเห็นว่าได้ดำเนินการตามที่ได้ออกแบบและมีความสอดคล้องกับสภาพภูมิประเทศและฤดูกาล ซึ่งการดำเนินงานก่อสร้างมีช่วงที่มีความชำนาญประสบการณ์โดยตรงและจำนวนเพียงพอต่อการปฏิบัติงาน แต่ด้วยข้อจำกัดที่ได้รับจัดสรรงบประมาณไม่เพียงพอต่อโครงการ ส่วนผู้นำชุมชนเห็นว่าการดำเนินงานก่อสร้างระบบคลองส่งน้ำไม่เป็นตามแบบที่กำหนดไว้ เป็นเหตุผลสำคัญหนึ่งที่ส่งผลให้การส่งน้ำไปยังพื้นที่เพาะปลูกได้ไม่เต็มประสิทธิภาพ สอดคล้องกับการวิจัยของ **สำนักงาน กปร. (2561)** ที่ศึกษาเรื่อง การประเมินผลโครงการพัฒนาพื้นที่ห้วยลานอันเนื่องมาจากพระราชดำริ อำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่ พบว่ามีความขัดข้องในเรื่องของระบบการส่งน้ำไปยังพื้นที่การเกษตรทำให้การส่งน้ำไปยังพื้นที่การเกษตรไม่สามารถดำเนินการได้อย่างเต็มที่จากเรื่องของการจัดสรรงบประมาณลงไปสนับสนุนการติดตามและรายงานผลการดำเนินงานมีความพอเหมาะสมควรกับโครงการ การติดตามและรายงานผลอย่างต่อเนื่องในทุกกิจกรรมมีวิธีการดำเนินการที่เป็นขั้นตอน เจ้าหน้าที่มีความพอเพียงและเหมาะสมกับการปฏิบัติงาน ส่งผลให้ผู้บริหารและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้รับทราบข้อมูลความก้าวหน้าทุกช่วงของการดำเนินงานโครงการ และเป็นข้อมูลประกอบการพิจารณาตัดสินใจเพื่อปรับปรุงแก้ไขให้การดำเนินโครงการมีประสิทธิภาพดีขึ้น

4. ด้านผลผลิต ผลการประเมินพบว่าภาพรวมมีการเพิ่มขึ้นของแหล่งน้ำในพื้นที่ และแหล่งน้ำที่เพิ่มขึ้นยังเป็นแหล่งน้ำเพื่อการเกษตรและอุปโภคบริโภคทั้งฤดูฝนและฤดูแล้งตรงตามวัตถุประสงค์ของโครงการ ผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับการวิจัยของ **พนามาศ ตรีวรรณกุล (2556)** ที่ศึกษาเรื่องโครงการประเมินผลโครงการแหล่งน้ำในไร่นานอกเขตชลประทาน ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2556 พบว่า ภายหลังจากมีโครงการพัฒนาแหล่งน้ำประเภทสระเก็บน้ำและสามารถกักเก็บน้ำไว้ในพื้นที่ได้ตลอดทั้งปี เกษตรกรทั้งหมดใช้ประโยชน์เพื่อการเกษตรได้ตลอดฤดูฝนฤดูแล้ง และยังสามารถใช้ประโยชน์ในเรื่องการอุปโภคบริโภคเพิ่มขึ้น

5. ด้านผลกระทบ ผลการประเมินพบว่าภายหลังจากได้ดำเนินการก่อสร้างโครงการฝายน้ำถ่วง (บ้านปันใต้) พร้อมระบบส่งน้ำแล้ว มีแหล่งเก็บกักน้ำและปริมาณน้ำเพิ่มขึ้น เกษตรกรสามารถทำการเกษตรกรรมทั้งฤดูฝนและฤดูแล้งได้เพิ่ม ส่งผลให้ผลผลิตทางการเกษตรเพิ่มขึ้น สามารถสร้างรายได้และมีคุณภาพชีวิตที่เพิ่มขึ้น ผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับงานวิจัยของ **สำนักงาน กปร. (2561)** ที่ศึกษาเรื่อง การประเมินผลโครงการพัฒนาพื้นที่ห้วยลานอันเนื่องมาจากพระราชดำริ อำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่ พบว่าผลสำเร็จด้านการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนพิจารณาจากการประกอบอาชีพมีรายได้อัตราเพิ่มขึ้นของรายได้บุคคลเฉลี่ยในทุกปี โดยแหล่งที่มาของรายได้ส่วนใหญ่มาจากการรับจ้างนอกชุมชน และการเกษตรกรรมที่มีผลมาจากโครงการด้านการพัฒนาแหล่งน้ำซึ่งอ่างเก็บน้ำห้วยลานสามารถส่งน้ำเพื่อการเกษตรให้พื้นที่ 3,000 ไร่ ผลผลิตจากการทำนาเพิ่มขึ้นสามารถทำนาได้ถึง 2 ครั้งต่อปี และยังได้ใช้น้ำในการทำสวน ทำไร่ อุปโภคบริโภค และการปลูกผักสวนครัวด้วย อย่างไรก็ตามการบริหารจัดการหลังมีโครงการยังขาดความต่อเนื่องด้านการบริหารจัดการขององค์กรและการดำเนินงานของโครงการ ดังนั้นควรหาแนวทางสร้างกระบวนการให้มีความต่อเนื่องในการบริหารจัดการองค์กรและการดำเนินงานของโครงการ ทั้งส่วนกลาง ส่วนภูมิภาค ส่วนท้องถิ่น และคณะกรรมการใช้น้ำ

จากการวิจัยประเมินผลโครงการประเพณีฝายพร้อมระบบส่งน้ำครั้งนี้ พบว่าผลสำเร็จของโครงการมีสาเหตุจากหลาย ๆ ปัจจัยร่วมกัน เช่น การเกิดขึ้นของโครงการเป็นความต้องการของประชาชนในพื้นที่อย่างแท้จริง ส่งผลให้ประชาชน ภาคเอกชน สถาบันการศึกษา และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทุกภาคส่วนเข้ามามีบทบาทและร่วมกันอย่างจริงจัง และมีความต่อเนื่องตั้งแต่ระยะเริ่มต้นโครงการ ระหว่างดำเนินงานโครงการ และระยะภายหลังมีโครงการ โดยประชาชนได้มีส่วนร่วมในการให้ข้อคิดเห็นเสนอแนะ การกำหนดประเภทและการดำเนินงานของโครงการ เป็นต้น อันส่งผลให้ประชาชน ชุมชน และท้องถิ่นสามารถบรรเทาปัญหา

ความเดือนร้อนด้านน้ำได้ตามวัตถุประสงค์โครงการ และสามารถขับเคลื่อนการดำเนินงานโครงการได้อย่างยั่งยืนต่อไป

ข้อเสนอแนะ

1. ด้านบริบท กรมชลประทานและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรมีแนวทางการพัฒนาแหล่งน้ำอย่างเป็นระบบ การแก้ไขปัญหาด้านแหล่งน้ำควรมีการศึกษาวางแผนพัฒนาแหล่งน้ำทั้งระบบลุ่มน้ำ ควรมีแผนแม่บทการพัฒนาแหล่งน้ำและแนวทางเลือกต่าง ๆ เพิ่มเติม โดยอาจจะมีการพัฒนาแหล่งน้ำในพื้นที่ต้นน้ำ กลางน้ำ และปลายน้ำ เพื่อสร้างความมั่นคงและยั่งยืนของน้ำต้นทุน
2. ด้านปัจจัยนำเข้า กรมชลประทานควรมีแผนการจัดสรรงบประมาณเพิ่มเติมให้มีความเพียงพอ และมีความต่อเนื่องกับการดำเนินงานของโครงการ รวมถึงความเชื่อมโยงกับการดำเนินงานของหน่วยงานในการพัฒนาระดับพื้นที่
3. ด้านกระบวนการ กรมชลประทานควรมีกยุทธศาสตร์ที่เสริมสร้างให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมกับเจ้าหน้าที่ตั้งแต่ขั้นตอนของการออกแบบลักษณะโครงการ เพื่อเสนอข้อคิดเห็นและสอดคล้องกับสภาพพื้นที่อย่างแท้จริง อีกทั้งกรมชลประทานและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรดำเนินการจัดประชุมรับฟังความคิดเห็นของประชาชนที่มีส่วนได้ส่วนเสียให้ครอบคลุมพื้นที่ และเพื่อให้เกิดความต่อเนื่องทุกช่วงระยะของโครงการ โดยอาจจะกำหนดเป็นปฏิทินประชุมทุก 3 เดือน หรือประชุมทุก 6 เดือน รวมถึงกรมชลประทานและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรมีแผนการประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสารเพื่อการจัดการให้มีความเพียงพอและต่อเนื่อง ทั้งก่อนการก่อสร้าง ระหว่างการก่อสร้างและหลังการก่อสร้างโครงการ ประชาชนและหน่วยงานในพื้นที่ได้รับข้อมูลข่าวสารอย่างเพียงพอและทั่วถึง ทั้งนี้ควรมีมาตรการติดตามและประเมินผลภายหลังมีการก่อสร้างโครงการเป็นระยะ ๆ อย่างต่อเนื่อง เพื่อเป็นข้อมูลในการปรับปรุงพัฒนาการดำเนินงานโครงการต่อไป
4. ด้านผลผลิต กรมชลประทาน และคณะกรรมการใช้น้ำฝายน้ำงาม ควรส่งเสริมสมาชิกกลุ่มผู้ใช้น้ำของโครงการให้ปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการปลูกพืชจากประเภทที่ใช้น้ำมากเป็นการปลูกพืชใช้น้ำน้อยในช่วงฤดูแล้ง และมีผลผลิตที่สอดคล้องตามความต้องการของตลาด เพื่อลดปัญหาเรื่องน้ำต้นทุนที่มีอยู่อย่างจำกัด รวมถึง กรมชลประทาน และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรพัฒนาแหล่งน้ำต้นทุนสำรองเพิ่มเติมโดยเฉพาะช่วงฤดูแล้ง และสามารถบริหารจัดการเชื่อมโยงกับโครงการฝายน้ำงามบ้านปันได้
5. ด้านผลกระทบ กรมชลประทาน หน่วยงานระดับจังหวัด องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้นำชุมชน และคณะกรรมการใช้น้ำ ควรมีข้อตกลงร่วมกันเพื่อหาแนวทางในการขับเคลื่อนการบริหารจัดการน้ำของกลุ่มผู้ใช้น้ำ และการดำเนินงานของโครงการให้เกิดความต่อเนื่องเป็นรูปธรรมที่ชัดเจน

เอกสารอ้างอิง (อ้างอิงท้ายเรื่องเป็นภาษาอังกฤษทั้งหมด)

- กรมชลประทาน. (2559). *คู่มือวิธีการปฏิบัติงานกระบวนการพัฒนาแหล่งน้ำ*. กรุงเทพมหานคร: กรมชลประทาน.
- จิราภรณ์ กลิ่นสุคนธ์, และมัจฉลีนท์ หอมสุวรรณ. (2561). การประเมินผลโครงการสร้างฝายเขาภูตร ของกลุ่มบริษัทโกลว์. *เอกสารประชุมวิชาการระดับนานาชาติ มหาวิทยาลัยรังสิต*. 4 พฤษภาคม 2561. (อัดสำเนา)
- วีณา วารกุล, และดวงใจ พุทธวงศ์. (2558). การประเมินโครงการสร้างฝายชะลอน้ำขององค์การบริหารส่วนตำบลหัวฝาย อำเภอสูงเม่น จังหวัดแพร่. *วารสารมหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง*. 04(02), 91-101

สำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ. (2561). รายงานการประเมินผลโครงการพัฒนาพื้นที่ห้วยลานอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ตำบลออนใต้ อำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ.

สุธรรมมา จันทรา. (2556). การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการทรัพยากรน้ำจากโครงการชลประทานแม่น้ำชี กรณีศึกษาโครงการสถานีสูบน้ำด้วยไฟฟ้าบ้านกุดแซ่ จังหวัดร้อยเอ็ด. วารสารวิทยบริการมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์. 24(01), 72-83

พนามาศ ตริ์วรรณกุล, วิจารย์ วิชชุกิจ, เมตตา เขยสมบัติ, เสถียร แสงแก้วทิม. (2556). โครงการการประเมินผลโครงการแหล่งน้ำในไร่นานอกเขตชลประทาน ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2556. กรุงเทพมหานคร: สถาบันวิจัยและพัฒนาแห่งมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

**แนวทางจัดการเรียนรู้รายวิชาฟิสิกส์สำหรับครู
เพื่อพัฒนาแนวคิดและพลังสมรรถนะแห่งตนของนักศึกษาครู**
GUIDELINE OF TEACHING PHYSICS FOR TEACHERS COURSE TO DEVELOP PRE-SERVICE
TEACHERS' CONCEPTION AND SELF-EFFICACY

สุปราณี พิศมัย¹, ธิติยา บงกชเพชร¹, และศิรินุช จินดารักษ์³
Supranee Pitsamai¹, Thitiya Bongkotphet², and Sirinuch Chindaruksa³

สาขาวิชาวิทยาศาสตร์ศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร
Program in Science Education, Faculty of Education, Naresuan University

*Corresponding author E-mail ; supranee_pit@hotmail.com¹

Received 21 July 2022; Revised 11 October 2022; Accepted 11 October 2022.

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อพัฒนาแนวทางจัดการเรียนรู้รายวิชาฟิสิกส์สำหรับครูที่ส่งเสริมแนวคิดและพลังสมรรถนะแห่งตน 2) เพื่อพัฒนาแนวคิดของนักศึกษาครูวิทยาศาสตร์ 3) เพื่อพัฒนาพลังสมรรถนะแห่งตนของนักศึกษาครูวิทยาศาสตร์ ผู้ร่วมวิจัยเป็นนักศึกษาสาขาวิชาวิทยาศาสตร์ทั่วไป ชั้นปีที่ 1 สถาบันการผลิตครูแห่งหนึ่งในภาคเหนือตอนล่าง จำนวน 18 คน โดยเลือกแบบเจาะจง ในการพัฒนาวิชาชีพครูใช้ 3 กลวิธี ได้แก่ 1) กลวิธีการศึกษาหัวข้อหลักสูตร 2) กลวิธีเนื้อหารายวิชา และ 3) กลวิธีการศึกษาเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยได้แก่ แบบสะท้อนการเรียนรู้และการปฏิบัติของนักศึกษา แบบบันทึกหลังสอน แบบวัดแนวคิดวิชาฟิสิกส์สำหรับครู แบบสอบถามพลังสมรรถนะแห่งตน และแบบสัมภาษณ์เชิงโครงสร้างสำหรับวัดพลังสมรรถนะแห่งตน วิเคราะห์ข้อมูลโดยวิธีวิเคราะห์เนื้อหา ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานและ ค่าสถิติ t-test

ผลการวิจัยพบว่า 1) แนวทางจัดการเรียนรู้รายวิชาฟิสิกส์สำหรับครูที่พัฒนาแนวคิดและพลังสมรรถนะแห่งตนของนักศึกษาครู ผู้สอนออกแบบกิจกรรมให้มีการศึกษามาตรฐานตัวชี้วัดหลักสูตรแกนกลางขั้นพื้นฐานศึกษาแนวคิดที่คลาดเคลื่อน ใช้สถานการณ์ตรวจสอบความรู้เดิม เน้นให้นักศึกษาได้รับประสบการณ์ตรง เปิดโอกาสระดมความคิดและอภิปรายผล เปิดโอกาสให้นักศึกษามีการฝึกปฏิบัติการสอนในชั้นเรียน มอบหมายให้นักศึกษาทำงานเป็นกลุ่ม และการใช้คำพูดเสริมแรงทางบวก 2) นักศึกษามีแนวคิดที่สมบูรณ์สูงขึ้นเมื่อได้รับการจัดการเรียนรู้ 3) พลังสมรรถนะแห่งตนหลังสูงกว่าก่อนการจัดการเรียนรู้ อย่างมีนัยสำคัญ 0.05 จากงานวิจัยนี้พบว่า แนวทางการจัดการเรียนรู้อย่างข้างต้นสามารถพัฒนาแนวคิดฟิสิกส์และพลังสมรรถนะแห่งตนของนักศึกษาครูสูงขึ้น

คำสำคัญ: แนวทางจัดการเรียนรู้, แนวคิดฟิสิกส์, พลังสมรรถนะแห่งตน

Abstract

This research aimed to 1) develop a learning Physics guideline for teacher who promote their own concepts and self-efficacy.; 2) develop the concept of pre-service science teacher.; 3) develop the self-efficacy of pre-service science teacher. The research participants were 18

1st year students of a teacher production institute in the lower northern region in general science program, chosen by purposive sampling. As professional development for teachers used 3 strategies: 1) curriculum topic study, 2) content course and 3) immersion in inquiry in science. Research tools were a student learning reflection and practice, record form after class, open-ended physics concept test, self-efficacy questionnaire and a semi-structured interview. Data were analyzed by content analysis, frequency, percentage, mean, standard deviation and t-test.

As the consequences, 1) the guideline of teaching physics for teacher course to develop pre-service teachers' conception and self-efficacy. Instructors design activities to study the basic education core curriculum indicators, study of misconceptions, used the situation to verify prior knowledge, emphasis on giving students direct experience, opportunities for brainstorming and discussion, the opportunity to practice teaching in the classroom, assign students to work in group and used of positive reinforcement. 2) The students had higher complete concepts when receiving the learning management 3) The self-efficacy was higher than before the learning management as significantly at 0.05. As in this research, the aforementioned learning management approach could be improved for the physics concept and the self-efficacy of pre-service teachers.

Keywords: learning management, concept of physics, self-efficacy

บทนำ

ความเข้าใจที่คลาดเคลื่อนของแนวคิดวิทยาศาสตร์ของนักศึกษาครูในบทบาทครูผู้สอนถือว่าเป็นสิ่งสำคัญและจำเป็นที่จะต้องได้รับการแก้ไขก่อน พบว่านักศึกษาครูส่วนใหญ่มีแนวคิดทางวิทยาศาสตร์ที่ไม่ถูกต้อง คล้ายกันกับนักเรียนที่พวกเขาสอน นักศึกษามักจะไม่รับรู้และตระหนักถึงความไม่เข้าใจแนวคิดทางวิทยาศาสตร์ที่คลาดเคลื่อนของตนเอง (Murphy and Smith, 2012) นอกจากนี้งานวิจัยยังพบว่าการที่ครูมีความเข้าใจแนวคิดที่คลาดเคลื่อนส่งผลต่อความมั่นใจและประสิทธิภาพการสอนของครูด้วยเช่นกัน (Tekkaya, C, Cakiroglu, J. & Ozkan, O, 2004) และจากการศึกษาวิจัยของนักศึกษาครูวิทยาศาสตร์ของไอร์แลนด์ พบว่าการขาดความรู้ความเข้าใจในวิทยาศาสตร์และความเข้าใจที่คลาดเคลื่อนในแนวคิดวิทยาศาสตร์ของนักศึกษาครูเป็นสิ่งที่ควรพัฒนาในหลักสูตรการสอนวิทยาศาสตร์ของชาวไอริช (Murphy, C., & Smith, G, 2012) จะเห็นว่าการที่นักศึกษาครูวิทยาศาสตร์มีความเข้าใจในแนวคิดวิทยาศาสตร์ที่คลาดเคลื่อนนั้นเป็นปัญหาและมีความสำคัญที่ต้องได้รับการแก้ไข

พลังสมรรถนะแห่งตนเป็นคุณลักษณะส่วนที่เกี่ยวข้องกับความเชื่อมั่นในตนเองต่อการตัดสินใจเกี่ยวกับพฤติกรรมที่แสดงออก โดยสามารถประเมินได้ว่าตนเองจะประสบความสำเร็จเพียงใดในแต่ละสถานการณ์ นอกจากนี้ความเชื่อในพลังสมรรถนะแห่งตนเองมีบทบาทสำคัญในการกำหนดแนวทางการสอนได้แก่ การเลือกกิจกรรมการเรียนการสอนการจัดบทเรียนและการเตรียมการจัดการกับสถานการณ์ที่ท้าทาย (Bandura, 1997) ถ้าผู้เรียนรับรู้พลังสมรรถนะแห่งตนจะทำให้ผู้เรียนเห็นคุณค่าในตนเอง และเกิดแรงจูงใจภายใน ทำให้เกิดความพยายาม ความมุ่งมั่นในการเรียนการทำงาน ให้เป็นผลสำเร็จ ซึ่งพลังสมรรถนะแห่งตนเองสามารถพัฒนาให้เกิดขึ้นได้หากมีการจัดการเรียนการสอนที่เหมาะสมและยังมีการสำรวจเกี่ยวกับความเชื่อในพลังสมรรถนะแห่งตนของนักศึกษาครูส่งผลโดยตรงต่อการจัดการเรียนการสอนในอนาคต (Kazempour

& Sadle, 2015) จากการศึกษาพบว่าปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาพลังสมรรถนะแห่งตน มี 4 ประเด็น ตามแนวคิด Bandura (1986) ได้แก่ 1. การประสบความสำเร็จจากการกระทำของตนเอง 2. การได้เห็นตัวแบบหรือประสบการณ์ของคนอื่น 3. การชักจูงด้วยคำพูด 4. การกระตุ้นทางร่างกายและทางอารมณ์ ดังนั้นในการพัฒนาพลังสมรรถนะแห่งตนครั้งนี้ผู้วิจัยยึด 4 แนวทางที่เป็นปัจจัยสู่ความสำเร็จในการเรียนวิชาฟิสิกส์สำหรับครู

การพัฒนาแนวคิดวิทยาศาสตร์ของผู้เรียนมีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกับการพัฒนาพลังสมรรถนะแห่งตน จากการศึกษางานวิจัยพบว่าปัจจัยที่ส่งผลต่อสมรรถนะแห่งตนของครูวิทยาศาสตร์คือความมั่นใจในการสอนและความพร้อมด้านเนื้อหาวิทยาศาสตร์ของครู (Appleton and Kindt, 2002, Rice and Roychoudhury's, 2003) ดังนั้นสรุปได้ว่าถ้าหากนักศึกษาครุมีความรู้แนวคิดวิทยาศาสตร์ต่ำก็จะมี ความมั่นใจในการจัดการเรียนการสอนต่ำเช่นกัน จะกล่าวได้ว่าตัวแปรทั้งสองมีความสัมพันธ์ไปในทิศทางเดียวกัน ดังนั้นผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาการพัฒนาแนวคิดฟิสิกส์พร้อม ๆ กับการพัฒนาพลังสมรรถนะแห่งตน

แนวทางการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาแนวคิดและพลังสมรรถนะแห่งตนมีหลากหลายกลวิธี เช่น การศึกษาหัวข้อหลักสูตร การสืบสอบทางวิทยาศาสตร์ กลวิธีเนื้อหารายวิชา การตรวจสอบผลงานของนักเรียน บทเรียนสาธิต การศึกษาบทเรียน การวิจัยเชิงปฏิบัติการ เป็นต้น (Loucks-Horsley, S., Hewson, P. W., Love, N., & Stiles, K. E., 1998) จากการศึกษางานวิจัยพบว่า งานวิจัยนี้ใช้ 3 กลวิธี ได้แก่ กลวิธีเนื้อหา รายวิชา กลวิธีการศึกษาหัวข้อหลักสูตร และกลวิธีการศึกษาสืบสอบ ดังนี้ 1) กลวิธีเนื้อหา รายวิชาเป็นกลวิธีที่ใช้ในการพัฒนาเนื้อหา รายวิชา โดย Susan Loucks-Horsley et.al (2010) ได้อธิบายลักษณะของรายวิชาด้านเนื้อหาที่ได้นั้นต้องมีลักษณะสำคัญ 3 อย่าง คือ 1) รายวิชาด้านเนื้อหา มีการสอนหรืออำนวยความสะดวกโดยผู้เชี่ยวชาญด้านเนื้อหาเพื่อให้ผู้เรียนมีความเข้าใจเนื้อหาเชิงลึกมากขึ้น 2) รายวิชาด้านเนื้อหาสอดคล้องกับเนื้อหาที่ครูสอน มีความเหมาะสมและเป็นไปตามมาตรฐาน 3) ผู้เรียนสามารถทราบรายละเอียดหลักสูตรได้ตั้งแต่ก่อนการลงทะเบียน สามารถนำมาเป็นแนวทางในการพัฒนาโปรแกรมในรายวิชาด้านเนื้อหาได้ 2) กลวิธี การศึกษาหัวข้อหลักสูตรวิทยาศาสตร์นั้นได้ถูกศึกษาวิจัยโดย Keeley ร่วมกับครูผู้นำด้านหลักสูตร วิทยาศาสตร์หัวข้อการศึกษา: การออกแบบเครื่องมือและทรัพยากรเพื่อการเรียนรู้อย่างมืออาชีพ เพื่อให้ครูได้ได้เชื่อมช่องว่างระหว่างมาตรฐานหลักสูตรและการปฏิบัติ โดยการสร้างความตระหนักในเนื้อหา วิทยาศาสตร์ที่จำเป็นสำหรับการเรียนรู้หลัก ยังให้โอกาสในการกำหนดเป้าหมายในการเพิ่มพูนความรู้ด้านเนื้อหาในเรื่องที่ไม่ชำนาญ 3) กลวิธีการศึกษาสืบสอบทางวิทยาศาสตร์เป็นอีกหนึ่งกลวิธีสำหรับพัฒนาความรู้เนื้อหา ทางวิทยาศาสตร์ โดย Deboer (2006) กล่าวว่า การสอนตามแนวสืบสอบหาความรู้ เป็นการสะท้อนถึงการสืบ สอบหาความรู้ทางวิทยาศาสตร์โดยเน้นให้ผู้เรียนตั้งคำถาม สำรวจตรวจสอบและแก้ปัญหา เหมือนกับที่ นักวิทยาศาสตร์ใช้สืบสอบหาความรู้และการสำรวจตรวจสอบไปใช้ในห้องปฏิบัติการ ห้องทำงานของ นักวิทยาศาสตร์ ในห้องสมุดและในการอภิปรายกับเพื่อนร่วมงานส่วนนักเรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมที่คล้ายกัน ในห้องเรียนที่มีการเรียนการสอนตามแนวสืบสอบหาความรู้

ดังนั้นผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาแนวทางจัดการเรียนรู้รายวิชาฟิสิกส์สำหรับครูเพื่อพัฒนาแนวคิดและพลัง สมรรถนะแห่งตนของนักศึกษาครุ โดยใช้กลวิธีเนื้อหา รายวิชา กลวิธีการศึกษาหัวข้อหลักสูตรและกลวิธีแบบ สืบสอบทางวิทยาศาสตร์

วัตถุประสงค์

1. เพื่อพัฒนาแนวทางจัดการเรียนรู้รายวิชาฟิสิกส์สำหรับครูที่ส่งเสริมแนวคิดและพลังสมรรถนะแห่งตน
2. เพื่อพัฒนาแนวคิดของนักศึกษาครุวิทยาศาสตร์ในรายวิชาฟิสิกส์สำหรับครู
3. เพื่อพัฒนาพลังสมรรถนะแห่งตนของนักศึกษาครุวิทยาศาสตร์ในรายวิชาฟิสิกส์สำหรับครู

วิธีดำเนินการวิจัย

1. **ระเบียบวิธีวิจัย** งานวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยศึกษาแนวทางการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาความเข้าใจแนวคิดฟิสิกส์และพลังสมรรถนะแห่งตนของนักศึกษาครูวิทยาศาสตร์ในรายวิชาฟิสิกส์สำหรับครู 2

2. **ผู้เข้าร่วมวิจัย** นักศึกษาชั้นปีที่ 1 สาขาวิชาวิทยาศาสตร์ทั่วไป จำนวน 18 คน เป็นนักศึกษาที่ลงทะเบียนรายวิชาฟิสิกส์สำหรับครู 2 ภาคเรียนที่ 2/2562 สถาบันการผลิตครูแห่งหนึ่งในภาคเหนือตอนล่าง โดยวิธีการเลือกแบบเจาะจงจำนวน 1 หมู่เรียน จากจำนวน 2 หมู่เรียน

3. เครื่องมือวิจัย

3.1 **เครื่องมือสำหรับการจัดการเรียนรู้** รายวิชาฟิสิกส์สำหรับครู 2 มีลักษณะเป็นรายวิชาที่ถูกออกแบบให้มีการจัดการเรียนการสอนทั้งทฤษฎีและปฏิบัติ จำนวน 3 หน่วยกิต องค์ประกอบแผนการจัดการเรียนรู้วิชาฟิสิกส์สำหรับครู 2 ประกอบด้วย คาบที่ จำนวนชั่วโมงการสอน แนวคิด กลวิธี/กิจกรรมหลัก สื่อ/เครื่องมือ ประกอบไปด้วย 9 แผนการจัดการเรียนรู้ จัดกิจกรรมพัฒนาแนวคิดและพลังสมรรถนะแห่งตนโดยใช้กลวิธี 3 กลวิธี ได้แก่ กลวิธีเนื้อหารายวิชา กลวิธีการศึกษาหัวข้อหลักสูตรและกลวิธีแบบสืบสอบ กิจกรรมทั้งหมด 12 สัปดาห์ สัปดาห์ละ 4 ชั่วโมง โดยลักษณะการจัดกิจกรรมในแผนการจัดการเรียนรู้จะเน้นให้ผู้เรียนได้รับประสบการณ์ตรงจากการลงมือปฏิบัติกิจกรรม การทำงานเป็นทีม การยกตัวอย่างสถานการณ์ที่หลากหลายเพื่อกระตุ้นการคิดของนักศึกษา

3.2 เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล

3.2.1 **แบบสะท้อนการเรียนรู้และการปฏิบัติของนักศึกษา** มีจุดประสงค์เพื่อศึกษาแนวทางการจัดการเรียนรู้วิชาฟิสิกส์สำหรับครู

3.2.2 **แบบบันทึกหลังสอน** มีจุดประสงค์เพื่อให้ผู้สอนบันทึกผลการจัดการเรียนรู้ในแต่ละครั้งเมื่อสิ้นสุดการจัดการเรียนการสอน โดยออกแบบข้อคำถามในแบบบันทึกหลังสอน มีหัวข้อหลักในการตรวจสอบแนวคิดและพลังสมรรถนะแห่งตน โดยมีประเด็นการบันทึก ได้แก่ ผลการจัดการเรียนการสอน ปัญหาและอุปสรรคในการจัดการเรียนการสอน

3.2.3 **แบบวัดแนวคิดวิชาฟิสิกส์สำหรับครู** มีจุดประสงค์เพื่อวัดแนวคิดของนักศึกษาทั้งก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้ มีคำเกี่ยวกับแนวคิดของนักศึกษา ชั้นปีที่ 1 ในเนื้อหาความร้อนและแสง ประกอบไปด้วย ข้อคำถามปลายเปิด ที่ให้ผู้เรียนเขียนตอบ จำนวน 10 ข้อ จำนวน 10 แนวคิด ประกอบด้วย 1. แนวคิดพลังงานความร้อนกับอุณหภูมิ 2. แนวคิดการนำความร้อน 3. แนวคิดการพาความร้อน 4. แนวคิดการแผ่รังสีความร้อน 5. แนวคิดสมดุลความร้อน 6. แนวคิดแสงเดินทางเป็นเส้นตรง 7. แนวคิดการเกิดเงา 8. แนวคิดการสะท้อนแสง 9. แนวคิดการหักเหแสง 10. แนวคิดทัศนศาสตร์เชิงฟิสิกส์

3.2.4 **แบบสอบถามพลังสมรรถนะแห่งตน** มีจุดประสงค์เพื่อศึกษาพลังสมรรถนะแห่งตนของนักศึกษาก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้ ประยุกต์จากแนวคิด Heidi Fencl and Karen Scheel (2004) คือ Sources of Self-efficacy in science Courses-Physics (SOSESC-P) ประกอบไปด้วยข้อคำถามทั้งสิ้น 33 ข้อ โดยข้อคำถามจำแนกความเห็นแบ่งเป็น 5 ระดับ ตามแบบ Likert rating scale ได้แก่ 5 หมายถึง เห็นด้วยที่สุด 4 หมายถึง เห็นด้วย 3 หมายถึง เฉย ๆ หรือ ปานกลาง 2 หมายถึง ไม่เห็นด้วย 1 หมายถึง ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง ประเด็นคำถามเป็นไปตามทฤษฎีของ Bandura (1986) มี 4 ประเด็น ได้แก่ 1. การประสบความสำเร็จจากการกระทำของตนเอง 2. การได้เห็นตัวแบบหรือประสบการณ์ของคนอื่น 3. การชักจูงด้วยคำพูด 4. การกระตุ้นทางร่างกายและทางอารมณ์

3.2.5 แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง เรื่อง พลังสมรรถนะแห่งตน มีจุดประสงค์เพื่อศึกษาพลังสมรรถนะแห่งตนของนักศึกษาหลังจากการจัดการเรียนรู้ ประกอบด้วยคำถามหลักที่ใช้ในการสัมภาษณ์ 4 ประเด็นหลักตามทฤษฎีของ Bandura (1986)

4. วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง ดังนี้

4.1. ก่อนการจัดการเรียนรู้ ผู้วิจัยใช้ เครื่องมือที่ 1 แบบวัดแนวคิดวิชาฟิสิกส์สำหรับครู โดยเป็นรูปแบบคำถามปลายเปิด จำนวน 10 ข้อ ในวันที่ 3 ธันวาคม 2562 และเครื่องมือที่ 2 แบบสอบถามพลังสมรรถนะแห่งตน ผู้วิจัยดำเนินการให้นักศึกษา ทำแบบสอบถามพลังสมรรถนะแห่งตน ประกอบไปด้วยข้อคำถามทั้งสิ้น 33 ข้อ ในวันที่ 3 ธันวาคม 2562

4.2 ในระหว่างการจัดการเรียนรู้ ผู้วิจัยเก็บข้อมูลโดยใช้ เครื่องมือที่ 3 แบบสะท้อนการเรียนรู้และการปฏิบัติของนักศึกษา โดยผู้วิจัยให้นักศึกษาเป็นผู้บันทึกหลังจากจบกระบวนการเรียนการสอนแต่ละสัปดาห์ และเครื่องมือที่ 4 แบบบันทึกหลังสอน ผู้วิจัยเป็นผู้บันทึกแบบบันทึกหลังสอน

4.3 หลังการจัดการเรียนรู้ ผู้วิจัยใช้ เครื่องมือที่ 1 แบบวัดแนวคิดวิชาฟิสิกส์สำหรับครู และเครื่องมือที่ 2 แบบสอบถามพลังสมรรถนะแห่งตน สำหรับวัดหลังการจัดการเรียนรู้ โดยผู้วิจัยได้ดำเนินการในวันที่ 18 กุมภาพันธ์ 2563 และเครื่องมือที่ 5 แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้างพลังสมรรถนะแห่งตน ผู้วิจัยใช้กระบวนการสัมภาษณ์กลุ่ม (Focus Group) การเลือกกลุ่มเป้าหมายสำหรับการสัมภาษณ์พิจารณาจากระดับคะแนนวิชาฟิสิกส์สำหรับครู 1 จากกลุ่มเป้าหมาย 18 คน โดยพิจารณาจาก กลุ่มเก่ง จำนวน 2 คน กลุ่มกลาง จำนวน 2 คน กลุ่มอ่อน จำนวน 2 คน รวมทั้งสิ้น 6 คน ดำเนินการสัมภาษณ์ในวันที่ 18 กุมภาพันธ์ 2563

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยมีวิธีวิเคราะห์ข้อมูลโดยแยกตามประเภทเครื่องมือ ดังนี้

5.1 เครื่องมือที่ 1 แบบวัดแนวคิดวิชาฟิสิกส์สำหรับครู ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลดังนี้ ผู้วิจัยอ่านคำตอบของนักศึกษาเป็นรายบุคคล และวิเคราะห์คำตอบเทียบกับเกณฑ์การแบ่งระดับแนวคิดจากงานวิจัยของ Haidar (1997) แบ่งระดับความเข้าใจแนวคิดของนักเรียน 5 ระดับ ได้แก่ 1) กลุ่มแนวคิดเชิงวิทยาศาสตร์ (Scientific conception: SC) 2) กลุ่มแนวคิดเชิงวิทยาศาสตร์แบบไม่สมบูรณ์ (Partial conception: PC) 3) กลุ่มแนวคิดเชิงวิทยาศาสตร์แบบไม่สมบูรณ์และแนวคิดคลาดเคลื่อนบางส่วน (Partial conception & Complete misconception : PC&CM) 4) กลุ่มแนวคิดคลาดเคลื่อน (Complete misconception : CM) 5) กลุ่มที่ไม่มีแนวคิด (No response: NR) ระบุประเภทคำตอบตามระดับ และนำข้อมูลที่ได้อามาหาความถี่และค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

5.2 เครื่องมือที่ 2 แบบวัดพลังสมรรถนะแห่งตน ซึ่งจะได้ข้อมูลเชิงปริมาณ โดยข้อคำถามจำแนกความเห็นแบ่งเป็น 5 ระดับ นำข้อมูลที่ได้อามาทำการบันทึก และหาค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่า t-test

5.3 เครื่องมือที่ 3 แบบสะท้อนการเรียนรู้และการปฏิบัติของนักศึกษา เป็นการบันทึกหลังจากการจัดการเรียนรู้โดยนักศึกษา นำข้อมูลมาจัดกลุ่มและนำเสนอในรูปแบบความเรียงรายข้อ

5.4 เครื่องมือที่ 4 แบบบันทึกหลังสอน เป็นการบันทึกที่ได้จากการประเมินการเรียนรู้ เพื่อนำมาวิเคราะห์หาปัญหาในการจัดการเรียนการสอนและทำวิจัยต่อไป โดยหัวข้อที่ ได้แก่ ผลการจัดการเรียนรู้ ปัญหาที่และอุปสรรคที่เกิดขึ้นขณะจัดการเรียนรู้ และแนวทางการจัดการเรียนรู้

5.5 เครื่องมือที่ 5 แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้างพลังสมรรถนะแห่งตน นำข้อมูลจากการสัมภาษณ์มาทำการวิเคราะห์โดยวิธีวิเคราะห์เนื้อหา โดยผู้วิจัยถอดเสียงสัมภาษณ์ของนักศึกษาแต่ละคน โดยใช้รหัสแทนชื่อของนักศึกษา นำข้อความมาแบ่งกลุ่มตามประเด็นทั้ง 4 ของแบบนิตรา

ผลการวิจัย

1. แนวทางการจัดการเรียนรู้รายวิชาฟิสิกส์สำหรับครูที่ส่งเสริมแนวคิดและพลังสมรรถนะแห่งตน งานวิจัยนี้ผู้วิจัยนำเสนอผลการจัดการเรียนการสอน 2 ประเด็นดังนี้

1.1 แนวทางการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาแนวคิด

1.1.1 ศึกษามาตรฐานตัวชี้วัดหลักสูตรแกนกลางขั้นพื้นฐานเพื่อทำให้นักศึกษาทราบถึงเป้าหมายและแนวคิดสำคัญที่จะทำการเรียนการสอน ผู้วิจัยพบว่านักศึกษามีความเข้าใจในรายวิชามากขึ้น เมื่อพิจารณาจากชิ้นงานในการแสดงความเชื่อมโยงคำอธิบายรายวิชากับตัวชี้วัดหลักสูตรแกนกลางขั้นพื้นฐานทำให้นักศึกษาเห็นความสำคัญของแนวคิดที่จะต้องศึกษาเพื่อให้นักศึกษาสามารถนำไปสู่การปฏิบัติการสอนในอนาคต

1.1.2 ศึกษาแนวคิดที่คลาดเคลื่อนจากบทความวิจัยทำให้นักศึกษาครูตระหนักถึงแนวคิดที่คลาดเคลื่อนของตนเองและของนักเรียนที่จะต้องไปสอนในอนาคต ผู้วิจัยพบว่านักศึกษามีความสามารถอธิบายแนวคิดที่คลาดเคลื่อนจากบทความวิจัยและบอกได้ว่าแนวคิดที่ถูกต้องคืออะไรบ้าง และนักศึกษายังค้นพบว่าแนวคิดที่คลาดเคลื่อนเรื่องความร้อนและแสงนั้นมีอยู่มากดังนั้นการจัดการเรียนการสอนในอนาคตจะต้องให้ความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง

1.1.3 ใช้สถานการณ์สำหรับตรวจสอบความรู้เดิมและเชื่อมโยงการนำไปใช้ประโยชน์ ผู้วิจัยพบว่าการใช้สถานการณ์ที่หลากหลายสามารถกระตุ้นให้นักศึกษาแสดงแนวคิดเดิมให้ผู้สอนทราบ และผู้สอนสามารถเพิ่มเติมส่วนที่ขาดหายให้กับนักศึกษาได้ ขณะเดียวกันการนำสถานการณ์มาใช้ในการเชื่อมโยงแนวคิดกับการนำไปใช้ประโยชน์ในชีวิตประจำวันสามารถทำให้นักศึกษาเข้าใจแนวคิดมากขึ้น

1.1.4 เน้นให้นักศึกษาได้รับประสบการณ์ตรง เช่น การทดลอง การลงมือปฏิบัติกิจกรรม ผู้วิจัยพบว่าผู้สอนไม่จำเป็นต้องอธิบายแนวคิดทั้งหมดให้ผู้เรียนทราบก่อน แต่ผู้เรียนจะค้นพบแนวคิดใหม่ด้วยตัวเองจากการลงมือปฏิบัติ

1.1.5 เปิดโอกาสให้นักศึกษาได้ระดมความคิดและอภิปรายผลการทำกิจกรรม ผู้วิจัยพบว่ากระบวนการระดมความคิดและการอภิปรายผลหลังการทำกิจกรรมนั้นช่วยปรับปรุงแนวคิดที่คลาดเคลื่อนของนักศึกษาได้เป็นอย่างดี

1.1.6 เปิดโอกาสให้นักศึกษามีการฝึกปฏิบัติการสอนในชั้นเรียนเพื่อส่งเสริมให้นักศึกษาสามารถถ่ายทอดความรู้แก่ผู้อื่น ผู้วิจัยพบว่ากิจกรรมการปฏิบัติการสอนในชั้นเรียน เป็นการเปิดโอกาสให้นักศึกษาได้ฝึกเตรียมตัวในการปฏิบัติการสอนในอนาคต นักศึกษาให้ความเห็นว่ากิจกรรมนี้ทำให้นักศึกษาทราบว่ามีความจุดด้อยและจุดเด่นอะไร และจะเป็นแนวทางในการปฏิบัติการสอนในอนาคต

1.2.แนวทางการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาพลังสมรรถนะแห่งตน มีดังนี้

1.2.1 มอบหมายให้นักศึกษาทำงานเป็นกลุ่มเพื่อให้เห็นแบบอย่างจากเพื่อนในการทำงานให้ประสบความสำเร็จและการกระตุ้นให้เกิดการช่วยเหลือกันในกลุ่มผู้ที่เก่งกว่าช่วยผู้ที่อ่อนกว่า ผู้วิจัยพบว่านักศึกษามีพฤติกรรมการเรียนเปลี่ยนไป เช่น การกล้าปรึกษาเพื่อน ปรึกษาอาจารย์ แสดงความคิดเห็นในกลุ่ม และรู้สึกว่าการทำให้ได้แบบเพื่อน

1.2.2 ใช้คำพูดเสริมแรงทางบวกและการสื่อสารของผู้สอนในชั้นเรียนเน้นการให้กำลังใจผู้เรียน เพื่อสร้างบรรยากาศในชั้นเรียนให้มีความหมาย ผู้วิจัยพบว่าคำพูดเสริมแรงทางบวกช่วยปรับพฤติกรรมของผู้เรียนให้เหมาะสม มีทักษะในการอยู่ร่วมกับผู้อื่น และมารยาททางสังคมที่ดีมากยิ่งขึ้น และการสื่อสาร

ระหว่างผู้สอนและผู้เรียน โดยผู้สอนใช้ในทางตรง ได้แก่ การพูดติดต่อกับผู้เรียน การใช้ตำรา อุปกรณ์การสอน เครื่องมือ วิธีการให้ทำงานหรือการทำกิจกรรมต่าง ๆ เป็นสื่อ และในทางอ้อม ผู้สอนอาจใช้ท่าทางการแสดงออก เช่น สันติริษะ ยิ้ม พยักหน้า เป็นต้น ผู้วิจัยพบว่านักศึกษาเปิดใจกับผู้สอนมากขึ้น กล้าแสดงความคิดเห็นมากขึ้น กล้าปรึกษาผู้สอนในการทำกิจกรรม และผู้เรียนอยากที่จะเรียนวิชาฟิสิกส์มากขึ้นเพราะได้ทำกิจกรรมที่หลากหลาย

2. ผลการพัฒนาแนวคิดฟิสิกส์

ผู้วิจัยขอแสดงผลการพัฒนาแนวคิดฟิสิกส์ในภาพรวมตารางที่ 1

ตารางที่ 1 แสดงการพัฒนาแนวคิดฟิสิกส์ในภาพรวม

แนวคิด	จำนวนนักศึกษาจำแนกตามประเภทแนวคิด									
	ก่อนการจัดการเรียนรู้					หลังการจัดการเรียนรู้				
	ความถี่(ร้อยละ)					ความถี่(ร้อยละ)				
	SC	PC	PC&CM	CM	NR	SC	PC	PC&CM	CM	NR
1	1 (5.56)	10 (55.56)	4 (22.22)	0 (0.00)	3 (16.67)	5 (27.78)	5 (27.78)	8 (44.44)	0 (0.00)	0 (0.00)
2	0 (0.00)	3 (16.67)	2 (11.11)	10 (55.56)	3 (16.67)	5 (27.78)	6 (33.33)	7 (38.89)	0 (0.00)	0 (0.00)
3	0 (0.00)	3 (16.67)	6 (33.33)	5 (27.78)	4 (22.22)	3 (16.67)	8 (44.44)	6 (33.33)	1 (5.56)	0 (0.00)
4	0 (0.00)	5 (27.78)	5 (27.78)	5 (27.78)	3 (16.67)	8 (44.44)	0 (0.00)	8 (44.44)	2 (11.11)	0 (0.00)
5	3 (16.67)	4 (22.22)	3 (16.67)	5 (27.78)	3 (16.67)	6 (33.33)	2 (11.11)	7 (38.89)	3 (16.67)	0 (0.00)
6	4 (22.22)	5 (27.78)	3 (16.67)	3 (16.67)	3 (16.67)	9 (50.00)	4 (22.22)	3 (16.67)	2 (11.11)	0 (0.00)
7	0 (0.00)	2 (11.11)	5 (27.78)	7 (38.89)	4 (22.22)	10 (55.56)	1 (5.56)	6 (33.33)	1 (5.56)	0 (0.00)
8	0 (0.00)	3 (16.67)	3 (16.67)	9 (50.00)	3 (16.67)	1 (5.56)	11 (61.11)	4 (22.22)	2 (11.11)	0 (0.00)
9	0 (0.00)	5 (27.78)	5 (27.78)	5 (27.78)	3 (16.67)	1 (5.56)	14 (77.78)	2 (11.11)	1 (5.56)	0 (0.00)
10	0 (0.00)	1 (5.56)	0 (0.00)	13 (72.22)	4 (22.22)	0 (0.00)	8 (44.44)	3 (16.67)	7 (38.89)	0 (0.00)
รวม	8 (4.44)	41 (22.78)	36 (20.00)	62 (34.44)	33 (18.33)	48 (26.67)	59 (32.78)	54 (30.00)	19 (10.56)	0 (0.00)

หมายเหตุ 1. พลังงานความร้อนกับอุณหภูมิ 2. การนำความร้อน 3. การพาความร้อน 4. การแผ่รังสีความร้อน 5. สมดุลความร้อน 6. แสงเดินทางเป็นเส้นตรง 7. การเกิดเงา 8. การสะท้อนแสง 9. การหักเหแสง 10. ทิศทางของแสงฟิสิกส์

จากตารางที่ 1 พบว่าผลการพัฒนาแนวคิดฟิสิกส์ของนักศึกษาครูในภาพรวมหลังจากการจัดการเรียนรู้ นักศึกษามีแนวคิดแนวคิดเชิงวิทยาศาสตร์ที่สมบูรณ์เพิ่มขึ้นจากร้อยละ 4.44 เป็น ร้อยละ 26.67 แนวคิดที่มีการพัฒนาได้มากที่สุด ได้แก่ แนวคิดเรื่อง การเกิดเงา แสงเดินทางเป็นเส้นตรง การแผ่รังสีความร้อน ตามลำดับ

3. ผลการพัฒนาพลังสมรรถนะแห่งตน

3.1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากการใช้แบบวัดพลังสมรรถนะแห่งตนก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้

ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลพลังสมรรถนะแห่งตน โดยเปรียบเทียบก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 การเปรียบเทียบพลังสมรรถนะแห่งตนก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้

การจัดการเรียนรู้	N	$\bar{X}$	S.D.	t	Sig
ก่อน	4	3.096	0.175	-16.156*	0.00
หลัง	4	3.370	0.187		

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากตาราง 2 เมื่อเปรียบเทียบพลังสมรรถนะแห่งตนก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้ พบว่า ผลการประเมินพลังสมรรถนะแห่งตนหลังการจัดการเรียนรู้สูงกว่าก่อนการจัดการเรียนรู้อย่างมีนัยสำคัญ 0.05

3.2 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากการใช้แบบสัมภาษณ์พลังสมรรถนะแห่งตน

ผู้วิจัยทำการสัมภาษณ์นักศึกษาจำนวน 6 คน โดยวิธี FOCUS GROUP ด้วยแบบสัมภาษณ์พลังสมรรถนะแห่งตน ด้วยคำถามครอบคลุม 4 ประเด็น ได้ผลดังนี้

ด้านที่ 1 การประสบความสำเร็จจากการกระทำของตนเอง ผู้วิจัยพบว่านักศึกษาส่วนใหญ่มีความเห็นว่าการฝึกพิลาทีสเป็นวิชาที่ยาก และต้องใช้ทักษะทางการคำนวณ ดังนั้นสิ่งที่จะทำให้ประสบความสำเร็จในการเรียนพิลาทีสคือนักศึกษาต้องฝึกทำโจทย์และฝึกทำแบบฝึกหัด

ด้านที่ 2 การได้เห็นตัวแบบหรือประสบการณ์ของคนอื่น ผู้วิจัยพบว่านักศึกษามีความเห็นที่เห็นด้วยกับประโยคดังกล่าวเพราะเพื่อนเป็นปัจจัยสำคัญในการเรียนของนักศึกษา โดยเฉพาะเวลาทำงานกลุ่มนักศึกษาจะคอยสังเกตเพื่อนที่เก่งและสามารถทำงานได้ดี ทำให้นักศึกษาต้องการทำให้ได้ดีแบบเพื่อน

ด้านที่ 3 การชักจูงด้วยคำพูด ผู้วิจัยพบว่านักศึกษามีความเห็นที่ผู้สอนมีอิทธิพลต่อการเรียนของนักศึกษาเป็นอย่างมาก โดยเฉพาะการใช้คำพูดให้กำลังใจนักศึกษา นักศึกษามีความรู้สึกระตือรือร้นในการเรียนในกิจกรรมที่ได้ลงมือปฏิบัติ ทำให้นักศึกษาได้เข้าใจในเนื้อหาวิชามากขึ้น และการเรียนการสอนแบบกลุ่มทำให้นักศึกษาได้มีปฏิสัมพันธ์ระหว่างเพื่อน ทำให้เกิดการช่วยเหลือในการทำงานและการเรียนมากขึ้น

ด้านที่ 4 การกระตุ้นทางร่างกายและทางอารมณ์ ผู้วิจัยพบว่านักศึกษามีความเห็นที่รู้สึกดีที่ผู้สอนให้ทำกิจกรรมกลุ่ม และรู้สึกดีที่กิจกรรมในห้องเรียนเน้นการปฏิบัติทำให้มีความสนใจในการเรียนมากขึ้น

อภิปรายผล

1. แนวทางการจัดการเรียนรู้รายวิชาพิลาทีสสำหรับครู ที่ส่งเสริมแนวคิดและพลังสมรรถนะแห่งตนเรื่องความร้อนและแสงนั้น ผู้สอนควรออกแบบกิจกรรมให้มีการศึกษามาตรฐานตัวชี้วัดหลักสูตรแกนกลางขั้นพื้นฐานศึกษาแนวคิดที่คลาดเคลื่อน ใช้สถานการณ์ตรวจสอบความรู้เดิม เน้นให้นักศึกษาได้รับประสบการณ์ตรง เปิดโอกาสระดมความคิดและอภิปรายผล เปิดโอกาสให้นักศึกษามีการฝึกปฏิบัติการสอนในชั้นเรียน มอบหมายให้นักศึกษาทำงานเป็นกลุ่ม การใช้คำพูดเสริมแรงทางบวก ซึ่งจากกิจกรรมการจัดการเรียนรู้พบว่าสอดคล้องกับ Hake (2015) ที่ระบุว่าการสอนแบบผู้เรียนมีส่วนร่วมและลงมือปฏิบัติจะช่วยให้เกิดการเรียนรู้และพัฒนาแนวคิดทางพิลาทีสได้

2. ผลการพัฒนาแนวคิดวิทยาศาสตร์จากการใช้ กลวิธีเนื้อหาวิชา กลวิธีการศึกษาหัวข้อหลักสูตร และกลวิธีการจัดการเรียนการสอนแบบสืบสอบ ในการจัดการเรียนรู้ พบว่าในภาพรวมก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้ สามารถแบ่งกลุ่มแนวคิดเชิงวิทยาศาสตร์หลังการจัดการเรียนรู้สูงกว่าก่อนการจัดการเรียนรู้ ผลจากการสะท้อนการจัดการเรียนการสอนนักศึกษาให้ความเห็นว่ากิจกรรมการเรียนการสอนที่ผู้สอนได้จัดให้นั้นทำให้นักศึกษาได้ลงมือปฏิบัติและได้ทำงานร่วมกับเพื่อนเกิดปฏิสัมพันธ์การทำงานร่วมกันช่วยเหลือกันในกลุ่มของตนเองซึ่งสอดคล้องกับ Deepika Menon & Troy D. Sadler (2016) ที่กล่าวว่า การสอนแบบผู้เรียนมีส่วนร่วมและลงมือปฏิบัติจะช่วยให้เกิดการเรียนรู้และพัฒนาแนวคิดทางพิลาทีสได้

3. ผลการพัฒนาพลังสมรรถนะแห่งตนของนักศึกษาคหวิทยาศาสตร์ในรายวิชาพิลาทีสสำหรับครูพบว่า เมื่อเปรียบเทียบพลังสมรรถนะแห่งตนก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้ พบว่า ผลการประเมินพลังสมรรถนะแห่งตนหลังการจัดการเรียนรู้สูงกว่าก่อนการจัดการเรียนรู้ในทุกด้าน อย่างมีนัยสำคัญ 0.05 ซึ่งผลการศึกษาสอดคล้องกับ Kyle Gray (2017) พบว่าพลังสมรรถนะแห่งตนของนักศึกษาคหวิทยาศาสตร์เพิ่มขึ้นและยังส่งผลต่อความเข้าใจในแนวคิดวิทยาศาสตร์ก็เพิ่มขึ้นด้วย

สรุปองค์ความรู้

กลวิธีที่ใช้ในการพัฒนา

1. กลวิธีการศึกษาหัวข้อหลักสูตร
2. กลวิธีจัดการเรียนการสอนแบบสืบสอบ
3. กลวิธีรายวิชาด้านเนื้อหา
4. ปัจจัยที่ส่งผลต่อพลังสมรรถนะแห่งตน

แนวทางการจัดการเรียนรู้วิชาฟิสิกส์สำหรับครู เพื่อพัฒนาแนวคิดวิทยาศาสตร์และพลังสมรรถนะแห่งตน ผู้สอนควรออกแบบกิจกรรมดังนี้

1. มีการศึกษามาตรฐานตัวชี้วัดหลักสูตรแกนกลางขั้นพื้นฐาน
2. ศึกษาแนวคิดที่คลาดเคลื่อน
3. ใช้สถานการณ์ตรวจสอบความรู้เดิม
4. เน้นให้นักศึกษาได้รับประสบการณ์ตรง
5. เปิดโอกาสระดมความคิดและอภิปรายผล
6. เปิดโอกาสให้นักศึกษามีการฝึกปฏิบัติการสอนในชั้นเรียน
7. มอบหมายให้นักศึกษาทำงานเป็นกลุ่ม
8. การใช้คำพูดเสริมแรงทางบวก

ข้อเสนอแนะ

1. ศึกษากลวิธีอื่น ๆ ในการพัฒนาแนวทางการจัดการเรียนรู้รายวิชาฟิสิกส์สำหรับครู ที่ส่งเสริมแนวคิดและพลังสมรรถนะแห่งตน
2. การสอนฟิสิกส์ที่ส่งเสริมแนวคิดและพลังสมรรถนะแห่งตน ควรสอนแบบเน้นการลงมือปฏิบัติจริง และเชื่อมโยงการนำไปประยุกต์ใช้เพื่อให้นักศึกษาเข้าใจในเนื้อหามากขึ้น

References

- Appleton, K., & Kindt, I. (2002). Beginning elementary teachers' development as teachers of science. *Journal of Science Teacher Education*, 13, 43–61
- Bandura. (1986). *Social Foundations of Thought and Action: A Social cognitive Theory*. Prentice Hall, Englewood Cliffs, NJ.
- Bandura. (1977). Self-efficacy: toward a unifying theory of behavioral change. *Psychological Review*, 84, 191-215
- Deepika Menon and Troy D. Sadler. (2016). Preservice Elementary Teachers' Science Self-Efficacy Beliefs and Science Content Knowledge *Journal of Science Teacher Education* 27: 649–673
- Deboer G.E. (2006) Historical Perspectives On Inquiry Teaching In Schools. In: Flick L.B., Lederman N.G. (eds) *Scientific Inquiry and Nature of Science*. Science & Technology Education Library, vol 25. pp 17-35.
- Hake, R.R. (2015). What might psychologists learn from Scholarship of Teaching and Learning in physics? *Scholarship of Teaching and Learning in Psychology*, 1(1), 100-106.
- Haidar, A.H. (1997). Prospective chemistry teachers' conception of the conservation of matter and related concepts. *Journal of Research in Science Teaching*, 34(2), 181-197.

- H. Fencl and K. Scheel, (2004). Sources of Self-efficacy in science Courses-Physics (SOSESC-P)
Retrieved SEP 10,2019, from <https://www.physport.org/>
- Kazempour, M., & Sadler, T. D. (2015). Pre-service teachers' beliefs, attitudes, and self-efficacy: A multi-case study. *Teaching Education*, 26, 247–271.
- Kyle Gray (2017). Assessing Gains in Science Teaching Self-Efficacy After Completing an Inquiry-Based Earth Science Course, *Journal of Geoscience Education*, 65:1, 60-71.
- Loucks-Horsley, S., Hewson, P. W., Love, N., & Stiles, K. E. (1998). *Designing professional development for teachers of science and mathematics*. Thousand Oaks, CA: Corwin Press.
- Murphy, C., & Smith, G. (2012). The impact of a curriculum course on pre-service primary teachers' science content knowledge and attitudes towards teaching science. *Irish Educational Studies*, 31, 1, 77-95.
- Rice, D. C., & Roychoudhury, A. (2003). Preparing more confident Pre-service elementary science teacher: One elementary science methods teacher's self study. *Journal of Science Teacher Education*, 14, 97-126.
- Tekkaya, C., Cakiroglu, J. & Ozkan, O. (2004). Turkish Pre-service Science Teachers' Understanding of Science and their Confidence in Teaching it. *Journal of Education for Teaching*, 30, 1, 57-68.

การศึกษาการมีส่วนร่วมของนักเรียนในชั้นเรียนคณิตศาสตร์ที่เน้นกระบวนการแก้ปัญหา

THE STUDY OF STUDENT ENGAGEMENT IN PROBLEM SOLVING MATHEMATICS CLASSROOM

พรรณทิพภา คุณสมบัติ¹ และ เอื้อจิตร พัฒนจักร²

Pantippa Kunsombat¹ and Auijit Pattanajak²

คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น

Khon Kaen University, Thailand

Email: pantippa_k@kkumail.com¹

Received 21 July 2022; Revised 11 October 2022; Accepted 11 October 2022.

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้เป็นการวิจัยแบบผสมผสาน วัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการมีส่วนร่วมของนักเรียนในชั้นเรียนคณิตศาสตร์ที่เน้นกระบวนการแก้ปัญหา ซึ่งเป็นชั้นเรียนที่ใช้วิธีการแบบเปิดและนวัตกรรมการศึกษาชั้นเรียน กลุ่มเป้าหมายเป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนบ้านส้มกบ ปีการศึกษา 2563 จำนวน 12 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย 1) โพรโทคอลจากการถอดเทปวีดิทัศน์การสอน 2) แบบประเมินการมีส่วนร่วมของนักเรียน 3) แบบสะท้อนผลการเรียนรู้ของนักเรียน และ 4) แบบบันทึกภาคสนาม วิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพด้วยระเบียบวิธีวิเคราะห์โพรโทคอลและบรรยายเชิงวิเคราะห์ ข้อมูลเชิงปริมาณด้วยสถิติพื้นฐาน วิเคราะห์ตามกรอบแนวคิดการมีส่วนร่วมของนักเรียนของ Fredricks และคณะ

ผลการวิจัย พบว่า

1) การมีส่วนร่วมเชิงการรู้คิด: วิธีการแบบเปิดทำให้นักเรียนเข้าร่วมในสถานการณ์ปัญหาอย่างกระตือรือร้น มีการวางแผนการแก้ปัญหาโดยอาศัยความรู้และประสบการณ์เดิม มีความยืดหยุ่นในการคิด สามารถอธิบายและให้เหตุผลประกอบแนวคิด มีการตรวจสอบและอภิปรายแนวคิดร่วมกัน เชื่อมโยงสิ่งที่ได้เรียนรู้ไปสู่การใช้ในชีวิตจริง

2) การมีส่วนร่วมเชิงอารมณ์: วิธีการแบบเปิดที่มีปัญหาปลายเปิดที่นักเรียนไม่คุ้นเคยช่วยกระตุ้นความสนใจ ทำให้นักเรียนรู้สึกสนุกสนาน ทำท่ายและภูมิใจที่ได้แก้ปัญหาด้วยตนเอง ชั้นเรียนที่ให้ความสำคัญกับวิธีการมากกว่าคำตอบ ทำให้นักเรียนลดความกังวลและมั่นใจในการแสดงแนวคิด

3) การมีส่วนร่วมเชิงพฤติกรรม: วิธีการแบบเปิดทำให้เกิดการสื่อสาร อภิปรายแลกเปลี่ยนแนวคิดทางคณิตศาสตร์ และการช่วยเหลือกันในด้านความรู้ ยอมรับความคิดเห็นที่แตกต่าง ชั้นเรียนที่เน้นกระบวนการแก้ปัญหา ผ่านการสอนด้วยวิธีการแบบเปิดจึงเป็นชั้นเรียนที่ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของนักเรียน เนื่องจากนักเรียนได้สร้างการเรียนรู้และลงมือแก้ปัญหาด้วยตนเอง มีการอภิปรายแลกเปลี่ยนแนวคิดการแก้ปัญหาร่วมกัน

คำสำคัญ: การมีส่วนร่วมของนักเรียน, กระบวนการแก้ปัญหา, วิธีการแบบเปิด, การศึกษาชั้นเรียน

Abstract

This research uses mixed methods. The purpose of the research was to study student's engagement in problem-solving mathematics classroom by using Lesson Study and Open Approach. The target group of this study was 12 students of Grade 3 at BanSomkrob School, Academic Year 2020. The data used in this analysis including 1) the protocol of the students' activities doing in the classroom 2) student engagement in mathematics scale 3) the learning reflection form of the students, and 4) field notes recorded while observing the class. Qualitative data was analyzed by protocol analysis and analytic description. Quantitative data was analyzed by statistics. The data collected were analyzed according to the conceptual framework of Fredricks et al. (2004), which consisted of cognitive engagement, emotional engagement and behavioral engagement.

The research found that mathematics classroom that uses the Open Approach as a teaching method helps to improve student Engagement in 3 dimensions as follows:

1) Cognitive engagement: using an Open Approach, Students are committed to solving problems and planning solutions based on prior knowledge and experience. Flexibility in problem solving, students are able to explain and reason their own ideas. They examine and discuss ideas that arise to link them to mathematical concepts, as well as apply what they have learned to real-life.

2) Emotional engagement: using an open approach to open-ended problem situations that students are unfamiliar with can stimulates students' interest. Problem solving becomes fun and challenging for students. They pride themselves on solving problems on their own including debating during problem solving. A class that focuses on thought processes rather than answers make students less anxious and more confident in expressing their opinions.

3) behavioral engagement: Using an open approach stimulates students' interest in communicating, discussing, and exchanging mathematical ideas. Students discuss how to solve problems and help each other gain knowledge and accept different opinions.

Keywords: Student Engagement, Problem solving, Open Approach, Lesson Study

บทนำ

แนวโน้มการจัดการศึกษาในปัจจุบันมุ่งเน้นไปที่การจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ กระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพเกิดขึ้นเมื่อทั้งครูและนักเรียนมีปฏิสัมพันธ์และมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนรู้ แต่ในความเป็นจริงชั้นเรียนทั่วโลก นักเรียนไม่ได้มีส่วนร่วมอย่างกระตือรือร้นในห้องเรียน ซึ่งปัญหาหลักที่นักการศึกษาเห็นสอดคล้องกัน คือ วิธีการสอนหรือแนวทางการสอนยังเน้นการถ่ายทอดเนื้อหาสาระไปสู่ผู้เรียนโดยยึดครูเป็นศูนย์กลาง (ไมตรี อินทร์ประสิทธิ์, 2557) โดยเฉพาะการเรียนคณิตศาสตร์ที่หัวใจสำคัญคือ การแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ของนักเรียน แต่จากผลการวิจัยของไมตรี อินทร์ประสิทธิ์ พบว่า ชั้นเรียนคณิตศาสตร์ของไทยยังคงมีวัฒนธรรมที่นักเรียนฝักการแก้ปัญหาตามตัวอย่าง นักเรียนจึงไม่เกิดความ

กระตือรือร้นและความท้าทายในการแก้ปัญหา สอดคล้องกับสภาพปัญหาชั้นเรียนของผู้วิจัย ที่พบว่า นักเรียนมีความเคยชินกับการรอคำตอบจากนักเรียนกลุ่มเก่งหรือรอให้ครูแสดงวิธีแก้ปัญหาเป็นตัวอย่าง ทำให้นักเรียนไม่กระตือรือร้นที่จะแก้ปัญหาด้วยตนเอง และไม่กล้าที่จะแสดงแนวคิดต่างจากนักเรียนที่เก่ง สอดคล้องกับผลการวิจัยของอรรถมล แยมโອษฐ์ (2549) ที่กล่าวว่า นักเรียนมีความเชื่อว่ามีเพียงนักเรียนที่เก่งเท่านั้นที่สามารถแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ได้ ซึ่งลักษณะดังกล่าวเป็นลักษณะนักเรียนที่มีส่วนร่วมในการเรียนรู้ต่ำ แนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของนักเรียนจึงมีส่วนสำคัญต่อพฤติกรรมการเรียนรู้ของผู้เรียนที่ส่งเสริมให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ

จากสภาพปัญหาดังกล่าว ครูจึงต้องเปลี่ยนชั้นเรียนแบบเดิมให้เป็นชั้นเรียนที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนทุกคนได้มีส่วนร่วมในกระบวนการแก้ปัญหาด้วยตนเอง นั่นคือการใช้ปัญหาปลายเปิด (Open-ended problem) ที่ช่วยสร้างความสนใจและเน้นกระบวนการแก้ปัญหามากกว่าคำตอบ กระตุ้นให้นักเรียนลงมือแก้ปัญหาด้วยตนเองผ่านกิจกรรมและการทำงานร่วมกับผู้อื่น (Takahashi, 2000) นักเรียนจึงมีโอกาสเข้าร่วมอย่างกระตือรือร้นในกิจกรรมการแก้ปัญหาและสามารถนำเสนอแนวคิดของตนเองได้อย่างอิสระ อีกทั้งปัญหาปลายเปิดนั้นเปิดโอกาสให้นักเรียนทุกคนมีส่วนร่วมในแก้ปัญหาได้อย่างเต็มศักยภาพ ทำให้เกิดการสร้างความสนใจร่วมกันในชั้นเรียนซึ่งเน้นการอภิปรายและการสื่อสารทางคณิตศาสตร์ (Nohda, 2000)

ไมตรี อินทร์ประสิทธิ์ (2546) จึงได้นำเสนอแนวคิดกรมทางการศึกษาที่เรียกว่า “วิธีการแบบเปิด (Open Approach)” มาใช้ในการพัฒนาชั้นเรียนคณิตศาสตร์ให้เป็นชั้นเรียนที่เน้นกระบวนการแก้ปัญหด้วยตนเองของนักเรียน ผ่านการใช้ปัญหาปลายเปิดเป็นตัวดำเนินกิจกรรมในชั้นเรียนที่สนับสนุนการมีส่วนร่วมในการเรียนรู้ของนักเรียน ให้ผู้เรียนทุกคนได้รับโอกาสในการคิดแก้ปัญหา แม้ผู้เรียนจะมีความแตกต่างระหว่างบุคคลก็สามารถเรียนรู้ร่วมกันได้ (ไมตรี อินทร์ประสิทธิ์, 2557) โดยการจัดการเรียนการสอนด้วยวิธีการแบบเปิดประกอบด้วยกิจกรรมการเรียนการสอน 4 ขั้นตอน คือ 1) ขั้นการนำเสนอปัญหาปลายเปิด 2) ขั้นนักเรียนเรียนรู้ด้วยตนเองผ่านการแก้ปัญหา 3) ขั้นอภิปรายและเปรียบเทียบร่วมกันทั้งชั้น และ 4) ขั้นสรุปโดยการเชื่อมโยงแนวคิดทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนที่เกิดขึ้นทั้งชั้นเรียน (Inprasitha, 2010) เมื่อชั้นเรียนคณิตศาสตร์ถูกเปิดสำหรับกระบวนการแก้ปัญหาที่หลากหลายของนักเรียน จึงเป็นชั้นเรียนที่สามารถพัฒนาไปสู่ชั้นเรียนที่เน้นการแก้ปัญหา (Problem Solving Classroom) (ศูนย์วิจัยคณิตศาสตร์ศึกษา) ทั้งนี้กระบวนการสร้างกิจกรรมการเรียนรู้ทางคณิตศาสตร์นี้ได้ดำเนินการภายใต้ นวัตกรรม “การศึกษาชั้นเรียน (Lesson Study)” ที่ใช้สำหรับการพัฒนาบทเรียน ซึ่งมีขั้นตอนของวงจรการศึกษาชั้นเรียน คือ 1) การร่วมมือกันสร้างแผนการจัดการเรียนรู้ 2) การร่วมมือกันสอนและสังเกตการสอนในชั้นเรียนเรียน และ 3) การสะท้อนการทำงานร่วมกันเป็นรายสัปดาห์ (ไมตรี อินทร์ประสิทธิ์, 2546)

การมีส่วนร่วมของนักเรียน (Student engagement) เป็นตัวแปรที่มีความสำคัญต่อการเรียนรู้ของผู้เรียน เนื่องจากเป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพกระบวนการเรียนรู้ของผู้เรียน (Wade, 1994) ทำให้นักเรียนมีผลลัพธ์ทางการเรียนในทางที่ดี ประสบความสำเร็จในการเรียน นอกจากนี้การมีส่วนร่วมในห้องเรียนจะช่วยให้นักเรียนมีการสร้างความเชื่อมั่นของตนเองเกี่ยวกับความสามารถของตนในการที่จะเรียนรู้สิ่งใหม่ (Dev, 1997 อ้างถึงใน Fredricks et al., 2004) ซึ่งองค์ประกอบของการมีส่วนร่วมของนักเรียนตามกรอบแนวคิดของ Fredricks et al. แบ่งออกเป็น 3 องค์ประกอบ คือ 1) การมีส่วนร่วมเชิงการรู้คิด (Cognitive engagement) 2) การมีส่วนร่วมเชิงอารมณ์ (Emotional engagement) และ 3) การมีส่วนร่วมเชิงพฤติกรรม (Behavioral engagement) (Fredricks et al., 2004)

จากเหตุผลที่กล่าวมาข้างต้น แสดงให้เห็นถึงความสำคัญของการมีส่วนร่วมของนักเรียนในกิจกรรมการเรียนรู้ แต่สภาพชั้นเรียนไทยในปัจจุบัน ยังไม่เอื้อต่อการให้นักเรียนเกิดการมีส่วนร่วมในการเรียนรู้ ครูจึง

ต้องเปลี่ยนบริบทชั้นเรียนให้เป็นชั้นเรียนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญอย่างแท้จริง ผู้วิจัยจึงได้นำวิธีการแบบเปิด (Open Approach) ภายใต้งานพัฒนาบทเรียนด้วยนวัตกรรมการศึกษาชั้นเรียนมาใช้ เพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาของผู้เรียนที่จะนำไปสู่การเกิดบรรยากาศแห่งการเรียนรู้ที่เอื้อให้นักเรียนประสบผลสำเร็จในการเรียน

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อศึกษาการมีส่วนร่วมของนักเรียนในชั้นเรียนคณิตศาสตร์ที่เน้นกระบวนการแก้ปัญหา

การทบทวนวรรณกรรม

การวิจัยในครั้งนี้ผู้วิจัยทำการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง สามารถสรุปได้ดังนี้

1. แนวคิดเกี่ยวกับชั้นเรียนคณิตศาสตร์ที่เน้นกระบวนการแก้ปัญหา

ชั้นเรียนที่เน้นกระบวนการแก้ปัญหาในบริบทการวิจัยครั้งนี้ คือชั้นเรียนที่ใช้การศึกษาชั้นเรียน (Lesson Study) ในการพัฒนากระบวนการสอน และใช้วิธีการแบบเปิด (Open Approach) ในการจัดการเรียนการสอน โดยมีปัญหาปลายเปิด (Open-ended problem) เป็นตัวขับเคลื่อนกิจกรรมการเรียนรู้ในชั้นเรียน เพื่อให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนรู้

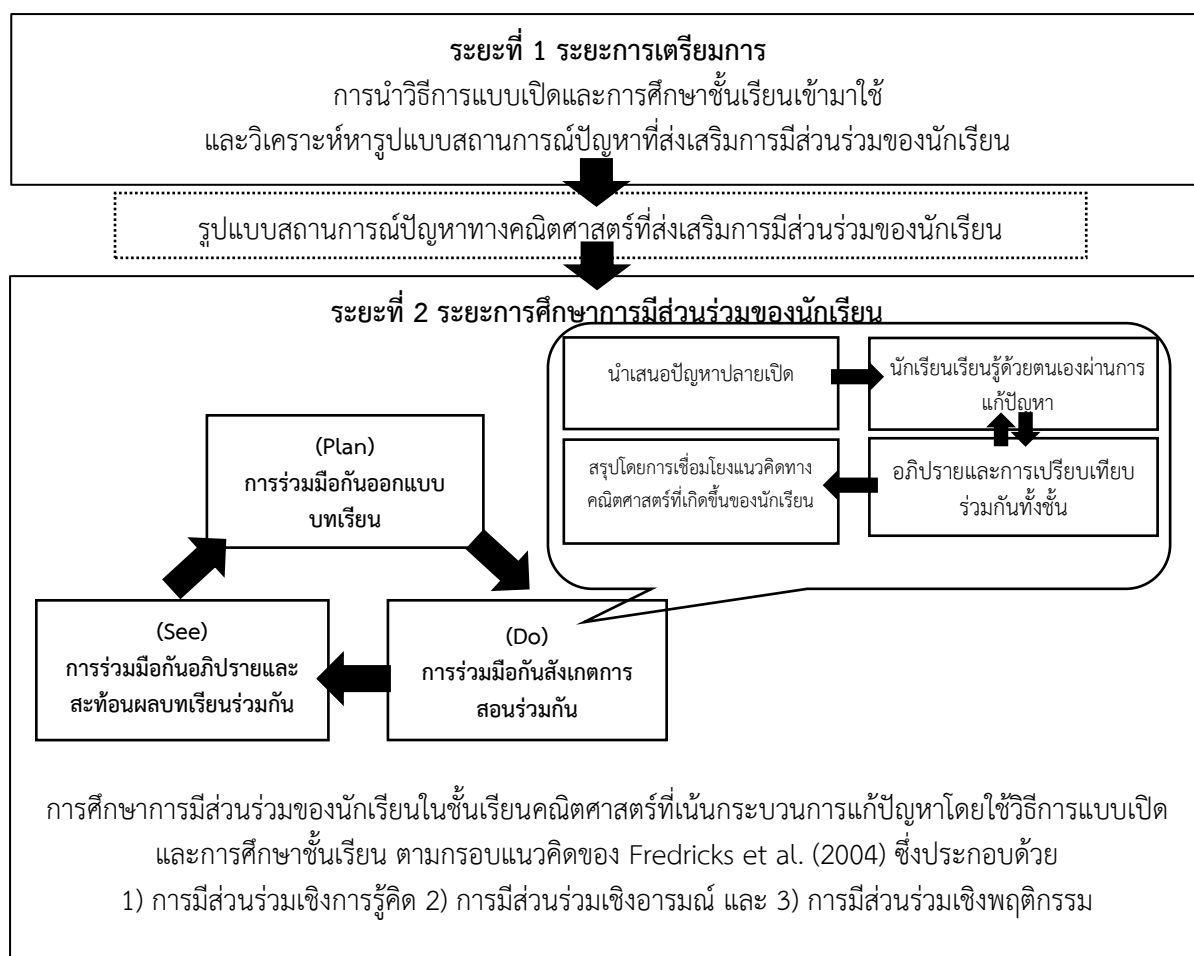
นวัตกรรมการศึกษาชั้นเรียน (Lesson Study) เป็นนวัตกรรมสำหรับการพัฒนาวิชาชีพครูที่นำแนวคิดมาจากการพัฒนาวิชาชีพครูในประเทศญี่ปุ่น ซึ่งจะใช้โรงเรียนเป็นฐานของการพัฒนา การศึกษาชั้นเรียนถูกนำมาปรับใช้ในการพัฒนาวิชาชีพครูของไทย โดยแบ่งขั้นตอนการศึกษาชั้นเรียนออกเป็น 3 ขั้นตอน ที่มีลักษณะเป็นวงจรต่อเนื่อง ได้แก่ ขั้นตอนการวางแผนการสอนร่วมกัน (Plan), ขั้นตอนการสังเกตการสอนร่วมกัน (Do) และขั้นตอนการสะท้อนผลบทเรียนร่วมกัน (See) (Inprasitha, 2010)

วิธีการสอนแบบเปิด (Open Approach) ถูกนำมาใช้ในขั้นที่ 2 ของการศึกษาชั้นเรียน ซึ่งเน้นให้นักเรียนได้มีประสบการณ์อันหลากหลายกับปัญหาปลายเปิด ทำให้นักเรียนพัฒนาความสามารถในการแก้ปัญหาคณิตศาสตร์ ประกอบด้วย 4 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นการนำเสนอปัญหาปลายเปิด, ขั้นการเรียนรู้ด้วยตนเองของนักเรียน, ขั้นการอภิปรายและการเปรียบเทียบร่วมกันทั้งชั้นเรียน และขั้นการสรุปโดยการเชื่อมโยงแนวคิดทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนที่เกิดขึ้นทั้งชั้นเรียน (Inprasitha, 2010)

2. แนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของนักเรียน

การมีส่วนร่วมของนักเรียน (Student Engagement) หมายถึงความรู้สึกทางจิตใจ ได้แก่ ความรู้สึก ความคิด เจตคติ และพฤติกรรมของนักเรียน ที่มีใจจดจ่อในกระบวนการเรียนรู้ Fredricks et al. (2004) ได้แบ่งองค์ประกอบการมีส่วนร่วมของนักเรียน ออกเป็น 3 มิติ คือ 1) การมีส่วนร่วมเชิงการรู้คิด (Cognitive engagement) การแสดงออกถึงการใช้ความคิดของนักเรียน โดยมีความมุ่งมั่นพยายามในการคิดและนำทักษะต่างๆ มาใช้ในการเรียน 2) การมีส่วนร่วมเชิงอารมณ์ (emotional engagement) เป็นปฏิกิริยาทางอารมณ์ของนักเรียนที่เกิดขึ้นขณะที่มีส่วนร่วมในการเรียนรู้ ได้แก่ ความสนใจ ความสนุกสนาน ความเบื่อ ความเศร้า ความมุ่งมั่น ไม่ท้อทอยเมื่อเจออุปสรรค และ 3) การมีส่วนร่วมเชิงพฤติกรรม (behavioral engagement) เป็นการแสดงออกของนักเรียนในขณะร่วมกิจกรรมการเรียนรู้ โดยแสดงออกถึงการเข้าร่วมกิจกรรม มีความรับผิดชอบต่องานที่ได้รับมอบหมาย มีการกำกับตนเองให้ปฏิบัติตามกฎระเบียบ และมีปฏิสัมพันธ์ร่วมกัน

กรอบแนวคิดทางการวิจัย

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ระเบียบวิธีวิจัย/วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ พื้นที่วิจัย คือ โรงเรียนบ้านส้มกบ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคามเขต 3 กลุ่มเป้าหมายเป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ปีการศึกษา 2563 จำนวน 12 คน เลือกกลุ่มเป้าหมายโดยวิธีเจาะจง (Purposive Sampling) ตามลักษณะของกลุ่มที่สอดคล้องกับงานวิจัย การวิจัยแบ่งระยะการดำเนินการวิจัยออกเป็น 2 ระยะ ได้แก่ ระยะที่ 1 ระยะเตรียมการ ระหว่างเดือน กุมภาพันธ์ - มีนาคม 2563 เพื่อเตรียมความพร้อมนักเรียนกลุ่มเป้าหมายให้คุ้นเคยกับการสอนด้วยวิธีการแบบเปิด และระยะที่ 2 ระยะการศึกษาการมีส่วนร่วมของนักเรียน ระหว่างเดือน กรกฎาคม - พฤศจิกายน 2563 เพื่อสำรวจและเก็บข้อมูลการมีส่วนร่วมของนักเรียน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยมี 4 ชนิด ได้แก่ 1) โพรโทคอลที่ได้จากการถอดเทปบันทึกวีดิทัศน์การสอนและเครื่องบันทึกเสียง ซึ่งนำไปใช้ในการถอดคำพูดและพฤติกรรมออกมาในรูปข้อความ 2) แบบประเมินการมีส่วนร่วมของนักเรียน เป็นลักษณะแบบสอบถามมาตรวัดประมาณค่า 5 ระดับเพื่อประเมินตนเอง จำนวน 15 ข้อ ที่ถูกดัดแปลงข้อคำถามมาจากแบบสอบถาม Student Engagement in Mathematics Scale (SEMS) โดย Leis, et.al (2015) 3) แบบสะท้อนผลการเรียนรู้ของนักเรียน เป็นลักษณะแบบสอบถามปลายเปิดเพื่อให้ นักเรียนเขียนบันทึกสิ่งที่ได้เรียนรู้และการมีส่วนร่วมของตนเอง ใน 3 ประเด็นที่สอดคล้องกับกรอบแนวคิดของ Fredricks et al. (2004) และ 4) แบบบันทึกภาคสนาม เพื่อบันทึกพฤติกรรมและการแสดงออกของนักเรียนแต่ละคนใน

ระหว่างการจัดการเรียนการสอน ข้อมูลที่ได้จากการเก็บรวบรวมวิเคราะห์โดยใช้ระเบียบวิธีวิเคราะห์โพรโทคอล (Protocol Analysis) และการบรรยายเชิงวิเคราะห์ (Analytic Description) ตามกรอบแนวคิดการมีส่วนร่วมของ Fredricks et al. (2004)

ผลการวิจัย

1. ผลการวิจัยระยะที่ 1 ระยะเตรียมการ

จากผลการวิเคราะห์การมีส่วนร่วมของนักเรียนในระยะที่ 1 ระยะเตรียมการ ทำให้เห็นว่าสถานการณ์ปัญหาทัศนศาสตร์ที่ช่วยส่งเสริมการมีส่วนร่วมของนักเรียนได้ดี มีลักษณะดังนี้

1) ปัญหาปลายเปิดที่มีกระบวนการแก้ปัญหาได้หลายหลายหรือมีคำตอบที่หลากหลาย ไม่จำกัดวิธีคิด เปิดโอกาสให้นักเรียนทุกคนทั้งนักเรียนกลุ่มเรียนอ่อนและนักเรียนกลุ่มเรียนเก่งสามารถประสบความสำเร็จในการแก้ปัญหาและเป็นปัญหาใหม่ ๆ ที่ท้าทายสำหรับนักเรียนทุกคน

2) บทเรียนที่มีกิจกรรม/สถานการณ์การเรียนรู้ที่กระตือรือร้น มีความเป็นรูปธรรม มีการใช้สื่อการเรียนการสอนที่ส่งเสริมความเข้าใจทางคณิตศาสตร์ผ่านแนวทางการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง

3) รูปแบบของกิจกรรมการเรียนรู้เปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีการสนทนาเกี่ยวกับการแก้ปัญหาและแนวคิดทางคณิตศาสตร์ ทำให้เกิดปฏิสัมพันธ์ระหว่างนักเรียนและระหว่างครูกับนักเรียนเป็นไปอย่างต่อเนื่อง

4) การแก้ปัญหาที่ทำให้ผู้เรียนเห็นคุณค่าว่าสิ่งที่ได้เรียนรู้นั้นสามารถนำไปใช้ประโยชน์ในชีวิตประจำวัน สามารถเชื่อมโยงไปสู่การแก้ปัญหาในโลกจริง หรือทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงและพัฒนาชีวิตของนักเรียนได้

2. ผลการวิจัยระยะที่ 2 ระยะการศึกษาการมีส่วนร่วมของนักเรียน

จากการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ โดยใช้การวิเคราะห์โพรโทคอล, แบบบันทึกย้อนผลการเรียนรู้ของนักเรียน และแบบบันทึกภาคสนามของครูผู้สอน สามารถสรุปผลการวิเคราะห์พฤติกรรมการมีส่วนร่วมของนักเรียนที่พบในแต่ละขั้นตอนการสอนตามวิธีการแบบเปิดได้ ดังนี้

ตารางที่ 1 ผลการวิเคราะห์พฤติกรรมการมีส่วนร่วมของนักเรียนที่พบในขั้นตอนการสอนตามวิธีการแบบเปิด

ขั้นตอนการสอนตามวิธีการแบบเปิด	พฤติกรรมการมีส่วนร่วมของนักเรียนที่พบ
ขั้นนำเสนอปัญหาปลายเปิด	การรู้จัก: นักเรียนมีความกระตือรือร้นพยายามที่จะแก้ปัญหาด้วยตนเอง มีการนำความรู้และประสบการณ์เดิมมาใช้ในการทำความเข้าใจสถานการณ์ปัญหา มีพฤติกรรมตรวจสอบและวิเคราะห์ข้อความในโจทย์ปัญหาก่อนการลงมือแก้ปัญหา รวมทั้งการใช้สื่อช่วยาคาดการคำตอบ อารมณ์: นักเรียนให้ความสนใจในสถานการณ์ปัญหา โดยเฉพาะคาบเรียนที่มีสื่อการเรียนการสอนที่เป็นรูปธรรม นักเรียนรู้สึกสนุกกับการใช้สื่อ มีการร่วมพูดคุยแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับสถานการณ์ปัญหาร่วมกับครูและเพื่อนในชั้น พฤติกรรม: นักเรียนมีปฏิสัมพันธ์กับครูและเพื่อนร่วมชั้นในการร่วมกันแสดงความคิดเห็น เกี่ยวกับการแก้ปัญหา และร่วมกันทบทวนความรู้ที่เรียนมา
ขั้นนักเรียนลงมือแก้ปัญหาด้วยตนเอง	การรู้จัก: นักเรียนมีความมุ่งมั่นและพยายามในการแก้ปัญหา โดยทุกคนมีบทบาทในการแก้ปัญหาทั้งนักเรียนกลุ่มอ่อนและกลุ่มเก่ง มีการนำความรู้และประสบการณ์เดิมที่เรียนมาใช้ในการวิเคราะห์และวางแผนการแก้ปัญหา มีความพยายามในการ

	คิดหาวิธีการที่แตกต่างในการแก้ปัญหาทำให้แนวคิดในการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นมีความยืดหยุ่นและหลากหลาย และมีการตรวจสอบแนวคิดร่วมกันอยู่เสมอ อารมณ์: นักเรียนมีความรู้สึกท้าทายในการแก้ปัญหา มีอารมณ์ในการโต้แย้ง และให้เหตุผลประกอบแนวคิดของตน ให้ความสนใจและพยายามใช้สื่อมาช่วยในการแก้ปัญหา มีความมั่นใจและพยายามแสดงแนวคิดที่แตกต่าง พฤติกรรม: นักเรียนมีปฏิสัมพันธ์แลกเปลี่ยนแนวคิดการแก้ปัญหา มีการปฏิบัติตามกฎระเบียบของชั้นเรียนมากขึ้น ให้การยอมรับในแนวคิดที่แตกต่าง
ขั้นอภิปรายและเปรียบเทียบร่วมกันทั้งชั้น	การรู้คิด: นักเรียนมีส่วนร่วมในการนำเสนอและให้เหตุผลประกอบแนวคิดของตน มีการอภิปรายความเหมือนและความต่างของแนวคิดที่เกิดขึ้นในชั้นเรียนร่วมกัน มีการแสดงความคิดเห็นโต้แย้ง และตั้งข้อสงสัยเมื่อพบแนวคิดที่คลาดเคลื่อนในชั้นเรียน จนนำไปสู่การอภิปรายถึงสาเหตุของแนวคิดที่คลาดเคลื่อน อารมณ์: นักเรียนมีความมั่นใจและกล้าแสดงแนวคิดที่แตกต่างมากขึ้น มีความภูมิใจเมื่อตนมีแนวคิดที่แตกต่างจากคนอื่น และไม่กังวลเมื่อถูกตั้งคำถาม หรือโต้แย้งแต่ยังร่วมอภิปรายถึงข้อผิดพลาดของตนเอง พฤติกรรม: นักเรียนต่างมีปฏิสัมพันธ์กับครูและเพื่อนร่วมชั้นในการร่วมอภิปรายแนวคิดที่เกิดขึ้น โดยให้ความสำคัญกับทุกแนวคิดที่เกิดขึ้นไม่ว่าแนวคิดนั้นจะต้องสมบูรณ์หรือไม่
ขั้นสรุปโดยการเชื่อมโยงแนวคิดทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนที่เกิดขึ้น	การรู้คิด: นักเรียนมีการเชื่อมโยงแนวคิดที่เกิดขึ้นในคาบเรียนนั้น ๆ ไปสู่ความคิดรวบยอดทางคณิตศาสตร์ และเชื่อมโยงสิ่งที่ได้เรียนรู้กับการนำไปใช้ประโยชน์ในโลกจริง อารมณ์: นักเรียนส่วนใหญ่มีสมาธิจดจ่อกับการช่วยกันสรุปแนวคิดที่เกิดขึ้นเพื่อเชื่อมโยงไปสู่ความคิดรวบยอดทางคณิตศาสตร์ สนใจและอยากที่จะทำกิจกรรมอีก พฤติกรรม: นักเรียนมีปฏิสัมพันธ์แลกเปลี่ยนเรียนรู้กับครูและเพื่อนในการร่วมกันสรุปแนวคิดที่เกิดขึ้นเพื่อเชื่อมโยงไปสู่ความคิดรวบยอดทางคณิตศาสตร์ รวมทั้งเมื่อครูให้งานหรือแบบฝึกหัดเพิ่มเติมนักเรียนมีความรับผิดชอบในการทำงานส่งอย่างสม่ำเสมอ

จากการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณจากแบบสอบถามประเมินการมีส่วนร่วมของนักเรียน สามารถสรุปผลการวิเคราะห์การมีส่วนร่วมของนักเรียนในแต่ละมิติ ดังนี้

ตารางที่ 2 แสดงผลการวิเคราะห์แบบประเมินการมีส่วนร่วมเชิงการรู้คิดของนักเรียน

ที่	การมีส่วนร่วมเชิงการรู้คิดของนักเรียน	ค่าเฉลี่ย	การแปลผล
1	ฉันตั้งใจและพยายามทำกิจกรรมการแก้สถานการณ์ปัญหาอย่างเต็มที่	4.45	มากที่สุด
2	ฉันพยายามที่จะนำความรู้ที่เคยเรียนมาใช้ในการแก้ปัญหา	4.37	มากที่สุด
3	ฉันยอมรับแนวคิดใหม่ๆ และพยายามคิดตามแนวคิดของเพื่อน	3.96	มาก
4	ฉันพยายามคิดแก้ปัญหาด้วยตนเองโดยใช้วิธีการที่หลากหลาย	3.62	มาก
5	ฉันคิดว่าสิ่งที่เรียนรู้ในวันนี้มีประโยชน์ และอยากนำไปใช้แก้ปัญหา	3.93	มาก

หรือทำแบบฝึกหัดต่อ

เฉลี่ยรวม	4.07	มาก
-----------	------	-----

จากตารางที่ 2 แสดงให้เห็นว่า นักเรียนมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมเชิงการรู้คิดของตนเอง โดยรวม อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.07$) เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า นักเรียนมีความคิดเห็นเรียงลำดับ ดังนี้ นักเรียนตั้งใจและพยายามทำกิจกรรมการแก้สถานการณ์ปัญหาอย่างเต็มที่ ($\bar{X} = 4.45$) รองลงมาคือ พยายามที่จะนำความรู้ที่เคยเรียนมาใช้ในการแก้ปัญหา ($\bar{X} = 4.37$) นักเรียนยอมรับแนวคิดใหม่ๆ และ พยายามคิดตามแนวคิดของเพื่อน ($\bar{X} = 3.96$) นักเรียนคิดว่าสิ่งที่เรียนรู้ในวันนี้มีประโยชน์และอยากนำไปใช้ แก้ปัญหาหรือทำแบบฝึกหัดต่อ ($\bar{X} = 3.93$) และลำดับสุดท้ายนักเรียนพยายามคิดแก้ปัญหาด้วยตนเองโดยใช้ วิธีการที่หลากหลาย ($\bar{X} = 3.62$)

ตารางที่ 3 แสดงผลการวิเคราะห์แบบประเมินการมีส่วนร่วมเชิงอารมณ์ของนักเรียน

ที่	การมีส่วนร่วมเชิงอารมณ์ของนักเรียน	ค่าเฉลี่ย	การแปลผล
1	ฉันคิดว่าตนเองมีความสำคัญกับกลุ่ม และภูมิใจที่ได้ช่วยเพื่อนในกลุ่ม แก้ปัญหา	4.24	มากที่สุด
2	ขณะแก้ปัญหาฉันรู้สึกท้าทาย และสนุกในการแก้ปัญหา	4.05	มาก
3	ฉันคิดว่ากิจกรรมวันนี้มีความน่าสนใจ	4.16	มาก
4	ฉันไม่ยอมแพ้หรือท้อแท้เมื่อไม่สามารถแก้สถานการณ์ปัญหาได้	3.97	มาก
5	ฉันไม่รู้สีกังวลหรือหนักใจ เมื่อครูถามคำถามหรือให้ออกไปนำเสนอแนวคิดหน้าชั้น	3.60	มาก
เฉลี่ยรวม		4.00	มาก

จากตารางที่ 3 แสดงให้เห็นว่า นักเรียนมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมเชิงอารมณ์ของตนเอง โดยรวม อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.00$) เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า นักเรียนมีความคิดเห็นเรียงลำดับ ดังนี้ นักเรียนคิดว่าตนเองมีความสำคัญกับกลุ่ม และภูมิใจที่ได้ช่วยเพื่อนในกลุ่มแก้ปัญหา ($\bar{X} = 4.24$) รองลงมาคือ คิดว่ากิจกรรมวันนี้มีความน่าสนใจ ($\bar{X} = 4.16$) ขณะแก้ปัญหานักเรียนรู้สึกท้าทายและสนุกในการแก้ปัญหา ($\bar{X} = 4.05$) นักเรียนไม่ยอมแพ้หรือท้อแท้เมื่อไม่สามารถแก้สถานการณ์ปัญหาได้ ($\bar{X} = 3.97$) และลำดับ สุดท้ายนักเรียนไม่รู้สีกังวลหรือหนักใจ เมื่อครูถามคำถามหรือให้ออกไปนำเสนอแนวคิดหน้าชั้น ($\bar{X} = 3.60$)

ตารางที่ 4 แสดงผลการวิเคราะห์แบบประเมินการมีส่วนร่วมเชิงพฤติกรรมของนักเรียน

ที่	การมีส่วนร่วมเชิงพฤติกรรมของนักเรียน	ค่าเฉลี่ย	การแปลผล
1	วันนี้ฉันได้แสดงออกในชั้นเรียน เช่น การออกมานำเสนอ การซักถาม การเสนอแนวคิดหรือความคิดเห็น	3.96	มาก
2	เมื่อเกิดข้อสงสัยหรือไม่เข้าใจ ฉันจะซักถามเพื่อนหรือครูผู้สอน	3.93	มาก
3	วันนี้ฉันได้ร่วมแก้ปัญหาพูดคุย/อภิปราย/แลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับเพื่อนในกลุ่ม	4.08	มาก
4	ฉันปฏิบัติตามข้อตกลงหรือกฎระเบียบของชั้นเรียน	3.80	มาก
5	ฉันยอมรับฟังความคิดเห็นของเพื่อนในชั้น แม้จะมีแนวคิดที่แตกต่าง	4.04	มาก

จากแนวคิดของฉันท

เฉลี่ยรวม	3.96	มาก
จากตารางที่ 4 แสดงให้เห็นว่า นักเรียนมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมเชิงพฤติกรรมของตนเอง โดยรวม อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.96$) เมื่อพิจารณารายชื่อ พบว่า นักเรียนมีความคิดเห็นเรียงลำดับ ดังนี้ นักเรียนคิดว่าตนเองได้ร่วมแก้ปัญหาพูดคุย/อภิปราย/แลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับเพื่อนในกลุ่ม ($\bar{X} = 4.08$) รองลงมาคือ นักเรียนยอมรับฟังความคิดเห็นของเพื่อนในชั้น แม้จะมีแนวคิดที่แตกต่างจากตนเอง ($\bar{X} = 4.04$) นักเรียนได้แสดงออกในชั้นเรียน เช่น การนำเสนอ การซักถาม การเสนอแนวคิดหรือความคิดเห็น ($\bar{X} = 3.96$) เมื่อเกิดข้อสงสัยหรือไม่เข้าใจ นักเรียนจะซักถามเพื่อนหรือครูผู้สอน ($\bar{X} = 3.93$) และลำดับสุดท้ายนักเรียนปฏิบัติตามข้อตกลงหรือกฎระเบียบของชั้นเรียน ($\bar{X} = 3.80$)		

อภิปรายผลการวิจัย

จากการวิเคราะห์พฤติกรรมการมีส่วนร่วมของนักเรียนในชั้น พบว่า สถานการณ์ปัญหาทางคณิตศาสตร์ที่ช่วยส่งเสริมให้นักเรียนมีส่วนร่วมในชั้นเรียน มีลักษณะเป็นปัญหาปลายเปิดที่นักเรียนไม่คุ้นเคย มีความเกี่ยวข้องกับโลกจริงในชีวิตประจำวันของนักเรียนหรือมีสื่อ/อุปกรณ์เป็นรูปธรรมให้นักเรียนได้ลงมือแก้ปัญหา เนื่องจากช่วยกระตุ้นความสนใจและทำให้นักเรียนสามารถเข้าร่วมในสถานการณ์ปัญหาได้เป็นอย่างดี เปิดโอกาสให้นักเรียนได้เรียนรู้หรือลงมือสิ่งต่าง ๆ ด้วยตนเอง สอดคล้องกับ Catherine และไมตรี อินประสิทธิ์ (Catherine, 2012; ไมตรี อินประสิทธิ์, 2557) ที่กล่าวว่า การมีส่วนร่วมทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนจะเกิดขึ้นเมื่อ คณิตศาสตร์เป็นวิชาที่นักเรียนสนุกกับการเรียน อาจเป็นบทเรียนที่มีกิจกรรม/สถานการณ์การเรียนรู้ที่กระตือรือร้น มีสื่อ/วัสดุที่เป็นรูปธรรมหรือเกม รวมทั้งนักเรียนเห็นความเชื่อมโยงระหว่างคณิตศาสตร์กับการแก้ปัญหาในชีวิตประจำวัน ผู้วิจัยจึงได้นำแนวคิดลำดับกิจกรรมการสอน (Flow of Lesson) ของไมตรี อินทร์ประสิทธิ์ มาใช้ในการออกแบบลำดับขั้นการสอนให้สอดคล้องกับลักษณะกิจกรรมที่ช่วยส่งเสริมการมีส่วนร่วมของผู้เรียน การจัดการเรียนการสอนด้วยวิธีการแบบเปิดที่มีปัญหาปลายเปิดเป็นตัวดำเนินกิจกรรมการเรียนการสอน มีส่วนช่วยส่งเสริมการมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนการสอนของนักเรียนทั้ง 3 มิติ ตามกรอบของ Fredricks et al. (2004) ได้แก่

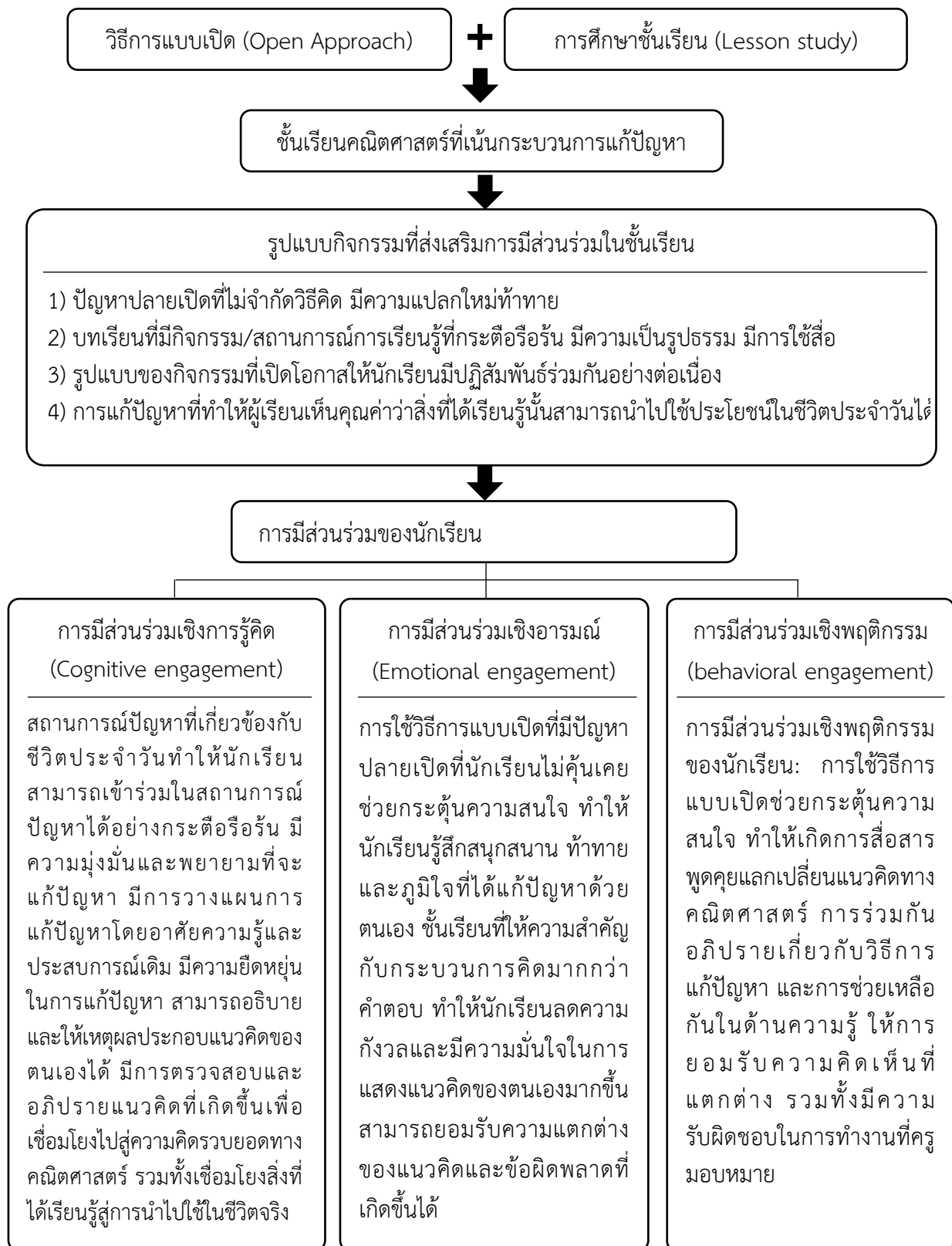
1) การมีส่วนร่วมเชิงการรู้คิดของนักเรียน ปัญหาปลายเปิดที่มีความสอดคล้องกับโลกจริงในชีวิตประจำวันของนักเรียนที่นักเรียนไม่คุ้นเคย ช่วยกระตุ้นความสนใจและทำให้ปัญหาเกิดความหมายกับนักเรียน เมื่อสถานการณ์ปัญหาที่ครูให้เกิดความหมายและกลายเป็นปัญหาของนักเรียน จะทำให้นักเรียนมีความมุ่งมั่นและพยายามในการแก้ปัญหาด้วยตนเองมากขึ้น มีการนำความรู้เดิมและประสบการณ์ในชีวิตประจำวันมาใช้ในการทำความเข้าใจปัญหาและคิดหาวิธีแก้ปัญหา ชั้นเรียนที่ครูให้โอกาสนักเรียนได้ลงมือแก้ปัญหาด้วยตนเอง โดยไม่เข้าไปแทรกแซงหรือแสดงตัวอย่างให้นักเรียนทำตาม ทำให้นักเรียนมีความรู้สึกท้าทายในการแก้ปัญหา สอดคล้องกับไมตรี อินทร์ประสิทธิ์ (2546) ที่กล่าวถึงชั้นเรียนคณิตศาสตร์ที่มีวัฒนธรรมที่ครูต้องอธิบายเนื้อหาใหม่และทำโจทย์ตัวอย่างให้ดูก่อน ทำให้นักเรียนไม่เกิดความกระตือรือร้นและความท้าทายในการแก้ปัญหา เนื่องจากกระบวนการเรียนการสอนเน้นโจทย์ปัญหาทางด้านความรู้ความจำ การทำตามตัวอย่าง นอกจากนี้วัฒนธรรมชั้นเรียนเน้นกระบวนการแก้ปัญหามากกว่าการตัดสินใจผลลัพธ์ของปัญหา ทำให้นักเรียนมีแนวคิดที่ยึดหยุ่นในการแก้ปัญหา สามารถคิดแก้ปัญหาด้วยวิธีการที่หลากหลาย ไม่กังวลกับความถูกต้องของผลลัพธ์เพียงอย่างเดียว ให้ความสำคัญกับทุกแนวคิดที่เกิดขึ้นในชั้นแม้จะเป็นแนวคิดที่ไม่สมบูรณ์ แต่สามารถตรวจสอบและอภิปรายร่วมกันจนนำไปสู่ความคิดรวบยอดทางคณิตศาสตร์ได้

2) การมีส่วนร่วมเชิงอารมณ์ของนักเรียน การจัดการเรียนการสอนตามขั้นตอน 4 ขั้นตอนวิธีการแบบเปิด ส่งผลให้นักเรียนมีส่วนร่วมเชิงอารมณ์เป็นอย่างมาก เห็นได้จากการที่นักเรียนสะท้อนผลความรู้สึกล้างเรียนในเชิงบวกทั้งความรู้สึกสนุกสนาน ชอบ รู้สึกท้าทาย ภูมิใจและประทับใจในกิจกรรม อยากที่จะทำกิจกรรมรูปแบบนี้อีก ซึ่งความรู้สึกที่กล่าวมาจัดเป็นการมีส่วนร่วมเชิงอารมณ์ในทางบวกตามที่ Fredricks et al.(2004) กล่าวไว้ โดยปัญหาปลายเปิดที่มีความเกี่ยวข้องกับโลกจริงในชีวิตประจำวันของนักเรียน หรือมีสื่อ/อุปกรณ์ที่เป็นรูปธรรม มีส่วนกระตุ้นความสนใจ ทำให้นักเรียนรู้สึกสนุกและท้าทาย อยากที่จะลงมือแก้สถานการณ์ปัญหา สอดคล้องกับ ไมตรี อินประสิทธิ์ (2557) ที่กล่าวว่า การแก้ปัญหาปลายเปิดเป็นกระบวนการสร้างความสนใจและกระตุ้นเร้าให้นักเรียนลงมือแก้ปัญหาด้วยตนเองผ่านกิจกรรมและการทำงานร่วมกับผู้อื่น การเรียนการสอนที่ใช้การแก้ปัญหาปลายเปิดจะเน้นกระบวนการแก้ปัญหา มากกว่าจะสนใจคำตอบ ซึ่งนั่นทำให้นักเรียนลดความกังวลว่าคำตอบหรือแนวคิดของตนเองจะผิด ทำให้นักเรียนมีความมั่นใจในการแสดงแนวคิดของตนเองมากขึ้น การที่ผู้เรียนได้ลงมือแก้ปัญหาด้วยตนเองนอกจากจะสร้างความรู้สึกรู้สึกสนุกและความท้าทายให้นักเรียนแล้ว เมื่อแก้ปัญหาสำเร็จนักเรียนยังรู้สึกภูมิใจที่สามารถแก้ปัญหาได้ด้วยตนเอง สอดคล้องกับ Catherine (2012) ที่กล่าวถึงลักษณะกิจกรรมที่ช่วยส่งเสริมการมีส่วนร่วมจะต้องเป็นไปในเชิงบวก เปิดโอกาสให้นักเรียนทุกคนประสบความสำเร็จในระดับหนึ่งและเป็นสิ่งที่ท้าทายสำหรับทุกคน

3) การมีส่วนร่วมเชิงพฤติกรรมของนักเรียน จะเห็นได้ว่าการใช้ปัญหาปลายเปิดที่เชื่อมโยงกับโลกจริงในชีวิตประจำวันของนักเรียน มีส่วนช่วยกระตุ้นความสนใจและทำให้นักเรียนมีความกระตือรือร้นอยากที่จะแก้ปัญหาด้วยตนเอง นักเรียนจึงมีความรับผิดชอบต่องานที่ครูมอบหมาย เมื่อต้องทำงานเป็นกลุ่ม นักเรียนการวางแผนช่วยเหลือกันในการทำงานกลุ่ม การใช้ปัญหาปลายเปิดที่นักเรียนไม่คุ้นเคย ทำให้นักเรียนมีโอกาสเผชิญกับความยุ่งยากและปัญหาที่แท้จริง ซึ่งช่วยส่งเสริมให้เกิดการสื่อสาร พูดคุยแลกเปลี่ยนแนวคิดทางคณิตศาสตร์และร่วมกันอภิปรายเกี่ยวกับวิธีการแก้ปัญหาในกลุ่มย่อย (สัมพันธ์ ถิ่นเวียงทอง, 2555) เมื่อครูให้นักเรียนออกมานำเสนอและอภิปรายแนวคิดหน้าชั้น ทำให้นักเรียนมีโอกาสได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันทั้งชั้นเรียน ซึ่งการที่ครูไม่ตัดสินแนวคิดของนักเรียน ทำให้นักเรียนกล้าที่จะแสดงความคิดเห็นและอภิปรายด้วยเหตุผลของตนเองอย่างไม่กลัวว่าจะถูกหรือผิด

จากที่กล่าวมาจึงสรุปได้ว่า ชั้นเรียนคณิตศาสตร์ที่เน้นกระบวนการแก้ปัญหา โดยใช้ปัญหาปลายเปิดเป็นตัวดำเนินกิจกรรมการเรียนการสอนผ่าน 4 ขั้นตอนของวิธีการแบบเปิด โดยใช้แนวคิดลำดับกิจกรรมการสอน (Flow of Lesson) ของไมตรี อินทร์ประสิทธิ์ มาใช้ในการออกแบบลำดับขั้นการสอน เป็นชั้นเรียนที่นักเรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนรู้สูง เนื่องจากนักเรียนได้สร้างการเรียนรู้และลงมือแก้ปัญหาด้วยตนเอง ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ Fredricks และ Trowler (Fredricks et al., 2004; Trowler, 2010) นอกจากนี้ ยังพบว่า นักเรียนที่มีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนในระดับสูง จะมีประสิทธิภาพในการเรียนรู้มากกว่านักเรียนที่มีส่วนร่วมในการเรียนรู้ต่ำ ซึ่งเห็นได้จากความสมบูรณ์ของแนวคิดในการแก้ปัญหาและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนจากคะแนนแบบทดสอบท้ายหน่วยการเรียนรู้

สรุปองค์ความรู้

ภาพที่ 2 สรุปองค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย

ข้อเสนอแนะ

1. จากผลการวิจัยในครั้งนี้ สามารถนำแนวทางในการสอนไปใช้ในการออกแบบสถานการณ์ปัญหาหรือกิจกรรมที่ช่วยส่งเสริมให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนรู้ โดยกิจกรรมที่มีความเชื่อมโยงกับชีวิตประจำวันของนักเรียน มีสื่อ/วัสดุที่เป็นรูปธรรม หรือกิจกรรมในรูปแบบเกม จะช่วยกระตุ้นความสนใจ ทำให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนรู้ได้เป็นอย่างดี
2. ผู้ที่สนใจทำวิจัยสามารถวิเคราะห์ข้อมูลตามกรอบแนวคิดการมีส่วนร่วมอื่น ๆ ที่มีความน่าเชื่อถือหรือการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับความสัมพันธ์ของการมีส่วนร่วมของนักเรียนกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่เกิดขึ้น เพื่อเป็นการยืนยันให้เห็นถึงความสำคัญของการมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนรู้ของนักเรียน

เอกสารอ้างอิง (อ้างอิงท้ายเรื่องเป็นภาษาอังกฤษทั้งหมด)

- นฤมล อินทร์ประสิทธิ์. (2552). การศึกษาชั้นเรียน: นวัตกรรมเพื่อการปฏิรูปครู. *วารสารศึกษาศาสตร์*, 32(2), 12-21.
- Inprasitha, N. (2009). Lesson Study: Innovation for Teacher Reform. *Journal of Education Khon Kaen University*, 32(2), 12-21.
- ไมตรี อินทร์ประสิทธิ์. (2547). การสอนโดยใช้วิธีการแบบเปิดในชั้นเรียนคณิตศาสตร์ของญี่ปุ่น. *KKU Journal of Mathematics Education*, 1(1), 1-17.
- Inprasitha, M. (2004). Teaching by Open-Approach Method in Japanese Mathematics. *KKU Journal of Mathematics Education*, 1(1), 1-17.
- ไมตรี อินทร์ประสิทธิ์. (2557). กระบวนการแก้ปัญหาในคณิตศาสตร์ระดับโรงเรียน. ขอนแก่น: มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- Inprasitha, M. (2014). *Processes of Problem Solving in school Mathematics*. KhonKaen: Khon Kaen University.
- ไมตรี อินทร์ประสิทธิ์. (2562). (บรรยาย) การสอนทักษะการคิดในศตวรรษที่ 21 ระดับประถมศึกษา: การออกแบบลำดับการสอน (Flow of Lesson). EDUCA 2018: The 13th Annual Congress for Teacher Professional Development.
- Inprasitha, M. (2019). *Teaching 21st Century Thinking Skills in Elementary Level: Designing the Order of Instruction (Flow of Lesson)*. EDUCA 2018: The 13th Annual Congress for Teacher Professional Development.
- สัมพันธ์ ถิ่นเวียงทอง. (2555). การสื่อสารกลุ่มย่อยทางคณิตศาสตร์ในชั้นเรียนในบริบทการศึกษาชั้นเรียน และวิธีการแบบเปิด. วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาคณิตศาสตร์ศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- Thinwiangthong, S . (2012). *Small-group Mathematical Communication in Classroom in Lesson Study and Open Approach Context*. Doctor of Philosophy Thesis in Mathematics Education, Graduate School, Khon Kaen University
- Catherine, A. (2012). Engagement with Mathematics: What Does It Mean and What Does It Look Like?. *Australian Primary Mathematics Classroom*, 17(1), 9-13.
- Fredricks, J. A., Blumenfeld, P. C., & Paris, A. H. (2004). School Engagement: Potential of the Concept, State of the Evidence. *Review of Educational Research*, 74(1), 59-109.

- Leis, M., Schmidt, K. M., & Rimm-Kaufman, S. E. (2015). Using the partial credit model to evaluate the student engagement in mathematics scale. *Journal of applied measurement*, 16(3), 251-267.
- Nohda, N. (2000). Teaching by Open-Approach Method in Japanese Mathematics Classroom. *Proceeding of the 24th Conference of the International Group for the Psychology of Mathematics Education (PME 24)*. (pp. 39-54). Hiroshima, Japan. Hiroshima University.
- Takahashi, A. & Yoshida, M. (2004). Ideas for Establishing Lesson-Study Communities, *Teaching Children Mathematics*. 10(9), 436-443.
- Trowler, V. (2010). *Student engagement literature review*. New York: The Higher Education Academy.
- Wade, R. (1994). Teacher education students' views on class discussion: implications for fostering critical thinking. *Teaching and Teacher Education*. 10(2): 231-243.

การศึกษาแผนการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดการคิดอย่างมีศิลปะ ในรายวิชาศิลปะพื้นฐาน เพื่อ
ส่งเสริมการสร้างสรรค์ผลงานและการรับรู้สุนทรียภาพ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5
A STUDY EFFECT OF INSTRUCTION ARTFUL THINKING IN ART FOUNDATION
COURSE TO ENHANCE CREATIVITY AND AESTHETICS PERCEPTION FOR 11TH
GRADE STUDENTS

ศศิวิมล แสงกรต¹, พิสิฐ ตั้งพรประเสริฐ และ วิสูตร โพธิ์เงิน
Sasiwimon Saengkrod Pisit Tangpornprasert, Wisoot Phongern
VISUAL ARTS EDUCATION, SILPAKRON UNIVERSITY
SAMILDZII@GMAIL.COM¹

Received 21 July 2022; Revised 11 October 2022; Accepted 11 October 2022.

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีเป็นการวิจัยเชิงทดลอง ใช้แนวคิดทฤษฎีศิลปศึกษา ร่วมกับรูปแบบการเรียนรู้การคิดเชิงศิลปะ Artful Thinking และ ทฤษฎีพัฒนาสุนทรียภาพของ Michael J. Parson เป็นกรอบการวิจัย กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5/2 โรงเรียนปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี จำนวน 26 คน โดยผู้วิจัยได้มาจากการสุ่มอย่างง่าย โดยใช้ห้องเรียนเป็นหน่วยสุ่ม เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือ 1) แผนการเรียนรู้ตามแนวคิดการคิดอย่างมีศิลปะ 2) แบบประเมินการรับรู้สุนทรียภาพ 3) แบบประเมินการสร้างสรรค์ผลงานศิลปะ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ประกอบด้วย 1) การหาค่าประสิทธิภาพของแผนกิจกรรมการเรียนรู้การจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดการคิดอย่างมีศิลปะ โดยใช้สูตรประสิทธิภาพE1/E2 2) ค่าสถิติที่ใช้ในการหาระดับการรับรู้สุนทรียภาพและระดับการสร้างผลงานศิลปะของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ยวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า

1. ผลการประเมินประสิทธิภาพแผนการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดการคิดอย่างมีศิลปะ มีค่าดัชนีความสอดคล้องของเครื่องมือ (Index Item Objective Congruence: IOC) ซึ่งมีค่า IOC = 0.67 - 1.00 อยู่ในระดับคุณภาพที่ผู้เชี่ยวชาญเห็นด้วยมาก
2. ผลคะแนนการสร้างผลงานศิลปะมีผลประเมินระหว่างการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ (E1) ได้ค่าประสิทธิภาพ = ร้อยละ 92.09 และผลหลังการประเมินหลังการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ (E2) ได้ค่าประสิทธิภาพ = 93.90 หรือ 92.09/93.90 ซึ่งได้ผลสูงกว่าเกณฑ์ที่ตั้งไว้ คือ 90/90
3. ผลการประเมินการรับรู้สุนทรียภาพของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 หลังการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิดการคิดอย่างมีศิลปะอยู่ในระดับ 5 ความเป็นตัวตน (Autonomy) เป็นไปตามสมมุติฐานที่ตั้งไว้

คำสำคัญ: แผนการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดการคิดอย่างมีศิลปะ; การสร้างสรรค์ผลงาน; การรับรู้สุนทรียภาพ

Abstract

This research aims to 1) study efficiency of the lesson plans on instruction artful thinking in art foundation course to enhance creativity and aesthetics perception for 11th grade students. 2) study student creativity in art after learning by instruction artful thinking in art foundation course to enhance creativity and aesthetics for 11th grade students. 3) study student aesthetics in art after learning by instruction artful thinking in art foundation course to enhance creativity and aesthetics for 11th grade students. This research is an experimental research with a sample group of research in Mathayomsuksa 5/2 Pakkred School 26 students. The research instruments were : Lesson plans on artful thinking, aesthetics evaluation form of art and evaluation form of work of art. The data were analyzed by percentage, mean and content analysis.

Keywords: Artful thinking; Art creations; Aesthetics perception

บทนำ

สถานการณ์โลกในปัจจุบันที่เต็มไปด้วยการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา มีการเชื่อมโยงข้อมูลข่าวสาร และมีความรู้ใหม่ๆ เกิดขึ้นมากมาย ทุกคนสามารถสื่อสารระหว่างกันได้ทุกหนทุกแห่งทั่วโลก ทำให้การใช้ชีวิตและความเป็นอยู่ของคนในสังคมมีความสลับซับซ้อนมากขึ้นกว่าเดิม ดังนั้นการศึกษาจึงมีบทบาทสำคัญที่จะต้องเพิ่มพูนทักษะการเรียนรู้และฝึกฝน รวมทั้งการเตรียมพร้อมทักษะในศตวรรษที่ 21 (21 Century Skills) เพื่อให้นักเรียนเติบโตและใช้ชีวิตอย่างมีความสุข นอกจากนี้มีองค์ความรู้ใหม่เกิดขึ้นอยู่ตลอดเวลา ทำให้เนื้อหาวิชามีมากขึ้นกว่าที่จะเรียนรู้จากในห้องเรียนได้หมด ครูผู้สอนจึงจำเป็นต้องปรับเปลี่ยนวิธีการจัดการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของสังคม เทคโนโลยี และการเรียนรู้ของนักเรียน จากผู้สอนคือผู้ถ่ายทอด ปรับเปลี่ยนบทบาทเป็นผู้ชี้แนะวิธีค้นคว้าหาความรู้เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้สามารถแสวงหาความรู้และประยุกต์ใช้ทักษะต่าง ๆ สร้างความเข้าใจด้วยตนเอง (บัณฑิต ทิพากร, 2550) คุณสมบัติที่สำคัญที่สุดที่คนในโลกปัจจุบันนี้จำเป็นต้องมีเพื่อให้มีชีวิตอยู่อย่างมีความสุขก็คือ “การคิดเป็น” ทักษะการคิดมีความสำคัญและเป็นสิ่งที่มีคุณค่าเพราะการคิดช่วยให้คนได้มองเห็นภาพปัญหาต่าง ๆ มีความคิดและทำงานอย่างเป็นระบบ มีความคิดสร้างสรรค์ สามารถคิดแก้ปัญหาเมื่อพบเจอกับอุปสรรค จากประสบการณ์การสอนของผู้วิจัย พบว่าเด็กในปัจจุบันมีความคิดสร้างสรรค์ลดลงเรื่อย ๆ เมื่อจัดกิจกรรมศิลปะเพื่อฝึกให้เด็กได้ใช้ความคิดสร้างสรรค์ กลับพบว่า มีเด็กจำนวนน้อยที่แสดงให้เห็นถึงความคิดสร้างสรรค์ เด็กส่วนใหญ่จะถนัดกับการทำตามแบบหรือตามสิ่งที่เด็กเคยพบเห็นมาก่อนมากกว่าการพยายามคิดขึ้นมาใหม่ ทั้งที่ศิลปะเป็นวิชาที่สามารถส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ได้ค่อนข้างง่าย และเด็กที่ชอบศิลปะน่าจะเป็นผู้ที่มีความคิดสร้างสรรค์ แต่ความคิดนี้อาจไม่เป็นความจริงเสมอไป ถ้าไม่ได้รับการส่งเสริมมาอย่างถูกต้อง จึงเป็นเรื่องจำเป็นอย่างยิ่งที่ครูจะต้องตระหนักและหาวิธีการเพื่อส่งเสริมให้เด็กได้พัฒนาความคิดสร้างสรรค์ สิ่งที่สำคัญอยู่ที่การหาวิธีการที่จะทำให้ครูสามารถนำความคิดสร้างสรรค์ที่มีอยู่ในตัวเด็กออกมาให้ได้ ซึ่งจะต้องมีการฝึกฝนอย่างสม่ำเสมอ ครูจึงเป็นบุคคลที่มีความสำคัญต่อการฝึกฝนทางด้านความคิดสร้างสรรค์ของเด็กมาก เพราะจะเป็นผู้ที่คอยจัดเตรียมกิจกรรมต่าง ๆ มาให้นักเรียนได้ฝึกฝนความคิดสร้างสรรค์ ซึ่งกิจกรรมที่จะช่วยพัฒนาความคิดสร้างสรรค์มีอยู่มากมาย เป็นหน้าที่ของครูที่จะต้องเป็นผู้คัดเลือกมาให้เหมาะสมกับเด็กแต่ละวัย

หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 กำหนดให้ผู้เรียนจำเป็นต้องเรียนรู้ในกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ คือ ความรู้และทักษะในการคิดริเริ่ม จินตนาการ สร้างสรรค์งานศิลปะ สุนทรียภาพ และการเห็นคุณค่าทางศิลปะ กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ สาระทัศนศิลป์ มีสาระสำคัญ คือ กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะมุ่งพัฒนาให้ผู้เรียนเกิดความรู้ ความเข้าใจ มีทักษะวิธีการทางศิลปะ เกิดความซาบซึ้งในคุณค่าของศิลปะ เปิดโอกาสให้ผู้เรียนแสดงออกอย่างอิสระในศิลปะแขนงต่าง ๆ ประกอบด้วยสาระสำคัญ คือ ทัศนศิลป์ มีความรู้ความเข้าใจองค์ประกอบศิลป์ ทัศนธาตุ สร้างและนำเสนอผลงานทางทัศนศิลป์จากจินตนาการโดยสามารถใช้อุปกรณ์ที่เหมาะสม รวมทั้งสามารถใช้เทคนิค วิธีการของศิลปินในการสร้างผลงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ วิเคราะห์ วิพากษ์วิจารณ์ คุณค่างานทัศนศิลป์ เข้าใจความสัมพันธ์ระหว่างทัศนศิลป์ ประวัติศาสตร์ และวัฒนธรรม เห็นคุณค่างานศิลปะที่เป็นมรดกทางวัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่น ภูมิปัญญาไทย และสากล ชื่นชม ประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน (หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2551 : 1)

แนวคิดในการจัดกิจกรรมศิลปะ เป็นสิ่งที่ท้าทายสำหรับผู้สอนและเด็กในการเรียนรู้ศิลปะ ซึ่งสาระสำคัญในการจัดการเรียนรู้ศิลปะสำหรับเด็ก คือ เด็กสามารถ “เชื่อมโยง” “ค้นหาตรวจสอบ” และ “ประยุกต์” ในแนวความคิดที่กว้างขวาง การที่จะจัดกิจกรรมการเรียนรู้ เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ ผู้สอนควรมีหลักและแนวคิดในการจัดการเรียนรู้ศิลปะ ซึ่งหลักแนวคิดการสอนศิลปะที่สำคัญ คือ ทฤษฎีศิลปศึกษา ครอบคลุมทั้ง 4 แกน คือ แกนศิลปะปฏิบัติ (Art Production) แกนประวัติศาสตร์ศิลป์ (Art History) แกนสุนทรียศาสตร์ (Aesthetics) และแกนศิลปะวิจารณ์ (Art Criticism) ให้นำหนักแต่ละแกนให้เหมาะสมกับช่วงชั้นการศึกษา (วิสูตร โพธิ์เงิน, 2556 : 19-20)

การพัฒนาการคิดอย่างมีศิลปะ Artful Thinking เป็นการพัฒนาการคิดผ่านงานศิลปะที่เน้นในเรื่องประสบการณ์และการชื่นชมงานศิลปะ โดยมีจุดมุ่งหมายในการพัฒนา ส่งเสริม และช่วยเหลือนักเรียนในการเรียนรู้ อย่างรอบคอบ เป็นระบบระเบียบตามเหตุและผล วัตถุประสงค์หลัก คือ การช่วยเหลือครูผู้สอนในการใช้ศิลปะประเภททัศนศิลป์ เพื่อเสริมสร้างการคิดและการเรียนรู้ของนักเรียน มีเป้าหมายกว้างๆ 2 ประการ คือ 1) เป็นแนวทางช่วยเหลือผู้สอนในการเชื่อมโยง และสร้างความหลากหลายในงานศิลปะและการเรียนการสอน 2) เป็นแนวทางการช่วยเหลือผู้สอนในการใช้งานศิลปะเพื่อพัฒนากระบวนการคิดของผู้เรียน องค์ประกอบหลัก Artful Thinking นั้นมี 6 องค์ประกอบ ดังนี้ 1. จานสีแห่งการคิด 2. การคิดเป็นกิจวัตร 3. งานศิลปะ 4. การเชื่อมโยงหลักสูตร 5. การเรียนรู้ที่มองเห็นได้ และ 6. กลุ่มการเรียนรู้ของผู้สอน แนวคิดกิจกรรมทั้ง 6 กิจกรรม จะมีส่วนช่วยในการเสริมสร้างพฤติกรรมสร้างกระบวนการทางความคิดของผู้เรียน ซึ่งกระบวนการเหล่านี้ ได้ผ่านการพัฒนาผ่าน “การคิดอย่างเป็นกิจวัตร” ส่งผลให้ผู้เรียนมีความคิดที่ลึกซึ้งมากขึ้นในชั้นเรียน จากความสำคัญดังกล่าว ผู้วิจัยในฐานะครูผู้สอนกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ รับผิดชอบการสอนในรายวิชาศิลปะ พื้นฐาน นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 จึงสนใจที่จะศึกษาประสิทธิภาพแผนการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดการคิดอย่างมีศิลปะ ในรายวิชาศิลปะพื้นฐาน เพื่อส่งเสริมการสร้างสรรคผลงานและการรับรู้สุนทรียภาพ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 เพื่อพัฒนารูปแบบแผนการจัดการเรียนรู้ไปสู่การปฏิบัติ ตอบสนองเจตนารมณ์ของหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 และเพื่อเป็นการพัฒนาศักยภาพของผู้เรียน ทั้งยังช่วยส่งเสริมทักษะการประเมินค่า และทักษะการคิดสร้างสรรค์ ซึ่งเป็นทักษะขั้นสูงที่มีความสำคัญต่อการดำรงชีวิตในศตวรรษที่ 21 สามารถนำความรู้ไปประยุกต์ใช้กับชีวิตจริง และมีเจตคติที่ดีเข้าใจศิลปะอย่างชัดเจนยิ่งขึ้น

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาประสิทธิภาพแผนการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดการคิดอย่างมีศิลปะ ในรายวิชาศิลปะพื้นฐาน เพื่อส่งเสริมการสร้างสรรค์ผลงานและสุนทรียภาพ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5
2. เพื่อศึกษาผลการสร้างสรรค์งานศิลปะของผู้เรียน หลังการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดการคิดอย่างมีศิลปะ ในรายวิชาศิลปะพื้นฐาน เพื่อส่งเสริมการสร้างสรรค์ผลงานและสุนทรียภาพ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5
3. เพื่อศึกษาการรับรู้สุนทรียภาพในการสร้างสรรค์ผลงานศิลปะของผู้เรียน หลังการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดการคิดอย่างมีศิลปะ ในรายวิชาศิลปะพื้นฐาน เพื่อส่งเสริมการสร้างสรรค์ผลงานและสุนทรียภาพ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5

การทบทวนวรรณกรรม

ผู้วิจัยได้ศึกษาเนื้อหาสาระที่สำคัญของแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง มีดังนี้

1. ผู้วิจัยได้ศึกษาหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ของกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ สาระทัศนศิลป์ ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4-6 มี 2 มาตรฐาน 14 ตัวชี้วัด มีจุดประสงค์เพื่อให้ผู้เรียนสามารถสร้างสรรค์งานทัศนศิลป์ตามจินตนาการ มีความคิดสร้างสรรค์ วิเคราะห์ วิพากษ์วิจารณ์คุณค่างานทัศนศิลป์ ถ่ายทอดความรู้สึก ความคิด ต่องานศิลปะอย่างอิสระ ชื่นชม ประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันมีความเข้าใจความสัมพันธ์ระหว่างทัศนศิลป์ ประวัติศาสตร์ และวัฒนธรรม เห็นคุณค่างานทัศนศิลป์ที่เป็นมรดกทางวัฒนธรรม ภูมิปัญญา ท้องถิ่น ภูมิปัญญาไทยและสากล (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551)

2. หลักสูตรสถานศึกษาโรงเรียนปากเกร็ด ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ (ทัศนศิลป์) ในรายวิชา ศ 32102 ศิลปะพื้นฐาน กำหนดให้ผู้เรียน ศึกษา วิเคราะห์ ผูกทักษะการใช้วัสดุ อุปกรณ์ กระบวนการและเทคนิคที่สูงขึ้นในการสร้างสรรค์ผลงานทัศนศิลป์ด้วยหลักการออกแบบและการจัดองค์ประกอบศิลป์ จากแนวคิดและวิธีการสร้างงานของศิลปินที่ชื่นชอบได้อย่างเหมาะสมและมีประสิทธิภาพ วิเคราะห์ และเปรียบเทียบงานทัศนศิลป์ในรูปแบบตะวันออก ตะวันตก และจุดมุ่งหมาย การเลือกใช้วัสดุ อุปกรณ์และเทคนิคของศิลปินในการแสดงออกทางทัศนศิลป์ อภิปราย และเปรียบเทียบอิทธิพลของวัฒนธรรมระหว่างประเทศที่มีต่อผลงานทัศนศิลป์ในสังคม เห็นคุณค่าและนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันด้วยความชื่นชมโดยใช้กระบวนการคิด กระบวนการสืบค้นข้อมูล กระบวนการปฏิบัติและกระบวนการพิจารณาคุณค่า เพื่อให้เกิดความรู้ ความเข้าใจสามารถนำไปปฏิบัติและประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้อย่างเหมาะสม

3. รูปแบบการเรียนรู้ตามแนวคิดการคิดอย่างมีศิลปะ (*Artful Thinking*)

เป็นรูปแบบการเรียนรู้ตามแนวคิดการคิดอย่างมีศิลปะเน้นในเรื่องประสบการณ์และการชื่นชมงานศิลปะ โดยมีจุดมุ่งหมายในการพัฒนา ส่งเสริมและช่วยเหลือให้นักเรียนในเรียนรู้อย่างรอบคอบ เป็นระบบระเบียบตามเหตุและผล *Artful Thinking* เป็นหนึ่งในหลาย ๆ โครงการของ *Project Zero* ที่มีความเชื่อมต่อกับแนวคิด “การเรียนรู้ที่มองเห็นได้” (*Visible Thinking*) องค์ประกอบหลักของการพัฒนาการคิดผ่านงานศิลปะนั้นมี 6 องค์ประกอบ ดังนี้ 1. *The Artful thinking Palette* ซึ่งเป็นหัวใจสำคัญของแนวคิดการพัฒนาการคิดผ่านงานศิลปะ 2. การคิดเป็นกิจวัตร 3. งานศิลปะ 4. การเชื่อมโยงหลักสูตร 5. การเรียนรู้ที่มองเห็นได้ และ 6. กลุ่มการเรียนรู้ของผู้สอน แนวทางการพัฒนาการคิดผ่านงานศิลปะ เป็นโครงการที่พัฒนาโดย *Project Zero* ของมหาวิทยาลัย *Harvard* โดยร่วมมือกับโรงเรียนรัฐบาลต่าง ๆ ของเมือง *Traverse* รัฐ *Michigan* (*Traverse City, Michigan Area Public Schools (TCAPS)*) มีจุดมุ่งหมายในการพัฒนาตัวแบบวิธีการในการบูรณาการ

วิชาศิลปะในชั้นเรียนวิชาปกติต่าง ๆ วัตถุประสงค์หลัก คือการช่วยเหลือครูผู้สอนในการใช้ศิลปะประเภททัศนศิลป์และดนตรีในการเรียนการสอนรายวิชาอื่น ๆ เพื่อเสริมสร้างการคิดและการเรียนรู้ของนักเรียน

4. ทฤษฎีพัฒนาสุนทรียภาพของ *Parsons, M. J. (1987)*. ตามทฤษฎีนี้ *Parsons* ให้ความสำคัญในเรื่องของการรู้การเข้าใจ เพราะเราจะเข้าใจบุคคลหนึ่งได้ก็ต่อเมื่อเราเข้าใจสิ่งที่เขาคิด การเข้าใจงานศิลปะเป็นลำดับพัฒนาการ นอกจากนี้ขั้นการพัฒนาของ *Parsons* ได้มาจากทฤษฎีพัฒนาการทางจิตวิทยาที่เป็นลำดับขั้นรูปแบบ ซึ่งบุคคลควรมีลำดับขั้นจาก 1 ไป 5 สามารถเทียบเคียงกับระดับอายุได้อย่างชัดเจน ประกอบด้วย 5 ระดับ ดังนี้ ระดับที่ 1 ความชื่นชอบ (*Favoritism*) ระดับที่ 2 ความงามและความจริง (*Beauty and Realism*) ระดับที่ 3 การแสดงออก (*Expressiveness*) ระดับที่ 4 แบบอย่างและรูปแบบ (*Style and Form*) และ ระดับที่ 5 ความเป็นตัวตน (*Autonomy*) แต่ละระดับมีความจำเป็นในการเตรียมการอย่างดีสำหรับการจัดการเรียนการสอนที่เน้นสุนทรีย ในแต่ละขั้นตอนต้องสร้างประสบการณ์ตรงให้กับนักเรียนได้เรียนรู้ด้วยการลงมือปฏิบัติจริงสร้างปฏิสัมพันธ์ระหว่างเนื้อหาเกี่ยวกับวัตถุประสงค์ เพื่อพัฒนาทางสังคมที่มีต่อสุนทรียต่อภาพงานศิลปะ

สรุปได้ว่า ผู้วิจัยได้ศึกษาหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ สาระทัศนศิลป์ ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4-6 มี 2 มาตรฐาน 14 ตัวชี้วัด มีจุดประสงค์ที่สอดคล้องกับ หลักสูตรสถานศึกษาของโรงเรียนปากเกร็ดที่ผู้วิจัยใช้เป็นกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยในครั้งนี้ และได้นำรูปแบบการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดการคิดอย่างมีศิลปะ (*Artful Thinking*) ที่เน้นในเรื่องประสบการณ์ และการชื่นชมงานศิลปะ ส่งเสริมและช่วยเหลือนักเรียนในเรียนรู้รอบคอบ มาปรับและจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ที่เราจะนำไปใช้ในชั้นเรียน เพื่อนำไปสู่เป้าหมายของการสร้างสรรค์ผลงานศิลปะ และใช้การประเมินผลการรับรู้สุนทรียภาพ 5 ระดับ ตามทฤษฎีพัฒนาสุนทรียภาพของ *Parsons, M. J. (1987)*. ที่ใช้เป็นเครื่องมือในการวิจัยในครั้งนี้

ระเบียบวิธีวิจัย/วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นงานวิจัยเชิงทดลอง (Experimental Research) แบบแผนการวิจัยแบบก่อนการทดลอง (Pre - Experimental Designs) แบบการวิจัยแบบกลุ่มเดียว (One -Shot Case Study) (มาเรียม นิลพันธุ์ 2557: 142-144) ใช้แนวคิดทฤษฎีศิลปศึกษา ร่วมกับรูปแบบการเรียนรู้การคิดเชิงศิลปะ Artful Thinking และ ทฤษฎีพัฒนาสุนทรียภาพของ *Parsons, M. J. (1987)*. เป็นกรอบการวิจัย กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยคือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5/2 โรงเรียนปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี จำนวน 26 คน โดยผู้วิจัยได้มาจากการสุ่มอย่างง่าย โดยใช้ห้องเรียนเป็นหน่วยสุ่ม เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือ 1) แผนการเรียนรู้ตามแนวคิดการคิดอย่างมีศิลปะ จำนวน 3 แผนกิจกรรมการเรียนรู้ รวมระยะเวลา 12 สัปดาห์ สัปดาห์ละ 4 ชั่วโมง 2) แบบประเมินการสร้างผลงานศิลปะ โดยใช้เกณฑ์ในการให้คะแนน (Scoring Rubrics) แบบการกำหนดเกณฑ์โดยจำแนกสิ่งที่จะประเมินออกเป็นประเด็นย่อย 4 ประเด็น ประกอบด้วย 1.ความหมายและความสมบูรณ์ของงาน 2. ทัศนธาตุและการจัดองค์ประกอบของภาพ 3. ความคิดสร้างสรรค์ และ 4. เทคนิคการสร้างผลงาน กำหนดให้แต่ละประเด็นมีน้ำหนักแตกต่างกัน โดยน้ำหนักคูณกับระดับคะแนน 3) แบบประเมินการรับรู้สุนทรียภาพ วิเคราะห์หาคำสำคัญที่ระบุได้ว่านักเรียนมีความคิดเห็นอย่างไรต่อการแสดงออกถึงการรับรู้สุนทรียภาพที่มีต่อภาพจิตรกรรม รวบรวมข้อมูลโดย 1. ดำเนินการสอนตามแผนการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดการคิดอย่างมีศิลปะ 3 แผนกิจกรรมการเรียนรู้ แผนละ 4 ชั่วโมง รวมใช้เวลาเรียนทั้งหมด 12 ชั่วโมง 2. ใช้แบบประเมินการรับรู้สุนทรียภาพและแบบประเมินการสร้างผลงานศิลปะประเมินระหว่างการใช้แผนในแต่ละแผนกิจกรรมการเรียนรู้ แล้วตรวจสอบเก็บคะแนนที่ได้ระหว่างการทดลองและการประเมินหลังการทดลองผู้วิจัย

ทำการประเมินด้วยตนเอง ทำการประเมิน 3. เมื่อสิ้นสุดการทดลองแล้วผู้วิจัยนำผลคะแนนที่ได้จากการประเมินการรับรู้สุนทรียภาพและประเมินการสร้างผลงานศิลปะมาวิเคราะห์ทางสถิติด้วยวิธีการทางสถิติ เพื่อสรุปผลการวิจัยต่อไป

ผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การศึกษาแผนการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดการคิดอย่างมีศิลปะ ในรายวิชาศิลปะพื้นฐาน เพื่อส่งเสริมการสร้างสรรคผลงานและการรับรู้สุนทรียภาพ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 มีผลการวิจัย ดังนี้

1. ผลการประเมินประสิทธิภาพแผนการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดการคิดอย่างมีศิลปะ ในรายวิชาศิลปะพื้นฐาน เพื่อส่งเสริมการสร้างสรรคผลงานและการรับรู้สุนทรียภาพ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 แผนกิจกรรมการเรียนรู้มีค่าดัชนีความสอดคล้องของเครื่องมือ (Index Item Objective Congruence: IOC) ซึ่งมีค่า $IOC = 0.67 - 1.00$ โดยมีการเสนอแนวทางการปรับปรุงแก้ไขจากผู้เชี่ยวชาญ ดังนี้

- ให้เพิ่มรายละเอียดของข้อมูลรูปภาพผลงานศิลปะประเภทจิตรกรรมที่ใช้เป็นสื่อการสอน
- ให้มีการปรับน้ำหนักคะแนนในแบบประเมินการสร้างผลงานศิลปะ
- ให้มีการปรับลดจำนวนข้อคำถามในแบบสอบถามความพึงพอใจของผู้เรียน

ผู้วิจัยจึงนำผลมาจัดทำโครงสร้างแผนกิจกรรมการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดการคิดอย่างมีศิลปะ โดยในแต่ละแผนกิจกรรมการเรียนรู้เน้นผลงานศิลปะที่แตกต่างกัน

แผนกิจกรรมการเรียนรู้ที่ 1 เน้นการสร้างผลงานศิลปะด้านภาพเหมือนจริง

แผนกิจกรรมการเรียนรู้ที่ 2 เน้นการสร้างผลงานศิลปะด้านภาพกึ่งนามธรรม

และ แผนกิจกรรมการเรียนรู้ที่ 3 เน้นการสร้างผลงานศิลปะด้านภาพนามธรรม

2. ผลการประเมินผลงานสร้างสรรค์งานศิลปะของผู้เรียน หลังการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดการคิดอย่างมีศิลปะ ในรายวิชาศิลปะพื้นฐาน เพื่อส่งเสริมการสร้างสรรคผลงานและสุนทรียภาพ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 มีคุณภาพอยู่ในระดับดีมากมีค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) เท่ากับ 30.05 พบว่า ประสิทธิภาพการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดการคิดอย่างมีศิลปะ ในรายวิชาศิลปะพื้นฐาน เพื่อส่งเสริมการสร้างสรรคผลงานและสุนทรียภาพ สำหรับนักเรียน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 จากผลคะแนนการสร้างผลงานศิลปะมีผลประเมินระหว่างการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ (E1) ได้ค่าประสิทธิภาพ = ร้อยละ 92.09 และผลหลังการประเมินหลังการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ (E2) ได้ค่าประสิทธิภาพ = 93.90 ได้ผลสูงกว่าเกณฑ์ที่ตั้งไว้ คือ 90/90 ตามตารางดังนี้

จำนวน นักเรียน	คะแนนการสร้างผลงานศิลปะระหว่าง การจัดกิจกรรมการเรียนรู้			ประสิทธิภาพ
	กิจกรรม ภาพเหมือนจริง	กิจกรรมภาพ กึ่งนามธรรม	กิจกรรม นามธรรม	E_1 / E_2
26	32 คะแนน	32 คะแนน	32 คะแนน	29.47 / 30.05
	30.49	28.46	30.05	
คิดเป็นร้อยละ				92.09 / 93.90

3. ผลการศึกษาระดับการรับรู้สุนทรียภาพหลังการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิดการคิดอย่างมีศิลปะ ในรายวิชาศิลปะพื้นฐาน เพื่อส่งเสริมการสร้างสรรคผลงานและสุนทรียภาพ สำหรับนักเรียนชั้น

มัธยมศึกษาปีที่ 5 นำผลการรับรู้สุนทรียภาพมาเปรียบเทียบระดับการรับรู้สุนทรียภาพจากเกณฑ์การประเมินการรับรู้สุนทรียภาพที่ศึกษาจากการใช้ทฤษฎีพัฒนาสุนทรียภาพของ (Parsons, 1987) และตัดสินระดับการรับรู้สุนทรียภาพของนักเรียนซึ่งแบ่งเป็น 5 ระดับ คือ

ระดับที่ 1 ความชื่นชอบ (Favoritism)

ระดับที่ 2 ความงามและความจริง (Beauty and Realism)

ระดับที่ 3 การแสดงออก (Expressiveness)

ระดับที่ 4 แบบอย่างและรูปแบบ (Style and Form)

ระดับที่ 5 ความเป็นตัวตน (Autonomy)

แสดงผลการเปรียบเทียบระดับการรับรู้สุนทรียภาพระหว่างเรียนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิดการคิดอย่างมีศิลปะแสดงดังตารางต่อไปนี้

ผลงานชิ้นที่	ค่าระดับสุนทรียภาพ									
	ระดับ 1		ระดับ 2		ระดับ 3		ระดับ 4		ระดับ 5	
	ความชื่นชอบ (Favoritism)		ความงามและความจริง (Beauty And Realism)		การแสดงออก (Expressiveness)		แบบอย่างและรูปแบบ (Style and Form)		ความเป็นตัวตน (Autonomy)	
	ความถี่	ร้อยละ	ความถี่	ร้อยละ	ความถี่	ร้อยละ	ความถี่	ร้อยละ	ความถี่	ร้อยละ
1	24	92.30	20	76.92	23	88.46	12	46.15	23	88.46
2	25	96.15	25	96.15	22	84.61	22	84.61	24	92.30
3	24	92.30	16	61.53	24	92.30	16	61.53	20	76.92
รวม	-	93.58	-	78.2	-	88.45	-	64.09	-	85.89

*จำนวนนักเรียน 26 คน ระดับการรับรู้สุนทรียภาพมี 5 ระดับ

ผลการวิเคราะห์แสดงการพัฒนาการรับรู้สุนทรียภาพระหว่างการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ได้มีค่าระดับการรับรู้สุนทรียภาพมีค่าสูงขึ้นอยู่ในการสร้างสรรค์ผลงานชิ้นที่ 2 ภาพกึ่งนามธรรม (Semi Abstract) ซึ่งมีค่าระดับสุนทรียภาพในระดับ 5 ความเป็นตัวตน (Autonomy) มากที่สุด คือ นักเรียนสามารถตีความสร้างคำตัดสิน มีความเข้าใจลึกซึ้ง ในความหมายของผลงาน อาจมีการให้เหตุผลโต้แย้ง ซึ่งยังเชื่อมโยงกับความคิดของตนเองอยู่ อาจมีข้อสงสัยที่สร้างขึ้นเพื่อสนับสนุนความคิด ไปสู่การตีความหมายและลักษณะความสำคัญของผลงาน ถึงแม้ว่าจะมีค่าระดับการรับรู้สุนทรียภาพสูงกว่าการประเมินในขั้นตอนสุดท้าย อันเนื่องมาจากผลงานชิ้นสุดท้ายจากแผนกิจกรรมการเรียนรู้ภาพนามธรรม (Abstract) เป็นศิลปะที่ไม่แสดงเรื่องราว แต่จะให้ความสำคัญกับอารมณ์ความรู้สึกที่ผู้ดู เมื่อนักเรียนทำการวิเคราะห์ภาพจึงมีความแตกต่าง

อภิปรายผลการวิจัย

1. ผลจากการใช้แผนการเรียนรู้การจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดการคิดอย่างมีศิลปะ ในรายวิชาศิลปะพื้นฐาน เพื่อส่งเสริมการสร้างสรรคผลงานและการรับรู้สุนทรียภาพ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 มีประสิทธิภาพสูงกว่าเกณฑ์ที่ตั้งไว้เนื่องจากนักเรียนสามารถเรียนรู้ตามแนวคิดการคิดอย่างมีศิลปะ ที่พัฒนาการคิดผ่านงานศิลปะที่เน้นในเรื่องประสบการณ์และการชื่นชมงานศิลปิน ผลจากการจัดการเรียนรู้ นักเรียนสามารถเชื่อมโยงแนวคิดของศิลปินไปปรับใช้กับการสร้างผลงานของตนเองได้ นำทัศนธาตุต่าง ๆ มาสร้างสรรค์โดยการจัดองค์ประกอบศิลป์ นักเรียนจึงเข้าใจและเข้าถึงกระบวนการสร้างสรรค์ผลงานได้ง่าย และจากกิจกรรมการสำรวจมุมมอง Exploring Viewpoints ที่ให้นักเรียนได้จัดบันทึกความคิดของเพื่อนร่วมชั้นที่มีต่อภาพผลงานศิลปะลงบนแบบบันทึก Artful Thinking No.1 ยิ่งทำให้นักเรียนได้มองเห็นความคิดภาพรวม

ของตนเอง และตรวจสอบว่า มีความคิดในมุมมองใดที่ตนเองตกลงไปบ้าง สามารถประยุกต์วิธีคิดและการสร้างสรรค์ผลงานของศิลปินมาปรับใช้กับผลงานตนเอง และแสดงความเป็นตัวตนจากแนวคิดกิจกรรมการให้เหตุผล Reasoning สามารถวิจารณ์ผลงานของตนเองและเพื่อนได้อย่างมีเหตุผลและยอมรับความคิดที่เห็นต่างจากมุมมองของเพื่อนได้อย่างเปิดกว้าง

2. จากการวิจัยแสดงให้เห็นว่า ผลการสร้างสรรค์ผลงานศิลปะหลังการจัดแผนการเรียนรู้ตามแนวคิดการคิดอย่างมีศิลปะ เพื่อส่งเสริมการสร้างสรรค์ผลงานและการรับรู้สุนทรียภาพ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 มีคุณภาพอยู่ในระดับดีมากทั้งนี้เพราะแผนการเรียนรู้ตามแนวคิดการคิดอย่างมีศิลปะเป็นวิธีหนึ่งที่จะช่วยพัฒนาความสามารถในการสร้างสรรค์ผลงานศิลปะให้เพิ่มขึ้น โดยแต่ละกิจกรรมแบ่งเป็นขั้นตอนที่ชวนให้นักเรียนได้วิเคราะห์ทั้งเรื่องของความงามของตัวชิ้นงาน และได้เชื่อมโยงเกี่ยวกับแนวคิด สภาพสังคม เศรษฐกิจ ทำให้นักเรียนได้มองเห็นภาพได้อย่างถี่ถ้วนมากขึ้นและท้ายที่สุดการจัดแผนการเรียนรู้ตามแนวคิดการคิดอย่างมีศิลปะได้กระตุ้นให้นักเรียนได้คิดค้นพบและเลือกแนวของตัวเองที่อยากจะนำเสนอ แสดงออกผ่านภาพผลงานศิลปะของตนเองได้อย่างสร้างสรรค์และสวยงาม ผู้วิจัยได้จัดกิจกรรมจากการดูภาพวาดศิลปะของศิลปินแล้วนำมาวิเคราะห์อย่างเป็นระบบเพื่อให้เกิดแรงบันดาลใจและการรับรู้สุนทรียภาพในการสร้างสรรค์ผลงานศิลปะของตนเอง

3. จากการวิจัยพบว่า ระดับการรับรู้สุนทรียของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 หลังการจัดแผนการเรียนรู้เรียนรู้ตามแนวคิดการคิดอย่างมีศิลปะ มีระดับการรับรู้การรับรู้สุนทรียภาพอยู่ในระดับที่ 5 ความเป็นตัวตน (Autonomy) คือนักเรียนสามารถแสดงความคิดวิเคราะห์ในเชิงความรู้ความเข้าใจเรื่องทัศนธาตุและองค์ประกอบศิลป์โดยวิธีการสังเกต วิเคราะห์จากสิ่งที่เห็น รวมถึงการตอบคำถามจากแบบบันทึกการรับรู้สุนทรียภาพ Artful Thinking แสดงความคิดเห็น บอกความสำคัญเกี่ยวกับภาพวาดและคุณภาพของชิ้นงานสามารถขยายความสำคัญในภาพวาด ถ่ายทอดความหมาย ปรับเปลี่ยนความคิดใช้เวลาในการคิดและตีความ มีความเข้าใจลึกซึ้ง ในความหมายของผลงาน โดยมีครูช่วยสนับสนุนใช้คำถามเป็นส่วนส่งเสริมให้นักเรียนได้แสดงออกอย่างอิสระ การพิจารณาผลการศึกษารับรู้สุนทรียภาพการจัดกิจกรรมการเรียนรู้และระหว่างเรียนการจัดกิจกรรมเรียนรู้ตามแนวคิดการคิดอย่างมีศิลปะ จากการประเมินหลังกิจกรรมสร้างสรรค์ผลงานศิลปะมีระดับการพัฒนาที่สูงขึ้นเป็นลำดับ ระดับการรับรู้สุนทรียภาพอยู่ในระดับที่เกณฑ์กำหนดไว้

สรุปองค์ความรู้

จากผลการวิจัย พบว่า การศึกษาแผนการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดการคิดอย่างมีศิลปะ ในรายวิชาศิลปะพื้นฐาน เพื่อส่งเสริมการสร้างสรรค์ผลงานและการรับรู้สุนทรียภาพ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 มีข้อสรุปที่สำคัญ และองค์ความรู้ใหม่ที่ได้รับจากการวิจัยดังนี้

1. ด้านการแสดงออกทางศิลปะนั้น พบว่านักเรียนแต่ละคนมีขีดความสามารถในการสร้างสรรค์ด้านศิลปะที่แตกต่างกัน แต่นักเรียนแต่ละคนสามารถปรับปรุง และพัฒนาขึ้นได้ภายในขอบเขต และ ความสามารถของตนเช่นเดียวกับการสร้างสรรค์ และแสดงออกทั้งด้าน ความคิด และความรู้สึกต่างๆ โดยใช้ศิลปะ นอกจากนักเรียนได้มีโอกาสในการแสดงออกแล้วยังสามารถถ่ายทอดความรู้สึก และความเข้าใจ รวมทั้งบุคลิกภาพ และความเป็นอิสระออกมา เหล่านี้แสดงออกมาจากประสบการณ์ และจินตนาการของนักเรียนแต่ละคน ความรู้สึกนึกคิด ความชื่นชอบ ซึ่งทำให้นักเรียนมีแนวความคิดต่อสิ่งต่างๆที่ไม่เหมือนกัน โดยการเปลี่ยนแปลงนี้สอดคล้องกับสภาพแวดล้อม และสังคมรอบตัวของนักเรียน

2. ด้านการเรียนรู้และการพัฒนาการของนักเรียนเป็นแบบผสมผสานระหว่างความพยายามของนักเรียน และสิ่งแวดล้อม คือ ผู้คนรอบข้างมีส่วนในการสร้าง หรือร่วมกันทำความเข้าใจให้แก่ นักเรียนได้อย่างสูง การ

สอนรวมทั้งการทำให้เห็นเป็นตัวอย่าง การจัดกิจกรรมให้นักเรียนได้สัมผัสกับประสบการณ์หนึ่งๆ การฝึกหรือการให้นักเรียนทำบ่อยครั้ง การทำแบบลองผิดลองถูก การทดลอง การแลกเปลี่ยนข้อมูล และการสนทนาโต้ตอบ ถกปัญหา เป็นส่วนของความพยายามที่จะช่วยสร้างภาพ และเงื่อนไขในการเรียนรู้ที่มีคุณภาพ และประสิทธิภาพแก่นักเรียน

3. ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่เน้นแกนสุนทรียภาพนั้น เป็นเรื่องที่ จำเป็นต้องมีการเตรียมการเป็นอย่างดี ในกระบวนการของการสอน ในขณะเดียวกันขั้นตอนระหว่างการเรียนการสอนก็สำคัญเช่นเดียวกัน เพราะทุกๆ ประสบการณ์ถูกสร้างขึ้นจากการเกิดปฏิสัมพันธ์ระหว่างเนื้อหาและวัตถุประสงค์ระหว่างตัวเองและโลกภายนอก มันไม่ใช่เพียงแค่ร่างกายและจิตใจเท่านั้น ไม่สำคัญว่ามีปัจจัยมากเท่าไร หรือมีอำนาจอื่น ๆ มากกว่าประสบการณ์ของตัวเอง เพราะประสบการณ์ทุกประสบการณ์ล้วนมีปัจจัยสนับสนุนให้เกิดสุนทรียภาพขึ้นได้ทั้งสิ้น

ข้อเสนอแนะ

1. ครูผู้สอนควรให้คำแนะนำนักเรียนในการเรียนรู้และทำความเข้าใจหลักของทัศนธาตุ และองค์ประกอบศิลป์ ความงามของศิลปะ เพื่อใช้เหตุผลคิดเป็นระบบในการประเมินตัดสินภาพงานศิลปะได้อย่างมีประสิทธิภาพและควรปฏิบัติอย่างต่อเนื่อง ก่อนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้
2. ควรมีหลักในการเลือกใช้ภาพผลงานศิลปะให้เหมาะสมกับความสนใจของผู้เรียนรวมถึงต้องสอดคล้องกับเนื้อหาที่ต้องการนำเสนอ
3. ควรจัดสถานที่ให้อยู่ในสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ เช่น มีสื่อที่มีคุณภาพ มีพื้นที่ว่างที่สามารถแสดงผลงานของนักเรียนได้จำนวนมาก

References

- Ministry of Education. (1999) The National Education Act, 1999. Bangkok: Teachers Council Ladprao.
- Ministry of Education. (2010). Basic Education Core Curriculum 2008. 3rd edition. Bangkok: Chum Chum Printing House, Agricultural Cooperative of Thailand Limited.
- Ministry of Education. (2011). Guidelines for organizing learning activities for development. Analytical thinking skills. Bangkok: Office of Academic Affairs and Basic Education Standards.
- Keerati Boonchuea. (1979). Encyclopedia of Philosophy. Bangkok: Thai Wattana Panich.
- Chalong Soonthornnon. (2015). Aesthetics and Visual Arts. Samut Sakhon: App Printing Group.
- Thanit Pianmanee Wong. (2014). "Development of a self-skills practice in visual elements. and artistic elements to create art works for students at the level high school St. Gabriel School, Bangkok." Academic Journal Veridian E-Journal, 7, 2: 1497-1508.
- Tarin Klinkasorn. (2011). "The effect of promoting aesthetic experiences through activities in an art museum towards the aesthetics of elementary school students." Master of Education Thesis Department of Art Education, Department of Art, Music and Dramatic Arts Studies, Faculty of Education, Chulalongkorn University.

- Bundit Tipakorn. (2007). Development of faculty members in higher education institutions. In Paitoon Sinlarat (Editor), *Professional Lecturer: Concepts, Tools and Development*. Bangkok: Chulalongkorn University Printing House.
- Malichat Eua-Anan. (2002). *Reformed art education*. 2nd edition, Bangkok: Chulalongkorn University Press.
- Mariam Nilphan. (2014). *Educational research methods*. Print No.8. Nakhon Pathom: Silpakorn University Printing House.
- Wisoot Phongern. (2013). *Art for Children*. Nakhon Pathom: Silpakorn University. Sanam Chandra Palace Campus.
- Sitthinan Rungtaweessup and Wisoot Phongern. (2018). "Activity Development Critical art to promote aesthetics and valuation for students. Grade 5, "Graduate School Journal" Suan Dusit University, 14, 3 (September – December).
- Suchart Sutthi. (1992). *A Manual for Teaching Visualization: Fundamentals of Visual Arts Criticism*. Bangkok: O.S. Printing House.
- Suphalak Wongnoh. (2015). "The result of the arts and entertainment education activities at Aesthetic promotion for children aged 7-9." *Journal of OJED*, 10, 2: 471 - 483.
- Aree Suthiphan. (1992). *Popular Arts*. Bangkok: Odeon Store.
- Clark, G., Day, M. D., and Greer, W. D. (1987). "Discipline-Based Art Education : Becoming students of Art." *Journal of Aesthetic Education*, 21, 2: 135-136.
- D’Onofrio, A., and Nodine, C. F. (1981). "Children’s Responses to paintings." *Studies in Art Education*, 23, 1: 14-23.
- Elena, M. T., and Irina, A. P. (2016). "The influence of modern adolescents’ vision of life on their perception of art." *International Journal of environmental & science Education*, 11, 18: 10751-10759.
- Osborne, H. (1970-74). *Aesthetics in the modern world* The Hague : Mouton.
- Parsons, M. J. (1987). *How We Understand Art: A Cognitive Developmental Account of Aesthetic Experience*. New York: Cambridge University.
- Torshilova, E. M., and Polosukhina, I. A. (2016). "The influence of modern adolescents’ vision of life on their perception of art." *International Journal of environmental & science Education*, 11, 18: 10751 - 10759.

ปัจจัยที่ส่งผลต่อการใช้โซเชียลคลาวด์เลิร์นนิง
สำหรับนักศึกษาระดับอุดมศึกษาในศตวรรษที่ 21
FACTORS AFFECTING OF ACTUAL USE SOCIAL CLOUD LEARNING
FOR HIGHER EDUCATION STUDENTS IN THE 21ST CENTURY

ธัญธรณ์ อมรภิญญา¹, สันติ โสภประดิษฐ์², สถาพร อยู่สมบูรณ์³,
พิมพ์ประภา อมรภิญญา⁴, สมสมร วงศ์จิต⁵, และ นเรศ สถิตยพงษ์⁶
มหาวิทยาลัยอัสสัมชัญ¹, วิทยาลัยเซาธ์อีสท์บางกอก²,
มหาวิทยาลัยพระจอมเกล้าพระนครเหนือ วิทยาเขตระยอง³, มหาวิทยาลัยเซนต์จอห์น⁴, นักวิชาการอิสระ^{5,6}
Assumption University¹, Southeast Bangkok College Bangkok²,
King Mongkut's University of Technology North Bangkok, Rayong Campus³,
Saint John's University, Bangkok⁴, Independent Scholar^{5,6}
Email: Suntispp@gmail.com

Received 21 July 2022; Revised 11 October 2022; Accepted 11 October 2022.

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาค่าเฉลี่ยของปัจจัยที่ส่งผลต่อการใช้โซเชียลคลาวด์เลิร์นนิงและการใช้โซเชียลคลาวด์เลิร์นนิง 2) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยที่ส่งผลต่อการใช้โซเชียลคลาวด์เลิร์นนิงกับการใช้โซเชียลคลาวด์เลิร์นนิง และ 3) สร้างสมการการทำนายของการใช้โซเชียลคลาวด์เลิร์นนิงสำหรับนักศึกษาระดับอุดมศึกษา กลุ่มตัวอย่างคือนักศึกษาระดับปริญญาตรีในสถาบันอุดมศึกษาที่เคยใช้โซเชียลคลาวด์เลิร์นนิงจำนวน 400 คน ได้มาจากการสุ่มตัวอย่าง แบบหลายขั้นตอน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลคือแบบสอบถาม เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือ แบบสอบถาม วิเคราะห์ข้อมูลใช้สถิติบรรยาย ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เพียร์สัน โพรดักโมเมนต์ และการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณแบบเป็นขั้นตอน

ผลการวิจัย พบว่า 1) การรับรู้ว่าง่ายต่อการใช้งานเป็นปัจจัยที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมา คือ คุณภาพของระบบ ทักษะพื้นฐานด้านไอซีที คุณภาพของข้อมูล การรับรู้ถึงประโยชน์ การใช้โซเชียลคลาวด์เลิร์นนิง และคุณภาพของบริการ 2) ปัจจัยทั้ง 5 ปัจจัย คือ ทักษะพื้นฐานด้านไอซีที (BAS) คุณภาพของข้อมูล (INF) คุณภาพของระบบ (SYS) การรับรู้ถึงประโยชน์ (PU) และการรับรู้ว่าง่ายต่อการใช้งาน (PEOU) มีความสัมพันธ์กับตัวแปรการใช้โซเชียลคลาวด์เลิร์นนิงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ยกเว้นปัจจัยคุณภาพของบริการ และ 3) ปัจจัยทั้ง 6 ปัจจัยสามารถร่วมกันทำนายความแปรปรวนในตัวแปรการใช้โซเชียลคลาวด์เลิร์นนิงได้ร้อยละ 63.40 มีปัจจัยคุณภาพของระบบเป็นตัวแปรพยากรณ์ที่ดีที่สุด โดยมีค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยมาตรฐานเท่ากับ .384 และปัจจัยคุณภาพของบริการเป็นตัวแปรพยากรณ์ที่มีค่าต่ำสุดเท่ากับ .078

คำสำคัญ : แผนการจัดการเรียนรู้, การสร้างสรรค์ผลงาน; การรับรู้สุนทรียภาพ

Abstract

This objective of the research study were: 1) study the mean of factors affecting of actual use social cloud learning and actual use social cloud learning. 2) study the relationship of the independent variable and ‘Actual Use Social Cloud Learning’, and 3) create an equation for predicting ‘Actual Use Social Cloud Learning’. The multistage random sampling method was used to select 400 students who were using social cloud learning.

The research instrument for data collection was a questionnaire. Data analysis were descriptive statistics, Pearson's product moment correlation coefficient and stepwise multiple regression analysis was using package software. The research found that 1) Perceived Ease to Use (PEOU) had the highest average, followed by System Quality (SYS), Basis ICT skill (BAS), Information Quality (INF), Perceived Usefulness (PU), Actual Use Social Cloud Learning (ACU) and Service Quality (SER). 2) Five independent variables Basis ICT skill : BAS, Information Quality : INF, Service Quality : SER, System Quality : SYS, Perceived Usefulness : PU and Perceived Ease to Use : PEOU) were related to ‘Actual Use Social Cloud Learning’ at a significance level of .05 except service quality (SER) and 3) Six independent variables can predict the variance of the Actual Use Social Cloud Learning (ACU) of 63.40 percent. System Quality (SYS) was the best predictor variable and had standardized coefficients = .384. Service Quality (SER) was the lowest predictor variable and had standardized coefficients = .078.

Key words: Actual Use Social Cloud Learning, Higher Education Students, 21st Century

บทนำ

ในปัจจุบันมีการพัฒนาเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร (Sopapradit, 2022) เพื่อรองรับการทำงานการใช้ชีวิตประจำวัน และโดยเฉพาะภาคการศึกษาที่มีการพัฒนาเทคโนโลยีต่าง ๆ เพื่อรองรับและอำนวยความสะดวกประสบการณ์การเรียนรู้ของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 ทั้งด้านแอปพลิเคชัน ซอฟต์แวร์ และแพลตฟอร์มต่าง ๆ (Sultana, 2020) โดยเฉพาะเทคโนโลยีในรูปแบบโซเชียลคลาวด์เลิร์นนิง

โซเชียลคลาวด์เลิร์นนิง (Social Cloud Learning) เป็นเทคโนโลยีหนึ่งที่รองรับการเรียนการสอนในศตวรรษที่ 21 (Intel Corporation, 2021) เพราะโซเชียลคลาวด์เลิร์นนิงสามารถให้บริการทั้งในด้านฮาร์ดแวร์ ซอฟต์แวร์ โครงสร้างพื้นฐานและพื้นที่จัดเก็บขนาดใหญ่ผ่านทางอินเทอร์เน็ต (Iyer and Henderson, 2010) รูปแบบของเว็บเบราว์เซอร์หรือตัวจัดการแอปพลิเคชัน (Mareeyae, Ninna and Noppakao, 2019) เพื่อช่วยอำนวยความสะดวกให้ผู้เรียนสามารถเรียน ทำกิจกรรมและติดต่อสื่อสารกับผู้สอนได้ทุกที่ทุกเวลา (Eric, 2018)

แบบจำลองการยอมรับเทคโนโลยี (Technology Acceptance Model : TAM) เป็นทฤษฎีถูกพัฒนามาจากทฤษฎีการกระทำตามหลักเหตุผล (The Theory of Reasoned Action : TRA) ซึ่งทฤษฎีแบบจำลองการยอมรับเทคโนโลยีเป็นทฤษฎีที่ศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลกระทบต่อการใช้อินเทอร์เน็ตโดย Davis (1989) ซึ่งประกอบด้วย ตัวแปรหลัก 2 ตัวแปรคือ การรับรู้ถึงประโยชน์ (Perceived Usefulness : PU), การรับรู้ว่าย่ง่ายต่อการใช้งาน (Perceived Ease to Use : PEOU) (Davis, 1989)

โมเดลความสำเร็จของระบบสารสนเทศ (IS Success Model) ออกแบบโดย DeLone และ McLean ในปี 1992 และต่อมาได้ถูกพัฒนาครั้งที่ 2 ในปี 2003 โดยศึกษาถึงปัจจัยที่นำไปสู่ความสำเร็จในการตอบสนองความต้องการของผู้ใช้เทคโนโลยี เพื่อใช้ในการประเมินวัดความสำเร็จของการใช้เทคโนโลยีระบบสารสนเทศ โดยประกอบด้วยปัจจัยหลักได้แก่ 1) คุณภาพของระบบ (System Quality) 2) คุณภาพของข้อมูล (Information Quality) 3) การบริการ (Service Quality) 4) การใช้งาน (Use) 5) ความพึงพอใจของผู้ใช้ (Satisfaction) และ 6) ประโยชน์ที่ได้รับ (Net Benefits) (DeLone and McLean, 2003)

จากที่กล่าวมาดังกล่าว ผู้วิจัยมีแนวคิดที่จะศึกษาปัจจัยต่าง ๆ ประกอบด้วย ทักษะพื้นฐานด้านไอซีที (Basis ICT skill : BAS) คุณภาพของข้อมูล (Information Quality : INF) คุณภาพของการบริการ (Service Quality : SER) คุณภาพของระบบ (System Quality : SYS) การรับรู้ถึงประโยชน์ (Perceived Usefulness : PU) และการรับรู้ว่าการใช้งาน (Perceived Ease to Use : PEOU) ที่ส่งผลต่อการใช้โซเชียลคลาวด์เลิร์นนิ่งของนักศึกษาระดับปริญญาตรีในสถาบันอุดมศึกษาเพื่อสร้างสมการทำนายการใช้โซเชียลคลาวด์เลิร์นนิ่ง ซึ่งผลการวิจัยนี้จะเป็นการช่วยส่งเสริมให้นักศึกษาระดับปริญญาตรีมีการใช้โซเชียลคลาวด์เลิร์นนิ่ง

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาค่าเฉลี่ยของปัจจัยส่งผลต่อการใช้โซเชียลคลาวด์เลิร์นนิ่ง (ทักษะพื้นฐานด้านไอซีที คุณภาพของข้อมูล คุณภาพของการบริการ คุณภาพของระบบ การรับรู้ถึงประโยชน์ และการรับรู้ว่าการใช้งาน) และการใช้โซเชียลคลาวด์เลิร์นนิ่ง
2. เพื่อศึกษาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่งผลต่อการใช้โซเชียลคลาวด์เลิร์นนิ่ง (ทักษะพื้นฐานด้านไอซีที คุณภาพของข้อมูล คุณภาพของการบริการ คุณภาพของระบบ การรับรู้ถึงประโยชน์ และการรับรู้ว่าการใช้งาน) กับการใช้โซเชียลคลาวด์เลิร์นนิ่ง
3. เพื่อสร้างสมการทำนายของการใช้โซเชียลคลาวด์เลิร์นนิ่ง

สมมติฐานการวิจัย

1. ปัจจัยที่ส่งผลต่อการใช้โซเชียลคลาวด์เลิร์นนิ่ง (ทักษะพื้นฐานด้านไอซีที คุณภาพของข้อมูล คุณภาพของการบริการ คุณภาพของระบบ การรับรู้ถึงประโยชน์ และการรับรู้ว่าการใช้งาน) มีความสัมพันธ์กับการใช้โซเชียลคลาวด์เลิร์นนิ่ง
2. ปัจจัยที่ส่งผลต่อการใช้โซเชียลคลาวด์เลิร์นนิ่ง (ทักษะพื้นฐานด้านไอซีที คุณภาพของข้อมูล คุณภาพของการบริการ คุณภาพของระบบ การรับรู้ถึงประโยชน์ และการรับรู้ว่าการใช้งาน) สามารถทำนายการใช้โซเชียลคลาวด์เลิร์นนิ่งได้

ขอบเขตของการวิจัย

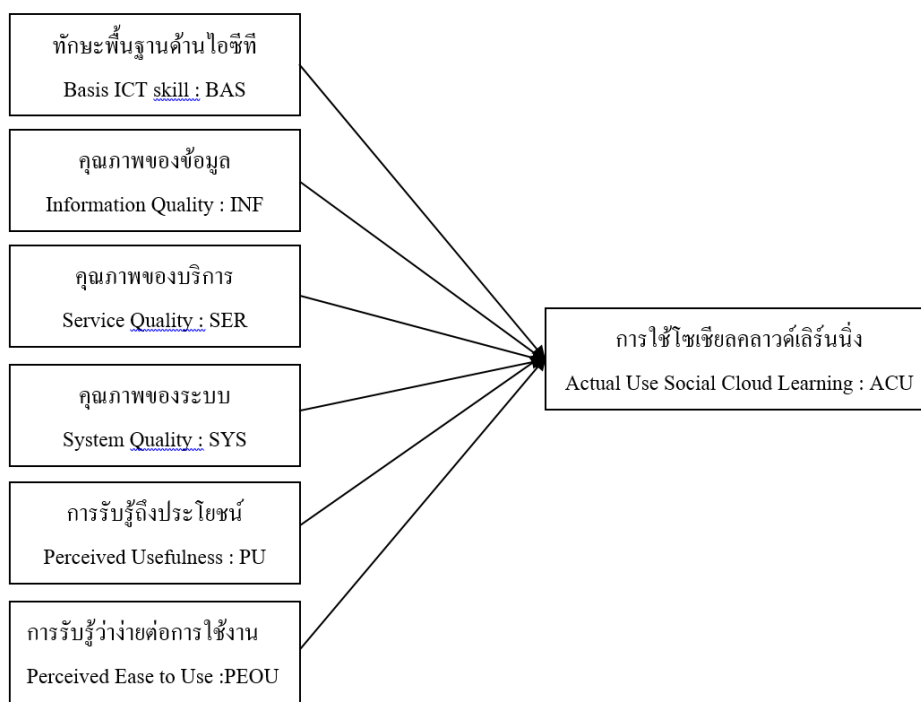
การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงสหสัมพันธ์เพื่อสร้างสมการทำนายของการใช้โซเชียลคลาวด์เลิร์นนิ่ง ประชากรในการวิจัยครั้งนี้ คือ นักศึกษาระดับอุดมศึกษาในประเทศไทย
ตัวแปรที่ศึกษาในการวิจัยครั้งนี้มี 7 ตัวแปร โดยสามารถแบ่งตัวแปรได้เป็น 2 ประเภท

1. ปัจจัยที่ส่งผลต่อการใช้โซเชียลคลาวด์เลิร์นนิ่ง ประกอบด้วย 6 ปัจจัย คือ ทักษะพื้นฐานด้านไอซีที คุณภาพของข้อมูล คุณภาพของการบริการ คุณภาพของระบบ การรับรู้ถึงประโยชน์ และการรับรู้ว่าการใช้งาน

2. ตัวแปรตาม คือ การใช้โซเชียลคลาวด์เลิร์นนิง

กรอบแนวคิดในการวิจัย

การวิจัย เรื่อง ปัจจัยที่ส่งผลต่อการใช้โซเชียลคลาวด์เลิร์นนิงสำหรับนักศึกษาระดับอุดมศึกษาในศตวรรษที่ 21 ผู้วิจัยทำการศึกษาและสังเคราะห์ตัวแปรที่ส่งผลต่อการยอมรับการใช้โซเชียลคลาวด์เลิร์นนิง ดังแสดงในภาพที่ 1

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิด

การดำเนินการวิจัย

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาในครั้งนี้คือ นักศึกษาระดับอุดมศึกษาที่เคยใช้โซเชียลคลาวด์เลิร์นนิง
กลุ่มตัวอย่าง คือ นักศึกษาระดับอุดมศึกษาที่เคยใช้โซเชียลคลาวด์เลิร์นนิง 400 คน ผู้วิจัยใช้การสุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอน (Multistage Random Sampling)
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ แบบสอบถาม

ผลการวิจัย

1. ผลการวิเคราะห์ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิเคราะห์ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของปัจจัยและตัวแปรตามในการวิจัยครั้งนี้พบว่า การรับรู้ว่าง่ายต่อการใช้งานเป็นปัจจัยที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($X = 4.126$) อยู่ในระดับมาก รองลงมา คือ คุณภาพของระบบ และคุณภาพของบริการเป็นปัจจัยที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ($X = 3.631$) อยู่ในระดับมาก รายละเอียดตามตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของปัจจัยและตัวแปรตาม

ตัวแปร	Mean	S.D.	แปลผล
ทักษะพื้นฐานด้านไอซีที (BAS)	4.007	.559	มาก
คุณภาพของข้อมูล (INF)	3.986	.559	มาก
คุณภาพของบริการ (SER)	3.631	.636	มาก
คุณภาพของระบบ (SYS)	4.075	.633	มาก
การรับรู้ถึงประโยชน์ (PU)	3.926	.651	มาก
การรับรู้ว่าย่ง่ายต่อการใช้งาน (PEOU)	4.126	.639	มาก
การใช้โซเชียลคลาวด์เลิร์นนิ่ง (ACU)	3.890	.669	มาก

2. การทดสอบสมมติฐาน

สมมติฐานที่ 1 ปัจจัยที่ส่งผลต่อการใช้โซเชียลคลาวด์เลิร์นนิ่งสำหรับนักศึกษาระดับอุดมศึกษาในศตวรรษที่ 21 (ทักษะพื้นฐานด้านไอซีที คุณภาพของข้อมูล คุณภาพของบริการ คุณภาพของระบบ การรับรู้ถึงประโยชน์ และการรับรู้ว่าย่ง่ายต่อการใช้งาน) มีความสัมพันธ์กับการใช้โซเชียลคลาวด์เลิร์นนิ่ง

ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัย 6 ปัจจัย คือ ทักษะพื้นฐานด้านไอซีที (BAS) คุณภาพของข้อมูล (INF) คุณภาพของบริการ (SER) คุณภาพของระบบ (SYS) การรับรู้ถึงประโยชน์ (PU) และการรับรู้ว่าย่ง่ายต่อการใช้งาน (PEOU) กับตัวแปรตาม คือ การใช้โซเชียลคลาวด์เลิร์นนิ่ง (ACU) พบว่า ปัจจัยทั้ง 6 ตัวแปรมีความสัมพันธ์กับการใช้โซเชียลคลาวด์เลิร์นนิ่ง (ACU) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ทั้งหมด ยกเว้นปัจจัยคุณภาพของบริการ (SER) ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการใช้โซเชียลคลาวด์เลิร์นนิ่ง (ACU) สูงสุด คือ ปัจจัยการรับรู้ถึงประโยชน์ (PU) ซึ่งมีค่าความสัมพันธ์เท่ากับ .735 รองลงมา คือ ปัจจัยคุณภาพของระบบ (SYS) ซึ่งมีค่าความสัมพันธ์เท่ากับ .703 และปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการใช้โซเชียลคลาวด์เลิร์นนิ่ง (ACU) ต่ำสุด คือ ปัจจัยคุณภาพของบริการ (SER) ซึ่งมีค่าความสัมพันธ์เท่ากับ .089 ค่า tolerance ของปัจจัยทุกปัจจัยมีค่ามากกว่า .190 และค่า Variance inflation factor (VIF) ของปัจจัยทุกปัจจัยมีค่าน้อยกว่า 5.30 แสดงว่าขนาดความสัมพันธ์ของปัจจัยทั้งหมดไม่มีปัญหาเกี่ยวกับภาวะร่วมเส้นตรงพหุรายละเอียดตามตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ค่าเมทริกซ์สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างปัจจัย 6 ปัจจัยกับการใช้โซเชียลคลาวด์เลิร์นนิ่ง (ACU)

ตัวแปร	BAS	INF	SER	SYS	PU	PEOU	ACU
BAS	1.000						
INF	.678**	1.000					
SER	.818**	.687**	1.000				
SYS	.492**	.556**	.023	1.000			
PU	.591**	.660**	.004	.726**	1.000		
PEOU	.480**	.554**	.040	.708**	.649**	1.000	
ACU	.562**	.609**	.089	.703**	.735**	.514**	1.000
Tolerance	.501	.423	.992	.373	.354	.444	
VIF	1.995	2.362	1.008	2.679	2.826	2.254	

สมมติฐานที่ 2 ปัจจัยที่ส่งผลต่อการใช้โซเชียลคลาวด์เลิร์นนิ่ง (ทักษะพื้นฐานด้านไอซีที คุณภาพของข้อมูล คุณภาพของบริการ คุณภาพของระบบ การรับรู้ถึงประโยชน์ และการรับรู้ว่าจะง่ายต่อการใช้งาน) สามารถทำนายการใช้โซเชียลคลาวด์เลิร์นนิ่งได้

ผลการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอนของปัจจัย 6 ปัจจัย คือ ทักษะพื้นฐานด้านไอซีที (BAS) คุณภาพของข้อมูล (INF) คุณภาพของบริการ (SER) คุณภาพของระบบ (SYS) การรับรู้ถึงประโยชน์ (PU) การรับรู้ว่าจะง่ายต่อการใช้งาน (PEOU) กับตัวแปรตาม คือ การใช้โซเชียลคลาวด์เลิร์นนิ่ง (ACU) พบว่า ปัจจัยทั้ง 6 ปัจจัยสามารถร่วมกันทำนายความแปรปรวนในตัวแปรตามการใช้โซเชียลคลาวด์เลิร์นนิ่ง (ACU) ได้ร้อยละ 63.40 มีปัจจัยคุณภาพของระบบ (SYS) เป็นตัวแปรพยากรณ์ที่ดีที่สุดโดยมีค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยมาตรฐานเท่ากับ .384 รองลงมา คือ ปัจจัยการรับรู้ถึงประโยชน์ (PU) และปัจจัยคุณภาพของบริการ (SER) เป็นตัวแปรพยากรณ์ที่มีค่าต่ำสุดเท่ากับ .078 และมีสมการทำนายคะแนนดิบและคะแนนมาตรฐานดังนี้ และรายละเอียดตามตารางที่ 3

สมการทำนายคะแนนดิบ

$$^{\wedge} ACU = .344 + .142BAS + .168INF + .082SER + .406SYS + .393PU + .143PEOU$$

สมการทำนายคะแนนมาตรฐาน

$$Z_{ACU} = .118Z_{BAS} + .140Z_{INF} + .078Z_{SER} + .384Z_{SYS} + .382Z_{PU} + .137Z_{PEOU}$$

ตารางที่ 3 ผลการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอนของตัวแปรการใช้โซเชียลคลาวด์เลิร์นนิ่ง (ACU)

Variables	b	SE _b	β	t	sig
constant	.344	.204	-	1.683	.093
BAS	.142	.051	.118	2.766 ^{**}	.006
INF	.168	.056	.140	3.015 ^{**}	.003
SER	.082	.032	.078	2.550 ^{**}	.011
SYS	.406	.052	.384	7.739 ^{**}	.000
PU	.393	.052	.382	7.497 ^{**}	.000
PEOU	.143	.048	.137	3.001 ^{**}	.003
R	.799				
R ²	.639				
Adjust R ²	.634				

หมายเหตุ : * p<.05 ; * *p<.01

อภิปรายผล

1. ผลการวิจัย พบว่า ปัจจัย 6 ปัจจัย คือ ทักษะพื้นฐานด้านไอซีที (BAS) คุณภาพของข้อมูล (INF) คุณภาพของบริการ (SER) คุณภาพของระบบ (SYS) การรับรู้ถึงประโยชน์ (PU) และการรับรู้ว่าจะง่ายต่อการใช้งาน (PEOU) สามารถร่วมกันทำนายความแปรปรวนในตัวแปรการใช้โซเชียลคลาวด์เลิร์นนิ่ง (ACU) ได้ร้อยละ

63.40 ซึ่งมากกว่าเกณฑ์การวิจัยทางสังคมศาสตร์ (ร้อยละ 60) แสดงว่า ผู้วิจัยมีการทบทวนวรรณกรรมมาเป็นอย่างดี แต่มีบางปัจจัยที่ผู้วิจัยไม่ได้ศึกษาในการวิจัยครั้งนี้ เช่น ปัจจัยความไว้วางใจและความปลอดภัย (Hussein and Hilmi (2020) ; ปัจจัยความน่าเชื่อถือ (Al-Hajri et al., 2021) ; ปัจจัยความสามารถทางนวัตกรรม (Noh and Amron, 2021) และปัจจัยคุณค่าในความสำเร็จ (Lew and Lau, 2020) ดังนั้นในการวิจัยครั้งต่อไปควรพิจารณาเพิ่มปัจจัยดังกล่าวเข้ามาในการศึกษาวิจัยด้วย

2. ผลการวิจัย พบว่า ปัจจัยคุณภาพของระบบ (SYS) เป็นตัวแปรพยากรณ์ที่ดีที่สุดโดยมีค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยมาตรฐานเท่ากับ .384 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 แสดงว่าระบบที่ดีจะทำให้ นักศึกษาสามารถใช้การฟังก์ชันต่าง ๆ ในระบบได้ส่งผลจะทำให้นักศึกษาพอใจกับการใช้โซเชียลคลาวด์เลิร์นนิ่ง (ACU) และสอดคล้องกับทฤษฎีของ DeLone & McLean, 2003 ที่กล่าวว่าคุณภาพของระบบส่งผลกับการใช้เทคโนโลยี (ACU)

3. ผลการวิจัย พบว่า ปัจจัยตัวแปรการรับรู้ถึงประโยชน์ (PU) เป็นตัวแปรพยากรณ์ที่มีค่าสัมประสิทธิ์ การถดถอยมาตรฐานเท่ากับ .382 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 แสดงว่า เมื่อนักศึกษาเห็นถึงประโยชน์ของการใช้โซเชียลคลาวด์เลิร์นนิ่ง (ACU) ส่งผลให้นักศึกษามีความต้องการใช้มากขึ้นและสอดคล้องกับงานวิจัยของ Lew and Lau, S. H. (2020)

4. ผลการวิจัย พบว่า ปัจจัยคุณภาพของข้อมูล (INF) มีค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยมาตรฐานเท่ากับ .140 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 แสดงว่าคุณภาพของข้อมูลที่ที่สามารถเพิ่มความพึงพอใจของ นักศึกษารวมทั้งสามารถกระตุ้นการใช้โซเชียลคลาวด์เลิร์นนิ่ง (ACU) ของนักศึกษา (Naveed et al., 2021) และสอดคล้องกับงานวิจัยของ Naveed et al., (2021)

5. ผลการวิจัย พบว่า ปัจจัยการรับรู้ว่าง่ายต่อการใช้งาน (PEOU) มีค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยมาตรฐานเท่ากับ .137 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 แสดงว่าเมื่อนักศึกษามีการรับรู้ว่าง่ายต่อการใช้งาน จะทำให้นักศึกษาใช้โซเชียลคลาวด์เลิร์นนิ่ง (ACU) เพิ่มขึ้นสอดคล้องกับงานวิจัยของ Naveed et al., (2021)

6. ผลการวิจัย พบว่า ปัจจัยทักษะพื้นฐานด้านไอซีที (BAS) มีค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยมาตรฐานเท่ากับ .118 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 แสดงว่าเพราะทักษะพื้นฐานด้านไอซีทีเป็นทักษะที่ช่วยให้นักศึกษาสามารถใช้เทคโนโลยีต่าง ๆ ได้ นอกจากนี้ทักษะพื้นฐานด้านไอซีทียังช่วยให้นักศึกษาสามารถเข้าศึกษาในรูปแบบการเรียนในศตวรรษที่ 21 เพราะรูปแบบการเรียนในศตวรรษที่ 21 จะใช้เทคโนโลยีเป็นเครื่องมือ (Boholano, 2017) และมีความสอดคล้องกับทักษะการเรียนรู้ที่สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษากำหนด คือด้านทักษะการวิเคราะห์เชิงตัวเลข การสื่อสารและการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ (สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา, 2552)

7. ผลการวิจัย พบว่า ปัจจัยคุณภาพของบริการ (SER) มีค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยมาตรฐานเท่ากับ .078 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 แสดงว่าคุณภาพของบริการมีผลต่อการใช้งานเพราะเมื่อนักศึกษาพอใจในบริการของระบบ เช่น การมีการปรับปรุงระบบอย่างต่อเนื่อง มีการตอบสนองกับผู้ใช้ในทันทีทันใด จะส่งผลให้นักศึกษามีการใช้โซเชียลคลาวด์เลิร์นนิ่ง (ACU) เพิ่มขึ้นสอดคล้องกับงานวิจัยของ Chiu et al., (2016)

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

ในการวิจัยครั้งต่อไปควรทำวิจัยด้วยการวิเคราะห์ความสัมพันธ์โครงสร้างเชิงสาเหตุของการใช้โซเชียลคลาวด์เลิร์นนิ่ง (ACU) เพื่อให้เห็นเส้นทางของการเกิดการใช้โซเชียลคลาวด์เลิร์นนิ่ง (ACU) ได้ชัดเจน

References

- Chiu, P. S., Chao, I. C., Kao, C. C., Pu, Y. H., & Huang, Y. M. (2016). Implementation and evaluation of mobile e-books in a cloud bookcase using the information system success model. *Library Hi Tech*. Vol. 34 No. 2, 2016 pp. 207-223
- Hussein, L. A., & Hilmi, M. F. (2020). Cloud Computing Based E-learning in Malaysian Universities. *International Journal of Emerging Technologies in Learning*, 15(8).
- Al-Hajri, S., Echchabi, A., Ayedh, A. M., & Omar, M. M. S. (2021). The Cloud Computing Systems' Adoption in the Higher Education Sector in Oman in Light of the COVID-19 Pandemic. *International Journal of Evaluation and Research in Education*, 10(3), 930-937.
- Noh, N. H. M., & Amron, M. T. (2021). Exploring Cloud Computing Readiness and Acceptance in Higher Education Institution: A PLS-SEM Approach. *Asian Journal of University Education*, 17(4), 367-376.
- Lew, S. L., & Lau, S. H. (2020). An empirical study of students' intention to use cloud e-learning in higher education. *International Journal of Emerging Technologies in Learning (IJET)*, 15(9), 19-38.
- Naveed, Q. N., Alam, M. M., Qahmash, A. I., & Quadri, K. M. (2021). Exploring the determinants of service quality of cloud e-learning system for active system usage. *Applied Sciences*, 11(9), 4176.
- Amornkitpinyo, T., Yoosomboon, S., Sopapradit, S., & Amornkitpinyo, P. (2021). The Structural Equation Model of actual use of Cloud Learning for Higher Education students in the 21st century. *Journal of e-Learning and Knowledge Society*, 17(1), 72-80.
- Lew, S. L., & Lau, S. H. (2020). An empirical study of students' intention to use cloud e-learning in higher education. *International Journal of Emerging Technologies in Learning (IJET)*, 15(9), 19-38.
- Boholano, H. B. (2017). "Smart social networking: 21st century teaching and learning skills." *Research in Pedagogy*. Vol.7 No.1 : 21-29.
- DeLone, W. H., and McLean, E. R. (2003). "The DeLone and McLean model of information systems success: A ten-year update." *Journal of Management Information Systems*. Vol.19 No.4 : 9-30.
- SOPAPRADIT, S. (2022). STEM LEARNING SYSTEM WITH THE INTERNET OF THINGS THROUGH CLOUD LEARNING TO DEVELOP THE DIGITAL LITERACY AND CREATIVE PRODUCTS OF HIGHER EDUCATION STUDENTS IN THE 21ST CENTURY. *Journal of Theoretical and Applied Information Technology*, 100(20).
- Sultana, J. (2020). Determining the factors that affect the uses of Mobile Cloud Learning (MCL) platform Blackboard-a modification of the UTAUT model. *Education and Information Technologies*, 25(1), 223-238.

- Intel Corporation. (2021). "Schools, IT, and Cloud Computing The Agility for 21st Century eLearning", Available: <https://www.intel.co.uk/content/dam/doc/case-study/cloud-computingeducation-21st-century-e-learning-study.pdf>
- Iyer B. and Henderson J. C., (2010). "Preparing for the future: Understanding the seven capabilities cloud computing", MIS Quarterly Executive, Vol. 9 No. 2, pp.117-131.
- Mareeyae, A., Ninna, J. & Noppakao, N. (2019). "STEM Education on biochemistry of grade 12 Students", The 2019 Pure and Applied Chemistry International Conference (PACCON 2019), pp. 1–6, 2019, [Online]. Available: https://mis.sci.tsu.ac.th/sciservice/WebSci/pdf_aca/2020-06-26_135505.pdf
- Eric Knorr. (2018) "What is cloud computing? Everything you need to know now". Available: <https://www.infoworld.com/article/2683784/what-is-cloud-computing.html>
- Davis, F. D. (1989). Perceived usefulness, perceived ease of use, and user acceptance of information technology. MIS quarterly, 319-340.

ความร่วมมือเชิงนโยบายของภาครัฐและเอกชนเพื่อลดปัญหาความล่าช้าการก่อสร้าง
อาคารสาธารณะขนาดใหญ่เขตกรุงเทพมหานคร
Policy Collaboration Between Public and Private Sectors to Reduce the
Delay in the Construction of Large Scale Public Building in Bangkok

นพเมศฐ์ เจริญนพพงศ์¹, และพภัศธรณ์ วรภัทร์ธีระกุล²
Noppamate Charoennoppong¹ and Paphatsorn Woraphatthirakul²
มหาวิทยาลัยเวสเทิร์น
Western University

¹E-Mail : Noppamate.Ph.D@gmail.com

Received 21 July 2022; Revised 11 October 2022; Accepted 11 October 2022.

บทคัดย่อ

บทความวิจัยฉบับนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) สภาพปัญหาและผลที่เกิดจากความล่าช้าการก่อสร้างอาคารสาธารณะขนาดใหญ่เขตกรุงเทพมหานครที่เกิดจากความร่วมมือเชิงนโยบายของภาครัฐและเอกชน 2) ปัจจัยที่มีผลให้เกิดความร่วมมือเชิงนโยบายของภาครัฐและเอกชนเพื่อลดปัญหาความล่าช้าการก่อสร้างอาคารสาธารณะขนาดใหญ่เขตกรุงเทพมหานคร และ3)แนวทางการพัฒนาความร่วมมือเชิงนโยบายของภาครัฐและเอกชนเพื่อลดปัญหาความล่าช้าการก่อสร้างอาคารสาธารณะขนาดใหญ่เขตกรุงเทพมหานคร เป็นวิจัยเชิงคุณภาพ เก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์เจาะลึกผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญ ได้แก่ ผู้บริหารของกรุงเทพมหานคร ผู้รับเหมา และผู้เชี่ยวชาญหรือผู้ทรงคุณวุฒิ รวมทั้งสิ้นจำนวน 22 นำมาจัดระเบียบข้อมูลพรรณนาหาข้อสรุปอย่างเป็นระบบที่มีเหตุผลอ้างอิงตามทฤษฎี

ผลการวิจัยพบว่า 1)เนื่องจากงานก่อสร้างยังจะต้องมีปฏิสัมพันธ์กับกลุ่มคนหลากหลายกลุ่มซึ่งต้องอาศัยความร่วมมือจากหลายฝ่ายเป็นผลสะท้อนสภาพปัญหาและผลที่เกิดความเสียหายจากปัญหาความล่าช้าการก่อสร้างอาคารสาธารณะขนาดใหญ่เขตกรุงเทพมหานคร 2)ปัจจัยที่มีผลให้เกิดความร่วมมือ มีข้อค้นพบที่น่าสนใจดังนี้ (1)การบริหาร (2)เอกสาร (3)เทคนิค (4)สภาพแวดล้อม (5)แรงงาน (6)คุณภาพ (7)ความปลอดภัย (8)อื่นๆ และ3)แนวทางการพัฒนาความร่วมมือเพื่อลดปัญหาความล่าช้าให้ผู้บริหารสามารถกำหนดกลยุทธ์การทำงานของทีมงานได้ชัดเจนยิ่งขึ้น โดยศึกษาสภาพภายในองค์กร ได้แก่ โครงสร้างองค์กร ปริมาณและคุณภาพของบุคลากร กระบวนการทำงาน รวมถึงสภาพภายนอกองค์กร เช่น เหตุการณ์บ้านเมือง เศรษฐกิจ สภาพสังคม มีความสำคัญเป็นอย่างมากต่อระยะเวลาในการก่อสร้างที่จะขับเคลื่อนให้งานสำเร็จตามแผนงานที่ได้วางไว้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

คำสำคัญ : ความร่วมมือเชิงนโยบายของภาครัฐและเอกชน, ปัญหาความล่าช้า, การก่อสร้างอาคารสาธารณะขนาดใหญ่.

Abstract

The objectives of this research were to: 1) study problems of delays and the consequences of delays in the construction of large public building in Bangkok caused by cooperation policy of the public and private sectors: 2) study factors influencing cooperation policy of public and private sectors to reduce the delay in the construction of large public building in Bangkok: and 3) guidelines for development of cooperation policy of public and private sectors to reduce the delay in the construction of large public building in Bangkok. This research was a qualitative research by conducting in-depth interviews with 22 key informants, comprising Bangkok's executives, contractors and experts, and then bring to a systematic, rational, theoretical conclusion and proceed to organize the data. The finding results showed that: 1) the construction work need to interact with various groups of people, which requires cooperation from many parties, reflecting the problems of delays and damage caused by the delay in the construction of large public building in Bangkok: 2) there are interesting findings in the factors affecting cooperation as follows; (1) administration, (2) documentation, (3) technique, (4) environment, (5) labor, (6) quality, (7) safety, and 8) other: and 3) guidelines for development of cooperation to reduce the delay for executives to more clearly define their team's strategies by studying the conditions within the organization, for example, organizational structure, quantity and quality of personnel, work processes, including external conditions such as events of the country, economy, social conditions. This is very important for the construction period that will drive the work to be completed according to the planned work efficiently.

Keywords: cooperation policy of public and private sectors, problem of the delay, the construction of large public building.

บทนำ

การบริหารจัดการแบบร่วมมือเป็นหลักการบริหารจัดการรูปแบบหนึ่งในบริบทของการจัดการภาครัฐ (Purdy, 2012) ที่มุ่งให้เกิดการร่วมมือบริหารจัดการบริการสาธารณะระหว่างองค์กรภาครัฐกับผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่ไม่ใช่รัฐ (Ansell & Gash, 2007) จึงกลายเป็นประเด็นสำคัญในการจัดการบริการสาธารณะในปัจจุบันระหว่างหน่วยงานภาครัฐและความสัมพันธ์เอกชนหรือความสัมพันธ์ระหว่างรัฐบาลส่วนกลางกับท้องถิ่น (Builk, 2020) เพื่อสร้างกระบวนการบริการสาธารณะและแก้ไขปัญหาทางสังคมในปัจจุบันในขั้นตอนการกำหนดนโยบายและการนำนโยบายไปปฏิบัติทั้งในระดับประเทศและระดับท้องถิ่น (พัสสรณ์ วรภัทร์ธิระกุล, 2564) จากการบริหารประเทศของรัฐบาลในปัจจุบัน (พลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา เป็นนายกรัฐมนตรี) ก็ได้กำหนดยุทธศาสตร์ประชารัฐเพื่อส่งเสริมให้เกิดความร่วมมือระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชน (ประเวศ วะสี, 2558) การบริหารจัดการท้องถิ่นเป็นหลักการบริการสาธารณะระดับท้องถิ่นที่ดำเนินการด้วยความร่วมมือระหว่างองค์กรที่เป็นทางการกับองค์กรที่ไม่เป็นทางการของท้องถิ่น (Shah & Shah, 2006; วุฒิสาร ตันไชย, 2557) มีการบริหารจัดการที่ดีเกิดการมีส่วนร่วมภาคพลเมือง มีนิติธรรม คำนึงถึงสิทธิมนุษยชน มีความโปร่งใสและความรับผิดชอบดำเนินการบริการสาธารณะเพื่อตอบสนองความต้องการของประชาชน

(Wilson, 2000) ดังนั้นการบริหารจัดการแบบร่วมมือระหว่างรัฐและเอกชนในรูปแบบการบริหารโครงการสาธารณะขนาดใหญ่ (Owens & Zimmerman, 2013) การก่อสร้างโครงการต่างๆ เป็นส่วนหนึ่งที่มีความสำคัญและเป็นปัจจัยที่อาจชี้วัดความสำเร็จของประเทศนั้นๆ ได้เพราะการก่อสร้างอาคารของโครงการต่างๆ มีผลต่อการพัฒนาเศรษฐกิจรายได้และเป็นการแก้ปัญหาการว่างงานและด้านอื่นๆ พร้อมทั้งงานก่อสร้างต้องเกี่ยวข้องกับบุคคลหลายระดับ ให้ประสบความสำเร็จนั้นต้องอาศัยการบริหารจัดการในปัจจัยต่างๆ ขับเคลื่อนไปพร้อมๆ กันการจัดการก่อสร้างต้องมีการปรับตัว ให้เข้ากับสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไป (บุญศิริ สุวรรณัง, 2559)

ด้วยในปัจจุบันโครงการก่อสร้างอาคารสาธารณะขนาดใหญ่มีเป็นจำนวนในเขตกรุงเทพมหานคร จะเป็นหน่วยงานของรัฐหรือหน่วยงานของเอกชน การดำเนินงานในโครงการก่อสร้างหนึ่งๆ ต้องใช้ระยะเวลานาน และมีขั้นตอนการทำงานหลายขั้นตอนซึ่งต้องอาศัยความร่วมมือจากหลายฝ่ายการก่อสร้างแล้วเสร็จภายในระยะเวลาที่กำหนดไว้ แต่เนื่องจากในระหว่างการดำเนินการก่อสร้างโครงการจะมีปัจจัยความเสี่ยงหลายด้านทั้งภายในและภายนอก (ธัญวัฒน์ รัตนศักดิ์, 2555) และความสามารถในการแข่งขันการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องจึงทำให้องค์กรและบุคลากรเกิดการเรียนรู้ที่จะปรับตัวและรับมือกับสิ่งที่จะเกิดขึ้นอย่างตลอดเวลาองค์กรต่าง ๆ ทั้งนี้การที่โครงการแล้วเสร็จช้ากว่าแผนที่วางไว้อาจส่งผลกระทบต่อผลประโยชน์และส่งผลเสียกับทั้ง 2 ฝ่ายคือ เจ้าของโครงการและผู้รับจ้างดำเนินการก่อสร้างโครงการ ดังนั้นการศึกษาความล่าช้าและแนวทางการจัดการความล่าช้าของโครงการจึงมีความสำคัญเป็นอย่างยิ่งสำหรับการวางแผนการทำงานก่อสร้างให้สำเร็จ ตามเป้าประสงค์ที่ตั้งไว้อย่างมีประสิทธิภาพ (วิสูตร จิระดำเกิง, 2560) สำหรับปัญหาหลักๆ ในงานก่อสร้างส่วนใหญ่เกิดจากผู้รับเหมา ผู้ควบคุมงาน การ ออกแบบ ผู้ว่าจ้าง และสาเหตุจากปัจจัยภายนอกปัจจัยต่างๆ เหล่านี้เป็นสาเหตุทำให้เกิดความล่าช้าของโครงการก่อสร้างซึ่งจะส่งผลกระทบต่ออย่างมาก (ภูชิต โพนทัน, 2555)

ดังนั้นจากข้อมูลและปัญหาดังกล่าวข้างต้นเป็นประเด็นที่ทำให้ผู้วิจัยสนใจที่จะศึกษาเรื่อง “ความร่วมมือเชิงนโยบายของภาครัฐและเอกชนเพื่อลดปัญหาความล่าช้าการก่อสร้างอาคารสาธารณะขนาดใหญ่เขตกรุงเทพมหานคร” เพื่อเป็นการศึกษากระบวนการหรือระบบบริหารจัดการแบบร่วมมือในส่วนของการบริหารจัดการแบบร่วมมือ และผลการดำเนินโครงการระยะแรกที่เกิดขึ้นกับองค์กรผู้ร่วมโครงการรวมถึงปัญหาและอุปสรรคของการบริหารจัดการแบบร่วมมือเนื่องจากเป็นความร่วมมือที่เกิดขึ้นจากผู้เกี่ยวข้องแต่ละฝ่ายมีการใช้งานพื้นที่แตกต่างกันจึงมีความซับซ้อนเกิดขึ้นในหลายๆ ด้านการเปลี่ยนแปลงงานทำให้เกิดผลกระทบต่อระยะเวลาความล่าช้าของงบประมาณและคุณภาพของงาน รวมถึงการเรียกร้องสิทธิหากเกิดความขัดแย้งเนื่องจากไม่สามารถตกลงกันได้ระหว่างผู้รับเหมากับเจ้าของโครงการซึ่งผลกระทบดังกล่าว โดยเฉพาะโครงการก่อสร้างอาคารสาธารณะขนาดใหญ่ของรัฐเนื่องจากเป็นงบประมาณที่ต้องใช้ให้คุ้มค่าและมีขั้นตอนในการจัดหาและจัดสรรหลายขั้นตอน ซึ่งการป้องกันปัญหานั้นเป็นสิ่งที่ทุกฝ่ายต้องให้ความสำคัญการศึกษาการบริหารจัดการความร่วมมือเชิงนโยบายที่ทำให้เกิดความล่าช้าจะช่วยลดผลกระทบภายใต้ที่ดำเนินการด้วยความร่วมมือระหว่างองค์กรหลายภาคส่วนดังกล่าวต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัญหาความล่าช้าและผลที่เกิดจากความล่าช้าการก่อสร้างอาคารสาธารณะขนาดใหญ่เขตกรุงเทพมหานครที่เกิดจากความร่วมมือเชิงนโยบายของภาครัฐและเอกชน

2. เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลให้เกิดความร่วมมือเชิงนโยบายของภาครัฐและเอกชนเพื่อลดปัญหาความล่าช้าการก่อสร้างอาคารสาธารณะขนาดใหญ่เขตกรุงเทพมหานคร

3. เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาความร่วมมือเชิงนโยบายของภาครัฐและเอกชนเพื่อลดปัญหาความล่าช้าการก่อสร้างอาคารสาธารณะขนาดใหญ่เขตกรุงเทพมหานคร

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยศึกษาเอกสาร และสัมภาษณ์ตามขั้นตอนในการดำเนินการ ดังนี้

1. ศึกษาข้อมูลจากเอกสารชั้นปฐมภูมิ คือ โดยการทบทวนแนวคิด ทฤษฎี และวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องซึ่งได้ดำเนินการศึกษาจากเอกสารทางวิชาการ ผลงานวิจัย บทความทางวิชาการต่างๆ ทั้งภายในประเทศและต่างประเทศ รวมถึงข้อมูลทางวิชาการที่ได้จากการสืบค้นทางสื่ออิเล็กทรอนิกส์หรือสื่อทางเว็บไซต์ต่าง ๆ เพื่อให้ผู้วิจัยได้ข้อมูลที่ต้องการและจัดทำข้อมูลใหม่ให้ครอบคลุมกับความเป็นจริงมากที่สุด

2. กลุ่มเป้าหมาย เพื่อเก็บข้อมูลการสัมภาษณ์เชิงลึกและสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วม ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตผู้ให้ข้อมูลที่ใช้ในการวิจัย โดยแบ่งเป็นผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) จากการคัดเลือกแบบเฉพาะเจาะจง (purposive sampling) โดยพิจารณาเลือกผู้ให้ข้อมูลหลักที่สามารถให้ข้อมูลได้ดีที่สุด เป็น 3 กลุ่ม มีดังนี้

กลุ่มที่ 1. กลุ่มผู้บริหารของกรุงเทพมหานคร ที่มีหน้าที่รับผิดชอบหรือเกี่ยวข้องอาคารสาธารณะขนาดใหญ่ในเขตกรุงเทพมหานคร ประกอบด้วย 1.1) สำนักการโยธากรุงเทพมหานคร 1.2) สำนักป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยกรุงเทพมหานคร 1.3) สำนักอนามัยกรุงเทพมหานคร 1.4) สำนักการระบายน้ำกรุงเทพมหานคร 1.5) สำนักสิ่งแวดล้อมกรุงเทพมหานคร 1.6) สำนักผังเมืองกรุงเทพมหานคร 1.7) สำนักการจราจรและขนส่งกรุงเทพมหานคร และผู้อำนวยการหรือผู้แทน สำนักงานเขตหลักสี่กรุงเทพมหานคร จำนวน 15 คน

กลุ่มที่ 2. กลุ่มผู้รับเหมาในการสร้างอาคารสาธารณะขนาดใหญ่ในเขตหลักสี่ กรุงเทพมหานคร ประกอบด้วย 2.1) เจ้าของโครงการ 2.2) ผู้รับจ้าง 2.3) ผู้ควบคุมงาน 2.4) การออกแบบ จำนวน 5 คน

กลุ่มที่ 3. ผู้เชี่ยวชาญหรือผู้ทรงคุณวุฒิในเรื่องของอาคารสาธารณะขนาดใหญ่ในเขต กรุงเทพมหานคร จำนวน 2 คน รวมทั้งสิ้น 22 คน

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เป็นแบบสัมภาษณ์ทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ โดยใช้แบบสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้าง (Non Structured Interview) ในการสัมภาษณ์กลุ่มเป้าหมายที่เป็นกลุ่มตัวอย่างที่ผู้วิจัยได้กำหนดไว้ และได้ดำเนินการสร้างแบบสัมภาษณ์ในการวิจัย โดยศึกษาเอกสารวิชาการจากงานวิจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องโดยมีขั้นตอนดังนี้

3.1 ศึกษารูปแบบและโครงสร้างแบบสัมภาษณ์ตามแนวคิดของงานวิจัย

3.2 ดำเนินการสร้างสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้าง

3.3 นำแบบสัมภาษณ์ที่สร้างเสร็จแล้ว เสนอผู้ทรงคุณวุฒิมาข้อเสนอแนะมา ปรับปรุงแก้ไขให้เครื่องมือมีความสมบูรณ์ และให้อาจารย์ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบอีกครั้ง

3.4 เมื่อตรวจสอบเครื่องมือที่มีความสมบูรณ์เรียบร้อยแล้ว จึงนำแบบสัมภาษณ์นั้นไปใช้สัมภาษณ์กับกลุ่มตัวอย่าง เพื่อนำไปเป็นฐานข้อมูลในการวิเคราะห์ในประเด็นที่เกี่ยวกับสภาพปัญหาความล่าช้าการก่อสร้างอาคารสาธารณะขนาดใหญ่เขตกรุงเทพมหานครที่เกิดจากความร่วมมือเชิงนโยบายของภาครัฐและเอกชน มีใน

เรื่องใดบ้าง และผลที่เกิดจากความล่าช้าเป็นอย่างไรบ้าง มีปัจจัยใดบ้างที่ส่งผลให้เกิดความร่วมมือเชิงนโยบายของภาครัฐและเอกชนเพื่อลดปัญหาความล่าช้าการก่อสร้างอาคารสาธารณะขนาดใหญ่เขตกรุงเทพมหานคร และแนวทางการพัฒนาความร่วมมือเชิงนโยบายของภาครัฐและเอกชนเพื่อลดปัญหาความล่าช้าการก่อสร้างอาคารสาธารณะขนาดใหญ่เขตกรุงเทพมหานคร มีในเรื่องใดบ้าง เป็นลักษณะคำถามแบบปลายเปิด เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึกตรงตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย

4. วิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ ใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) ผู้วิจัยได้ขออนุญาตผู้ให้ข้อมูลในการบันทึกเสียงขณะสัมภาษณ์เมื่อเสร็จสิ้นแล้ว ได้นำมาถอดความแบบคำต่อคำ และจัดกลุ่มประเด็นเนื้อหาให้สอดคล้องกับคำถามตาม วัตถุประสงค์การวิจัย แล้วนำมาวิเคราะห์เนื้อหาให้สอดคล้องกับแนวคิดทฤษฎีที่เลือกใช้เพื่อ นำเสนอข้อมูลในรูปแบบพรรณนา

ผลการวิจัย

จากการศึกษาวิจัยเรื่องความร่วมมือเชิงนโยบายของภาครัฐและเอกชนเพื่อลดปัญหาความล่าช้าการก่อสร้างอาคารสาธารณะขนาดใหญ่เขตกรุงเทพมหานคร พบว่า

1. สภาพปัญหาความล่าช้าและผลที่เกิดจากความล่าช้าการก่อสร้างอาคารสาธารณะขนาดใหญ่เขตกรุงเทพมหานครที่เกิดจากความร่วมมือเชิงนโยบายของภาครัฐและเอกชน ด้วยในปัจจุบันโครงการก่อสร้างอาคารสาธารณะขนาดใหญ่มีเป็นจำนวนมากในเขตกรุงเทพมหานคร จากสภาพแวดล้อมและสังคมเมืองส่งผลให้ได้มีการพัฒนาเพิ่มขึ้นจำนวนมาก สำหรับปัญหาหลักๆ ของโครงการก่อสร้างที่เกิดขึ้นมีผลมาจากความล่าช้าเนื่องจากการก่อสร้างยังจะต้องมีปฏิสัมพันธ์กับกลุ่มคนหลากหลายกลุ่มไม่ว่าจะเป็นคนงานก่อสร้าง หัวหน้างาน ผู้รับเหมาย่อย ผู้ควบคุมงาน ผู้จัดการโครงการ ผู้ออกแบบ ฝ่ายพัสดุจัดซื้อ ฝ่ายการเงิน ฝ่ายบริหาร ฯลฯ ปัญหาในงานก่อสร้างส่วนใหญ่เกิดจากผู้รับเหมา ผู้ควบคุมงาน การออกแบบ ผู้ว่าจ้าง และสาเหตุจากปัจจัยภายนอกปัจจัยต่างๆ เหล่านี้เป็นสาเหตุทำให้เกิดความล่าช้าของโครงการก่อสร้างหน่วยงานภาครัฐส่งผลกระทบอย่างมากซึ่งในการดำเนินงานก่อสร้างโครงการหนึ่งๆ ต้องใช้ระยะเวลาในการก่อสร้างนานและมีขั้นตอนการทำงานหลายขั้นตอน ซึ่งต้องอาศัยความร่วมมือจากหลายฝ่ายจึงอาจเกิดปัญหาที่ทำให้การก่อสร้างไม่เป็นไปตามกำหนดการของระยะเวลาการก่อสร้างข้อกำหนดหรือแบบก่อสร้างซึ่งปัญหาที่เกิดขึ้นในโครงการอาจทำให้เกิดความเสียหายและทำให้เกิดความล่าช้าของโครงการได้ปัญหาในการก่อสร้างเกิดได้จากหลายสาเหตุ เช่น สาเหตุจากการเปลี่ยนแปลงรายละเอียดการทำงาน สาเหตุจากการทำงานของผู้รับเหมา สาเหตุจากการติดต่อสื่อสารสาเหตุจากความล่าช้าในการอนุมัติผลทดสอบหรือตัวอย่างวัสดุ สาเหตุจากความล่าช้าในการส่งมอบพื้นที่ทำงาน สาเหตุจากความขัดแย้งของแบบและข้อกำหนดเป็นต้น ซึ่งแต่ละสาเหตุส่งผลกระทบต่อค่าใช้จ่ายและความล่าช้าของโครงการในระดับความรุนแรงที่แตกต่างกันโดยบางสาเหตุที่พบได้บ่อยครั้งแต่อาจมีผลกระทบต่อโครงการน้อยในขณะที่บางสาเหตุเกิดขึ้นไม่บ่อยมากนักแต่ส่งผลกระทบที่สร้างความเสียหายต่อโครงการอย่างรุนแรง ซึ่งการบริหารงานก่อสร้างหรือ 5'M ประกอบด้วย บุคลากรที่เกี่ยวข้อง (Man) การเงิน(Money) เครื่องจักรในงานก่อสร้าง(Machine) วัสดุอุปกรณ์ก่อสร้าง(Material) และขั้นตอนวิธีการก่อสร้าง (Method) โดยสอดคล้องกับการสัมภาษณ์ส่วนบุคคลซึ่งสามารถแยกพิจารณาได้ดังนี้

(การสัมภาษณ์ผู้บริหารกรุงเทพมหานคร, กรกฎาคม 2564) ได้แสดงความคิดเห็นว่า “ในปัจจุบันการบริหารงานก่อสร้างของโครงการต่างๆ ได้กำหนดวางแผนการปฏิบัติงานควบคุมโครงการในงานก่อสร้าง

ขั้นตอนการดำเนินงานตามข้อกำหนดและเงื่อนไขการว่าจ้างต่างๆ ไว้โดยชัดเจนทำให้การบริหารโครงการสามารถแล้วเสร็จก่อนเวลาที่กำหนดตามขอบเขตของเวลาหรืออาจเป็นไปได้ที่การก่อสร้างโครงการอาจแล้วเสร็จล่าช้ากว่าเวลาที่กำหนดไว้โดยการก่อสร้างเกิดได้จากหลายสาเหตุเช่น สาเหตุจากการเปลี่ยนแปลงรายละเอียดการทำงาน สาเหตุจากการแทรกแซงการทำงานของผู้รับเหมา สาเหตุจากการติดต่อสื่อสาร สาเหตุจากความล่าช้า ในการอนุมัติผลทดสอบหรือตัวอย่างวัสดุ สาเหตุจากความล่าช้าในการส่งมอบพื้นที่ทำงาน สาเหตุจากความขัดแย้งของแบบและข้อกำหนด เป็นต้น ซึ่งแต่ละสาเหตุส่งผลกระทบต่อค่าใช้จ่าย และความล่าช้าของโครงการในระดับความรุนแรงที่แตกต่างกัน”

(การสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิอาคารสาธารณะขนาดใหญ่ในเขตกรุงเทพมหานคร, กรกฎาคม 2564) ได้แสดงความคิดเห็นว่า “การก่อสร้างโครงการอาจแล้วเสร็จล่าช้ากว่าเวลาที่กำหนดไว้ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับองค์ประกอบหลายๆ ปัจจัยอันประกอบด้วยวัสดุ เงินทุน กำลังคน เครื่องจักร และการบริหารการจัดการ โดยแต่ละองค์ประกอบมีความสัมพันธ์ซึ่งกันและกันหากบริหารส่วนใดส่วนหนึ่งล้มเหลวก็จะส่งผลกระทบต่อส่วนอื่นๆ ไปด้วยและอาจจะขึ้นอยู่กับลักษณะของสภาพภูมิประเทศ ที่เป็นอุปสรรครวมถึงปัจจัยด้านอื่นๆ ประกอบกันภายใต้ความล่าช้าในการบริหารงานก่อสร้าง การไม่ปฏิบัติตามคำขอร้องจากเจ้าของงานที่ผู้รับเหมาได้ตอบตกลงตามคำขอร้องนั้นไปแล้วนอกจากนี้การทำงานตามหน้าที่และความรับผิดชอบของผู้จัดการก่อสร้างที่ได้รับมอบหมายให้จัดการและดูแลการก่อสร้างซึ่งเป็นผู้ปฏิบัติงานของผู้รับเหมาและมีความสำคัญอย่างยิ่งในการดำเนินโครงการอาจเป็นสาเหตุให้เกิดความล่าช้าของโครงการขึ้นได้”

2. ปัจจัยที่มีผลให้เกิดความร่วมมือเชิงนโยบายของภาครัฐและเอกชนเพื่อลดปัญหาความล่าช้า
การก่อสร้างอาคารสาธารณะขนาดใหญ่เขตกรุงเทพมหานคร พบว่ามีสาเหตุจากปัจจัยหลายประการจากเหตุผล และความจำเป็นจากผู้เกี่ยวข้องแต่ละฝ่ายมีการใช้งานพื้นที่แตกต่างกันจึงมีความซับซ้อนเกิดขึ้นในหลายๆ ดังนั้นความล่าช้าในการก่อสร้าง คือ การปฏิบัติงานที่ใช้ระยะเวลามากกว่าแผนงานที่กำหนดไว้งานก่อสร้างเป็นการปฏิบัติงานที่มีความสัมพันธ์กันระหว่าง 3 กลุ่มในองค์กร คือ เจ้าของงานที่ปรึกษา และผู้รับจ้าง ดังนั้นความล่าช้าของการปฏิบัติงานของกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งอาจส่งผลเสียกับทั้งองค์กร ได้แก่ ผู้ว่าจ้างต้องแบกรับต้นทุนทรัพยากรที่สูงขึ้นทั้งค่าแรง วัสดุ ดอกเบี้ยเงินกู้ และอาจสูญเสียโอกาสในการจะพัฒนาด้านอื่น ๆ ส่วนที่ปรึกษามีหน้าที่เป็นตัวกลางในการตรวจสอบงานจะต้องรับภาระเพิ่มขึ้น เนื่องจากอาจเกิดการปรับเปลี่ยนแบบและจัดทำงบประมาณใหม่ไปเสนอผู้ว่าจ้าง ส่วนผู้รับจ้างจะต้องถูกปรับจากความล่าช้าในกรณีที่เป็นการผิดของผู้รับจ้าง ได้รับค่างวดตอบแทนช้าลงในขณะที่อัตราดอกเบี้ยสูงขึ้น ส่งผลกระทบต่อทั้งงานในขั้นตอนต่อไป ไปซึ่งความล่าช้าอาจเกิดขึ้นกับฝ่ายใดก็ได้ โดยค่าปรับและการเรียกร้องจะอยู่ในรูปแบบของเงินและเวลา รวมถึงการเรียกร้องสิทธิหากเกิดความขัดแย้ง โดยปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อความล่าช้าในการดำเนินการประกอบด้วยปัจจัยรวม 7 ด้านได้แก่ 1) ปัจจัยจากสภาพแวดล้อม ได้แก่ ลมพายุ ปริมาณน้ำใต้ดิน การสั่นสะเทือนกระทบกับพื้นที่ข้างเคียง เป็นต้น 2) ปัจจัยจากการปรับเปลี่ยนแบบระหว่างการ ได้แก่ การแก้ไขเปลี่ยนแปลงแบบก่อสร้าง หรือวิธีการดำเนินการก่อสร้างของผู้ว่าจ้างระหว่างการก่อสร้าง 3) ปัจจัยจากคนงาน ได้แก่ ปริมาณคนงานไม่เพียงพอในการทำงานให้แล้วเสร็จตามแผนงาน รวมถึงความรู้ ความสามารถ ความถนัดในการทำงาน ของคนงานที่ส่งผลกระทบต่อคุณภาพ และเวลา 4) ปัจจัยจากการใช้วัสดุไม่ได้คุณภาพ ได้แก่ การ

ใช้วัสดุเทียบเคียงในการทำงานซึ่งเป็นการเปลี่ยนแปลงรูปแบบข้อกำหนดตั้งต้นของโครงการ มีผลด้านคุณภาพของวัสดุไม่เท่า ข้อกำหนดตามที่โครงการกำหนด 5) ปัจจัยจากการจัดการและวางแผนแผนงาน ได้แก่ การวางแผนการทำงานงานที่ไม่ชัดเจน ลำดับการทำงานของแต่ละหมวดงาน และการจัดสรรพื้นที่ทำงานไม่สอดคล้องกัน 6) ปัจจัยจากสภาพคล่องทางการเงิน ได้แก่ สภาพคล่องทางการเงินของผู้รับจ้างในการซื้อวัสดุอุปกรณ์ และค่าแรงของคนงานในการทำงาน 7) ปัจจัยจากผู้รับเหมาช่วง ได้แก่ กระบวนการวางแผนการทำงานที่ล่าช้าของผู้รับเหมาช่วง รวมถึงปัญหาด้านอื่นของผู้รับเหมาช่วงที่ส่งผลกระทบต่อความล่าช้า โดยสอดคล้องกับการสัมภาษณ์ส่วนบุคคลซึ่งสามารถแยกพิจารณาได้ดังนี้

(การสัมภาษณ์ผู้บริหารบริษัทผู้รับเหมาก่อสร้าง, กรกฎาคม 2564) ได้แสดงความคิดเห็นว่า “งานก่อสร้างเป็นงานที่ต้องอาศัยกำลังคนในการทำงานเป็นส่วนใหญ่ ซึ่งประกอบด้วยผู้ที่มีความรู้ความสามารถในหลายระดับ ตั้งแต่ระดับวางแผนและนโยบาย ได้แก่ ระดับผู้บริหารโครงการ ระดับช่างเทคนิค ได้แก่ ระดับผู้ควบคุมงาน ระดับช่างฝีมือ ได้แก่ ระดับปฏิบัติงานฝีมือ และระดับแรงงาน ได้แก่ ระดับปฏิบัติงานโดยใช้แรงงานอย่างเดียวปัญหาที่เป็นสาเหตุของความล่าช้าที่ทำให้เกิดขยายเวลาของโครงการ ซึ่งเห็นได้ว่าเป็นสาเหตุของความล่าช้าแต่ละปัญหาทำให้เกิดการขยายเวลาโครงการในระดับที่แตกต่างกัน ซึ่งนอกจากความแตกต่างกันในด้านเวลาของความล่าช้าแล้ว ปัญหาที่เป็นสาเหตุของความล่าช้าแต่ละปัญหายังมีมูลค่าการชดเชยที่ได้รับแตกต่างกันด้วย”

(การสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิอาคารสาธารณะขนาดใหญ่ในเขตกรุงเทพมหานคร, กรกฎาคม 2564) ได้แสดงความคิดเห็นว่า “มีสาเหตุจากปัจจัยหลายประการจากเหตุผล และความจำเป็นจากผู้เกี่ยวข้องแต่ละฝ่ายมีการใช้งานพื้นที่แตกต่างกันจึงมีความซับซ้อนเกิดขึ้นในหลายๆ ส่วนตัวผมมองว่าวัสดุอุปกรณ์ก่อสร้างเป็นปัจจัยหลักอีกตัวหนึ่งของงานก่อสร้างหากโครงการก่อสร้างใดขาดวัสดุและอุปกรณ์ในขณะดำเนินการอยู่นั้นย่อมเกิดผลเสียหายต่อโครงการได้ซึ่งจะส่งผลกระทบทำให้โครงการประสบปัญหาขาดแรงงานได้เมื่อโครงการจะเริ่มดำเนินงานต่อ”

3. แนวทางการพัฒนาความร่วมมือเชิงนโยบายของภาครัฐและเอกชนเพื่อลดปัญหาความล่าช้าการก่อสร้างอาคารสาธารณะขนาดใหญ่เขตกรุงเทพมหานคร ความล่าช้าที่เกิดขึ้นซึ่งนอกจากจะไม่เป็นผลดีต่อทุกฝ่ายในโครงการแล้วยังทำให้ผู้ใช้ประโยชน์จากสิ่งปลูกสร้างต้องเสียเวลาโดยไม่จำเป็น การป้องกันปัญหาที่เป็นสาเหตุก่อให้เกิดความล่าช้าของโครงการก่อสร้างนอกจากช่วยให้การควบคุมค่าใช้จ่ายเป็นไปตามแผนงานที่กำหนดแล้วยังทำให้การก่อสร้างแล้วเสร็จตามหมายกำหนดการที่ได้วางแผนไว้ด้วย โดยเฉพาะโครงการที่มีขนาดใหญ่ก็จะต้องยิ่งทำให้มีปริมาณงานและขั้นตอนต่างๆ เพิ่มมากขึ้น มีการบริหารงานหลายส่วนส่งผลให้เกิดความล่าช้าการบริหารเวลาก่อสร้างโครงการ จึงมีความสำคัญมากที่ผู้บริหารจึงจำเป็นต้องมีประสบการณ์ความรู้ ความเข้าใจ สามารถมองภาพรวมของการทำงานในองค์กรได้รวมถึงสาเหตุของปัญหาที่จะเกิดขึ้น ดังนั้นในการดำเนินงานแต่ละโครงการให้ประสบผลสำเร็จได้ตามเป้าหมายนั้น ทรัพยากรทางด้านวัสดุและอุปกรณ์ถือเป็นอีกปัจจัยที่สำคัญในทุกกระบวนการดำเนินงานการก่อสร้างที่มีการเปลี่ยนแปลงหรือมีความผันแปรที่เกี่ยวกับวัสดุและอุปกรณ์ย่อมก่อให้เกิดผลกระทบต่องานก่อสร้างทันที อีกทั้งคุณสมบัติไม่ตรงตามมาตรฐานหรือมาตรฐานต่ำและในบางครั้งก่อให้เกิดงบประมาณเกินตัวจากการเลือกสิ่งของที่มีราคาแพง

แต่ไม่ได้คุณภาพจากสาเหตุของปัญหาที่เหล่านี้นี้ล้วนแต่เป็นเหตุที่ส่งผลกระทบต่อการดำเนินงานก่อสร้างได้โดยสอดคล้องกับการสัมภาษณ์ส่วนบุคคลซึ่งสามารถแยกพิจารณาได้ดังนี้

(การสัมภาษณ์ผู้บริหารกรุงเทพมหานคร, กรกฎาคม 2564) ได้แสดงความคิดเห็นว่า “ควรจัดสรรเวลาของขั้นตอนการออกแบบให้เหมาะสมเพื่อสร้างความชัดเจนในรายละเอียดของแบบและข้อกำหนดที่ใช้ในการก่อสร้าง นอกจากนี้วิธีหลักเลี่ยงข้อขัดแย้งในงานก่อสร้างโดยการเพิ่มความรอบคอบในการสำรวจพื้นที่ก่อสร้าง เพื่อลดปัญหาความขัดแย้งของแบบที่นำไปใช้ในการก่อสร้าง และเพิ่มความระมัดระวังในการกำหนดคุณสมบัติของวัสดุและเครื่องจักรหรืออุปกรณ์ที่ผู้รับเหมาต้องนำมาใช้ในการก่อสร้าง จะช่วยป้องกันปัญหาในการก่อสร้างที่ทำให้ความล่าช้าจากความก้าวหน้าของโครงการคลาดเคลื่อนจากหมายกำหนดการได้”

(การสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิอาคารสาธารณะขนาดใหญ่ในเขตกรุงเทพมหานคร, กรกฎาคม 2564) ได้แสดงความคิดเห็นว่า “การก่อสร้างที่เกิดขึ้นมีผลมาจากความล่าช้าเนื่องจากงานก่อสร้างยังจะต้องมีปฏิสัมพันธ์กับกลุ่มคนหลากหลายกลุ่ม จึงอาจทำให้ปัญหาในการก่อสร้างเกิดขึ้นได้เสมอ ซึ่งหากมีปัญหาเกิดขึ้นในโครงการและมีผลเสียต่อการดำเนินโครงการทุกฝ่ายที่ร่วมมือกันในการทำงานต้องร่วมกันประชุมปรึกษาเพื่อหาข้อตกลงกันในปัญหาที่เกิดขึ้น เช่นการจัดให้มีบุคลากรของผู้ออกแบบเข้าร่วมปรึกษาในการวางแผน และติดตามความก้าวหน้าของงานในขั้นตอนก่อสร้าง เพื่อลดปัญหาข้อสงสัยในระหว่างการก่อสร้าง การจัดสรรเวลาที่เหมาะสมสำหรับกลุ่มที่ทำหน้าที่ออกแบบเพื่อให้ผู้ออกแบบมีเวลา เพียงพอในการจัดทำรายละเอียดและข้อกำหนดได้อย่างชัดเจนการแจกแจงรายละเอียดหน้าที่และความรับผิดชอบของกลุ่มต่าง ๆ อย่างชัดเจน”

อภิปรายผลการวิจัย

ประเด็นที่ 1. สภาพปัญหาความล่าช้าการก่อสร้างอาคารสาธารณะขนาดใหญ่เขตกรุงเทพมหานครที่เกิดจากความร่วมมือเชิงนโยบายของภาครัฐและเอกชน ในปัจจุบันโครงการก่อสร้างอาคารสาธารณะขนาดใหญ่มีเป็นจำนวนในเขตกรุงเทพมหานคร จากสภาพแวดล้อมและสังคมเมืองส่งผลให้ได้มีการพัฒนาเพิ่มขึ้นจำนวนมากสำหรับปัญหาในงานก่อสร้างส่วนใหญ่เกิดจากผู้รับเหมา ผู้ควบคุมงาน การออกแบบ ผู้ว่าจ้าง และสาเหตุจากปัจจัยภายนอกปัจจัยต่างๆ เหล่านี้เป็นสาเหตุทำให้เกิดความล่าช้าของโครงการก่อสร้างหน่วยงานภาครัฐส่งผลกระทบอย่างมาก ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับองค์ประกอบหลายๆ ปัจจัยอันประกอบด้วยวัสดุ (Material) เงินทุน (Money) กำลังคน (Man) เครื่องจักร (Machine) และการบริหารจัดการ (Management) โดยแต่ละองค์ประกอบมีความสัมพันธ์ซึ่งกันและกันหากบริหารส่วนใดส่วนหนึ่งล้มเหลวก็จะส่งผลกระทบต่อส่วนอื่นๆ ไปด้วยและอาจจะขึ้นอยู่กับลักษณะของสภาพภูมิประเทศ (Topography) ที่เป็นอุปสรรครวมถึงปัจจัยด้านอื่นๆ ซึ่งในประเด็นนี้สอดคล้องกับงานวิจัยของสาวิทย หلابมาลา (สาวิทย หلابมาลา ภาษาอังกฤษ) : ศศ./2564) ได้ศึกษาวิจัยเรื่องประสิทธิภาพการบริหารความเสี่ยงในการก่อสร้างอาคารสูง จังหวัดชลบุรี ผลการวิจัยพบว่า ด้านเศรษฐกิจและการเมือง ด้านการจัดการด้านกฎหมาย ด้านการบริหารจัดการองค์กร ด้านการปฏิบัติการโครงการก่อสร้าง และด้านประสิทธิภาพส่งผลการบริหารความเสี่ยงในการก่อสร้างอาคารสูง พร้อมทั้งสอดคล้องกับผลการศึกษาของเกษตรสันต์ จันทรา และคณะ (เกษตรสันต์ จันทรา และ

คณะ, 2555) ได้ศึกษาวิจัยเรื่องปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อต้นทุนในการประกอบธุรกิจรับเหมาก่อสร้างประเภทบ้านพักอาศัยในจังหวัดชลบุรี ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อธุรกิจรับเหมาก่อสร้างประเภทบ้านพักอาศัยคือ การขึ้นราคาวัสดุก่อสร้างผลกระทบจากราคาน้ำมันที่สูงขึ้นความผันผวนทางเศรษฐกิจสภาวะทางการเมืองและการจัดการวัสดุก่อสร้างที่มีราคาปรับตัวสูงขึ้นเป็นปัญหาสำคัญ ดังนั้นผู้ประกอบการควรให้ความสำคัญระยะยาวกับปัจจัยดังกล่าวเป็นอย่างมาก เพื่อเพิ่มโอกาสที่โครงการประสบความสำเร็จให้มากยิ่งขึ้น ดังนั้นภายใต้ความล่าช้าในการบริหารงานก่อสร้างนั้นอาจส่งผลกระทบต่อกระบวนการทำงานทำให้ต้องขยายระยะเวลาของโครงการเพิ่มมากขึ้นและอาจจะมีค่าใช้จ่าย (Cost) ที่เพิ่มมากขึ้น โดยสอดคล้องกับการศึกษาของบุญศิริ สุวรรณัง (บุญศิริ สุวรรณัง, 2559) ได้ศึกษาวิจัยเรื่องปัจจัยความเสี่ยงที่มีผลกระทบต่อโครงการก่อสร้างโรงงานอุตสาหกรรมปิโตรเคมีขนาดใหญ่ในมุมมองของเจ้าของโครงการ พบว่า มีปัจจัยความเสี่ยง 10 ปัจจัยที่มีโอกาสเกิดและส่งผลกระทบต่อเจตนาของโครงการอย่างมากคือ ผู้รับเหมาขาดแคลนคนงานผลิตภาพของคนงานต่ำเอกสารและการยื่นขออนุญาตกับทางราชการคนงานขาดทักษะในการทำงานการเกิดความบกพร่องหรือขาดแรงงาน มีผลทำให้การทำงานล่าช้า

ประเด็นที่ 2. ปัจจัยที่มีผลให้เกิดความร่วมมือเชิงนโยบายของภาครัฐและเอกชนเพื่อลดปัญหาความล่าช้าการก่อสร้างอาคารสาธารณะขนาดใหญ่เขตกรุงเทพมหานคร เนื่องจากงานก่อสร้างจะต้องมีปฏิสัมพันธ์กับกลุ่มคนหลากหลายกลุ่มหากมีปัญหาเกิดขึ้นในโครงการและมีผลเสียต่อการดำเนินโครงการทุกฝ่ายที่ร่วมมือกันในการทำงานต้องร่วมกันประชุมปรึกษาเพื่อหาข้อตกลงกันในปัญหาที่เกิดขึ้น ซึ่งหากไม่สามารถหาข้อตกลงที่สร้างความพอใจให้กับทุกฝ่ายได้ปัญหาที่เกิดขึ้นจะกลายเป็นสาเหตุของข้อขัดแย้งส่งผลให้เกิดความล่าช้าได้ ดังนั้นแนวทางการป้องกันหรือหลีกเลี่ยงปัญหาในงานก่อสร้างมีหลายวิธี เช่นการจัดให้มีบุคลากรของผู้ออกแบบเข้าร่วมปรึกษาในการวางแผน และติดตามความก้าวหน้าของงานในขั้นตอนก่อสร้างเพื่อลดปัญหาข้อสงสัยในระหว่างการทำงานซึ่งเห็นด้วยกับอินทชลิตา สุวรรณรังสีมา และวิโรจน์ เจริญลักษณ์ (อินทชลิตา สุวรรณรังสีมา และวิโรจน์ เจริญลักษณ์, 2560) กล่าวว่า ด้านปัจจัย ด้านเศรษฐกิจและการเมือง นโยบายรัฐ ด้านอสังหาริมทรัพย์ ปัจจัยด้านการตลาด ปัจจัยด้านต้นทุนการก่อสร้างมีความสำคัญกับปัจจัยด้านเศรษฐกิจและการเมืองจะส่งผลให้นักลงทุนอ่อนไหวกับปัจจัยทางการเมือง ผู้ประกอบการมีจุดแข็งด้าน ปัจจัยทางการตลาดคือ การกำหนดกลุ่มลูกค้าเป้าหมายที่ชัดเจน ปัจจัยทางด้านเทคนิค มีความชำนาญทางวิศวกรรมสูงและปัจจัยทางการเงิน การวิเคราะห์ต้นทุนทางการเงินและมีการวางแผนการเบิกจ่ายเงินอย่างเป็นระบบ และสอดคล้องกับภาวิน ชินะโชติและคณะ (ภาวิน ชินะโชติ และคณะ, 2562) กล่าวว่า ระบบสารสนเทศทางด้านการจัดการทรัพยากรมนุษย์เป็นข้อมูลที่จะช่วยในการตัดสินใจของผู้บริหารเกี่ยวกับงานด้านทรัพยากรมนุษย์และสามารถ แปลผลสิ่งที่ต้องการรู้ออกมาได้เกี่ยวกับการจัดการทรัพยากรมนุษย์ขององค์กร เพื่อใช้สนับสนุนการทำงานกิจกรรมต่าง ๆ รวมถึงทั้งสอดคล้องกับเอกกมล เอี่ยมศรี (เอกกมล เอี่ยมศรี, 2556) กล่าวว่า ประสิทธิภาพการบริหารความเสี่ยงในการก่อสร้างอาคารสูง คือ ผู้บริหารหรือผู้ควบคุมต้องพิจารณาหลักการที่สำคัญองค์ประกอบพื้นฐานของการบริหารจัดการโครงการก่อสร้างที่มีความซับซ้อนและต้องใช้ความเข้าใจด้านเทคนิคการออกแบบการก่อสร้างและการบริหารจัดการ รวมทั้งกระบวนการและขั้นตอนของเป้าหมาย วัตถุประสงค์ทรัพยากรมนุษย์ และอื่นๆ ที่จะทำให้โครงการบรรลุผลเร็วขึ้น

ประเด็นที่ 3. แนวทางการพัฒนาความร่วมมือเชิงนโยบายของภาครัฐและเอกชนเพื่อลดปัญหาความล่าช้าการก่อสร้างอาคารสาธารณะขนาดใหญ่เขตกรุงเทพมหานคร จากนโยบายการพัฒนากรุงเทพมหานครจะเป็นเมืองชั้นนำทางเศรษฐกิจ ภาคบริการ ความปลอดภัย ความสวยงาม สะดวกสบาย น่าอยู่และเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม ซึ่งการพัฒนากรุงเทพมหานครไปสู่เป้าหมายเชิงวิสัยทัศน์ดังกล่าวไว้ว่า “กรุงเทพมหานครให้บริการประชาชนด้วยความสะดวกรวดเร็วถูกต้องและโปร่งใสและมีการบริหารจัดการเมือง (กรุงเทพมหานคร) ที่มีคุณภาพและมีประสิทธิภาพ” ดังนั้นการการก่อสร้างอาคารสาธารณะขนาดใหญ่เขตกรุงเทพมหานครในโครงการต่าง ๆ การดำเนินงานในโครงการก่อสร้างหนึ่งๆ ต้องใช้ระยะเวลานานและมีขั้นตอนการทำงานหลายขั้นตอนซึ่งต้องอาศัยความร่วมมือจากหลายฝ่ายจึงอาจเกิดปัญหาที่ทำให้การก่อสร้างไม่เป็นไปตามที่กำหนดการข้อกำหนดหรือแบบก่อสร้างเนื่องจากโครงการก่อสร้างเป็นงานที่มีความเป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัวในแต่ละโครงการทั้งยังมีกิจกรรมในการดำเนินงานหลายขั้นตอน มีความซับซ้อน มีผู้เกี่ยวข้องหลายฝ่าย และยังดำเนินการภายใต้ข้อจำกัดเรื่องเวลา ค่าใช้จ่าย รวมถึงคุณภาพของงาน ยังจะต้องมีปฏิสัมพันธ์กับกลุ่มคนหลากหลายกลุ่มไม่ว่าจะเป็นคนงานก่อสร้างหัวหน้างาน ผู้รับเหมาย่อย ผู้ควบคุมงาน ผู้จัดการโครงการ ผู้ออกแบบ ฝ่ายพัสดุจัดซื้อ ฝ่ายการเงิน ฝ่ายบริหาร ฯลฯ โดยสอดคล้องกับการศึกษางานวิจัยของ Kossmann, Behagel, and Bailey (2016) พบว่าการบริหารจัดการแบบร่วมมือลักษณะใดที่ทำให้เกิดผลลัพธ์เชิงบวก (การดำเนินการร่วมมือ) และเกิดผลลัพธ์เชิงลบ (ความเฉื่อยชาทางการร่วมมือ) ซึ่งองค์ที่ร่วมมือได้ดำเนินการค้นหาปัญหาร่วมกันด้วยการเปิดเผยผลประโยชน์ส่วนตัวและผลประโยชน์ส่วนรวม และสอดคล้องกับผลการศึกษาของ Schoorman, Mayer, and Davis (2007) ช่วยขยายความเข้าใจเพิ่มเติมว่าการสร้างความไว้วางใจเป็นการสร้างความเชื่อมั่น และการยอมรับความเสี่ยงต่อการกระทำของบุคคลอื่นในกลุ่มโดยไม่ต้องมีการควบคุมการกระทำของบุคคลนั้นและผลการศึกษาของ Bryson, Crosby, and Stone (2015) ยังช่วยขยายความเข้าใจเพิ่มเติมอีกว่าความไว้วางใจเกิดขึ้นจากการแบ่งปันทรัพยากรถ่ายทอดความสามารถความตั้งใจที่ดี และการเชื่อฟังซึ่งกันและกันระหว่างผู้ร่วมมือทั้งนี้ ความเข้าใจร่วมกันอาจเรียกเป็นอย่างอื่นได้ว่าพันธกิจร่วมมีกลยุทธ์หรือการวางแผนแนวทางค่านิยมหลัก (Heikkila & Gerlak, 2005) เป็นต้น ซึ่งเห็นคล้อยกับเรื่องวิทย์ เกษสุวรรณ (เรื่องวิทย์ เกษสุวรรณ, 2556) กล่าวว่า ความร่วมมือที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการโดยไม่มีกฎเกณฑ์ที่แน่นอนในการรวมตัว มีกระบวนการตัดสินใจการจัดสรรทรัพยากรทางการบริหารและการให้บริการสาธารณะที่มุ่งให้เกิดประโยชน์สาธารณะมากที่สุด และเกิดความโปร่งใสในการตัดสินใจ พร้อมทั้งเห็นคล้อยกับพราวพิชชา เกลิงพล (พราวพิชชา เกลิงพล, 2563) ศึกษาวิจัยเรื่องประสิทธิภาพการบริหารจัดการระบบประกันสุขภาพของกลุ่มแรงงาน ต่างด้าว ในจังหวัดสมุทรสาคร ผลการวิจัยพบว่าการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นนี้สามารถทำได้โดยการวางแผนจัดระบบการบริหารภายในโครงการใหม่ในวัตถุประสงค์ที่ระบุไว้เกี่ยวกับขอบเขตค่าใช้จ่าย ระยะเวลา คุณภาพ มาตรฐาน ข้อจำกัดด้านการเงิน

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1.1 ควรดำเนินการพัฒนากลไกการบริหารจัดการแบบร่วมมือให้มีการตกลงร่วมกันด้วยกระบวนการตกลงร่วมกันที่ต้องมาพบปะกัน และสร้างแรงจูงใจในการร่วมจัดบริการสาธารณะจากความไว้วางใจซึ่งกันและกัน ความตระหนักต่อการร่วมมือและความผูกพันต่อการร่วมมือรวมทั้งสร้างความสามารถในการปฏิบัติงานร่วมกัน โดยใช้ภาวะผู้นำแบบอำนวยความสะดวกของผู้นำเครือข่ายความร่วมมือ ออกแบบเครือข่ายความร่วมมือ เพื่อผู้ร่วมมือพึงพอใจและเชื่อมั่นว่าจะร่วมมือต่อไปได้

1.2 การบริหารการก่อสร้างที่มีประสิทธิภาพ ใช้เทคโนโลยีการก่อสร้าง และมีความปลอดภัย เพิ่มประสิทธิภาพการทำงานและลดความเสี่ยงปัญหาความล่าช้าการก่อสร้างอาคารสาธารณะขนาดใหญ่ที่มีประสิทธิภาพ ต้องมีการวางแผนงานที่มีประสิทธิภาพตั้งแต่เริ่มโครงการ เพื่อลดความเสี่ยงด้านคุณภาพการก่อสร้าง โครงการก่อสร้าง ไม่มีการปรับแก้ไขการก่อสร้างอันเนื่องมาจากคุณภาพงาน ด้านเวลา ที่โครงการก่อสร้างเสร็จตามกรอบเวลาที่กำหนดไว้ และด้านต้นทุนที่อยู่ในงบประมาณที่ตั้งไว้ หรือประหยัดต้นทุน

2. ข้อเสนอแนะสำหรับงานวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรศึกษาเพิ่มเติมในส่วนของการสำเร็จในการนำรูปแบบความร่วมมือเชิงนโยบายของภาครัฐ และเอกชนเพื่อลดปัญหาความล่าช้าการก่อสร้างอาคารสาธารณะขนาดใหญ่เขตกรุงเทพมหานครไปปฏิบัติซึ่งเป็นการศึกษาในส่วนของการสำเร็จในด้านต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องในการอธิบายปรากฏการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น ที่มีขอบเขตครอบคลุมทั้งระบบของการบริหารจัดการแบบร่วมมือที่น่าจะนำมาศึกษาต่อยอด เช่น ปัจจัยด้านภาวะผู้นำ ปัจจัยด้านการบริหารและการจัดการ กฎระเบียบข้อบังคับ ความร่วมมือในส่วนต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง พร้อมทั้งสภาพแวดล้อมเพื่อนำไปประยุกต์ใช้งานได้อย่างเป็นรูปธรรม ในการศึกษาวิจัยครั้งต่อไป

2.2 ควรศึกษาเพิ่มเติมในส่วนของการบริหารการก่อสร้างที่มีประสิทธิภาพ ใช้เทคโนโลยีการก่อสร้าง และมีความปลอดภัย เพิ่มประสิทธิภาพการทำงานและลดความเสี่ยง พร้อมทั้งควรมีการศึกษาระบบเทคโนโลยีสารสนเทศที่สามารถนำมาบริหารจัดการเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการก่อสร้างอาคารสาธารณะขนาดใหญ่ เช่น ด้านการวางแผนงาน ด้านสัญญา ด้านการควบคุมต้นทุน และการควบคุมวัสดุและอุปกรณ์ ที่เกี่ยวข้องต่อการก่อสร้างอาคารสาธารณะขนาดใหญ่เขตกรุงเทพมหานครต่อไป

References

เอกสารอ้างอิง (อ้างอิงท้ายเรื่องเป็นภาษาอังกฤษทั้งหมด)

- เกษตรสันต์ จันทรา และคณะ. (2555). ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อต้นทุนในการประกอบธุรกิจ รับเหมาก่อสร้างประเภทบ้านพักอาศัยในจังหวัดชลบุรี. วารสารวิศวกรรมศาสตรราช มงคลธัญบุรี. 10(2): หน้า 63-73.
- ธัญวัฒน์ รัตนศักดิ์. (2555). นโยบายสาธารณะ (พิมพ์ครั้งที่ 2). เชียงใหม่: คณินิจการพิมพ์.
- บุญศิริ สุวรรณัง. (2559). ปัจจัยความเสี่ยงที่มีผลกระทบต่อโครงการก่อสร้างโรงงานอุตสาหกรรมปิโตรเคมีขนาดใหญ่ในมุมมองของเจ้าของโครงการ. ในวิทยานิพนธ์วิศวกรรมศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาวิศวกรรมการจัดการงานก่อสร้างและงานโครงสร้างพื้นฐาน. มหาวิทยาลัยบูรพา.
- บุษกร เขียวจินดาภานต์. (2561). เทคนิคการวิจัยเชิงคุณภาพแบบกรณีศึกษา. วารสารศิลป ศาสตร์ปริทัศน์ คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ, 13(25): หน้า 103-118.
- ประเวศ วะสี. (2558). ยุทธศาสตร์ประชา-รัฐ พัฒนาประเทศไทย. นนทบุรี: สำนักงานประสานการพัฒนาสังคมสุขภาวะ (สปส.).

- พรารพพิชชา เกลิงพล. (2563). ประสิทธิภาพการบริหารจัดการระบบประกันสุขภาพของกลุ่มแรงงาน ต่างด้าว ในจังหวัดสมุทรสาคร. *วารสารสังคมศาสตร์และมนุษยวิทยาเชิงพุทธ*. 5(1): หน้า 254-267.
- พภัสสรณ์ วรภัทร์ธีระกุล. (2564). การบริหารจัดการการค้าข้ามทางตามนโยบายของกรุงเทพมหานคร. *วารสารวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม*. 7(2): หน้า 230-244.
- ภูชิต โพนทัน. (2555). ปัจจัยของความล่าช้าในงานก่อสร้างของโครงการติดตั้งระบบประตูตรวจสอบอัตโนมัติ. ในวิทยานิพนธ์วิศวกรรมศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิศวกรรมโยธา คณะ วิศวกรรมศาสตร์มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี.
- ภาวิน ชินะโชติ และคณะ. (2562). ระบบสารสนเทศในงานด้านทรัพยากรมนุษย์. *วารสารสถาบันวิจัยญาณสังวร*. 10(1): หน้า 180-191.
- เรืองวิทย์ เกษสุวรรณ. (2556). *การจัดการภาครัฐแนวใหม่*. กรุงเทพฯ: บพิธการพิมพ์.
- วิสูตร จิระดำเกิง. (2560). *การบริหารโครงการ : แนวทางปฏิบัติจริง* (พิมพ์ครั้งที่ 3). ปทุมธานี : วรณกวี.
- วุฒิสาร ต้นไชย. (2557). *การกระจายอำนาจและประชาธิปไตยในประเทศไทย*. กรุงเทพฯ: สถาบันพระปกเกล้า.
- วสันต์ เหลืองประภัสร์. (2556). การบริหารปกครองกับความสัมพันธ์ระหว่างหน่วยงานของรัฐ. ในอัมพร อารังลักษณ์ (บรรณาธิการ), *การบริหารปกครองสาธารณะ (Public governance) : การบริหารรัฐกิจในศตวรรษที่ 21* (พิมพ์ครั้งที่ 2) (หน้า 62-84). กรุงเทพฯ: โครงการตำราและสิ่งพิมพ์ คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- สืบพงศ์ สุขสม. (2561). ความเชื่อมโยงทางเศรษฐกิจ สังคมและการเมืองในกลุ่มอนุภาคลุ่มน้ำโขง (GMS) กับประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน ผลจากการเปิดใช้สะพานมิตรภาพไทย-ลาว แห่งที่ 4 จังหวัดเชียงราย. *วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ*. 7(1): หน้า 60-65.
- สาวิทย์ หลาบมาลา. (2564). ประสิทธิภาพการบริหารความเสี่ยงในการก่อสร้างอาคารสูง จังหวัดชลบุรี. *วารสารสังคมศาสตร์และมนุษยวิทยาเชิงพุทธ*. 6(3): หน้า 455-471.
- อินท์ชลิตา สุวรรณรังสีมา และวิโรจน์ เกษภูาลักษณ์. (2560). ความสัมพันธ์ของเครือข่ายในกลุ่มธุรกิจรับเหมาก่อสร้างจังหวัดชลบุรี. *Veridian E - Journal Silpakorn University*. 10(2): หน้า 2820-2840.
- เอกกมล เอี่ยมศรี. (2556). การบริหารความเสี่ยงโครงการก่อสร้าง. เรียกใช้เมื่อ 27 กรกฎาคม 2564 จาก <https://eiamsri.wordpress.com/category/project-risk-management>
- Ansell, C., & Gash, A. (2007). Collaborative governance in theory and practice. *Journal of Public Administration Research and Theory*, 18, 543-571.
- Builk. (2020). ฝ่าวิกฤตเศรษฐกิจด้วยระบบบริหารงานก่อสร้างที่มีคุณภาพ. เรียกใช้เมื่อ 27 กรกฎาคม 2564 จาก <https://www.builk.com/th/ระบบบริหารงานก่อสร้าง>.
- Bryson, J. M., Crosby, B. C., & Stone, M. M. (2015). Designing and implementing crosssector collaborations: Needed and challenging. *Public Administration Review*, 75(5), 647-663.
- Heikkila, T., & Gerlak, A. K. (2005). The formation of large-scale collaborative resource management institutions: Clarifying the roles of stakeholders, science, and institutions. *Policy Studies Journal*, 33(4), 538-612.

- Kossmann, C. M., Behagel, J. H., & Bailey, M. (2016). Action and inertia in collaborative governance. *Marine Policy*, 72, 21–30.
- Owens, K., & Zimmerman, C. (2013). Local governance versus centralization: Connecticut Wetlands governance as a model. *Review of Policy Research*, 30(6), 629-656.
- Purdy, J. M. (2012). A framework for assessing power in collaborative governance processes. *Public Administration Review*, 72(3), 409–417.
- Shah, A., & Shah, S. (2006). The new vision of local governance and the evolving roles of local governments. In A. Shah (Ed.), *Local governance in developing countries* (pp. 1-46). Washington, D. C.: The World Bank.
- Schoorman, F. D., Mayer, R. C., & Davis, J. H. (2007). An integrative model of organizational trust: Past, present, and future [Editor's forum]. *Academy of Management Review*, 32(2), 344-354.
- Wilson, R. H. (2000). Understanding local governance: An international perspective. *Revista de Administração de Empresas*, 40(2), 51-63.

การบริหารด้านการเงินส่วนบุคคล เพื่อวัยเกษียณอายุบุคลากรสายวิชาการ
ภายในมหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยาด้วยนวัตกรรมด้านการเงิน
จากการวิเคราะห์การถดถอยโลจิสติกส์

PERSONAL FINANCE MANAGEMENT FOR RETIREMENT ACADEMIC STAFF QUALITY
INSIDE PHRANAKHON SI AYUTTHAYA RAJABHAT UNIVERSITY
WITH FINTECH FROM LOGISTIC REGRESSION ANALYSIS

สุนา พูลผล

มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา

Phranakhon Si Ayutthaya Rajabhat University

E-mail : ppsunana@gmail.com

Received 21 July 2022; Revised 11 October 2022; Accepted 11 October 2022.

บทคัดย่อ

การบริหารด้านการเงินส่วนบุคคล เพื่อวัยเกษียณอายุ บุคลากรสายวิชาการภายในมหาวิทยาลัยราชภัฏอยุธยา ด้วยนวัตกรรมด้านการเงิน จากการวิเคราะห์การถดถอยโลจิสติกส์ครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาถึงปัจจัยที่มีผลต่อการบริหารด้านเงิน เพื่อวัยเกษียณของข้าราชการ บุคลากรสายวิชาการ ภายในมหาวิทยาลัยราชภัฏอยุธยา และเพื่อศึกษาถึงการตัดสินใจเลือกการบริหารด้านเงิน เพื่อวัยเกษียณของข้าราชการ บุคลากรสายวิชาการภายในมหาวิทยาลัยราชภัฏอยุธยา โดยมีกลุ่มตัวอย่างที่ใช้คือ บุคลากรสายวิชาการภายในมหาวิทยาลัยราชภัฏอยุธยา กลุ่มตัวอย่างจำนวน 190 ตัวอย่าง ผู้วิจัยใช้ในการเก็บ

ผลการวิจัยปรากฏว่า ภายใต้สมมติฐานที่ 1 ปัจจัยด้านประชากรศาสตร์ มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการวางแผนทางการเงินส่วนบุคคลด้วยนวัตกรรมด้านการเงิน (FinTech) พบว่า ไม่มีปัจจัยด้านประชากรศาสตร์ใดที่มีระดับนัยสำคัญทางสถิติเท่ากับหรือน้อยกว่า 0.05 และการทดสอบสมมติฐานความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยประชากรศาสตร์ที่มีข้อมูลมากกว่า 2 กลุ่ม ได้แก่ อายุ ระดับการศึกษา อายุเงิน รายได้เฉลี่ยต่อเดือน และค่าใช้จ่ายเฉลี่ยต่อเดือน กับระดับพฤติกรรมการวางแผนทางการเงินส่วนบุคคลด้วยนวัตกรรมทางการเงิน พบว่า ไม่มีปัจจัยด้านประชากรศาสตร์ใดที่มีระดับนัยสำคัญทางสถิติเท่ากับหรือน้อยกว่า 0.05

สมมติฐานที่ 2 ปัจจัยด้านความรู้การวางแผนทางการเงิน มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการวางแผนทางการเงินส่วนบุคคลด้วยนวัตกรรมด้านการเงิน (FinTech) พบว่า มีระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.000 จึงถือว่าปัจจัยดังกล่าวมีความสัมพันธ์กัน โดยมีค่าความสัมพันธ์ (r) ที่ 0.558 ถือว่ามีความสัมพันธ์ในระดับปานกลาง และเป็นความสัมพันธ์ทางบวก

สมมติฐานที่ 3 ปัจจัยความรู้การวางแผนการเงิน ที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกตัดสินใจการวางแผนการเงินส่วนบุคคลด้วยนวัตกรรมด้านการเงิน (FinTech) พบว่า มีตัวแปรต้น (X) 5 ตัวที่มีผลต่อสมการพยากรณ์การต่อพฤติกรรมพฤติกรรมการวางแผนทางการเงินส่วนบุคคลด้วยนวัตกรรมด้านการเงิน (FinTech)

คำสำคัญ : การบริหารด้านการเงินส่วนบุคคล, การวิเคราะห์การถดถอยโลจิสติกส์, นวัตกรรมด้านการเงิน

Abstract

Personal Finance Management for Retirement Academic Staff Quality Inside Phranakhon Si Ayutthaya Rajabhat University, a quantitative research with the objective of studying money management. For retired government officials' Academic personnel within Ayutthaya Rajabhat University To study the factors that affect the money management For retired government officials Academic personnel within Ayutthaya Rajabhat University And to study the decision to choose money management For retired government officials Academic personnel within Phranakhon Si Ayutthaya Rajabhat University The samples used are This study limits the scope of population education. By conducting a study of personal financial management for retired officials' Academic personnel within Ayutthaya Rajabhat University Which currently has a method of calculating 190 samples.

The results show that under Hypothesis 1 : demographic factors Influencing personal financial planning behavior with financial innovations, found that no demographic factors with statistical significance equal to or less than 0.05 and the hypothesis testing of relationships between demographic factors with data in more than 2 groups, namely age Education level, age, income, average monthly income And the average cost per month And personal financial planning behavior with financial innovations, it was found that no demographic factors had statistical significance equal to or less than 0.05.

Hypothesis 2 : knowledge of financial planning factors Influence personal financial planning behavior with financial innovations found that the statistical significance level is 0.000, so it is considered that these factors are related. With the relationship value (r) at 0.558, it is considered that there is a moderate level of relationship and is a positive relationship

Hypothesis 3 : Financial planning knowledge Which influenced the decision to make personal financial planning decisions with financial innovations (FinTech) found that there are 5 early variables (X) that affect the forecasting equations, behavioral behavior, personal financial planning With financial innovations (FinTech)

Keyword : FinTech, Logistic Regression Analysis Personal, Financial Management

บทนำ

ความก้าวหน้าของเทคโนโลยีทางการแพทย์ ทำให้คนมีอายุยืนขึ้น โดยเพศชายจะมีอายุเฉลี่ยประมาณ 75 ปี ส่วนเพศหญิงมีอายุเฉลี่ย 80ปี (กองทุนบำเหน็จบำนาญข้าราชการ,2550) (Ezra, Collie & Smith ,2009)ประกอบกับสภาวะเศรษฐกิจและสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป และค่านิยมของคนไทยทำให้อัตราการเกิดลดลงส่งผลให้ประเทศไทยได้ก้าวเข้าสู่การเป็นสังคมผู้สูงอายุ (Aging Society) โดยโครงสร้างประชากรของประเทศมีประชากรวัยเด็กในสัดส่วนที่ลดลง กลุ่มวัยสูงอายุ มีจำนวนเพิ่มขึ้น (สำนักส่งเสริมและพิทักษ์ผู้สูงอายุ, 2555) สอดคล้องกับผลการสำรวจเครื่องชี้วัดเศรษฐกิจและสังคมไทยที่สำคัญ พ.ศ. 2554 พบว่า ดัชนีทาง

ประชากรของประเทศไทย มีอัตราการเป็นภาระของผู้สูงอายุเพิ่มขึ้น ส่วนอัตราศักยภาพการสนับสนุนของภาครัฐลดลง โดยเฉลี่ยจากสัดส่วนระหว่างศักยภาพการสนับสนุนกับจำนวนผู้สูงอายุที่เพิ่มขึ้น (สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2554) สะท้อนให้เห็นว่า กลุ่มคนวัยแรงงานจะต้องรับภาระในการดูแลผู้สูงอายุมากขึ้น อีกทั้งยังเป็นไปได้ว่าผู้สูงอายุบางคนอาจขาดครอบครัวที่จะมาเป็นแหล่งพึ่งพิงยามชราภาพอีกด้วยเป็นภาระที่ภาครัฐจะต้องจัดสรรงบประมาณเพื่อสวัสดิการต่าง ๆ แก่ผู้สูงอายุมากขึ้น

ทั้งนี้หากบุคคลไม่เตรียมชีวิต และวางแผนการเงินเพื่อเลี้ยงดูตัวเองในวัยเกษียณ หรือ วัยผู้สูงอายุการวางแผนการเงินเพื่อการเกษียณนั้น ควรเริ่มตั้งแต่วัยหนุ่มสาว หากคนหนุ่มสาว ไม่วางแผนการเงิน เมื่อเข้าสู่วัยหลังเกษียณจะไม่สามารถพึ่งพาตนเองได้ เนื่องจากโครงสร้างประชากรที่เปลี่ยนแปลงไป หน้าที่การทำงานที่ทำอยู่ไม่มั่นคงพอที่จะยืนยันได้ว่า มีเงินเพียงพอที่จะใช้จ่ายหลังการเกษียณ หรือ การช่วยเหลือจากสวัสดิการสังคมที่ไม่เพียงพอ ทำให้หลังการเกษียณตกอยู่ในช่วงเวลายากลำบากของชีวิต (เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์, 2551) ในการดำเนินชีวิตผู้สูงอายุไม่ได้ต้องการเพียงปัจจัยสี่เท่านั้น แต่ยังต้องการรายได้บ้างเพื่อที่จะสามารถทำกิจกรรมต่าง ๆ ได้ และดำเนินชีวิตอย่างมีคุณค่า เช่น พบปะผู้คน เข้าวัดทำบุญ เป็นต้น (วรวรรณ ชาญด้วยวิทย์ และคณะ, 2553) ซึ่งจากการวิจัย พบว่า การเข้าร่วมกิจกรรมทางสังคมเป็นปัจจัยที่ส่งผลทางบวกต่อคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุสร้างพลัง และความรู้สึกได้รับการยอมรับจากสังคม (ธีระภัทรา เอกผาชัยสวัสดิ์, 2558) การวางแผนการเงินจึงเป็นส่วนที่สำคัญมากในสังคม ที่ใช้เงินเป็นสื่อกลางในการแลกเปลี่ยนสินค้าและบริการ แต่เมื่อพิจารณารูปแบบการวางแผนการเงินเพื่อการเกษียณอายุ

หากพิจารณาถึงรูปแบบการออม การออมระยะยาวสำหรับคนที่อยู่ในวัยทำงาน เพื่อวางแผนการเงินให้เพียงพอต่อการเลี้ยงชีพเมื่อเข้าสู่วัยสูงอายุในอนาคต นับเป็นหลักประกันชีวิตที่สำคัญช่องทางสำหรับการออมระยะยาว เพื่อชีวิตหลังเกษียณอายุมีหลายช่องทาง โดยส่วนใหญ่จะอยู่ในรูปแบบของกองทุน ซึ่งประกอบด้วยกองทุนที่เป็นการออมภาคบังคับ และกองทุนที่เป็นการออมโดยสมัครใจ กองทุนที่เป็นการออมภาคบังคับ จะกำหนดกลุ่มเป้าหมายข้าราชการพนักงาน หรือ ลูกจ้างที่จะออม และอัตราออมแต่ละเดือน 3 อย่างชัดเจน เช่น กองทุนประกันสังคม กองทุนบำเหน็จบำนาญข้าราชการ (กบข.) เป็นต้น (อุมพร สุทธิคุณ โอริณรักษ์, 2561) ในขณะที่กองทุนที่เป็นการออมโดยสมัครใจซึ่งภาครัฐได้ส่งเสริมโดยผ่านทางมาตรการลดหย่อนภาษี ได้แก่ กองทุนสำรองเลี้ยงชีพ (Provident Fund) กองทุนรวมเพื่อการเลี้ยงชีพ (Retirement-Mutual Fund) เป็นต้น (บมจ.เมืองไทยประกันชีวิต, 2562) ผู้ออมที่ออมผ่านกองทุน ทั้งที่เป็นภาคบังคับ และภาคสมัครใจ ต่างได้รับสิทธิประโยชน์ภาษี ในหลายด้าน เช่น ภาษีเงินได้จากการออม ภาษีเงินได้จากผลตอบแทนจากเงินลงทุน ซึ่งในปัจจุบันกองทุนรวม RMF มีนโยบายการลงทุนให้เลือกลงทุนมากมายตามความต้องการของนักลงทุนไม่ว่าจะเป็นตราสารทุน ตราสารหนี้ หรือ ตราสารอื่น ๆ (ธนาคารแห่งประเทศไทย, 2561) นอกจากนี้ช่องทางการออมอื่น ๆ ที่จัดเป็นช่องทางการออมระยะยาว และเป็นทางเลือกสำหรับผู้ออมมีอีกหลายช่องทาง แต่เมื่อเทียบกับค่าครองชีพในปัจจุบันนั้น จำนวนเงินที่มีอยู่น้อยมาก เมื่อกล่าวถึงการวางแผนเกษียณอายุ มักจะเกิดคำถามจากบุคคลวัยทำงานว่าเงินที่ได้มาเหล่านั้นควรจะเก็บอย่างไรให้คงอยู่ และจะต้องมีจำนวนเท่าไรถึงจะเพียงพอกับการดำเนินชีวิตหลังวันเกษียณ ที่ไม่มีรายได้เหมือนวัยทำงาน ส่วนใหญ่จึงไม่กล้าลงทุนในสินทรัพย์ที่มีความเสี่ยงมาก เพียงแค่รักษาเงินต้นให้ปลอดภัย และได้รับค่าตอบแทนสม่ำเสมอ ขณะที่บางคนสามารถที่จะยอมรับความเสี่ยงได้สูง และพร้อมที่จะลงทุนในสินทรัพย์ที่มีความผันผวนสูง เพื่อแลกกับผลตอบแทนที่สูงขึ้นจึงเน้นการลงทุนในสินทรัพย์ โดยไม่คำนึงถึงความผิดพลาดที่อาจจะเกิดขึ้นจนประสบกับภาวะขาดทุน ทำให้เงินออมที่เก็บมานั้นไม่เพียงพอต่อการดำเนินชีวิตหลังเกษียณอายุตามที่วางแผนไว้ แต่หากมีการจัดสรรการลงทุนที่เหมาะสมกับเงินออมที่มีอยู่จำให้ทราบถึงสัดส่วนการลงทุน

ของผู้ลงทุนแต่ละคนได้ (ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย, 2560) ซึ่งสัดส่วนการออมของแต่ละคนนั้น มีความแตกต่างกันตามความต้องการใช้ในอนาคต

ด้วยความสำคัญดังกล่าว ผู้วิจัยมุ่งความสนใจในการบริหารด้านการเงินส่วนบุคคล เพื่อวัยเกษียณอายุ ที่เป็นบุคลากรสายวิชาการ ภายในมหาวิทยาลัยราชภัฏอยุธยา ด้วยนวัตกรรมด้านการเงิน จากการวิเคราะห์ การถดถอยโลจิสติกส์ โดยให้ความสำคัญในเรื่อง การบริหารด้านเงิน เทคโนโลยี และพฤติกรรมต่าง ๆ ซึ่งผู้วิจัย ได้สร้างสมมติฐานที่มีความแตกต่างกันไปแต่ละบุคคล รวมไปถึงแนวความคิด และความรู้ในการตัดสินใจว่า จะบริหารด้านการเงินของตนเองอย่างไร

วัตถุประสงค์ของการศึกษา

1. เพื่อศึกษาถึงการบริหารด้านการเงิน เพื่อวัยเกษียณของข้าราชการ บุคลากรสายวิชาการภายใน มหาวิทยาลัยราชภัฏอยุธยา
2. เพื่อศึกษาถึงปัจจัยที่มีผลต่อการบริหารด้านการเงิน เพื่อวัยเกษียณของข้าราชการ บุคลากรสาย วิชาการภายในมหาวิทยาลัยราชภัฏอยุธยา
3. เพื่อศึกษาถึงการตัดสินใจเลือกการบริหารด้านการเงิน เพื่อวัยเกษียณของข้าราชการ บุคลากรสาย วิชาการภายในมหาวิทยาลัยราชภัฏอยุธยา

วิธีการดำเนินการวิจัย

การศึกษาเป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) ซึ่งเป็นการหาโอกาสการตัดสินใจประกอบธุรกิจการเกษตรอัจฉริยะ ของตัวแปรต่าง ๆ โดยใช้แบบสอบถาม (Questionnaire) เป็นเครื่องมือในการรวบรวมข้อมูล ประมวลผลข้อมูลโดยใช้สถิติการ วิเคราะห์การถดถอยโลจิสติกส์

1. ประชากร และกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นบุคลากรสายวิชาการ อาจารย์ คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา สำหรับภาคการศึกษา 1/2562 จำนวนทั้งสิ้น 379 คน

1.2 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ คือ การศึกษาครั้งนี้จำกัดขอบเขตการศึกษาด้านประชากร โดยจะ ทำการศึกษาการบริหารด้านการเงินส่วนบุคคลเพื่อวัยเกษียณอายุของข้าราชการ บุคลากรสายวิชาการภายใน มหาวิทยาลัยราชภัฏอยุธยา ซึ่งปัจจุบันมีประชากรที่เป็นข้าราชการ ตำแหน่งอาจารย์ โดยจำนวน 379 คน คำนวณขนาดกลุ่มตัวอย่างประชากรโดยวิธีของ Krejcie และ Morgan (1970) ได้ 190 ตัวอย่าง การเลือก กลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) เพื่อให้กลุ่มตัวอย่างดังกล่าวเป็นผู้ตอบแบบสอบถาม ที่ ผู้วิจัยใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เพื่อให้การศึกษานี้เป็นไปตามวัตถุประสงค์การวิจัย ผู้วิจัยจึงได้กำหนดการรวบรวมข้อมูล ไว้ 2 วิธี คือ การรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร และการรวบรวมข้อมูลภาคสนาม โดยมีรายละเอียดดังนี้

2.1 ข้อมูลทุติยภูมิ เป็นการศึกษาค้นคว้าจากตำรา เอกสาร งานวิจัย บทความที่เกี่ยวข้องกับ แนวคิดด้านประชากรศาสตร์ (Demographic and Social Statistics) (พรพรรณ โพธิ์แก้ว., 2560) และ ทฤษฎีของปัจจัยด้านการจัดการและแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ ที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจในการลงทุน

2.2 ข้อมูลปฐมภูมิ การใช้แบบสอบถาม (Questionnaires) เป็นเครื่องมือในการเก็บข้อมูล เพื่อศึกษาภายใต้กรอบการวิจัย

3. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

ข้อมูลที่ได้มาจากการสัมภาษณ์โดยแบบสอบถาม จะถูกนำมาวิเคราะห์ข้อมูล โดยอาศัยการวิเคราะห์ดังต่อไปนี้

4.1 การผลการเปรียบเทียบความแตกต่างค่าเฉลี่ยปัจจัยของข้อมูลไม่เกิน 2 กลุ่ม โดยใช้ One Sample Test (t-test การทดสอบที)

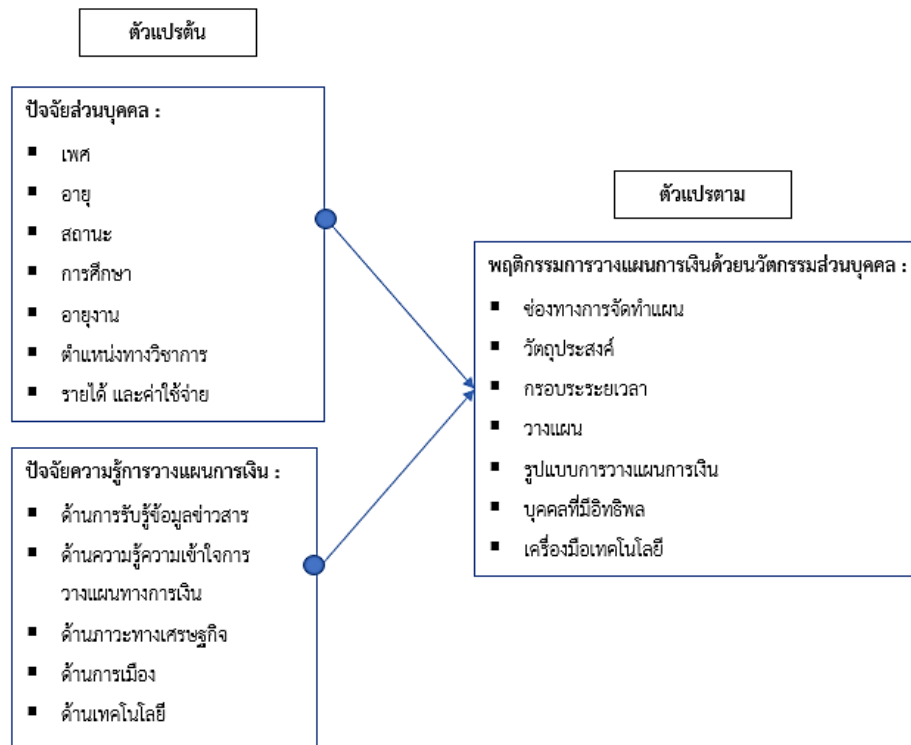
4.2 ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนเมื่อเปรียบเทียบความแตกต่างค่าเฉลี่ยที่มีข้อมูลมากกว่า 2 กลุ่ม โดยใช้ ามิตัวแปรอิสระเพียงตัวแปรเดียว เรียกว่า One-Way ANOVA ถ้ามี 2 ตัวแปร เรียกว่า Two-Way ANOVA

4.3 ผลการวิเคราะห์สหสัมพันธ์อย่างง่าย (Correlation) เป็นการหาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรตั้งแต่ 2 ตัวขึ้นไปว่ามีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกันหรือไม่ลักษณะใด และความสัมพันธ์กันมากน้อยเพียงใด สหสัมพันธ์มีหลายชนิด ซึ่งงานวิจัยภายใต้สมมติฐานครั้งนี้ คือ Pearson Correlation

4.4 ความสัมพันธ์แบบการวิเคราะห์การถดถอยโลจิสติก (Logistic Regression Analysis) สำหรับการวิเคราะห์การถดถอยโลจิสติก (นำชัย ศุภฤกษ์ชัยสกุล, 2552) เป็นการหาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรตาม (1 ตัวแปร) และตัวแปรอิสระ (มากกว่าหรือ เท่ากับ 1 ตัวแปร) โดยที่ตัวแปรตาม (Y) มีลักษณะเป็นตัวแปรเชิงกลุ่ม เมื่อได้แบบแผนความสัมพันธ์ แล้วสามารถนำแบบแผนดังกล่าว ไปใช้ประมาณค่ากลุ่มได้โดยอาศัยความน่าจะเป็นของการเกิดเหตุการณ์ การวิเคราะห์การถดถอยโลจิสติกแบบ Binary Logistic Regression ตัวแปรตาม เป็นตัวแปรเชิงกลุ่มที่มีค่าได้เพียง 2 ค่าเท่านั้น

กรอบแนวคิดในการวิจัย

การศึกษาการบริหารด้านการเงินส่วนบุคคล เพื่อวัยเกษียณอายุ บุคลากรสายวิชาการภายในมหาวิทยาลัยราชภัฏวชิรญาณ ด้วยนวัตกรรมด้านการเงิน จากการวิเคราะห์การถดถอยโลจิสติกส์ ประกอบไปด้วยปัจจัยที่ต้องการศึกษา 3 ด้าน คือ ปัจจัยส่วนบุคคล ปัจจัยความรู้การวางแผนการเงิน และพฤติกรรมการวางแผนการเงินด้วยนวัตกรรมส่วนบุคคล ดังรายละเอียดต่อไปนี้

แผนภาพที่ 1. แสดงตัวแปรต้น ตัวแปรตามในงานวิจัย

ผลการวิจัย

ผลการศึกษาเชิงอนุมานในการศึกษารั้งนี้ ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรต่าง ๆ เพื่อพิสูจน์สมมติฐานที่ได้ตั้งไว้ตามกรอบการวิจัย โดยได้ใช้สถิติเชิงอนุมานเป็นเครื่องมือในการวิเคราะห์ผล กำหนดระดับนัยสำคัญทางสถิติ (Sig) ที่ 0.05 ได้ผลตามสมมติฐาน ดังนี้

สมมติฐานที่ 1 ปัจจัยด้านประชากรศาสตร์ มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการวางแผนทางการเงินส่วนบุคคลด้วยนวัตกรรมด้านการเงิน

สมมติฐานสถิติ H_0 = ปัจจัยด้านประชากรศาสตร์ที่แตกต่างกัน ไม่ส่งผลต่อพฤติกรรมการวางแผนทางการเงินส่วนบุคคลด้วยนวัตกรรมด้านการเงินที่แตกต่างกัน

H_1 = ปัจจัยด้านประชากรศาสตร์ที่แตกต่างกัน ส่งผลต่อพฤติกรรมการวางแผนทางการเงินส่วนบุคคลด้วยนวัตกรรมด้านการเงินที่แตกต่างกัน

ผลการเปรียบเทียบความแตกต่างค่าเฉลี่ยปัจจัยด้านประชากรศาสตร์ที่มีข้อมูลไม่เกิน 2 กลุ่ม กับระดับพฤติกรรมการวางแผนทางการเงินส่วนบุคคลด้วยนวัตกรรมทางการเงิน

ตารางที่ 1. แสดงผลการเปรียบเทียบความแตกต่างค่าเฉลี่ยปัจจัยของการศึกษาวิจัย

ปัจจัยด้านประชากรศาสตร์	Sig	t	Df
เพศ	0.504	-1.287	160
สถานภาพ	0.966	0.446	160
ตำแหน่งทางวิชาการ	0.172	-0.628	160
ค่าใช้จ่ายเฉลี่ยต่อปี	0.555	-0.650	160

จากตารางข้างต้น เมื่อทดสอบสมมติฐานความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยประชากรศาสตร์ที่มีข้อมูลไม่เกิน 2 กลุ่ม ได้แก่ เพศ สถานภาพ ตำแหน่งทางวิชาการ รายได้เฉลี่ยต่อปี ค่าใช้จ่ายเฉลี่ยต่อปี และที่มาของรายได้ กับระดับพฤติกรรมการวางแผนทางการเงินส่วนบุคคลด้วยนวัตกรรมทางการเงิน ด้วยสถิติ Independent T-Test ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ (Sig) เท่ากับ 0.05 พบว่า ไม่มีปัจจัยด้านประชากรศาสตร์ใดที่มีระดับนัยสำคัญทางสถิติเท่ากับหรือน้อยกว่า 0.05 จึงถือว่าปัจจัยประชากรศาสตร์ดังกล่าวที่แตกต่างกัน ไม่ส่งผลต่อให้มีระดับพฤติกรรมการวางแผนทางการเงินส่วนบุคคลด้วยนวัตกรรมทางการเงินที่แตกต่างกัน

สมมติฐานที่ 2 ปัจจัยด้านความรู้การวางแผนทางการเงิน มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการวางแผนทางการเงินส่วนบุคคลด้วยนวัตกรรมด้านการเงิน

สมมติฐานสถิติ H_0 = ปัจจัยด้านความรู้การวางแผนทางการเงินที่แตกต่างกัน ไม่ส่งผลต่อพฤติกรรมการวางแผนทางการเงินส่วนบุคคลด้วยนวัตกรรมด้านการเงินที่แตกต่างกัน
 H_1 = ปัจจัยด้านความรู้การวางแผนทางการเงินที่แตกต่างกัน ส่งผลต่อพฤติกรรมการวางแผนทางการเงินส่วนบุคคลด้วยนวัตกรรมด้านการเงินที่แตกต่างกัน

ผลการคำนวณสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างระดับความรู้ด้านการวางแผนทางการเงิน กับระดับพฤติกรรมการวางแผนทางการเงินส่วนบุคคล

ตารางที่ 2. แสดงผลการคำนวณสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของการศึกษาวิจัย

ตัวแปร	ระดับพฤติกรรมการวางแผนทางการเงิน
ระดับความรู้ด้านการวางแผนทางการเงิน	$r = 0.558$
	Sig. = 0.000
	(จำนวน 190 คน)

จากตารางข้างต้น เมื่อทดสอบสมมติฐานความสัมพันธ์ระหว่างระดับความรู้ด้านการวางแผนทางการเงิน กับระดับพฤติกรรมการวางแผนทางการเงินส่วนบุคคล ด้วยสถิติ Pearson Correlation ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ (Sig) เท่ากับ 0.05 พบว่า มีระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.000 จึงถือว่าปัจจัยดังกล่าวมีความสัมพันธ์กัน โดยมีค่าความสัมพันธ์ (r) ที่ 0.558 ถือว่ามีความสัมพันธ์ในระดับปานกลาง และเป็นความสัมพันธ์ทางบวก กล่าวคือ เมื่อระดับความรู้ด้านการวางแผนทางการเงินเพิ่มมากขึ้น จะยังมีระดับพฤติกรรมการวางแผนทางการเงินส่วนบุคคลที่เพิ่มมากขึ้นตาม จากผลการทดสอบสมมติฐาน จึงยอมรับสมมติฐาน H_1 ว่าปัจจัยด้านความรู้การวางแผนทางการเงินที่แตกต่างกัน ส่งผลต่อพฤติกรรมการวางแผนทางการเงินส่วนบุคคลด้วยนวัตกรรมด้านการเงินที่แตกต่างกัน

สมมติฐานที่ 3 ปัจจัยความรู้การวางแผนการเงิน ที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกตัดสินใจการวางแผนการเงินส่วนบุคคลด้วยนวัตกรรมด้านการเงิน (FinTech)

สมมติฐานสถิติ H_0 = ปัจจัยความรู้การวางแผนการเงิน ไม่มีมีผลต่อการตัดสินใจเลือกตัดสินใจการวางแผนการเงินส่วนบุคคลด้วยนวัตกรรมด้านการเงิน
 H_1 = ปัจจัยความรู้การวางแผนการเงิน ที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกตัดสินใจการวางแผนการเงินส่วนบุคคลด้วยนวัตกรรมด้านการเงิน

จากตาราง ค่าสถิติไคสแควร์ เท่ากับ 87.844 (sig. = 0.000) นั่นคือ ปัจจัยด้านต่าง ๆ มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมพฤติกรรมการวางแผนทางการเงินส่วนบุคคลด้วยนวัตกรรมด้านการเงิน (FinTech) อย่างน้อยหนึ่งปัจจัย

ตารางที่ 3. แสดงค่าสถิติไคสแควร์ รายปัจจัยมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจ

	Chi-square	df	Sig.
Step	87.844	160	.000
Block	87.844	160	.000
Model	87.844	160	.000

ตารางที่ 4. แสดงค่าสถิติ Nagelkerke R Square

-2 Log	Cox & Snell R Square	Nagelkerke R Square
118.990 ^a	.336	.606

ตารางที่ 5. แสดงตัวแปรที่มีผลต่อสมการพยากรณ์การตัดสินใจ
การวางแผนทางการเงินส่วนบุคคล ด้วยนวัตกรรมด้านการเงิน (FinTech)

ปัจจัย	B	Sig.	Exp(B)
ด้านการรับรู้ข้อมูลข่าวสาร (X_8)	5.488	.001	232.316
ด้านความรู้ความเข้าใจการวางแผนทางการเงิน (X_9)	5.548	.000	255.051
ด้านภาวะทางเศรษฐกิจ (X_{10})	3.995	.005	298.990
ด้านการเมือง (X_{11})	-3.565	.009	20.028
ด้านเทคโนโลยี (X_{12})	-3.716	.000	337.066
Constant	-	.105	.001

จากค่า -2 Log likelihood มีค่าน้อย แสดงว่าสมการ หรือ แบบจำลองที่สร้างขึ้น มีคุณภาพหรือกลมกลืนกับข้อมูลดี ค่า Cox & Snell R Square = 0.336 มีค่าไม่เข้าใกล้ 0 บ่งบอกถึงความกลมกลืนของแบบจำลอง ในแง่ของการ เปรียบเทียบคุณภาพของแบบจำลอง ที่สร้างขึ้นกับแบบจำลองที่แย่ที่สุด ก็คือแบบจำลองว่าง (Null Model) ที่ไม่มีตัวแปรอิสระใด ๆ ค่า Nagelkerke R Square = 0.606 นั่นคือ ตัวแปรต้นต่าง ๆ สามารถอธิบายความผันแปรของต่อพฤติกรรมพฤติกรรมการวางแผนทางการเงินส่วนบุคคล ด้วยนวัตกรรมด้านการเงิน (FinTech) ได้ร้อยละ 60.6

ทั้งนี้จากตารางข้างต้นเมื่อพิจารณา ค่า Wald Statistic ที่มากกว่า 1 และค่า Sig. ที่มีค่าน้อยกว่า 0.05 พบว่า มีตัวแปรต้น (X) 5 ตัวที่มีผลต่อสมการพยากรณ์การต่อพฤติกรรมพฤติกรรมการวางแผนทางการเงินส่วนบุคคล ด้วยนวัตกรรมด้านการเงิน (FinTech) และได้สมการ Logistic Regression : $\hat{Y}(\text{FinTech}) = -8.877 + 5.488X_8 + 5.548X_9 + 3.995X_{10} - 3.565X_{11} - 3.716X_{12}$ เมื่อพิจารณาราง พบว่า ปัจจัยที่

มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมพฤติกรรมการวางแผนทางการเงินส่วนบุคคล ด้วยนวัตกรรมด้านการเงิน (FinTech) โดยทดสอบตามสมมติฐานงานวิจัยยอมรับ สมมติฐานที่ 3 ปัจจัยด้านความรู้การวางแผนการเงิน ที่มีผลต่อการตัดสินใจวางแผนการเงินส่วนบุคคลด้วยนวัตกรรมด้านการเงิน (FinTech) ทั้งหมด 5 ปัจจัย ประกอบด้วย (1.) การพิจารณาด้านเทคโนโลยี (X_{12}) (2.) ด้านภาวะทางเศรษฐกิจ (X_{10}) (3.) ด้านความรู้ความเข้าใจการวางแผนทางการเงิน (X_9) (4.) ด้านการรับรู้ข้อมูลข่าวสาร (X_8) และ (5.) ด้านการเมือง (X_{11})

สรุป

ด้านประชากรศาสตร์

ทั้งหมด อายุมากกว่า 50 ปี มีจำนวน 98 คน คิดเป็นร้อยละ 51.6 สถานภาพโสด มีจำนวน 118 คน คิดเป็นร้อยละ 62 ของจำนวนกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด ระดับการศึกษาสูงสุดที่ปริญญาโท มีจำนวน 160 คน คิดเป็นร้อยละ 84.2 มีตำแหน่งทางวิชาการ โดยมีจำนวน 68 คน คิดเป็นร้อยละ 35.7 อายุเงินมากกว่า 10 ปี มีจำนวน 98 คน คิดเป็นร้อยละ 51.5 รายได้เฉลี่ยต่อเดือน 50,000 – 100,000 บาท มีจำนวน 121 คน คิดเป็นร้อยละ 63.1 รายได้เฉลี่ยต่อปีมากกว่า 1,000,000 บาท ค่าใช้จ่ายเฉลี่ยต่อเดือน 50,000 – 100,000 บาท มีจำนวน 134 คน คิดเป็นร้อยละ 70.5 มีค่าใช้จ่ายเฉลี่ยต่อปีน้อยกว่า 1,000,000 บาท มีจำนวน 157 คน คิดเป็นร้อยละ 82.6 กลุ่มตัวอย่างทั้งหมดมีรายได้จากงานประจำ และงานเสริม

ปัจจัยด้านความรู้การวางแผนการเงิน

กลุ่มตัวอย่างมีปัจจัยความรู้การวางแผนการเงินที่ระดับคะแนนเฉลี่ย 4.15 ถือว่าอยู่ในระดับมาก โดยมีความรู้ในปัจจัย ด้านการเมือง มากที่สุด มีคะแนนเฉลี่ย 4.52 อยู่ในระดับมากที่สุด รองลงมาคือ ปัจจัย ด้านทางการเงิน มีคะแนนเฉลี่ย 4.29 ปัจจัย ด้านภาวะทางเศรษฐกิจ มีคะแนนเฉลี่ย 4.05 ปัจจัย ด้านการรับรู้ข้อมูลข่าวสาร มีคะแนนเฉลี่ย 3.96 และปัจจัย ด้านเทคโนโลยี มีคะแนนเฉลี่ย 3.94

ปัจจัยด้านพฤติกรรมการวางแผนการเงินด้วยนวัตกรรมส่วนบุคคล

กลุ่มตัวอย่างมีพฤติกรรมการวางแผนทางการเงินส่วนบุคคลที่ระดับคะแนนเฉลี่ย 4.23 ถือว่าอยู่ในระดับมากที่สุด โดยมีความรู้ในปัจจัย ด้านการเงิน และ ด้านเครื่องมือเทคโนโลยี มากที่สุด มีคะแนนเฉลี่ย 4.49 อยู่ในระดับมากที่สุดเท่ากัน รองลงมาคือ ปัจจัย ด้านกรอบระยะเวลา มีคะแนนเฉลี่ย 4.33 ปัจจัย ด้านบุคคลที่มีอิทธิพล มีคะแนนเฉลี่ย 4.27 ปัจจัย ด้านการวางแผน มีคะแนนเฉลี่ย 4.20 ปัจจัย ด้านรูปแบบการวางแผน มีคะแนนเฉลี่ย 4.16 ปัจจัย ด้านช่องทางการจัดทำแผน มีคะแนนเฉลี่ย 4.02 และปัจจัย ด้านวัตถุประสงค์ มีคะแนนเฉลี่ย 3.83

อภิปรายผล

ภายใต้สมมติฐานที่ 1 ปัจจัยด้านประชากรศาสตร์ มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการวางแผนทางการเงินส่วนบุคคลด้วยนวัตกรรมด้านการเงิน

จากผลการทดสอบสมมติฐาน จึงยอมรับสมมติฐาน H_0 ว่าปัจจัยด้านประชากรศาสตร์ที่แตกต่างกัน ไม่ส่งผลต่อพฤติกรรมการวางแผนทางการเงินส่วนบุคคลด้วยนวัตกรรมด้านการเงินที่แตกต่างกัน ทั้งนี้จากงานวิจัยเรื่อง ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการวางแผนทางการเงินส่วนบุคคลของประชาชนในกรุงเทพมหานคร (กิจติพร สิทธิพันธ์, 2553) ปรากฏผลวิจัยมีความเห็นขัดแย้งในด้านปัจจัยส่วนบุคคล ที่งานวิจัยดังกล่าวมีความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยประชากรศาสตร์กับการวางแผนทางการเงินส่วนบุคคล ทั้งนี้ผู้วิจัยเห็นว่า เนื่องจากกลุ่มเป้าหมายของงานวิจัยมีความแตกต่างกัน รวมกับความแตกต่างด้านประชากรศาสตร์ จึงทำให้ปัจจัย

ดังกล่าวมีผลที่แตกต่างกัน ทั้งนี้หากการวิจัยกำหนดข้อมูลด้านประชากรศาสตร์มีความใกล้เคียงกัน ก็เชื่อว่าข้อมูลน่าจะมีผลงานวิจัยเป็นไปในทิศทางเดียวกัน

ภายใต้สมมติฐานที่ 2 ปัจจัยด้านความรู้การวางแผนทางการเงิน มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการวางแผนทางการเงินส่วนบุคคลด้วยนวัตกรรมด้านการเงิน

จากผลการทดสอบสมมติฐาน จึงยอมรับสมมติฐาน H_1 ว่าปัจจัยด้านความรู้การวางแผนทางการเงินที่แตกต่างกัน ส่งผลต่อพฤติกรรมการวางแผนทางการเงินส่วนบุคคลด้วยนวัตกรรมด้านการเงิน (FinTech) ที่แตกต่างกัน ทั้งนี้หากพิจารณาจากงานวิจัย ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการวางแผนทางการเงินส่วนบุคคลของพนักงานเครือข่ายหน้าเขียน ในเขตกรุงเทพฯ (ชนิษฐา ต้นสถาวิรัฐ และดร.ธฤตพน อุ่สวัสดิ์, 2560) ปรากฏผลวิจัย ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการวางแผนทางการเงินส่วนบุคคล มีความความสัมพันธ์กัน อาทิเช่น การรับรู้ข่าวสารด้านการวางแผนการเงิน ทั้งนี้ผลของงานวิจัยที่เกิดขึ้นนี้ มีความสัมพันธ์ไปในทิศทางเดียวกัน เป็นข้อยืนยันว่า ปัจจัยต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นนั้นมีอิทธิพล และมีผลต่อการวางแผนทางการเงินในอนาคตนั่นเอง

สมมติฐานที่ 3 ปัจจัยความรู้การวางแผนการเงิน ที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกตัดสินใจการวางแผนการเงินส่วนบุคคลด้วยนวัตกรรมด้านการเงิน (FinTech)

เมื่อพิจารณา ค่า Wald Statistic ที่มากกว่า 1 และค่า Sig. ที่มีค่าน้อยกว่า 0.05 พบว่า มีตัวแปรต้น (X) 5 ตัวที่มีผลต่อสมการพยากรณ์การต่อพฤติกรรมพฤติกรรมวางแผนทางการเงินส่วนบุคคล ด้วยนวัตกรรมด้านการเงิน (FinTech) และได้สมการ Logistic Regression : $\hat{Y}(\text{FinTech}) = -8.877 + 5.488X_8 + 5.548 X_9 + 3.995X_{10} - 3.565 X_{11} - 3.716 X_{12}$ เมื่อพิจารณาจากตารางข้างต้น พบว่า ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมพฤติกรรมวางแผนทางการเงินส่วนบุคคล ด้วยนวัตกรรมด้านการเงิน (FinTech) โดยทดสอบตามสมมติฐานงานวิจัยยอมรับ สมมติฐานที่ว่า ปัจจัยด้านความรู้การวางแผนการเงิน ที่มีผลต่อการตัดสินใจวางแผนการเงินส่วนบุคคลด้วยนวัตกรรมด้านการเงิน (FinTech) ทั้งหมด 5 ปัจจัย ทั้งนี้หากพิจารณาจากงานวิจัย การเปรียบเทียบการยอมรับนวัตกรรมทางการเงินของธนาคารเอกชนกับธนาคารรัฐบาลในเขตกรุงเทพฯ และปริมาณ : กรณีศึกษา ธนาคารกรุงเทพ จำกัด (มหาชน) กับ ธนาคารกรุงไทย จำกัด (มหาชน) (วิมลวรรณ สุวรรณรักษ์, 2559) ปรากฏผลวิจัยว่า ปัจจัยบรรทัดฐานของบุคคลที่อยู่โดยรอบการแสดงพฤติกรรม ส่งผลต่อการยอมรับนวัตกรรมการเงินของธนาคารเอกชนกับธนาคารรัฐบาลมากที่สุด ทั้งนี้จะเห็นได้อย่างชัดเจนว่า นวัตกรรมด้านการเงิน (FinTech) ที่เกิดขึ้นในยุคปัจจุบันมีผลอย่างชัดเจนต่อพฤติกรรมการออมของลูกค้ำ ทั้งนี้กระบวนการที่เกิดขึ้นจะเป็นสิ่งอำนวยความสะดวกเป็นอย่างมาก และเป็นปัจจัยสนับสนุนการออมในอนาคต ซึ่งข้อมูลดังกล่าว มีความสอดคล้องกับผลงานวิจัย ในการพยากรณ์การต่อพฤติกรรมพฤติกรรมวางแผนทางการเงินส่วนบุคคล ด้วยนวัตกรรมด้านการเงิน (FinTech) รวมถึงความเชื่อมโยงกับงานวิจัยด้าน THE FINTECH OPPORTUNITY (Thomas Philippon, 2016) ปรากฏผล FinTech ในอุตสาหกรรมการเงินโดยมุ่งเน้นไปที่การเงินความมั่นคง และการเข้าถึงบริการด้านการออม เป็นต้น การบริการทางการเงินยังสนใจ ซึ่งอธิบายการเกิดขึ้นจากลูกค้ำที่เข้ามาใช้บริการ FinTech ยังสามารถนำการเปลี่ยนแปลงเชิงพฤติกรรมที่เป็นการสนับสนุนทางบวกต่อลูกค้ำ อีกด้วย

ข้อเสนอแนะ

1. ดำเนินการศึกษางานวิจัยเชิงคุณภาพ ภายใต้กรอบแนวคิดแบบ DFR (Ethnographic Delphi Futures Research) เพื่อเป็นการฉายภาพแนวคิดความด้านนวัตกรรมการเงินในอนาคต

2. การศึกษาในองค์ประกอบของปัจจัยที่เกิดขึ้น ภายใต้บริบท และความเคลื่อนไหวเฉพาะเศรษฐกิจไทย และเศรษฐกิจโลก

References เอกสารอ้างอิง (อ้างอิงท้ายเรื่องเป็นภาษาอังกฤษทั้งหมด)

- เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์. (2560). ยุทธศาสตร์ทางวัฒนธรรมเพื่อนำประเทศไทยสู่ประเทศรายได้สูง. *Journal of Business, Economics and Communications.*, 6-21.
- นำชัย ศุภฤกษ์ชัยสกุล. (2552). *การวิเคราะห์ Logistic Regression*. สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์, มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ., 2-7.
- ศรัณย์ พิมพ์ทอง. (2556). ปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีอิทธิพลต่อการคงอยู่ในองค์การของพนักงานมหาวิทยาลัยสายวิชาการในประเทศไทย. *งานวิจัยสถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.*, 25-28.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2560). *GDP ไตรมาสที่สอง ปี 2560 และแนวโน้มปี 2560*. เอกสารผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศ (GDP).
- สำนักงานสถิติแห่งชาติและธนาคารแห่งประเทศไทย. (2556). *การสำรวจภาวะเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือน พ.ศ. 2556: แบบสำรวจธนาคารแห่งประเทศไทย ปฏิบัติงานสนามเดือนมกราคม - มีนาคม 2556. แบบสำรวจธนาคารแห่งประเทศไทย ปฏิบัติงานสนามเดือนมกราคม - มีนาคม 2556. กรุงเทพมหานคร : สำนักงานสถิติแห่งชาติ.*
- Arner, D. W., Barberis, J., & Buckley, R. P. (2015). *The evolution of Fintech: A new post-crisis paradigm*. *Geo. J. Int'l L.*, 47, 1271.
- Bhutta, Z. A., Ahmed, T., Black, R. E., Cousens, S., Dewey, K., Giugliani, E. & Shekar, M. (2008). *What works? Interventions for maternal and child undernutrition and survival*. *The lancet*, 371(9610), 417-440.
- Chuan, C. L., & Penyelidikan, J. (2006). *Sample size estimation using Krejcie and Morgan and Cohen statistical power analysis: A comparison*. *Jurnal Penyelidikan IPBL*, 7(1), 78-86.
- Delafrooz, N., Paim, L., Sabri, M. F., & Masud, J. (2010). *Effects of financial wellness on the relationship between financial problem and workplace productivity*. *World applied sciences journal*, 10(8), 871-878.
- Ezra, D., Collie, B., & Smith, M. X. (2009). *The Retirement Plan Solution*. *The Reinvention of Defined Contribution* (Vol. 489). John Wiley & Sons.
- Menard, S. (2002). *Applied logistic regression analysis*. (Vol. 106). Sage.
- Philippon, T. (2016). *The fintech opportunity* (No. w22476). National Bureau of Economic Research.

การพัฒนาแบบการจัดการชุมชนคุณธรรมขับเคลื่อนด้วยพลังบวร
ตามศาสตร์พระราชา อำเภอนครชัยศรี จังหวัดนครปฐม
DEVELOPMENT OF COMMUNITY BASED ON BAWORN POWER MOVEMENT
MANAGEMENT MODEL UNDER THE KING'S PHILOSOPHY,
NAKHON CHAI SRI DISTRICT, NAKHON PATHOM PROVINCE

พระครูสิริปัญญาวิวัฒน์
Phra Kru Siripoonyapiwat
มหาวิทยาลัยปทุมธานี
Pathumthani University
cio.pravit@gmail.com

Received 21 July 2022; Revised 11 October 2022; Accepted 11 October 2022.

บทคัดย่อ

ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ มุ่งศึกษาการพัฒนาแบบการจัดการชุมชนคุณธรรมขับเคลื่อนด้วยพลังบวรตามศาสตร์พระราชา อำเภอนครชัยศรี จังหวัดนครปฐม โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยได้ใช้วิธีการศึกษาเอกสารและแนวคิดเกี่ยวกับงานวิจัย การสัมภาษณ์เชิงลึก จำนวน 20 รูป/คน และการสนทนากลุ่ม 7 รูป/คน เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสัมภาษณ์ การสัมภาษณ์เชิงลึก และการสนทนากลุ่ม ใช้วิธีการวิเคราะห์ข้อมูลแบบอรรถาธิบายและพรรณนาความ

ผลการวิจัยพบว่า

รูปแบบการจัดการชุมชนคุณธรรมขับเคลื่อนด้วยพลังบวรตามศาสตร์พระราชาตำบลวัดสำโรง อำเภอนครชัยศรี จังหวัดนครปฐม พบว่า ชุมชนคุณธรรมน้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงขับเคลื่อนด้วยพลังบวรต้นแบบ วัดสำโรง เกิดจากการมีส่วนร่วมของภาคีการพัฒนาทุกภาคส่วนทั้งในระดับชุมชน อำเภอ จังหวัด และประเทศ เพื่อพัฒนาส่งเสริมให้คนมีคุณธรรมตามหลักธรรมคำสอนทางศาสนา น้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาเป็นหลักในการพัฒนาคุณภาพชีวิต และดำรงชีวิตตามวิถีวัฒนธรรมไทยอันดีงาม ประชาชนในชุมชนคุณธรรมวัดสำโรง เป็นผู้มี ความจงรักภักดีต่อสถาบันชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ มีคุณธรรมตามหลักศาสนา มีความพอเพียง มีวินัย ซื่อสัตย์สุจริต และมีจิตอาสา น้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่การปฏิบัติ และดำรงชีวิตตามวิถีวัฒนธรรมที่ดีงาม อีกทั้งมีการขับเคลื่อนงานด้านศาสนา ศิลปะ วัฒนธรรมให้เกิดผลเป็นรูปธรรม ภายใต้แนวทาง “สืบสาน รักษา ต่อยอด ปฏิบัติหน้าที่ด้วยหลักธรรมาภิบาล” ตลอดจนมีการปลูกฝังค่านิยมและวัฒนธรรมที่ดีทั้งด้านคุณธรรมและจริยธรรมให้แก่เด็ก เยาวชน และประชาชน โดยเน้นศีล 5 และหลักธรรม 8 หัวข้อ ประกอบด้วย 1) ศีลธรรมและวัฒนธรรม 2) สุขภาพอนามัย 3) สัมมาชีพ 4) สันติสุข 5) ศึกษาสงเคราะห์ 6) สาธารณสงเคราะห์ 7) กตัญญูตเวทีตาธรรม และ 8) สามัคคีธรรม

คำสำคัญ: การพัฒนาแบบ, ชุมชนคุณธรรม, ศาสตร์พระราชา

Abstract

In this research study Aims to study the development of a moral community management model driven by the power of the King's teachings Nakhon Chai Si District Nakhon Pathom Province by using a qualitative research methodology The researcher used a method to study the papers and research ideas. In-depth interviews consisted of 20 photographs/person and a group discussion of 7 photographs/person. Data were collected using an interview form. in-depth interview and group chat using explanatory and descriptive data analysis methods.

The results showed that

A model of moral community management driven by the power of the King of Wat Samrong Subdistrict Nakhon Chai Si District In Nakhon Pathom Province, it was found that the moral community embraced the philosophy of sufficiency economy, driven by the power of the prototype of Wat Samrong, resulting from the participation of development partners in all sectors at the community, district, province and country levels in order to develop and encourage people to have virtues according to the principles. religious teachings Adopting the philosophy of sufficiency economy as the main principle in improving the quality of life and live in accordance with the beautiful Thai culture People in Samrong Temple Community He is loyal to the nation, religion, monarchy. morality according to religion have sufficiency, discipline, honesty, and volunteer spirit, adopting the philosophy of sufficiency economy into practice and live in a good cultural way In addition, work in religion, art, and culture is driven to achieve concrete results under the guidelines of "continuing, maintaining, extending, performing duties with good governance", as well as instilling good values and culture in both moral and ethical aspects. for children, youths and the people by emphasizing on 5 precepts and 8 dharma principles, comprising 1) morals and culture 2) health and sanitation 3) livelihoods 4) peace, 5) education welfare 6) public welfare 7) filial piety and 8) fellowship

Keywords: Model Development, Moral Community, King's Science

บทนำ

การพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพคน: ให้มีการพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพคนตลอดช่วงชีวิต
ปลูกฝังระเบียบวินัย คุณธรรมจริยธรรม จิตสาธารณะ ค่านิยมที่พึงประสงค์ ด้านการสร้างโอกาสความเสมอภาคและเท่าเทียมกันทางสังคม : สร้างความเข้มแข็งของสถาบันทางสังคมทุนทางวัฒนธรรมและความเข้มแข็งของชุมชน รวมทั้ง ด้านการปรับสมดุลและพัฒนาาระบบการพัฒนาาระบบบริหารจัดการภาครัฐให้มีการพัฒนาสมรรถนะมุ่งผลสัมฤทธิ์ผลประโยชน์เพื่อส่วนรวม และมีการบูรณาการเชิงพื้นที่ตามนโยบายประชารัฐตั้งนั้นกระทรวงวัฒนธรรม จึงกำหนดกรอบการใช้วัฒนธรรมเพื่อพัฒนาประเทศใน 3 มิติ คือ การสร้างคนดีสังคมดีด้วยมิติทางวัฒนธรรม การสร้างรายได้ความมั่งคั่งจากทุนทรัพยากรทางวัฒนธรรม ใช้วัฒนธรรมเสริมสร้างภาพลักษณ์ เกียรติภูมิและความสัมพันธ์อันดีกับต่างประเทศ โดยมุ่งเน้นประสาน บูรณาการความร่วมมือจาก

ทุกภาคส่วนร่วมขับเคลื่อนนำทุนและมิติทางวัฒนธรรมร่วมสร้างให้ประเทศชาติเกิดความมั่นคง มั่งคั่งและยั่งยืน เพื่อเป็นการรับนโยบายของรัฐบาลกระทรวงวัฒนธรรม และดำเนินงานตามแผนแม่บทส่งเสริมคุณธรรมแห่งชาติฉบับที่ 1 (พ.ศ.2559-2564) กรมการศาสนา ซึ่งมีการกึ่งให้การอุปถัมภ์คุ้มครองพระพุทธศาสนาและศาสนาอื่นที่ทางราชการรับรอง รวมทั้งบ่มเพาะ ส่งเสริมให้ประชาชนทุกระดับนำหลักธรรมทางศาสนาไปปรับใช้ในการดำเนินชีวิตอย่างมีคุณภาพ มีคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์ จึงมีแนวคิดนำสถาบันหลักของชาติประกอบด้วย สถาบันชาติ สถาบันศาสนาและสถาบันพระมหากษัตริย์มาเป็นแกนกลางเสริมสร้างความมั่นคงให้แก่ประเทศชาติโดยใช้พลังบวร (บ้าน วัด ศาสนสถาน โรงเรียน ราชการ) และนโยบายประชารัฐเป็นกลไกสำคัญส่งเสริมให้ประชาชนตั้งแต่ระดับบุคคลระดับชุมชนระดับสังคม ร่วมเทิดทูนสถาบันชาติสถาบันศาสนา สถาบันพระมหากษัตริย์ทำนุบำรุงศาสนาที่ยึดมั่นในหลักธรรมคำสอนที่ตนเคารพนับถือ มีการน้อมนำศาสตร์พระราชาหลัก “ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” ไปพัฒนาคุณภาพชีวิตอย่างเหมาะสม สืบสานประเพณีวิถีวัฒนธรรมที่ดีงาม ภูมิปัญญาของท้องถิ่น และ พัฒนาต่อยอดทุนทางวัฒนธรรมเพื่อสร้างคุณค่าทางสังคม และมูลค่าเพิ่มทางเศรษฐกิจให้ประชาชนมีอาชีพ เสริมสร้างรายได้แก่ชุมชน ร่วมสร้างและขยายเครือข่ายชุมชนคุณธรรมเพื่อสร้างสังคมคุณธรรมที่ยั่งยืน โดยส่งเสริมให้วัด ศาสนสถานสร้าง “คนดีสังคมดี” โดยเปิดพื้นที่เป็นแหล่งเรียนรู้หลักธรรมบ่มเพาะคุณธรรมจริยธรรม เป็นแหล่งเรียนรู้ศาสตร์พระราชา “ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” ในรัชกาลที่ 9 รวมทั้งให้วัด ศาสนสถานร่วมกับชุมชน สืบสานวิถีวัฒนธรรมอันดีงาม พัฒนาทุนทางวัฒนธรรม ผลิตภัณฑ์ทางภูมิปัญญาท้องถิ่นและส่งเสริมการท่องเที่ยวการบริการทางวัฒนธรรม เพื่อสร้างมูลค่าทางเศรษฐกิจซึ่งชุมชนคุณธรรมขับเคลื่อนการดำเนินงานใช้กลไก “พลังบวร” (บ้าน วัด ศาสนสถาน โรงเรียน ราชการ) นโยบาย “ประชารัฐ” หลักการมีส่วนร่วม “ร่วมคิด ร่วมทำร่วมรับผิดชอบและรับผลประโยชน์” และมีการบูรณาการความร่วมมือหน่วยงานในพื้นที่สนับสนุนการดำเนินงานของชุมชน ส่งผลให้การดำเนินงานเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้เป้าหมายหลักของการดำเนินงานชุมชนคุณธรรมยังมุ่งเน้นให้คนในชุมชนเคารพเทิดทูนชาติ ศาสนาพระมหากษัตริย์ ดำรงตนยึดมั่นในหลักธรรมทางศาสนาที่เคารพนับถือ น้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาพัฒนาคุณภาพชีวิต บนวิถีประเพณี วัฒนธรรมไทยที่ดีงาม รวมทั้งมีการพัฒนาต่อยอดทุนทางวัฒนธรรม นวัตกรรมทางภูมิปัญญา เสริมสร้างอาชีพ รายได้แก่คนในชุมชน ส่งผลให้เศรษฐกิจชุมชนเข้มแข็ง นำพาชาติสู่ความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืนต่อไป

ปัจจุบันชุมชนอำเภอนครชัยศรี จังหวัดนครปฐม เป็นชุมชนคุณธรรมโดยพลังบวร (บ้าน วัด โรงเรียน) สู่สังคมคุณธรรมที่มั่นคง มั่งคั่งและยั่งยืน ต้นแบบ ตามศาสตร์พระราชา มีการจัดตั้งศูนย์การเรียนรู้ชุมชนคุณธรรม โดยมีแปลงเกษตรต่าง ๆ, และนาบัว, กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตตำบลวัดสำโรง ซึ่งมีการสร้างภูมิคุ้มกันให้ชุมชนรู้จักการออม โดยมีวิถีชีวิตความเป็นอยู่อย่างพอเพียง เรียบง่าย พึ่งพาตนเอง ตามแนวพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช บรมนาถบพิตร “ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” เป็นศูนย์กลางในการถ่ายทอดองค์ความรู้และข้อมูลในการทำการเกษตรกรรมและแนวทางการปลูกพืชผักสวนครัวเพื่อไว้บริโภคภายในครัวเรือน เป็นแนวทางในการบูรณาการพัฒนาชุมชนให้เกิดความพอเพียงและยั่งยืน

จากที่มาของปัญหาดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยจึงเห็นว่า การใช้หลัก “บวร” อันถือว่าเป็นหลักการที่เป็นสากลคือ การจัดการชุมชนคุณธรรมขับเคลื่อนด้วยพลังบวรตามศาสตร์พระราชา ก่อให้เกิดการสร้างและพัฒนาบทบาทของบ้าน/ชุมชน วัด และโรงเรียน เพื่อการจรรโลงคุณธรรม จริยธรรม ตลอดจนส่งเสริมการสร้างสังคมแบบพอเพียง ดังนั้นการวิจัยเรื่อง “การจัดการชุมชนคุณธรรมขับเคลื่อนด้วยพลังบวรตามศาสตร์พระราชา อำเภอนครชัยศรี จังหวัดนครปฐม” นี้จึงเป็นการศึกษาที่มุ่งเน้นเพื่อค้นหารูปแบบการจัดการชุมชนคุณธรรม

ขับเคลื่อนด้วยพลังบรรทัดฐานตามศาสตร์พระราชา โดยการถอดบทเรียน และนำผลไปปรับใช้ในการสร้างวัฒนธรรมการอยู่ ร่วมกันของชุมชนต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพการจัดการชุมชนคุณธรรมขับเคลื่อนด้วยพลังบรรทัดฐานตามศาสตร์พระราชา อำเภอ นครชัยศรี จังหวัดนครปฐม
2. เพื่อศึกษารูปแบบการจัดการชุมชนคุณธรรมขับเคลื่อนด้วยพลังบรรทัดฐานตามศาสตร์พระราชา อำเภอ นครชัยศรี จังหวัดนครปฐม
3. เพื่อนำเสนอรูปแบบการจัดการชุมชนคุณธรรมขับเคลื่อนด้วยพลังบรรทัดฐานตามศาสตร์พระราชา อำเภอ นครชัยศรี จังหวัดนครปฐม

การทบทวนวรรณกรรม

การศึกษาเรื่อง “การพัฒนาแบบการจัดการชุมชนคุณธรรมขับเคลื่อนด้วยพลังบรรทัดฐานตามศาสตร์พระราชา อำเภอ นครชัยศรี จังหวัดนครปฐม” ผู้วิจัยได้ศึกษาและค้นคว้าเอกสาร รายงานการวิจัย ทบทวนแนวคิด ทฤษฎี และวรรณกรรมต่างๆที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำมาเป็นแนวทางในการศึกษาค้นคว้านำเสนอเนื้อหาตามลำดับ ดังต่อไปนี้

1. แนวคิด และทฤษฎีกระบวนการจัดการชุมชน

แนวคิดดังกล่าว แสดงความเกี่ยวพันและเชื่อมโยงระหว่างระบบความสัมพันธ์ ทางเศรษฐกิจระบบคุณค่าและโลกทัศน์กับความสัมพันธ์ทางสังคมต่าง ๆ ว่าการเปลี่ยนแปลงประเทศไปสู่ความทันสมัยตามแบบทุนนิยมการค้า ที่เน้นความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจพร้อมๆกับการจัดระเบียบสังคมใหม่ เพื่อให้เอื้อต่อความทันสมัยนั้น แม้ว่าผลที่เกิดขึ้น คือ ความทันสมัย ทำให้คุณภาพชีวิตส่วนหนึ่งของคนดีขึ้นแต่ในขณะเดียวกัน ในอีกด้านหนึ่งกลับพบว่าการพัฒนาด้านวัตถุและการจัดระเบียบความสัมพันธ์ทางสังคมแบบใหม่นี้ ได้ทำลายสายสัมพันธ์ทางสังคมและวัฒนธรรมดั้งเดิม ซึ่งเป็นรากฐานของความสุข ความมั่นคงและความเข้มแข็งของชุมชนลง ผลกระทบสำคัญอีกประการหนึ่งก็คือ ศักยภาพในการรักษาอำนาจ เพื่อตอบสนองความต้องการของตนเอง รวมทั้งการรักษาสมดุลภาพ ระหว่างมนุษย์กับธรรมชาติ มนุษย์กับมนุษย์ และภายในจิตของมนุษย์ อันเป็นพื้นฐานของความสัมพันธ์ ที่จะทำให้เกิดความพอเพียงต้องถูกกระทบกระเทือน จึงมีผลทำให้ แต่ละชุมชนต้องพยายามหาหนทางเพื่อปรับตัวให้สามารถดำรงอยู่ได้แต่ด้วยความแตกต่างกัน อาทิ ลักษณะทางกายภาพ สภาพภูมิศาสตร์ ทรัพยากรของแต่ละชุมชน ทำให้เกิดการแสวงหาทางออกเพื่อรักษาความพอเพียงซึ่งเป็นทางรอดของแต่ละชุมชน มีระดับลักษณะและรูปแบบที่แตกต่างกันออกไป เช่น บางชุมชนรักษาความพอเพียงไว้ด้วยการสร้างระบบ ความสัมพันธ์ที่ไม่พยามพึ่งพิงผู้อื่น โดยทำการผลิตเพื่อผู้บริโภคของตนเองและใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ให้มากที่สุด ไม่เน้นการผลิตแบบการค้าหรือหากจะต้องมีบ้างก็สามารถสร้างระบบการจัดการที่เอื้อให้เกิดการบูรณาการ แลกเปลี่ยนสินค้า รวมทั้งกิจกรรมทางเศรษฐกิจอื่น ๆ ให้ดำรงอยู่ในบริบทเดียวกัน หรือในบางชุมชนก็เลือกวิธีการอยู่รอดโดยการผนวกตนเองเข้าไปกับระบบเศรษฐกิจทุนนิยมการค้า ด้วยการสร้างกระบวนการจัดระเบียบทางสังคมใหม่ที่เอื้อให้เกิด ความเป็นประชาสังคม (Civil Society) เพื่อรักษาความเป็นศักยภาพแห่งความพอเพียงและอำนาจต่อรองกับเศรษฐกิจภายนอกไว้ ไม่ว่าจะเป็นการสร้างความสัมพันธ์ทางสังคมที่อยู่บนพื้นฐานของความเอื้อเพื่อแผ้วถ่อมมีความรับผิดชอบต่อส่วนรวมหรือการพึ่งพาอาศัยกันอย่างเท่าเทียมบนพื้นฐานของความไว้วางใจต่อกัน (Social trust) ซึ่งถือว่าเป็นทุนทางสังคม (Social Capital) ที่สำคัญสามารถช่วยให้ชุมชนสามารถรวมกลุ่มกันเพื่อการจัดการปัญหาต่างๆรวมทั้งกำหนดแนวทางการพัฒนา

ของตนเองอันเป็นเงื่อนไขสำคัญของการดำรงอยู่ของเศรษฐกิจพอเพียง ความไว้วางใจทางสังคมนี้เกิดขึ้นได้โดยเงื่อนไขสำคัญ 2 ประการ คือประการแรก ด้วยการสร้างบรรทัดฐานแบบพึ่งพาอาศัยกันที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานและกฎเกณฑ์กติกาของความสัมพันธ์แบบเท่าเทียมกันขึ้นมา พร้อมทั้งพัฒนากระบวนการบังคับทางสังคมและการขัดเกลาทางสังคม เพื่อให้บรรทัดฐานดังกล่าวเป็นที่ยอมรับอย่างกว้างขวางและยั่งยืน ประการที่สอง การสร้างเครือข่ายที่ทำให้บุคคลมาสัมพันธ์กันในเรื่องเกี่ยวกับชุมชน เช่น การพัฒนาความสัมพันธ์แบบวิสาสะ (Association) และความสัมพันธ์แบบแนบราบ เพื่อให้สมาชิกได้สร้างนิสัยของความร่วมมือกัน (Cooperation) ทำให้สามารถหลีกเลี่ยงการดำเนินกิจกรรมต่างๆ ได้ รวมทั้งปลูกฝังให้เกิดจิตสำนึกสาธารณะและความไว้วางใจกันจนในที่สุดสามารถพัฒนาไปสู่ความเป็นชุมชนแบบประชาสังคม (Civic Community) ซึ่งมีศักยภาพตอบสนองความต้องการของตนเองได้เป็นอย่างดีและทำให้สามารถสร้างระบบการจัดการในการรักษาความพอเพียงของตนเองไว้ได้ไม่ว่าจะมีการเปลี่ยนแปลงบริบทแวดล้อมไปอย่างไร เงื่อนไขสำคัญของการดำรงอยู่ภายใต้บริบทที่เปลี่ยนแปลงไปสู่ความทันสมัยและความสัมพันธ์ทางการผลิตแบบทุนนิยมการค้าก็คือศักยภาพของชุมชนในการจัดระเบียบทางสังคมใหม่ที่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงโลกทัศน์ ระบบคุณค่าและบรรทัดฐานที่ทำให้ชุมชนสามารถสร้างศักยภาพในการปรับตัวอย่างมีอำนาจต่อรองและดำรงความสามารถในการตอบสนองความต้องการของตนเองไว้ได้ท่ามกลางบริบทที่เปลี่ยนแปลง

2. หลักการบริหารแบบบ้าน วัด โรงเรียน (บวร)

สำหรับขั้นตอนและกระบวนการบริหารแบบบ้าน วัด โรงเรียน (บวร) นั้น คือการมีส่วนร่วม ร่วมในการบริหารจัดการศึกษาโดยสามองค์กรในชุมชน คือ บ้าน วัด และโรงเรียน ซึ่งในการบริหาร จัดการศึกษาของโรงเรียนนั้น คือการดำเนินการบริหารร่วมกันของคณะกรรมการชุดต่าง ๆ โดยมี รูปแบบการดำเนินการและมีองค์ประกอบของการบริหารงานอย่างหลากหลายเน้นรูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมที่ต้องการให้ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่ายภายในชุมชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาตามรูปแบบของการบริหารแบบบ้าน วัด โรงเรียน ตามความรู้ความสามารถและศักยภาพที่ ตนเองมี เพื่อเป็นแนวทางและรูปแบบการบริหารจัดการศึกษาซึ่งมีการเปิดโอกาสให้ทางชุมชน ทางวัด และทางหน่วยงานที่มีอยู่ภายในชุมชน ได้เข้ามามีส่วนร่วมในความรับผิดชอบต่อการบริหารและ การจัดการศึกษาของโรงเรียนด้วย ทำให้การบริหารจัดการโรงเรียนมีการดำเนินการที่เน้นไปทางในรูปแบบการมีส่วนร่วมของวัด และชุมชนเข้ามาส่วนร่วมเป็นหลัก โดยการกำหนดให้มีระบบการบริหารภายในโรงเรียน โดยให้แต่ละโรงเรียนมีครูรับผิดชอบร่วมกันในแต่ละช่วงชั้น ซึ่งถือเป็นหนึ่งพื้นที่ของโรงเรียน และส่งเสริมการบริหารจัดการศึกษาภายในโรงเรียนภายใต้รูปแบบ “บ้าน วัด โรงเรียน” หรือ (บวร) และ “บ้าน โรงเรียน มัสยิด” (บรม) ซึ่งจะช่วยให้ทางโรงเรียนสามารถจัดการเรียนการสอนได้ตรงกับความต้องการของท้องถิ่นและชุมชนอย่างแท้จริง โดยมีขั้นตอนและกระบวนการต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

1. การศึกษาปัญหาและการตัดสินใจ โดยทางโรงเรียนกำหนดให้ครูและบุคลากรทางการ ศึกษาของโรงเรียน รวมทั้งทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องได้เข้ามามีส่วนร่วมในการระดมความคิดเห็นในเรื่องของปัญหาในการจัดการศึกษาของโรงเรียน และคณะกรรมการชุดต่าง ๆ ที่มีส่วนสำคัญในการขับเคลื่อน การจัดการศึกษาของโรงเรียน โดยกระทำอย่างต่อเนื่องและจริงจัง โดยมีการประชุมคณะกรรมการที่ปรึกษา ฯ ประชุมคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน การประชุมคณะกรรมการผู้ปกครองเครือข่าย และการประชุมร่วมของทั้งสองคณะเพื่อค้นหาปัญหาและการตัดสินใจในการกำหนดภารกิจของการจัดการศึกษา การเปลี่ยนแปลง วิสัยทัศน์ การปรับปรุงพันธกิจและการพิจารณาแผนพัฒนาการศึกษาของโรงเรียนร่วมกัน

2. การวางแผนการดำเนินงาน โดยจากการที่คณะกรรมการที่ปรึกษาบ้าน วัด โรงเรียน (บวร) และคณะกรรมการทุกฝ่ายได้รับข้อมูลการดำเนินงานของโรงเรียนในระยะเวลาที่ผ่านมา ๆ มาและ มีการร่วมดำเนินงานในกิจกรรมต่าง ๆ ของโรงเรียน มีการเปิดโอกาสให้ทุกฝ่ายได้แสดงความคิดเห็นเพื่อกำหนด

โครงการ/กิจกรรม วัตถุประสงค์ วิธีการ แนวทางการดำเนินงานและการระดมทรัพยากรที่จะต้องใช้ในการจัดการศึกษา โดยคณะกรรมการฝ่ายต่าง ๆ ได้ระดมสมองแสดงความคิดเห็นในเรื่องต่าง ๆ และมีการวางแผนการดำเนินงานร่วมกัน แบ่งภาระหน้าที่กันอย่างชัดเจน โดยมีการพบปะพูดคุยกันอย่างเป็นทางการและไม่เป็นทางการระหว่างสมาชิกของคณะกรรมการทั้งหลายที่เสียสละ เวลามาร่วมด้วยช่วยกันจัดการศึกษาของโรงเรียน โดยการเสนอแนวทางการดำเนินงานที่จะทำให้การจัดการศึกษาของโรงเรียนประสบความสำเร็จ มีการเสนอให้ทุกฝ่ายเสียสละเวลาเข้ามาเป็นครูภูมิปัญญาท้องถิ่น หรือเปิดโอกาสให้ทางโรงเรียนได้จัดกิจกรรมเพื่อศึกษาดูงานในแหล่งเรียนรู้ภายใน ท้องถิ่น

3. การลงมือปฏิบัติและดำเนินการ โดยทางโรงเรียนได้มุ่งเน้นการดำเนินการและการจัด กิจกรรมที่เน้นในเรื่องของการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของ บ้าน วัด และโรงเรียนเป็นหลัก โดย สนับสนุนให้ทุกฝ่ายได้เข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงานในโครงการและกิจกรรมต่าง ๆ ของโรงเรียน ได้มีส่วนร่วมในการจัดหาและสนับสนุนด้านวัสดุ อุปกรณ์ แรงงาน เงินทุน การระดมทุนเพื่อการศึกษา หรือเข้าร่วมบริหารงานจัดการทรัพยากร การประสานงานกันและการดำเนินการทางด้านวิชาการที่ หลายท่านเสียสละเวลาเข้ามาเป็นครูภูมิปัญญาท้องถิ่น หรือเปิดโอกาสให้ทางโรงเรียนได้จัดกิจกรรม เพื่อศึกษาดูงานในแหล่งเรียนรู้ภายในท้องถิ่นหรือภายในชุมชน

4. การติดตามและประเมินผล เพื่อที่จะร่วมกันแก้ไขปัญหาดังต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น โดยทาง โรงเรียน คณะครู รวมทั้งคณะกรรมการคณะต่าง ๆ ในรูปแบบของการประเมินตนเองของสถานศึกษา การประกันคุณภาพภายใน การตอบแบบสอบถามความพึงพอใจของผู้ปกครอง ชุมชน และวัด ที่มีต่อ การจัดกิจกรรมต่าง ๆ ของโรงเรียน รวมทั้งการประเมินผลการดำเนินงานกิจกรรม/โครงการต่าง ๆ ที่ ทางโรงเรียนจัดขึ้น และการประเมินผลการจัดการศึกษาทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ และการจัดทำเป็นรายงานเพื่อเสนอต่อคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน คณะกรรมการที่ปรึกษาบ้าน วัด โรงเรียน และหน่วยงานต้นสังกัด (โรงเรียนวัดอินทราวาส, 2558: 62)

รูปแบบการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยรูปแบบการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยการศึกษาในภาคสนาม ตามลักษณะการศึกษารวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพที่มีเนื้อหาสนับสนุนผลการวิจัยชัดเจนมากขึ้น สำหรับวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ผู้วิจัยได้ใช้วิธีการศึกษาเอกสารและแนวคิดเกี่ยวกับงานวิจัย การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ดังนี้

1. การศึกษาในเชิงเอกสาร (Documentary Study) ทำการศึกษาและรวบรวมข้อมูล จากเอกสาร และหลักฐานที่เกี่ยวข้องกับหนังสือ รายงานการวิจัย ภาพถ่าย เอกสารแสดงความสัมพันธ์ที่แสดงให้เห็นถึงแนวคิด การพัฒนารูปแบบการจัดการชุมชนคุณธรรมขับเคลื่อนด้วยพลังบรรพตตามศาสตร์พระราชา อำเภอนครชัยศรี จังหวัดนครปฐม ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาทบทวนวรรณกรรมจากแนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องต่าง ๆ มาสร้างแบบสัมภาษณ์เชิงลึกโดยให้ครอบคลุมตามวัตถุประสงค์ที่ต้องการศึกษา

ขั้นตอนที่ 2 ผู้วิจัยได้นำเครื่องมือ คือ แบบสัมภาษณ์เชิงลึกดังกล่าวไปให้อาจารย์ที่ปรึกษาตรวจสอบความถูกต้องว่าแบบสัมภาษณ์เชิงลึกนั้นถูกต้อง ครบถ้วนตรงประเด็นของการศึกษา

ขั้นตอนที่ 3 เมื่ออาจารย์ที่ปรึกษาตรวจสอบความถูกต้องแล้วผู้วิจัยได้นำแบบสัมภาษณ์ไปใช้จริงในการเก็บรวบรวมข้อมูล

2. การศึกษาเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ในภาคสนาม (Field Study) เพื่อทราบถึงการพัฒนารูปแบบการจัดการชุมชนคุณธรรมขับเคลื่อนด้วยพลังบวรตามศาสตร์พระราชา อำเภอนครชัยศรี จังหวัดนครปฐม ในพื้นที่ที่เป็นกรณีศึกษา โดยมีขั้นตอนการศึกษาค้นคว้า ดังนี้

2.1 ทำการศึกษาและคัดเลือกชุมชนคุณธรรมขับเคลื่อนด้วยพลังบวรตามศาสตร์พระราชา อำเภอ นครชัยศรี จังหวัดนครปฐม ซึ่งเป็นพื้นที่ในการขับเคลื่อน

2.2 ศึกษาและรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์ ร่วมกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ประกอบด้วย สำนักงาน วัฒนธรรม องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น บุคลากรทางการศึกษา และประชาชนที่เกี่ยวข้อง

2.3 ดำเนินการศึกษาการพัฒนารูปแบบการจัดการชุมชนคุณธรรมขับเคลื่อนด้วยพลังบวรตาม ศาสตร์พระราชา อำเภอ นครชัยศรี จังหวัดนครปฐม

2.4 สรุปและนำเสนอผลการศึกษาที่ได้จากภาคสนาม โดยนำมาวิเคราะห์ตามประเด็นที่สำคัญ ทั้งนี้เน้นการนำผลการศึกษาวិเคราะห์มาเผยแพร่ให้ชุมชน หน่วยงานภาครัฐ หน่วยงานส่วนท้องถิ่น และและผู้ที่มี ส่วนเกี่ยวข้อง

2.5 สรุปผลการศึกษาวิจัย และข้อเสนอแนะ

ผลการวิจัย

1. ชุมชนคุณธรรมขับเคลื่อนด้วยพลังบวรตามศาสตร์พระราชาตำบลวัดสำโรง อำเภอ นครชัยศรี จังหวัดนครปฐม

ประชาชนทุกคนในชุมชนคุณธรรมวัดสำโรง จะปฏิบัติตามหลักคุณธรรม 4 ประการ “พอเพียง มีวินัย สุจริต และจิตอาสา” ให้เป็นวิถี เพื่อขับเคลื่อนสังคมคุณธรรม ดังนี้

1. พอเพียง หมายถึง มีความพอเพียงในการดำเนินชีวิตแบบทางสายกลาง มีเหตุ มีผล ใช้ความรู้ในการ ตัดสินใจอย่างรอบคอบ มีความพอประมาณพอดี ไม่เบียดเบียนตนเอง สังคม และสิ่งแวดล้อม ไม่ประมาทสร้าง ภูมิคุ้มกันที่ดี รู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลง

2. มีวินัย หมายถึง มีการยึดมั่นและรับผิดชอบในหน้าที่ของตนเอง ทั้งวินัยต่อตนเอง ในการผลักดัน ชีวิตให้ก้าวหน้า วินัยต่อองค์กร สังคม ปฏิบัติตามจริยธรรม จรรยาบรรณวิชาชีพ และเคารพต่อกฎหมาย

3. สุจริต หมายถึง ความซื่อตรง ความซื่อสัตย์สุจริตยึดมั่น ยืนหยัดในการรักษาความจริง ความ ถูกต้องความเป็นธรรมทั้งปวง นอกจากตนเองจะเป็นคนซื่อตรงแล้ว ต้องกล้าปฏิเสธการกระทำที่ไม่ซื่อตรง ไม่ ซื่อสัตย์ของบุคคลอื่นที่จะทำให้ส่วนรวมเกิดความเสียหาย

4. จิตอาสา หมายถึง การเป็นผู้ที่ใส่ใจต่อสังคมสาธารณะและอาสาลงมือทำอย่างใดอย่างหนึ่ง อันมิใช่ หน้าที่ของตน ด้วยความรัก ความสามัคคี เพื่อประโยชน์ของผู้อื่น ของสังคม ของประเทศชาติ โดยมีได้หวัง ผลตอบแทน ทำความดีเพื่อความดี เอื้ออาทรต่อคนร่วมสังคมทำอย่างสม่ำเสมอจนเป็นนิสัย

ชุมชนวัดสำโรงสามารถดำเนินการเป็นไปตามแผนพัฒนาและส่งเสริมคุณธรรมของชุมชนบรรลุตาม วัตถุประสงค์ในการปฏิบัติการทุกประการ ประชาชนตระหนักและใช้พื้นที่ของวัดสำโรงเป็นแหล่งเรียนรู้ หลักธรรมทางศาสนา หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง อนุรักษ์สืบสานประเพณี วัฒนธรรมอันดีงาม และภูมิ ปัญญาของท้องถิ่น และนำไปปรับใช้ในการดำเนินชีวิตให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีเป็นคนดีมีคุณธรรม ดำรงตนตาม หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ร่วมรักษามรดกทางวัฒนธรรมของชาติและของท้องถิ่น ส่งผลให้ชุมชนเกิด ความสามัคคีปรองดอง สามานฉันท์ เกื้อกูลกัน โดยมีวัดเป็นศูนย์กลางจัดกิจกรรมของชุมชน ใช้เป็นสถานที่จัด กิจกรรมทางศาสนา ประเพณี วัฒนธรรมที่ดีงาม รวมทั้งส่งเสริมการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้หรือพัฒนาต่อ

ยอดสร้างมูลค่าเพิ่มเกิดเป็นผลิตผลของท้องถิ่น สร้างงานและเสริมรายได้ให้แก่ชุมชนเพื่อให้ชุมชนเข้มแข็ง เกิดความผาสุกร่มเย็นจากการมีส่วนร่วมและความเสียสละของคนในชุมชน

2. รูปแบบการจัดการชุมชนคุณธรรมขับเคลื่อนด้วยพลังบวรตามศาสตร์พระราชาดำบวัดสำโรง อำเภอนครชัยศรี จังหวัดนครปฐม

ผู้นำ “พลังบวร” ร่วมส่งเสริมและพัฒนาคุณธรรมเพื่อแก้ปัญหาและสร้างความดีงามให้เกิดขึ้นในชุมชน ด้วยการขับเคลื่อนชุมชนรักษาศีล 5 ด้วยพลังของบวร จะกลายเป็นภูมิคุ้มกันที่สำคัญต่อการป้องกันการทุจริตคดโกง โดยใช้บทบาทของศาสนาเข้ามาเสริมสร้าง ด้วยการพัฒนากายให้สะอาด กล่าวคือ การพัฒนาสิ่งแวดล้อมให้เอื้อต่อการพัฒนาสิ่งอื่นๆ ต่อด้วยการพัฒนาร่างกายให้อยู่รอดได้อย่างยั่งยืนโดยการพัฒนาอาชีพให้สามารถดำรงตนอยู่ได้อย่างมีศรีสุข รวมไปถึงการพัฒนาเรื่องการออม การจัดทำบัญชีครัวเรือน และการพัฒนาสุขภาพให้แข็งแรงเพื่อที่จะต่อสู้กับปัญหาและอุปสรรคต่างๆ ต่อเนื่องด้วยพฤติกรรมที่สัมพันธ์กับสังคม ระเบียบกฎเกณฑ์ต่างๆ พัฒนาจิตใจให้เข้มแข็งมีสุขภาพจิตใจ สมรรถภาพดี และคุณภาพดี รวมไปถึงการพัฒนาปัญญาให้เข้มแข็งสามารถเข้าใจระบบและกลไกความทุจริตคอร์รัปชัน จะส่งผลต่อการมอง และการกำหนดท่าทีให้สามารถเข้าใจ และหาแนวทางบริหารจัดการให้ชีวิตและสังคมอยู่บนฐานของความสะอาด จัดกิจกรรมบูรณาการ โดยเน้นศีล 5 และหลักธรรม 8 หัวข้อ ประกอบด้วย

1) ศีลธรรมและวัฒนธรรม 2) สุขภาพอนามัย 3) สัมมาชีพ 4) สันติสุข 5) ศึกษาสงเคราะห์ 6) สาธารณสงเคราะห์ 7) กตัญญูตเวทีตาธรรม และ 8) สามัคคีธรรม

3. วิเคราะห์รูปแบบการจัดการชุมชนคุณธรรมขับเคลื่อนด้วยพลังบวรตามศาสตร์พระราชาดำบวัดสำโรง อำเภอนครชัยศรี จังหวัดนครปฐม

ขั้นที่ 1 ชุมชนมีข้อตกลงของชุมชน เป็นการประกาศเจตนารมณ์หรือข้อตกลงของผู้นำชุมชนและคนในชุมชนที่จะพัฒนาให้เป็นชุมชนคุณธรรมร่วมกัน

ขั้นที่ 2 ชุมชนมีเป้าหมายของชุมชน ร่วมกันกำหนดเป้าหมาย ปัญหาที่ชุมชนอยากแก้ ความดีที่ชุมชนอยากทำ ทำให้ชุมชนมีคนดี สังคมดี อยู่ดี มีสุข

ขั้นที่ 3 ชุมชนทำแผนชุมชน เพื่อแก้ไขปัญหาที่อยากแก้และความดีที่อยากทำ โดยกำหนดโครงการหรือกิจกรรมต่างๆ ไว้อย่างชัดเจน ชุมชนคุณธรรมวัดสำโรง กำหนดแผนงาน /โครงการ /กิจกรรม ที่ต้องการจะทำได้เพื่อแก้ไขปัญหาและร่วมกันทำความดีในชุมชน

ขั้นที่ 4 ทำโครงการหรือจัดกิจกรรมแก้ไขปัญหาของชุมชน และมีการส่งเสริมการทำความดีทำตามแผน โดยมีส่วนร่วมของคนในชุมชน

ขั้นที่ 5 ชุมชนปรับปรุงแผน ทบทวน เพื่อให้โครงการหรือกิจกรรมมีคุณภาพ และเป็นประโยชน์ ชุมชนคุณธรรมวัดสำโรง มีการประเมินผลโครงการ กิจกรรม ที่ร่วมกันดำเนินการ

ขั้นที่ 6 ชุมชนมีการประกาศยกย่องเชิดชูเกียรติบุคคลผู้ทำความดี และหรือบุคคลผู้มีคุณธรรมในชุมชน และหรือบุคคลอื่นที่ทำความดีให้กับชุมชน

ขั้นที่ 7 มีความสำเร็จของชุมชน จากการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน และได้รับการสนับสนุนด้านต่างๆ จากหน่วยงานในพื้นที่ ทำให้คนในชุมชนมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น ไม่มีการทะเลาะวิวาท ไม่มีการลักขโมย ไม่มีการเล่นพนัน ไม่ยุ่งเกี่ยวกับสิ่งเสพติด มีการเก็บออมเงิน มีรายได้เพิ่ม ทำให้คนในชุมชนมีความสุขเป็นต้น

ขั้นที่ 8 ชุมชนขยายผลต่อ โดยนำหลักธรรมทางศาสนา หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และวิถีวัฒนธรรมที่ดีงามมาแก้ปัญหาและพัฒนาชุมชน และสร้างคุณธรรมความดีที่อยากทำ เนื่องจากสภาพสังคมปัจจุบัน

ขั้นที่ 9 ชุมชนมีองค์ความรู้ สามารถเป็นแหล่งแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ศึกษาดูงาน ถ่ายทอด องค์ความรู้ให้กับชุมชนอื่นและขยายเครือข่ายเพื่อให้เกิดสังคมคุณธรรมต่อไป

สรุปได้ว่า ชุมชนคุณธรรมน้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงขับเคลื่อนด้วยพลังบวรต้นแบบ วัดสำโรง เกิดจากการมีส่วนร่วมของภาคีการพัฒนาทุกภาคส่วนทั้งในระดับชุมชน อำเภอ จังหวัด และประเทศ เพื่อพัฒนาส่งเสริมให้คนมีคุณธรรมตามหลักธรรมคำสอนทางศาสนา น้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาเป็นหลักในการพัฒนาคุณภาพชีวิต และดำรงชีวิตตามวิถีวัฒนธรรมไทยอันดีงาม ประชาชนในชุมชนคุณธรรมวัดสำโรง เป็นผู้มี ความจงรักภักดีต่อสถาบันชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ มีคุณธรรมตามหลักศาสนา มีความพอเพียง มีวินัย ซื่อสัตย์สุจริต และมีจิตอาสา น้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่การปฏิบัติ และดำรงชีวิตตามวิถีวัฒนธรรมที่ดีงาม อีกทั้งมีการขับเคลื่อนงานด้านศาสนา ศิลปะ วัฒนธรรมให้เกิดผลเป็นรูปธรรม ภายใต้แนวทาง “สืบสาน รักษา ต่อยอด ปฏิบัติหน้าที่ด้วยหลักธรรมาภิบาล” ตลอดจนมีการปลูกฝังค่านิยมและวัฒนธรรมที่ดีทั้งด้านคุณธรรมและจริยธรรมให้แก่เด็ก เยาวชน และประชาชน

อภิปรายผล

1. ชุมชนคุณธรรมขับเคลื่อนด้วยพลังบวรตามศาสตร์พระราชาดำบลวัดสำโรง อำเภอนครชัยศรี จังหวัดนครปฐม

ประชาชนทุกคนในชุมชนคุณธรรมวัดสำโรง จะปฏิบัติตามหลักคุณธรรม 4 ประการ “พอเพียง มีวินัย สุจริต และจิตอาสา” ให้เป็นวิถี เพื่อขับเคลื่อนสังคมคุณธรรม ดังนี้

ด้านที่ 1 วิถีพอเพียง มีความพอเพียงในการดำเนินชีวิตแบบทางสายกลาง มีเหตุ มีผล ใช้ความรู้ในการตัดสินใจอย่างรอบคอบ มีความพอประมาณ พอดี ไม่เบียดเบียนตนเอง สังคม และสิ่งแวดล้อม ไม่ประมาท สร้างภูมิคุ้มกัน ที่ดี รู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลง

ด้านที่ 2 มีวินัย สมาชิกมีการยึดมั่นและรับผิดชอบในหน้าที่ของตนเอง ทั้งวินัยต่อตนเองในการผลักดันชีวิตให้ก้าวหน้า วินัยต่อองค์กร สังคม ปฏิบัติตามจริยธรรม จรรยาบรรณวิชาชีพ และเคารพต่อกฎหมาย

ด้านที่ 3 ความสุจริต สมาชิกมีความประพฤติตรง ยึดมั่นในความถูกต้อง ไม่เห็นแก่ประโยชน์ส่วนตน หรือประโยชน์ของ พวกพ้อง ไม่คดโกง ไม่เบียดเบียนผู้อื่นให้ได้รับความเดือดร้อน

ด้านที่ 4 จิตอาสา สมาชิกมีความใส่ใจต่อสังคมสาธารณะ และอาสาลงมือทำอย่างใดอย่างหนึ่ง อันมิใช่หน้าที่ของตนด้วยความรัก ความสามัคคี เพื่อประโยชน์ของผู้อื่น ของสังคม ของประเทศชาติ โดยมีหวังผลตอบแทน ทำความดีเพื่อความดี เอื้ออาทรต่อคนร่วมสังคมทำอย่างสม่ำเสมอจนเป็นนิสัย

ชุมชนวัดสำโรงสามารถดำเนินการเป็นไปตามแผนพัฒนาและส่งเสริมคุณธรรมของชุมชนบรรลุตามวัตถุประสงค์ในการปฏิบัติการทุกประการ ประชาชนตระหนักและใช้พื้นที่ของวัดสำโรงเป็นแหล่งเรียนรู้หลักธรรมทางศาสนา หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง อนุรักษ์สืบสานประเพณี วัฒนธรรมอันดีงาม และภูมิปัญญาของท้องถิ่น และนำไปปรับใช้ในการดำเนินชีวิตให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีเป็นคนดีมีคุณธรรม ดำรงตนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ร่วมรักษามรดกทางวัฒนธรรมของชาติและของท้องถิ่น ส่งผลให้ชุมชนเกิดความสามัคคีปรองดอง สามานฉันท์ เกื้อกูลกัน โดยมีวัดเป็นศูนย์กลางจัดกิจกรรมของชุมชน ใช้เป็นสถานที่จัดกิจกรรมทางศาสนา ประเพณี วัฒนธรรมที่ดีงาม รวมทั้งส่งเสริมการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้หรือพัฒนาต่อยอดสร้างมูลค่าเพิ่มเกิดเป็นผลิตผลของท้องถิ่น สร้างงานและเสริมรายได้ให้แก่ชุมชนเพื่อให้ชุมชนเข้มแข็ง เกิดความผาสุกร่มเย็นจากการมีส่วนร่วมและความเสียสละของคนในชุมชน ซึ่งสอดคล้องกับรูปแบบการดำเนินชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงที่สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (2549 : 192) ได้

กล่าวว่า ไม่ใช่เฉพาะในหมู่คนจนหรือเกษตรกร โดยต้อง “ระเบิดจากข้างใน” คือ การเกิดจิตสำนึกมีความศรัทธา เชื่อมั่นเห็นคุณค่า และนำไปปฏิบัติด้วยตนเอง แล้วจึงขยายไปสู่ครอบครัว ชุมชน สังคม และประเทศชาติต่อไป ทั้งนี้จำแนกเป็น 3 กลุ่มใหญ่ ๆ คือ

1. ความพอเพียงระดับบุคคลและครอบครัว มุ่งเน้นให้บุคคลและครอบครัวอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุขทั้งทางกายและทางใจ พึ่งพาตนเองอย่างเต็มความสามารถ ไม่ทำอะไรเกินตัว ดำเนินชีวิตโดยไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่นรวมทั้งไม่ ไร้รู้และมีการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่องเพื่อความมั่นคงในอนาคต และเป็นที่ยังให้ผู้อื่นได้ในที่สุด เช่น หาปัจจัยสี่มาเลี้ยงตนเองและครอบครัวจากการประกอบอาชีพ รู้ข้อมูลรายรับ – รายจ่าย ประหยัด และไม่ตระหนี่ อด ละ เลิก อบายมุข สอนให้เด็กรู้จักคุณค่า รู้จักใช้ และรู้จักออมเงินและสิ่งของเครื่องใช้ ดูแล รักษาสุขภาพ มีการแบ่งปันภายในครอบครัว ชุมชนและสังคมรอบข้าง รวมถึงการรักษาวัฒนธรรมประเพณี และการอยู่ร่วมกับทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมได้อย่างเหมาะสม

2. ความพอเพียงระดับชุมชน คนในชุมชนมีการรวมกลุ่มกันทำ ประโยชน์เพื่อส่วนรวม ช่วยเหลือเกื้อกูลกันภายในชุมชนบนหลักของความรู้ รัก สามัคคี สร้างเป็นเครือข่ายเชื่อมโยงกันภายในชุมชนและนอกชุมชนทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเช่น การรวมกลุ่มอาชีพ องค์การการเงิน สวัสดิการชุมชน การช่วยเหลือดูแลรักษา ความสงบ ความสะอาด ความเป็นระเบียบเรียบร้อย รวมทั้งการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นและทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในชุมชนมาสร้างประโยชน์ได้อย่างเหมาะสม เพื่อสร้างเสริมชุมชนให้มีความเข้มแข็งและมีความเป็นอยู่ที่พอเพียง

3. ความพอเพียงระดับประเทศ เป็นการบริหารจัดการประเทศ โดยเริ่มจากการวางรากฐานให้ประชาชนส่วนใหญ่อยู่อย่างพอกิน และพึ่งตนเองได้ มีความรู้และคุณธรรมในการดำเนินชีวิต มีการรวมกลุ่มของชุมชนหลาย ๆ แห่งเพื่อแลกเปลี่ยนความรู้ สืบทอดภูมิปัญญาและร่วมกันพัฒนาตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงอย่างรู้ รัก สามัคคี เสริมสร้างเครือข่ายเชื่อมโยงระหว่างชุมชนให้เกิดเป็นสังคมแห่งความพอเพียงในที่สุด

2. รูปแบบการจัดการชุมชนคุณธรรมขับเคลื่อนด้วยพลังบวรตามศาสตร์พระราชาทำบวัดสำโรง อำเภอนครชัยศรี จังหวัดนครปฐม

ผู้นำ “พลังบวร” ร่วมส่งเสริมและพัฒนาคุณธรรมเพื่อแก้ปัญหาและสร้างความดีงามให้เกิดขึ้นในชุมชน ด้วยการขับเคลื่อนชุมชนรักษาศีล 5 ด้วยพลังของบวร จะกลายเป็นภูมิคุ้มกันที่สำคัญต่อการป้องกันการทุจริตคดโกง โดยใช้บทบาทของศาสนาเข้ามาเสริมสร้าง ด้วยการพัฒนากายให้สะอาด กล่าวคือ การพัฒนาสิ่งแวดล้อมให้เอื้อต่อการพัฒนาสิ่งอื่นๆ ต่อด้วยการพัฒนาร่างกายให้อยู่รอดได้อย่างยั่งยืนโดยการพัฒนาอาชีพให้สามารถดำรงตนอยู่ได้อย่างมีศรีสุข รวมไปถึงการพัฒนาเรื่องการออม การจัดทำบัญชีครัวเรือน และการพัฒนาสุขภาพให้แข็งแรงเพื่อที่จะต่อสู้กับปัญหาและอุปสรรคต่างๆ ต่อเนื่องด้วยพฤติกรรมที่สัมพันธ์กับสังคม ระเบียบกฎเกณฑ์ต่างๆ พัฒนาจิตใจให้เข้มแข็งมีสุขภาพจิตใจ สมรรถภาพดี และคุณภาพดี รวมไปถึงการพัฒนาปัญญาให้เข้มแข็งสามารถเข้าใจระบบและกลไกความทุจริตคอร์รัปชัน จะส่งผลต่อการมอง และการกำหนดทำให้สามารถเข้าใจ และหาแนวทางบริหารจัดการให้ชีวิตและสังคมอยู่บนฐานของความสะอาด จัดกิจกรรมบูรณาการ โดยเน้นศีล 5 และหลักธรรม 8 หัวข้อ ประกอบด้วย

1) ศีลธรรมและวัฒนธรรม 2) สุขภาพอนามัย 3) สัมมาชีพ 4) สันติสุข 5) ศึกษาสงเคราะห์ 6) สาธารณสงเคราะห์ 7) กตัญญูตเวทีตาธรรม และ 8) สามัคคีธรรม ซึ่งสอดคล้องกับจิต นิลพานิช และ กุลธนา พงศธร (2552: 362) ที่กล่าวว่าหลักการสำคัญของการส่งเสริมการบริหารแบบ บ้าน วัด โรงเรียน (บวร) สอดคล้องกับ หลักการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนที่สำคัญ ดังนี้

1. หลักการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน ระหว่างทางราชการกับประชาชน โดยยึดถือ ความสำเร็จของประชาชนที่มีต่อหน่วยงานหรือต่อบุคคล
2. หลักการจัดความขัดแย้ง ความขัดแย้งในเรื่องผลประโยชน์และความคิดจะมีอิทธิพล ต่อการดำเนินงานพัฒนาเป็นอย่างมากเพราะจะทำให้งานหยุดชะงักและล้มเหลว
3. หลักการสร้างอุดมการณ์และค่านิยมในด้านความซื่อสัตย์ ความอดทน ความร่วมมือ ความซื่อสัตย์และการพึ่งตนเอง เพราะอุดมการณ์เป็นเรื่องที่จะจูงใจประชาชนให้ร่วมสนับสนุนนโยบาย และเป้าหมายการดำเนินงาน และอาจก่อให้เกิดขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงาน
4. การให้การศึกษอบรมอย่างต่อเนื่องเป็นการส่งเสริมให้คนมีความรู้ความคิดของตนเอง ช่วยให้ประชาชนมั่นใจในตนเองมากขึ้นการให้การศึกษอบรมโดยให้ประชาชนมีโอกาสทดลองคิดปฏิบัติจะช่วยให้ประชาชนสามารถคุ้มครองตนเองได้ รู้จักวิเคราะห์เห็นคุณค่าของงานและนำไปสู่การเข้าร่วมในการพัฒนา
5. หลักการทำงานเป็นทีม สามารถนำมาใช้ในการแสวงหาความร่วมมือในการพัฒนาได้ดี
6. หลักการสร้างพลังชุมชนการรวมกลุ่มกันทำงานจะทำให้เกิดพลังในการทำงานและทำ ให้งานเกิดประสิทธิภาพ

3. วิเคราะห์รูปแบบการจัดการชุมชนคุณธรรมขับเคลื่อนด้วยพลังบวรตามศาสตร์พระราชาตำบลวัดสำโรง อำเภอนครชัยศรี จังหวัดนครปฐม

ขั้นที่ 1 ชุมชนมีข้อตกลงของชุมชน เป็นการประกาศเจตนารมณ์หรือข้อตกลงของผู้นำชุมชนและคนในชุมชนที่จะพัฒนาให้เป็นชุมชนคุณธรรมร่วมกัน

ขั้นที่ 2 ชุมชนมีเป้าหมายของชุมชน ร่วมกันกำหนดเป้าหมาย ปัญหาที่ชุมชนอยากแก้ ความดีที่ชุมชนอยากทำ ทำให้ชุมชนมีคนดี สังคมดี อยู่ดี มีสุข

ขั้นที่ 3 ชุมชนทำแผนชุมชน เพื่อแก้ไขปัญหาที่อยากแก้และความดีที่อยากทำ โดยกำหนดโครงการหรือกิจกรรมต่างๆ ไว้อย่างชัดเจน ชุมชนคุณธรรมวัดสำโรง กำหนดแผนงาน /โครงการ /กิจกรรม ที่ต้องการจะทำเพื่อแก้ไขปัญหาและร่วมกันทำความดีในชุมชน

ขั้นที่ 4 ทำโครงการหรือจัดกิจกรรมแก้ไขปัญหาของชุมชน และมีการส่งเสริมการทำความดี ทำตามแผน โดยมีส่วนร่วมของคนในชุมชน

ขั้นที่ 5 ชุมชนปรับปรุงแผน ทบทวน เพื่อให้โครงการหรือกิจกรรมมีคุณภาพ และเป็นประโยชน์ ชุมชนคุณธรรมวัดสำโรง มีการประเมินผลโครงการ กิจกรรม ที่ร่วมกันดำเนินการ

ขั้นที่ 6 ชุมชนมีการประกาศยกย่องเชิดชูเกียรติบุคคลผู้ทำความดี และหรือบุคคลผู้มีคุณธรรมในชุมชน และหรือบุคคลอื่นที่ทำความดีให้กับชุมชน

ขั้นที่ 7 ความสำเร็จของชุมชน จากการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน และได้รับการสนับสนุนด้านต่างๆ จากหน่วยงานในพื้นที่ ทำให้คนในชุมชนมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น ไม่มีการทะเลาะวิวาท ไม่มีการลักขโมย ไม่มีการเล่นพนัน ไม่ยุ่งเกี่ยวกับสิ่งเสพติด มีการเก็บออมเงิน มีรายได้เพิ่ม ทำให้คนในชุมชนมีความสุข เป็นต้น

ขั้นที่ 8 ชุมชนขยายผลต่อ โดยนำหลักธรรมทางศาสนา หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และวิถีวัฒนธรรมที่ดีงามมาแก้ปัญหาและพัฒนาชุมชน และสร้างคุณธรรมความดีที่อยากทำ เนื่องจากสภาพสังคมปัจจุบัน

ขั้นที่ 9 ชุมชนมีองค์ความรู้ สามารถเป็นแหล่งแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ศึกษาดูงาน ถ่ายทอด องค์ความรู้ให้กับชุมชนอื่นและขยายเครือข่ายเพื่อให้เกิดสังคมคุณธรรมต่อไป

ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของอดิเรก บุญคง (2554: 385) ได้ศึกษาวิจัยเรื่องรูปแบบการจัดการศึกษา ระหว่างบ้าน วัด โรงเรียน เพื่อพัฒนาคุณภาพนักเรียนของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในชนบท จังหวัดศรีสะเกษ

ผลการวิจัยพบว่า 1. บ้าน วัด โรงเรียนมีสภาพความร่วมมือในการจัดการศึกษาตามบทบาทหน้าที่อยู่ ในระดับมาก มีความต้องการความร่วมมือในการจัดการศึกษาอยู่ในระดับมากที่สุด ด้านปัญหาความร่วมมือในการจัดการศึกษาอยู่ระดับปานกลาง 2. องค์ประกอบทั้ง 6 ด้านของรูปแบบมีความ สอดคล้องกับประสิทธิผลความร่วมมือในการจัดการศึกษาระหว่างบ้าน วัด โรงเรียน เพื่อพัฒนา คุณภาพนักเรียนของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในชนบท โดยรวมในระดับสอดคล้องอย่างยิ่งทุกด้าน คือ ด้านหลักการ ด้านจุดมุ่งหมาย ด้านกลไก และกระบวนการ ด้านวิธีการดำเนินการ ด้านประเมินผล และด้านเงื่อนไขของความสำเร็จ 3. องค์ประกอบมีความเหมาะสม และประโยชน์อยู่ในระดับมาก ที่สุดทุกด้าน ส่วนด้านที่มีความเป็นไปได้มากที่สุด คือ ด้านจุดมุ่งหมายด้านวิธีการดำเนินการและด้าน เงื่อนไขความสำเร็จ 4. รูปแบบการจัดความร่วมมือในการจัดการศึกษาระหว่างบ้าน วัด และโรงเรียน เพื่อพัฒนาคุณภาพนักเรียนของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในชนบท โดยอาศัย 1) หลักการการมีส่วนร่วม การสร้างความสัมพันธ์กับชุมชน การประสานงาน การพัฒนาให้สอดคล้องกับสภาพปัญหาและความ ต้องการของผู้เรียน การแบ่งหน้าที่รับผิดชอบ ความต่อเนื่องเป็นระบบความเสมอภาคเท่าเทียม 2) มี จุดมุ่งหมายเพื่อให้เกิดความร่วมมือในการจัดการศึกษาระหว่างบ้าน วัด โรงเรียน และเพื่อให้นักเรียน มีคุณภาพตามเกณฑ์มาตรฐานและคุณภาพการศึกษาขั้นพื้นฐาน 3) จัดกลไกในการดำเนินการ โดยการกำหนดบทบาทหน้าที่ให้ชัดเจน คณะกรรมการเครือข่าย บ้าน วัด โรงเรียนรับผิดชอบ ประสานงาน ดำเนินการ ติดตาม วัดและประเมินผล ประชาสัมพันธ์ สร้างความเข้าใจกับเครือข่าย กำหนด แผนงาน/โครงการ/กิจกรรม/ตัวชี้วัดความสำเร็จร่วมกัน กำหนดวิธีการวัดผลและประเมินผลจาก สภาพจริงและความพึงพอใจ กระบวนการเสริมแรงยกย่องอย่างต่อเนื่อง 4) มีกระบวนการดำเนินการ โดยการสร้างความตระหนักความเข้าใจในบทบาทหน้าที่ให้ชัดเจน จัดทำแผนงาน/โครงการ/กิจกรรม และทำข้อตกลงร่วมกัน ประชุมชี้แจงแนวทางดำเนินงานร่วมกัน ดำเนินการพัฒนา โดยการแย่งงานที่ต้องปฏิบัติร่วมกัน และงานที่แยกกันปฏิบัติอย่างชัดเจน วัดและประเมินผล ด้านประสิทธิภาพ ประสิทธิผล ความพึงพอใจ ผลกระทบ จัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ความสำเร็จ ปัญหา อุปสรรค นำสู่การปฏิบัติอย่างต่อเนื่อง และ 5) ประเมินผล ตามแผนงาน/โครงการที่เน้นการมีส่วนร่วมและความพึง พอใจจากผู้มีส่วนเกี่ยวข้องโดยอาศัยเงื่อนไขที่ บ้าน วัด โรงเรียนเอาใจใส่การดำเนินงานตามบทบาท หน้าที่อย่างจริงจัง สร้างความรู้สึกเป็นเจ้าของโรงเรียนกับทุกฝ่าย ผู้บริหารโรงเรียนมีภาวะผู้นำที่ดี

ข้อเสนอแนะ

จากศึกษาวิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบการจัดการชุมชนคุณธรรมขับเคลื่อนด้วยพลังบวรตามศาสตร์พระราชา อำเภอนครชัยศรี จังหวัดนครปฐม ผู้วิจัยจึงสรุปข้อเสนอแนะ เพื่อนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์ดังนี้

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. ชุมชนมีการบริหารจัดการขับเคลื่อนการพัฒนาชุมชน โดยภาครัฐ ปรับบทบาทจากผู้กำกับ ควบคุม สั่งการ และดำเนินการเอง มาเป็นผู้ประสานสนับสนุน บริการอำนวยความสะดวก สามารถทำงานกับภาคีพัฒนาในลักษณะหุ้นส่วนการพัฒนาที่คำนึงถึงความต้องการของชุมชน

2. ภาคเอกชน โรงงานอุตสาหกรรมในชุมชน มีค่านึงถึงความรับผิดชอบต่อสังคม ชุมชน ผู้บริโภค มีกระบวนการผลิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม ไม่ทำลายคุณค่าทางวัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อม มีการจัดการที่โปร่งใส เป็นธรรมในการประกอบธุรกิจ และเข้ามามีบทบาทร่วมจัดบริการสังคมและกิจกรรมสร้างสรรค์อื่นๆ ร่วมกับภาครัฐ

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

1. สถาบันศาสนาจะมีบทบาทเป็นแหล่งเผยแพร่หลักธรรม ปลุกฝังทัศนคติการใช้หลักธรรมในการดำเนินชีวิต การช่วยเหลือเกื้อกูลกันในสังคมและร่วมดำเนินกิจกรรมสาธารณประโยชน์ สถาบันการศึกษาจะมีบทบาทเป็นแหล่งให้ความรู้ สร้างศักยภาพและกระบวนการเรียนรู้ของเด็กเยาวชนและคนทุกกลุ่มวัย สื่อจะมีบทบาทในการตรวจสอบเฝ้าระวัง เป็นสื่อกลางสะท้อนข้อเท็จจริง สร้างความรู้และกระแสสังคมเชิงสร้างสรรค์

2. ชุมชนมีศักยภาพขีดความสามารถพึ่งพาตนเองได้ มีการรวมกลุ่ม เสริมสร้างความเข้มแข็งให้สามารถมีบทบาทเข้าร่วมในกระบวนการพัฒนาทุกขั้นตอนอย่างมีประสิทธิภาพ มีการหลอมรวมโดยสถาบันศาสนาจัดประชุม “พลังบวร” เพื่อการขับเคลื่อนการพัฒนาชุมชนเป็นประจำ

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาศาสตร์พระราชากับแนวคิดทฤษฎีตามแนวทางการพัฒนากระแสหลักเพื่อนำมาปรับใช้ให้เหมาะสมกับบริบทของชุมชน

2. ควรปัจจัยที่ส่งผลต่อความยั่งยืนของศาสตร์พระราชาส่งเสริมความเป็นพลเมืองวิถีเขียวและคุณลักษณะอยู่อย่างพอเพียง

3. ควรรูปแบบการถ่ายทอดองค์ความรู้ที่เน้นการพัฒนาอาชีพและเพิ่มพูนรายได้

เอกสารอ้างอิง

กันยารัตน์ แยมศรีแก้ว. (2558). การบริหารจัดการความร่วมมือของ บ้าน วัด โรงเรียน. วิทยานิพนธ์ ปริญญา ดุษฎีบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยศิลปากร.

โกวิทย์ พวงงาม. (2553). การจัดการตนเองของชุมชนและท้องถิ่น. กรุงเทพมหานคร: บพิธการพิมพ์.

พระมหาสุเทพ สุวนโน. (2559). โมเดลการขับเคลื่อนรณรงค์ทางสังคมไทยแบบดั้งเดิม. Retrieved from www.srd.ac.th/web/index.php?option-content&task=view&id

มุกิตา แพทย์ประทุม. (2550). รูปแบบการมีส่วนร่วมของชุมชนกับสถานศึกษาขั้นพื้นฐานเพื่อพัฒนาด้านสิ่งแวดล้อม. มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

วรินทร์ บุญยั้ง. (2553). การสังเคราะห์รูปแบบ กระบวนการ และเทคนิควิธีในการ จัดกิจกรรมเพื่อ สังคมและสาธารณประโยชน์ของประเทศเกาหลีใต้. กรุงเทพมหานคร: สำนักวิชาการและ มาตรฐานการศึกษา.

สมยศ นาวิการ. (2551). การบริหารเชิงกลยุทธ์. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์บรรณกิจ.

การจัดการเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการดำเนินงานของธุรกิจรับเหมาก่อสร้างอาคาร
กลุ่มวิสาหกิจขนาดกลางในประเทศไทย
MANAGEMENT TO ENHANCE THE OPERATIONAL EFFICIENCY OF THE BUILDING
CONSTRUCTION BUSINESS FOR MEDIUM-SIZED ENTERPRISES IN THAILAND

ภราดร เพ็งแจ่ม, ซานิต ศิริวิศิษฐ์กุล, และชัยวุฒิ จันมา
Paradorn pengjaem, Sanit Sirivisitkul, Chaiwut Chanma
มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ
North Bangkok University
Paradorn.peng@northbkk.ac.th

Received 21 July 2022; Revised 11 October 2022; Accepted 11 October 2022.

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อเปรียบเทียบประสิทธิภาพในการดำเนินงานของธุรกิจรับเหมาก่อสร้างอาคารกลุ่มวิสาหกิจขนาดกลางในประเทศไทยโดยจำแนกตามปัจจัยคุณลักษณะขององค์กร และ 2) เพื่อวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการดำเนินงานของธุรกิจรับเหมาก่อสร้างอาคารกลุ่มวิสาหกิจขนาดกลางในประเทศไทย การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ผู้ประกอบการธุรกิจรับเหมาก่อสร้างอาคารกลุ่มวิสาหกิจขนาดกลางในประเทศไทย จำนวน 226 คน สถิติที่ใช้วิเคราะห์ข้อมูลได้แก่ การแจกแจงความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน t-test One-Way ANOVA และการวิเคราะห์การถดถอยเชิงพหุคูณ (Multiple Regression Analysis) วิเคราะห์โดยใช้สถิติ Adjusted R², F และ t ผลการวิจัยพบว่า 1) ประสิทธิภาพในการดำเนินงานของธุรกิจรับเหมาก่อสร้างอาคารกลุ่มวิสาหกิจขนาดกลางในประเทศไทย ทั้ง 4 ด้าน จำแนกตามที่ตั้งองค์กร โดยรวมไม่พบความแตกต่าง เมื่อวิเคราะห์รายด้านพบว่า ประสิทธิภาพในการดำเนินงานของธุรกิจรับเหมาก่อสร้างอาคารกลุ่มวิสาหกิจขนาดกลางในประเทศไทย ด้านลูกค้า และด้านการดำเนินการภายในมีความแตกต่างกันตามที่ตั้งขององค์กร อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และ .05 2) ปัจจัยการบริหารจัดการทั้ง 5 ด้าน สามารถร่วมกันอธิบายการเปลี่ยนแปลงของประสิทธิภาพการดำเนินงานของธุรกิจรับเหมาก่อสร้างอาคารกลุ่มวิสาหกิจขนาดกลางในประเทศไทย โดยภาพรวม ได้ร้อยละ 69.70 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และ .05 โดยปัจจัยการบริหารจัดการที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการดำเนินงานของธุรกิจรับเหมาก่อสร้างอาคารกลุ่มวิสาหกิจขนาดกลางในประเทศไทยในภาพรวม โดยเรียงตามลำดับอิทธิพล ได้แก่ การบังคับบัญชาสั่งการ การวางแผน การประสานงาน การควบคุม และการจัดองค์กร

คำสำคัญ: ประสิทธิภาพ, การดำเนินงาน, ธุรกิจรับเหมาก่อสร้างอาคาร

Abstract

The objectives of this research paper were 1) to compare the operational efficiency of the building construction business of medium-sized enterprises in Thailand classified by organizational characteristics and 2) to analyze the factors affecting the operating efficiency of the construction business. Construction of buildings for medium-sized enterprises in Thailand This research is quantitative research. The sample group used in the research was 226 building contractors in the medium-sized enterprises group in Thailand. The statistics used for data analysis were as follows: Frequency distribution, percentage, mean, standard deviation, t-test, One-Way ANOVA and Multiple Regression Analysis were analyzed by using Adjusted R², F and t statistics. In the operation of building construction business for medium-sized enterprises in Thailand in all 4 areas, classified by organization location Overall, no difference was found. When analyzing each aspect, it was found that the operational efficiency of the building construction business of medium-sized enterprises in Thailand, in terms of customers and internal operations, differ according to the organization's location. with statistical significance at the level of .01 and .05 2) The five management factors can jointly explain the change in the operating efficiency of the building construction business of medium-sized enterprises in Thailand as a whole. 69.70 each with statistical significance at the level of .01 and .05. Management factors affecting the operating efficiency of the building construction business of medium-sized enterprises in Thailand as a whole. In order of influence, they are commanding, planning, coordinating, controlling, and organizing.

บทนำ

ประเทศไทยต้องเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญในหลายบริบททั้งที่เป็นโอกาสและข้อจำกัดต่อการพัฒนาประเทศ จึงต้องมีการเตรียมความพร้อมของคนและระบบให้มีภูมิคุ้มกัน พร้อมรับการเปลี่ยนแปลงและผลกระทบที่เกิดขึ้น พื้นฐานทางเศรษฐกิจมหภาคต้องสามารถสร้างให้เกิดเสถียรภาพและมีภูมิคุ้มกันที่เอื้อต่อการปรับตัวเมื่อได้รับผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงดังกล่าว รวมทั้งต้องมีขีดความสามารถในการแข่งขันที่สูงขึ้น ในปัจจุบันปัจจัยที่มีความสำคัญต่อการปรับโครงสร้างเพื่อสนับสนุนเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศในระยะยาวยังมีประสิทธิภาพต่ำ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ศักยภาพของคน ความสามารถด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ความสามารถในการบริหารจัดการ นอกจากนี้ในช่วงที่ผ่านมาการพัฒนาเพื่อยกระดับความสามารถในการแข่งขันของประเทศมุ่งเน้นที่“ความได้เปรียบเชิงเปรียบเทียบ (Comparative Advantage)” ซึ่งมองว่าความสามารถในการแข่งขันเกิดจากการได้เปรียบทางด้านปัจจัยการผลิตที่มีอยู่ (Factor Endowment) เป็นหลัก แต่ปัจจุบันมุ่งเน้นความได้เปรียบเชิงแข่งขัน(Competitive Advantage) ธุรกิจรับเหมาก่อสร้างนอกเหนือจากการที่ต้องติดตามปัจจัยที่จะมีผลต่อการดำเนินธุรกิจแล้ว ผู้ประกอบการธุรกิจต้องติดตามปัจจัยแวดล้อมอื่นรอบตัวธุรกิจ ซึ่งปัจจัยเหล่านี้มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว มีผลต่อทั้งโอกาสความได้เปรียบหรือเสียเปรียบทางธุรกิจธุรกิจรับเหมาก่อสร้างถือเป็นอุตสาหกรรมหนึ่งที่สำคัญต่อระบบเศรษฐกิจไทยเนื่องจากมีความเชื่อมโยงกับ

อุตสาหกรรมต่อเนื่องที่หลากหลาย อาทิ กลุ่มธุรกิจวัสดุก่อสร้าง และกลุ่มธุรกิจพัฒนาอสังหาริมทรัพย์ นอกจากนี้มูลค่าการลงทุนในภาคก่อสร้างมีสัดส่วนโดยเฉลี่ยต่อปี ประมาณร้อยละ 8.5 ของผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศ (Gross Domestic Product : GDP) (ศูนย์วิจัยกสิกรไทย. 2561: 7-13)

ศูนย์วิจัยธนาคารกรุงศรี มองว่าธุรกิจรับเหมาก่อสร้างภาครัฐมีแนวโน้มเติบโตดีขึ้น อันสืบผลมาจากการเร่งรัดลงทุนโครงสร้างพื้นฐานของภาครัฐ ทั้งโครงการต่อเนื่องและโครงการใหม่ๆ ภาพรวมธุรกิจรับเหมาก่อสร้างภาคเอกชนในประเทศจะทยอยปรับตัวดีขึ้นในปี 2560-2561 แต่ภาวะการแข่งขันในธุรกิจจากรุนแรง ซึ่งจะกระทบความสามารถในการทำกำไรของผู้รับเหมาในกลุ่มวิสาหกิจขนาดกลางที่ค่อนข้างเสียเปรียบด้านต้นทุน และโอกาสการเข้าถึงตลาดนอกจากนี้ผู้รับเหมาก่อสร้างรายใหญ่ยังมีโอกาสรับงานในต่างประเทศเพิ่มขึ้น โดยเฉพาะในประเทศเพื่อนบ้านที่ยังมีความต้องการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง

คาดว่ามูลค่าก่อสร้างของไทยในปี 2561-2563 จะขยายตัวเฉลี่ยร้อยละ 7-9 ต่อปี อันสืบผลจากการขยายการลงทุนโครงสร้างพื้นฐานของภาครัฐที่คาดว่าจะโครงการส่วนใหญ่สามารถดำเนินการตามแผนที่วางไว้ ขณะที่งานก่อสร้างภาคเอกชนคาดว่าจะฟื้นตัว โดยเฉพาะที่อยู่อาศัยและพาณิชย์ กรรม ตามแนวเส้นทางรถไฟฟ้าใหม่ และโรงงานที่จะเติบโตในพื้นที่พัฒนาระเบียงเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก ปริมาณงานก่อสร้างในประเทศเพื่อนบ้านมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นตามแผนของการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและการขยายลงทุนภาคอสังหาริมทรัพย์ซึ่งจะเป็นโอกาสให้ผู้รับเหมาก่อสร้างไทยสามารถขยายตลาดไปยังประเทศใกล้เคียงได้เพิ่มขึ้น

ตาราง 1 จำนวนผู้ประกอบการที่ลงทะเบียนข้อมูลธุรกิจระดับ SMEs ดังนี้

หมวดใหญ่	หมวดย่อย	กิจกรรม	S	M	L	SME
F การก่อสร้าง	41 การก่อสร้างอาคาร	รวมทั้งหมด	79,638	486	76	80,124
	42 งานวิศวกรรมโยธา	รวมทั้งหมด	5,024	99	18	5,123
	43 งานก่อสร้างเฉพาะทาง	รวมทั้งหมด	36,340	120	15	36,460
Total			121,002	705	109	121,707

ที่มา: สำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (สสว.). (2562)

การรับงานก่อสร้างของผู้รับเหมาก่อสร้างสัญชาติไทยเกือบทั้งหมดเป็นงานก่อสร้างในประเทศ แบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ งานก่อสร้างภาครัฐและงานก่อสร้างภาคเอกชน ซึ่งปัจจุบันมีสัดส่วนอยู่ที่ 55:45 งานก่อสร้างภาครัฐส่วนใหญ่เป็นการลงทุนในโครงสร้างพื้นฐานคิดเป็นสัดส่วนกว่าร้อยละ 70 ข้อมูลค่าก่อสร้างงานภาครัฐทั้งหมด ส่วนที่เหลือเป็นโครงการก่อสร้างอาคารสำนักงาน ที่พักข้าราชการ และโครงการอื่นๆ เช่น โครงการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ และการปรับปรุงระบบสาธารณสุขปึก ซึ่งผู้รับเหมาก่อสร้างรายใหญ่มักจะได้เปรียบในการรับงานภาครัฐโดยเฉพาะโครงสร้างพื้นฐานขนาดใหญ่ เนื่องจากมีความชำนาญ มีศักยภาพทางการเงิน และมีการพัฒนาเทคนิคและเทคโนโลยีในงานก่อสร้างอย่างต่อเนื่อง ส่วนผู้รับเหมา SMEs จะมีโอกาสรับงานภาครัฐในลักษณะของผู้รับเหมาช่วง (Subcontractors) ส่วนงานก่อสร้างของภาคเอกชนมีหลากหลาย

ประเภท แต่กระจุกตัวในงานก่อสร้างที่อยู่อาศัยถึงร้อยละ 55 ของมูลค่าก่อสร้างงานภาคเอกชนทั้งหมด นอกจากนี้ยังมีงานก่อสร้างโรงงานอุตสาหกรรมสัดส่วนร้อยละ 11 อาคารพาณิชย์ร้อยละ 10 และอื่นๆ อีกร้อยละ 24 อาทิ โรงแรม และสถานที่ท่องเที่ยว โดยผู้รับเหมารายใหญ่มักรับงานก่อสร้างโครงการขนาดใหญ่ เนื่องจากต้องอาศัยความมีศักยภาพทางการเงิน ระบบบริหารจัดการที่ดี และประสบการณ์ ขณะที่ผู้รับเหมา SMEs จะรับงานทั่วไปที่มีมูลค่าก่อสร้างไม่สูงนักจึงต้องมีการจัดการเพื่อเพิ่มขีดความสามารถทางการแข่งขันตลอดเวลา (สำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม. 2561)

โดยปัญหาในงานรับเหมาก่อสร้างภาพรวมของธุรกิจ SMEs ที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการดำเนินงานของธุรกิจรับเหมาก่อสร้าง ปัญหาหลักเกิดจากการประสานงานกันภายในไม่ดีพอ ซึ่งปัญหานี้จะเจอบ่อยมาก เครื่องจักรมีปัญหา ทำให้งานล่าช้าวัสดุเสียหาย หรือไม่พอ เพราะบางครั้งสั่งมาเร็วเกินไป ทำให้กว่าจะถึงเวลาใช้งาน วัสดุก็เสื่อมสภาพ (บวกกับจัดเก็บวัสดุไม่ดี) มีปัญหาด้านการเงิน ทำให้หมุนเงินไม่ทัน เพราะบางครั้งการวางแผนทางการเงินไว้แล้วก็จริง แต่บางอย่างก็อาจจะไม่เป็นไปตามแผนการทำงานไม่สอดคล้องกัน หรือไม่ไปในทิศทางเดียวกัน อย่างเช่น ฝ่ายที่ไปคุยกับเจ้าของโครงการ รับข้อมูลมาแล้ว ไม่บอกต่อกับผู้ปฏิบัติงาน หากผู้รับเหมาหลักมีปัญหาจะทำให้เกิดปัญหากับผู้ควบคุมงาน ซึ่งเกิดจากหลายๆสาเหตุ เช่น ความคิดเห็นทางเทคนิคไม่ตรงกัน หรือบางครั้งอาจจะหวังผลประโยชน์ส่วนตัวมากเกินไป ความไม่เข้าใจในงานที่ได้รับมอบหมาย หรือเข้าใจไม่ตรงกัน ส่งผลไปยังการออกแบบที่มีปัญหา ปัญหานี้จะเกิดขึ้นมากหรือน้อย ขึ้นอยู่กับหลายๆ ปัจจัย และปัญหาที่มีสาเหตุมาจากปัญหายานนอกซึ่งควบคุมได้ยากสุด เพราะเป็นปัจจัยภายนอก เช่น ภัยธรรมชาติ ฝนตก น้ำท่วม พายุเข้า, เกิดภาวะเศรษฐกิจ, ปัญหาการเมืองในประเทศ, วันหยุดยาวต่างๆ ทั้งหมดล้วนทำให้ งานล่าช้าได้ ซึ่งหากการดำเนินธุรกิจก่อสร้างไม่ให้ความสำคัญไม่เข้าใจความสัมพันธ์และไม่สามารถสร้างสถานการณ์จำลองเพื่อประเมินหรือคาดการณ์สิ่งที่เกิดขึ้นในอนาคต จะส่งผลให้การจัดการในองค์กรไม่มีประสิทธิภาพเท่าที่ควร และไม่สามารถป้องกันปัญหาที่เกิดขึ้นในอนาคตได้ เนื่องจากรูปแบบของการบริหารจัดการของธุรกิจรับเหมาก่อสร้างในแต่ละประเภทธุรกิจแต่ละที่เปลี่ยนแปลงได้และมีลักษณะเป็นพลวัตในตนเองในแต่ละพื้นที่ มีการเปลี่ยนแปลงหรือปรับเปลี่ยนได้ตลอดเวลา

จึงทำให้ผู้วิจัยสนใจที่จะศึกษา หาแนวทางการจัดการเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการดำเนินงานของธุรกิจรับเหมาก่อสร้างอาคารกลุ่มวิสาหกิจขนาดกลางในประเทศไทย โดยมีคำถามในการวิจัยครั้งนี้ คือ สภาพปัญหาของการจัดการธุรกิจรับเหมาก่อสร้างอาคาร สภาพแวดล้อมในการดำเนินธุรกิจรับเหมาก่อสร้างอาคาร ที่มีความเกี่ยวข้องกับการเพิ่มประสิทธิภาพการดำเนินงานของธุรกิจรับเหมาก่อสร้างอาคารกลุ่มวิสาหกิจขนาดกลางในประเทศไทยหรือไม่อย่างไร การจัดการเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการดำเนินงานของธุรกิจรับเหมาก่อสร้างอาคารกลุ่มวิสาหกิจขนาดกลางในประเทศไทย แตกต่างกันโดยจำแนกตามปัจจัยคุณลักษณะขององค์กรหรือไม่ ปัจจัยใดบ้างที่ส่งผลต่อการเพิ่มประสิทธิภาพการดำเนินงานของธุรกิจรับเหมาก่อสร้างอาคารกลุ่มวิสาหกิจขนาดกลางในประเทศไทยและมีแนวทางอย่างไรในการจัดการเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการดำเนินงาน ของธุรกิจรับเหมาก่อสร้างอาคารกลุ่มวิสาหกิจขนาดกลางในประเทศไทยและผู้ประกอบการรับเหมาก่อสร้างอาคาร

วัตถุประสงค์การวิจัย

1) เพื่อเปรียบเทียบประสิทธิภาพในการดำเนินงานของธุรกิจรับเหมาก่อสร้างอาคารกลุ่มวิสาหกิจขนาดกลางในประเทศไทยโดยจำแนกตามปัจจัยคุณลักษณะขององค์กร

2) เพื่อวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการดำเนินงานของธุรกิจรับเหมาก่อสร้างอาคารกลุ่มวิสาหกิจขนาดกลางในประเทศไทย

การทบทวนวรรณกรรม

วิรัช วิรัชนิการวรรณ (2559: 2-3) ได้กล่าวถึงความหมายของ “การบริหารจัดการ” ไว้ 2 แนวทาง โดยความหมายแรกเป็นการนำ “ปัจจัยที่มีส่วนสำคัญต่อการบริหาร” มาเป็นแนวทางในการให้ความหมาย ซึ่งในที่นี้ “การบริหารหรือการ บริหารจัดการ” หมายถึง การดำเนินงาน หรือการปฏิบัติใด ๆ ของหน่วยงานภาครัฐ และเจ้าหน้าที่ของรัฐ (ถ้าเป็นหน่วยงานภาคเอกชน หมายถึง ของหน่วยงาน และ/หรือบุคคล) ที่เกี่ยวข้องกับคน สิ่งของ และหน่วยงาน เช่น (1) การบริหารคน (man) (2) การบริหารเงิน (money) (3) การ บริหารวัสดุอุปกรณ์ (material) (4) การบริหารงานทั่วไป (management) (5) การบริหารการ ให้บริการประชาชน (market) (6) การบริหารคุณธรรม (morality) (7) การบริหารข้อมูลข่าวสาร (message) (8) การบริหารเวลา (minute) และ (9) การบริหารการวัดผล (measurement) เป็นต้น

องรี ฟาโยล (Henri Fayol) ซึ่งเป็นทั้งวิศวกรและนักวิชาการชาวฝรั่งเศส เขาได้สรุปเป็นทฤษฎีว่า หากวันหนึ่ง คุณต้องอยู่ในสถานะที่ต้องใช้คนจำนวนมากๆ ในการทำงานแล้วละก็ หัวใจของการบริหารจัดการเพื่อให้ งานสำเร็จตามเป้าหมายนั้น มีองค์ประกอบด้วยกัน 5 ปัจจัย ทฤษฎีของเขา ถูกเรียกว่า POCCC ดังนี้ (ช้อน วงศ์เล็ก. 2555)

กูลิค และเออร์วิค Gulick & Urwick (1937) ได้มององค์ประกอบของการจัดการที่มีประสิทธิภาพ ภายใต้ กระบวนการบริหารว่ามีกิจกรรมที่สำคัญ 7 ประการ หรือที่เรียกกันย่อๆ ว่า POSDCORB Model ซึ่ง ได้แก่ การวางแผน การจัดการองค์การ การบริหารงานบุคคล การอำนวยการ การประสาน การรายงานผลการปฏิบัติงาน และงบประมาณ ดังนี้

1. Planning การวางแผน โดยเป็นการวางแผนเค้าโครงกิจกรรมซึ่งเป็นการเตรียมการก่อนลงมือปฏิบัติ เพื่อให้การดำเนินการสามารถบรรลุเป้าหมายที่วางไว้อย่างมีประสิทธิภาพ

2. Organizing การจัดองค์การ โดยเป็นการกำหนดโครงสร้างขององค์การ โดยพิจารณาให้ เหมาะสมกับงาน เช่น การแบ่งงาน (Division of Work) เป็นกรม กอง หรือแผนก โดยอาศัยปริมาณงาน คุณภาพงาน หรือจัดตามลักษณะเฉพาะของงาน (Specialization)

3. Staffing การจัดบุคลากรปฏิบัติงาน ซึ่งเป็นเรื่องเกี่ยวกับการบริหารทรัพยากรมนุษย์ใน องค์การ นั้นเอง ทั้งนี้เพื่อให้บุคลากรมาปฏิบัติงานอย่างมีประสิทธิภาพและสอดคล้องกับการจัด แบ่งหน่วยงานที่กำหนดไว้

4. Directing การอำนวยการ ซึ่งเป็นภารกิจในการใช้ศิลปะในการบริหารงาน เช่น ภาวะผู้นำ (Leadership) มนุษย์สัมพันธ์ (Human Relations) การจูงใจ (Motivation) และการตัดสินใจใจ (Decision making) เป็นต้น

5. Coordinating การประสานงาน โดยเป็นการประสานให้ส่วนต่างๆ ของกระบวนการทำงานมีความ ต่อเนื่องกัน เพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปด้วยความเรียบร้อย และราบรื่น

6. Reporting การรายงาน ซึ่งเป็นกระบวนการและเทคนิคของการแจ้งให้ผู้บังคับบัญชาตาม ชั้นได้ทราบถึงผลการปฏิบัติงาน โดยที่มีความสัมพันธ์กับการติดต่อสื่อสาร (Communication) ในองค์การอยู่ด้วย

7. Budgeting งบประมาณ ซึ่งเป็นภารกิจที่เกี่ยวกับการวางแผนการทำบัญชีการควบคุมเกี่ยวกับการเงินและการคลัง

สรุป การจัดการนั้นครอบคลุมการปฏิบัติการอย่างครบกระบวนการตั้งแต่ต้นจนจบให้ความสำคัญกับการจัดการทั้งในเรื่องขององค์กรตลอดจนเรื่องของบุคลากร รวมถึงการวางแผนทุกอย่างให้ดี ผู้วิจัยจึงนำมาประยุกต์ใช้กับกรอบแนวคิดในการวิจัยด้านปัจจัยการจัดการเพื่อให้เกิดการทำงานที่มีประสิทธิภาพ และที่นำผลมาวิเคราะห์ปรับปรุงตลอดจนแก้ไขให้การทำงานมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้นมีขีดความสามารถในการแข่งขันของธุรกิจรับเหมาก่อสร้างอาคารกลุ่มวิสาหกิจขนาดกลาง ซึ่งนั่นจะทำให้การจัดการสามารถบรรลุเป้าหมายที่วางไว้ได้เป็นอย่างดี

วิธีดำเนินการวิจัย

1. รูปแบบการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณในครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้ผู้ประกอบการธุรกิจรับเหมาก่อสร้างอาคารกลุ่มวิสาหกิจขนาดกลางในประเทศไทย

2. กลุ่มเป้าหมาย

ผู้ประกอบการธุรกิจรับเหมาก่อสร้างอาคารกลุ่มวิสาหกิจขนาดกลางในประเทศไทย จำนวน 226 คน

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

3.1 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นแบบสอบถาม (Questionnaire) ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น จากแนวคิด ทฤษฎี เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง แบ่งออกเป็น 3 ตอนดังนี้

3.1.1 ปัจจัยส่วนบุคคล เป็นข้อคำถามข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับลักษณะส่วนบุคคลของผู้ประกอบการธุรกิจรับเหมาก่อสร้างอาคารกลุ่มวิสาหกิจขนาดกลางในประเทศไทย ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา ตำแหน่งหน้าที่

3.1.2 แบบสอบถามเกี่ยวกับการจัดการเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการดำเนินงานของธุรกิจรับเหมาก่อสร้างอาคารกลุ่มวิสาหกิจขนาดกลางในประเทศไทย จำนวน 5 ด้าน คือ 1) ด้านการวางแผน 2) ด้านการจัดการองค์กร 3) ด้านการบังคับบัญชาสั่งการ 4) ด้านการประสานงาน 5) ด้านการควบคุม โดยให้ผู้ตอบแบบสอบถามสามารถเลือกตามระดับความคิดเห็นของประชาชน

3.1.3 ข้อเสนอแนะ

3.2 ขั้นตอนการสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

3.2.1 ศึกษาจากแนวคิด ทฤษฎี เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ทั้งเป็นงานวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary Research) และข้อมูลจากอินเทอร์เน็ต

3.2.2 ดำเนินการหาความเที่ยงตรง (Validity) โดยการนำแบบสอบถามให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน เพื่อทำการตรวจสอบความถูกต้องเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) ของคำถามในแต่ละข้อว่าตรงตามจุดมุ่งหมายของการวิจัยครั้งนี้หรือไม่ โดยนำมาแก้ไขปรับปรุงเพื่อดำเนินการขั้นต่อไป

3.2.3 การหาความเชื่อมั่น (Reliability) ผู้วิจัยหาความเชื่อมั่นของแบบสอบถามโดยนำแบบสอบถามไปทดลองใช้ (Try-out) กับประชากรที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง ซึ่งมีประชากรในกลุ่มที่มีลักษณะใกล้เคียงกับกลุ่มที่ทำการศึกษาก่อนจำนวน 30 ชุด โดยวิเคราะห์หาความเชื่อมั่นเป็นรายข้อ (Item Analysis) และหา

ค่าความเชื่อมั่นรวมทั้งฉบับโดยใช้วิธีการของ Cronbach โดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูปทางสังคมศาสตร์ สำหรับหาค่าสัมประสิทธิ์ความเชื่อมั่นจากผลการวิเคราะห์พบว่าแบบสอบถามทั้งฉบับมีความเชื่อมั่นเท่ากับ .94

3.3.4 นำแบบสอบถามที่ผ่านการทดลองใช้และปรับปรุงแล้วเสนออาจารย์ที่ปรึกษาตรวจสอบอีกครั้ง แล้วจัดทำแบบสอบถามฉบับสมบูรณ์เพื่อนำไปเก็บข้อมูลกับประชากรที่ทำการศึกษาต่อไป

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

4.1 ข้อมูลปฐมภูมิ (primary data) ผู้วิจัยได้ทำการเก็บรวบรวมข้อมูล จากการตอบแบบสอบถามของกลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้ประกอบการธุรกิจรับเหมาก่อสร้างอาคารกลุ่มวิสาหกิจขนาดกลางในประเทศไทย โดยผู้วิจัยได้ทำการแจกแบบสอบถามเรื่อง การจัดการเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการดำเนินงานของธุรกิจรับเหมาก่อสร้างอาคารกลุ่มวิสาหกิจขนาดกลางในประเทศไทย จำนวน 226 คน ซึ่งเป็นกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด

4.2 ข้อมูลทุติยภูมิ (secondary data) ผู้วิจัย ได้ทำการศึกษาแนวคิดทฤษฎีจากตำราเอกสาร และค้นคว้าจากผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำมาใช้เป็นกรอบแนวคิดที่ใช้ในการวิจัย

5. สถิติที่ใช้ในการวิจัย

5.1 สถิติที่ใช้หาคุณภาพเครื่องมือ ได้แก่

5.1.1 สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics)

5.1.1.1 เพื่อบรรยายข้อมูลเกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม เพศ อายุ ระดับการศึกษา ตำแหน่งหน้าที่ โดยใช้การแจกแจงความถี่ (Frequency Distribution) และค่าร้อยละ (Percentages)

5.1.1.2 การจัดการเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการดำเนินงานของธุรกิจรับเหมาก่อสร้างอาคารกลุ่มวิสาหกิจขนาดกลางในประเทศไทย จำนวน 5 ด้าน คือ 1) ด้านการวางแผน 2) ด้านการจัดการองค์กร 3) ด้านการบังคับบัญชาสั่งการ 4) ด้านการประสานงาน 5) ด้านการควบคุม โดยให้ผู้ตอบแบบสอบถามสามารถเลือกตามระดับความคิดเห็นของประชาชน วิเคราะห์โดยใช้ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ใช้คู่กับค่าเฉลี่ยเพื่อแสดงลักษณะการกระจายข้อมูล

5.2 สถิติที่ใช้ทดสอบสมมติฐาน (Statistics used to test hypotheses)

5.2.1 T-test ใช้สำหรับทดสอบความแตกต่างด้านปัจจัยส่วนบุคคลที่มีตัวแปร แบ่งเป็น 2 กลุ่ม ได้แก่ เพศ

5.2.2 F-test ใช้สำหรับการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (one-way ANOVA) ในกรณีที่ตัวแปรอิสระมีตั้งแต่ 2 กลุ่มขึ้นไป เช่น อายุ ระดับการศึกษา และตำแหน่งหน้าที่ เมื่อพบว่ามีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ผู้วิจัยทำการตรวจสอบความแตกต่างรายคู่ด้วยวิธีการ (Least Significant Different: LSD)

ผลการวิจัย

วัตถุประสงค์ข้อที่ 1 เปรียบเทียบประสิทธิภาพในการดำเนินงานของธุรกิจรับเหมาก่อสร้างอาคารกลุ่มวิสาหกิจขนาดกลางในประเทศไทยโดยจำแนกตามปัจจัยคุณลักษณะขององค์กร พบว่า ประสิทธิภาพในการดำเนินงานของธุรกิจรับเหมาก่อสร้างอาคารกลุ่มวิสาหกิจขนาดกลางในประเทศไทย ทั้ง 4 ด้าน จำแนกตามที่ตั้งองค์กร โดยรวมไม่พบความแตกต่าง เมื่อวิเคราะห์รายด้าน พบว่า ประสิทธิภาพในการดำเนินงานของธุรกิจรับเหมาก่อสร้างอาคารกลุ่ม

วิสาหกิจขนาดกลางในประเทศไทย ด้านลูกค้า และด้านการดำเนินการภายในมีความแตกต่างกันตามที่ตั้งขององค์กร อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และ.05

วัตถุประสงค์ข้อที่ 2 วิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการดำเนินงานของธุรกิจรับเหมาก่อสร้างอาคารกลุ่มวิสาหกิจขนาดกลางในประเทศไทย พบว่า ปัจจัยการบริหารจัดการทั้ง 5 ด้าน สามารถร่วมกันอธิบายการเปลี่ยนแปลงของประสิทธิภาพการดำเนินงานของธุรกิจรับเหมาก่อสร้างอาคารกลุ่มวิสาหกิจขนาดกลางในประเทศไทย โดยภาพรวม ได้ร้อยละ 69.70 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และ .05 โดยปัจจัยการบริหารจัดการที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการดำเนินงานของธุรกิจรับเหมาก่อสร้างอาคารกลุ่มวิสาหกิจขนาดกลางในประเทศไทยในภาพรวม โดยเรียงตามลำดับอิทธิพล ได้แก่ การบังคับบัญชาสั่งการ การวางแผน การประสานงาน การควบคุม และการจัดองค์กร

อภิปรายผลการวิจัย

การบริหารจัดการธุรกิจรับเหมาก่อสร้างอาคารกลุ่มวิสาหกิจขนาดกลางในประเทศไทยในภาพรวม อยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่ามีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยสามารถเรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อยได้ดังต่อไปนี้ ด้านการวางแผน ด้านการบังคับบัญชาสั่งการ ด้านการควบคุม ด้านการประสานงาน และด้านการจัดการองค์กร ตามลำดับ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ วรณวรพงศ์ รัตนานิคม (2563) ทำการศึกษาเรื่อง การศึกษาปัญหาในการบริหารงานก่อสร้างประเภทอาคารในขั้นตอนการออกแบบและประมาณราคา โดยการศึกษานี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัญหาในการบริหารงานก่อสร้างประเภทอาคารในขั้นตอนการออกแบบและประมาณราคาภายใต้การบริหารงานก่อสร้างของเทศบาลเมืองบ้านบึง จังหวัดชลบุรี เพื่อให้สามารถนำข้อมูลไปประยุกต์ใช้ให้การทำงานมีประสิทธิภาพและช่วยลดความผิดพลาดที่จะเกิดขึ้นเครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาคือแบบสอบถาม โดยเก็บข้อมูลจากผู้บริหารและผู้ปฏิบัติงานของหน่วยงานภาคเอกชน ซึ่งเป็นผู้รับจ้างงานอยู่ในปัจจุบันหรือผู้ที่เคยรับจ้างงานของเทศบาลเมืองบ้านบึง จำนวน 51 คน แบบสอบถามแบ่งเป็น 2 ส่วน ได้แก่ ส่วนที่ 1 คือข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม และส่วนที่ 2 คือการสอบถามถึงระดับความถี่และความรุนแรงของปัจจัยที่ทำให้เกิดปัญหาในขั้นตอนการออกแบบและประมาณราคาของประเภทงานอาคาร สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลสถิติเชิงพรรณนาประกอบด้วย ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าดัชนีความรุนแรง จากการวิเคราะห์พบว่าปัญหา 3 อันดับแรกที่เกิดขึ้นในขั้นตอนการออกแบบและประมาณราคาของประเภทงานอาคารคือ 1. รายละเอียดของแบบและรายการประกอบแบบไม่ชัดเจน 2. ผู้ปฏิบัติงานไม่เพียงพอกับปริมาณงาน และ 3.ราคาพาณิชย์จังหวัดไม่เป็นปัจจุบัน ตามลำดับ และสอดคล้องกับงานวิจัยของ จิราภรณ์ บุญยิ่ง (2559) ศึกษาเรื่อง การบริหารจัดการธุรกิจรับเหมาก่อสร้างในนิคมอุตสาหกรรมมาบตาพุด ผลการวิจัยสรุปดังนี้ 1) ปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศชาย มีอายุ 31-40 ปี ระดับการศึกษาปริญญาตรี ตำแหน่งวิศวกรโครงการ มีประสบการณ์ทำงาน 11-15 ปี 2) ปัจจัยเกี่ยวกับงานตามความคิดเห็นของผู้ที่เกี่ยวข้องกับธุรกิจรับเหมาก่อสร้าง โดยภาพรวมผู้ตอบแบบสอบถาม มีความคิดเห็นต่อปัจจัยเกี่ยวกับงานของธุรกิจ รับเหมาก่อสร้าง อยู่ในระดับมาก โดยเรียงลำดับความสำคัญของจากมากไปหาน้อยได้ดังนี้ ด้านแรงงาน ด้านเวลา ด้านวัสดุและด้านต้นทุน 3) การบริหารจัดการของธุรกิจรับเหมาก่อสร้างตามความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถามเกี่ยวกับธุรกิจรับเหมาก่อสร้างโดยภาพรวมผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็นต่อการบริหารจัดการของธุรกิจรับเหมาก่อสร้าง อยู่ในระดับมาก เรียงจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ด้านการจัดการ

คุณภาพ ด้านการวางแผน ด้านการจัดการองค์กร และด้านการควบคุม 4) ปัญหาของธุรกิจรับเหมาก่อสร้างใน นิคมอุตสาหกรรมมาบตาพุด พบว่าปัญหาด้านคนและค่าจ้างเป็นปัญหามากที่สุด รองลงมาเป็นปัญหา

ข้อเสนอแนะการวิจัย

1. ควรศึกษาการบริหารจัดการธุรกิจรับเหมาก่อสร้างอาคารกลุ่มวิสาหกิจขนาดเล็กและขนาดใหญ่
2. ควรศึกษาประสิทธิภาพในการดำเนินงานของธุรกิจรับเหมาก่อสร้างทุกรูปแบบ

เอกสารอ้างอิง

- จิราภรณ์ บุญยิ่ง. (2559). การบริหารจัดการธุรกิจรับเหมาก่อสร้างในนิคมอุตสาหกรรม มาบตาพุด. วารสารวิจัย ราชภัฏพระนคร. 11(1), 136-148.
- วรรณวรงค์ รัตนานิคม. (2563). การศึกษาปัญหาในการบริหารงานก่อสร้างประเภทอาคารในขั้นตอนการ ออกแบบและประมาณราคา. การประชุมวิชาการวิศวกรรมโยธาแห่งชาติ ครั้งที่ 25. 25, (ก.ค. 2020), CEM36.
- ศูนย์วิจัยกสิกรไทย. (2561). อุตสาหกรรมสร้างสรรค์ไทยสู่อาเซียน...พลังขับเคลื่อนเศรษฐกิจยุคใหม่. สืบค้นจาก <https://www.kasikornresearch.com/TH/K-EconAnalysis/Pages/ViewSummary.aspx?docid=32570>
- ศูนย์วิจัยธนาคารกรุงศรี. (2561). วิเคราะห์สงครามการค้าเปิดฉากวิกฤติหรือโอกาสของไทย สืบค้น จาก <https://thaipublica.org/2018/07/krungsri-research-5-7-2561/>
- สำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม. 2561. งานพัฒนาองค์ความรู้สำหรับ SME (Knowledge Center). สืบค้นจาก <https://www.sme.go.th/th/>

การฟื้นฟูพลังของบุคคลที่ประสบอุบัติเหตุรุนแรง
และสูญเสียอวัยวะ

RESILIENCE IN DISABLED PERSONS AFTER A SEVERE ACCIDENT
AND ORGAN LOSS

ชฎาวรรณ ชัยน่าน¹ และ เสรี ใหม่จันทร์

Chadawan Chainan and Seri Maichan

คณะมนุษยศาสตร์, มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

Faculty of Humanities, Chiang Mai University

Email: Chadawan_chainan@outlook.com¹

Received 21 July 2022; Revised 11 October 2022; Accepted 11 October 2022.

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษากระบวนการฟื้นฟูพลังของบุคคลที่ประสบอุบัติเหตุรุนแรงและสูญเสียอวัยวะจนกลายเป็นบุคคลทุพพลภาพ โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพแบบกรณีศึกษา กลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก คือ ผู้ที่ประสบอุบัติเหตุรุนแรงและสูญเสียอวัยวะจนกลายเป็นบุคคลทุพพลภาพประเภทที่ 3 ความพิการทางการเคลื่อนไหว ซึ่งได้รับบาดเจ็บเป็นระยะเวลาอย่างน้อย 1 ปี 5 เดือน จำนวน 4 คน เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก วิเคราะห์เนื้อหาตามระเบียบวิธีวิจัยแบบกรณีศึกษาร่วมกับประยุกต์ใช้แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับกระบวนการฟื้นฟูพลัง และตรวจสอบข้อมูลโดยการตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า

ผลการศึกษาพบว่า ผู้ให้ข้อมูลหลักทั้ง 4 ท่านเผยให้เห็นข้อมูลเชิงคุณภาพ เกี่ยวกับกระบวนการฟื้นฟูพลังหลังการประสบอุบัติเหตุรุนแรงและสูญเสียอวัยวะจนกลายเป็นบุคคลทุพพลภาพ แบ่งออกเป็นสามประเด็นหลัก คือ ประเด็นหลักที่หนึ่ง ความทุกข์ทรมานหลังจากการประสบภาวะวิกฤติ คือ เรื่องราวเบื้องหลังรวมถึงเหตุการณ์ในการเผชิญหน้ากับภาวะวิกฤติของผู้ให้ข้อมูลหลัก ประเด็นหลักที่สอง การยอมรับ คือ การบุคคลเกิดความเข้าใจต่อภาวะวิกฤติที่เผชิญอยู่และตกผลึกความคิดจนกระทั่งเกิดการยอมรับสิ่งที่เกิดขึ้น ประกอบด้วยสองประเด็นรอง คือ 1) กระบวนการฟื้นฟูพลังตามปัจจัยเชิงสาเหตุ 2) ปัจจัยเชิงป้องกันกับความแตกต่างระหว่างบุคคลและสภาพสังคมสิ่งแวดล้อม และประเด็นหลักที่สาม มุมมองใหม่และการเติบโตเชิงบวกหลังได้รับความทุพพลภาพ คือ การเปลี่ยนแปลงต่อมุมมองและลักษณะนิสัยบางประการในตัวของบุคคล และประกอบด้วยหนึ่งประเด็นรอง คือ 1) กระบวนการฟื้นฟูพลังและการปรับตัวหลังจากได้รับความทุพพลภาพ

คำสำคัญ : การฟื้นฟูพลัง; บุคคลทุพพลภาพ การสูญเสียอวัยวะ

Abstract

The purpose of this research was to study the rehabilitation process of people who had suffered from a fatal accident, lost their organs, and became disabled by utilizing a qualitative case study research methodology. The key informants consisted of four people

who had suffered from a fatal accident, lost their organs, became type 3 disabled (a mobility impairment), and had been injured for at least one year and five months. The data were collected by using in-depth interviews. The content was analyzed by applying the case study research method along with the theory of rehabilitation. Collected data were verified by utilizing a triangular data validation method.

The results of the resilience in disabled persons after a severe accident and organ loss were divided into three main issues: The first issue was the suffering after facing the crisis state, which was the background story of the crisis incident of the key informants. The second issue was the acceptance, which was the way an individual had an insight towards the crisis and accepted it. There were two secondary points regarding the acceptance: 1) The rehabilitation based on the causal factor 2) A protective factor and the differences between the person and the surroundings. The third issue was the new perspective and the positive growth after becoming disabled, which was the change of perspective and some characteristics of the person, which consisted of one secondary point: 1) The rehabilitation and the adaptation after becoming disabled.

Keywords : Resilience; Disabled Persons; Organ Loss

บทนำ

แม้สังคมจะกล่าวขานถึงความเสมอภาคทางสังคมมากน้อยเพียงใดก็ตาม คงจะปฏิเสธไม่ได้ว่าในแต่ละสังคมมีความเหลื่อมล้ำเกี่ยวกับโอกาสอยู่ไม่มากนักน้อย ดังเช่น การที่สังคมหล่อหลอมให้ผู้คนมีชุดความคิดในลักษณะที่ว่าทุกสิ่งล้วนต้องมีความสมบูรณ์ จึงจะถือว่าบุคคลนั้นเป็นความปกติ แต่ในขณะเดียวกันก็มีกลุ่มคนที่ไม่มีความสมบูรณ์ตามบรรทัดฐานทางสังคมคือกลุ่มบุคคลทุพพลภาพ ซึ่งปัจจุบันสถานการณ์บุคคลทุพพลภาพในประเทศไทย พบว่า มีบุคคลทุพพลภาพประเภททางการเคลื่อนไหวร่างกายมีมากถึง ร้อยละ 50.30 และมีความเสี่ยงของการทุพพลภาพอันเนื่องมาจากการประสบอุบัติเหตุร้อยละ 7.64 การได้รับอุบัติเหตุจนสูญเสียอวัยวะขั้นรุนแรงทำให้ไม่สามารถกลับมาดำเนินชีวิตได้อย่างเป็นปกติ ส่งผลให้เกิดภาวะทุพพลภาพ และมีผลกระทบต่องานจิตใจเป็นอย่างมาก สิ่งที่มาหลังจากการสูญเสียอวัยวะบุคคลต้องรับมือกับสภาพจิตใจของตนเอง ทั้งยังต้องแบกรับภาระในการดำเนินชีวิตประจำวัน รวมถึงความรู้สึกที่ไม่สามารถช่วยเหลือพึ่งพาตนเองได้ ซึ่งการที่บุคคลต้องตกอยู่ในสภาวะทุพพลภาพทั้งที่ก่อนหน้านี้เคยมีร่างกายที่สมบูรณ์อยู่ในความหมายของความปกติตามบรรทัดฐานของสังคม ด้วยเหตุนี้บุคคลจึงให้ความสำคัญกับการมีร่างกายที่ปกติ Ponty (1945) ได้กล่าวถึง ความสำคัญของร่างกาย (Body) ไว้ว่าร่างกายของมนุษย์เป็นพื้นที่สำหรับการรับรู้และทำความเข้าใจความหมายของโลกในรูปแบบประสบการณ์ของมนุษย์ที่มาพร้อมกับร่างกาย เราใช้ร่างกายในการสร้างประสบการณ์ไม่ว่าจะเป็นการเคลื่อนไหวของร่างกาย การรับรู้สิ่งต่างๆผ่านร่างกายทำให้เราสามารถสร้างสรรค์สิ่งที่มีคุณค่าความหมายเกิดความเป็นเอกลักษณ์ของตนเอง

ในงานวิจัยชิ้นนี้ ผู้วิจัยได้นำแนวคิดเกี่ยวกับกระบวนการฟื้นฟูพลังของ Woodgate (1999) ที่ได้ศึกษาและพัฒนาแบบจำลองแนวคิดการฟื้นฟูพลัง อันประกอบด้วยสาเหตุแห่งความเครียด ปัจจัยของการเปราะบาง ปัจจัยเชิงป้องกัน การฟื้นฟูพลัง และการปรับตัวทั้งในทางที่ไม่เหมาะสมและเหมาะสม นอกจากนี้ผู้วิจัยยังได้นำแนวคิดเกี่ยวกับกระบวนการฟื้นฟูพลังของ T. Elliott, M. Kurylo, & P. Rivera (2002) ที่ได้ศึกษาและพัฒนา

แบบจำลองเพื่อทำความเข้าใจการเติบโตเชิงบวกหลังได้รับความพิการ อันประกอบไปด้วย สุขภาพจิตเชิงบวก คุณลักษณะที่ยั่งยืนและความแตกต่างระหว่างบุคคล คุณลักษณะทางสังคมและสิ่งแวดล้อม สุขภาพกาย ผ่านกระบวนการประเมินตามปรากฏการณ์วิทยา เข้ามาร่วมวิเคราะห์กระบวนการฟื้นฟูพลังที่เกิดขึ้นและการเติบโตเชิงบวกหลังได้รับความทุกข์ทรมาน เพื่อทำความเข้าใจปัจจัยภายในและภายนอก ที่มีส่วนในการสนับสนุนหรือส่วนที่เป็นอุปสรรคในกระบวนการฟื้นฟูพลัง ทั้งนี้ในงานวิจัยชิ้นนี้ผู้วิจัยได้ผนวกองค์ความรู้ด้านจิตวิทยาเข้ากับศาสตร์ทางปรัชญา เพื่อช่วยในการทำความเข้าใจกระบวนการฟื้นฟูพลังในมิติที่หลากหลาย ผ่านการประเมินตามปรากฏการณ์วิทยา โดยผลการวิจัยนี้จะนำไปสู่การทราบถึงกระบวนการรับมือความสูญเสียด้วยการฟื้นฟูพลังผ่านวิถีคิดเชิงบวกเพื่อข้ามผ่านสถานการณ์เลวร้าย และเป็นกำลังใจแก่ผู้ที่ประสบอุบัติเหตุขั้นรุนแรงและสูญเสียอวัยวะจะจนกลายเป็นบุคคลทุกข์ทรมานให้มองเห็นคุณค่าในตนเองและสามารถดึงศักยภาพที่มีทำประโยชน์เพื่อสังคมต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษากระบวนการฟื้นฟูพลังของบุคคลที่ประสบอุบัติเหตุขั้นรุนแรงและสูญเสียอวัยวะจะจนกลายเป็นบุคคลทุกข์ทรมาน

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (qualitative research) โดยอาศัยวิธีการศึกษาแบบกรณีศึกษา (case study) มีขั้นตอนในการทำวิจัยดังต่อไปนี้

ขั้นตอนที่ 1 ผู้วิจัยได้ทบทวนเอกสาร รวมถึงศึกษาแนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยเกี่ยวข้องกับบุคคลทุกข์ทรมาน แนวคิดเรื่องความสูญเสีย แนวคิดเรื่องการฟื้นฟูพลัง และระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพแบบกรณีศึกษา

ขั้นตอนที่ 2 ผู้วิจัยดำเนินการ ขออนุญาตผู้ที่ดูแลเว็บไซต์เพื่อแจ้งการประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับโครงการวิจัย เรื่อง “การฟื้นฟูพลังของบุคคลทุกข์ทรมานหลังจากประสบอุบัติเหตุขั้นรุนแรงและสูญเสียอวัยวะ” ในรูปแบบของสื่อออนไลน์ หากบุคคลทุกข์ทรมานท่านใดมีความสนใจเข้าร่วมโครงการ สามารถตอบรับการเข้าร่วมโครงการด้วยการกรอกข้อมูลลงในเอกสารออนไลน์ที่ผู้วิจัยเตรียมไว้ตามเกณฑ์ที่กำหนด จากนั้นผู้วิจัยจึงทำการนัดหมายผู้ที่สนใจเข้าร่วมโครงการวิจัย แล้วทำการชี้แจงเอกสารการเข้าร่วมการวิจัยกล่าวถึงหนังสือแสดงความสมัครใจในการเข้าร่วมงานวิจัยด้วยการบอกกล่าวทางปิยวาจา และลงลายมือชื่อของผู้วิจัยเพื่อเป็นการยืนยันและปกป้องสิทธิของบุคคลทุกข์ทรมาน จากนั้นจึงได้ทำการลงพื้นที่ทำการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลัก

ขั้นตอนที่ 3 ผู้วิจัยทำการคัดเลือกผู้ให้ข้อมูลหลักแบบเฉพาะเจาะจงจำนวน 4 ท่านหรือจนกว่าข้อมูลจะอิ่มตัว เนื่องจากการเลือกใช้กรณีศึกษาที่หลากหลาย จะสามารถแสดงให้เห็นถึงประเด็นที่ผู้วิจัยต้องการจะศึกษาได้ชัดเจนมากขึ้น (ชาย โพธิ์สิตา, 2550) โดยมีคุณสมบัติตามเกณฑ์คัดเข้าดังนี้ 1) มีอายุตั้งแต่ 18 ปี บริบูรณ์ขึ้นไป ไม่จำกัดเพศ 2) เป็นผู้ที่เคยประสบอุบัติเหตุและสูญเสียอวัยวะจะจนกลายเป็นบุคคลทุกข์ทรมาน ประเภทที่ 3 (ความพิการทางการเคลื่อนไหว) 3) ได้รับบาดเจ็บมาแล้วอย่างน้อย 1 ปี 5 เดือน เนื่องจากกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลักเป็นกลุ่มเปราะบาง ผู้วิจัยจึงมีแนวทางป้องกันความเสี่ยงที่จะเกิดขึ้นหลังจากการวิจัย โดยหากผู้เข้าร่วมวิจัยเกิดอาการดังต่อไปนี้ 1) คิดถึงวนเวียนถึง 2) ฝันร้าย 3) เกิดความรู้สึกว่ากลับไปอยู่ในเหตุการณ์นั้นอีก หากผู้เข้าร่วมวิจัยมีอาการดังกล่าวภายใน 48 ชั่วโมง สามารถติดต่อรับการปรึกษาเบื้องต้นจากผู้วิจัยได้ โดยผู้วิจัยจะใช้เทคนิคเพื่อช่วยเหลือบุคคลที่เกิดบาดแผลทางใจในเบื้องต้นแต่อย่างไรก็ตามในกรณีที่ผู้เข้าร่วม

วิจัยเกิดอาการรุนแรงและต้องการบริการทางการแพทย์ ผู้วิจัยจะทำการติดต่อประสานงานผู้เชี่ยวชาญเฉพาะทางและผู้วิจัยจะพาผู้เข้าร่วมการวิจัยเข้ารับบริการตามสิทธิการรักษาของผู้เข้าร่วมวิจัย

ขั้นตอนที่ 4 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ผู้วิจัยใช้วิธีการศึกษาข้อมูลทุติยภูมิ (secondary resource) เพื่อศึกษาและรวบรวมข้อมูลที่เป็นได้แก่ ข้อมูลเกี่ยวกับบุคคลทุกพลภาพ แนวคิดเรื่องความสูญเสีย และแนวคิดเรื่องการฟื้นฟูพลัง เก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ร่วมกับวิธีการสังเกต (Observation) และทำการบันทึกเทปสนทนา ประกอบการใช้คำถามแบบกึ่งโครงสร้าง (semi-structured interview guide) ซึ่งข้อคำถามเกี่ยวข้องกับประสบการณ์ในการข้ามผ่านสภาวะวิกฤติ ตัวอย่างเช่น ชีวิตประวัติ วิธีการดำเนินชีวิตช่วงเวลาการเผชิญหน้ากับสภาวะวิกฤติและการข้ามผ่านสภาวะวิกฤติ รวมถึงมุมมองความคิดหรือปรัชญาในการดำเนินชีวิต ซึ่งข้อคำถามทั้งหมดได้รับการตรวจสอบความถูกต้องและความเหมาะสมจากอาจารย์ที่ปรึกษาแล้ว และปรับเปลี่ยนข้อคำถามไปตามผู้ให้ข้อมูลหลักเพื่อให้ง่ายต่อความเข้าใจ

ขั้นตอนที่ 5 วิเคราะห์ข้อมูลและสรุปผลการศึกษาวิจัย ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์มาวิเคราะห์ข้อมูล (Content Analysis) โดยเรียบเรียงและจัดข้อมูลเป็นหมวดหมู่ (Category) จากการพิจารณา คำและประโยคที่ถอดรหัสออกมาว่าสื่อถึงอะไร จัดอยู่ในประเภทใด จากนั้นผู้วิจัยจึงทำการจัดกลุ่มข้อมูลที่มีความคล้ายคลึงกันหรือมีประเด็นย่อยที่สัมพันธ์กัน (Subtheme) ก่อนที่จะเรียบเรียงเพื่อหาประเด็นหลัก (Theme) และทำการจดบันทึกเพื่ออ้างอิงข้อความสำคัญ (Coding) ที่เชื่อมโยงถึงประเด็นที่ต้องการศึกษา และทำการสรุปผลการศึกษาวิจัยในเชิงพรรณนาอย่างครอบคลุมประเด็นที่ต้องการศึกษา จากนั้นทำการตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลกับอาจารย์ที่ปรึกษา (Peer debriefing) และผู้ให้ข้อมูลหลัก (Member checks) เพื่อทำการตรวจสอบข้อมูลให้ตรงตามประสบการณ์ของผู้ให้ข้อมูลหลัก

วิจัยนี้ผู้วิจัยได้ขอรับรองการอนุมัติจริยธรรมจากคณะกรรมการพิจารณาจริยธรรมการวิจัยในคนของมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ เมื่อวันที่ 16 กันยายน 2563 รหัสโครงการวิจัย CMUREC No. 63/125

ผลการวิจัย

ผลการศึกษาวิจัยครั้งนี้แบ่งออกเป็น 3 ประเด็น ได้แก่ 1) ความทุกข์ทรมานหลังจากการประสบสภาวะวิกฤติ 2) การยอมรับ 3) มุมมองใหม่และการเติบโตเชิงบวกหลังได้รับความทุกข์ทรมาน ซึ่งมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

ประเด็นหลักที่ 1 เรื่องราวเบื้องหลังและสาเหตุของการประสบอุบัติเหตุของกรณีศึกษา ผลการศึกษาพบว่า ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้ข้อมูลหลัก แสดงให้เห็นถึงปัจจัยแห่งความเครียด (Stressors) ตามแนวคิดของ Woodgate (1999) โดยผู้ให้ข้อมูลหลักมีทั้งหมด 4 ท่าน เป็นผู้ที่ประสบอุบัติเหตุขั้นรุนแรงและสูญเสียอวัยวะจนกลายเป็นบุคคลทุพพลภาพ โดยใช้สัญลักษณ์ ID แทนผู้ให้ข้อมูลหลักแต่ละคน ตั้งแต่ ID1-ID4 ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1. เรื่องราวเบื้องหลังและสาเหตุของการประสบอุบัติเหตุของกรณีศึกษารายที่ 1 จากการสัมภาษณ์พบว่า ผู้ให้ข้อมูลหลัก พี่วับ (นามสมมติ) เพศชาย อายุ 27 ปี ปัจจุบันเป็นเจ้าของร้านอาหารแห่งหนึ่ง พี่วับจบการศึกษาด้านศิลปะ สาเหตุการประสบอุบัติเหตุรถจักรยานยนต์ชนกับรถยนต์ ได้รับบาดเจ็บสูญเสียนิ้วก้อยที่มือซ้ายลากยาวถึงข้อมือ โดยผู้ให้ข้อมูลหลักได้เล่าถึงเรื่องราวเบื้องหลัง ดังนี้ “...เราก็แบบยังงั้นอะคือเมาด้วยแล้วก็แบบ คือครั้งแรกที่ชนปั๊บก็มีสตินะ ก็กลางถนนนั่นแหละกับเพื่อน แล้วก็แบบความทนนั่นหานั่นตรงนั้นมันมืด เราก็รู้สึกว้าแบบมีอะไรห้อยอยู่ตรงนิ้วตรงมือ ...” ในคตินั้นถือเป็นจุดเปลี่ยนในชีวิตของเขาเลยก็ว่าได้ หลังจากเกิดอุบัติเหตุพี่วับและเพื่อนได้ พยายามช่วยเหลือซึ่งกันและกันเพื่อให้ออกจากสถานการณ์ตรง

นั้น “...โทรศัพท์เพื่อนโทรหาปอเด็กตั้งอะไรี่ แล้วก็ไปโรงพยาบาล ...” หลังจากการโทรศัพท์ขอรับความช่วยเหลือเพื่อวิบวับและเพื่อนก็ได้ถูกนำตัวเข้ารับการรักษาที่โรงพยาบาลในทันที

2.เรื่องราวเบื้องหลังและสาเหตุของการประสบอุบัติเหตุของกรณีศึกษารายที่ 2 จากการสัมภาษณ์พบว่า ผู้ให้ข้อมูลหลัก เด็กหญิงที่มีความสดใสข่อนอยู่ (นามสมมติ) เพศหญิง อายุ 22 ปี ปัจจุบันรับงานพิเศษตกแต่งภาพถ่าย เธอเคยศึกษาสายอาชีพคณะบัญชี สาเหตุการประสบอุบัติเหตุรถจักรยานยนต์ชนกับรถยนต์ได้รับบาดเจ็บที่ช่วงลำตัวลงไปถึงเท้าสูญเสียความสามารถทางการเคลื่อนไหวไม่สามารถขยับร่างกายได้ โดยผู้ให้ข้อมูลหลักได้เล่าถึงเรื่องราวเบื้องหลัง ดังนี้ “ไม่ค่อยชอบเพราะว่า เป็นคนเอารถไปชน ตอนรู้ว่าตัวเองจะเดินไม่ได้ทำใจไม่ได้ เคยคิดจะฆ่าตัวตาย แล้วพ่อก็ค่อยๆเล่าให้ฟัง ว่าจะเดินไม่ได้บอกว่ามีโอกาสหาย แต่ก็ใช้เวลาหน่อยค่ะสลับไปเป็นเดือนเลย จะถามพ่อว่าที่นี้ที่ไหน จำชื่อตัวเองไม่ค่อยได้ ตอนนั้นทำใจไม่ได้” [ID2] บรรยายากศในการสัมภาษณ์ขณะนั้น ผู้วิจัยสัมผัสได้ถึงความรู้สึกบางอย่างที่เกิดขึ้น ผู้ให้ข้อมูลหลักบอกเล่าให้ผู้วิจัยรับรู้ถึงสาเหตุที่ไม่อยากพูดถึงเพื่อนชายคนสนิทคนนั้น เนื่องจากเขาเป็นส่วนหนึ่งของอุบัติเหตุที่เกิดขึ้น หลังจากการประสบอุบัติเหตุขึ้นรุนแรงส่งผลให้เธออยู่ในอาการโคม่าประมาณ 2 เดือน

3.เรื่องราวเบื้องหลังและสาเหตุของการประสบอุบัติเหตุของกรณีศึกษารายที่ 3 จากการสัมภาษณ์พบว่า ผู้ให้ข้อมูลหลัก พ่อยักษ์ (นามสมมติ) เพศชาย อายุ 50 ปี ปัจจุบันรับราชการตำรวจ และมีธุรกิจเป็นเจ้าของฟาร์มไก่แห่งหนึ่ง สาเหตุการประสบอุบัติเหตุขับรถหลุดโค้งได้รับบาดเจ็บสูญเสียนิ้วเท้า โดยผู้ให้ข้อมูลหลักได้เล่าถึงเรื่องราวเบื้องหลัง ดังนี้ “จะกลับบ้านแต่มาแล้วคราวนี้มันไกลจากลพบุรีมาพระเนียรอะ ไปช่วยราชการอยู่ลพบุรี คราวนี้ก็พอไล่หมวกกันน็อกแล้วมันก็หน้าไมโดนลมมันก็ไม่สร้างมันก็หลับ หลับปุ๊บก็เลยโค้งหลุดโค้งแล้วก็มาพื้นอีกทีก็ใน รพ แล้วเค้าห้อยขาเลือดตึงๆ ตรงนี้แหละแล้วก็เลือดไม่หยุดไหลเค้าก็ห้อย ยังไม่มีญาติไม่มีใครมาติดต่อเลย” [ID3] จากที่ได้ฟังคำกล่าวของเขาทำให้เข้าใจได้ว่าความคิดในขณะนั้นยังคงไม่ชัดเจนเนื่องจากมีอาการมึนเมาอยู่ ความคิดว่าโชคที่รอดมาได้เป็นความคิดที่ชัดเจนที่สุดในขณะนั้น ซึ่งในช่วงแรกความรู้สึกค่อยๆเริ่มต้นขึ้นหลังจากกลับมาใช้ชีวิตประจำวัน

4.เรื่องราวเบื้องหลังและสาเหตุของการประสบอุบัติเหตุของกรณีศึกษารายที่ 4 จากการสัมภาษณ์พบว่า ผู้ให้ข้อมูลหลัก โค้ชกระสุน (นามสมมติ) เพศชาย อายุ 35 ปี ปัจจุบันเป็นโค้ชไตรกีฬา ประสบอุบัติเหตุขณะฝึกซ้อมกีฬา โดยการกระโดดลงสระน้ำศีรษะกระแทกขอบสระน้ำ ได้รับบาดเจ็บตั้งแต่ท้ายทอยสูญเสียความสามารถทางการเคลื่อนไหวไม่สามารถขยับร่างกายได้ โดยผู้ให้ข้อมูลหลักได้เล่าถึงเรื่องราวเบื้องหลัง ดังนี้ “มันเป็นช่วงที่เป็นการซ้อมแล้วก็วิ่ง ด้วยความที่มันจะแบ่งเป็นลู่วิ่งใหม่ ลู่วิ่ง 1 2 3 4 5 6 แล้วเขาก็จะแบ่งเลนว่าพวกทีมชาติจะซ้อมลู่วิ่ง 6 แล้วระหว่างนั้นนะ คือ ผมก็ไม่อยากโทษว่ามันช่วยว่ามันอะไรนะ แต่ผมคิดว่าเป็นที่ตัวผมเองที่ไม่ระวัง ปกติแล้วผมไม่เคยวิ่งแล้วกระโดดลงสระ ไม่เคยเลยแล้ววันนั้นคือวิ่ง แล้วจังหวะที่ [Take (ออกตัว) : ผู้วิจัย] ตัวออกไปมันไม่ได้พุ่งไปข้างหน้าครับ มันพุ่งไปหาขอบสระ มันลื่นแล้วมันก็ฟาด หัวฟาดพอฟาดปุ๊บมันก็สลับลงไปเลยครับนั่งลงไปเลย จนเพื่อนเห็นว่าผิดปกติแล้วจนเหมือนเรารู้สึกตัวว่า อะไรรึเนี่ย จะขาดอากาศแล้ว แล้วก็สถานการณ์เหมือนตะกุกตะกาย จะยืนแต่มันยืนไม่ได้ ทำไมยืนไม่ได้แล้วมือมันก็ยกอย่างนี้แล้ว” [ID4] จากคำบอกเล่าของโค้ชกระสุนในขณะที่เขา กำลังพุ่งตัวลงสระว่ายน้ำได้เกิดข้อผิดพลาดขึ้นทำให้ตัวเขาในขณะนั้นจมลงไปในสระน้ำอยู่พักใหญ่ เขาเล่าความรู้สึกในขณะนั้นให้ผู้วิจัยฟังว่าเขาารู้สึกตัวอีกทีตอนขาดอากาศหายใจในตอนนั้นเขาพยายามที่จะช่วยเหลือตัวเองอย่างถึงที่สุด แต่ร่างกายเขาไม่ตอบสนองต่อความต้องการในขณะนั้น

ประเด็นหลักที่ 2 การยอมรับโดยมีสิ่งแวดล้อมสนับสนุน ผลการศึกษาพบว่า กระบวนการฟื้นฟูพลังของบุคคลที่ประสบอุบัติเหตุและสูญเสียอวัยวะจนกลายเป็นบุคคลทุพพลภาพ นั้นเป็นส่วนหนึ่งที่ช่วยให้บุคคลเกิดความเข้าใจต่อภาวะวิกฤติที่เผชิญอยู่และตกตกลึกความคิดจนกระทั่งเกิดการยอมรับสิ่งที่เกิดขึ้น สืบ

เนื่องมาจากผลของปัจจัยเชิงสาเหตุประกอบด้วยปัจจัยภายในและปัจจัยภายนอกที่คอยสนับสนุน ให้บุคคลเกิดการยอมรับความจริงหลังได้รับความทุกข์ทรมาน จากการเก็บข้อมูลผลการวิจัยในประเด็นการยอมรับโดยสิ่งแวดล้อมสนับสนุนของผู้ให้ข้อมูลหลัก มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1. **กระบวนการฟื้นฟูพลังตามปัจจัยเชิงสาเหตุ** กระบวนการฟื้นฟูพลังของบุคคลที่ประสบอุบัติเหตุและสูญเสียอวัยวะจนกลายเป็นบุคคลทุพพลภาพ โดยวิเคราะห์ตามแบบจำลองการฟื้นฟูพลังตาม ปัจจัยเชิงสาเหตุ 3 ปัจจัยได้แก่ 1) ปัจจัยแห่งความเครียด 2) ปัจจัยของการเปราะบาง และ 3) ปัจจัยเชิงป้องกัน และบูรณาการเข้ากับแบบจำลองเพื่อทำความเข้าใจการเติบโตเชิงบวกหลังได้รับความพิการ เกี่ยวกับความต่อเนื่องของพลวัต และพัฒนาการกระบวนการการประเมินตามปรากฏการณ์วิทยา โดยบูรณาการเข้ากับ ปัจจัยคุณลักษณะที่ยั่งยืนและความแตกต่างระหว่างบุคคล และปัจจัยคุณลักษณะทางสังคมและสิ่งแวดล้อม

1.1 **ปัจจัยแห่งความเครียด** คือ สาเหตุความเครียดของบุคคลที่ประสบอุบัติเหตุ ผู้ให้ข้อมูลหลัก ได้กล่าวถึงความรู้สึกที่ได้รับผลกระทบจากการประสบอุบัติเหตุ “ไม่ค่อยชอบเพราะว่า เป็นคนเอารถไปชน ตอนรู้ว่าตัวเองจะเดินไม่ได้ทำใจไม่ได้ เคยคิดจะฆ่าตัวตาย แล้วพ่อก็ค่อยๆ เล่าให้ฟัง ว่าจะเดินไม่ได้บอกว่ามีโอกาสหาย แต่ก็ใช้เวลาห้อยคอสลบไปเป็นเดือนเลย จะถามพ่อว่าที่นี้ที่ไหน จำชื่อตัวเองไม่ค่อยได้ ตอนนั้นทำใจไม่ได้” [ID2] จะเห็นได้ว่าการประสบอุบัติเหตุและสูญเสียอวัยวะจนกลายเป็นบุคคลทุพพลภาพ บุคคลได้รับผลกระทบทั้งสภาพร่างกายและจิตใจอย่างมาก

1.2 **ปัจจัยของการเปราะบาง** คือ เหตุการณ์ที่ส่งเสริมการตอบสนองเชิงลบนำไปสู่การปรับตัวที่ไม่เหมาะสมของบุคคล ผู้ให้ข้อมูลหลัก ได้กล่าวถึงสถานการณ์เปราะบางที่เกิดขึ้นในขณะการเข้ารับการรักษาร่างกาย “...มันตรงกับโอลิมปิกตอนที่ผมเป็นนะแล้วเหมือนผมเป็น [qualify (มีคุณสมบัติ): ผู้วิจัย] ก็เลยรู้สึกว่าก็นั่งนอนดูอย่างนี้แล้วต้องใส่ออกซิเจนตลอด ก็นั่งดูที่เขาแข่งโอลิมปิกกันมันต้องเป็นกรีปล่าที่ไปอยู่ในนั้นอะไรอย่างนี้ครับ ก็โอเคครับก็ดาวนมาก” [ID4] จะเห็นได้ว่าการรับรู้ถึงการสูญเสียความสามารถ และสูญเสียอวัยวะหลังจากประสบอุบัติเหตุ ผู้ให้ข้อมูลหลักต้องเผชิญหน้ากับสถานการณ์ที่มีผลกระทบต่อความรู้สึกอย่างไม่สามารถหลีกเลี่ยงได้

2. **ปัจจัยเชิงป้องกันกับความแตกต่างระหว่างบุคคลและสภาพสังคมสิ่งแวดล้อม** มีส่วนช่วยให้บุคคลสามารถประคับประคองจิตใจในการข้ามผ่านภาวะวิกฤติ ซึ่งมีทั้งหมด 2 ประเด็น ได้แก่ 1) สิ่งยึดเหนี่ยวจิตใจ 2) แรงผลักดันและความพยายามที่จะช่วยเหลือตัวเอง

2.1 **สิ่งยึดเหนี่ยวจิตใจ** คือ การค้นหาคุณค่ารอบตัวผ่านวิถีชีวิตของผู้ให้ข้อมูลหลักแต่ละคน ซึ่งผู้ให้ข้อมูลหลัก ได้กล่าวถึง สิ่งยึดเหนี่ยวจิตใจของเขาโดยการใช้ศาสนาเป็นส่วนช่วยในการยอมรับสิ่งที่เกิดขึ้น “ศาสนาเมื่อก่อนก็วนเวียนอยู่กับพวกนี้แหละก่อนหน้านี้ มันก็ช่วยเราได้คือมันเป็นความคิด Standard [Standard (พื้นฐาน) : ผู้วิจัย] พื้นฐานเลยเป็นกรรมเป็นอะไรมันก็ ช่วยเราได้มันถึงมันจะไม่มี หรือว่าอะไรแต่ถ้าเราคิดว่า เป็นกรรมไหมอะไรแบบนี้ เรามันก็ปล่อยมันไป never mind [never mind (ไม่เป็นไร) : ผู้วิจัย] ” [ID1] จะเห็นได้ว่า ผู้ให้ข้อมูลหลักนำหลักการทางศาสนาพุทธในชุดความคิดเรื่องเวรกรรมเข้ามาประยุกต์ใช้และเป็นปัจจัยหนึ่งซึ่งมีส่วนช่วยในการยอมรับความจริง ซึ่งการทำความเข้าใจกับสถานการณ์ที่เผชิญอยู่ เป็นจุดเริ่มต้นในการค้นพบความหมายของตนเองในการทำหน้าที่ในการช่วยเหลือตนเองและสามารถลุกขึ้นมาใช้ชีวิตอีกครั้ง

2.2 **แรงผลักดันและความพยายามที่จะช่วยเหลือตัวเอง** คือ การที่บุคคลเกิดความรู้สึกอัดอั้นใจในการใช้ชีวิตหลังสูญเสียความสามารถในการดูแลตัวเอง นำมาซึ่งแรงผลักดันในการพยายามที่จะช่วยเหลือตัวเองดังที่ ผู้ให้ข้อมูลหลักได้กล่าวถึง แรงผลักดันที่มาจากความต้องการภายในของตนเอง “ด้วยความที่คนอื่นบ่อน

ให้โดยที่มือเรากำไม่ได้ แต่เรารู้สึกว่าไม่ได้เราต้องทำ มันก็เลยทำให้เริ่มที่จะแบบช่วยเหลือตัวเองมากขึ้นใช้แล้วก็แบบ เริ่มที่จะแบบเอาหนึ่งย่างมาดิ่งนิ้วเล่นอย่างนี้ครับ หนึ่งย่างมัดก้วยเตี้ยวนี้แหละ นันแหละครับก้าวแรก” [ID4] จะเห็นว่าการสูญเสียความสามารถที่เคยมี มีส่วนในการกระตุ้นให้บุคคลเกิดการพิสูจน์ความสามารถในตนเองหลังสูญเสียอวัยวะ และนำไปสู่แรงผลักดันในการช่วยเหลือตนเอง

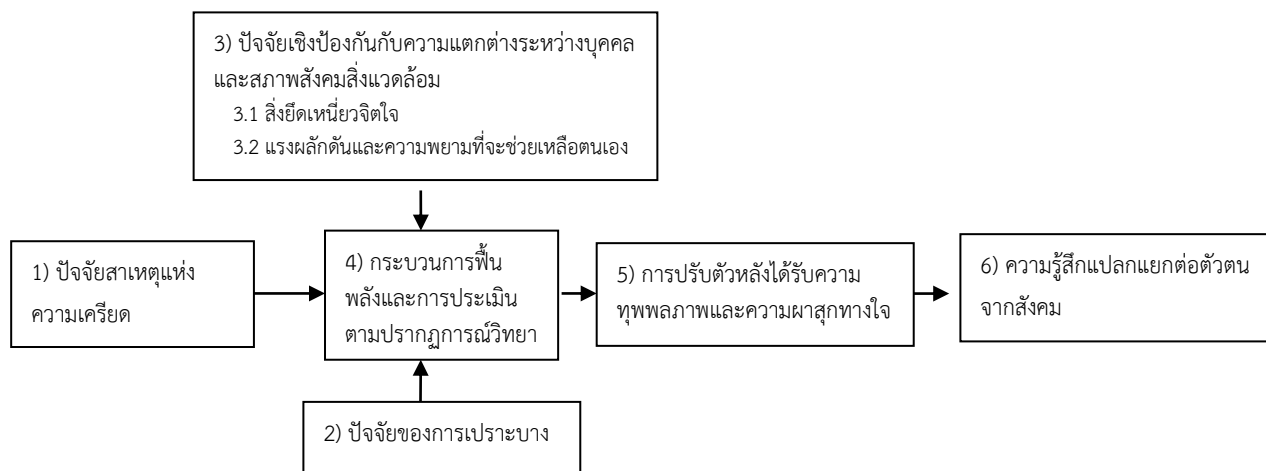
ประเด็นหลักที่ 3 มุมมองใหม่และการเติบโตเชิงบวกหลังได้รับความทุกข์ทรมาน เมื่อบุคคลได้รับการสนับสนุนจากปัจจัยการฟื้นฟูพลังเชิงสาเหตุ ซึ่งจากเดิมที่บุคคลมีมุมมองต่อภาวะวิกฤติดังกล่าวว่าเป็นสิ่งที่ไม่ควรเกิดขึ้นกับตนเอง ได้ส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงต่อมุมมองและลักษณะนิสัยบางประการในตัวบุคคล สืบเนื่องมาจากการที่บุคคลเกิดการตั้งคำถามต่อสิ่งที่ตนเองเผชิญนำไปสู่การยอมรับความจริง จนกระทั่งบุคคลตระหนักถึงคุณค่าต่อตนเอง สิ่งแวดล้อมรอบตัว หลังจากการได้รับความทุกข์ทรมานและทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงลักษณะนิสัยส่วนตัวไปในทิศทางที่ดีขึ้น ซึ่งมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1. กระบวนการฟื้นฟูพลังและการปรับตัวหลังจากได้รับความทุกข์ทรมาน เป็นสิ่งสำคัญที่จะช่วยให้บุคคลข้ามผ่านภาวะวิกฤติและสามารถมองเห็นคุณค่าในตนเองผ่านภาวะวิกฤติดังกล่าว ซึ่งประกอบไปด้วย 2 ประเด็น ได้แก่ 4) กระบวนการฟื้นฟูพลัง 5) การปรับตัวหลังจากได้รับความทุกข์ทรมาน และบูรณาการแบบจำลองการฟื้นฟูพลังเข้ากับแบบจำลองเพื่อความเข้าใจการเติบโตเชิงบวกหลังได้รับความพิการ

1.1 การตั้งคำถามและการยอมรับความจริง คือ ความสามารถส่วนบุคคลในการพัฒนาตนเองหลังได้รับความทุกข์ทรมาน ผ่านกระบวนการตั้งคำถามต่อความสามารถของตนหลังการสูญเสียอวัยวะ ทั้งนี้บุคคลจะมีการปรับตัวที่แตกต่างกันออกไปตามช่วงเวลาและปัจจัยแวดล้อม ซึ่งเมื่อบุคคลเกิดการตระหนักรู้ในตนเอง ยอมรับนำไปสู่การยอมรับความจริงที่เกิดขึ้นต่อตนเองหลังได้รับความทุกข์ทรมาน ดังที่ผู้ให้ข้อมูลหลักได้กล่าวถึงการตั้งคำถามต่อความสามารถของตนหลังการสูญเสียอวัยวะ “เราจะไปทำอะไรไม่ได้เลยหรือมันก็ต้องแค่ข้ามผ่านความอายความเขินอะไรพวกนี้ไปให้ได้ คือมันก็ได้ยากขนาดนั้น คือ แค่เราโอเคกับคำตอบในหัวที่เราคิดมันก็ได้ไปแล้วมันก็ผ่านไปทุกวันทุกวันมันก็แบบเคยชินมาเรื่อยๆเราพัฒนาไปเรื่อยๆ” [ID1] จะเห็นว่า การตั้งคำถามต่อตนเองนำพาให้บุคคลเกิดความเข้าใจต่อความรู้สึกที่เกิดขึ้นภายในจิตใจและยอมรับความรู้สึกเหล่านั้น

1.2 การปรับตัวหลังจากได้รับความทุกข์ทรมาน สอดคล้องกับประสบการณ์ของผู้ให้ข้อมูลหลักดังนี้ “ก็จะเป็นในลักษณะนั้นไปก็เริ่มรู้สึกว่าเออก็มันก็ได้แยะนะ แล้วเริ่มจะสนุกมากขึ้นไปอีกเมื่อเรามีความรู้สึกว่าเราตายไปแล้วตั้งแต่วันที่มันเกิดเหตุ แต่การเกิดใหม่ของเรามันแค่ต้องเรียนรู้บางอย่างเหมือนเด็กเรียนรู้เดินแล้วก็ได้เรียนรู้ว่าเรียกแท็กซี่ทำไงขึ้น BTS ทำไงขึ้นไปเจอฟุตบอลทำไงดีก็ลักษณะนั้น” [ID4] จะเห็นได้ว่า ใน การกลับมาใช้ชีวิตประจำวันหลังได้รับความทุกข์ทรมานนั้น บุคคลเกิดการตีความเชิงปรากฏการณ์จากสถานการณ์ในชีวิตประจำวัน ดังกล่าวเป็นไปในเชิงบวกและมีการพัฒนาการปรับตัวหลังได้รับความทุกข์ทรมาน ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงชุดความคิดของบุคคลที่มีต่อตัวตนเดิมก่อนการสูญเสียความสามารถว่าตัวตนที่เคยสมบูรณ์ของบุคคลได้จากไปทางความรู้สึก ทั้งนี้ตัวตนของเขาหลังจากการสูญเสียความสามารถถือเป็นการเริ่มต้นตัวตนใหม่ ผ่านการเรียนรู้การช่วยเหลือตนเองนำพาให้บุคคลไปสู่การปรับตัวที่เหมาะสม

องค์ความรู้ใหม่

ภาพที่ 1 กระบวนการฟื้นฟูพลังและการประเมินตามปรากฏการณ์วิทยา

จากภาพที่ 1 แสดงให้เห็นถึงสาเหตุและความสัมพันธ์ของทั้ง 3 ปัจจัยหลัก ได้แก่ ปัจจัยสาเหตุแห่งความเครียด , ปัจจัยของการประาบาง , ปัจจัยเชิงป้องกันกับความแตกต่างระหว่างบุคคลและสภาพสังคมสิ่งแวดล้อม ซึ่งทั้ง 3 ปัจจัยนี้นำไปสู่ กระบวนการฟื้นฟูพลังและการประเมินตามปรากฏการณ์วิทยา คือ การค้นหาและทำความเข้าใจปัจจัยหลักทั้ง 3 ประกอบกับอาศัยการประเมินตามปรากฏการณ์วิทยาร่วมในการยอมรับสิ่งที่เกิดขึ้นเพื่อข้ามผ่านภาวะวิกฤติ ซึ่งปัจจัยหลักทั้ง 3 ในแต่ละกรณีศึกษามีความแตกต่างกันออกไปตามเรื่องราวเบื้องหลังของแต่ละบุคคล หลังจากที่บุคคลได้ผ่านการประเมินตามปรากฏการณ์วิทยา แล้วนำไปสู่การปรับตัวหลังได้รับความทุพพลภาพและความผาสุกทางใจปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้น คือ การเติบโตเชิงบวกหลังได้รับความพิการ (Positive Growth Following Acquired Physical Disability) การปรับตัวเชิงบวกหลังได้รับความพิการ ส่งผลให้บุคคลสามารถกลับไปใช้ชีวิตประจำวันในวิถีใหม่ นอกเหนือจากนั้นการข้ามผ่านภาวะวิกฤติได้เปลี่ยนมุมมองของบุคคลที่มีต่อโครงสร้างทางสังคมไปอย่างสิ้นเชิง สืบเนื่องมาจากรูปร่างความคิดเรื่องความสมบูรณ์แบบนั้นได้ทำลายสภาวะการมีอยู่ของตัวบุคคลจึงก่อให้เกิดความรู้สึกแปลกแยก และด้วยการเติบโตเชิงบวกหลังได้รับความพิการ ทำให้บุคคลเข้าใจถึงสภาวะดังกล่าวสามารถเผชิญหน้ากับสิ่งที่เกิดขึ้นผ่านมุมมองเชิงบวกและกลับมามองเห็นคุณค่าในตนเอง นำพาให้บุคคลเข้าใจสภาวะที่เกิดขึ้นภายในจิตใจของตนเพื่อยืนหยัดในการทำตามเป้าหมายของตนและทำเพื่อสังคมได้

อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการศึกษา ผู้วิจัยสามารถอภิปรายผลการศึกษาดังนี้

สาเหตุแห่งความเครียดและความแปลกแยกต่อตัวตนจากสังคม ในประเด็นนี้ผู้วิจัยได้อภิปรายถึงสาเหตุแห่งความเครียดและผลกระทบที่ส่งผลต่อตัวบุคคล ซึ่งสาเหตุแห่งความเครียด คือ การประสบอุบัติเหตุขั้นรุนแรงและสูญเสียอวัยวะ โดยในประเด็นนี้ผู้วิจัยอาศัย แนวคิดความสูญเสียและโศกเศร้า ของ Kubler-Ross และ Engle (1969) ที่ได้กล่าวถึง การตอบสนองของบุคคลหลังจากการสูญเสีย โดยใช้กลไกการป้องกันตัวเองที่เกิดขึ้นเพื่อหลีกเลี่ยงการเผชิญหน้ากับความเจ็บปวด ซึ่งหลังจากการสูญเสียบุคคลไม่สามารถรับมือกับสถานการณ์ที่เกิดขึ้นได้เต็มที่เท่าที่ควร รวมถึงไม่ยอมรับการสูญเสียที่เกิดขึ้น เช่นเดียวกับการศึกษาที่ผ่านมาของ ทิพย์สุดา สำเนียงเสนาะ (2013) ได้ศึกษาเรื่อง “การเผชิญกับภาวะสูญเสียและโศกเศร้า” โดยได้

กล่าวถึง ความสูญเสียที่เกิดขึ้นต่อตัวบุคคลเมื่อบุคคลตกอยู่ในสภาพการณ์ที่ปราศจากสิ่งที่ดีที่เคยมีในชีวิต ไม่
 ว่าจะเป็นการสูญเสียสิ่งภายนอกแม้กระทั่งการสูญเสียอัตมโนทัศน์ซึ่งเป็นสิ่งภายในของบุคคล ผลการ
 ศึกษาวิจัย พบว่า เมื่อเกิดความสูญเสียบุคคลจะผ่านกระบวนการความรู้สึกต่างๆ เช่น ความโกรธ การปฏิเสธ
 การต่อรอง จึงจะสามารถยอมรับความจริงกับสิ่งที่เกิดขึ้นได้ ในส่วนของการวิเคราะห์ผู้วิจัยเล็งเห็นถึง
 ผลกระทบสำคัญที่มาจากการเผชิญหน้ากับภาวะวิกฤติ ซึ่งหลังจากการสูญเสียไม่เพียงแค่อวัยวะที่บุคคลสูญเสีย
 ไป แต่รวมถึงความเป็นตนเองที่ถูกพรากจากส่วนหนึ่งของบุคคล หลังจากการสูญเสียบุคคลได้รับผลกระทบ
 ทั้งด้านจิตใจและร่างกายในขณะการรักษาฟื้นฟูหรือแม้กระทั่งการกลับมาใช้ชีวิตประจำวัน สืบเนื่องมาจากผล
 ของสภาวะที่ตามมาหลังจากการเผชิญหน้าภาวะวิกฤติ คือ Post-Traumatic Stress Disorder เนื่องจากใน
 บางช่วงเวลาเมื่อมีสิ่งกระตุ้นเร้าทำให้ ผู้ให้ข้อมูลหลัก ระลึกถึงเหตุการณ์วิกฤติส่งผลทำให้บุคคลไม่อยู่กับ
 ปัจจุบัน มองโลกในแง่ลบ หรือแม้กระทั่งเกิดความรู้สึกแปลกแยกกับตนเองและสังคม สอดคล้องกับทฤษฎี
 ความแปลกแยกของ Hegel, 1770-1831 ที่ได้กล่าวไว้ว่า สภาวะความแปลกแยกที่เกิดขึ้นของมนุษย์ที่มีต่อ
 ตนเองและโครงสร้างทางสังคมเกิดจากการที่จิตสมบูรณ์ (Absolute Idea) ซึ่งเป็นคำที่ Hegel ใช้แทนความ
 จริงในทัศนะของตน เขามองว่า วัฒนธรรม ภาษา สถาบันทางสังคม เกิดจากจิตสมบูรณ์ของมนุษย์ที่แสดง
 ออกมาในรูปธรรมและกลายมาเป็นหน่วยทางสังคมที่เป็นอิสระจากมนุษย์ ตรงกับประสบการณ์ของผู้ให้ข้อมูล
 หลักที่กล่าวว่า “แบบโอ้ให้สายตาคนมองนี้รู้สึกว่าเขาแบบมองทำไมวะนั่นนั่น แรกๆก็จะมีความรู้สึกนี้
 รู้สึกว่าไม่กล้าแล้ว ไม่กล้าออกไปแต่พอสุดท้ายก็เริ่มรู้สึกว่า สงสัยคุณมีอิทธิพลกับชีวิตเขามั้งเขาก็เลยมอง”
 [ID4] จะเห็นได้ว่า ด้วยโครงสร้างทางสังคมที่หล่อหลอมให้ผู้คนยึดติดกับความสมบูรณ์แบบ จึงทำให้ผู้คน
 สะท้อนความรู้สึกผ่านการแสดงท่าทาง จนกระทั่งผู้ให้ข้อมูลหลักสามารถรับรู้ความรู้สึกได้จากการกระทำ
 ดังกล่าว ด้วยเหตุนี้จึงทำให้ผู้ให้ข้อมูลหลักเกิดความความรู้สึกแปลกแยกต่อตนเองและสังคม สืบเนื่องจากฐาน
 ความคิดเรื่องความสมบูรณ์แบบนั้นได้ทำลายสภาวะการมีอยู่ของตัวบุคคลจึงก่อให้เกิดความรู้สึกแปลกแยก

ปัจจัยเชิงป้องกันและกระบวนการฟื้นฟู

ปัจจัยเชิงป้องกัน จากการวิจัยพบว่า หลังจากที่คุณประสบอุบัติเหตุขั้นรุนแรงจนกระทั่งสามารถ
 ช่วยเหลือตนเองได้ในระดับหนึ่ง ในช่วงระยะเวลาดังกล่าวบุคคลต้องอาศัยปัจจัยเชิงป้องกัน เพื่อสนับสนุนให้
 บุคคลเกิดการพัฒนาเปลี่ยนแปลงทางด้านสภาพร่างกายและจิตใจให้เป็นไปในทิศทางที่ดีขึ้น สอดคล้องกับ
 Woodgate (1999) ที่ได้กล่าวว่า ปัจจัยเชิงป้องกันมีส่วนช่วยในการส่งเสริมความยืดหยุ่นในการเรียนรู้ผ่าน
 ประสบการณ์ที่ยากลำบากและช่วยทำให้บุคคลสามารถพัฒนาตนเองเพื่อข้ามผ่านภาวะวิกฤติได้ด้วยมุมมองเชิง
 บวกซึ่งสอดคล้องกับประสบการณ์ของผู้ให้ข้อมูลหลักดังนี้ “เรารู้สึกว่าต่อให้เราไม่เป็นอย่างนี้เราก็ต้องทำหน้าที่
 ตัวเอง แต่เพียงแคใครไปอยู่จุดนั้นนะ จุดที่รู้ตัวว่าตัวเองพิการมันคงคิดถึงคำนี้ยาก แต่ผมโชคดีมากที่วันนั้นคุย
 กับลุงคนนั้น โดยที่มันไม่ได้มีอะไรที่เป็นบทสนทนาพิเศษเลยแต่มันสะกิดให้เราเห็นว่าเราก็ก็น่าจะสู้
 ต้านไม่ลู่ก็ทำงานทำงานเสร็จลู่ก็กลับบ้านหาลูก เออลุงก็มาทำงานทำหน้าที่ลู่” [ID4]

การฟื้นฟู Woodgate (1999) ได้กล่าวว่า การฟื้นฟูมาจากความสามารถของบุคคลในการ
 พัฒนาไปในทิศทางที่ดีขึ้น ผ่านมุมมองเชิงบวกแม้ตกอยู่ภายใต้สถานการณ์ที่ยากลำบาก ซึ่งภายใต้การฟื้นฟู
 การวิจัยพบว่า กระบวนการฟื้นฟูเริ่มต้นด้วยการตั้งคำถามต่อสิ่งที่เกิดขึ้นภายในจิตใจของบุคคลที่มีต่อตนเอง
 ในช่วงระยะเวลาที่แตกต่างกันออกไป ตั้งแต่การได้รับรู้ข้อเท็จจริงเกี่ยวกับระดับความรุนแรงของการสูญเสีย
 จนกระทั่งการรักษาฟื้นฟูร่างกาย ซึ่งบุคคลมักมีคำถามที่เกิดขึ้นต่อเหตุการณ์และต่อตนเองนำไปสู่การทำความเข้าใจ
 เข้าใจในสถานการณ์ที่เป็นอยู่ จะเห็นได้ว่าช่วงเวลาของการตั้งคำถามนั้นบุคคลตกอยู่ภายใต้สถานการณ์ที่มีแรง
 กดดันและอยู่ในสภาวะเปราะบางซึ่งสอดคล้องกับประสบการณ์ของผู้ให้ข้อมูลหลักดังนี้ “ใช้มันก็เหมือนเราคุย

กับตัวเองก็นิวชาดแล้วอะไรยังงี้แล้วเราจะไปทำอะไรไม่ได้เลยหรอ มันก็ต้องแค่ข้ามผ่านความอายความเขินอะไรพวกนี้ไปให้ได้ คือมันก็ไม่ได้ยากขนาดนั้น คือ แค่เราโอเคกับคำตอบในหัวที่เราคิดมันก็ไปได้แล้วมันก็ผ่านไปทุกวันทุกวันมันก็แบบเคยชินมาเรื่อยๆเราพัฒนาไปเรื่อยๆจนเราไม่ได้คิดถึงมันแล้ว” [ID1] เชื่อมโยงกับแนวคิดของ T. Elliott, M. Kurylo, & P. Rivera (2002) ที่ได้ศึกษาและพัฒนาแบบจำลองเพื่อความเข้าใจการเติบโตเชิงบวกหลังได้รับความพิการ ซึ่งได้กล่าวถึง กระบวนการทางปรากฏการณ์วิทยาและการประเมิน ที่มุ่งเน้นไปในเรื่องของ การรับรู้และการประเมินของบุคคลหลังได้รับความทุพพลภาพ ผลการวิจัยพบว่า บุคคลที่มีการปรับตัวจะมีการตระหนักรู้ในตนเองทำให้สามารถควบคุมสิ่งที่เกิดขึ้นภายในจิตใจ แทนการพยายามที่จะควบคุมสถานการณ์ภายนอก

การปรับตัวหลังจากได้รับความทุพพลภาพ

การปรับตัวหลังได้รับความทุพพลภาพเป็นผลมาจากความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยใน แบบจำลองการฟื้นฟูพลังที่ใช้กับผู้ป่วยมะเร็งในวัยรุ่น ของ Woodgate (1999) ได้กล่าวถึง การตอบสนองทางอารมณ์ของบุคคลที่มีทั้งการตอบสนองทั้งเชิงบวกและเชิงลบ โดยในการข้ามผ่านภาวะวิกฤติบุคคลอาศัยปัจจัยเชิงป้องกันและปัจจัยเปราะบางควบคู่กันในการฟื้นฟูพลัง เนื่องจากการประสบภาวะวิกฤติดังกล่าวทำให้บุคคลได้ทบทวนตนเองและมองเห็นลักษณะนิสัยบางอย่างที่ควรเปลี่ยนแปลง ด้วยเหตุนี้จึงทำให้บุคคลเข้าใจความหมายในชีวิตบางอย่างในตนเองและนิยามตนเองผ่านมุมมองใหม่ โดยหลังจากที่บุคคลได้เกิดการตระหนักรู้ในตนเองจะมีการเติบโตในเชิงบวกและมีการปรับตัวที่ดีขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับประสบการณ์ของผู้ให้ข้อมูลหลักดังนี้ “จริงมันอยู่ที่กระบวนการคิดมากกว่าถ้าเราคิดไม่ได้เราก็อยู่ไม่ได้มันเหมือนไม่ได้ผลักตัวเองขึ้นมาอะ มันก็เหมือนอยู่ปกติแหละ มันก็ค่อยๆยอมรับได้ของมันเอง...” [ID1]

ปรากฏการณ์ดังกล่าวเรียกว่า การเติบโตเชิงบวกหลังได้รับความพิการ (Positive Growth Following Acquired Physical Disability) คือ พัฒนาการทางด้านจิตใจและร่างกายหลังจากการประสบกับภาวะวิกฤติ โดยอาศัยปัจจัยภายในตัวบุคคลและปัจจัยสิ่งแวดล้อมภายนอก ในการสนับสนุนการข้ามผ่านภาวะวิกฤติและส่งเสริมให้บุคคลเกิดการเติบโตเชิงบวกหลังได้รับความพิการ จะเห็นได้ว่าการปรับตัวหลังได้รับความทุพพลภาพ ในแบบจำลองแนวคิดการฟื้นฟูพลัง ของ Woodgate (1999) และแบบจำลองเพื่อความเข้าใจการเติบโตเชิงบวกหลังได้รับความพิการ ของ T. Elliott, M. Kurylo, & P. Rivera (2002) มีความเชื่อมโยงกันเนื่องจากกระบวนการทางปรากฏการณ์วิทยาและการประเมินสะท้อนถึงวิธีคิดของบุคคลในการตีความสถานการณ์ผ่านมุมมองในเชิงบวก ซึ่งหลังจากที่บุคคลได้เข้ารับการรักษาร่างกายสามารถช่วยเหลือตนเองได้และทำตามเป้าหมายของตนเองได้ เมื่อนั้นบุคคลจะมองเห็นศักยภาพในตนเองและรู้สึกมีคุณค่าในตนเองอีกครั้ง

สรุป

ผลการวิจัยที่ได้รับตามวัตถุประสงค์ คือ กระบวนการฟื้นฟูพลังนำไปสู่การข้ามผ่านภาวะวิกฤติของบุคคลที่ประสบอุบัติเหตุขั้นรุนแรงและสูญเสียอวัยวะจนกลายเป็นบุคคลทุพพลภาพ ซึ่งสามารถแบ่งเป็น 5 ประเด็นหลัก ได้แก่ สาเหตุแห่งความเครียด ปัจจัยของการเปราะบาง ปัจจัยเชิงป้องกัน การฟื้นฟูพลัง และการปรับตัวหลังได้รับความทุพพลภาพ ประเด็นหลักดังกล่าวมีผลเชื่อมโยงกันจนนำไปสู่กระบวนการฟื้นฟูพลัง โดยเริ่มจาก การรับรู้ข้อเท็จจริงเกี่ยวกับการรักษาร่างกายและระดับความรุนแรงของการสูญเสียอวัยวะ นำไปสู่การทำความเข้าใจปัจจัยของการเปราะบางและปัจจัยเชิงป้องกันของตน ซึ่งทั้ง 2 ปัจจัยนี้มีผลต่อกระบวนการฟื้นฟูพลัง เพราะเมื่อบุคคลสามารถทำความเข้าใจสิ่งที่เกิดขึ้นกับตนเองและยอมรับสิ่งที่เกิดขึ้น บุคคลก็จะมีแนวโน้ม

ในการปรับตัวไปในทิศทางที่ดี ในทางกลับกันหากบุคคลไม่สามารถทำความเข้าใจปัจจัยของการเปราะบางและปัจจัยเชิงป้องกันของตนได้ อาจจะทำให้เกิดความยากลำบากในการทำ ความเข้าใจตนเองและจะมีการปรับตัวไปในทางที่ไม่พึงประสงค์ ด้วยเหตุนี้กระบวนการฟื้นฟูจึงเป็นกระบวนการสำคัญในการช่วยให้บุคคลก้าวข้ามผ่านภาวะวิกฤติได้ จากเดิมที่บุคคลไม่สามารถรับมือกับสิ่งที่เกิดขึ้นได้และมีการปรับตัวทางด้านจิตใจและร่างกายเป็นไปในทิศทางที่ไม่พึงประสงค์ การฟื้นฟูจะช่วยทำให้บุคคลสามารถพัฒนาตนเองทั้งด้านจิตใจและร่างกายไปในทิศทางที่ดีขึ้น เนื่องจากบุคคลมีการประเมินสถานการณ์หลังจากที่ได้รับ ความทุกข์ทรมาน โดยการตั้งคำถามกับสิ่งที่เกิดขึ้นต่อตนเอง การตั้งคำถามมีส่วนช่วยให้บุคคลเกิดความตระหนักรู้ในตนเองนำไปสู่การทำความเข้าใจและสามารถควบคุมสิ่งที่เกิดขึ้นภายในจิตใจได้อย่างแท้จริง

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

1.1 สำหรับบุคคลทั่วไปที่ได้อ่านงานวิจัยชิ้นนี้ เรื่องราวเบื้องหลังของผู้ให้ข้อมูลหลักเปรียบเสมือนปรากฏการณ์หนึ่งที่น่าจะเป็นตัวอย่างในการสะท้อนความรู้สึก ความคิด อารมณ์ ซึ่งนำไปสู่กระบวนการฟื้นฟูของผู้ให้ข้อมูลให้ข้อมูลหลัก และอาจเป็นแรงผลักดันให้ผู้ที่กำลังเผชิญหน้ากับปัญหาและอุปสรรคสามารถนำมาปรับใช้กับสถานการณ์ที่ตนกำลังเผชิญอยู่ได้

1.2 สำหรับการนำไปใช้ในวิชาชีพจิตวิทยาการปรึกษานั้น ผลการศึกษาครั้งนี้จะช่วยให้ นักจิตวิทยาการปรึกษา เห็นถึงแนวทางการให้การปรึกษากลุ่มบุคคลเปราะบาง และงานวิจัยชิ้นนี้ยังแสดงให้เห็นถึงกระบวนการฟื้นฟูรวมถึงปัจจัยที่มีผลต่อการข้ามผ่านภาวะวิกฤติ หากนักจิตวิทยาการให้การปรึกษาสามารถเข้าใจถึงปัจจัยและกระบวนการดังกล่าว จะเป็นประโยชน์ต่อกลุ่มบุคคลเปราะบางเป็นอย่างมาก เนื่องจากจะช่วยให้ นักจิตวิทยาเข้าใจถึงสภาพปัญหา และค้นหาแนวทางการแก้ไขปัญหาร่วมกับกลุ่มบุคคลเปราะบางได้อย่างมีประสิทธิภาพ

1.3 การนำผลการศึกษาไปใช้กับสังคม จากผลการศึกษาแสดงให้เห็นถึงความแปลกแยกต่อตนเองและต่อสังคมของผู้ให้ข้อมูลหลัก เป็นผลมาจากทัศนคติที่ยึดเอาความสมบูรณ์แบบของร่างกายเป็นมาตรฐานหลักของสังคม ดังนั้นการช่วยเหลือตนเองของบุคคลทุกสภาพจึงเป็นไปได้ยาก เนื่องจากโครงสร้างทางสังคมไม่เอื้อต่อการดำเนินชีวิตประจำวันของกลุ่มบุคคลทุกสภาพ ด้วยเหตุนี้หากสังคมพยายามทำความเข้าใจไม่ยึดติดกับมาตรฐานความสมบูรณ์แบบของร่างกาย และเปิดพื้นที่ให้บุคคลทุกสภาพแสดงความสามารถของตน นับว่าเป็นการเปิดโอกาสให้บุคคลทุกสภาพได้ดึงศักยภาพที่ตนมีอยู่ออกมาใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุด

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

2.1 สามารถนำไปศึกษากลุ่มบุคคลที่มีความเปราะบางด้านอื่น

2.2 สามารถนำไปศึกษาในมิติที่หลากหลายหรือตัวแปรอื่นๆ ที่มีความเชื่อมโยง เช่น การติตรา ความแปลกแยก

2.3 สามารถเป็นแนวทางสำหรับนักจิตวิทยาการปรึกษาในการให้การปรึกษากับกลุ่มบุคคลที่มีความเปราะบาง

References

- Elliott, T., & Kurylo, M. (2000). Hope over disability: Lessons from one young woman's triumph. In C. R. Snyder (Ed.), *The Handbook of Hope : Theory, measures, and applications* (pp. 373-386). New York: Academic Press.

- Kelman, Herbert C. (1967). *Attitude change in compliance, identification and internalization: Three process of attitude change*. New York, NY: John Wiley & Sons.
- Kuber-Ross, E. and Kesster, D., 2007, *On grief and grieving*, Scribner Book Company, New York.
- Luthans, F., Avey. J. B., Avolio, B. J., & Norman, S. M. (2007). *Positive Psychological Capital: Measurement and relationship with Performance and satisfaction*. Personnel Psychology, 541-572.
- Martin Seligman. (2000). “*Positive Psychology : An Introduction*”. American Psychologist. 55(1) 5-14.
- Patterson, J. M. (2004). *Integrating family resilience and family stress theory*. Journal of marriage and family, 64(2), 349-360.
- Rogers, R. (1974). *In Retrospect : Forty Six Years*. American Psychologist, 29:115-123.
- Rutter M (1987) . *Psychosocial Resilience and Protective Mechanisms*. Am J Orthopsychiatry 57: 316-331.
- Snyder, C. R. (2002). *Hope Theory: Rainbows in the mind*. Psychological Inquiry, 13, 249-275.
- Woodgate RL (1999) . *Conceptual Understanding of Resilience in the Adolescent with Cancer : part I*. J Pediatr Oncol Nurs 16: 35-43.

รูปแบบการยกระดับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุโดยใช้กลยุทธ์ทางโหราศาสตร์
ในอำเภอนครชัยศรี จังหวัดนครปฐม

MODEL TO IMPROVE THE QUALITY OF LIFE FOR THE ELDERLY BY USING ASTROLOGICAL
STRATEGIES IN NAKHON CHAI SI DISTRICT, NAKHON PATHOM PROVINCE

พระครูโกวิทสมุทรการ

Phrakhrukowitsutakarn

มหาวิทยาลัยปทุมธานี

Pathumthani University

cio.pravit@gmail.com

Received 21 July 2022; Revised 11 October 2022; Accepted 11 October 2022.

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีเป็นการศึกษาวิจัยแบบผสมวิธี ระหว่างการวิจัยเชิงคุณภาพและการวิจัยเชิงปริมาณ ใช้แนวคิดเกี่ยวกับความเชื่อเกี่ยวกับดวงชะตา พฤติกรรมในทางจิตวิทยา และแนวคิดเกี่ยวกับคุณภาพชีวิตเป็นกรอบการวิจัย พื้นที่วิจัย คือ อำเภอนครชัยศรี จังหวัดนครปฐม กลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้สูงอายุในเขตอำเภอนครชัยศรี จังหวัดนครปฐม จำนวน 400 คน ใช้วิธีคัดเลือกแบบแบ่งชั้นอย่างเป็นสัดส่วน โดยเบื้องต้นทำการสุ่มกลุ่มตัวอย่าง โดยการสุ่มตัวอย่างด้วยวิธีการสุ่มอย่างง่าย จากนั้นจึงทำการสุ่มตัวอย่างด้วยวิธีการสุ่มอย่างเป็นระบบ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยมี 2 ชนิด คือ 1) แบบสัมภาษณ์ 2) แบบสอบถาม วิเคราะห์ข้อมูลโดยส่วนการวิจัยเชิงปริมาณ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลประกอบด้วยค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ยและค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และวิธีการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณ การวิจัยเชิงคุณภาพ ใช้วิเคราะห์เนื้อหาแล้วเขียนบรรยายเชิงพรรณนาผลการวิจัยพบว่า

1) ผู้สูงอายุในอำเภอนครชัยศรี จังหวัดนครปฐม มีคุณภาพชีวิตโดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.12 และเมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ระดับคุณภาพชีวิตด้านสภาพอารมณ์ที่ดีอยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.25 รองลงมา คือ ด้านความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.17 และน้อยที่สุดได้แก่ ด้านการพัฒนาตัวเอง อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.04 2) ผู้สูงอายุในอำเภอนครชัยศรี จังหวัดนครปฐม มีความเชื่อเรื่องดวงชะตา โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.12 และเมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านดวงชะตาขึ้นอยู่กับความเพียรพยายามอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.14 รองลงมา ด้านดวงชะตาขึ้นอยู่กับกฎแห่งกรรม และด้านดวงชะตาขึ้นอยู่กับกฎ แห่งกรรมและกาลเวลาผสมผสานกัน อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.12 และน้อยที่สุดได้แก่ ด้านดวงชะตาขึ้นอยู่กับกาลเวลา อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.11

คำสำคัญ: คุณภาพชีวิต, กลยุทธ์, โหราศาสตร์

Abstract

This research paper is a mixed method research study between qualitative research and quantitative research. Apply the concept of horoscope beliefs. behavior in psychology and the concept of quality of life as a research framework, research area is Nakhon Chaisri District. Nakhon Pathom Province The sample group was the elderly in Nakhon Chaisri District. Nakhon Pathom Province of 400 people using a stratified selection method. (Proportional Stratified Random Sampling). The sampling was done by a simple random sampling method, and then randomized by a Systematic Random Sampling. There are 2 types of research tools used in this research, namely 1) interview form 2) questionnaire to analyze the data. by the quantitative research section, the statistics used to analyze the data consisted of percentage values. Mean and Standard Deviation and multiple regression analysis methods qualitative research used to analyze content and write a descriptive description. The findings of the research were found as follows:

1) Elderly people in Nakhon Chai Si District Nakhon Pathom Province overall quality of life at a high level the mean was 4.12 and when considering each aspect, it was found that the level of quality of life in terms of emotional well-being was at the highest level. with an average of 4.25, followed by interpersonal relationships at a high level having a mean of 4.17 and the least self-development at a high level has a mean of 4.04 2) Elderly people in Nakhon Chai Si District Nakhon Pathom Province There is belief in horoscope as a whole, it is at a high level. The mean was 4.12 and when considering each aspect, it was found that the horoscope aspect depends on the effort at a high level. with an average of 4.14, followed by horoscopes depending on the law of karma and the horoscope side depends on the rules. of karma and time are blended together at a high level The mean is 4.12 and the least is the horoscope side depends on the time. at a high level the mean is 4.11.

Keywords: administration, social work, community leaders.

บทนำ

การกำเนิดของโหราศาสตร์ในแง่ของจิตวิทยาแล้วเชื่อว่ามนุษย์ทุกคนไม่ว่าผู้หญิงหรือ ผู้ชายเหมือนกันหมด มีความอยากเข้าใจตนเองมากขึ้น อยากคาดคะเนตนเองมากขึ้นซึ่งความอยาก ของมนุษย์เป็นปัจจัยภายใน เกิดความสับสนวุ่นวายในชีวิตส่วนตัว ชีวิตการงาน และอนาคต (सानิต สิริวิศิษฐ์กุล, 2535: 60) ผู้ใช้บริการจากโหราจารย์ส่วนใหญ่มีปัจจัยในด้านนี้ คือ ต้องการทราบ ความเป็นไปในอนาคต อยากทราบว่า อนาคตข้างหน้ามีปัญหาอุปสรรคหรือความเจริญอย่างไร หรือไม่ เพื่อจะได้หาวิธีป้องกันหรือแก้ไขได้ถูกต้อง ในโหราศาสตร์ไทยว่าเป็นความเชื่อที่มีแนวคิด มาจากความเชื่อเชิงอภิปรายที่มีต่อโลกของบุคคลนั้น การที่มีความเชื่อว่าชีวิตของเราถูกกำหนด มาแล้ว ทำให้เชื่อถือคำทำนายเหมือนประกาศิตที่จะต้องเป็นอย่างนั้น หลีกเลียงไม่ได้ส่วนความเชื่อ โหราศาสตร์อีกประการหนึ่งคือความเชื่อในอำนาจของดวงดาวที่ดลบันดาลให้เกิดขึ้นได้กับมนุษย์ (ณฤดี วิวัชรุริ, 2554) ซึ่งโหราศาสตร์ไทยนั้นมี เอกลักษณ์เฉพาะตน โดยนำหลักความเชื่อในเรื่องของสิ่งศักดิ์สิทธิ์เข้ามาเกี่ยวข้องด้วยซึ่งแบ่งเป็น 3 ประเภท คือ 1) ภาควิชาการคำนวณ เป็นเรื่องของการคำนวณ

ตัวเลข การนับตัวเลข และกฎเกณฑ์ในเรื่อง ของการหาตำแหน่งของดวงดาวต่างๆ เช่น กฎเกณฑ์ในการผูกดวง โดยใช้คัมภีร์หรือตำรา เป็นต้น หลักในการพยากรณ์ เช่น คัมภีร์สุริยาตร์เป็นคัมภีร์สำหรับคำนวณหาจุดเถลิงศก วัน ยาม ราศี เป็นต้น 2) ภาควิชาการเป็นเรื่องของการเชื่อมโยงกฎเกณฑ์โดยการตีความและเชื่อมโยง ความหมายออกเป็นลักษณะของคำทำนาย อาจแบ่งออกเป็น 3 ลักษณะ คือ 1)การพยากรณ์ในด้านอดีต 2)การ พยากรณ์ในด้านปัจจุบัน 3) การพยากรณ์ในด้านอนาคต และภาคพิธีเป็นการนำหลักของไสยศาสตร์ เข้ามา เกี่ยวข้องด้วยหรือเรียกว่า พิธีสะเดาะเคราะห์ โดยนำพิธีกรรมทั้งของพราหมณ์กับพระพุทธศาสนา มาประสมกัน เพื่อให้เกิดศรัทธากับผู้มารับบริการเอง สำหรับพระสงฆ์นั้นใช้อุกฤษดิ์ ไม่ดี เพื่อ นำไปประกอบพิธีกรรมทาง ศาสนาด้วย

ดังนั้น อาจกล่าวได้ว่า วิชาโหราศาสตร์ลัทธิสังคัมไทยนั้น แยกจากกันไม่ออก ทุกระยะเวลา การดำเนิน ชีวิตของบุคคลหรือทุกวันเวลาของเหตุการณ์บ้านเมืองที่เกี่ยวกับการดำรงอยู่ของสรรพ สิ่งทั้งหมดที่เกี่ยวข้อง กับชีวิต โหราศาสตร์จะนำมาใช้อย่างเข้มงวดกวัดขันสำหรับคนสมัยโบราณ (ซิเซโร, 2534 : 74) โดยแสดงออก ในรูปของพิธีกรรมความเชื่อและวัฒนธรรมประเพณี ตั้งแต่เกิด จนกระทั่งตาย สังคมไทยที่มีคติความเชื่อเช่นนี้ จะอยู่คู่กับสังคมไทยตลอดไป ถึงแม้บางคนอาจจะ ไม่เชื่อถือในเรื่องผี แต่ก็ยังประกอบพิธีกรรมที่โหราจารย์เป็นผู้กำหนด เพราะสิ่งเหล่านี้ไม่สามารถ พิสูจน์ได้ด้วยกฎเกณฑ์ทางวิทยาศาสตร์แต่ต้องอาศัยเวลาเป็นเครื่อง พิสูจน์และความฉลาดของคน สมัยก่อนคือการรู้จักผสมผสานความเชื่อที่มีอยู่เดิมกับความเชื่อใหม่ อันได้แก่ พระพุทธศาสนา จึงทำให้เกิดวัฒนธรรม ประเพณี อันเป็นเอกลักษณ์เฉพาะของสังคมไทย ถึงกระนั้น โหราศาสตร์ เปรียบเสมือนดาบสองคม มีทั้งแง่ดีและแง่ร้าย ถ้าเข้าใจถึงแก่นแท้ของโหราศาสตร์หรือเป้าหมาย หลักของโหราศาสตร์ได้บุคคลนั้นสามารถนำโหราศาสตร์ไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้แต่ บางคนที่มีความ เชื่อที่ผิดหลักของวิชาโหราศาสตร์ โดยนำไปเกี่ยวข้องลัทธิไสยศาสตร์ เช่น การ สะเดาะเคราะห์ เป็นต้น ซึ่งอาจมี ความเชื่อว่าอิทธิพลดวงดาวสามารถกำหนดโชคชะตามนุษย์ให้ เป็นไปตามที่กำหนด เรียกว่า พรหมลิขิตหรือ ดาราลิขิต บุคคลนั้นจึงปล่อยชีวิตให้เป็นไปตาม ยถากรรม ไม่ชวนขวยฉวยโอกาสเมื่อมีโชควาสนา และไม่ พยายามหลีกเลี่ยงแก้ไขเหตุการณ์ร้ายๆ ที่ จะเกิดขึ้นให้บรรเทาเบาบางลง ทั้งนี้เมื่อบุคคลได้ทำการดูดวงแล้วมี การเปลี่ยนแปลงเจตคติโดย อาศัยความรู้ถ้ามีความรู้ความเข้าใจดี เจตคติก็จะเปลี่ยนแปลง และเมื่อเจตคติ เปลี่ยนแปลงแล้วจึงจะ มีการยอมรับโดยการปฏิบัติหรือการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม ทั้งความรู้ ทักษะ และ พฤติกรรม มี ความสัมพันธ์เชื่อมโยงกัน ดังนั้นในการที่ต้องการให้บุคคลยอมรับหรือปฏิเสธสิ่งใด จึงต้อง พยายามเปลี่ยนทัศนคติเสียก่อน โดยการให้ความรู้ลัทธิบุคคลนั้น โดยสามารถจำแนกความสัมพันธ์ ระหว่าง ความรู้เจตคติ และพฤติกรรม ได้ 4 ประการ 1)เจตคติเป็นตัวกลางที่ทำให้เกิดการเรียนรู้ และการปฏิบัติ ดังนั้น ความรู้มีความสัมพันธ์กับเจตคติ และมีผลต่อการปฏิบัติ 2)ความรู้และเจตคติมี ความสัมพันธ์กัน และทำให้เกิด การปฏิบัติตามมา 3)ความรู้และทัศนคติต่างก็ทำให้เกิดการปฏิบัติได้ โดยที่ความรู้และเจตคติ ไม่จำเป็นต้องมี ความสัมพันธ์กัน 4)ความรู้มีผลต่อการปฏิบัติทั้งทางตรง และทางอ้อม (ดาร์เรศ ภาคโฮสธ, 2542 : 27)

ทั้งนี้ สังคมไทยปัจจุบันกำลังเข้าสู่สังคมผู้สูงวัย หรือสังคมผู้สูงอายุ ซึ่งองค์การสหประชาชาติ (United Nations : UN) ได้แบ่งระดับการเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุเป็น 3 ระดับ คือ 1)ระดับการก้าวเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ (Aging society) หมายถึง สังคมหรือประเทศที่มีประชากรอายุ 60 ปีขึ้นไปมากกว่าร้อยละ 10 ของประชากร ทั้งประเทศ หรือ มีประชากรอายุตั้งแต่ 65 ปีมากกว่าร้อยละ 7 ของประชากรทั้งประเทศ แสดงว่าประเทศนั้น กำลังเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ 2) ระดับสังคมผู้สูงอายุโดยสมบูรณ์ (Aged society) หมายถึง สังคมหรือประเทศที่มี ประชากรอายุ 60 ปีขึ้นไปมากกว่าร้อยละ 20 ของประชากร ทั้งประเทศหรือมีประชากรอายุตั้งแต่ 65 ปี มากกว่าร้อยละ 14 ของประชากรทั้งประเทศ แสดงว่า ประเทศนั้นเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุโดยสมบูรณ์ 3)ระดับ สังคมผู้สูงอายุอย่างเต็มที่ (Super-aged society) หมายถึงสังคมหรือประเทศที่มีประชากรอายุ 65 ปีขึ้นไป

มากกว่าร้อยละ 20 ของประชากรทั้งประเทศ แสดงว่าประเทศนั้นเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุอย่างเต็มที่ สรุปได้ว่าสังคมสูงวัย หมายถึง การที่สังคมหรือประเทศมีจำนวนประชากรอายุ 60 ปีขึ้นไปมากกว่าร้อยละ 10 ของประชากรทั้งหมดหรือ มีจำนวนประชากรอายุ 65 ปีขึ้นไปมากกว่าร้อยละ 7 โดยแบ่งออกเป็น 3 ระดับ ได้แก่ 1)สังคมสูงวัย (Aged society) 2)สังคมสูงวัยอย่างสมบูรณ์ (Complete aged society) และ3)สังคมสูงวัยระดับสุดยอด (Super aged society) ซึ่งผู้สูงวัยจะมีคุณภาพชีวิตที่ดีหรือไม่นั้น มีดัชนีชี้วัดหลายประการ คือ 1)สภาพอารมณ์ที่ดี 2)ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล 3)สภาพความเป็นอยู่ที่ดี 4)การพัฒนาตนเอง 5) สภาพร่างกายที่ดี 6)การตัดสินใจด้วยตนเอง 7)การรวมกลุ่มทางสังคม 8)สิทธิตามกฎหมาย (Schalock, L. R. 2004 : 203-216) และเมื่อได้มีการนำโหราศาสตร์มาใช้กับผู้สูงวัยซึ่งจะเป็นกลุ่ม คนส่วนใหญ่ในอนาคตจึงเป็นเรื่องที่จำเป็นอย่างยิ่ง ไม่สามารถที่จะมองข้ามได้

ด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัยเห็นว่าควรมีการศึกษาวิจัยในเรื่อง รูปแบบการยกระดับคุณภาพชีวิตของ ผู้สูงอายุโดยใช้กลยุทธ์ทางโหราศาสตร์ในอำเภอนครชัยศรี จังหวัดนครปฐม โดยจะศึกษาสภาพ ปัญหา อุปสรรค ตลอดจนแนวคิด ทฤษฎี เพื่อเป็นประโยชน์แก่ชุมชน สังคมและประเทศชาติสืบต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

- 1.เพื่อศึกษาความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักโหราศาสตร์ที่มีต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในอำเภอนครชัยศรี จังหวัดนครปฐม
- 2.เพื่อศึกษาคุณค่าเชิงจริยธรรมทางโหราศาสตร์ที่มีต่อคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในอำเภอนครชัยศรี จังหวัดนครปฐม
- 3.เพื่อศึกษารูปแบบการยกระดับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุโดยใช้กลยุทธ์ทางโหราศาสตร์ในอำเภอนครชัยศรี จังหวัดนครปฐม

สมมติฐานการวิจัย

ความเชื่อเกี่ยวกับดวงชะตา ประกอบด้วย 1) ดวงชะตาขึ้นอยู่กับความเพียร พยายาม 2) ดวงชะตาขึ้นอยู่กับกฎแห่งกรรม 3)ดวงชะตาขึ้นอยู่กับกาลเวลา 4)ดวงชะตาขึ้นอยู่กับกฎแห่งกรรมและกาลเวลาผสมผสานกัน มีอิทธิพลต่อคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ

การทบทวนวรรณกรรม

การศึกษาวิจัยเรื่อง “รูปแบบการยกระดับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุโดยใช้กลยุทธ์ทางโหราศาสตร์ในอำเภอนครชัยศรี จังหวัดนครปฐม” ผู้วิจัยได้ทบทวนแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องจากเอกสารวารสาร หนังสือ ตำราทางวิชาการโดยมีตามลำดับขั้นตอน ดังนี้

1. แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับโหราศาสตร์

โหราศาสตร์เป็นศาสตร์ชนิดหนึ่งที่มีความนิยมกันมาหลายสมัยและดำรงถาวรอยู่ในสังคมปัจจุบัน โหราศาสตร์เป็นที่พึงทางจิตใจของคนที่มีความวิตกกังวลใจ ทุกข์ใจ ช่วยแก้ไขปัญหาคความคับข้องทางจิตใจให้ลุล่วงไปได้ด้วยดี โหราศาสตร์เป็นทั้งศาสตร์และศิลป์ เป็นจิตวิทยาที่มีความสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมต่างๆ ทางธรรมชาติ การพยากรณ์เป็นการคาดคะเนทางคณิตศาสตร์ส่งผลต่อการดำเนินชีวิตมนุษย์ทั้งทางบวกและทางลบ โหราศาสตร์เป็นศาสตร์ที่ว่าด้วยการพยากรณ์ความเป็นไปของโลกและสิ่งมีชีวิตบนโลกโดยอาศัยปรากฏการณ์โคจรของดวงดาว และมีการรวบรวมเป็นสถิติเพื่อเป็นข้อมูลในการพยากรณ์สิ่งต่างๆ ที่อยู่กฎเกณฑ์เดียวกัน ฤกษ์ดี วิวัชฎี (2554) อธิบายความเชื่อในโหราศาสตร์ไทยว่าเป็นความเชื่อที่มีแนวคิดมาจาก

ความเชื่อเชิงอภิปรายที่มีต่อโลกของบุคคลนั้น การที่มีความเชื่อว่าชีวิตของเราถูกกำหนดมาแล้ว ทำให้เชื่อถือคำทำนายเหมือนประกาศิตที่จะต้องเป็นอย่างนั้นหลีกเลี่ยงไม่ได้ส่วนความเชื่อโหราศาสตร์อีกประการหนึ่งคือความเชื่อในอำนาจของดวงดาวที่คลันดาลให้เกิดขึ้นได้กับมนุษย์ โหราศาสตร์ไทย วิวัฒนาการมาจากโหราศาสตร์โบราณสมัยพุทธกาล ประมาณ 2,500 ปี มาแล้ว โดยได้รับอิทธิพลมาจากโหราศาสตร์อินเดียซึ่งมีการสืบทอดมาจากพราหมณ์ นอกจากนี้ไทยยังรับโหราศาสตร์จากพม่าและมอญ(รามัญ) มาอีกด้วย จึงทำให้โหราศาสตร์ไทยมีความผสมผสานความเชื่อทั้งสองให้เชื่อมกันได้ดี ในอดีตโหราศาสตร์จะจากเฉพาะเจ้านายในวังและพระสงฆ์ผู้มีความรู้เท่านั้นจึงทำให้ภาษาที่ใช้ในโหราศาสตร์เป็นภาษาบาลีสันสกฤตเป็นส่วนใหญ่และทำให้เข้าใจได้ยากสำหรับผู้ไม่มีพื้นฐาน แต่ปัจจุบันวิชาโหราศาสตร์เป็นที่นิยมศึกษาและใช้บริการกันอย่างแพร่หลายทั้งในชั้นพระมหากษัตริย์จนถึงสามัญชน

2. แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับความเชื่อ

ลักษณะความเชื่อของคนเราเมื่อพิจารณาจากตัวคนเป็นศูนย์กลาง แล้วสามารถจำแนกเป็นหมวดหมู่ได้ 3 ประเภท คือ 1) ความเชื่อเกี่ยวกับตัวมนุษย์เองความเชื่อประเภทนี้เป็นความเชื่อเกี่ยวกับการดูลักษณะของตัวเองและเพื่อนมนุษย์ ทำให้สามารถคาดเดาอุปนิสัย ทั้งยังสามารถทำนายอนาคตได้อีกด้วย ทั้งนี้ อาจถือได้ว่าเป็นเสมือนการเก็บสถิติของคนโบราณเพื่อเป็นการเตือนในการคบหาสมาคมกับผู้อื่น เช่นความเชื่อในลักษณะบุคคล เป็นต้น 2) ความเชื่อของมนุษย์เกี่ยวกับสิ่งธรรมชาติเป็นความเชื่อที่มนุษย์มองธรรมชาติในฐานะที่เป็นปรากฏการณ์ล้อมรอบตนเองในสมัยโบราณคนเราไม่สามารถควบคุมธรรมชาติ ได้มากนัก เมื่อมีความสังเกตสิ่งรอบตัวก็สามารถทำให้ป้องกันภัยอันตราย ทั้งยังอาจนำธรรมชาติมาเป็นประโยชน์แก่คนได้อีกด้วยความเชื่อประเภทนี้ ได้แก่ความเชื่อเรื่องพืช สัตว์ สิ่งแวดล้อม และปรากฏการณ์ธรรมชาติ และจำนวนของตัวเลข เป็นต้น 3) ความเชื่อของมนุษย์เกี่ยวกับสิ่งเหนือธรรมชาติเป็นความเชื่อที่มนุษย์มองเหตุการณ์ บางอย่างว่าเกิดขึ้นและเป็นไปเหนือธรรมชาติบันดาลให้เป็นไปซึ่งจะปรากฏออกมาหลายรูปแบบ เช่นความเชื่อเรื่องผีสังเทวดา เครื่องรางของขลัง คาถาอาคม และเวทมนตร์ ถูกันยามและलगสังหรณ์ เป็นต้น บุคคลที่มีความเชื่ออำนาจภายในตนเป็นบุคคลที่มีความคิดความเชื่อว่าการกระทำทุกสิ่งทุกอย่างที่ตนกระทำลงไปในนั้นมั่นใจว่าจะเกิดจากความพยายามความสามารถ สถิติปัญญาของตน และยอมรับในผลที่สะท้อนกลับมาไม่ว่าผลนั้นจะออกมาดีหรือไม่ ส่วนผู้ที่มีความเชื่ออำนาจภายนอกตนนั้นเป็นบุคคลที่มีความเชื่อว่า ผลที่เกิดจากการกระทำลงไปในนั้นไม่ได้เกิดจากตนเองทั้งหมดแต่เกิดจากบุคคลอื่นหรือความบังเอิญ โชคลี้ศคคีดีลลลลต่าง ๆ มาเกี่ยวข้องโดยตนไม่สามารถควบคุมสิ่งเหล่านั้นได้

3. แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับคุณภาพชีวิต

คุณภาพชีวิต หมายถึงการมีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดี ทั้งทางร่างกาย จิตใจ สังคมและเศรษฐกิจ มีความรู้สึกพึงพอใจในตนเอง สามารถประกอบกิจวัตรประจำวันในแต่ละวันได้ด้วยตนเองอย่างมีความสุข ยังสามารถให้การช่วยเหลือบุคคลอื่น และเข้าร่วมกิจกรรมต่างๆ ที่มีอยู่ในชุมชนของตนได้ องค์ประกอบของคุณภาพชีวิตที่มีอิทธิพลต่อการมีคุณภาพชีวิตจะประกอบด้วย 2 ปัจจัย คือ 1. ปัจจัยที่สำคัญต่อการดำรงชีพซึ่งมักจะเป็นองค์ประกอบทางด้านกายภาพที่สามารถวัดและนับได้เช่น อาหาร น้ำ ยารักษาโรค เครื่องนุ่งห่มที่อยู่อาศัย สุขภาพพลานามัย การศึกษา รายได้ เป็นต้น 2. ปัจจัยที่ก่อให้เกิดความพึงพอใจในชีวิต ทำให้มีสุขภาพจิตที่ดีซึ่งเป็นองค์ประกอบที่มีความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กับความรู้สึกนึกคิดของมนุษย์ เช่นความมั่นคงในหน้าที่การงาน เกียรติยศ ชื่อเสียง เสรีภาพในชีวิต ครอบครัว ชุมชน สังคม สิ่งแวดล้อมและการเมืองการปกครอง เป็นต้น จากที่กล่าวมาข้างต้นจะเห็นได้ว่าการจะมีคุณภาพชีวิตที่ดีนั้น จำต้องเริ่มต้นจากการมีรากฐานชีวิตที่ดีเป็นสำคัญ สอดคล้องกับมาตรฐานของความจำเป็นขั้นพื้นฐาน ดังที่สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติหรือสศช. ได้กำหนดไว้

4. แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับผู้สูงอายุ

จากการเปลี่ยนแปลงสภาพแวดล้อม เศรษฐกิจ สังคม การเมือง รวมถึง โครงสร้างประชากรที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ส่งผลต่อสภาพผู้สูงอายุไทยซึ่งปัจจุบันโครงสร้างครอบครัวไทย กลายเป็นครอบครัวเดี่ยวมากขึ้น ทำให้ผู้สูงอายุต้องพึ่งพิงสถาบันภายนอกที่ไม่ใช่สถาบันครอบครัวในการดูแลและทำให้ผู้สูงอายุมีความยากลำบากในการดำเนินชีวิตประจำวัน โดยต้องพึ่งตนเองมากขึ้น การที่ผู้สูงอายุต้องพึ่งพิงสถาบันภายนอกนั้น แสดงว่าผู้สูงอายุจะต้องใช้กำลังทรัพย์จำนวนมากในการเข้ารับบริการดังกล่าว ดังนั้นหน่วยงานภาครัฐและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง จึงควรมีนโยบายส่งเสริม สนับสนุนการเตรียมตัวเข้าสู่การเป็นผู้สูงอายุที่มีความชัดเจนเป็นรูปธรรมนำไปสู่การปฏิบัติได้จริง เพื่อให้ประชาชนได้ตระหนักและให้ความสำคัญกับการเตรียมความพร้อมรับมือการเป็นผู้สูงอายุในอนาคต

ระเบียบวิธีวิจัย/วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นงานวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Methods Research) ระหว่างการวิจัยเชิงปริมาณและการวิจัยเชิงคุณภาพ พื้นที่วิจัย คือ อำเภอนครชัยศรี จังหวัดนครปฐม ประชากร คือ ผู้สูงอายุที่อยู่ในเขตอำเภอนครชัยศรี จังหวัดนครปฐม จำนวน 20,786 คน กลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้สูงอายุที่อยู่ในเขตอำเภอนครชัยศรี จังหวัดนครปฐม 400 คน ใช้วิธีการคัดเลือกแบบแบ่งชั้นอย่างเป็นสัดส่วน (Proportional Stratified Random Sampling) โดยเบื้องต้นทำการสุ่มกลุ่มตัวอย่าง โดยการสุ่มตัวอย่างด้วยวิธีการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) จากนั้นจึงทำการสุ่มตัวอย่างด้วยวิธีการสุ่มอย่างเป็นระบบ (Systematic Random Sampling) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย มี 2 ชนิด ได้แก่ 1) แบบสอบถาม ซึ่งประกอบด้วย แนวคิดเกี่ยวกับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ ความเชื่อต่อชะตาของผู้สูงอายุ และแนวคิดเกี่ยวกับพฤติกรรมทางจิตวิทยาของผู้สูงอายุ ซึ่งได้ค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ .94 ใช้ศึกษาความคิดเห็นต่อรูปแบบการยกระดับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุโดยใช้กลยุทธ์ทางโหราศาสตร์ในอำเภอนครชัยศรี จังหวัดนครปฐม 2) แบบสัมภาษณ์ แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi-Structured Interview) ใช้ศึกษารูปแบบการยกระดับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุโดยใช้กลยุทธ์ทางโหราศาสตร์ในอำเภอนครชัยศรี จังหวัดนครปฐม 3) แนวทางการสนทนากลุ่ม คัดเลือกกลุ่มผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญผู้ที่สามารถให้ข้อมูลความรู้เกี่ยวกับรูปแบบการยกระดับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุโดยใช้กลยุทธ์ทางโหราศาสตร์ในอำเภอนครชัยศรี จังหวัดนครปฐม ในประเด็นเกี่ยวกับความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักโหราศาสตร์ที่มีผลต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ และคุณค่าเชิงจริยธรรมทางโหราจารย์ที่มีต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ ในช่วงระยะเวลาตั้งแต่ พฤศจิกายน 2562 -พฤศจิกายน 2563 นำข้อมูลเชิงปริมาณมาประมวลผลข้อมูลด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปทางการวิจัย โดยสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ประกอบด้วย ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ยและค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ส่วนข้อมูลเชิงคุณภาพ ใช้การวิจัยเอกสาร วิเคราะห์ สังเคราะห์ข้อมูลแล้วนำมาเขียนบรรยายเชิงพรรณนา

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยเรื่องรูปแบบการยกระดับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุโดยใช้กลยุทธ์ทางโหราศาสตร์ในอำเภอนครชัยศรี จังหวัดนครปฐม สรุปได้ดังนี้

1. ผู้ตอบแบบสอบถามพบว่าส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน 207 คนคิดเป็นร้อยละ 51.8 และเป็นเพศชาย จำนวน 193 คน คิดเป็นร้อยละ 48.20 ส่วนใหญ่มีอายุระหว่าง 66-70 ปี จำนวน 167 คน คิดเป็นร้อยละ

41.80 รองลงมาคือ ผู้ที่มีอายุอยู่ระหว่าง 71-75 ปี จำนวน 146 คน คิดเป็นร้อยละ 36.50 และน้อยที่สุดคือ ผู้ที่มีอายุ 75 ปีขึ้นไป จำนวน 26 คน คิดเป็นร้อยละ 6.5

2. ระดับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในอำเภอนครชัยศรี จังหวัดนครปฐม ผู้สูงอายุในอำเภอนครชัยศรี จังหวัดนครปฐม มีคุณภาพชีวิตโดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.12 และเมื่อพิจารณาารายด้านพบว่า ระดับคุณภาพชีวิตด้านสภาพอารมณ์ที่ดีอยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.25 รองลงมา คือ ด้านความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.17 และน้อยที่สุดได้แก่ ด้านการพัฒนาตัวเอง อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.04

3. ระดับความเชื่อเรื่องดวงชะตาของผู้สูงอายุในอำเภอนครชัยศรี จังหวัดนครปฐม ผู้สูงอายุในอำเภอนครชัยศรี จังหวัดนครปฐม มีความเชื่อเรื่องดวงชะตา โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.12 และเมื่อพิจารณาารายด้าน พบว่า ด้านดวงชะตาขึ้นอยู่กับความเพียรพยายามอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.14 รองลงมา ด้านดวงชะตาขึ้นอยู่กับกฎแห่งกรรม และด้านดวงชะตาขึ้นอยู่กับกฎ แห่งกรรมและกาลเวลา ผสมผสานกัน อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.12 และน้อยที่สุดได้แก่ ด้านดวงชะตาขึ้นอยู่กับกาลเวลา อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.11

4. พฤติกรรมในทางจิตวิทยา ของผู้สูงอายุในอำเภอนครชัยศรี จังหวัดนครปฐม ผู้สูงอายุในอำเภอนครชัยศรี จังหวัดนครปฐม มีพฤติกรรมในทางจิตวิทยา โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.05 และเมื่อพิจารณาารายด้าน พบว่า ด้านพฤติกรรมภายนอก (Over Behavior) อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.08 และด้านพฤติกรรมภายใน (Govern Behavior) อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.02

5 ผลการวิเคราะห์ความเชื่อเรื่องดวงชะตาที่มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ ในอำเภอนครชัยศรี จังหวัดนครปฐม ความเชื่อเรื่องดวงชะตาของผู้สูงอายุ โดยรวม มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ โดยรวม อยู่ในระดับมากที่สุด ($r = .823$) เมื่อพิจารณาารายด้านพบว่าความเชื่อเรื่องดวงชะตา ด้านดวงชะตาขึ้นอยู่กับความเพียรพยายาม ความเชื่อเรื่องดวงชะตาขึ้นอยู่กับกฎแห่งกรรม ด้านดวงชะตาขึ้นอยู่กับกาลเวลา และด้านดวงชะตาขึ้นอยู่กับกฎ แห่งกรรมและกาลเวลาผสมผสาน มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุโดยรวม อยู่ในระดับมาก ($r = .713, .717, .710, .720$)

6 ผลการวิเคราะห์พฤติกรรมเชิงจิตวิทยาที่มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ ในอำเภอนครชัยศรี จังหวัดนครปฐม พฤติกรรมทางจิตวิทยาของผู้สูงอายุ โดยรวม มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุโดยรวม อยู่ในระดับมาก ($r = .688$) เมื่อพิจารณาารายด้านพบว่า พฤติกรรมทางจิตวิทยาของผู้สูงอายุ มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ โดยรวม ด้านพฤติกรรมภายในอยู่ในระดับมาก ($r = .668$) และ ด้านพฤติกรรมภายนอกอยู่ในระดับมาก ($r = .630$)

7 ผลการวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อคุณภาพชีวิต ของผู้สูงอายุ ในเขตอำเภอนครชัย จังหวัดนครปฐม โดยการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression Analysis) ด้วยวิธีการเลือกแบบคัดเลือกเข้า (Enter Method) ตามลำดับความสำคัญของตัวแปรที่นำมาเข้าสมการ ตัวแปรต้น จำนวน 5 ตัวแปร ประกอบด้วย 1) ด้านดวงชะตาขึ้นอยู่กับความเพียรพยายาม (X_1) 2) ด้านดวงชะตาขึ้นอยู่กับกฎแห่งกรรม (X_2) 3) ด้านดวงชะตาขึ้นอยู่กับกาลเวลา (X_3) 4) ด้านดวงชะตาขึ้นอยู่กับกฎแห่งกรรมและกาลเวลาผสมผสานกัน (X_4) และ 5) พฤติกรรมภายใน (X_5) ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ ในอำเภอนครชัยศรี จังหวัดนครปฐม โดยมีค่าสัมประสิทธิ์ถดถอยเท่ากับ .829 ค่าสัมประสิทธิ์ในการทำนาย (R^2) เท่ากับ 0.687 จึงสามารถทำนายตัวแบบรูปแบบการยกระดับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ ได้ร้อยละ 68.3

อภิปรายผลการวิจัย

งานวิจัยนี้พบว่า รูปแบบการยกระดับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุโดยใช้กลยุทธ์ทางโหราศาสตร์ในอำเภอนครชัยศรี จังหวัดนครปฐม มีการอภิปรายผล ดังนี้

รูปแบบการยกระดับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุโดยใช้กลยุทธ์ทางโหราศาสตร์ในอำเภอนครชัยศรี จังหวัดนครปฐม นั้น ปัจจัยที่นำมาสนับสนุนการศึกษาค้นคว้า ประกอบด้วย พื้นฐานดวงชะตากับความเชื่อและพฤติกรรมแสดงออก อันจะนำไปสู่ความเข้าใจในการที่จะใช้กลยุทธ์ทางโหราศาสตร์เพื่อเป็นรูปแบบการยกระดับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในอำเภอนครชัยศรี จังหวัดนครปฐม ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากผู้สูงอายุนั้นเกิดการเปลี่ยนแปลงในทุกด้าน โดยเฉพาะอย่างยิ่งทางด้านสุขภาพจิต อันเกิดจากสภาวะความห่างเหินทางสังคม ก่อให้เกิดความรู้สึกโดดเดี่ยวซึ่งนำไปสู่ปัญหาทางด้านสุขภาพจิตและส่งผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ ดังนั้น ผู้วิจัยเห็นว่าการใช้กลยุทธ์ทางโหราศาสตร์เป็นอีกวิธีการหนึ่งในการที่จะสามารถยกระดับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในอำเภอนครชัยศรี จังหวัดนครปฐม ซึ่งผลการวิจัยสอดคล้องกับงานวิจัยของ ยลดา มณเฑียรมณี (2538) ได้ทำการศึกษารื่อง หมอดูทางเลือกสำหรับความมั่นคงทางจิตใจ ผลการศึกษพบว่า สาเหตุที่ทำให้ผู้มารับบริการมาหาหมอดูเพราะมีความคาดหวังว่าหมอดูจะเป็นที่พึ่งทางใจเป็นที่ปรึกษาและแนะแนวทางเพื่อแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในชีวิตประจำวันได้ เป็นการสร้างความมั่นใจกำลังใจให้กับผู้ที่มารับบริการที่ต้องการผู้ร่วมตัดสินใจในการกระทำต่างๆ ที่อาจเกิดขึ้นในอนาคต และเพื่อระบายความคับข้องใจและทำให้เกิดความสบายใจมากขึ้น เหตุผลอีกประการคือผู้มารับบริการต้องการทราบความเป็นไปในอนาคตเพื่อจะได้วางแผนในการดำเนินชีวิต ให้มีความพร้อมและรัดกุมมากยิ่งขึ้น สำหรับผู้มารับบริการส่วนใหญ่จะอยู่ในระหว่างการศึกษาและอยู่ในช่วงอายุ 20 – 30 ปีมากที่สุด เป็นเพศหญิงมากกว่าเพศชาย มีสถานภาพโสดเป็นส่วนมาก ส่วนปัญหาที่ผู้มารับบริการนำมาปรึกษาหมอดูนั้นขึ้นอยู่กับสภาพแวดล้อมในขณะนั้น ผู้ที่มีช่วงอายุต่ำกว่า 20 ปี จะมาหาหมอดูด้วยเรื่องการศึกษาและความรัก ส่วน ผู้ที่มีอายุในช่วง 20-30 ปี จะมาหาหมอดูด้วยเรื่องของการศึกษา ความรักและครอบครัว รวมถึงปัญหาทางด้านการงานและอาชีพ ผู้ที่มีอายุ 30-40 ปี จะมาปรึกษาเรื่องครอบครัว การงานและสุขภาพ ส่วนผู้ที่มีอายุมากกว่า 40 ปี จะมาปรึกษาและขอคำทำนายจากหมอดูในเรื่องครอบครัวการงานอาชีพ สุขภาพและความร่ำรวย เป็นต้น เขมชาติ ปริญญาสุรณ (2543) ได้ทำการศึกษารื่องความคิดเห็นต่อการมารับการพยากรณ์โหราศาสตร์ของผู้มีปัญหาคือครอบครัว ผลการศึกษพบว่า ผู้มารับบริการส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง มีอายุระหว่าง 30 -49 ปี แต่งงานและอยู่กับคู่สมรส จบการศึกษาระดับปริญญาตรีขึ้นไป ประกอบอาชีพส่วนตัว และมีรายได้ตั้งแต่ 10,000 บาทขึ้นไป ลักษณะของการมารับบริการส่วนใหญ่มากกว่า 3 ครั้งขึ้นไป และจะมารับบริการทุกครั้งที่มีปัญหา ผู้มารับบริการมีความเห็นว่านักพยากรณ์ที่เขามารับบริการมีความน่าเชื่อถือในระดับมาก มีความกระตือรือร้นในการทำนายและทำนายแม่นยำ ปัญหาครอบครัวที่ทำให้ต้องมารับบริการจากนักพยากรณ์ได้แก่ปัญหาเกี่ยวกับคนใกล้ชิด ปัญหาของบุคคลในครอบครัว และปัญหาอื่นในครอบครัว ผู้มารับบริการมีความเห็นว่านักพยากรณ์มีบทบาทในการแก้ไขปัญหาครอบครัวในระดับมาก โดยมีบทบาทในการทำให้สบายใจมากที่สุด รองลงมาได้แก่บทบาทของการมีเหตุผลนำไปปฏิบัติได้จริง บทบาทการให้กำลังใจและในประเด็น การทำให้ไม่มั่งาย ตามลำดับ โดยเห็นว่าสามารถนำไปปฏิบัติได้จริงและมีการให้กำลังใจอยู่ในระดับสูง นักพยากรณ์แนะนำให้แก้ปัญาโดยการสวดมนต์ไหว้พระมากที่สุด รองลงมาเป็นการแก้ไขปรับปรุงตนเองและยอมรับฟังผู้อื่น ตามลำดับ

สรุปองค์ความรู้

ภาพประกอบที่ 1 รูปแบบการยกระดับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุโดยใช้กลยุทธ์ทางโหราศาสตร์
ในอำเภอนครชัยศรี จังหวัดนครปฐม

จากภาพประกอบที่ 1 แสดงองค์ความรู้ใหม่เกี่ยวกับรูปแบบการยกระดับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุโดยใช้กลยุทธ์ทางโหราศาสตร์ในอำเภอนครชัยศรี จังหวัดนครปฐม สามารถอธิบายได้ ดังนี้

คุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในอำเภอนครชัยศรี จังหวัดนครปฐม ด้านอารมณ์ที่ดี มีความสุข รู้สึกแจ่มใส เบิกบานกับสิ่งรอบข้าง มีความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลเข้าร่วมกิจกรรมของชมรมผู้สูงอายุ ความเป็นอยู่ที่ดีเกิด รายได้และทรัพย์สินเพียงพอในการดำเนินชีวิตประจำวัน การพัฒนาตนเองแสวงหาโอกาสที่จะทำงานที่ตนเอง ชำนาญเพื่อไม่ให้ล้า มีร่างกายที่ดี แข็งแรง กระฉับกระเฉง การตัดสินใจด้วยตนเองเข้าร่วมกิจกรรมที่ท่านเห็นว่าเหมาะสม การรวมกลุ่มทางสังคมมีการเข้าร่วมชมรมผู้สูงอายุในพื้นที่ใกล้บ้านเป็นประจำ สิทธิตามกฎหมาย ได้รับความคุ้มครองสิทธิสำหรับผู้สูงอายุได้อย่างเหมาะสม

ความเชื่อเรื่องดวงชะตา ของผู้สูงอายุในอำเภอนครชัยศรี จังหวัดนครปฐม ดวงชะตาขึ้นอยู่กับความเพียรพยายามเชื่อว่าความพยามนั้นต้องมีดวงชะตาประกอบกัน ดวงชะตาขึ้นอยู่กับกฎแห่งกรรมเชื่อว่ากฎแห่งกรรมเป็นสิ่งที่กำหนดดวงชะตาของท่าน ดวงชะตาขึ้นอยู่กับกาลเวลาเชื่อว่าการทำบุญขึ้นบ้านใหม่ ในวันอธิบดี หรือวันธงชัย จะอยู่เย็นเป็นสุข ดวงชะตาขึ้นอยู่กับกฎแห่งกรรมและกาลเวลาผสมผสานกันเชื่อว่าหากทำกรรมดี ต้องอาศัยฤกษ์ยามที่ดีจะมีผลมาก

พฤติกรรมในทางจิตวิทยา ของผู้สูงอายุในอำเภอนครชัยศรี จังหวัดนครปฐม พฤติกรรมภายใน (Govern Behavior) มีการทำงานเล็กๆน้อยๆ ด้วยความมีสติไม่พลั้งเผลอ พฤติกรรมภายนอก (Over Behavior) รู้จักควบคุมตนเองต่อเหตุการณ์ภายนอกได้เป็นอย่างดี

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย ควรมีการจัดสวัสดิการสำหรับผู้สูงอายุให้ผู้สูงอายุได้มีคุณภาพชีวิตที่ดีทั้งด้านกายภาพ ด้านสุขภาพกาย ด้านสุขภาพจิต ตลอดจนสังคม และสิ่งแวดล้อม เพื่อเป็นการส่งเสริมให้ผู้สูงอายุมีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น
2. ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ ควรมีการสร้างพยายาม ต้องไม่หวังพึ่งดวงชะตา และต้องมีความสงบนิ่งมากขึ้น และควรมีความสุขุม มีสติไม่พลั้งเผลอ ไม่ตื่นเต้นกับเหตุการณ์ที่น่าตกใจจนเกินเหตุ
3. ข้อเสนอแนะแนวทางการวิจัยครั้งต่อไป ควรมีการศึกษาวิจัยกระบวนการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในรูปแบบอื่นๆ เปรียบเทียบกับการใช้กลยุทธ์ทางโหราศาสตร์ว่ามีความแตกต่างกันอย่างไรบ้าง และควรมีการศึกษาวิจัยว่าโหราศาสตร์กับหลักวิทยาศาสตร์ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุแตกต่างกันอย่างไรบ้าง

เอกสารอ้างอิง

- ชมชาติ ปริญญานุสรณ์. (2543). รูปแบบการพยากรณ์ไฟิปชีลายไทยเชิงพุทธบูรณาการ. *วารสารบัณฑิตศึกษาปริทรรศน์*. 15 (1), 67-78.
- ยลดา มณเฑียรมณี. (2538). *หมอดู: ทางเลือกสำหรับความมั่นคงทางจิตใจ*. กรุงเทพมหานคร: ฐานข้อมูลวิทยานิพนธ์ไทย.
- ซิเซโร. (2534). *โหราศาสตร์ไทย: วิทยาการแห่งความอัปยศ*. กรุงเทพมหานคร: ผู้จัดการ.
- ณฤดี วิวัชฎี. (2554). การศึกษาพฤติกรรมความเชื่อของชาวพุทธที่สนใจโหราศาสตร์ที่มีต่อหลักโหราศาสตร์และหลักศรัทธา 4. *วิทยานิพนธ์พุทธศาสตร์มหาบัณฑิต*. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- ดารุเรศ กาศโอสถ. (2542). *พฤติกรรมการเปิดรับสื่อกับความรู้และทัศนคติของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายที่มีต่อมหาวิทยาลัยรังสิต*. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยรังสิต.
- सानิต ศิริวิศิษฐ์กุล. (2535). *หมอดู : กระบวนการสร้างตัวตนและความสัมพันธ์ทางสังคม*. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- Schalock, L. R. 2004. "The concept of quality of life: what we know and do not know". *Journal of Intellectual Disability Research*. 48, 3: 203-390.

**นโยบายการพัฒนาพื้นที่สาธารณะเพื่อประโยชน์ต่อการบริการผู้สูงอายุ
ในเขตป้อมปราบศัตรูพ่าย กรุงเทพมหานคร**
**POLICY ON THE DEVELOPMENT OF PUBLIC SPACE FOR THE BENEFIT OF THE
ELDERLY SERVICE IN POM PRAP SATTRU PHAI DISTRICT OFFICE, BANGKOK**

วัชชีระ ขนานแข็ง¹, และสืบพงศ์ สุขสม
Watcheera Khanankhaeng¹ and Suebpong Suksom
มหาวิทยาลัยเวสเทิร์น
Western University
E-Mail : i-xav@hotmail.com¹

Received 21 July 2022; Revised 11 October 2022; Accepted 11 October 2022.

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาระดับประสิทธิผลในการพัฒนาพื้นที่สาธารณะเพื่อประโยชน์ต่อการบริการผู้สูงอายุในเขตป้อมปราบศัตรูพ่าย กรุงเทพมหานคร 2) ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิผลในการพัฒนาพื้นที่สาธารณะเพื่อประโยชน์ต่อการบริการผู้สูงอายุในเขตป้อมปราบศัตรูพ่าย กรุงเทพมหานคร และ 3) เสนอแนะแนวทางที่เหมาะสมของนโยบายการพัฒนาพื้นที่สาธารณะเพื่อประโยชน์ต่อการบริการผู้สูงอายุในเขตป้อมปราบศัตรูพ่าย กรุงเทพมหานคร เป็นการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพโดยการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกจากกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ องค์กรภาครัฐ องค์กรภาคเอกชน และองค์กรภาคประชาชน รวมทั้งสิ้นจำนวน 25 คน เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึก แล้วนำมาพรรณนาหาข้อสรุปอย่างเป็นระบบมีเหตุผลอ้างอิง ทฤษฎีดำเนินการจัดระเบียบข้อมูล

ผลการวิจัยพบว่า 1) พื้นที่สาธารณะเป็นองค์ประกอบที่สำคัญของเมืองที่ส่งเสริมให้เกิดคุณภาพชีวิต และรองรับความต้องการที่หลากหลาย การปรับเปลี่ยนให้สอดคล้องและเหมาะสมจึงเป็นสิ่งจำเป็นเพื่อให้ผู้สูงอายุใช้พื้นที่ได้อย่างปลอดภัยและมีปฏิสัมพันธ์กันในทางสังคมที่เป็นบทสะท้อนสะท้อนถึงนโยบายการพัฒนาพื้นที่สาธารณะเพื่อประโยชน์ต่อการบริการผู้สูงอายุที่มีประสิทธิผล 2) การพัฒนาพื้นที่สาธารณะต่อการบริการผู้สูงอายุในเขตป้อมปราบศัตรูพ่าย กรุงเทพมหานคร มีข้อค้นพบจากหลายปัจจัยดังนี้ (1) ด้านกายภาพพื้นที่สาธารณะ (2) ด้านขอบเขตการให้บริการ (3) ด้านความสะดวกสบายภายใน (4) ด้านภาพลักษณ์ของพื้นที่ (5) ด้านความรู้สึกต่อสถานที่ (6) ด้านการเป็นพื้นที่ทางสังคม (7) แนวทางการออกแบบพื้นที่ตอบรับกับพฤติกรรมของผู้สูงอายุ และ 3) แนวทางการพัฒนาพื้นที่สาธารณะของผู้สูงอายุ โดยจัดทำแผนบูรณาการกับหน่วยงานอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องอย่างเป็นระบบในการพัฒนาปรับปรุงให้เหมาะสมปลอดภัยต่อการบริการผู้สูงอายุที่มีประสิทธิผลสูงสุด

คำสำคัญ : นโยบายการพัฒนา, การพัฒนาพื้นที่สาธารณะ, การบริการผู้สูงอายุ.

Abstract

The objectives of this research were to: 1) study level of effectiveness on the development of public space for the benefit of the elderly service in Pom Prap Sattru Phai District Office, Bangkok: 2) to study factors affecting effectiveness on the development of public space for the benefit of the elderly service in Pom Prap Sattru Phai District Office, Bangkok: and 3) to suggest a suitable approach of policy on the development of public space for the benefit of the elderly service in Pom Prap Sattru Phai District Office, Bangkok. This research was a qualitative research by in-depth interviews with 25 key informants including government sector, private sector and public sector then bring to systematic descriptive, rational, theoretical reference and proceeding to organize information. The results indicated that: 1) public space was an important element of a city that promotes quality of life and caters to diverse needs, consistent and appropriate adjustments were needed to enable the elderly to use the space safely and interact socially. This was a reflection the policy of development of public space for the benefit of the elderly service: 2) the development of public space for the benefit of the elderly service in Pom Prap Sattru Phai District Office, Bangkok. The findings consisted of several factors including (1) the physical public space, (2) the scope of service, (3) inside comfort, (4) the image of the area, (5) the sense of place, (6) the social space, and (7) design guidelines for a response to the behavior of the elderly: and 3) guidelines for development of public space for the elderly service by creating a plan integrated with other relevant agencies in a systematic way to develop appropriate improvements to ensure safety for the most effective elderly services.

Keywords: policy on the development, development of public space, the elderly service

บทนำ

“พื้นที่สาธารณะ” ถือเป็นองค์ประกอบที่สำคัญของเมืองในการเป็นพื้นที่ประกอบกิจกรรมต่างๆ ของประชากรที่อาศัยอยู่ภายในเมืองโดยเป็นที่พักผ่อนหย่อนใจผ่อนคลายความเคร่งเครียดที่เกิดขึ้นจากการทำงาน และเป็นสถานที่พบปะและรวมกลุ่มกันของผู้คนเพื่อทำกิจกรรมทางสังคมในการเสริมสร้างปฏิสัมพันธ์กันของผู้คนที่ภายในเมือง เมื่อพื้นที่สาธารณะภายในเมืองเป็นพื้นที่ที่มีการใช้งานจากคนในช่วงวัยต่างๆ สอดคล้องกับแนวคิดของ Brooke, J.L ได้กล่าวไว้ว่า พื้นที่สาธารณะนั้นประกอบด้วยพื้นที่ทางกายภาพ ที่สัมพันธ์กับชีวิตสาธารณะซึ่งเข้าถึงได้และมีกลุ่มคนผู้ใช้ที่หลากหลายใช้พื้นที่ร่วมกันทั้งที่มีส่วนร่วมและร่วม สังเกตการณ์โดยเป็นพื้นที่ทางสังคมที่คนทั้งในระดับบุคคล กลุ่มเพื่อน ครอบครัว ชุมชนเมืองเข้าด้วยกันและรองรับ ความต้องการเพื่อผลประโยชน์ต่อสาธารณชน (Brooke, J.L, 1998) ในปัจจุบันจากรายงานสถานการณ์ผู้สูงอายุไทย ปี พ.ศ. 2559 โดยมูลนิธิสถาบันวิจัยและพัฒนาผู้สูงอายุไทย ได้แสดงให้เห็นถึงสัดส่วนจำนวนของผู้สูงอายุกับจำนวนประชากรทั้งหมดของประเทศไทยที่มีอัตราความเร็วเพิ่มขึ้นจนน่าตกใจจากร้อยละ 10 เมื่อปี พ.ศ. 2548 เพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 16.5 ในปีพ.ศ. 2559 อีกทั้งยังได้คาดการณ์ว่าประเทศไทยจะเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุโดยสมบูรณ์ในช่วงปี พ.ศ. 2587 – 2588 (มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, 2557) ซึ่งการเพิ่มจำนวนขึ้นอย่างรวดเร็วของผู้สูงอายุนี้จำเป็นต้องมีพื้นที่สาธารณะเพื่อตอบสนองต่อการทำกิจกรรมต่างๆ ของผู้สูงอายุ เช่น การออกกำลังกาย การพบปะพูดคุยกัน การพักผ่อนหย่อนใจโดยการทำกิจกรรมเหล่านี้เป็นการช่วยส่งเสริมสุขภาพของผู้สูงอายุทั้งในด้านร่างกาย จิตใจและสังคมเพื่อให้ผู้สูงอายุได้มีความสุขในการใช้ชีวิตตามแนวทางว่า

ด้วยการส่งเสริมสุขภาพในผู้สูงอายุไทย (กรมกิจการผู้สูงอายุ, 2561)

ปัจจุบันกรุงเทพมหานครมีผู้สูงอายุประมาณ 950,000 คน หรือประมาณร้อยละ 17 ของประชากรทั้งหมด และคาดการณ์ว่าจะเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ จากการคาดประมาณประชากรของประเทศไทยยังแสดงให้เห็นว่า ในอีก 30 ปีข้างหน้า ดังนั้นตามแนวคิดของ Miller, F. A. ได้กล่าวว่า คุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุที่สมบูรณ์แบบ ต้องประกอบด้วย 1)การมองโลกในแง่ดี 2)การมีความรักพร้อมที่จะให้หรือได้รับความรักจากผู้อื่น 3)การมีความเชื่อความศรัทธา 4)การมีอารมณ์ขัน 5)การยอมรับนับถือตนเอง 6)การให้อำนาจแก่ตนเอง 7)การจัดการกับความเครียด และ8)การมีความสัมพันธ์ที่ดีกับสังคม (Miller, F. A., 1986) แต่ปัจจุบันผู้สูงอายุส่วนหนึ่งมีวิถีชีวิตตรงข้ามกับแนวคิด และยังประสบกับปัญหาภาวะ ความเป็นอยู่ในการดำเนินชีวิตและการดำรงชีพที่ไม่สามารถแก้ไขปัญหาได้ด้วยตนเองและต้องการความช่วยเหลือจากบุคคลหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจากการประเมินแผนผู้สูงอายุแห่งชาติฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2545 - 2564) ฉบับปรับปรุงครั้งที่ 1 พบว่าการดูแลสุขภาพผู้สูงอายุโดยใช้ชุมชนเป็นฐานยังไม่ผ่านการประเมินโดยเฉพาะชุมชนในเขตเมืองและกรุงเทพมหานครที่มีสัดส่วนของชุมชนที่ให้การดูแลสุขภาพผู้สูงอายุอยู่ในระดับค่อนข้างต่ำโดยเฉพาะผู้สูงอายุที่อยู่ในภาวะทุพพลภาพของผู้สูงอายุโดยแบ่งออกเป็น 3 กลุ่ม ได้แก่ 1) ผู้สูงอายุติดสังคม 2) ผู้สูงอายุติดบ้าน และ3)ผู้สูงอายุติดเตียง (คณะกรรมการส่งเสริมและประสานงานผู้สูงอายุแห่งชาติ, 2545) ดังนั้นเป้าหมายหลักของนโยบายสาธารณะเพื่อสุขภาพคือการสร้างสรรค์สิ่งแวดล้อมที่เอื้อให้ผู้สูงอายุมีสุขภาพดีสามารถปรับตัวเองให้ดำรงอยู่ในชีวิตประจำวันได้ให้ครอบคลุมทุกมิติพื้นที่สาธารณะจึงเป็นพื้นที่ที่สามารถเข้าถึงได้ในเชิงกายภาพ โดยเฉพาะผู้สูงอายุต้องการบริการจากการพัฒนานโยบายสาธารณะเพื่อสุขภาพรองรับสังคมสูงวัยเป็นเรื่องที่ทุกหน่วยงานที่เกี่ยวข้องต้องร่วมมือกัน พร้อมทั้งควรขยายการศึกษาและดำเนินการให้ครอบคลุมยิ่งขึ้น (สืบพงศ์ สุขสม, 2561)

ดังนั้นผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาวิจัยเรื่อง “นโยบายการพัฒนาพื้นที่สาธารณะเพื่อประโยชน์ต่อการบริการผู้สูงอายุ ในเขตป้อมปราบศัตรูพ่าย กรุงเทพมหานคร” เพื่อพัฒนาการบริหารพื้นที่ให้มีความสอดคล้องกับความต้องการ ทั้งการส่งเสริมการดูแลสุขภาพสมรรถภาพทางกายได้อย่างถูกต้องต่อเนื่องยั่งยืนของผู้สูงอายุจากการส่งเสริมสุขภาพจิต สุขภาพกาย และการอยู่ร่วมกันของผู้สูงอายุกับบุคคลในวัยที่แตกต่างในสังคมได้อย่างมีความสุขเพื่อให้เกิดความยั่งยืนต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับประสิทธิผลในการพัฒนาพื้นที่สาธารณะเพื่อประโยชน์ต่อการบริการผู้สูงอายุในเขตป้อมปราบศัตรูพ่าย กรุงเทพมหานคร
2. เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิผลในการพัฒนาพื้นที่สาธารณะเพื่อประโยชน์ต่อการบริการผู้สูงอายุในเขตป้อมปราบศัตรูพ่าย กรุงเทพมหานคร
3. เพื่อเสนอแนะแนวทางที่เหมาะสมของนโยบายการพัฒนาพื้นที่สาธารณะเพื่อประโยชน์ต่อการบริการผู้สูงอายุในเขตป้อมปราบศัตรูพ่าย กรุงเทพมหานคร

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยศึกษาเอกสาร และสัมภาษณ์ตามขั้นตอนในการดำเนินการ ดังนี้

1. ศึกษาข้อมูลจากเอกสารชั้นปฐมภูมิ คือ โดยการทบทวนแนวคิด ทฤษฎี และวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องซึ่งได้ดำเนินการศึกษาจากเอกสารทางวิชาการ ผลงานวิจัย บทความทางวิชาการต่างๆ ทั้งภายในประเทศและ

ต่างประเทศ รวมถึงข้อมูลทางวิชาการที่ได้จากการสืบค้นทางสื่ออิเล็กทรอนิกส์หรือสื่อทางเว็บไซต์ต่าง ๆ เพื่อให้ผู้วิจัยได้ข้อมูลที่ต้องการและจัดทำข้อมูลใหม่ให้ครอบคลุมกับความเป็นจริงมากที่สุด

2. กลุ่มเป้าหมาย เพื่อเก็บข้อมูลการสัมภาษณ์เชิงลึกและสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วม ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตผู้ให้ข้อมูลที่ใช้ในการวิจัย โดยแบ่งเป็นผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) เป็น 3 กลุ่ม มีดังนี้ กลุ่มที่ 1 ผู้บริหารจากหน่วยงานภาครัฐที่มีความเกี่ยวข้องในการกำหนดนโยบายเพื่อการดูแลและการให้บริการสำหรับผู้สูงอายุ จำนวน 6 คน กลุ่มที่ 2 นักวิชาการผู้ที่มีความรู้เฉพาะในการนำนโยบายการพัฒนาพื้นที่สาธารณะมาปฏิบัติ จำนวน 5 คน และกลุ่มที่ 3 ตัวแทนชุมชน (ผู้นำชุมชน, ผู้สูงอายุในชุมชน) จำนวน 14 คน รวมทั้งสิ้น 25 คน

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยกำหนดเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยได้แก่ แบบสัมภาษณ์ ผู้วิจัยใช้การสัมภาษณ์แบบเชิงลึกกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ โดยใช้แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างโดยการตรวจสอบความตรงตามเนื้อหา (content validity) โดยผู้เชี่ยวชาญการพัฒนาพื้นที่สาธารณะเพื่อประโยชน์ต่อการบริการผู้สูงอายุจำนวน 3 คน ในประเด็นคำถามที่เกี่ยวกับระดับประสิทธิภาพในการพัฒนาพื้นที่สาธารณะเพื่อประโยชน์ต่อการบริการผู้สูงอายุในเขตป้อมปราบศัตรูพ่าย กรุงเทพมหานครในปัจจุบันมีในเรื่องใดบ้าง มีปัจจัยใดบ้าง ที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการพัฒนาพื้นที่สาธารณะเพื่อประโยชน์ต่อการบริการผู้สูงอายุในเขตป้อมปราบศัตรูพ่าย กรุงเทพมหานคร และแนวทางทางการพัฒนาพื้นที่สาธารณะเพื่อประโยชน์ต่อการบริการผู้สูงอายุในเขตป้อมปราบศัตรูพ่าย กรุงเทพมหานคร ควรมีแนวทางดำเนินการอย่างไร เป็นลักษณะคำถามแบบปลายเปิดเพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึกตรงตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย

4. การวิเคราะห์ข้อมูล โดยผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหา มีขั้นตอนดังนี้ 1) นำข้อมูลที่ผู้วิจัยได้จากการถอดเทปที่ทำการจดบันทึกไว้มาอ่านทบทวน และพิจารณาให้เข้าใจในภาพรวมรวมถึงประเด็นสำคัญของข้อมูลที่ได้ 2) จัดกลุ่มของข้อมูลและทำการเชื่อมโยงแนวคิดต่างๆ ในด้านความสัมพันธ์หรือเป็นเหตุเป็น ผลแก่กันของข้อมูลที่ได้ 3) ผู้วิจัยเขียนบรรยายข้อค้นพบอย่างละเอียด พร้อมทำการ ยกตัวอย่างคำพูดที่สำคัญประกอบในการบรรยายเพื่อความชัดเจนของปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นครั้งนี้ และ 4) อภิปรายผลการวิจัย โดยการนำวรรณกรรมที่ได้ทบทวนมาอ้างอิงประกอบกับผลที่ได้จากการศึกษาตามลำดับ

ผลการวิจัย

1. เพื่อศึกษาประสิทธิภาพในการพัฒนาพื้นที่สาธารณะเพื่อประโยชน์ต่อการบริการผู้สูงอายุในเขตป้อมปราบศัตรูพ่าย กรุงเทพมหานคร จากนโยบายรัฐบาลในปัจจุบันได้วางนโยบาย มาตรการต่างๆ เพื่อรองรับสังคมผู้สูงอายุ โดยการส่งเสริมให้ผู้สูงอายุสามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมและมีคุณภาพชีวิตที่ดี ครอบคลุม 4 มิติ ทั้งด้าน เศรษฐกิจ สังคม สุขภาพ และสภาพแวดล้อม โดยเฉพาะในพื้นที่สาธารณะ ซึ่งพระราชบัญญัติผู้สูงอายุ พ.ศ. 2546 มาตรา 11(5) ได้กำหนดว่าผู้สูงอายุมีสิทธิได้รับการคุ้มครองการส่งเสริมและสนับสนุนในด้านการอำนวยความสะดวก และความปลอดภัยโดยตรงแก่ผู้สูงอายุในอาคาร สถานที่ ยานพาหนะ หรือบริการสาธารณะอื่น ดังนั้นพื้นที่สาธารณะจึงเป็นองค์ประกอบสำคัญอย่างหนึ่งของเมืองและเป็นพื้นที่ที่มีความสำคัญมากกับชีวิตความเป็นอยู่ของผู้สูงอายุในกรุงเทพมหานครที่ถูกสร้างอย่างเหมาะสมสามารถที่จะส่งเสริมสุขภาพและสมรรถภาพ รวมถึงความสามารถดูแลตนเองได้นอกจากนั้นยังเป็นพื้นที่ในการออกกำลังกายพบปะทำกิจกรรมร่วมกันของกลุ่มผู้สูงอายุ ด้วยบริบทเมืองที่ผู้คนสามารถเข้าถึงและทำกิจกรรมหลากหลายและเป็นที่นิยมในการเข้าใช้บริการ โดยพระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ.2542 กำหนดให้กรุงเทพมหานครมีอำนาจและหน้าที่ในการจัดระบบบริการสาธารณะและความสำคัญในการดำเนินนโยบายผู้สูงอายุต่อการพัฒนาพื้นที่สาธารณะเพื่อประโยชน์ต่อการ

บริการผู้สูงอายุที่สอดคล้องกับปัญหาและความต้องการของผู้สูงอายุรวมถึงบริบททางวัฒนธรรมค่านิยมของชุมชนท้องถิ่นเพื่อให้ตรงตามวัตถุประสงค์และเป้าหมายของแผนงาน โดยสอดคล้องกับผู้ทรงคุณวุฒิที่ได้แสดงความคิดเห็นว่า “กรุงเทพมหานครมีนโยบายในการพัฒนาพื้นที่สาธารณะที่ดีได้มาตรฐานเอื้อต่อการใช้งานสำหรับผู้สูงอายุ พร้อมทั้งการเพิ่มองค์ประกอบกิจกรรมที่เหมาะสมกับผู้สูงอายุในแต่ละพื้นที่ที่กำหนดไว้ ซึ่งผมว่านโยบายแต่ละพื้นที่ไม่เหมือนกันแน่นอนน้ำหนักความสำคัญก็ไม่เหมือนกันองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นน่าจะได้นำแผนที่เป็นกรอบใหญ่เอามาปรับใช้ให้ เหมาะกับบริบทหรือสภาพของพื้นที่ของตัวเอง” (สัมภาษณ์ผู้บริหารสำนักงานการจราจรและขนส่งกรุงเทพมหานคร, กรกฎาคม 2564) และ “การทำกิจกรรมของผู้สูงอายุในพื้นที่สาธารณะนั้นอาจมีผู้สูงอายุเข้าใช้น้อยหรือไม่ แต่เพื่อประโยชน์ต่อการบริการผู้สูงอายุในเขตป้อมปราบศัตรูพ่าย โดยต้องคำนึงถึงองค์ประกอบซึ่งเป็นส่วนสำคัญที่จะช่วยป้องกันอันตรายที่เกิดจากการเข้าใช้ของผู้สูงอายุหรือเอื้อต่อการใช้งานของผู้สูงอายุมากขึ้นอย่างน้อยท้องถิ่นเข้าไปจัดบริการสาธารณะอะไรเมื่อกระจายอำนาจไปแล้วอย่างน้อยประชาชนจะต้องได้รับบริการที่เป็นมาตรฐานเดียวกันและใกล้เคียงกันทั่วประเทศจึงเป็นสาเหตุที่ต้องจัดทำมาตรฐานในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต่าง ๆ ถือเป็นแนวปฏิบัติในการดูแลผู้สูงอายุ” (สัมภาษณ์ผู้บริหารจากเขตป้อมปราบศัตรูพ่าย, กรกฎาคม 2564)

2. เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการพัฒนาพื้นที่สาธารณะเพื่อประโยชน์ต่อการบริการผู้สูงอายุในเขตป้อมปราบศัตรูพ่าย กรุงเทพมหานคร เนื่องจากพื้นที่สาธารณะ มีความหลากหลายหลายประเภทไม่สามารถนำมาเปรียบเทียบกันได้ทั้งหมด ดังนั้นแบ่งสวนออกเป็น 2 กลุ่มคือพื้นที่สาธารณะบริบทชุมชน มีขนาดไม่เกิน 100 ไร่อยู่ในบริบทที่อยู่อาศัย หมู่บ้าน ชุมชน อีกกลุ่มคือพื้นที่สาธารณะบริบทเมืองมีขนาด 100 ไร่ขึ้นไป จากการสำรวจกายภาพพื้นที่สาธารณะพบว่า การเข้าถึงพื้นที่สาธารณะของผู้สูงอายุเพื่อทำกิจกรรมต่างๆ นั้นผู้สูงอายุส่วนใหญ่คือเดินบนถนนทำให้อาจเกิดอันตรายเวลาข้ามถนนพร้อมทั้งทางลาดพื้นไม่ลื่นเรียบเสมอกัน สอดคล้องกับผู้ทรงคุณวุฒิที่ได้แสดงความคิดเห็นว่า “ปัจจัยทางกายภาพของพื้นที่สาธารณะที่ส่งผลต่อการใช้งานยังมีปัจจัยอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องโดยเฉพาะตัวผู้ใช้งานเองซึ่งเป็นผู้สูงอายุ เป็นอีกองค์ประกอบหนึ่งที่สำคัญที่จะชี้วัดและประเมินได้ว่าพื้นที่สาธารณะมีประสิทธิภาพและประสบความสำเร็จในการใช้งานมากน้อยเพียงใดเพื่อให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นทั้งจิตใจและร่างกายโดยเหตุที่ผู้สูงอายุมีการเปลี่ยนแปลงต่างๆ ของระบบการทำงานในร่างกาย ดังนั้นกิจกรรมนันทนาการสำหรับผู้สูงอายุควรคำนึงถึงการให้อาสาผู้สูงอายุมีส่วนร่วมให้มากที่สุด” (การสัมภาษณ์ส่วนบุคคลผู้บริหารจากเขตป้อมปราบศัตรูพ่าย, กรกฎาคม 2564) และ ว่า “พื้นที่สาธารณะเป็นองค์ประกอบที่สำคัญของเมืองที่ส่งเสริมให้เกิดคุณภาพชีวิตและรองรับความต้องการที่หลากหลาย ซึ่งจำเป็นต้องอาศัยความเข้าใจทั้งจากมุมมองสถาปัตยกรรม การออกแบบชุมชนเมือง สังคมศาสตร์ ประวัติศาสตร์ และภูมิศาสตร์ ซึ่งพื้นที่สาธารณะจะประสบความสำเร็จในการให้บริการของผู้สูงอายุนั้นจำเป็นต้องมีลักษณะทางกายภาพของพื้นที่หรือองค์ประกอบการออกแบบที่ดีที่ส่งเสริมให้ผู้ใช้งานสามารถใช้งานพื้นที่ได้อย่างสะดวกซึ่งเป็นอีกองค์ประกอบหนึ่งที่สำคัญที่จะชี้วัด และประเมินได้ว่าพื้นที่สาธารณะมีประสิทธิภาพและประสบความสำเร็จในการใช้งานมากน้อยเพียงใด” (สัมภาษณ์ส่วนบุคคลผู้บริหารจากสำนักปลัดกรุงเทพมหานคร, กรกฎาคม 2564)

(การสัมภาษณ์ส่วนบุคคลนักวิชาการฝ่ายพัฒนาชุมชนและสวัสดิการสังคม, กรกฎาคม 2564) ได้แสดงความคิดเห็นว่า “เนื่องจากผู้สูงอายุแรงน้อยและการเคลื่อนไหวลำบากทำอย่างไรที่จะพัฒนาความสะดวกให้ผู้สูงอายุในการเดินทางตามสถานที่ต่างๆ ซึ่งอาจจะมียุ่แล้วแต่อาจจะไม่พอในการขึ้นลงต้องมีทางลาดในการป้องกันอุบัติเหตุที่จะเกิดขึ้นจากการเดินทางดังนั้นของความเป็นสาธารณะหรือความเป็นส่วนตัวของพื้นที่สามารถพิจารณาได้จากการรับรู้ของผู้ใช้งานหรือประสบการณ์ของพื้นที่ขึ้นอยู่กับความเป็นสถานที่กิจกรรม”

3. เพื่อเสนอแนะแนวทางที่เหมาะสมของนโยบายการพัฒนาพื้นที่สาธารณะเพื่อประโยชน์ต่อการบริการผู้สูงอายุในเขตป้อมปราบศัตรูพ่าย กรุงเทพมหานคร จากนโยบายรองรับสังคมสูงวัยที่ผ่านมา มีหน่วยงานที่ขับเคลื่อนในเรื่องนี้แต่ก็แยกส่วนกันทำงานและทำเฉพาะประเด็นที่รับผิดชอบของหน่วยงาน การศึกษาและรวบรวมข้อเสนอจากภาคส่วนต่างๆ มาทำให้เกิดการบูรณาการในการวางแผน รวมถึงจัดตั้งกลไกขับเคลื่อนมิติสังคมเฉพาะประเด็นว่าด้วยนโยบายรองรับสังคมสูงวัย ซึ่งประกอบด้วยภาคีที่หลากหลาย คอยติดตามความคืบหน้าการดำเนินงาน และรายงานผลการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง ตลอดระยะเวลาที่ผ่านมาประเทศไทยยังมีช่องว่างด้านการเตรียมความพร้อมของประชากรและการพัฒนาระบบเพื่อรองรับสังคมสูงวัย จึงมีข้อเสนอเชิงนโยบาย 4 มิติ ได้แก่ 1) ด้านเศรษฐกิจ มุ่งเน้นเรื่องการออมหลากหลายรูปแบบ 2) ด้านสังคม เน้นการเสริมสร้างศักยภาพและชมรมผู้สูงอายุ 3) ด้านสภาพแวดล้อม ปัจจุบันประเทศไทยมีผู้สูงอายุที่ช่วยเหลือตนเองไม่ได้ร้อยละ 5% การเดินทางของผู้สูงอายุไทยเป็นไปอย่างยากลำบากต้องพึ่งพิงผู้อื่น ทำให้ผู้สูงอายุส่วนใหญ่จำเป็นต้องอยู่แต่กับบ้าน จึงเสนอว่าให้ขยายโครงการยังพื้นที่ต่างๆ ทั่วประเทศ 4) ด้านสุขภาพ เนื่องจากมีผู้สูงอายุที่ยังไม่สามารถเข้าถึงระบบสวัสดิการต่าง ๆ ของรัฐควรควรระดมทรัพยากรที่มีอยู่ในชุมชน เพื่อสนับสนุนการดูแลผู้สูงอายุระยะยาว รวมถึงการสร้างความรู้ด้านสุขภาพผ่านเครื่องมืออย่าง สมัชชาสุขภาพพื้นที่ธรรมนูญสุขภาพพื้นที่ เป็นต้น โดยสอดคล้องกับผู้ทรงคุณวุฒิที่ให้ข้อมูลว่า “กทม. ต้องจัดสิ่งอำนวยความสะดวกให้ชัดเจนด้วยความที่กทม. เป็นเมืองหลวงและเป็นเมืองหน้าด่านที่รับคนท่องเที่ยว อยากให้เกิดเลยในเรื่องของการบริการสาธารณะทั้งหลายทั้งปวงอย่าให้ต้องเกิดการตีความในกฎหมายและสั่งให้ กทม. ต้องทำอยากให้เกิดจากสิ่งที่เปนครวรีเริ่มของกทม. เอง” ดังนั้นสิ่งที่อยากเห็นมากคือรถบริการสาธารณะ โดยเฉพาะรถชมก. รถแอร์มีขึ้นบันไดสูง น่าจะสูงกว่าผิวถนนมากกว่าครึ่งเมตรไม่ครึ่งเมตรก็สามสิบสี่สิบเซนติเมตรคนก็ยังแยะผู้หญิงสมัยใส่กระโปรงแคบ กระโปรงขาดเลยนะลำบาก มากรถขานดำที่ดำเนินการโดยภาคเอกชนเป็นมิตรกับคนขึ้นมาก พอก้าวขาขึ้นบันได ต้องคำนึงถึงเด็กถึงผู้พิการ คนท้องไม่ค่อยเยอะแล้วเดี๋ยวนี้ คนท้องน้อย ผู้สูงอายุเยอะ โดยปัจจุบันมีหลายชุมชนที่เป็นต้นแบบการเตรียมพร้อมเรื่องนี้ให้เห็นเป็นรูปธรรม ดังนั้นจึงควรให้ความสำคัญต่อชุมชนท้องถิ่นให้มากขึ้น การจัดการเรื่องสังคมสูงวัยเป็นเรื่องเกี่ยวกับการสร้างชุมชนเข้มแข็งและสังคมเข้มแข็ง ควรเน้นการพัฒนาแบบองค์รวม เน้นการมีส่วนร่วมยึดภูมิศาสตร์ที่แตกต่างกัน ใช้ชุมชนเป็นฐานไม่ยึดติดตำรา ชุมชนท้องถิ่นเป็นความหวัง เราต้องลงไปทำข้างล่างให้เข้มแข็งแล้วให้ทุกอย่างบูรณาการร่วมกัน” (สัมภาษณ์ผู้นำชุมชน, กรกฎาคม 2564) และว่า “กทม. ต้องหยิบประเด็นเฉพาะของสังคมเมืองขึ้นมาเรื่องอื่น ๆ ที่เป็นเรื่องทั่ว ๆ ไปเกี่ยวกับผู้สูงอายุ กทม. ก็มีความพร้อมกว่าท้องถิ่นอื่น ๆ ที่เป็นพิเศษสำหรับ กทม. คือความเป็นสังคมเมืองการสัญจรไปมา ปัญหาชุมชนแออัด ปัญหาความปลอดภัยก็ยอมรับว่ารุนแรงกว่าสำหรับผู้สูงอายุในชนบท กทม. ก็ต้องให้ ความสำคัญกับเรื่องเหล่านี้ที่ครอบคลุมเรื่องพื้นที่สาธารณะเป็นพื้นที่ที่ส่งผลกระทบต่อผู้สูงอายุในสังคมเป็นวงกว้าง เนื่องจากเป็นสาธารณูปโภคพื้นฐานที่ทุกคนทุกเพศทุกวัยควรได้รับ ฉะนั้นเมื่อประชากรสูงวัยในประเทศไทยสูงขึ้น สาธารณูปโภคพื้นฐานเหล่านี้ควรได้รับการพัฒนาปรับปรุงให้เอื้อต่อการเข้าใช้งานของกลุ่มประชากรสูงอายุอีกทั้งเป็นสถานที่เกิดการปฏิสัมพันธ์เกิดสังคมสมาคมทั้งในวัยเดียวกันและระหว่างวัยลดความรู้สึกโดดเดี่ยวสำหรับผู้สูงอายุส่งเสริมสุขภาพจิตและสุขภาพร่างกายที่ดีต่อไป” (สัมภาษณ์ผู้สูงอายุ, กรกฎาคม 2564)

อภิปรายผลการวิจัย

ประเด็นที่ 1. ระดับประสิทธิผลในการพัฒนาพื้นที่สาธารณะเพื่อประโยชน์ต่อการบริการผู้สูงอายุในเขตป้อมปราบศัตรูพ่าย กรุงเทพมหานคร จากนโยบายรัฐบาลในปัจจุบันได้วางนโยบาย มาตรการต่างๆ เพื่อรองรับสังคมผู้สูงอายุ โดยการส่งเสริมให้ผู้สูงอายุสามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมและมีคุณภาพชีวิตที่ดี

ครอบคลุม 4 มิติ ทั้งด้าน เศรษฐกิจ สังคม สุขภาพ และสภาพแวดล้อม โดยเฉพาะในพื้นที่สาธารณะซึ่ง พระราชบัญญัติผู้สูงอายุ พ.ศ. 2546 ได้กำหนดว่าผู้สูงอายุมีสิทธิได้รับการคุ้มครอง การส่งเสริมและสนับสนุน ในด้านการอำนวยความสะดวก และความปลอดภัยโดยตรงแก่ผู้สูงอายุในอาคาร สถานที่ ยานพาหนะ หรือ บริการสาธารณะอื่นโดยการใช้ ดังนั้นพื้นที่สาธารณะจึงเป็นองค์ประกอบสำคัญอย่างหนึ่งของเมือง เป็นพื้นที่ที่มีความสำคัญมากกับชีวิตความเป็นอยู่ของผู้สูงอายุในกรุงเทพมหานครที่ถูกสร้างอย่างเหมาะสมสามารถที่จะ ส่งเสริมสุขภาพะ สมรรถภาพ รวมถึง ความสามารถดูแลตนเองได้นอกจากนั้นยังเป็นพื้นที่ในการออกกำลังกาย พบปะ ทำกิจกรรมร่วมกันของกลุ่มผู้สูงอายุ ด้วยบริบทเมืองที่ผู้คนสามารถเข้าถึงและทำกิจกรรมหลากหลาย และเป็นที่ยอมรับในการเข้าใช้บริการ และสอดคล้องกับความต้องการของผู้สูงอายุ ยืนยันได้จากการจัดโครงการ ผู้สูงอายุ ดังเช่น การพัฒนาพื้นที่สาธารณะเพื่อประโยชน์ต่อการบริการผู้สูงอายุในเขตป้อมปราบศัตรูพ่าย เป็นต้น สอดคล้องกับผลงานวิจัยของปิยะ กล้าประเสริฐ (2561) ศึกษาวิจัยเรื่อง ข้อเสนอเชิงนโยบายในการเตรียมความพร้อมด้านบริการสาธารณะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจังหวัดปทุมธานี พบว่า ความคาดหวังของผู้สูงอายุ ทั้ง 5 ด้าน ประกอบด้วย ด้านความเป็นอยู่ที่ดีใน การดำเนินชีวิตประจำวัน ด้านการดำเนินชีวิตที่เอื้อต่อสุขภาพ ด้านความเป็นอยู่ที่ดีทางจิตใจและสังคม ด้านความเป็นอยู่ทางเศรษฐกิจ และด้านความพึงพอใจในชีวิต มีอิทธิพลและส่งผลกระทบต่อความสามารถในการตอบสนองความต้องการของผู้สูงอายุด้านสุขภาพและการรักษาพยาบาล เมื่อมีการติดตามผลการนำโครงการดังกล่าวไปปฏิบัติ พบว่า พื้นที่สาธารณะโดยทั่วไปอาจมีลักษณะเป็นพื้นที่สีเขียวที่ร่มรื่น มีการออกแบบพื้นที่เพื่อให้เกิดกิจกรรมที่หลากหลาย มีการคำนึงถึงการออกแบบสภาพพื้นที่เพื่อให้มีความเหมาะสมกับพฤติกรรมการใช้งานโดยเฉพาะพื้นที่สาธารณะที่ตั้งอยู่ในบริเวณแหล่งชุมชนเมืองหรือแหล่งท่องเที่ยวที่มีผู้ใช้หนาแน่น ดังนั้นพื้นที่สาธารณะจึงต้องตอบสนองต่อความต้องการการใช้งานของบุคคลซึ่งต่างจุดประสงค์มาเป็นมาตรฐานในการจัดสภาพแวดล้อมในสังคมโดยเฉพาะ บริการสาธารณะ เพื่อให้บรรลุตามวัตถุประสงค์และเป้าหมายการพัฒนาพื้นที่สาธารณะเพื่อประโยชน์ต่อการบริการผู้สูงอายุในเขตป้อมปราบศัตรูพ่าย กรุงเทพมหานครโดยสอดคล้องกับผลงานวิจัยของสุรรัตน์ จำปาเงิน. (2559). ได้วิจัยเรื่อง แนวทางการพัฒนาสวนสาธารณะที่เหมาะสมเพื่อส่งเสริมเมืองที่เป็นมิตรต่อผู้สูงอายุใน กรุงเทพมหานคร พบว่า สวนสาธารณะที่เป็นมิตรต่อผู้สูงอายุควรเป็นสวนสาธารณะที่ดี ได้มาตรฐานก่อนพัฒนาเป็นสวนที่เอื้อสำหรับผู้สูงอายุอีกทั้งสวนสาธารณะในบริบทชุมชนและสวนสาธารณะบริบทเมืองการพัฒนาปรับปรุงแตกต่างกัน เช่น สวนสาธารณะบริบทเมืองต้องคำนึงถึงการเข้าถึงจากขนส่งมวลชนมีที่จอดรถสำหรับผู้สูงอายุใกล้กับทางเข้าสวนและมีกิจกรรมที่หลากหลายรองรับความต้องการของผู้สูงอายุตามลำดับ

ประเด็นที่ 2. ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อประสิทธิภาพในการพัฒนาพื้นที่สาธารณะเพื่อประโยชน์ต่อการบริการผู้สูงอายุในเขตป้อมปราบศัตรูพ่าย กรุงเทพมหานคร พื้นที่สาธารณะจะประสบความสำเร็จในการให้บริการของผู้สูงอายุนั้นจำเป็นต้องมีลักษณะทางกายภาพของพื้นที่หรือองค์ประกอบการออกแบบที่ดีที่ส่งเสริมให้ผู้ใช้สามารถใช้งานพื้นที่ได้อย่างสะดวก ยกตัวอย่างเช่น ตำแหน่งที่ตั้งของพื้นที่ลักษณะการเข้าถึงพื้นที่ประโยชน์ใช้สอย เป็นต้น แตกต่างเหนือไปจากปัจจัยทางกายภาพของพื้นที่สาธารณะที่ส่งผลต่อการใช้งานยังมีปัจจัยอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องโดยเฉพาะตัวผู้ใช้งานเอง ซึ่งเป็นอีกองค์ประกอบหนึ่งที่สำคัญที่จะชี้วัด และประเมินได้ว่าพื้นที่สาธารณะมีประสิทธิภาพและประสบความสำเร็จในการใช้งานมากน้อยเพียงใด ซึ่งสอดคล้องกับผลงานวิจัยของโมรยา วิเศษศรี และคณะ (2563) ศึกษาวิจัยเรื่อง ประสิทธิภาพการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในเขต กรุงเทพมหานคร ผลการวิจัยพบว่านโยบายภาครัฐ สิ่งแวดล้อมผู้สูงอายุ การจัดการสุขภาพผู้สูงอายุ และการมีส่วนร่วมทาง สังคม ส่งผลกระทบต่อประสิทธิภาพการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ โดยนโยบายภาครัฐส่งผลกระทบต่อประสิทธิภาพการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุมากที่สุด รองลงมา คือ สิ่งแวดล้อมผู้สูงอายุและการจัดการสุขภาพผู้สูงอายุ และ3) การบริหารจัดการในทุกระดับต้องมีการบูรณาการอย่าง เป็นระบบรวมทั้งเป็นข้อมูล

แก่หน่วยงานภาครัฐและเอกชน เพื่อการบริหารการพัฒนาคุณภาพ ชีวิตผู้สูงอายุที่มีประสิทธิภาพสูงสุด พร้อมทั้งสอดคล้องกับผลงานวิจัยของกิตติยา ศรีเลิศพา (2558) ศึกษาวิจัยเรื่อง กรุงเทพมหานคร “มหานครแห่งความสุขของผู้สูงอายุ” : ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการนำนโยบายผู้สูงอายุไปปฏิบัติ พบว่าการบูรณาการการทำงานระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและมีการสื่อสารนโยบายให้ถึงผู้ปฏิบัติ เพื่อเพิ่มบริการสาธารณะให้กับประชากรสูงอายุทั้งด้านสุขภาพสิ่งแวดล้อมและความปลอดภัย การส่งเสริมการประกอบอาชีพ การส่งเสริมศักยภาพผู้สูงอายุการเรียนรู้ตลอดชีวิตการส่งเสริมความเข้มแข็งของสถาบันครอบครัวการสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชน และการเตรียมความพร้อมของประชากรเพื่อวัยสูงอายุที่มีคุณภาพเพื่อเตรียมรับมือในการที่ประเทศไทยและกรุงเทพมหานครจะเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุโดยสมบูรณ์ในอีก 10 ปีข้างหน้า โดยเนื่องด้วยกลุ่มผู้สูงอายุมีพฤติกรรมทัศนคติ รวมไปถึงรูปแบบการใช้ชีวิตที่ลักษณะเฉพาะตัว จึงต้องการพื้นที่ที่สามารถตอบรับกับพฤติกรรมดังนี้ 1) ปัจจัยด้านกายภาพ พื้นที่สาธารณะต้องเอื้อให้เกิดการใช้งานของกิจกรรมที่หลากหลาย เช่น น้ำค้นหาไม้เรียบโล่ง มีจังหวะหรือทำให้พื้นที่นั้นมีชีวิตชีวาที่ตอบรับกับรูปแบบของกิจกรรมหรือวิถีชีวิตของผู้สูงอายุ 2) ปัจจัยด้านขอบเขตการให้บริการ ต้องมีระยะการเข้าถึงด้วยการเดินเท้า 5-10 นาทีหรือ 500 เมตร จากจุดบริการสาธารณะ เพื่อให้ผู้สูงอายุที่ใช้บริการสาธารณะสามารถเข้ามาใช้บริการได้อย่างมีประสิทธิภาพ 3) ปัจจัยด้านความสะดวกสบายภายในพื้นที่สาธารณะจะต้องมีสิ่งอำนวยความสะดวกสบาย เช่น เก้าอี้ที่นั่ง โต๊ะแสงสว่าง อินเทอร์เน็ต รวมไปถึงการมีสภาพภูมิอากาศภายในพื้นที่ที่มีความเหมาะสม 4) ปัจจัยด้านภาพลักษณ์ของพื้นที่ การที่พื้นที่นั้นๆ อยู่ในย่านที่กำลังเป็นที่นิยมหรือกำลังเป็นพื้นที่ที่มีความทันสมัยในขณะนั้น เพื่อที่จะสะท้อนให้เห็นถึงความเป็นตัวตนของกลุ่มผู้สูงอายุได้อย่างชัดเจนมากขึ้นจากลักษณะการใช้พื้นที่หรือการทำกิจกรรมภายในพื้นที่ 5) ปัจจัยด้านความรู้สึกต่อสถานที่ การสร้างความรู้สึกรู้สึกถึงการเป็นส่วนหนึ่งของพื้นที่เพื่อให้เกิดแรงดึงดูดที่ทำให้อยากเข้ามาใช้งานภายในพื้นที่รวมถึงพื้นที่นั้นจะต้องสามารถแสดงออกถึงความเป็นตัวตนของผู้สูงอายุได้อย่างชัดเจน 6) ปัจจัยด้านการเป็นพื้นที่ทางสังคม การสร้างและส่งเสริมให้เกิดการมีปฏิสัมพันธ์ร่วมกันของผู้สูงอายุที่เข้ามาใช้งานส่งผลให้พื้นที่เอื้อต่อการเป็นพื้นที่ทางสังคมที่เพื่อรองรับกิจกรรมทางสังคมที่จะเกิดขึ้นภายในพื้นที่ และ 7) แนวทางการออกแบบพื้นที่สาธารณะที่ตอบรับกับพฤติกรรมของผู้สูงอายุ ที่กล่าวมาข้างต้นจะต้องคำนึงและให้ความสำคัญของปัจจัยด้านความริบเร่งในชีวิตประจำวันเป็นลำดับแรกเนื่องด้วยวิถีชีวิตของผู้สูงอายุในพื้นที่สาธารณะ สอดคล้องกับผลงานวิจัยของดวงกมล ภูวนล พัชรินทร์ สิริสุนทร เสรี พงศ์พิศ และศุภสิทธิ์ พรณารุโณทัย (2557) ศึกษาวิจัยเรื่องการพัฒนาารูปแบบเมืองผู้สูงอายุอยู่สบาย พบว่าองค์ประกอบที่เป็นเมืองผู้สูงอายุอยู่สบาย ประกอบด้วย 1) ด้านสิ่งแวดล้อม ได้แก่ ที่อยู่อาศัย และสิ่งอำนวยความสะดวกสาธารณะ 2) ด้านสังคม ได้แก่ ด้านสิทธิของผู้สูงอายุ/สิทธิการเป็นพลเมือง ด้านการมีส่วนร่วมในการพัฒนาตามระบอบประชาธิปไตย ด้านเศรษฐกิจ ด้านบริการสุขภาพ ด้านบริการสาธารณะ ด้านการออกแบบแนวนโยบายสำหรับผู้สูงอายุด้านความปลอดภัย ด้านการสนับสนุนทาง สังคม และด้านการเป็นสมาชิกกลุ่ม/ชมรม/เครือข่ายตามลำดับ และสอดคล้องกับผลงานวิจัยของ Akyildiz (2020) ศึกษาการประเมินนโยบายประชากรผู้สูงอายุในแผนพัฒนาในบริบทของความยั่งยืนทางสังคม พบว่าการวางแผนและนโยบายที่มุ่งตอบสนองความต้องการของผู้สูงอายุต่อระดับสวัสดิการสังคมเศรษฐกิจและสังคมของประชากรในปัจจุบันและจะสนับสนุนความยั่งยืนของสังคมโดยการเพิ่มระดับสวัสดิการในอนาคต แผนการพัฒนาได้จัดทำขึ้นเพื่อตอบสนองความต้องการของสังคมควบคู่ไปกับนโยบายที่เป็นแนวทางในการพัฒนาประเทศและกำหนดเป้าหมายการบริการสำหรับประชากรที่เปลี่ยนแปลงไป

ประเด็นที่ 3. ข้อเสนอแนะแนวทางที่เหมาะสมของนโยบายการพัฒนาพื้นที่สาธารณะเพื่อประโยชน์ต่อการบริการผู้สูงอายุในเขตป้อมปราบศัตรูพ่าย กรุงเทพมหานคร โดยแนวทางที่เหมาะสมพื้นที่สาธารณะเพื่อประโยชน์ต่อการบริการผู้สูงอายุ ควรจะปรับปรุงถนนที่เป็นทางนำสู่พื้นที่สาธารณะให้ผู้สูงอายุเดินทางสะดวก

สำหรับพื้นที่สาธารณะที่มีขนาดใหญ่จัดพื้นที่จอตลอดบริเวณใกล้กับทางเข้า มีพื้นที่จอตลอดให้เพียงพอ และอำนวยความสะดวกเส้นทางจากขนส่งมวลชนให้เข้าถึงได้ง่าย พร้อมทั้งควรมีกิจกรรมที่ผู้สูงอายุนิยมทำในพื้นที่สาธารณะสำหรับพื้นที่สาธารณะขนาดเล็กควรมีทางเดินออกกำลังกาย และเครื่องออกกำลังกาย Low Impact ในพื้นที่สาธารณะขนาดใหญ่ควรเพิ่มพื้นที่กิจกรรมกลุ่ม เช่น โยคะ รำไทเก็ก เต้นแอโรบิค และจัดพื้นที่ให้อยู่ในบริเวณใกล้เคียงกัน เป็นโซนออกกำลังกายสำหรับผู้สูงอายุ และองค์ประกอบพื้นที่เอื้อต่อการใช้งานของผู้สูงอายุ สำหรับพื้นที่สาธารณะขนาดเล็ก ความปลอดภัยในการเข้าใช้พื้นที่การเดินเรียบไม่เป็นหลุม ไม่มีสิ่งกีดขวาง ต้นไม้ภายในสวนได้รับการดูแลให้เกิดความร่มรื่น สวยงาม และสำหรับพื้นที่สาธารณะขนาดใหญ่ ต้องมีสิ่งอำนวยความสะดวกเพิ่มเติม คือ ห้องน้ำที่เข้าถึงง่าย มีทางลาด มีจุดนั่งพักที่เพียงพอสอดคล้องกับผลงานวิจัยของศิริสุข นาคะเสนีย์ (2561) ศึกษาวิจัยเรื่องพฤติกรรมการดูแลสุขภาพตนเองของผู้สูงอายุในกรุงเทพมหานคร ผลการวิจัยพบว่ากำหนดนโยบายในการสร้างเสริมสุขภาพของผู้สูงอายุ การจัดตั้ง ศูนย์การเรียนรู้เพื่อการเสริมสร้างสุขภาพของผู้สูงอายุ รวมทั้ง การวางแผน งบประมาณ และจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมสุขภาพให้เหมาะสมสอดคล้องกับสถานการณ์ในปัจจุบัน เพื่อตอบสนองความต้องการของผู้สูงอายุอย่างแท้จริงและยั่งยืนต่อไป อีกทั้งงานวิจัยของศุภชัย ชัยจันทร์และณรงพน ไล่ประกอบทรัพย์ (2559). ศึกษาวิจัยเรื่องแนวคิดสาธารณะของพื้นที่สาธารณะในเมือง ผลการวิจัยพบว่า พื้นที่สาธารณะเป็นองค์ประกอบที่สำคัญของเมืองที่ส่งเสริมให้เกิดคุณภาพชีวิตและรองรับความต้องการที่ หลากหลาย ซึ่งจำเป็นต้องอาศัยความเข้าใจทั้งจากมุมมองสถาปัตยกรรม การออกแบบชุมชนเมือง สังคมศาสตร์ ประวัติศาสตร์ และภูมิศาสตร์ ผ่านทฤษฎีที่เกี่ยวข้องที่มีอิทธิพลต่อทิศทางการมองพื้นที่สาธารณะ จุดประสงค์ของ บทความนี้เป็นการทบทวนแนวความคิดการศึกษาความเป็นสาธารณะของพื้นที่สาธารณะทางกายภาพจากมุมมองที่ หลากหลายในเมืองจะพบว่าทุกวันนี้ชีวิตสาธารณะมีความเชื่อมโยงเกี่ยวข้องกันระหว่างความเป็นสาธารณะและความเป็นส่วนตัวบนพื้นที่สาธารณะเพื่อค้นหาความแตกต่างระหว่าง “สาธารณะ” และ “ส่วนตัว” ด้วยหลักเกณฑ์ 3 ส่วน ได้แก่ การเข้าถึงตัวแทนและผลประโยชน์ในแต่ละพื้นที่จะต้องมีการบริหารจัดการกิจกรรมนั้นหนทางการให้เหมาะสมและต่อเนื่อง และครอบคลุมต้องให้ ความสำคัญในการมีส่วนร่วมทางสังคมของผู้สูงอายุ เพื่อประสิทธิภาพการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุตามลำดับ

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1.1) ความสำคัญของนโยบายภาครัฐในการพัฒนาพื้นที่สาธารณะเพื่อประโยชน์ต่อการบริการผู้สูงอายุที่เหมาะสมตลอดจนการส่งเสริมสุขภาพ และการสนับสนุน สวัสดิการผู้สูงอายุ เพื่อให้ผู้สูงอายุได้รับประโยชน์อย่างครบถ้วนและเท่าเทียมกัน

1.2) สิ่งแวดล้อมผู้สูงอายุ การบริหารจัดการเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการพัฒนาพื้นที่สาธารณะเพื่อประโยชน์ต่อการบริการผู้สูงอายุต้องให้ความสำคัญกับด้านสิ่งอำนวยความสะดวก ซึ่งเกี่ยวเนื่องกับความปลอดภัย และการจัดการด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ เพื่อให้ผู้สูงอายุเข้าถึงได้และใช้ประโยชน์จากเทคโนโลยีสารสนเทศ

1.3) การจัดการสุขภาพผู้สูงอายุ สุขภาพผู้สูงอายุ มีความสำคัญมากต่อการพัฒนาพื้นที่สาธารณะเพื่อประโยชน์ต่อการบริการผู้สูงอายุ จำเป็นต้องมีการจัดการสุขภาพด้านการออกกำลังกาย เช่น พื้นที่สาธารณะที่จะตอบรับกับพฤติกรรมของกลุ่มผู้สูงอายุ จะต้องมีการใช้ประโยชน์หรือมีกิจกรรมภายในพื้นที่ที่หลากหลายด้วยความสะดวกรวดเร็วเพียงพอครอบคลุมและผู้ใกล้ชิดต้องให้ความสำคัญกับการจัดการสุขภาพผู้สูงอายุ

2. ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

2.1 ด้านกายภาพพื้นที่สาธารณะต้องเอื้อให้เกิดการใช้งานของกิจกรรมที่หลากหลายกับรูปแบบของกิจกรรมหรือวิถีชีวิตของผู้สูงอายุ นอกจากนี้การออกแบบให้พื้นที่บางส่วนที่มีร่มเงาบังแสงแดด และส่วนที่มีแสงแดดส่องถึง เพื่อเพิ่มความสะดวกสบายในพื้นที่และต้องให้ความรู้สึกที่ปลอดภัยและปลอดภัยจากการมีพื้นที่ปิดล้อมภายในพื้นที่

2.2 ปัจจัยด้านความสะดวกสบายภายในพื้นที่สาธารณะ จะต้องมียานพาหนะความสะดวกสบาย และส่วนที่แสงส่องถึงวัสดุและพื้นผิวที่ใช้ภายในพื้นที่ ควรมีความเรียบและไม่สิ้นการป้องกันการเกิดอุบัติเหตุระหว่างผู้ใช้งานและผู้ใช้งาน โดยแยกถนนสำหรับรถยนต์ออกจากทางจักรยานและทางเท้า รวมไปถึงการติดตั้งโคมไฟให้แสงสว่างภายในพื้นที่เพื่อความปลอดภัยในการใช้งานของผู้สูงอายุ

2.3 ปัจจัยด้านการเป็นพื้นที่ทางสังคม การสร้างและส่งเสริมให้เกิดการมีปฏิสัมพันธ์ร่วมกันของผู้สูงอายุที่สามารถรวมพื้นที่สาธารณะและกิจกรรมทางสังคมไว้ด้วยกันได้เพื่อรองรับกิจกรรมทางสังคมที่จะเกิดขึ้นภายในพื้นที่

3. ข้อเสนอแนะสำหรับงานวิจัยครั้งต่อไป

3.1 ควรมองปัจจัยอื่นที่ความแตกต่างไปจากงานวิจัยนี้ เพื่อให้เกิดมุมมองแนวคิดที่หลากหลาย พร้อมทั้งควรศึกษาในระดับพื้นที่อื่นๆ เปรียบเทียบเพื่อเป็นประโยชน์ในการนำมาปรับปรุงนโยบายการพัฒนาพื้นที่สาธารณะเพื่อประโยชน์ต่อการบริการผู้สูงอายุ ในเขตป้อมปราบศัตรูพ่าย กรุงเทพมหานคร ให้มีความเหมาะสมต่อไป

3.2 ควรเปลี่ยนเครื่องมือหรือเทคนิคในการวิจัย เพราะอาจจะทำให้ได้ข้อค้นพบที่น่าสนใจอื่นๆ ที่นอกเหนือจากการวิจัยในครั้งนี้ พร้อมทั้งการร่วมกันทำความเข้าใจปัญหา นำมาเชื่อมโยงกับความสามารถและกำหนดทางเลือกใหม่ ของการบริหารมีความปรารถนาร่วมกันที่จะผลักดันการเปลี่ยนแปลงใหม่ๆ นำไปสู่ความสำเร็จในนโยบายการพัฒนาพื้นที่สาธารณะเพื่อประโยชน์ต่อการบริการผู้สูงอายุ ในเขตป้อมปราบศัตรูพ่าย กรุงเทพมหานคร

3.3 ต้องมีการศึกษาในเชิงปริมาณเพิ่มเติมเพื่อเป็นการอธิบายในรายละเอียดบางอย่างให้เกิดความชัดเจนมากยิ่งขึ้น พร้อมทั้งการเพิ่มเติมแปรที่มีส่วนสำคัญในเรื่องนี้เพื่อให้เกิดความสมบูรณ์ เพื่อเป็นการอธิบายปรากฏการณ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้นนอกเหนือจากการศึกษาวิจัยในครั้งนี้

References

- กรมกิจการผู้สูงอายุ. (2561). สถิติผู้สูงอายุ. สืบค้นเมื่อ 20 พฤศจิกายน 2564 จาก <http://www.dop.go.th/th/know/1>.
- กิตติยา ศรีเลิศพา. (2558). ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการนำนโยบายผู้สูงอายุไปปฏิบัติ. ในปรัชญาดุษฎีบัณฑิต (การเมือง), มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- คณะกรรมการส่งเสริมและประสานงานผู้สูงอายุแห่งชาติ. (2545). แผนผู้สูงอายุแห่งชาติฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2545-2564). กรุงเทพฯ: สำนักนายกรัฐมนตรี.
- ณัฐธิดา จุมปา และเพ็ญพักตร์ ไชยณรงค์. (2561). สิ่งอำนวยความสะดวกที่เหมาะสมและ ปลอดภัยเพื่อผู้สูงอายุและผู้พิการกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตสร้างความเสมอภาคใน สังคม: กรณีศึกษาชุมชนชาติพันธุ์บนพื้นที่สูงจังหวัดเชียงราย. *Veridian E Journal ฉบับภาษาไทย สาขามนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์และศิลปะ*, 11(3): หน้า 1508-1509.

- ดวงกมล ภูวนวล พัชรินทร์ สิริสุนทร เสรี พงศ์พิศ และศุภสิทธิ์ พรรณนารุโณทัย. (2557). การพัฒนารูปแบบเมืองผู้สูงอายุอยู่สบาย. *Journal of Health Education*, 37(126): หน้า 82-101.
- ปิยะ กล้าประเสริฐ. (2561) . ข้อเสนอเชิงนโยบายในการเตรียมความพร้อมด้านบริการสาธารณะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจังหวัดปทุมธานีในการเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ. *Journal of MCU Peace Studies*, 6(4): หน้า 1607-1619.
- โมรยา วิเศษศรี และคณะ. (2563). ประสิทธิภาพการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในเขตกรุงเทพมหานคร. *วารสารสังคมศาสตร์และมานุษยวิทยาเชิงพุทธ*, 5(9): หน้า 79-94.
- มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช. (2557). สังคมผู้สูงอายุ: นัยต่อการพัฒนาเศรษฐกิจ. สืบค้นเมื่อ 20 พฤศจิกายน 2564 จาก www.stou.ac.th/stounline/lom/data/.
- ศิริสุข นาคะเสนีย์. (2561). พฤติกรรมการดูแลสุขภาพตนเองของผู้สูงอายุในกรุงเทพมหานคร. *วารสารวิจัยรำไพพรรณี*, 12(1): หน้า 39-48.
- ศุภชัย ชัยจันทร์และณรงพน ไล่ประกอบทรัพย์ (2559). แนวคิดสาธารณะของพื้นที่สาธารณะในเมือง. *วารสารวิชาการคณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น*, 15(2): หน้า 71-83.
- สืบทพงศ์ สุขสม. (2561). ความเชื่อมโยงทางเศรษฐกิจ สังคมและการเมืองในกลุ่มอนุภาคลุ่มน้ำโขง (GMS) กับประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน ผลจากการเปิดใช้สะพานมิตรภาพไทย-ลาว แห่งที่ 4 จังหวัดเชียงราย. *วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ*, 7(1): หน้า 60-65.
- สุรรัตน์ จำปาเงิน. (2559). แนวทางการพัฒนาสวนสาธารณะที่เหมาะสม เพื่อส่งเสริมเมืองที่เป็นมิตรต่อผู้สูงอายุในกรุงเทพมหานคร. ในวิทยานิพนธ์สถาปัตยกรรมศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- Akkar, Z.M. (2004). “New-generation public spaces - How ‘inclusive’ are they?”. In the proceedings of Open Space: People Space Conference, Edinburgh, Scotland, 27-29 October 2004. Edinburgh: The Hub.
- Brooke, J.L. 1998. “Reason and Passion in the Public Sphere: Habermas and the Cultural Historians”. *Journal of Interdisciplinary History*, 29(1): 43-67.
- Miller, F. A. (1986). *Planned Pastoral Care: A Guide for Teachers*. London: McGrawHill

บทบาทองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นกับการส่งเสริมกีฬามวยไชยา
เพื่อการท่องเที่ยวเชิงอัตลักษณ์ในจังหวัดสุราษฎร์ธานี
THE ROLE OF LOCAL GOVERNMENT ADMINISTRATION AND THE PROMOTION
OF MUAY CHAIYA FOR IDENTITY TOURISM IN SURAT THANI PROVINCE

เสรี ทองแถม¹, และพภัศสรณ์ วรภัทร์ธีระกุล²
Seri Thongchaem¹ and Paphatsorn Woraphatthirakul²

มหาวิทยาลัยเวสเทิร์น

Western University

¹E-Mail : Serii.thong@gmail.com

Received 21 July 2022; Revised 11 October 2022; Accepted 11 October 2022.

บทคัดย่อ

การวิจัยในครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาบทบาทองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นกับการส่งเสริมกีฬามวยไชยาเพื่อการท่องเที่ยวเชิงอัตลักษณ์ในจังหวัดสุราษฎร์ธานี 2) ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อบทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการส่งเสริมกีฬามวยไชยาเพื่อการท่องเที่ยวเชิงอัตลักษณ์ของจังหวัดสุราษฎร์ธานี และ 3) เสนอแนะแนวทางบทบาทองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต่อการส่งเสริมกีฬามวยไชยาเพื่อการท่องเที่ยวเชิงอัตลักษณ์ในจังหวัดสุราษฎร์ธานี เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยใช้แบบสัมภาษณ์เป็นเครื่องมือเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ หน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน และประชาชนในท้องถิ่น รวมทั้งสิ้นจำนวน 25 คน แล้วพรรณนาหาข้อสรุปอย่างเป็นระบบมีเหตุผลอ้างอิงทฤษฎีดำเนินการจัดระเบียบข้อมูลผลการวิจัยพบว่า

1) การส่งเสริมกีฬามวยไชยาเพื่อการท่องเที่ยวเชิงอัตลักษณ์ จากบทบาทองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่สามารถดึงดูดความได้เปรียบการเผยแพร่ภูมิปัญญาด้านศิลปะการต่อสู้มวยไชยากลายเป็นมรดกทางวัฒนธรรมนำไปสู่การบริหารจัดการการท่องเที่ยวบนพื้นฐานเศรษฐกิจพอเพียงในชุมชน มาพัฒนาทำให้เกิดมูลค่าเพิ่มเป็นแหล่งสร้างรายได้ของประชาชนในท้องถิ่น 2) ปัจจัยที่มีผลต่อการส่งเสริมบทบาทการพัฒนาการท่องเที่ยว มีข้อค้นพบดังนี้ (1) การมีจิตสำนึกของประชาชนในฐานะเจ้าบ้านและจิตสำนึกของนักท่องเที่ยว (2) การประสานงานและความร่วมมือ (3) การสนับสนุนของภาครัฐในท้องถิ่น (4) การมีส่วนร่วมของประชาชน และ (5) ภาวะผู้นำชุมชน และ 3) แนวทางการพัฒนาการค้นหาโอกาสทางเลือกขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยการบูรณาการร่วมกันจะสามารถบริหารจัดการการส่งเสริมกีฬามวยไชยาเพื่อการท่องเที่ยวเชิงอัตลักษณ์ในจังหวัดสุราษฎร์ธานี เติบโตสู่ความยั่งยืนต่อไป

คำสำคัญ : บทบาทองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น, การส่งเสริมกีฬามวยไชยา, การท่องเที่ยวเชิงอัตลักษณ์

Abstract

The objectives of this research were: 1) to study the role of local government administration and the promotion of Muay Chaiya for identity tourism in Surat Thani

province; 2) to study factors affecting the role of local government administration and the promotion of Muay Chaiya for identity tourism in Surat Thani province; and 3) to suggest guidelines for the role of local government administration and the promotion of Muay Chaiya for identity tourism in Surat Thani province. This research was a qualitative research using interview form as a data collection tool. The key informants consisted of 25 people from government sector, private sector and local people; then describe and draw conclusions in a systematic, rational reference theory to organize the data. The finding indicated as follow:

1)The promotion of Muay Chaiya for identity tourism: from the role of the local government administration that can draw the advantage of disseminating the wisdom of Muay Chaiya martial arts to become a cultural heritage; this leads to tourism management on the basis of sufficiency economy in the community to develop added value as a source of income for local people. 2)Factors affecting the role of local government administration and the promotion of Muay Chaiya for identity tourism in Surat Thani province as follow: (1) the consciousness of the people as the host and tourists; (2) coordination and cooperation; (3) local government support; (4) people's participation and (5) community leadership. 3)The development approach to finding alternative opportunities of local government administration through integration will be able to manage the promotion of Muay Chaiya for identity tourism in Surat Thani province to grow towards sustainability.

Keywords: the role of local government administration, the promotion of Muay Chaiya for tourism, the identity tourism in Surat Thani province.

บทนำ

จากยุทธศาสตร์ชาติระยะ 20 ปี (พ.ศ. 2560 – 2579) แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560 - 2564) ที่ให้ความสำคัญกับการยึดคนเป็นศูนย์กลางของการพัฒนาการสร้างความร่วมมือส่วนร่วมของทุกภาคส่วนในสังคม โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อใช้ในการกำหนดกรอบและแนวทางการพัฒนาให้หน่วยงานของรัฐทุกภาคส่วน เพื่อให้บรรลุวิสัยทัศน์ “ประเทศไทยมีความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน เป็นประเทศที่พัฒนาแล้วด้วยการพัฒนาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจ” หรือตามคติพจน์ “มั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน” เพื่อจะนำไปสู่การพัฒนาให้คนไทยมีความสุข และตอบสนองต่อการบรรลุซึ่งผลประโยชน์แห่งชาติ ในการที่จะพัฒนาคุณภาพชีวิตสร้างรายได้ระดับสูง ตามแผนพัฒนาการท่องเที่ยวแห่งชาติฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2560 - 2564) ได้ให้ความสำคัญกับการวางรากฐานและแก้ไขปัญหที่เป็นอุปสรรคสำคัญต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวของประเทศทั้งด้านคุณภาพแหล่งท่องเที่ยว บุคลากรการท่องเที่ยว และโครงสร้างพื้นฐานรวมทั้งการสร้างสมดุลของการพัฒนาทั้งในมิติของพื้นที่ เวลา กิจกรรม รูปแบบ และกลุ่มนักท่องเที่ยว (กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา, 2560) เพื่อการสร้างรายได้และกระจายรายได้สู่ชุมชน และการเตรียมความพร้อมของอุตสาหกรรมท่องเที่ยวสู่การเติบโตในอนาคตคือ “ประเทศไทยเป็นแหล่งท่องเที่ยวคุณภาพชั้นนำของโลกที่เติบโตอย่างมีคุณภาพบนพื้นฐานความเป็นไทย เพื่อส่งเสริมการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม และกระจายรายได้สู่ประชาชนทุกภาคส่วนอย่างยั่งยืน (ปิ่นฤทัย คงทองและสุวารี นามวงศ์, 2559)

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นปัจจุบันมีหน้าที่ในการส่งเสริมการพัฒนาในด้านต่างๆ ด้วยบทบาทในการพัฒนาการท่องเที่ยวก็เช่นกันถือเป็นบทบาทหนึ่งที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสามารถดึงความได้เปรียบของทุนทางทรัพยากรธรรมชาติ มรดกทางวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณีที่มีอยู่ในท้องถิ่น หรือในชุมชนมาพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่ทำให้เกิดมูลค่าเพิ่มเป็นแหล่งสร้างรายได้ของประชาชนในท้องถิ่นได้ (พลัสสรณ์ วรภัทรธีระกุล, 2564) อย่างไรก็ตามถึงแม้ว่าองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจะเข้ามามีบทบาทในการพัฒนาและส่งเสริมการท่องเที่ยวสร้างรายได้ให้แก่คนในท้องถิ่นได้เป็นกอบเป็นกำก็จริง แต่การริเริ่มและการบริหารจัดการการท่องเที่ยวในท้องถิ่นให้เจริญก้าวหน้าอย่างเป็นพลวัตและมีความยั่งยืนบนฐานแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงตลอดจนการดำรงรักษาจุดขายหรือค่าบริการประกอบกิจการการท่องเที่ยวในท้องถิ่นให้สอดคล้องกับความต้องการของตลาดอย่างต่อเนื่องนั้นเป็นประเด็นปัญหาสำคัญหรือเป็นโจทย์ใหญ่ที่ทำนายผู้บริหารหรือองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นผู้มีใช้น้อย (บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา, 2555) นอกจากนี้ในบางกรณีองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นก็ไม่สามารถค้นหาโอกาสหรือมองไม่เห็นช่องทางในการส่งเสริมบทบาทการพัฒนาการท่องเที่ยวทั้งที่มีความได้เปรียบของทุนทางทรัพยากรธรรมชาติหรือมรดกทางวัฒนธรรมที่มีอยู่เหนือกว่าองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอื่นเพื่อเป็นแนวทางในการส่งเสริมและกระตุ้นให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสามารถบริหารจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนบนฐานแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง และเป็นแรงบันดาลใจให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นค้นหาโอกาส/ทางเลือกในการพัฒนาการท่องเที่ยวพร้อมทั้งตลอดจนสามารถบริหารจัดการการท่องเที่ยวให้มีความเจริญก้าวหน้าและเติบโตอย่างยั่งยืน (กรมการท่องเที่ยว, 2560)

จากนโยบายส่งเสริมการท่องเที่ยวของภาครัฐที่มุ่งส่งเสริมให้การท่องเที่ยวเป็นเครื่องมือสำคัญในการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศอุตสาหกรรม โดยนักท่องเที่ยวส่วนใหญ่จะให้ความสำคัญและสนใจแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ วัฒนธรรม ชุมชน รวมทั้งการเปิดตัวโครงการท่องเที่ยววิถีไทย และการเติบโตของสายการบินต้นทุนต่ำซึ่งช่วยให้กระตุ้นการท่องเที่ยวของไทยฟื้นตัวได้ในระยะสั้น และเติบโตสูงขึ้นแม้ว่าในปีที่ผ่านมาการท่องเที่ยวจะได้รับผลกระทบจากปัจจัยทั้งภายในและภายนอกที่สำคัญ เช่น เหตุการณ์ที่เกิดจากภัยธรรมชาติ เหตุการณ์ก่อการร้าย เหตุการณ์ทางการเมือง เป็นต้น (หทัยรัตน์ วัฒนพฤกษ์ และคณะ, 2563) แต่อย่างไรก็ตามแนวโน้มการท่องเที่ยวไทยในปี 2562 คาดว่าจะมีการเติบโตอย่างต่อเนื่องเพราะมีการเติบโตของนักท่องเที่ยวเกือบทุกภูมิภาคและคาดว่าจะมีการขยายตัวของนักท่องเที่ยวประมาณ ร้อยละ 10 -12 ที่มีผลมาจากการส่งเสริมแหล่งท่องเที่ยวด้านธรรมชาติศิลปวัฒนธรรมประเพณีอันงดงามโบราณสถานและวิถีชีวิตดั้งเดิมของประชาชนในแต่ละพื้นที่ก่อให้เกิดรายได้จำนวนมากมหาศาลเข้าสู่ประเทศ (เจนจิรา อักษรพิมพ์, 2560) และยิ่งรัฐบาลมีนโยบายผลักดันให้มีการท่องเที่ยวที่มากยิ่งขึ้น ผลกระทบที่ตามมาไม่ได้มีเพียงแต่ด้านบวกเท่านั้น การป้องกันไม่ให้ทรัพยากรธรรมชาติเสื่อมโทรม จากการท่องเที่ยวจะต้องทำให้การท่องเที่ยวเจริญเติบโตอย่างมีขอบเขตภายใต้ขีดความสามารถของการรองรับของพื้นที่นั้น เพื่อให้เกิดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมน้อยที่สุด (ชิตวร ลีละผลิน, 2561)

จังหวัดสุราษฎร์ธานี เป็นจังหวัดที่ได้มีกำหนดยุทธศาสตร์ในการพัฒนาการท่องเที่ยวที่มี คุณภาพและยั่งยืน จึงกำหนดทิศทางการพัฒนาจังหวัดภายใต้วิสัยทัศน์ที่ว่า “สุราษฎร์ธานีเป็นเมือง แห่งคนดีที่น่าอยู่ ศิลปวัฒนธรรมเลื่องชื่อ ศูนย์กลางการเกษตรครบวงจร” ส่งผลให้มีนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติเดินทางเข้ามาท่องเที่ยวถึง 4,913,006 คน จากจำนวนนักท่องเที่ยวดังกล่าว เป็นนักท่องเที่ยวที่เข้ามาเที่ยวถึง 1,301,834 คน (สำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดสุราษฎร์ธานี, 2561) มวยไทยไชยาจังหวัดสุราษฎร์ธานีถือว่าเป็นศิลปะการต่อสู้ของไทยที่มีชื่อเสียงมายาวนาน โดยได้รับความสนใจจากนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติที่เดินทางเข้ามาที่จะเข้ามาท่องเที่ยวและชมศิลปะการต่อสู้ของมวยไทยในรูปแบบของมวยไทยไชยา จึงได้กำหนดให้กีฬามวยไชยาเป็นการท่องเที่ยวเชิงอัตลักษณ์ในจังหวัดสุราษฎร์ธานี อันสอดคล้องกับ

นโยบายของกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬาที่ต้องการมุ่งเน้นให้เกิดการพัฒนาด้านการท่องเที่ยวและกีฬา และขยายรูปแบบของการท่องเที่ยวให้เกิดหลากหลายสร้างจุดขายในด้านวัฒนธรรม ศิลปะ ประเพณี ให้เข้มแข็งจึงได้ร่วมกันนำเสนอ “มวยไชยา” ศิลปะการต่อสู้อันเป็นอัตลักษณ์ที่ทรงคุณค่าของชาติ ในรูปแบบของกิจกรรมสนับสนุนมวยไชยาสู่นานาชาติ ภายใต้ชื่อ CHAIYA FESTIVAL 2018 : ร่วมสมัยอารยธรรมไชยาในการกระตุ้นการท่องเที่ยวและกระจายรายได้สู่ชุมชน ดังนั้นจากความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาดังกล่าว ผู้วิจัยจึงมีความสนใจในการศึกษาวิจัยเรื่อง “บทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นกับการส่งเสริมกีฬามวยไชยาเพื่อการท่องเที่ยวเชิงอัตลักษณ์ในจังหวัดสุราษฎร์ธานี” โดยศึกษาบทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นกับการส่งเสริมกีฬามวยไชยาเพื่อการท่องเที่ยวเชิงอัตลักษณ์อย่างไร โดยจะวิเคราะห์ศักยภาพความพร้อมในการส่งเสริมการท่องเที่ยวกีฬามวยไชยาเพื่อการท่องเที่ยวเชิงอัตลักษณ์ในจังหวัดสุราษฎร์ธานีและมีการร่วมมือกันอย่างไรบ้าง เพื่อยังคงไว้ซึ่งอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมของกีฬามวยไชยา และค้นหาปัจจัยที่ส่งผลต่อบทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในส่งเสริมกีฬามวยไชยา พร้อมทั้งการเปรียบเทียบปัจจัยที่ส่งผลสำเร็จต่อบทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นกับการส่งเสริมกีฬามวยไชยาเพื่อการท่องเที่ยวเชิงอัตลักษณ์ในจังหวัดสุราษฎร์ธานี เพื่อให้ได้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และให้้องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นอื่น ๆ นำเอาไปเป็นกรณีศึกษาเพื่อพัฒนาต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาบทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นกับการส่งเสริมกีฬามวยไชยาเพื่อการท่องเที่ยวเชิงอัตลักษณ์ในจังหวัดสุราษฎร์ธานี
2. เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อบทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการส่งเสริมกีฬามวยไชยาเพื่อการท่องเที่ยวเชิงอัตลักษณ์ของจังหวัดสุราษฎร์ธานี
3. เพื่อเสนอแนะแนวทางบทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต่อการส่งเสริมกีฬามวยไชยาเพื่อการท่องเที่ยวเชิงอัตลักษณ์ในจังหวัดสุราษฎร์ธานี

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยศึกษาเอกสาร และสัมภาษณ์ตามขั้นตอนในการดำเนินการ ดังนี้

1. ศึกษาข้อมูลจากเอกสารชั้นปฐมภูมิ คือ โดยการทบทวนแนวคิด ทฤษฎี และวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง ซึ่งได้ดำเนินการศึกษาจากเอกสารทางวิชาการ ผลงานวิจัย บทความทางวิชาการต่างๆ ทั้งภายในประเทศและต่างประเทศ รวมถึงข้อมูลทางวิชาการที่ได้จากการสืบค้นทางสื่ออิเล็กทรอนิกส์หรือสื่อทางเว็บไซต์ต่าง ๆ เพื่อให้ผู้วิจัยได้ข้อมูลที่ต้องการและจัดทำข้อมูลใหม่ให้ครอบคลุมกับความเป็นจริงมากที่สุด
2. กลุ่มเป้าหมาย เพื่อเก็บข้อมูลการสัมภาษณ์เชิงลึกและสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วม ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตผู้ให้ข้อมูลที่ใช้ในการวิจัยเป็นผู้ให้ข้อมูลสำคัญได้แก่ กลุ่มที่ 1 บุคลากรภาครัฐ ประกอบด้วย ผู้ว่าราชการหรือรองผู้ว่าราชการจังหวัดสุราษฎร์ธานี สำนักงานการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย สำนักงานสุราษฎร์ธานี สำนักงานการกีฬาแห่งประเทศไทย จังหวัดสุราษฎร์ธานี สำนักงานท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดสุราษฎร์ธานี สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดสุราษฎร์ธานี จำนวน 5 คน กลุ่มที่ 2 ประกอบด้วยบุคลากรขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ได้แก่ ผู้บริหารองค์การบริหารส่วนจังหวัดสุราษฎร์ธานี ผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และบุคลากรองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จำนวน 4 คน กลุ่มที่ 3 ภาคธุรกิจท่องเที่ยว ประกอบด้วย หอการค้าจังหวัดสุราษฎร์ธานี สมาคมอุตสาหกรรมท่องเที่ยว สมาคมโรงแรมและท่องเที่ยว และผู้ประกอบการโรงแรม ทัวร์

และร้านอาหาร จำนวน 4 คน และกลุ่มที่ 4 ประชาชนในท้องถิ่น ประกอบด้วย นายกสมาคมมวยไชยา ครูมวยไชยา ผู้นำชุมชน และประชาชนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ จำนวน 13 คน รวมทั้งสิ้น 25 คน

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ แบบสัมภาษณ์ ผู้วิจัยใช้การสัมภาษณ์แบบเชิงลึกกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ โดยใช้แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างโดยสัมภาษณ์กลุ่มเป้าหมายที่เป็นกลุ่มตัวอย่างผู้ให้ข้อมูลสำคัญ โดยมีขั้นตอนดังนี้

3.1 ศึกษารูปแบบและโครงสร้างแบบสัมภาษณ์ตามแนวคิดของงานวิจัย

3.2 ดำเนินการสร้างสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง

3.3 นำแบบสัมภาษณ์ที่สร้างเสร็จแล้ว เสนอผู้ทรงคุณวุฒินำข้อเสนอแนะมา ปรับปรุงแก้ไขให้เครื่องมือมีความสมบูรณ์ และให้อาจารย์ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบอีกครั้ง

3.4 เมื่อตรวจสอบเครื่องมือที่มีความสมบูรณ์เรียบร้อยแล้ว จึงนำแบบสัมภาษณ์นั้นไปใช้สัมภาษณ์กับกลุ่มตัวอย่าง เพื่อนำไปเป็นฐานข้อมูลในการวิเคราะห์หาคำตอบความรู้ใหม่ ในประเด็นที่เกี่ยวกับบทบาทองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีผลต่อการส่งเสริมกีฬามวยไชยาเพื่อการท่องเที่ยวเชิงอัตลักษณ์ในจังหวัดสุราษฎร์ธานี มีในเรื่องใดบ้าง ปัจจัยที่มีผลต่อบทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการส่งเสริมกีฬามวยไชยาเพื่อการท่องเที่ยวเชิงอัตลักษณ์ของจังหวัดสุราษฎร์ธานี มีลักษณะเป็นอย่างไรบ้าง พร้อมทั้งมีข้อเสนอแนะแนวทางในด้านใดบ้าง ที่มีผลต่อบทบาทองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต่อการส่งเสริมกีฬามวยไชยาเพื่อการท่องเที่ยวเชิงอัตลักษณ์ในจังหวัดสุราษฎร์ธานี เป็นลักษณะคำถามแบบปลายเปิด เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึกตรงตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย

4. วิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ ใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) ผู้วิจัยได้ขออนุญาตผู้ให้ข้อมูลในการบันทึกเสียงขณะสัมภาษณ์เมื่อเสร็จสิ้นแล้ว ได้นำมาถอดความแบบคำต่อคำ และจัดกลุ่มประเด็นเนื้อหาให้สอดคล้องกับคำถามตาม วัตถุประสงค์การวิจัย แล้วนำมาวิเคราะห์เนื้อหาให้สอดคล้องกับแนวคิดทฤษฎีที่เลือกใช้เพื่อ นำเสนอข้อมูลในรูปแบบพรรณนา (บุษกร เขียวจินดาภานต์, 2561) ในขั้นตอนการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยมีกระบวนการดำเนินดังนี้

4.1) อ่านทำความเข้าใจและจับประเด็นหลัก จากการจดบันทึกข้อมูลภาคสนาม ที่มาจากการสังเกต การสนทนาอย่างไม่เป็นทางการ การลงภาคสนามในแต่ละครั้ง เพื่อนำประเด็นที่ได้จากทั้งสองวิธีมาเป็นข้อมูลประกอบในการเขียนวิเคราะห์ข้อมูล

4.2) ถอดเทปการสัมภาษณ์เชิงลึกจากเครื่องบันทึกเสียง ผู้ศึกษาทำการถอดเทป อย่างละเอียดแบบคำต่อคำ หลังจากถอดเทปเสร็จ จำเป็นอย่างยิ่งที่ผู้ศึกษาจะต้องใช้เวลาในการ นั่งอ่านบทสนทนาจากการสัมภาษณ์เชิงลึก เพื่อทบทวนประเด็นการสนทนาและทำความเข้าใจ เรื่องราวของผู้ให้ข้อมูลแต่ละบุคคล

4.3) มองหาข้อมูลที่มีความหมายเหมือนกันของข้อมูลแต่ละชุด แยกแยะข้อมูล ของแต่ละบุคคล จากนั้นจัดกลุ่มข้อมูลตามประเด็นหลักที่ตั้งไว้

4.4) นำข้อมูลที่ได้จากการการสังเกต การสนทนาอย่างไม่เป็นทางการมาประกอบ กับข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึก ที่ผ่านการจัดกลุ่มข้อมูลเรียบร้อยแล้ว เพื่อนำมาวิเคราะห์ ตีความให้มีความเชื่อมโยงกับแนวคิด ทฤษฎีที่นำมาใช้ในบทบทวนวรรณกรรมพร้อมทั้งให้มี ความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์คำถามการวิจัยในการศึกษา

ผลการวิจัย

จากการศึกษาวิจัยเรื่องบทบาทองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นกับการส่งเสริมกีฬามวยไชยาเพื่อการท่องเที่ยวเชิงอัตลักษณ์ในจังหวัดสุราษฎร์ธานี พบว่า

1. บทบาทองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นกับการส่งเสริมกีฬามวยไทยเพื่อการท่องเที่ยวเชิงอัตลักษณ์ในจังหวัดสุราษฎร์ธานี พบว่าองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นปัจจุบันมีหน้าที่ในการส่งเสริมการพัฒนาในด้านต่างๆ ด้วยบทบาทในการพัฒนาการท่องเที่ยวที่เช่นกันถือเป็นบทบาทหนึ่งท้องถิ่นสามารถดึงความได้เปรียบของทุนทางทรัพยากรธรรมชาติ มรดกทางวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณีที่มีอยู่ในท้องถิ่นหรือในชุมชนมาพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่ทำให้เกิดมูลค่าเพิ่มเป็นแหล่งสร้างรายได้ของประชาชนในท้องถิ่นได้อย่างไรก็ตามถึงแม้ว่าองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจะเข้ามามีบทบาทในการพัฒนาและส่งเสริมการท่องเที่ยวสร้างรายได้ให้แก่คนในท้องถิ่นได้เป็นกอบเป็นกำก็จริง แต่การริเริ่มและการบริหารจัดการการท่องเที่ยวในท้องถิ่นให้เจริญก้าวหน้าอย่างเป็นพลวัตและมีความยั่งยืนบนฐานแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงตลอดจนการดำรงรักษาจุดขายหรือประคับประคองกิจการการท่องเที่ยวในท้องถิ่นให้สอดคล้องกับความต้องการของตลาดอย่างต่อเนื่อง ดังนั้นเพื่อพัฒนาคนในชุมชนให้สามารถดูแลนักท่องเที่ยวได้และผู้ประกอบการจำเป็นจะต้องพึงเสียงชุมชนว่าต้องการของนักท่องเที่ยวแบบใด สร้างทัศนคติให้นักท่องเที่ยวเข้าใจกฎกติกาตามที่ชุมชนกำหนดไว้เมื่อนักท่องเที่ยวเข้าไปในชุมชนจะเข้าใจในการทำตามกฎกติกาของแหล่งท่องเที่ยว ทำให้เกิดนวัตกรรมที่ดีในการท่องเที่ยว “สร้างเป้าหมายที่ชัดเจน สร้างสมดุล สร้างความต่อเนื่อง” “หัวใจสำคัญ คือ ชุมชน หัวใจสำคัญ คือ ผู้ประกอบการ และหัวใจสำคัญ คือ การสร้างความต้องการนักท่องเที่ยวที่ยั่งยืน พื้นฐานของความสมดุลและดพเนินการอย่างต่อเนื่อง” ซึ่งมวยไทยจังหวัดสุราษฎร์ ถือว่าเป็นศิลปะการต่อสู้ของไทยที่มีชื่อเสียงมายาวนาน โดยได้รับความสนใจจากนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติที่เดินทางเข้ามาที่จะเข้ามาท่องเที่ยวและชมศิลปะการต่อสู้ของมวยไทยในรูปแบบของมวยไทยจังหวัดสุราษฎร์ จึงได้กำหนดให้กีฬามวยไทยเป็นการท่องเที่ยวเชิงอัตลักษณ์ในจังหวัดสุราษฎร์ธานี ในการกระตุ้นการท่องเที่ยวและกระจายรายได้สู่ ซึ่งเป็นศิลปะการต่อสู้ที่เป็นภูมิปัญญาของคนไทยและได้ถ่ายทอดจนกลายเป็นมรดกทางวัฒนธรรมของชาติไทยพร้อมทั้งเป็นการสร้างมูลค่าเพิ่มทางเศรษฐกิจจากการส่งเสริมกีฬามวยไทยเพื่อการท่องเที่ยวเชิงอัตลักษณ์ในจังหวัดสุราษฎร์ธานีต่อไป โดยสอดคล้องกับผู้ทรงคุณวุฒิ ได้แสดงความคิดเห็นว่า “ในเรื่องนี้ ผมมีความคิดเห็นว่า จังหวัดได้กำหนดให้ประเด็นยุทธศาสตร์ จากนโยบายส่งเสริมการท่องเที่ยวของภาครัฐที่มุ่งส่งเสริมให้การท่องเที่ยวเป็นเครื่องมือสำคัญในการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศอุตสาหกรรม การท่องเที่ยวได้ก่อให้เกิดการสร้างงาน สร้างรายได้ให้กับประชาชน ดังนั้นท้องถิ่นจึงเปรียบเสมือนหน่วยงานหลักที่ต้องเข้าไปจัดการทางการพัฒนาจังหวัดภายใต้วิสัยทัศน์ที่ว่า “สุราษฎร์ธานีเป็นเมือง แห่งคนดีที่น่าอยู่ ศิลปวัฒนธรรมเลื่องชื่อ ศูนย์กลางการเกษตรครบวงจร” จะเน้นด้านประเพณีวัฒนธรรมที่มีเอกลักษณ์เฉพาะของตนเอง ส่วนด้านการเกษตรก็จะมีผลิตภัณฑ์ชุมชนที่เป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นที่หลากหลาย ดังนั้น “มวยไทย” ศิลปะการต่อสู้อันเป็นอัตลักษณ์ที่ทรงคุณค่าของชาติ ในรูปแบบของกิจกรรมสนับสนุนมวยไทยสู่นานาชาติ” (สัมภาษณ์ผู้บริหาร, มิถุนายน 2564)

2. ปัจจัยที่มีผลต่อบทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการส่งเสริมกีฬามวยไทยเพื่อการท่องเที่ยวเชิงอัตลักษณ์ของจังหวัดสุราษฎร์ธานี พบว่าจากสถานการณ์โลกในปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและซับซ้อน ยังผลให้ประชาชนและท้องถิ่นได้รับผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงในด้านต่าง ๆ มากมาย ทั้งในด้านสังคม เศรษฐกิจสิ่งแวดล้อม เทคโนโลยี องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจึงต้องปรับตัวให้สามารถก้าวทันการเปลี่ยนแปลงและสร้าง ความสมดุลในการพัฒนาแต่ละด้าน โดยอาศัยความร่วมมือของทุกภาคส่วนเพื่อนำไปสู่การพัฒนาท้องถิ่นอย่างยั่งยืนและมั่นคง ควรจะดำเนินการในอำนาจหน้าที่ โดยการส่งเสริมและอำนวยความสะดวกให้แก่ผู้อาศัยในท้องถิ่นให้มีระดับคุณภาพชีวิตที่มีคุณค่า เช่น การส่งเสริมสุขภาพอนามัย การศึกษานอกระบบการส่งเสริมจริยธรรมและวัฒนธรรมเพื่อรักษาเอกลักษณ์ของชุมชน เป็นต้น สอดคล้องกับผู้ทรงคุณวุฒิได้แสดงความคิดเห็นว่า “เราต้องเข้าในก่อนนะครับว่าจังหวัดสุราษฎร์ธานี เป็น

จังหวัดที่ได้มีกำหนดยุทธศาสตร์ในการพัฒนาการท่องเที่ยวที่มี คุณภาพและยั่งยืน ดังนั้นโดยวางเป้าหมายไว้ในยุทธศาสตร์ว่าจะนำมวยไชยามาเป็นการส่งเสริมอาชีพ และสร้างรายได้ให้แก่ท้องถิ่น และเป็นการรองรับการท่องเที่ยวระดับนานาชาติที่จะเข้ามาฝึกฝนศิลปะป้องกันตัว และเตรียมยึดเป็นอาชีพการชกมวย พร้อมกันนี้จากการที่รัฐบาลได้สนับสนุนให้มีการจัดกิจกรรมส่งเสริมการท่องเที่ยวทั้งภายในและภายนอกประเทศ อันสอดคล้องกับนโยบายของกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา ซึ่งทุกหน่วยงานต้องร่วมมือกัน” (สัมภาษณ์ผู้แทนสำนักงานการกีฬาแห่งประเทศไทย จังหวัดสุราษฎร์ธานี, มิถุนายน 2564)

3. แนวทางบทบาทองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต่อการส่งเสริมกีฬามวยไชยาเพื่อการท่องเที่ยวเชิงอัตลักษณ์ในจังหวัดสุราษฎร์ธานี พบว่าจากการเสริมสร้างศักยภาพการพัฒนาการท่องเที่ยวสู่ความยั่งยืน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีบทบาทสำคัญเป็นอย่างยิ่งเนื่องจากเป็นองค์กรภาครัฐที่ใกล้ชิดชุมชนและแหล่งท่องเที่ยวมากที่สุด รู้จักและเข้าใจพื้นที่เป็นอย่างดี จึงสามารถกำหนดทิศทางและแนวทางในการพัฒนาการท่องเที่ยวในพื้นที่ให้สอดคล้องกับบริบท ของพื้นที่ได้เป็นอย่างดี ทั้งนี้การพัฒนาการท่องเที่ยวในท้องถิ่นสู่ความยั่งยืนได้นั้น ต้องอาศัยเทคนิคต่างๆ ในขณะที่ยังคงรักษาระบบจุดหมายปลายทางท่องเที่ยวนั้น ซึ่งแหล่งท่องเที่ยวแต่ละแห่งมีลักษณะที่แตกต่างกันออกไป ด้วย ได้แก่ ระบบนิเวศวิทยาย่านบึง ในน้ำและในอากาศ สภาพภูมิอากาศ ชุมชน กิจกรรม ทางสังคม กิจกรรมทางเศรษฐกิจอื่น ๆ โดยสอดคล้องกับการสัมภาษณ์ส่วนบุคคลซึ่งสามารถแยกพิจารณาได้ดังนี้

(สัมภาษณ์ส่วนบุคคลสมาคมโรงแรมและท่องเที่ยวสุราษฎร์ธานี, มิถุนายน 2564) ได้แสดงความคิดเห็นว่า “ผมในฐานะผู้ประกอบการธุรกิจโรงแรมมองว่า จุดขายในด้านวัฒนธรรม ศิลปะ ประเพณี ให้เข้มแข็งและกลายเป็นอีกทางเลือกหนึ่งด้านการท่องเที่ยวทางจังหวัดสุราษฎร์ธานี จึงได้ร่วมกันนำเสนอ “มวยไชยา” ศิลปะการต่อสู้เป็นอัตลักษณ์ที่ทรงคุณค่าของชาติ ในรูปแบบของกิจกรรมสนับสนุนมวยไชยาสู่นานาชาติ ภายใต้ชื่อ CHAIYA FESTIVAL 2018 : ร่วมสมัยอารยธรรมไชยาในการกระตุ้นการท่องเที่ยวและกระจายรายได้สู่ชุมชนช่วงดังกล่าวจะมีนักท่องเที่ยวเข้ามาเที่ยวจังหวัดเราจำนวนมาก นำไปสู่การเผยแพร่ภูมิปัญญาด้านศิลปะการต่อสู้ของไทย ซึ่งเป็นศิลปะการต่อสู้ที่เป็นภูมิปัญญาของคนไทยและได้ถ่ายทอดจนกลายเป็นมรดกทางวัฒนธรรมของชาติไทย ในการสร้างมูลค่าเพิ่มทางเศรษฐกิจจากการส่งเสริมกีฬามวยไชยาเพื่อการท่องเที่ยวเชิงอัตลักษณ์ในจังหวัดสุราษฎร์ธานี”

(สัมภาษณ์ส่วนบุคคลนายกสมาคมมวยไชยา, มิถุนายน 2564) ได้แสดงความคิดเห็นว่า “มวยไทยไชยาจังหวัดสุราษฎร์ ถือว่าเป็นศิลปะการต่อสู้ของไทยที่มีชื่อเสียงมายาวนาน โดยได้รับความสนใจจากนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติที่เดินทางเข้ามาที่จะเข้ามาท่องเที่ยวและชมศิลปะการต่อสู้ของมวยไทยในรูปแบบของมวยไทยไชยา จึงได้กำหนดให้กีฬามวยไชยาเป็นการท่องเที่ยวเชิงอัตลักษณ์ในจังหวัดสุราษฎร์ธานี ซึ่งถือว่าเป็นหนึ่งในยุทธศาสตร์ของจังหวัดสุราษฎร์ธานี โดยวางเป้าหมายไว้ในยุทธศาสตร์ว่าจะนำมวยไชยามาเป็นการส่งเสริมอาชีพ และสร้างรายได้ให้แก่ท้องถิ่น อันสอดคล้องกับนโยบายของกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬาที่ต้องการมุ่งเน้นให้เกิดการพัฒนาด้านการท่องเที่ยวและกีฬา และขยายรูปแบบของการท่องเที่ยวให้เกิดหลากหลายสร้างจุดขายในด้านวัฒนธรรม ศิลปะ ประเพณี ให้เข้มแข็งและกลายเป็นอีกทางเลือกหนึ่งด้านการท่องเที่ยวทางจังหวัดสุราษฎร์ธานี”

อภิปรายผลการวิจัย

ประเด็นที่ 1. บทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการส่งเสริมกีฬามวยไชยาเพื่อการท่องเที่ยวเชิงอัตลักษณ์ของจังหวัดสุราษฎร์ธานี จากการพัฒนาการท่องเที่ยวแม้จะเป็นหน้าที่ของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวโดยตรง เช่น กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬาหรือการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย แต่ในการ

ส่งเสริมให้การพัฒนาเป็นไปอย่างราบรื่นและประสบผลสำเร็จได้นั้น องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นจะต้องให้ความสำคัญในการส่งเสริมการท่องเที่ยวบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวให้อยู่ในสภาพที่ดี ให้บริการที่มีคุณภาพ และพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวโดยความร่วมมือของภาคธุรกิจชุมชนเพื่อร่วมกันอนุรักษ์ทรัพยากรการท่องเที่ยว ดังนั้นการพัฒนาการท่องเที่ยวและรักษาฐานทรัพยากรการท่องเที่ยว จึงเป็นหน้าที่ของทุกคนในพื้นที่โดยองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นมีบทบาทในการส่งเสริมและพัฒนการท่องเที่ยวทั้งโดยตรงและทางอ้อมซึ่งต้องอาศัยการประสานงานและเชื่อมโยงเครือข่ายต่างๆ อย่างเหมาะสมซึ่งการท่องเที่ยวเชิงอัตลักษณ์และอย่างยั่งยืนเป็นแนวทางการพัฒนาที่มุ่งให้เกิดความสมดุลระหว่างวัตถุประสงค์ด้านสังคมเศรษฐกิจ และการจัดการสิ่งแวดล้อมที่เหมาะสมสอดคล้องกับงานวิจัยของปิรันธ ชินโชติ และธีรวัฒน์ จันทิก ศึกษาวิจัยเรื่องรูปแบบการจัดการการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ของสวนผึ้ง พบว่า รูปแบบการจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์เป็นการสร้างหรือเพิ่ม มูลค่าให้แก่ทรัพยากรที่เรามีอยู่ให้สูงขึ้นที่สุด ไม่ว่าจะเป็นทรัพยากรทางธรรมชาติหรือวัฒนธรรมนำมาสร้างนวัตกรรมการสร้างสร้าออกมาเป็นรูปแบบเป็นกิจกรรมการท่องเที่ยวสินค้าหรือบริการใหม่ๆ โดยความร่วมมือจากผู้ประกอบการและชุมชนจะสามารถสร้างการมีส่วนร่วม การเรียนรู้และเพิ่มทักษะแก่นักท่องเที่ยวได้ (ปิรันธ ชินโชติ และธีรวัฒน์ จันทิก, 2559) เช่นเดียวกับงานวิจัยของสอดคล้องกับผลงานวิจัยของสัจจา ไกรศรีรัตน์ และวรลักษณ์ สุเมธ ศึกษาวิจัยเรื่องการเพิ่มคุณภาพและศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงกีฬาของภูมิภาคตะวันตก ผลการศึกษาพบว่ายุทธวิธีในด้านนโยบายที่ช่วยส่งเสริมการท่องเที่ยวที่สำคัญคือ การส่งเสริมให้ชุมชนและประชาชนเข้าไปมีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยวเชิงกีฬาอย่างแท้จริง ทั้งนี้เพื่อกระจายความรู้กระจายรายได้ กระจายความรับผิดชอบ และเพื่อความยั่งยืนของการท่องเที่ยวเชิงกีฬาในพื้นที่ (สัจจา ไกรศรีรัตน์ และวรลักษณ์ สุเมธ, 2560)

ประเด็นที่ 2. ปัจจัยที่มีผลต่อบทบาทขององค์การปกครองส่วนท้องถิ่นในการส่งเสริมกีฬามวยไชยาเพื่อการท่องเที่ยวเชิงอัตลักษณ์ของจังหวัดสุราษฎร์ธานี มีผลมาจากการวิเคราะห์ปัญหาและความต้องการของประชาชนในท้องถิ่นแม้ว่าองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีผลต่อการส่งเสริมกีฬามวยไชยาเพื่อการท่องเที่ยวเชิงอัตลักษณ์ในจังหวัดสุราษฎร์ธานี จึงต้องปรับตัวให้สามารถก้าวทันการเปลี่ยนแปลงและสร้าง ความสมดุลในการพัฒนาแต่ละด้าน โดยอาศัยความร่วมมือของทุกภาคส่วนเพื่อนำไปสู่การพัฒนาท้องถิ่นอย่างยั่งยืนและมั่นคง ควรจะดำเนินการในอำนาจหน้าที่ โดยการส่งเสริมและอำนวยความสะดวกให้แก่ผู้อาศัยในท้องถิ่นให้มีระดับคุณภาพชีวิตที่มีคุณค่า เช่น การส่งเสริมสุขภาพอนามัย การศึกษานอกระบบการส่งเสริมจริยธรรมและวัฒนธรรมเพื่อรักษาเอกลักษณ์ของชุมชน เป็นต้น โดยการนำเอาปัญหาความต้องการนโยบายมากำหนดเป็นวัตถุประสงค์สอดคล้องกับผลงานวิจัยของวันทนี ศรีนวล และอัศวิน แสงพิกุล ศึกษาวิจัยเรื่องปัจจัยที่ส่งผลต่อภาพลักษณ์การท่องเที่ยวจังหวัดบุรีรัมย์ของ นักท่องเที่ยวชาวไทย พบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อภาพลักษณ์การท่องเที่ยว ประกอบด้วย 3 ปัจจัย ได้แก่ ปัจจัยด้านแหล่งท่องเที่ยว ปัจจัยด้านกิจกรรมที่น่าสนใจ และปัจจัยด้านวัฒนธรรมสามารถดึงดูดให้นักท่องเที่ยวมาท่องเที่ยวได้มากขึ้น (วันทนี ศรีนวล และอัศวิน แสงพิกุล, 2560) พร้อมทั้งสอดคล้องกับงานวิจัยของรัตติยา พรหมกลีบ พระเทพปริยัติเมธี และนัยนา เกิดวิชัย พบว่า ปัจจัยด้านการมีส่วนร่วม เป็นสิ่งที่ประชาชนและผู้มีส่วนได้เสียมีส่วนร่วมที่เป็นอิสระด้วยความสมัครใจ เพื่อนำไปสู่กระบวนการวางแผนและการตัดสินใจ ประกอบด้วย การร่วมทำ ร่วมรับผลประโยชน์ ร่วมวางแผน และร่วมคิด (รัตติยา พรหมกลีบ พระเทพปริยัติเมธี และนัยนา เกิดวิชัย (2561) ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาผลงานวิจัยของหทัยรัตน์ วัฒนพฤกษ์ และคณะพบว่า ชุมชนมีศักยภาพและมีความต้องการในการจัดการการท่องเที่ยวเพื่อดึงดูดใจจากนักท่องเที่ยว ดังนั้นการมีส่วนร่วมของประชาชนควรเริ่มจากการกำหนดนโยบายจากล่างขึ้นบน มีการวางแผนบริหารจัดการดำเนินการอย่างเป็นระบบจากหน่วยงานภาครัฐในกำหนดแนวทางและวางแผนในการพัฒนาพื้นที่ร่วมกัน เพื่อให้ประชาชนได้มีส่วนร่วม ทั้งกับการรับฟัง และแสดงความคิดเห็น

แลกเปลี่ยนในตัดสินใจร่วมกันจะสามารถประสบความสำเร็จและบรรลุผลได้ (หทัยรัตน์ วัฒนพฤกษ์ และคณะ, 2563) อีกทั้งสอดคล้องกับการศึกษาผลการวิจัยของศิรินันทน์ พงษ์นิรันดร์ โอษฐ์ญา บัณฑิตธรรม และชัชชญา ยอดสุวรรณ พบว่า แนวทางในการพัฒนาศักยภาพการจัดการท่องเที่ยวควรควรให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการเป็นส่วนหนึ่งของการจัดการแหล่งท่องเที่ยวโดยการจัดตั้ง เป็นคณะกรรมการดำเนินการวางแผน การกำหนดแนวปฏิบัติ การติดตามและประเมินผลการดำเนินการต่าง ๆ เกี่ยวกับการท่องเที่ยวในพื้นที่ตามลำดับ (ศิรินันทน์ พงษ์นิรันดร์ โอษฐ์ญา บัณฑิตธรรม และชัชชญา ยอดสุวรรณ, 2559)

ประเด็นที่ 3. ข้อเสนอแนะแนวทางบทบาทองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต่อการส่งเสริมกีฬามวยไชยา เพื่อการท่องเที่ยวเชิงอัตลักษณ์ในจังหวัดสุราษฎร์ธานี การทำการท่องเที่ยวเชิงอัตลักษณ์ซึ่งถือว่าเป็นหนึ่งในยุทธศาสตร์ของจังหวัดสุราษฎร์ธานี โดยวางเป้าหมายไว้ในยุทธศาสตร์ว่าจะนำมวยไชยามาเป็นการส่งเสริมอาชีพ และสร้างรายได้ให้แก่ท้องถิ่น หากได้มีการบูรณาการร่วมกันอย่างชัดเจน มีการประชุมหารือการวางแผนการจัดการการท่องเที่ยว หรือการเสวนาวิชาการเพื่อบูรณาการร่วมกันระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชน ในการวางแผนพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวให้เกิดประสิทธิภาพที่ยั่งยืนสอดคล้องกับผลงานวิจัยของลลิต แซ่ลิ่ม และพลกฤต แสงอาวุธ ศึกษาวิจัยเรื่องปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการนำนโยบายท่องเที่ยววิถีชุมชนไปปฏิบัติ: กรณีศึกษา การท่องเที่ยววิถีชุมชนจังหวัดสุราษฎร์ธานี ผลการศึกษาพบว่า แนวทางในการพัฒนากระบวนการนำนโยบาย ท่องเที่ยววิถีชุมชนไปปฏิบัติ ควรมีการสื่อสารประชาสัมพันธ์ผ่านการจัดทำเป็นระบบฐานข้อมูลออนไลน์ และหน่วยงานภาครัฐควรสนับสนุนงบประมาณเพื่อพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวให้เกิดความยั่งยืนต่อไป (ลลิต แซ่ลิ่ม และพลกฤต แสงอาวุธ, 2564) พร้อมทั้งสอดคล้องกับงานวิจัยของจิตรา บัณฑิตและคณะ ศึกษาวิจัยเรื่องแนวทางการพัฒนาการตลาดท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในจังหวัดน่าน พบว่า ความต้องการทางการตลาดของนักท่องเที่ยวที่เดินทางมาท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในจังหวัดน่าน พบว่า ความต้องการภาพรวมอยู่ในระดับมาก ในด้านแหล่งท่องเที่ยว อาคารสถานที่ ด้านราคา ด้านบุคลากร และด้านกิจกรรม เพราะมีความพึงพอใจต่อการให้บริการของนักท่องเที่ยว หรือผู้มาเยือน (จิตรา บัณฑิตและคณะ, 2561) และสอดคล้องผลงานวิจัยของสิริกร ประทุม ศึกษาวิจัยเรื่องการพัฒนาการจัดการโลจิสติกส์สำหรับการท่องเที่ยว จังหวัดสมุทรปราการ ผลการวิจัยพบว่า แนวทางในการพัฒนาโลจิสติกส์สำหรับการท่องเที่ยว คือ 1) พัฒนาศูนย์บริการนักท่องเที่ยว 2) อบรมผู้ให้บริการด้านโลจิสติกส์และด้านการท่องเที่ยวและการวิเคราะห์ความได้เปรียบในการแข่งขัน มีผลมาจากผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับทั้งภาครัฐและภาคเอกชนควรร่วมมือกันเพื่อสร้างความแข็งแกร่งให้กับการจัดการโลจิสติกส์เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวจังหวัดสมุทรปราการตามลำดับ (สิริกร ประทุม, 2564)

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1.1 ข้อเสนอแนะต่อหน่วยงานภาครัฐ ความสำคัญของแผนและโครงการพัฒนาและฟื้นฟูแหล่งท่องเที่ยวเพื่อฟื้นฟูสภาพแหล่ง ท่องเที่ยวและคุณภาพสิ่งแวดล้อมภายในบริเวณแหล่งท่องเที่ยว ให้เป็นที่ดึงดูดใจสำหรับนักท่องเที่ยวและป้องกันความเสื่อมโทรม และเสียหายแก่สิ่งแวดล้อมได้ แผนและโครงการพัฒนาต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ แผนและโครงการบำบัดน้ำเสีย โครงการปรับปรุงการเก็บและกำจัดขยะ โครงการปรับปรุงระบบระบายน้ำ โครงการปรับปรุงระบบระบายน้ำทิ้ง เป็นต้น

1.2 ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับผู้ประกอบการโรงแรมที่พัก ชุมชน และประชาชนในท้องถิ่น ควรมีการจัดโครงการมีคฤศก์น้อย พร้อมทั้งให้ประชาชนท้องถิ่นมีส่วนร่วมด้านการวางแผนพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวและ

การพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกและความปลอดภัยในแหล่งท่องเที่ยว และประสานงานกับหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐและเอกชนในการวางแผนพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวต่อไป

1.3 ควรสร้างความเชื่อมั่นและส่งเสริมการท่องเที่ยว โดยมุ่งเน้นเผยแพร่ภาพลักษณ์ด้านการท่องเที่ยว สร้างสภาพแวดล้อมและพัฒนาระบบสนับสนุนการตลาดท่องเที่ยว เพื่อให้นักท่องเที่ยวรับรู้และเข้าใจในภาพลักษณ์ที่ดีการส่งเสริมกีฬามวยไชยาเพื่อการท่องเที่ยวเชิงอัตลักษณ์ในจังหวัดสุราษฎร์ธานี ในสร้างความเชื่อมั่นให้แก่นักท่องเที่ยว สร้างกระแสการรับรู้ เพื่อเพิ่มมูลค่าให้กับสินค้าการท่องเที่ยวการดำเนินการตลาดเชิงรุกเพื่อประมุขสิทธิ์จัดงาน และจัดงานแสดงต่าง ๆ

2. ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

2.1 การเสริมสร้างความเข้มแข็งและพัฒนาศักยภาพบุคลากรด้านการท่องเที่ยวให้มีขีดความสามารถในการแข่งขันเพื่อเสริมสร้างโอกาสและแรงจูงใจเพื่อพัฒนาการค้า การลงทุนด้านการท่องเที่ยวให้สามารถตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวได้

2.2 ส่งเสริมให้ชุมชนมีการพัฒนารูปแบบสำหรับนักท่องเที่ยวในการเข้าใช้บริการที่พัก เช่น การจัดแพคเกจการเข้าพักโฮมสเตย์ พร้อมมีการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวที่สมดุลทั้งเชิงพื้นที่และเวลา เพื่อการนำเสนอให้นักท่องเที่ยวได้สัมผัสกับประสบการณ์ที่จริงแท้

2.3 ส่งเสริมและสนับสนุนให้มีการพัฒนาช่องทางการตลาดใหม่ ๆ ที่ทันสมัยสามารถสื่อข้อมูลเข้าถึงกลุ่มนักท่องเที่ยวได้โดยตรง เช่น การตลาดผ่านเครือข่ายระบบโซเชียลมีเดีย และแพลตฟอร์มของทางการท่องเที่ยวหลัก มีการเชื่อมโยงข้อมูลการท่องเที่ยวโดยชุมชน เข้ากับระบบออนไลน์สากลที่เป็นที่นิยมของนักท่องเที่ยว

3. ข้อเสนอแนะสำหรับงานวิจัยครั้งต่อไป

3.1 ในการวิจัยครั้งต่อไปควรที่จะมีการศึกษาถึงรูปแบบองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นกับการส่งเสริมกีฬามวยไชยาเพื่อการท่องเที่ยวเชิงอัตลักษณ์ในจังหวัดสุราษฎร์ธานี เพื่อเป็นการศึกษาในแต่ละรูปแบบอย่างละเอียดโดยจัดกลุ่มตัวแปรใหม่ ๆ และการจัดกลุ่มคำถามเพิ่มเติมที่สามารถนำมาวิเคราะห์เพื่อให้เกิดผลที่ชัดเจนมากยิ่งขึ้นในด้านอื่น ๆ ที่ต่างไปจากการศึกษาในครั้งนี้

3.2 ควรมีการศึกษาวิจัยทั้งในส่วนของคุณภาพและคุณภาพเพิ่มเติม เพื่อการค้นพบที่น่าสนใจนอกเหนือจากการศึกษาวิจัยในการครั้งนี้ ซึ่งการวิจัยในครั้งนี้มีข้อมูลที่น่าสนใจในหลายประเด็นที่น่าจะนำมาศึกษาต่อยอด เช่น การจัดการและสิ่งแวดล้อม การจัดการด้านกิจกรรมท่องเที่ยว การจัดการด้านคุณค่าจากการท่องเที่ยว และการจัดการด้านความสะดวกสบายและความปลอดภัย ที่มีผลต่อปัจจัยด้านภาวะผู้นำ ปัจจัยด้านการบริหารและการจัดการ กฎระเบียบข้อบังคับ ความร่วมมือในส่วนต่างๆ ที่เกี่ยวข้องในด้านอื่นๆ ต่อไป

3.3 ควรศึกษาวิจัยในเรื่องนี้ โดยจัดกลุ่มตัวแปรใหม่ ๆ ที่สามารถนำมาวิเคราะห์เพื่อให้เกิดผลที่ชัดเจนมากยิ่งขึ้น พร้อมทั้งควรศึกษาในด้านอื่น ๆ ที่ต่างไปจากการศึกษาในครั้งนี้เพื่อทราบข้อมูลเพิ่มเติม มี การเพิ่มกลุ่มประชากรที่ใช้ในการสัมภาษณ์ให้ครอบคลุมหลากหลายกว่าเดิม เพื่อให้ทราบข้อมูลรวมทั้งมุมมองต่าง ๆ มากยิ่งขึ้นต่อไป

References

- กระทรวงท่องเที่ยวและกีฬา. (2560). แผนพัฒนาการกีฬาแห่งชาติ (ฉบับที่ 5). (พ.ศ. 2560-2565) กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์องค์การค้ำของ สกสค.
- กรมการท่องเที่ยว. (2560). แผนยุทธศาสตร์การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวของประเทศ พ.ศ. 2560-2564 (พิมพ์ครั้งที่ 1). กรุงเทพฯ: พีดับบลิว ปรีนติ้ง.

- เจนจิรา อักษรพิมพ์. (2560). กลยุทธ์การจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนแบบยั่งยืนในจังหวัดนครราชสีมา. *วารสารวิจัยและพัฒนามหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ในพระบรมราชูปถัมภ์*, 12(3): หน้า 141-154.
- จิตรา ปันรูปและคณะ. (2561). แนวทางการพัฒนาการตลาดท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในจังหวัดน่าน. *วารสารวิชาการแพรวกาฬสินธุ์ มหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์*, 5(3): หน้า 438 - 457.
- ชิตวร สีสะผิน. (2561). ปัจจัยสิ่งอำนวยความสะดวกของโฮมสเตย์ที่มีผลต่อความต้องการของนักท่องเที่ยวไทย ที่อำเภอเชียงคน จังหวัดเลย. *วารสารการวิจัยการบริหารการพัฒนา*, 8(2): หน้า 1-12.
- บุษกร เชี่ยวจินดาگانต์. (2561). เทคนิคการวิจัยเชิงคุณภาพแบบกรณีศึกษา. *วารสารศิลปศาสตร์ปริทัศน์ คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ*, 13(25): หน้า 103-118.
- บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา. (2555). การจัดการด้านการตลาดอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว. กรุงเทพฯ : เพรสแอนด์ ดีไซน์.
- ปิ่นอุทัย คงทองและสุวารี นามวงศ์. (2559). ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของจังหวัดนครราชสีมา. *วารสารวิชาการการท่องเที่ยวไทยนานาชาติ*, 12(2): หน้า 1-32.
- ปรีณธ์ ชิมโชติ, & และธีระวัฒน์ จันทิก. (2559). รูปแบบการจัดการการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ของสวนผึ้ง. *วารสารวิชาการ Veridian E-Journal*, 9(1): หน้า 250-267.
- พภัสสรณ์ วรรณศิริระกุล. (2564). การบริหารจัดการการค้าข้างทางตามนโยบายของกรุงเทพมหานคร. *วารสารวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม*. 7(2): หน้า 230-244.
- รัตติยา พรหมกัลป์ พระเทพปริยัติ เมธี และนัยนา เกิดวิชัย. (2559). ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนเชิงสร้างสรรค์. *วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์*, 21(1): หน้า 13-28.
- ลลิต แซ่ลิ้ม และพลกฤต แสงอาวุธ. (2564). ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการนำนโยบายท่องเที่ยววิถีชุมชนไปปฏิบัติ: กรณีศึกษา การท่องเที่ยววิถีชุมชนจังหวัดสุราษฎร์ธานี. *วารสารมหาจุฬานาครทรรค์*, 8(3): หน้า 234-249.
- วันทนี ศรีนวล และอัศวิน แสงพิกุล. (2560). ปัจจัยที่ส่งผลต่อภาพลักษณ์การท่องเที่ยวจังหวัดบุรีรัมย์ของนักท่องเที่ยวชาวไทย. *วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์*, 9(1): หน้า 175-194.
- ศรินันท์ พงษ์นรินทร์, โอษฐ์ญา บัวธรรม และชัชชญา ยอดสุวรรณ. (2559). แนวทางในการพัฒนาศักยภาพการจัดการท่องเที่ยว อำเภอวังน้ำเขียว จังหวัดนครราชสีมา. *วารสารวิทยาลัยบัณฑิตศึกษากิจการ มข*, 9(1): หน้า 234 - 259.
- สิริกร ประทุม. (2564). การพัฒนาการจัดการโลจิสติกส์สำหรับการท่องเที่ยวจังหวัดสมุทรปราการ. *วารสารวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี*, 3(2): หน้า 71-87.
- สำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดสุราษฎร์ธานี. (2561). ข้อมูลทั่วไปของสำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดสุราษฎร์ธานี .สืบค้นเมื่อ 23 มิถุนายน 2564 จาก <https://suratts.mots.go.th>
- สัจจา ไกรศรีรัตน์ และวรลักษณ์ สุเมธ. (2560). กระบวนการสร้างตราสินค้าให้กับตลาดชุมชนโบราณลุ่มน้ำสุพรรณบุรีในฐานะของแหล่งท่องเที่ยว. *วารสารมนุษยสังคมปริทัศน์*, 19(2): หน้า 35-47.
- หทัยรัตน์ วัฒนพุกษ์ และคณะ. (2563). การจัดการการท่องเที่ยวประมงพื้นบ้านเพื่อสนับสนุนเมืองเก่าสงขลาเป็นแหล่งท่องเที่ยวชุมชน. *วารสารมนุษยศาสตร์สังคมศาสตร์ปริทัศน์*, 8(1): หน้า 32-41.

รูปแบบการจัดการความขัดแย้งในองค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดนครปฐม
CONFLICT MANAGEMENT MODEL IN SUB-DISTRICT ADMINISTRATIVE ORGANIZATION
IN NAKHON PATHOM PROVINCE

พระครูอดุลประหารักษ์
Phrakru Adoolpachaluck
มหาวิทยาลัยปทุมธานี
Pathumthani University
cio.pravit@gmail.com

Received 21 July 2022; Revised 11 October 2022; Accepted 11 October 2022.

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีเป็นการศึกษาวิจัยแบบผสมวิธี ศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับระดับความขัดแย้ง และแนวทางการจัดการความขัดแย้งเป็นกรอบการวิจัย พื้นที่วิจัย คือ องค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดนครปฐม กลุ่มตัวอย่าง คือ บุคลากรในสังกัดองค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดนครปฐม จำนวน 382 คน ใช้วิธีคัดเลือกแบบแบ่งชั้นอย่างเป็นสัดส่วน โดยวิธีการสุ่มอย่างง่าย จากนั้นจึงทำการสุ่มตัวอย่างด้วยวิธีการสุ่มอย่างเป็นระบบ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยมี 2 ชนิด คือ 1) แบบสัมภาษณ์ 2) แบบสอบถาม วิเคราะห์ข้อมูลโดยส่วนการวิจัยเชิงปริมาณ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลประกอบด้วยค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ยและค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และวิธีการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณ การวิจัยเชิงคุณภาพ ใช้วิเคราะห์เนื้อหาแล้วเขียนบรรยายเชิงพรรณนา

ผลการวิจัยพบว่า

ระดับความขัดแย้งในองค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดนครปฐม พบว่า มีความคิดเห็นในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 2.96$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ระดับความขัดแย้งในองค์การบริหารส่วนตำบลด้านข้อมูลข่าวสารมีค่าเฉลี่ยมากที่สุด ($\bar{X} = 3.04$) ในขณะที่ระดับความขัดแย้งในองค์การบริหารส่วนตำบลด้านโครงสร้างมีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ($\bar{X} = 2.91$)

ความสัมพันธ์เชิงบวกกับแนวทางการจัดการความขัดแย้งในการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดนครปฐม โดยภาพรวมอยู่ในระดับสูง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 โดยมีค่าสหสัมพันธ์ระหว่าง 0.924 – 0.975

รูปแบบการจัดการความขัดแย้งในการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดนครปฐม จากความขัดแย้งด้านบุคลากร ส่วนใหญ่ใช้วิธีการประนีประนอม รองลงมาใช้วิธีการใช้อำนาจวินิจฉัย ส่วนวิธีการที่เลือกใช้น้อยที่สุดคือการเผชิญหน้า ด้านการเงิน ส่วนใหญ่ใช้วิธีการใช้อำนาจวินิจฉัย รองลงมาใช้วิธีการประนีประนอม ส่วนวิธีการที่เลือกใช้น้อยที่สุดคือการเพิกเฉย ด้านวัสดุอุปกรณ์ ส่วนใหญ่ใช้วิธีการใช้อำนาจวินิจฉัย รองลงมาใช้วิธีการประนีประนอม ส่วนวิธีการที่เลือกใช้น้อยที่สุดคือการเพิกเฉย ด้านการจัดการ ส่วนใหญ่ใช้วิธีการประนีประนอม รองลงมาใช้วิธีการใช้อำนาจวินิจฉัย ส่วนวิธีการที่เลือกใช้น้อยที่สุดคือการเพิกเฉย

คำสำคัญ: รูปแบบ, การจัดการความขัดแย้ง, องค์การบริหารส่วนตำบล

Abstract

This research paper is a mixed method research study between qualitative research and quantitative research. Apply the concept of conflict levels. And conflict management guidelines as a research framework, research area is the sub-district administrative organization in Nakhon Pathom province. The sample group consisted of 382 personnel under the Sub-district Administrative Organization in Nakhon Pathom Province. (Proportional Stratified Random Sampling). The sampling was done by a simple random sampling method, and then the sampling was done by a Systematic Random Sampling. There are 2 types of research instruments: 1) interview form, 2) questionnaire, analyze the data. By the quantitative research section the statistics used to analyze the data consisted of percentage values. Mean and Standard Deviation and multiple regression analysis methods qualitative research Use it to analyze content and write a descriptive description. The findings of the research were found as follows:

The level of conflict in the Sub-District Administrative Organization in Nakhon Pathom Province found that the overall opinion was at a moderate level ($\bar{X} = 2.96$). ($\bar{X} = 3.04$) while the level of conflict in the sub-district administrative organization in terms of structure was the least mean ($\bar{X} = 2.91$).

Level of conflict there was a positive correlation with the conflict management approach in the administration of the Sub-District Administrative Organization in Nakhon Pathom Province. The overall picture is high. Statistically significant at 0.01 level with a correlation between 0.924 – 0.975

Conflict Management Model in the Administration of Sub-District Administrative Organizations in Nakhon Pathom Province from personnel conflicts Most of them used a compromise method, followed by a power of judgment. The least used method was confrontation. Only 5.5 percent, in finance, mostly used the decision-making power, followed by the compromise method. The least used method was ignored. Only 0.5 percent in terms of materials and equipment Most of them used the diagnostic power method, followed by the compromise method. The least used method was ignored. Only 1.8 percent in management Most of them used the compromise method, followed by the decision-making power method. The least used method was neglect.

Keywords: Model, Conflict Management.

บทนำ

การก้าวเข้าสู่ยุคโลกาภิวัตน์ เป็นสังคมและเศรษฐกิจฐานความรู้ซึ่งเป็นยุคที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วในทุก ๆ ด้านไม่ว่าจะเป็นผลที่เกิดจากความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี การสื่อสารสมัยใหม่ที่สามารถแพร่กระจายข่าวสารข้อมูลได้อย่างรวดเร็ว ไร้พรมแดน (ธีระ รุญเจริญ, 2550) ประกอบกับกฎธรรมชาติที่

สะท้อนให้เห็นถึงสภาพของการต่อสู้เพื่อความอยู่รอด ดังนั้น ผู้ที่อยู่รอดก็คือผู้ที่มีพลังอำนาจและอิทธิพลที่เหนือกว่า ด้วยเหตุดังกล่าวทำให้เกิดความจำเป็นที่จะต้องมีการกลไกในทำหน้าที่ดูแลปกป้องมิให้เกิดสภาวะแห่งความขัดแย้งระหว่างผู้ที่ได้เปรียบกับผู้ที่ยังเปรียบกลไกดังกล่าวนี้เรียกได้ว่าเป็นองค์อภิปัตย์ ซึ่งก็คือรัฐบาลหรือผู้ปกครองเข้ามาทำหน้าที่ในการสร้าง และรักษาความสงบสุขสันติให้เกิดขึ้นในสังคมการเมืองหรือรัฐ ซึ่งในการทำหน้าที่ดังกล่าวองค์อภิปัตย์ หรือรัฐบาลย่อมจะต้องสร้างกฎเกณฑ์ ข้อบังคับ เพื่อให้สังคมการเมืองมีความสันติและสงบสุข ซึ่งกฎ เกณฑ์ข้อบังคับและการใช้อำนาจในทางปกครองย่อมต้องกระทบต่อสิทธิและเสรีภาพตามธรรมชาติของมนุษย์ (วิวัฒน์ เอี่ยมไพรวัน, 2550)

ความรุนแรงที่เกิดขึ้นกับองค์การบริหารส่วนตำบล มีปรากฏให้เห็นเป็นระยะๆ นับตั้งแต่มีการก่อกำเนิดรูปแบบองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอย่างองค์การบริหารส่วนตำบล โดยเฉพาะความรุนแรงในลักษณะการปองร้ายจนกระทั่งมีการฆ่าและยิงกันระหว่างสมาชิกสภาองค์การบริหาร ส่วนตำบลกับผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบล ความขัดแย้งและความรุนแรงมีสาเหตุมาจาก ผลประโยชน์ในการจัดสรรงบประมาณ และการดำเนินโครงการที่สื่อถึงความไม่โปร่งใส ทนไม่ได้อีก การตรวจสอบข้อเท็จจริงในการดำเนินกิจกรรม และมีการกระทบกระทั่งกันอยู่เสมอระหว่างกลุ่มอำนาจเก่าและกลุ่มอำนาจใหม่ ไม่ยอมเสียหน้าและไม่ยอมเสียศักดิ์ศรีตามแบบฉบับของผู้ทรงอิทธิพล ที่ไม่ยอมลงให้กัน (โกวิท พวงงาม, 2546)

หน่วยงานภาครัฐ รัฐวิสาหกิจ และเอกชนต่างพยายามที่จะปรับปรุง เปลี่ยนแปลง และพัฒนาการดำเนินกิจกรรมภายในองค์กร โดยนำรูปแบบและเทคนิคด้านต่าง ๆ มาประยุกต์ใช้เพื่อแก้ไขปัญหาและเพิ่มประสิทธิภาพประสิทธิผล รองรับความท้าทายต่อการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น ทั้งนี้เพื่อความอยู่รอดและความเจริญเติบโตของสังคมประเทศและองค์การ (กิริติ ศยยัง, 2552) ในขณะเดียวกันความคาดหวังของประชาชนในการได้รับการบริการสาธารณะที่สูงขึ้นและการขยายตัวของปัญหาหรือการเชื่อมโยงกับปัญหาอื่น ๆ ในท้องถิ่นเป็นไปอย่างรวดเร็วทำให้การทำงานของหน่วยงานภาครัฐไม่สามารถทำให้เกิดคุณค่าต่อสังคม (Public Value) ได้อย่างชัดเจน (จิรประภา อัครบวร และประยูร อัครบวร, 2552) ย่อมสร้างความกังวลให้กับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ดังนั้นจึงเกิดแนวคิดใหม่ในการบริหารกิจการบ้านเมืองด้วยการนำหลักการบริหารงานภาครัฐในรูปแบบเครือข่ายมาบูรณาการเสริมสร้างคุณภาพการบริหารจัดการ (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ, 2552) หลักการบริหารจัดการขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้มีประสิทธิภาพนั้นปัจจัยสำคัญคือการใช้กลไกการมีส่วนร่วมของเครือข่ายและภาคประชาสังคม (โกวิท พวงงาม, 2549) ซึ่งจะทำให้หน่วยงานเกิดผลสัมฤทธิ์ในการจัดบริการสาธารณะสามารถตอบสนองความต้องการของประชาชน (มนัส สุวรรณ และคณะ, 2541)

องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นได้ดำเนินการตามภารกิจบริการสาธารณะตามอำนาจหน้าที่ ได้แก้ไขปัญหาความเดือดร้อนและความต้องการของ ประชาชนได้ตรงกับสภาพที่แท้จริงทันต่อเหตุการณ์ไม่ว่าจะเป็นการแก้ไขปัญหาสาธารณภัย องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น ต้องมีสภาท้องถิ่นและคณะผู้บริหารท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น โดยสมาชิกสภาท้องถิ่นต้องมาจากการเลือกตั้ง สำหรับคณะผู้บริหารท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่นมีทั้งที่มาจากการเลือกตั้งโดยตรงของประชาชนหรือมาจากความเห็นชอบของสภาท้องถิ่นซึ่งนักการเมืองท้องถิ่นจะเป็นคนในท้องถิ่นนั้น และเมื่อได้รับเลือกตั้งให้เข้าไปบริหารองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นแล้ว มักจะมีความขัดแย้งกันไม่ต่างไปจากการปกครองในระดับประเทศ สาเหตุแห่งความขัดแย้งเกิดจากปัจจัยต่างๆ เป็นต้นว่า จากการที่สมาชิกภายในทีมไม่ได้รับการเลือกตั้งทั้งหมดสมาชิกสภาและผู้บริหารท้องถิ่นมีอาชีพเดิมอยู่แล้ว จึงทำให้การตัดสินใจในนโยบายต่าง ๆ บางครั้งก็จะเอื้อประโยชน์ส่วนตนหรือพวกพ้อง เช่น การสื่อสารและรับรู้ข่าวสารไม่ชัดเจนเข้าใจคนละด้าน เป้าหมายหรือสิ่งต้องการที่ต่างกันต่างนิยมและ ความคิดความเชื่อ พฤติกรรมส่วนบุคคล วัสดุอุปกรณ์สิ่งอำนวยความสะดวกการทำงานด้านทรัพยากรที่ไม่เพียงพอ

โครงสร้างสายการบังคับบัญชา กิจกรรม การไม่ชัดเจนในอำนาจหน้าที่ และ บางครั้งก็เกิดจากประสบการณ์ในการทำงานพื้นฐานการศึกษา (ว่าที่ร้อยตรีวรชัย วุฒิสารสกุล, 2551)

ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ ผู้วิจัยศึกษาเฉพาะประเด็นรูปแบบการจัดการความขัดแย้งในองค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดนครปฐม โดยจะศึกษาในเรื่องความขัดแย้ง และรูปแบบการจัดการความขัดแย้งในการบริหารงานในจังหวัดนครปฐม ทั้งนี้เพื่อเป็นแนวทางในการแก้ปัญหา ความขัดแย้งอันจะทำให้การปกครองส่วนท้องถิ่นในระดับองค์การบริหารส่วนตำบล เกิดประโยชน์สูง สดุดต่อประเทศชาติและประชาชน

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับความขัดแย้งในการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลจังหวัดนครปฐม
2. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างระดับของความขัดแย้งกับแนวทางการจัดการความขัดแย้งในการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดนครปฐม
3. เพื่อศึกษารูปแบบการจัดการความขัดแย้งในการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดนครปฐม ด้านบุคลากร การเงิน วัสดุ อุปกรณ์ และการจัดการ ตามความคิดเห็นของผู้บริหารในองค์กร

การทบทวนวรรณกรรม

การศึกษาวิจัยเรื่อง “รูปแบบการจัดการความขัดแย้งในองค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดนครปฐม” ผู้วิจัยได้ทบทวนแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องจากเอกสาร วารสาร หนังสือ ตำราทางวิชาการโดยมีตามลำดับขั้นตอน ดังนี้

1. แนวคิดเกี่ยวกับความขัดแย้ง ความขัดแย้ง เป็นเรื่องที่มีอยู่โดยธรรมชาติ มนุษย์เกิดมาพร้อมกับความขัดแย้ง ความขัดแย้งหากปล่อยปละละเลยจะกลายเป็นปัจจัยบั่นทอนความเข้มแข็งของมนุษย์หรือองค์กร แต่หากสามารถบริหารจัดการได้ จะเป็นพลังผลักดันให้คนและองค์กรมีความเจริญก้าวหน้า นั่นก็เป็นผลมาจากความขัดแย้งเกิดจากการที่คนมีความหลากหลาย จึงมีความแตกต่างในการที่จะคิด คาดหวัง ต้องการ ทศนคติ เป็นต้น เมื่อความแตกต่างในเรื่องดังกล่าวเกิดขึ้น จึงนำไปสู่ความไม่ลงรอยกัน ความขัดแย้งเกิดจากความไม่เท่าเทียมกันและนำมาซึ่งความขัดแย้งอย่างรุนแรง เพราะเป็น “ความขัดแย้งด้านโครงสร้าง” (Structural Conflict) กล่าวคือ เป็นเรื่องของช่องว่างระหว่างสิ่งที่ควรเกิดขึ้นหรือศักยภาพของมนุษย์ (Potentiality) และสิ่งที่เกิดขึ้นจริง (Actuality) ซึ่งยิ่งห่างก็จะเป็นความรุนแรงเชิงโครงสร้างมากขึ้นเท่านั้น กล่าวคือ สาเหตุที่แท้จริงของความขัดแย้งเกิดจากภายในของมนุษย์ หรือเป็นสาเหตุพื้นฐานจากจิตวิทยา ในทัศนะของผู้วิจัยมองว่าความขัดแย้งเป็นผลผลิตของจิตที่ถูกครอบงำโดย กิเลส คือความอยากได้ อยากใหญ่ และใจแคบ หรือ โลภะ โทสะ และโมหะ

2. แนวคิดเกี่ยวกับการจัดการความขัดแย้ง เมื่อความขัดแย้งเกิดขึ้นในองค์การ ผู้บริหารจะต้องแสดงบทบาทในฐานะเป็นผู้จัดการกับความขัดแย้ง ให้เป็นไปในลักษณะของสร้างสรรค์และเป็นประโยชน์ต่อองค์การ ผู้บริหารจะต้องกล้าและพร้อมที่จะเผชิญกับความขัดแย้งที่เกิดขึ้นในลักษณะต่างๆ การบริหารความขัดแย้งอาจเป็นการกระตุ้นเพื่อให้เกิดความขัดแย้ง ในกรณีที่ต้องการนั้นมีระดับความขัดแย้งค่อนข้างต่ำหรือน้อย ในขณะที่เดียวกันก็ต้องปรับลดระดับของความขัดแย้งที่สูงเกินไป ซึ่งระดับความขัดแย้งที่มีมากหรือน้อยจนเกินไปย่อมไม่เกิดผลดีต่อองค์การด้วยกันทั้งสิ้น นอกจากนี้การแก้ไขปัญหาความขัดแย้งหรือการจัดการความขัดแย้งก็นับว่าเป็นสิ่งสำคัญอีกอย่างหนึ่งในการบริหารความขัดแย้งที่ผู้บริหารจะละเลยหรือนิ่งเฉยมิได้ การจัดการกับความขัดแย้งได้มีวิธีการและแนวคิดต่างๆ ในการจัดการความขัดแย้งคือ การจัดการความขัดแย้งโดยวิธีการเจรจาไกล่เกลี่ย การจัดการความขัดแย้งโดยวิธีการเจรจาไกล่เกลี่ยคนกลาง การจัดการความขัดแย้ง

โดยวิธีการอนุญาตตุลาการ การจัดการความขัดแย้งโดยวิธีการกระบวนการทางศาล แนวคิดในพุทธศาสนาที่เกี่ยวข้องกับการจัดการความขัดแย้ง การจัดการความขัดแย้งของพอลเล่ท การจัดการความขัดแย้งของซิมเมล และการป้องกันความขัดแย้งโดยการสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมตามหลักพุทธธรรม

2. ทฤษฎีที่เกี่ยวกับพฤติกรรมมนุษย์ พฤติกรรม (Behavior) คือ กริยาอาการที่แสดงออกหรือปฏิกิริยาโต้ตอบเมื่อเผชิญกับสิ่งเร้า (Stimulus) หรือสถานการณ์ต่าง ๆ อาการแสดงออกต่าง ๆ เหล่านั้น อาจเป็นการเคลื่อนไหวที่สังเกตได้หรือวัดได้ เช่น การเดิน การพูด การเขียน การคิด การเต้นของหัวใจ เป็นต้น ส่วนสิ่งเร้าที่มากระทบแล้วก่อให้เกิดพฤติกรรมก็อาจจะเป็นสิ่งเร้าภายใน (Internal Stimulus) และสิ่งเร้าภายนอก (External Stimulus) จากการทบทวนทฤษฎีที่เกี่ยวกับพฤติกรรมมนุษย์ ผู้วิจัยได้นำเสนอทฤษฎีที่สำคัญ ๆ ได้แก่ ทฤษฎีความต้องการและความจำเป็นพื้นฐานของมนุษย์ ทฤษฎีความคาดหวัง ทฤษฎีการพัฒนาบุคลิกภาพ ทฤษฎีความพึงพอใจ เป็นต้น

3. แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการปกครองส่วนท้องถิ่น การปกครองส่วนท้องถิ่นคือ องค์การที่เป็นศูนย์รวมในการบริหารในพื้นที่สำหรับดำเนินกิจกรรมเพื่อแก้ปัญหาและพัฒนาท้องถิ่น โดยการเลือกตัวแทนมาบริหารและพัฒนาภายใต้ขอบเขต และอำนาจหน้าที่ตามกฎหมายที่รัฐบาลวางไว้ คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามทุจริตแห่งชาติสรุปวัตถุประสงค์ของการปกครองส่วนท้องถิ่น (นัฐพร กสิบุตร :17) คือ เพื่อทำหน้าที่การทำหน้าที่นั้นจะต้องทำในสิ่งที่ต้องปฏิบัติ หรือดเว้นการปฏิบัติเพื่อประโยชน์ของสังคมส่วนรวม และเพื่อความรับผิดชอบต่อผลของการทำหน้าที่นั้น โดยไม่ปิดกั้นให้คนอื่นหรือหน่วยงานอื่นรับผิดชอบ แทน การปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นการปกครองของชุมชนหนึ่ง ซึ่งชุมชนเหล่านั้นอาจแตกต่างกันในด้านความเจริญ จำนวนประชากรหรือขนาดของพื้นที่ จำเป็นต้องมีอำนาจอิสระในการปฏิบัติหน้าที่ตามความเหมาะสม หน่วยการปกครองท้องถิ่นมีสิทธิที่จะตรากฎหมายหรือ ระเบียบข้อบังคับต่างๆ ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่อประโยชน์ในการบริหารตามหน้าที่และเพื่อใช้บังคับประชาชนในท้องถิ่นนั้นๆ

4. แนวคิดเกี่ยวกับองค์การบริหารส่วนตำบล องค์การบริหารส่วนตำบล นับเป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นพื้นฐานระดับรากหญ้าของประเทศไทย องค์การบริหารส่วนตำบลถือเป็นครั้งแรกในปี พ.ศ. 2499 แต่มีการพัฒนาค่อนข้างสั้นและการเติบโตเป็นไปอย่างจำกัด ซึ่งมีการยุบเลิกไปในปี พ.ศ. 2515 อย่างไรก็ดี องค์การบริหารส่วนตำบลในปัจจุบันถือกำเนิดขึ้นอีกครั้งจากผลของกระบวนการผลักดันเพื่อให้เกิดการกระจายอำนาจขึ้นภายในระบบให้เกิดการประกาศใช้ “พระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ. 2537” ซึ่งมีผลบังคับใช้เมื่อวันที่ 2 มีนาคม พ.ศ. 2538 อย่างไรก็ตามหลังจากนั้น กฎหมายองค์การบริหารส่วนตำบลก็ได้รับการแก้ไขปรับปรุงมาเป็นระยะๆ จนกระทั่งในปัจจุบัน

วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นงานวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Methods Research) ระหว่างการวิจัยเชิงปริมาณและการวิจัยเชิงคุณภาพ พื้นที่วิจัย คือ องค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดนครปฐม ประชากร คือ บุคลากรในสังกัดองค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดนครปฐม จำนวน 8,370 คน คน กลุ่มตัวอย่าง คือ บุคลากรในสังกัดองค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดนครปฐม 382 คน ใช้วิธีการคัดเลือกแบบแบ่งชั้นอย่างเป็นสัดส่วน (Proportional Stratified Random Sampling) โดยเบื้องต้นทำการสุ่มกลุ่มตัวอย่าง โดยการสุ่มตัวอย่างด้วยวิธีการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) จากนั้นจึงทำการสุ่มตัวอย่างด้วยวิธีการสุ่มอย่างเป็นระบบ (Systematic Random Sampling) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย มี 2 ชนิด ได้แก่ 1) แบบสอบถาม ซึ่งประกอบด้วย ระดับความขัดแย้ง แนวทางการจัดการความขัดแย้ง และรูปแบบการจัดการความขัดแย้งในการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดนครปฐม ซึ่งได้ค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ .89 ใช้ศึกษา

ความคิดเห็นต่อรูปแบบการจัดการความขัดแย้งในองค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดนครปฐม 2) แบบสัมภาษณ์ แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi-Structured Interview) ใช้ศึกษารูปแบบการจัดการความขัดแย้งในองค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดนครปฐม 3) แนวทางการสนทนากลุ่ม คัดเลือกกลุ่มผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญผู้ที่สามารถให้ข้อมูลความรู้เกี่ยวกับรูปแบบการจัดการความขัดแย้งในองค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดนครปฐม ในประเด็นเกี่ยวกับรูปแบบการจัดการความขัดแย้งในองค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดนครปฐม ในช่วงระยะเวลาตั้งแต่ พฤศจิกายน 2562 - พฤศจิกายน 2563 นำข้อมูลเชิงปริมาณมาประมวลผลข้อมูลด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปทางการวิจัย โดยสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลประกอบด้วย ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ยและค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ส่วนข้อมูลเชิงคุณภาพ ใช้การวิจัยเอกสาร วิเคราะห์ สังเคราะห์ข้อมูลแล้วนำมาเขียนบรรยายเชิงพรรณนา

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยเรื่องรูปแบบการจัดการความขัดแย้งในองค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดนครปฐม สรุปได้ดังนี้

1. การศึกษาระดับความขัดแย้งในองค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดนครปฐม ผลการวิเคราะห์ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับระดับความขัดแย้งในองค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดนครปฐม พบว่า มีความคิดเห็นในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.96 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ระดับความขัดแย้งในองค์การบริหารส่วนตำบลด้านข้อมูลข่าวสาร มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.04 ในขณะที่ระดับความขัดแย้งในองค์การบริหารส่วนตำบลด้านโครงสร้างมีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.91 สำหรับแนวทางการจัดการความขัดแย้งในการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดนครปฐม ผลการวิเคราะห์ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับแนวทางการจัดการความขัดแย้งในการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดนครปฐม พบว่า มีความคิดเห็นในภาพรวม อยู่ในระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.95 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า วิธีชนะ-แพ้ มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.00 ในขณะที่วิธีชนะ-ชนะ มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.91

2. การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างระดับของความขัดแย้งกับแนวทางการจัดการความขัดแย้งในการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดนครปฐม ผลการศึกษาค้นคว้าความสัมพันธ์ระหว่างระดับความขัดแย้งกับแนวทางการจัดการความขัดแย้งในการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดนครปฐม ซึ่งมีความสัมพันธ์ทางบวกในระดับสูงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 โดยมีค่าสหสัมพันธ์ระหว่าง 0.624 – 0.675 ในส่วนปัญหาและอุปสรรคในการจัดการความขัดแย้งในการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดนครปฐม มีการพยายามที่จะเปิดเผยข้อมูล หรือข้อเท็จจริง ทำให้อีกฝ่ายได้รับผลกระทบ มีแนวคิดที่เห็นแก่ตนเป็นหลัก ไม่ยื่นหรือแบ่งปัน ไม่ปรารถนาดีแก่ผู้อื่น ขาดความยุติธรรม ความเท่าเทียม ถือความคิดตนเป็นใหญ่ และข้อเสนอแนะในการจัดการความขัดแย้งในการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดนครปฐม การให้ความจริงใจซึ่งกันและกันโดยจะต้องทำงานใช้หลักการเอาใจเขามาใส่ใจเรา ละลายพฤติกรรมเพื่อการปรับตัวเข้าหากัน หลีกเลี่ยงการเอาเปรียบเพื่อนร่วมงาน ควรทำงานเป็นทีมมุ่งประโยชน์ของส่วนรวมเป็นหลัก ให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมในการบริหารงานจากบุคลากรทุกระดับชั้น ไม่ควรยึดมั่นถือมั่นในจุดยืนของตนเองว่าถูกต้องเสมอ คนอื่นผิดตลอด และเปิดใจกว้างยอมรับความคิดเห็นของผู้อื่น เจรจาไกลเกลี่ยในการแก้ปัญหาความขัดแย้งภายในหน่วยงานโดยคำนึงถึงความเป็นธรรมของทุกฝ่าย

3. การศึกษารูปแบบการจัดการความขัดแย้งในการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดนครปฐม ผลการวิเคราะห์ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับรูปแบบการจัดการความขัดแย้งในการบริหารงาน

ขององค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดนครปฐม พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามเห็นว่า ด้านบุคลากรส่วนใหญ่ใช้วิธีการประเมินประณอม คิดเป็นร้อยละ 40.3 รองลงมาใช้วิธีการใช้อำนาจวินิจฉัยร้อยละ 28.0 ส่วนวิธีการที่เลือกใช้น้อยที่สุดคือการเผชิญหน้า มีเพียงร้อยละ 5.5 ด้านการเงิน ส่วนใหญ่ใช้วิธีการใช้อำนาจวินิจฉัยร้อยละ 42.8 รองลงมาใช้วิธีการประเมินประณอมร้อยละ 23.8 ส่วนวิธีการที่เลือกใช้น้อยที่สุดคือการเพิกเฉย มีเพียงร้อยละ 0.5 ด้านวัสดุอุปกรณ์ ส่วนใหญ่ใช้วิธีการใช้อำนาจวินิจฉัยร้อยละ 45.9 รองลงมาใช้วิธีการประเมินประณอมร้อยละ 27.2 ส่วนวิธีการที่เลือกใช้น้อยที่สุดคือการเพิกเฉย มีเพียงร้อยละ 1.8 และด้านการจัดการ ส่วนใหญ่ใช้วิธีการประเมินประณอมร้อยละ 36.7 รองลงมาใช้วิธีการใช้อำนาจวินิจฉัยร้อยละ 27.0 ส่วนวิธีการที่เลือกใช้น้อยที่สุดคือการเพิกเฉย มีเพียงร้อยละ 4.4 สำหรับแนวทางการจัดการความขัดแย้งในองค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดนครปฐม ในด้านต่าง ๆ ดังนี้ ด้านบุคลากร ผู้บริหารควรวางตัวเป็นผู้นำไม่ทำตัวเป็นเจ้าขุนมูลนาย การคัดเลือกลูกจ้างต้องเปิดเผย โปร่งใส และการตักเตือนควรเป็นแบบตัวต่อตัว ด้านการเงิน เป็นด้านที่มีความสำคัญต้องใช้การพิจารณาที่ละเอียด มีความยุติธรรม โปร่งใส ตรวจสอบได้เพื่อป้องกันไม่ให้เกิดการร้องเรียนกันเองในเรื่องรับเงินจากผู้ขายหรือผู้รับจ้างได้ ด้านวัสดุและอุปกรณ์ เป็นปัจจัยในการส่งเสริมการทำงาน การใช้วัสดุและอุปกรณ์ต้องพิจารณาให้เกิดการใช้งานอย่างทั่วถึง คุ่มค่า ไม่อำนวยความสะดวกเพียงแค่ว่าบุคคลใดบุคคลหนึ่ง และด้านการจัดการ เปิดโอกาสให้บุคลากรแสดงความสามารถของตน แสดงความคิดเห็นใหม่ๆ พัฒนาในทุกฝ่ายอย่างเท่าเทียมกัน สร้างกิจกรรมให้เกิดความปรองดองในหน่วยงาน สนับสนุนบุคลากรให้สามารถปฏิบัติงานได้อย่างมีคุณภาพและประสิทธิภาพเสมอเพื่อให้เกิดการพัฒนาทั้งบุคลากรและองค์การ

5. ผลการทดสอบสมมติฐาน จากการทดสอบสมมติฐานสามารถพยากรณ์ความสำเร็จของรูปแบบการจัดการความขัดแย้งในการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดนครปฐม ได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดยมีค่าในการทำนาย (R^2) เท่ากับ 0.974 จึงสามารถทำนายปัจจัยที่มีผลต่อรูปแบบการจัดการความขัดแย้งในการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดนครปฐม ได้ร้อยละ 97.40

อภิปรายผลการวิจัย

งานวิจัยนี้พบว่า รูปแบบการจัดการความขัดแย้งในองค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดนครปฐม มีการอภิปรายผล ดังนี้

1. ระดับความขัดแย้งในองค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดนครปฐม จากผลการวิจัยพบว่า ระดับความขัดแย้งโดยรวมเฉลี่ยทั้ง 5 ด้าน อยู่ในระดับปานกลาง ได้แก่ ด้านข้อมูลข่าวสารเป็นสาเหตุของความขัดแย้งอันดับที่ 1 รองลงมาคือด้านผลประโยชน์ ด้านค่านิยม ด้านความสัมพันธ์ และด้านโครงสร้างตามลำดับ สอดคล้องกับแนวคิดของวันชัย วัฒนศัพท์ (2547) ที่ว่า ความขัดแย้งมีต้นตอมาจากหลายสาเหตุ ได้แก่ ความขัดแย้งด้านข้อมูล เป็นปัญหาพื้นฐานของความขัดแย้ง อาจจะข้อมูลน้อยไป การแปลผลผิดพลาด การวิเคราะห์ออกมาด้วยความเห็นต่างกัน หรือแม้แต่ข้อมูลมากไป บางครั้งก็เป็นปัญหาความแตกต่างในการรับรู้ข้อมูล ความขัดแย้งจากผลประโยชน์ เป็นเหตุผลแห่งการแย่งชิงผลประโยชน์ในสิ่งที่ดูเหมือนมีหรือไม่มีเพียงพอเป็นเรื่องของ ทั้งตัวเนื้อหา กระบวนการ และจิตวิทยา ความขัดแย้งด้านโครงสร้าง เป็นเรื่องของอำนาจ การแย่งชิงอำนาจ การใช้อำนาจ การกระจายอำนาจ ปัญหาโครงสร้างรวมไปถึงกฎ ระเบียบ บทบาท ภูมิศาสตร์ ระยะเวลาและระบบ ความขัดแย้งด้านความสัมพันธ์ เป็นปัญหาด้านบุคลิกภาพ พฤติกรรมต่างๆ ในอดีต อารมณ์ที่รุนแรง ความเข้าใจผิด ความขัดแย้งด้านค่านิยม เป็นปัญหาระบบของความเชื่อ ความแตกต่างในค่านิยม ขนบธรรมเนียม ประเพณีการเลี้ยงดู เฉพาะผลการศึกษาในประเด็นผลประโยชน์ที่เป็นสาเหตุของความขัดแย้งในระดับรองลงมานั้น ค่าคะแนนที่เป็นการศึกษาก็ไม่ได้ห่างจากสาเหตุของความขัดแย้งด้านข้อมูลข่าวสารมา อาจกล่าวได้ว่า ผลประโยชน์เป็นสาเหตุหลักของความขัดแย้งในองค์การบริหารส่วน

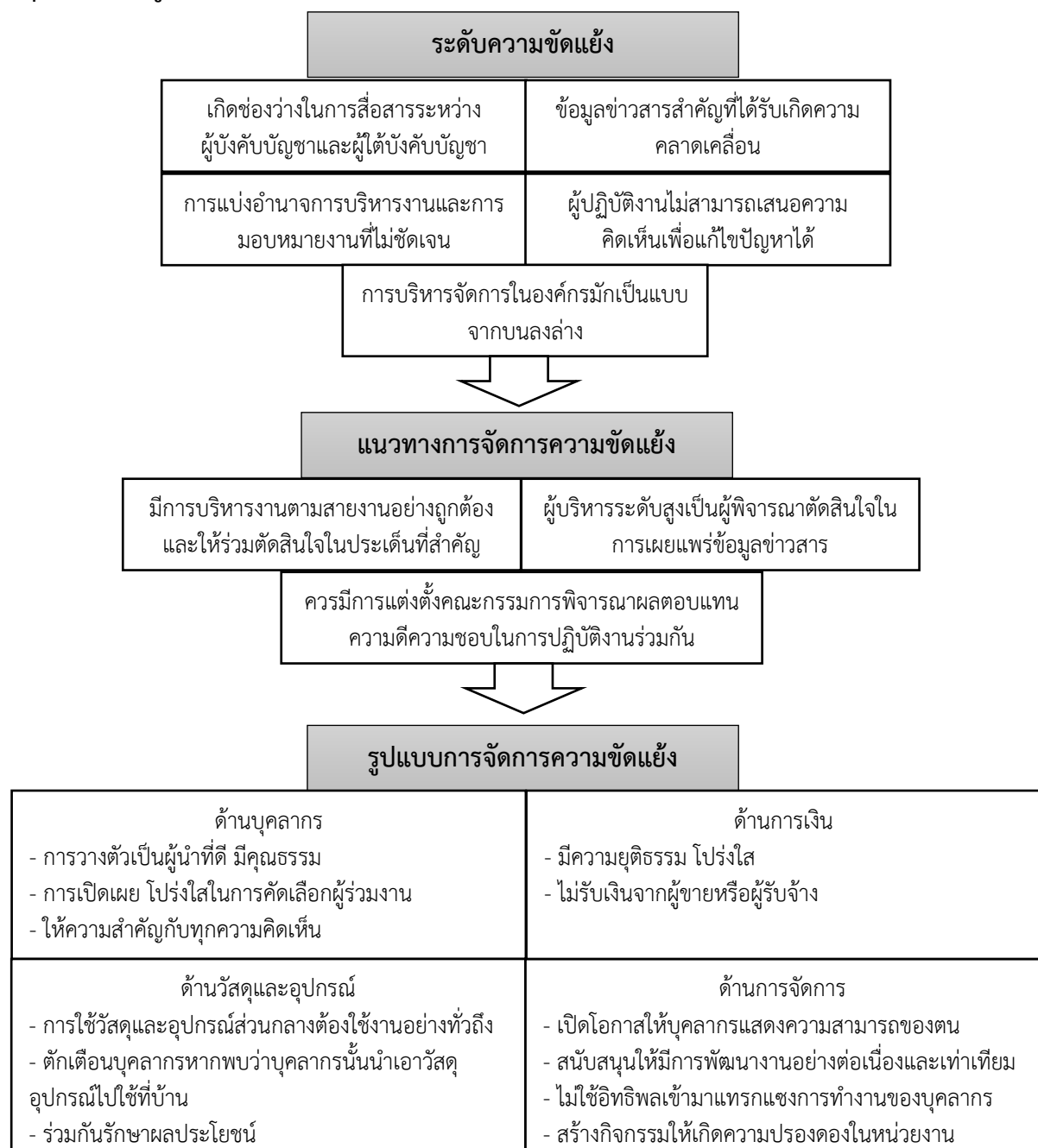
ตำบลได้อีกประการหนึ่ง ในประเด็นนี้สอดคล้องกับงานวิจัยของ นกัญญา เมฆรูป (2550) ศึกษาเรื่อง ความขัดแย้งของผู้นำชุมชน กรณีศึกษาในตำบลด่านแม่คำมัน อำเภอลับแล จังหวัดอุตรดิตถ์ พบว่า สาเหตุความขัดแย้งของผู้นำชุมชนด้านต่างๆ ได้แก่ ด้านข้อมูลข่าวสาร, ด้านพฤติกรรมของบุคคล, ด้านผลประโยชน์, ด้านค่านิยม และด้านโครงสร้าง ผู้นำชุมชนมีความคิดเห็นว่าสาเหตุด้านโครงสร้างเป็นสาเหตุที่ก่อให้เกิดความขัดแย้งในระดับมาก และที่เหลือน้อยในระดับปานกลาง และผู้นำชุมชนเห็นด้วยในระดับมากกับการแก้ปัญหาในด้านต่างๆที่เป็นสาเหตุให้เกิดความขัดแย้ง

2. ความสัมพันธ์ระหว่างระดับความขัดแย้งกับแนวทางการจัดการความขัดแย้งในการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดนครปฐม ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างระดับความขัดแย้งกับแนวทางการจัดการความขัดแย้งในการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดนครปฐม ซึ่งมีความสัมพันธ์ทางบวกในระดับสูงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 โดยมีค่าสหสัมพันธ์ระหว่าง 0.924 – 0.975 สอดคล้องกับงานวิจัยของ มธุรส อัคระตระการ (2549) ได้ศึกษาเรื่อง ภาวะผู้นำกับการบริหารความขัดแย้งของแผนกบริการลูกค้าสัมพันธ์ บริษัท จีอี แคปปิตอล เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ พนักงานแผนกบริการลูกค้าสัมพันธ์ จำนวน 56 คน ผลการศึกษาพบว่า รูปแบบของการบริหารความขัดแย้ง วิธีการเอาชนะ วิธีการร่วมมือ วิธีการประนีประนอม วิธีการหลีกเลี่ยง และวิธีการยอมให้อยู่ในระดับปานกลาง ความสำเร็จในการบริหารความขัดแย้ง ด้านข้อมูลข่าวสาร ด้านโครงสร้างด้านค่านิยมอยู่ในระดับต่ำ ด้านผลประโยชน์ อยู่ในระดับปฏิบัติเป็นบางครั้ง และด้านความสัมพันธ์อยู่ในระดับปานกลาง ความสำเร็จในการบริหารความขัดแย้ง ด้านโครงสร้าง และด้านความสัมพันธ์เป็นความสัมพันธ์เชิงบวก และความเข้มของความสัมพันธ์อยู่ในระดับสูง ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานรูปแบบการบริหารความขัดแย้งของผู้นำด้วยวิธีการร่วมมือ และวิธีการยอมให้ ไม่มีความสัมพันธ์ต่อความสำเร็จในการบริหารความขัดแย้ง ความสำเร็จในการบริหารความขัดแย้ง ด้านผลประโยชน์ และด้านโครงสร้างเป็นความสัมพันธ์เชิงลบ ความเข้มของความสัมพันธ์อยู่ในระดับสูง

3. รูปแบบการจัดการความขัดแย้งในการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดนครปฐม ในด้านบุคลากร และในด้านการจัดการ ส่วนใหญ่ใช้วิธีประนีประนอม ทั้งนี้ก็เพราะบุคลากรเป็นทรัพยากรที่สำคัญที่สุดในการอยู่ร่วมกัน เพื่อสร้างความสำเร็จตามเป้าหมายขององค์กร เมื่อเกิดความขัดแย้งของบุคลากรในองค์กร การประนีประนอมปรับเข้าหากันให้ทั้งสองฝ่าย จะช่วยลดและบรรเทาความขัดแย้งให้เบาบางลง ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ ว่าที่ร้อยตรีวรชัย วุฒิสารสกุล (2551) ได้สรุปแนวทางการบริหารความขัดแย้ง เช่น การ แก้ไขปัญหาพร้อมกันเป็นกลุ่ม เคลียกลุ่มให้ทั้ง 2 ฝ่ายเข้าใจหรือพอใจการจัดหาทรัพยากรเพิ่มขึ้น การให้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์แก่กันและกันการประนีประนอมพบกันครึ่งทาง หาเป้าหมายร่วมกัน การเรียกมาเผชิญหน้ากัน การประชุมประจำเดือน การส่งเข้าฝึกอบรมนอกหน่วย และในหน่วยการ กลบเกลื่อนเรื่องความขัดแย้งต่าง ๆ การแก้กฎหมายหรือคำสั่ง ผู้บังคับบัญชา การเสนอให้หน่วย เหนือดำเนินการ สับเปลี่ยนหน้าที่ การใช้หลักแยกแล้วปกครอง ในขณะที่เดียวกันก็ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของวัชรพล มนตรีภักดี (2550) ได้ศึกษาเรื่องพฤติกรรมการบริหารความขัดแย้งของผู้บริหารสถานศึกษาเขตพื้นที่การศึกษาเชียงใหม่ เขต 1 ผลการศึกษาพบว่า ผู้บริหารมีพฤติกรรมการบริหารความขัดแย้งมากที่สุดเป็นแบบการประนีประนอม รองลงมาเป็นแบบการร่วมมือผู้บริหารสถานศึกษาเพศชายและเพศหญิงมีพฤติกรรมการบริหารความขัดแย้งมากที่สุดเป็นแบบการประนีประนอม ผู้บริหารสถานศึกษาที่มีอายุการทำงานในตำแหน่งน้อยกว่า 6 ปี มีพฤติกรรมการบริหารความขัดแย้งมากที่สุดเป็นแบบการร่วมมือ อายุการทำงานในตำแหน่ง 6-10 ปี และอายุการทำงานในตำแหน่งมากกว่า 10 ปี มีพฤติกรรมการบริหารความขัดแย้งมากที่สุดเป็นแบบการประนีประนอม รองลงมาเป็นแบบการร่วมมือ รูปแบบการจัดการความขัดแย้งในด้านการเงิน และในด้านวัสดุอุปกรณ์ โดยวิธีการใช้อำนาจวินิจฉัย ทั้งนี้เพราะว่าการเงินและวัสดุอุปกรณ์เป็นปัจจัยสำคัญในการทำงานที่เกี่ยวข้องอยู่กับ

กฎระเบียบข้อบังคับขององค์การบริหารส่วนตำบลมากมาย อีกทั้งกระบวนการจัดซื้อจัดจ้างและการนำไปใช้งานอาจมีผลประโยชน์ทับซ้อน ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ ชูชาติ จันทรแก้ว (2550) ได้ทำการวิจัยเรื่องการบริหารความขัดแย้งของนายกองค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดสุพรรณบุรี พบว่า ในด้านบุคลากร นายกองค์การบริหารส่วนตำบลจะใช้การประนีประนอมในกรณีทราบข้อเท็จจริงของการขัดแย้ง และใช้อำนาจวินิจฉัยในกรณีไม่ทราบ ข้อเท็จจริงมาก่อน ในด้านการเงินพบว่า นายกองค์การบริหารส่วนตำบลใช้เสียข้างมากในการจัดสรรงบประมาณ และใช้อำนาจวินิจฉัยในการรักษางบประมาณให้เป็นไปตามระเบียบ ด้านความจำกัดของ วัสดุอุปกรณ์และการจัดซื้อ นายกองค์การบริหารส่วนตำบลจะบริหารความขัดแย้งโดยใช้ อำนาจ วินิจฉัย ส่วนด้านแนวทางการคิดจะใช้การประนีประนอมในกรณีเกิดความขัดแย้งและใช้อำนาจการวินิจฉัยการเกิดความขัดแย้งในการตีความระเบียบ การนำหลักธรรมาภิบาลมาใช้ในการบริหารจัดการ จะช่วยลดข้อขัดแย้ง และสร้างความเป็นธรรมในการบริหารได้ดีขึ้น

สรุปองค์ความรู้

ภาพประกอบที่ 1 รูปแบบการจัดการความขัดแย้งในองค์กรบริหารส่วนตำบลในจังหวัดนครปฐม

จากภาพประกอบที่ 1 รูปแบบการจัดการความขัดแย้งในองค์กรบริหารส่วนตำบลในจังหวัดนครปฐม ระดับความขัดแย้งเกิดจากช่องว่างในการสื่อสารระหว่างผู้บังคับบัญชาและผู้ใต้บังคับบัญชา ในการสื่อสารข้อมูลข่าวสารสำคัญที่ได้รับเกิดความคลาดเคลื่อน มีการแบ่งอำนาจการบริหารงานและการมอบหมายงานที่ไม่ชัดเจน และผู้ปฏิบัติงานไม่สามารถเสนอความคิดเห็นเพื่อแก้ไขปัญหาได้ ซึ่งการบริหารจัดการในองค์กรมักเป็นแบบจากบนลงล่าง โดยมีแนวทางการจัดการความขัดแย้ง โดยมีการบริหารงานตามสายงานอย่างถูกต้องและให้ร่วมตัดสินใจในประเด็นที่สำคัญ ผู้บริหารระดับสูงเป็นผู้พิจารณาตัดสินใจในการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสาร และควรมีการแต่งตั้งคณะกรรมการพิจารณาผลตอบแทนความดีความชอบในการปฏิบัติงานร่วมกัน

รูปแบบการจัดการความขัดแย้ง ทางด้านบุคลากรการวางตัวเป็นผู้นำโดยไม่บังคับผู้ใต้บังคับบัญชาให้ปฏิบัติตามเจ้านายทุกอย่าง มีการเปิดเผย โปร่งใสในการคัดเลือกลูกจ้างเข้าทำงาน เมื่อเกิดการโต้เถียงกัน ควรใช้การตกลงแบบส่วนตัว ทางด้านการเงินมีความยุติธรรม โปร่งใส ไม่พัฒนาพื้นที่ใดพื้นที่หนึ่งมากเกินไป ไม่รับเงินจากผู้ขายหรือผู้รับจ้างจนเกิดการร้องเรียนกันเอง ทางด้านวัสดุและอุปกรณ์ในการใช้วัสดุและอุปกรณ์ส่วนกลางต้องใช้กันอย่างทั่วถึง มีการตกลงบุคลากรหากพบว่าบุคลากรนั้นนำเอาวัสดุอุปกรณ์ไปใช้ที่บ้าน และร่วมกันรักษาผลประโยชน์ ทางด้านการจัดการเปิดโอกาสให้บุคลากรแสดงความสามารถของตน มีการสนับสนุนให้เกิดการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง และพัฒนาในทุกฝ่ายอย่างเท่าเทียมกัน ไม่ใช่ใช้สิทธิพิเศษเข้ามาแทรกแซงการทำงานของบุคลากร และสร้างกิจกรรมให้เกิดความปรองดองในหน่วยงาน

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1.1 องค์กรบริหารส่วนตำบลควรส่งเสริมให้มีการพัฒนาระบบกฎระเบียบ โครงสร้างอำนาจหน้าที่ การสื่อสารข้อมูลข่าวสาร และการสนับสนุนบุคลากรอย่างชัดเจน และเป็นกลาง

1.2 องค์กรบริหารส่วนตำบลควรส่งเสริมแนวทางการจัดการความขัดแย้งโดยใช้หลักคุณธรรมที่สร้างความเท่าเทียมกันของบุคลากรในองค์กรบริหารส่วนตำบล และมีการตั้งคณะกรรมการในการพิจารณาความขัดแย้งที่เกิดขึ้น

1.3 องค์กรบริหารส่วนตำบลควรมีเวทีการประชุมวางแผนการปฏิบัติงานร่วมกันเป็นประจำ ตลอดจนสร้างความรู้ความเข้าใจให้แก่บุคลากรในหน่วยงานเพื่อลดสาเหตุของการเกิดความขัดแย้ง ส่งเสริมให้เกิดการแก้ปัญหาคความขัดแย้งภายในองค์กรที่ใช้วิธีประนีประนอมซึ่งเป็นวิธีการแบบสันติวิธีที่จะไม่ก่อให้เกิดความขัดแย้งใหม่ต่อมา

2. ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ

2.1 การสอบถามข้อมูลในการสื่อสารก่อนทำการส่งสารไปในส่วนต่างๆ ขององค์กรบริหารส่วนตำบล

2.2 แต่งตั้งคณะกรรมการพิจารณาผลตอบแทนความดีความชอบในการปฏิบัติงานร่วมกัน ให้ความสำคัญ เป็นธรรม และเสมอภาคกับบุคลากรอย่างเท่าเทียมกัน

2.3 จัดกิจกรรมให้มีการพบปะพูดคุย แลกเปลี่ยนความคิดเห็นเพื่อให้ทุกคนมีส่วนร่วมในการทำงาน

3. ข้อเสนอแนะแนวทางการวิจัยครั้งต่อไป

3.1 ควรศึกษาวิจัยเจาะลึกประเด็นปัญหาความขัดแย้งที่เกิดจากข้อมูลข่าวสาร และด้านผลประโยชน์ เพื่อให้เห็นปัจจัยที่ส่งผลต่อความขัดแย้งด้านข้อมูลข่าวสาร และด้านผลประโยชน์อย่างชัดเจน

3.2 ควรศึกษาวิจัยเกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่นที่สามารถนำมาบูรณาการในการจัดการความขัดแย้งในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยวิธีการสัมภาษณ์เชิงลึกและการประชุมระดมความคิดเห็น

3.3 ควรศึกษาวิจัยเกี่ยวกับหลักพุทธธรรมที่สามารถนำไปใช้ในการแก้ปัญหาความขัดแย้งในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และนำผลการวิจัยดังกล่าวฝึกอบรมกับบุคลากรขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้ใช้งานเกิดเป็นวัฒนธรรมองค์กร

References

- กิริติ ยศยิ่งยง. (2552). *องค์กรแห่งนวัตกรรม แนวคิด และกระบวนการ*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- โกวิทย์ พวงงาม. (2549). *อบต.ในกระบวนการทัศน์ใหม่ พัฒนาสร้างเครือข่ายและเสริมความเข้มแข็ง*. กรุงเทพมหานคร: วิญช.
- จิระประภา อัครบวร และประยูร อัครบวร. (2552). *การบริหารงานภาครัฐในรูปแบบเครือข่าย*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ ก.พลพิมพ์
- ธีระ รุญเจริญ. (2550). *ความเป็นมืออาชีพในการจัดและบริหารการศึกษา: ยุคปฏิรูปการศึกษา*. กรุงเทพมหานคร: ธนบรรณปิ่นเกล้า.
- วิวัฒน์ เอี่ยมไพรวัน. (2550). *เอกสารการสอนชุดวิชาสถาบันและกระบวนการทางการเมืองไทยหน่วยที่ 3*. นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ. (2551). *แผนยุทธศาสตร์การพัฒนาระบบราชการไทย (พ.ศ. 2551 - พ.ศ.2555)*. กรุงเทพมหานคร: การกิจการเผยแพร่และสนับสนุนการมีส่วนร่วมในการพัฒนาระบบราชการ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ.

**แนวทางในการพัฒนาการบริหารบริษัทรับการบริหารหนี้และ
กองทุนเงินให้กู้ยืมเพื่อการศึกษาในประเทศไทย**
THE MANAGEMENT GUIDELINES OF DEBT MANAGEMENT COMPANIES
AND STUDENT LOANS FUND IN THAILAND

ธนกร สีลาพัฒน์¹ และนพดล พันธุ์พานิช
Tanakorn Srilapat and Noppadol Punpanich
มหาวิทยาลัยเวสเทิร์น
Western University

¹Email: Bigjod3458@gmail.com

Received 4 May 2021; Revised 11 July 2021; Accepted 20 August 2021

บทคัดย่อ

เนื่องจากโลกาภิวัตน์ และวิกฤตการณ์ที่รุนแรง เช่นการระบาดของเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ทั่วโลก ทำให้การติดต่อทางปัญญากับประชากรของโลกมีความสำคัญมากยิ่งขึ้น ทำให้การศึกษาในระดับสูงยิ่งทวีความสำคัญอย่างยิ่งสำหรับการแข่งขันในการทำงาน แต่ยังมีประชาชนผู้ด้อยโอกาสที่ไม่มีทุนสำหรับการศึกษาในระดับอาชีวศึกษาและอุดมศึกษา รัฐบาลไทยจึงมีการก่อตั้งกองทุนเงินให้กู้ยืมเพื่อการศึกษา (กยศ.) แต่ปัจจุบันกองทุนฯ ประสบปัญหาหนี้ค้างชำระเพิ่มมากขึ้นซึ่ง กยศ. ไม่สามารถแก้ไขปัญหาลำบากนี้ได้ทัน รัฐบาลจึงมีนโยบายให้ภาคเอกชนเข้ามาช่วย กยศ. บริหารและพัฒนาหนี้ งานวิจัยนี้จึงมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพทั่วไปของการบริหารบริษัทรับการบริหารหนี้และกองทุนเงินให้กู้ยืมเพื่อการศึกษาในประเทศไทย และเพื่อพัฒนาแนวทางในการพัฒนาการบริหารบริษัทรับการบริหารหนี้และกองทุนเงินให้กู้ยืมเพื่อการศึกษาในประเทศไทย โดยใช้การวิจัยเชิงคุณภาพซึ่งมีเครื่องมือในการวิจัยคือ แบบสัมภาษณ์เจาะลึกผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 ท่าน งานวิจัยนี้เป็นกรณีศึกษา: บริษัท พีทีสยาม กรุ๊ป จำกัด ซึ่งเป็นผู้บริหารหนี้ในหลักร้อยละล้านบาท

ผลการวิจัยพบว่า สภาพทั่วไปของการบริหารบริษัทรับการบริหารหนี้ของกองทุนเงินให้กู้ยืมเพื่อการศึกษาในประเทศไทยเป็นแบบกลยุทธ์ชนะทุกฝ่าย (Win Win Win Strategy) คือ กยศ. สามารถปรับโครงสร้างหนี้ได้ดีขึ้น ผู้กู้ยืมเงิน กยศ. สามารถใช้หนี้ชำระคืนได้ บริษัทรับการบริหารหนี้ก็ได้กำไรจากการบริหารหนี้ให้ดีขึ้น สังคมได้เงินทุนจากการชำระคืนไปให้เยาวชนโดยเฉพาะผู้ด้อยโอกาสทางการศึกษาได้โอกาสในการศึกษาต่อ ประเทศไทยได้คนดีคนเก่งมาช่วยพัฒนาประเทศเพิ่มขึ้น นอกจากนั้นงานวิจัยนี้ยังได้แนวทางในการพัฒนาการบริหารบริษัทรับการบริหารหนี้ของกองทุนเงินให้กู้ยืมเพื่อการศึกษาในประเทศไทย 8 ขั้นตอน ได้แก่ การป้องกันความเสี่ยง การสร้างความเปลี่ยนแปลงในกลุ่มเป้าหมาย การใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรมในการพัฒนาอย่างยั่งยืน ความเท่าเทียมและเป็นธรรม การดำเนินงานในเชิงรุกและการปฏิสัมพันธ์ของภาคีภาคส่วน การบรรเทาและแก้ไขปัญหาหนี้เสีย ผลตอบแทนในระยะยาว และความรับผิดชอบต่อสังคม ซึ่งจะทำให้กองทุนเงินให้กู้ยืมเพื่อการศึกษาของไทยเจริญเติบโตอย่างยั่งยืนต่อไปในระยะยาว

คำสำคัญ : กองทุนเงินให้กู้ยืมเพื่อการศึกษา, กระบวนการจัดการเชิงกลยุทธ์, การผิวนัดชำระหนี้, แนวทางการบริหารบริษัทในการบริหารหนี้

ABSTRACT

Due to globalization and severe crises like the global Covid-19 outbreak, it is very important to arm the world's population with intelligence. This makes higher education even more important for competitive work. But there are also underprivileged people who do not have scholarships for vocational and tertiary education. Therefore, the Thai government has established a Student Loans Fund. At present, the Student Loan Fund faces more outstanding debt problems, which could not be resolved in a timely manner. So, the government setup a policy to allow the private sector to help the Student Loan Fund manage and improve debt.

The objectives of this research were to study the general management condition of the debt management company of the Student Loan Fund in Thailand; and to develop guidelines for the management development of the debt management company of the Student Loan Fund in Thailand. The researcher conducted research by using a qualitative method. Research tool was an in-depth interview with 5 experts. This research was a case study: PT Siam Group Co., Ltd., a debt manager in the hundred million baht.

The results revealed that the general management condition of the debt management company of the Student Loan Fund in Thailand was a win-win strategy for all parties; the student loan fund could better restructure its debt; and borrowers could repay the debts; debt management companies got profit from better debt management; society received funds from repayment to youth, especially those who were disadvantaged in education to have the opportunity to continue their education; and Thailand had gained more good and talented people to help develop the country. In addition, this research also provided guidelines for the management development of the debt management company of the Student Loan Fund in Thailand in 8 steps, namely, hedging; creating change in the target group; using technology and innovation in sustainable development; equality and fairness; proactive operation and interaction of partners; relieving and resolving bad debt problems; long term return; and social responsibility. This would enable the Thai Student Loan Fund to grow sustainably in long-term.

Keywords: Student Loans Fund, Strategic Management Process, Default, Management Guidelines for Debt Management Company

บทนำ

โลกปัจจุบันมีทั้งโอกาสทางการแข่งขัน ไม่ว่าจะเป็นเรื่องของการค้าขายผ่านอินเทอร์เน็ตและสื่อสังคมออนไลน์ และวิกฤตการณ์ที่รุนแรง เช่นการระบาดของเชื้อโควิด-19 ทั่วโลก ทำให้การติดต่อทางปัญญาให้กับประชากรของโลกมีความสำคัญมากยิ่งขึ้น ตรงข้ามกับกระแสความคิดที่บอกว่าผู้ที่ไม่สำเร็จการศึกษาในมหาวิทยาลัยก็สามารถประสบความสำเร็จทางธุรกิจได้ กลุ่มกระแสความคิดนี้ได้ยกตัวอย่างมาเช่น สตีฟ จ๊อบ ผู้ก่อตั้งบริษัทแอปเปิ้ล ผู้ล่วงลับไปแล้ว หรือ มาร์ค ซักเกอร์เบิร์ก ผู้ร่วมก่อตั้งเฟซบุ๊ก โดยขณะที่ก่อตั้งธุรกิจยัง

ไม่ได้สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรีนั้นเป็นการนำเสนอข้อมูลเพียงส่วนเดียว แต่ในความเป็นจริงแล้วธุรกิจที่ทั้ง 2 ท่านริเริ่มและประสบความสำเร็จนั้นมีที่มาจากการศึกษาและการทำวิจัยในมหาวิทยาลัย และถ้าพิจารณาให้ดูในปัจจุบันจะพบว่า งานในระดับวิชาชีพชั้นสูงส่วนใหญ่จะต้องการผู้สำเร็จการศึกษาในระดับปริญญาตรีขึ้นไปเพื่อที่จะมีพื้นฐานในการสร้างโอกาสให้กับธุรกิจ และสามารถป้องกันหรือแก้ไขวิกฤตการณ์ต่าง ๆ ได้ ด้วยการศึกษาในระดับสูง แทนที่จะใช้ประสบการณ์ของตนเองเพียงอย่างเดียว ซึ่งในปัจจุบันการใช้แค่ประสบการณ์เดิมตัดสินใจย่อมจะไม่ทันและไม่เหมาะสมต่อสถานการณ์การแข่งขันทางเทคโนโลยีและนวัตกรรมที่จะต้องรวดเร็วและทันการ

ในการแข่งขันของธุรกิจระหว่างประเทศปัจจุบันก็เช่นเดียวกัน เกิดการแข่งขันโดยการทำลายธุรกิจเทคโนโลยีที่เคยประสบความสำเร็จในอดีตหรือที่เรียกว่า นวัตกรรมการทำลายล้าง (Disruptive Innovation) (Williamson, et al, 2020) ตัวอย่างเช่นบริษัทแอปเปิ้ลกำลังออกผลิตภัณฑ์ของไอโฟน 12 เพื่อใช้สำหรับเครือข่าย 5G ที่กำลังจะแพร่หลายต่อไปในอนาคตอันใกล้นี้ก็จะเป็นนวัตกรรมที่ทำลายล้างธุรกิจเทคโนโลยีที่ใช้ 4G เป็นพื้นฐาน ถึงแม้จะเป็นนวัตกรรมการทำลายล้างผลิตภัณฑ์ของไอโฟนก่อนหน้านี้ก็ตามก็เป็นกลยุทธ์ที่ดีกว่าให้คู่แข่ง เช่น หัวเหว่ย หรือซัมซุง มาทำลายและแย่งส่วนแบ่งทางการตลาดของไอโฟนไปซึ่งเคยเกิดขึ้นแล้วกับโนเกีย โมโตโรลา แบล็คเบอร์รี่ หรือตราสินค้าอื่น ๆ ที่เสียการเป็นผู้นำตลาดโทรศัพท์มือถือไปแล้ว นวัตกรรมการทำลายล้างนี้จะต้องอาศัยความรู้จากการวิจัยและพัฒนาอย่างเข้มข้นและการพยากรณ์ทิศทางเทคโนโลยีและนวัตกรรมของโลก ซึ่งก็จะได้จากมหาวิทยาลัยและสถาบันการวิจัยต่าง ๆ ส่วนผู้เริ่มต้นธุรกิจนวัตกรรมรายใหม่ (Startup) หรือบริษัทขนาดกลางหรือขนาดเล็กที่ไม่เคยเรียนรู้หรือทำวิจัยก็ก็จะไม่สามารถสร้างนวัตกรรมการทำลายล้างธุรกิจของคู่แข่งได้ แสดงให้เห็นว่าการศึกษาระดับสูงยิ่งทวีความสำคัญอย่างยิ่งสำหรับการแข่งขันของธุรกิจระหว่างประเทศ

ดังนั้นการจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษา การวิจัยและนวัตกรรมของประเทศไทยเพื่อให้กระบวนการในการให้บริการการศึกษาของประเทศมีการพัฒนามีประสิทธิภาพมากขึ้นสามารถสร้างทั้งทักษะให้กับบุคลากรของประเทศและสร้างสรรค์องค์ความรู้ใหม่ ๆ ที่จะช่วยแก้ไขปัญหามacroและในประเทศให้พัฒนาเติบโตไปข้างหน้าได้อย่างยั่งยืนปฏิเสธได้ยากว่าการบริหารการเงินเพื่อการศึกษาหรือการพัฒนาองค์ความรู้ไปจนถึงการสร้างนวัตกรรมใหม่ ๆ ที่สามารถสร้างผลประโยชน์ในเชิงพาณิชย์ได้นั้น เป็นเรื่องที่มีความซับซ้อน และมีความแตกต่างจากการให้บริการทางการเงินสำหรับกิจกรรมเชิงพาณิชย์อื่น ๆ ในหลายมิติจนทำให้การให้บริการทางการเงิน (รวมทั้งการสร้างผลิตภัณฑ์ทางการเงิน) เพื่อสนับสนุนการศึกษานั้นมีความ “พิเศษ” ความแตกต่างในเรื่องการบริหารจัดการความเสี่ยง และโครงสร้างของผลตอบแทนที่มีองค์ประกอบของผลประโยชน์ต่อสังคม (Social Benefit) อยู่ด้วยทำให้ผลตอบแทนต่อเงินทุนในทางการเงินดูเหมือนจะต่ำกว่าผลตอบแทนในทางอื่นในระบบเศรษฐกิจ

สถาบันการเงินโดยปกติก็ไม่ได้มีความสนใจที่จะให้บริการทางการเงินเพื่อการศึกษา นักศึกษาที่มีความจำเป็น ต้องการที่จะพัฒนาทักษะของตนเพิ่มขึ้นแต่มีข้อจำกัดในการเข้าถึงแหล่งเงินทุนเพื่อการศึกษา ภาระในการให้บริการทางการเงินเพื่อการศึกษาจึงถูกโยนไปที่ภาครัฐซึ่งก็มีความยากลำบากในการทำงานเพราะเมื่อเป็น “ภาครัฐ” ความมุ่งหมายหรือเป้าหมายของการให้บริการทางการเงินมีหลายเป้าหมาย ทำให้การดำเนินงานไม่มีความชัดเจนของเป้าหมายการดำเนินงาน พยายามจะใช้เครื่องมือเดียวในการดำเนินการเพื่อให้บรรลุหลายเป้าหมายในเวลาเดียวกัน ซึ่งในหลายกรณีก็พบว่ามีความล้มเหลว และขาดประสิทธิภาพ ในกรณีของกองทุนกู้ยืมเพื่อการศึกษา (กยศ.) เป็นตัวอย่างหนึ่งของการดำเนินมาตรการภาครัฐทางด้านการศึกษาโดยมีวัตถุประสงค์ให้บรรลุหลายเป้าหมายและหลายเป้าหมายนั้นก็ดูเหมือนจะไม่ได้สอดคล้องไปด้วยกันทั้งหมด เป้าหมายสำคัญของการให้กู้ยืมคือต้องการให้รัฐเปิดโอกาสให้คนในประเทศได้เข้าถึงโอกาสทางการศึกษาอย่าง

เท่าเทียมหรือต้องการประโยชน์/ผลตอบแทนจากการให้บริการการเงินเพื่อการศึกษาเพราะถ้าเป็นเพื่อวัตถุประสงค์ในการเปิดโอกาสด้านการศึกษาที่อาจจะเป็นเรื่องปกติที่อาจจะมีหนี้ค้ำชำระได้จำนวนมากอย่างที่ปรากฏ ซึ่งเป้าหมายทั้ง 2 นั้นก็เหมือนบ้างแตกต่างบ้างกับเหตุผลที่รัฐให้ทุนการศึกษา (เป็นบริการทางการเงินเพื่อการศึกษาแบบหนึ่ง) และยิ่งถ้าเราเอาไปผนวกเข้ากับสถานการณ์การพัฒนาทางเศรษฐกิจและสังคมของประเทศและของโลกที่กดดันให้ประชากรในประเทศจำเป็นต้องมีการเรียนรู้ตลอดชีวิต (Life-long Learning) แล้ว ก็จะทำให้ระบบการให้บริการทางการเงินเพื่อการศึกษาในรูปแบบที่เป็นอยู่ในปัจจุบันไม่เอื้ออำนวยเลยกับการยกระดับทักษะ (Skill Improvement) การปรับเปลี่ยนทักษะเพื่อให้สอดคล้องกับความต้องการของตลาดแรงงาน (Skill Switching) บริการทางการเงินเพื่อการพัฒนาทักษะเหล่านี้มีอยู่อย่างจำกัด และส่วนใหญ่มักจะเป็นการใช้เงินทุนส่วนบุคคล (Self-Financing) ในขณะที่การพัฒนาระบบการศึกษาของประเทศโดยเฉพาะอย่างยิ่งในเชิงคุณภาพมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการพัฒนาประเทศในลำดับขั้นถัดไปสู่การเป็นประเทศพัฒนา และเป็นการพัฒนาอย่างยั่งยืน การพัฒนาระบบการเงินเพื่อสนับสนุนการศึกษาจึงเป็นเงื่อนไขที่น่าจะได้รับความสนใจมากกว่าสถานะหนี้ของกยศ. สะท้อนให้เห็นว่าการให้บริการการเงินในรูปแบบของกองทุนเพื่อการกู้ยืมอาจจะไม่ใช่รูปแบบที่เหมาะสม หรือแม้แต่การกู้ยืมก็อาจจะไม่ใช่ผลิตภัณฑ์ทางการเงินที่มีประสิทธิภาพสำหรับบริการการศึกษา ในต่างประเทศ แม้แต่ในประเทศพัฒนาแล้วอย่างสหรัฐฯ กองทุนเงินให้กู้ยืมเพื่อการศึกษา ก็มีปัญหานี้สินค้ำชำระจำนวนมากไม่แตกต่างจากที่เราเห็นจาก กยศ. เลย

ความเชี่ยวชาญด้านการบริหารการเงินเพื่อประยุกต์ใช้กับการให้บริการการศึกษาจะทำให้เกิดการพัฒนาลิทธิภัณฑ์ทางการเงินที่มีความหลากหลายสอดคล้องกับความต้องการของผู้รับบริการการศึกษาและผู้ให้บริการการศึกษาการจัดการในรูปแบบของสถาบันทางการเงิน (ไม่จำเป็นต้องเป็นธนาคาร) จะเป็นทางเลือกที่ดี แม้ว่าจะเป็นเพียงแค่วิธีคิดริเริ่มในขณะนี้ แต่ถ้าได้มีการศึกษาถึงความเป็นไปได้ โอกาส รวมทั้งผลประโยชน์ที่จะได้รับ อย่างน้อยที่สุดให้เป็นสถาบันการเงินที่มารับเอาหนี้ของ กยศ. (ที่มีขนาดใหญ่พอสมควร) ไปบริหารจัดการโดยอาศัยความชำนาญด้านการเงินของบุคลากรด้านการเงินโดยตรง น่าจะเป็นแนวทางที่เหมาะสมมากกว่าพยายามจะผลักดันให้ กยศ. ไปดำเนินการจัดการกับหนี้ค้ำชำระ ทั้ง ๆ ที่ก็ไม่ชัดเจนว่าเป็นความรับผิดชอบของ กยศ. ทั้งหมดหรือไม่ จะเห็นได้ว่า สังคมไทย แม้ว่าจะผ่านการพัฒนามาได้ระดับหนึ่งแล้ว แต่ก็ยังมีปัญหาทางสังคมอีกมาก เช่น ปัญหาเด็ก สตรี ผู้สูงอายุ นักเลงหรือผู้มีอิทธิพล (ทั้งในและนอกสภา) ผู้สูงอายุ ชุมชน สิ่งแวดล้อม ฯลฯ ซึ่งการแก้ปัญหาเหล่านั้นมักจะมีข้อติดขัดที่เรื่องเงินทุนอยู่พอสมควร หลายครั้งการแก้ปัญหาทางสังคมต้องหันไปพึ่งพาแหล่งเงินทุนจากการบริจาคเป็นหลัก ทำให้ขาดประสิทธิภาพในการแก้ไขปัญหา เกิดความล่าช้า หรือปัญหาไม่ได้รับการแก้ไข ทำให้สะสมจนกลายเป็นปัญหาที่ใหญ่ขึ้น แก้ไขยากขึ้น ดังนั้น อาจจะเป็นโอกาสที่ดีที่เราจะได้ลองพิจารณาถึงการสร้างสถาบันการเงินขึ้นมาเพื่อรองรับการแก้ไขปัญหาทางสังคม อาจจะเป็นในรูปแบบของ "สถาบันการเงินเพื่อการพัฒนาหรือเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน" หรือ "สถาบันการเงินเพื่อพัฒนาสังคม" เพื่อทำหน้าที่ในการบริหารจัดการทางการเงินสำหรับกิจกรรมทางสังคมเหล่านี้ ซึ่งก็จะรวมด้านบริการการศึกษาเข้าไปด้วย เรามีสถาบันการเงินเฉพาะกิจที่ดูแลทางด้านการผลิตสำหรับกลุ่มคนบางกลุ่มในระบบเศรษฐกิจอยู่พอสมควรแล้ว การมีสถาบันการเงินเพื่อรับใช้และตอบสนองต่อความต้องการในการพัฒนาสังคมน่าจะเป็นส่วนผลักดันให้สังคมพัฒนาไปได้อย่างยั่งยืนต่อไป

ปัจจุบันการทวงหนี้กองทุนกู้ยืมเพื่อการศึกษาของภาคเอกชนที่รับผิดชอบตามทวงหนี้ (Outsource agency) ในประเทศไทยพบว่าทวงหนี้ของภาคเอกชนรับผิดชอบตามทวงหนี้กองทุนกู้ยืมเพื่อการศึกษาภายนอกเพิ่มขึ้น แต่จะเป็นรูปของสำนักงานทนายความที่มีแผนกทวงหนี้และออกติดตามลูกหนี้ภายนอกเอง และอีกประเภทเป็นบริษัทติดตามทวงหนี้ภายนอกที่จดทะเบียนจัดตั้งเป็นนิติบุคคลกับกรมพัฒนาธุรกิจการค้า ซึ่งประเภทหลังนี้จะมีพื้นฐานมาจากเป็นพนักงานทวงหนี้ของธนาคารมาก่อน และมองเห็นธุรกิจนี้กำลังเติบโต

ได้ดียิ่ง จึงทำการจัดตั้งเป็นรูปบริษัทรับจ้างทวงหนี้ โดยอาจทำการซื้อหนี้เสียหรือหนี้ที่ไม่ก่อให้เกิดรายได้ (Non-Performing Loans : NPL) จากธนาคารมาบริหารจัดการเองหรืออาจเข้าไปเสนอของานกับธนาคาร ภายใต้สัญญาจ้างเหมาเพราะยิ่งแนวโน้มเศรษฐกิจดีขึ้น หนี้ที่ไม่ก่อให้เกิดรายได้ของธนาคารก็ย่อมเพิ่มขึ้นทำให้บริษัททวงหนี้มีมากขึ้นเช่นกัน จากคำกล่าวของนายประชา ชัยสุวรรณ กรรมการผู้จัดการของบริษัทเชกซ์ คอล เลคชั่น และเป็นประธานชมรมผู้ติดตามหนี้ที่เป็นธรรม (หนังสือพิมพ์โพสทูเดย์, 2554: ระบบออนไลน์) เปิดเผยว่า บริษัทมีแผนรองรับงานทวงหนี้ โดยรับพนักงานติดตามทวงหนี้เพิ่ม เนื่องจากธุรกิจการติดตามทวงหนี้ในปี 2554 จะมีอัตราการขยายตัวที่ 15-20% ทั้งนี้พนักงานติดตามจึงต้องมีการฝึกอบรมการบริการลูกค้า ก่อนการปฏิบัติงาน เพื่อลดการละเมิดสิทธิส่วนบุคคลในลักษณะการร้องเรียน อย่างไรก็ตามการติดตามหนี้ของบริษัททวงหนี้บางแห่งดำเนินการติดตามหนี้ที่ไม่สอดคล้องกับหลักสิทธิส่วนบุคคลพยายามรบกวนข่มขู่หรือใช้วิธีหลอกลวงให้ลูกหนี้กลัว เช่น อ้างว่าเป็นตำรวจ ทหาร หรืออ้างว่ามาจากศาลมีการติดต่อลูกหนี้บ่อยจนเกิดความรำคาญ บางครั้งลูกหนี้เกิดความเครียด จากภาวะมีหนี้สินล้นพ้นตัวมากขึ้น ไม่มีทางออก หนทางสุดท้ายอาจต้องฆ่าตัวตาย ทำให้ภาพลักษณ์ของการติดตามทวงหนี้เสียหายได้ เหตุผลหนึ่งอาจเป็นเพราะบริษัททวงหนี้หลายแห่งเร่งรับพนักงานทวงหนี้มาทำงานแต่ไม่มีการฝึกอบรม ไม่มีความจริงใจในการบริการ เพราะอาชีพนี้ไม่เน้นการศึกษาในระดับสูงแต่จะเน้นการเจรจาต่อรอง ปฏิภาณไหวพริบและการแก้ปัญหาเฉพาะหน้าทำให้มุ่งผลงานจากยอดจัดเก็บเป็นหลักเพื่อให้ได้ค่าคอมมิชชั่นจึงเกิดปัญหาในเรื่องการติดตามทวงหนี้กับลูกหนี้ เช่น การข่มขู่คุกคาม ตำ หลอกลวง ปลอมแปลงเอกสาร ทำร้ายร่างกายลูกหนี้ บุกรุก เปิดเผยข้อมูลให้บุคคลอื่นที่ไม่ใช่ผู้มีส่วนได้เสีย และอาจถึงขั้นการลักขโมยของในบ้านในกรณีที่ลูกหนี้ไม่อยู่บ้าน เป็นต้น ทำให้เกิดผลเสียขยายเป็นวงกว้างในระดับบุคคล สังคมและประเทศชาติได้ เพื่อลดแรงกดดันจากกระแสสังคม บริษัทติดตามทวงหนี้ต้องไม่ใช่วิธีการที่รุนแรงและควรใช้การติดตามทวงหนี้แบบสร้างสรรค์เสมือนเป็นการช่วยเหลือทางออก ร่วมแก้ไขปัญหาลูกหนี้แล้วสังคมจะอยู่อย่างสงบสุข

ตามพระราชบัญญัติการจัดซื้อจัดจ้างและการบริหารพัสดุภาครัฐ พ.ศ. 2560 กำหนดให้หน่วยงานของรัฐจัดทำแผนการจัดซื้อจัดจ้างประจำปี และประกาศเผยแพร่ในระบบเครือข่ายสารสนเทศของกรมบัญชีกลาง และของหน่วยงานของรัฐตามที่กรมบัญชีกลางกำหนด วันนี้อภาคนอกเสนอความพร้อม ความเชี่ยวชาญชำนาญการ ตามกลยุทธ์การจัดการเรียกเก็บหนี้ นโยบายบริหารงานทุกบัญชีตามสถานะค้างชำระ และพัฒนาการชำระคืนอย่างเป็นธรรมของ กองทุนเงินให้กู้ยืมเพื่อการศึกษา โดยภาคนอกเสนอ ในการชำระหนี้คืนของผู้กู้ยืมทั่วประเทศ แบบส่งเสริมการศึกษาไทย ก้าวไกลระดับเอเชีย พัฒนาชาติ พัฒนาคนสู่แรงงานหลักสากล ลดต้นทุนงบประมาณ ลดต้นทุนการจัดจ้างกลยุทธ์การจัดการเรียกเก็บหนี้ นโยบายบริหารงานทุกบัญชีตามสถานะค้างชำระและ พัฒนาการชำระคืนอย่างเป็นธรรมของกองทุนเงินให้กู้ยืมเพื่อการศึกษา แบบลดงบประมาณให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผล ภาคนอกเสนอการวางแผนงานเพื่อเป็นองค์กรที่มีความสามารถสูงสุด เคียงคู่การศึกษาไทย ก้าวไกลมาตรฐานอาเซียน พัฒนาชาติ พัฒนาคน สู่แรงงานหลักสากล กู้ยืมเรียนได้ทุกคน จบการศึกษาระดับสูงสุด ปริญาเอกส่งเสริมการศึกษา ให้สอดคล้องกับความต้องการของประเทศเมื่อจบการศึกษา มีความรู้ในวิชาการสามารถเข้าทำงานทุกคน เรียนรู้ จนเชี่ยวชาญชำนาญการ เท่าทันการประกอบอาชีพมุ่งมั่นพัฒนาตนให้มีคุณธรรม เกิดคุณค่าการศึกษา เพื่อ ช่วยเหลือสังคม ระเบียบสัมพันธ์ปลูกฝังจิตสำนึก ค่านิยมกองทุนฯ เพื่ออนาคตนักเรียนและนักศึกษา ในรุ่นต่อ ๆ ไป อย่างยั่งยืน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพทั่วไปของการบริหารบริษัทการบริหารหนี้ของกองทุนเงินให้กู้ยืมเพื่อการศึกษาในประเทศไทย

2. เพื่อพัฒนาแนวทางในการพัฒนาการบริหารบริษัทบริหารหนี้ของกองทุนเงินให้กู้ยืมเพื่อการศึกษาในประเทศไทย

การทบทวนวรรณกรรม

การให้กู้ยืมเพื่อการศึกษาที่มีประโยชน์ต่อการศึกษาในระดับสูงอย่างยิ่งและเป็นหัวข้อที่น่าสนใจสำหรับการวิจัยโดยเฉพาะเพื่อนำมาพัฒนาแนวทางการบริหารบริษัทเอกชนเพื่อติดตามหนี้ค้างชำระกองทุนเงินให้กู้ยืมเพื่อการศึกษาของประเทศไทย ดังนั้นก่อนที่จะเริ่มทำการวิจัยจำเป็นจะต้องมีการทบทวนวรรณกรรมเพื่อให้ทราบถึงพัฒนาการของงานวิจัยในด้านนี้ โดยเริ่มต้นจากรวมกันของประเทศต่าง ๆ ทั่วโลก ดังนี้คือ

ประเทศที่เป็นที่ยอมรับที่สุดด้านการศึกษาระดับสูงของโลก ก็คือ สหรัฐอเมริกา โดยสหรัฐอเมริกามีนโยบายเพื่อที่จะพัฒนาพลเมืองให้มีคุณภาพสูงที่สุดในโลก จึงทุ่มเทด้านการศึกษา การวิจัย เทคโนโลยี และนวัตกรรมอย่างมาก และมีการตั้งกองทุนเงินให้กู้ยืมเพื่อการศึกษามาตั้งแต่ พ.ศ. 2487 แต่ได้เกิดวิกฤตการณ์หนี้สินของนักศึกษาขึ้น โดยในปี พ.ศ. 2549 มีหนี้สินของนักศึกษาทั้งหมด 481,000 ล้านดอลลาร์สหรัฐ หรือเทียบเป็นสกุลเงินบาทในปัจจุบันคือ 14.43 ล้านล้านบาท และในปี พ.ศ. 2562 มีหนี้สินของนักศึกษาทั้งหมดสูงถึง 1.6 ล้านล้านดอลลาร์สหรัฐ หรือ 48 ล้านล้านบาท (Deller & Parr, 2020) เนื่องมาจากจำนวนเงินที่ให้กับต่อรายสูงขึ้นมากตามค่าใช้จ่ายในการศึกษาที่สูงขึ้น อีกทั้งเกิดจากความประสงค์ให้นักศึกษามีชีวิตประจำวันที่สะดวกสบาย แต่ผลกลับพบว่าคุณภาพของการศึกษากลับตกต่ำลง อีกทั้งสาขาของผู้สำเร็จการศึกษาไม่ตรงกับความต้องการของตลาดแรงงาน จึงมีการเสนอให้กองทุนเงินให้กู้ยืมเพื่อการศึกษาของรัฐบาลสหรัฐฯ คัดเลือกนักศึกษาผู้ที่จำเป็นจะต้องใช้ทุนจริงๆ และเรียนในสาขาที่ประเทศชาติและตลาดแรงงานต้องการ โดยกองทุนฯ ไม่ควรแสวงหากำไรจากนักศึกษา (Clark, 2020) นอกจากนั้นระบบการให้กู้ยืมเพื่อการศึกษาในสหรัฐฯ ที่ใช้ก่อนปี พ.ศ.2553 นั้นมีการให้ภาคเอกชนเป็นผู้ให้กู้ยืมโดยรัฐบาลเป็นผู้ค้ำประกัน ส่วนหลังปี พ.ศ. 2553 รัฐบาลจะเป็นผู้ให้กู้ยืมเพื่อการศึกษา แต่กฎหมาย ระบบการเงิน และระบบการให้กู้ยืมเพื่อการศึกษายังใช้แบบเดิมอยู่ จึงไม่สอดคล้องกับสภาพเศรษฐกิจ สังคม และความต้องการของนักศึกษาในปัจจุบัน

ส่วนกลุ่มประเทศที่ส่งเสริมการศึกษาไม่แพ้สหรัฐอเมริกา ก็คือ ประเทศในกลุ่มสหภาพยุโรป โดยเฉพาะสหราชอาณาจักรหรือที่คนไทยเรียกว่า ประเทศอังกฤษ ก็ประสบปัญหาเช่นเดียวกันกับสหรัฐฯ คือ ค่าใช้จ่ายทางการศึกษาที่สูงขึ้นมากแต่ส่วนหนึ่งก็จะได้รับการสนับสนุนจากเงินภาษี นักศึกษาที่เป็นหนี้นอกจากจะจ่ายดอกเบี้ยให้รัฐบาลแล้ว เมื่อนักศึกษาเหล่านี้สำเร็จการศึกษาเขาก็จะเป็นผู้จ่ายภาษีให้กับรัฐอีกทางหนึ่งด้วย (Harris, Vigurs, & Jones, 2020) ส่วนในประเทศญี่ปุ่นมีการวิจัยที่พบว่า การให้กู้ยืมเพื่อการศึกษาที่มีความสัมพันธ์กับภาวะความเครียดของผู้ที่อยู่ในวัยผู้ใหญ่ตอนต้นที่จะต้องชำระหนี้ที่กู้ยืมมาเพื่อการศึกษา รัฐบาลจึงควรพิจารณาปรับปรุงระบบการจ่ายหนี้สินให้เหมาะสมกับสภาวะทางเศรษฐกิจ สังคม และรายได้ของผู้กู้ และช่วยแก้ไขปัญหาของผู้กู้เช่น ผู้ที่ไม่สำเร็จการศึกษา และปัญหาอื่นๆที่เกิดขึ้น (Sato, et al, 2020)

ในบางประเทศเหตุผลส่วนผู้ถือหุ้นจะดำเนินการต่อไปสินเชื่ออาจเป็นส่วนหนึ่งของแพคเกจที่ค่าธรรมเนียมเพิ่มขึ้นเพื่อดึงรายได้พิเศษจากครอบครัวที่ร่ำรวย เงินกู้ยืมนั้นทำหน้าที่เป็นเครือข่ายความปลอดภัยเพื่อให้แน่ใจว่าคนจนยังสามารถได้รับการศึกษาที่สูงขึ้นรายได้ถูกนำมาใช้ทั้งในด้านการเงินโครงการสินเชื่อและเพื่อให้บริการอื่น ๆ ผู้ยากจน โครงการเงินกู้ยืมนักศึกษาอาจมีจุดมุ่งหมายเพียงเพื่อจำกัดการใช้จ่ายของรัฐบาลอุดมศึกษา ในบางกรณีข้อจำกัดในการใช้จ่ายด้านการศึกษาที่สูงขึ้นคือแนะนำเพื่อปลดปล่อยทรัพยากรสำหรับระดับการศึกษาอื่น ๆ ที่อาจสร้างอัตราผลตอบแทนที่สูงขึ้นหรืออาจจำกัดการใช้จ่ายด้านการศึกษาในระดับสูงตามลำดับทั้งเพื่อลดค่าใช้จ่ายของรัฐบาลทั้งหมดหรือปล่อยเงินเพื่อการศึกษาออกโรงเรียนวัตถุประสงค์อีกประการหนึ่งของแผนการกู้ยืมบางส่วนเชื่อมโยงกับการวางแผนกำลังคนเจ้าหน้าที่ที่ต้องการ

ดึงดูดผู้สมัครให้มีความเชี่ยวชาญเฉพาะด้านอาจจัดให้เงินให้สินเชื่อเป็นสิทธิพิเศษสำหรับนักเรียนที่มีความสามารถพิเศษซึ่งต้องการนักเรียนคนอื่นเพื่อค้นหาการเงินของตนเอง อีกทางหนึ่งเช่นในประเทศจีนพวกเขาอาจให้เงินช่วยเหลือแก่นักเรียนที่มีความเชี่ยวชาญเฉพาะด้านที่ขาดและให้สินเชื่อแก่ทุกคน ในขณะที่ในอดีตเงินให้สินเชื่อกรณีเป็น ‘แครอท’ ในกรณีหลังพวกเขาเป็น ‘ติด’ เหตุผลเพิ่มเติมซึ่งได้รับการกล่าวถึงทั้งในประเทศจีนและที่อื่น ๆ คือการปรับปรุงความมุ่งมั่นอาจเป็นที่ถกเถียงกันอยู่ว่านักเรียนที่ต้องจ่ายเงิน จะเห็นได้ว่าแนวโน้มการให้กู้ยืมเพื่อการศึกษาของแต่ละประเทศทั่วโลกต่างก็ปรับเข้าสู่การที่รัฐบาลจะเป็นผู้ให้กู้ยืมและเป็นการลงทุนของรัฐระยะยาวในการพัฒนาประเทศด้านทรัพยากรมนุษย์อย่างยั่งยืน แต่จะต้องมีการปรับทิศทางและระบบให้สอดคล้องกับความได้เปรียบในการแข่งขันอย่างยั่งยืนของประเทศ

ประเทศไทยได้ให้ความสำคัญกับการศึกษาอย่างมาก เนื่องจากการศึกษามีผลต่อการพัฒนาประเทศมาเป็นระยะเวลานานและมีการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงรูปแบบการศึกษาอยู่ตลอดเวลาเพื่อให้ทันต่อความรู้ที่พัฒนาขึ้นอยู่เสมอ ที่ผ่านมาประเทศไทยประสบปัญหาเกี่ยวกับผู้เรียนส่วนใหญ่ มีทุนทรัพย์ไม่เพียงพอในการศึกษาต่อเป็นจำนวนมากจึงจำเป็นต้องจัดตั้ง “กองทุนเงินให้กู้ยืมเพื่อการศึกษา (กยศ.)” ขึ้น เพื่อให้แก่นักเรียนนักศึกษาที่ขาดแคลนทุนทรัพย์ตั้งแต่ระดับมัธยมศึกษาตอนปลายทั้งสายสามัญและสายอาชีพจนถึงระดับปริญญาตรีที่มาจากครอบครัวซึ่งมีรายได้น้อยกู้ยืมเงินเพื่อเป็นค่าเล่าเรียน แต่หลังจากได้ให้การกู้ยืมเพื่อการศึกษาไปแล้วนั้น นักเรียน นักศึกษาที่สำเร็จการศึกษาและผ่านช่วงระยะเวลาปลอดหนี้ 2 ปีไปแล้วไม่มีการกลับมาใช้หนี้กองทุนกู้ยืมเพื่อการศึกษาขึ้น จึงทำให้เกิดปัญหาการค้างชำระหนี้ ซึ่งสาเหตุของปัญหาการค้างชำระหนี้กองทุนกู้ยืมเพื่อศึกษามีดังนี้ คือ ความเข้าใจผิดเกี่ยวกับการกู้ยืมเงินกองทุนกู้ยืมเพื่อการศึกษาภาวะการมีงานทำของผู้กู้ยืมบ่งชี้บ่งค้ำในการลงโทษไม่ชัดเจนแน่นอนสิ่งเร้าจากภายนอกและปัจจัยภายในครอบครัว (วัชรภรณ์, สัญญา, 2018)

กองทุนเงินให้กู้ยืมเพื่อการศึกษาของไทยนั้นได้มีการดำเนินการมาอย่างยาวนานและผลิดอกออกผล โดยมีคุณประโยชน์ต่อเศรษฐกิจและสังคมอย่างยิ่ง ตัวอย่างเช่นการวิจัยเรื่องการวางแผนทางการเงินเพื่อที่อยู่อาศัยของบัณฑิตประจำปีการศึกษา 2539 ผู้กู้ “กองทุนเงินให้กู้ยืมเพื่อการศึกษา” แสดงให้เห็นว่าบัณฑิตประจำปีการศึกษา 2539 ผู้กู้ “กองทุนเงินให้กู้ยืมเพื่อการศึกษา” (กยศ.) เป็นบัณฑิตรุ่นแรกผู้มีภาระต้องจัดสรรเงินเพื่อชำระหนี้คืน “กยศ.” ภายหลังสำเร็จการศึกษา ซึ่งแสดงว่ามีการวางแผนทางการเงินในเรื่องเรียนให้กับตนเอง การวิจัยนี้จึงมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาว่า บัณฑิตกลุ่มนี้ปัจจุบันอยู่ในวัยเริ่มต้นสร้างครอบครัวอาจเริ่มคิดต้องการมีที่อยู่อาศัยเป็นของตนเองนี้ จะมีการวางแผนทางการเงินเพื่อที่อยู่อาศัยด้วยหรือไม่ ทั้งศึกษาสภาพการอยู่อาศัยปัจจุบัน ปัญหาที่อยู่อาศัยและข้อมูลเบื้องต้นด้านเศรษฐกิจและสังคม โดยศึกษาจากกลุ่มบัณฑิตที่ชำระคืนมากกว่าเกณฑ์เงื่อนไขตามสัญญาการกู้เงิน เพราะถือว่าเป็นผู้มีวินัยทางการเงิน โดยสำรวจด้วยวิธีการสุ่มสัมภาษณ์ตัวอย่างจำนวน 57 ราย และวิเคราะห์ข้อมูลหาค่าความถี่และค่าร้อยละ ผลการศึกษาพบว่า ส่วนใหญ่มีการวางแผนทางการเงินเพื่อที่อยู่อาศัยและสถานภาพต่อ “กยศ.” มีผลต่อวิธีการจัดการเกี่ยวกับที่อยู่อาศัย โดยผู้ให้สัมภาษณ์ทั้งเพศชาย-หญิง มีจำนวนใกล้เคียงกัน อายุเฉลี่ย 28.7 ปี สถานภาพโสด ส่วนใหญ่การศึกษาระดับปริญญาตรี รองลงมาระดับปริญญาโทและอนุปริญญา รายได้เฉลี่ยอยู่ในช่วง 15,000-17,000 บาท ทำงานที่ต่างจังหวัด และ 78.9% มีภูมิลำเนาอยู่ต่างจังหวัด ที่อยู่อาศัยปัจจุบันส่วนใหญ่เป็นประเภทบ้านเดี่ยว/บ้านแฝด และส่วนใหญ่อาศัยอยู่ฟรีกับบิดามารดาญาติพี่น้องในต่างจังหวัด โดยปัญหาเกี่ยวกับที่อยู่อาศัยที่พบมากที่สุดคือ เสียเวลาและค่าใช้จ่ายในการเดินทางสูง รองลงมาเป็นปัญหาสิ่งแวดล้อม และพบปัญหาในเขตกรุงเทพฯ และปริมณฑลมากกว่าต่างจังหวัด สถานภาพต่อ “กยศ.” 94.7% ชำระคืนยังไม่เสร็จสิ้น โดยแหล่งเงินสำคัญที่นำมาชำระ มาจากรายได้ประจำของตนเอง ปัญหาในการชำระคืนส่วนใหญ่เป็นเรื่องของ ความไม่สะดวกในขั้นตอนหรือวิธีการชำระคืน กลุ่มตัวอย่าง 93.0% ต้องการมีที่อยู่อาศัย

เป็นของตนเอง และทั้งหมดนี้มีการวางแผนเกี่ยวกับที่อยู่อาศัย งบประมาณที่ตั้งไว้เพื่อที่อยู่อาศัยเฉลี่ยประมาณ 1,167,000 บาท 86.8% ใช้วิธีจัดการเป็นเงินกู้จำนวนเงินผ่อนเฉลี่ย 36.1% เมื่อเทียบกับรายได้ โดยส่วนใหญ่ต้องการผ่อนกับธนาคารพร้อมกับผ่อนชำระคืน “กยศ.” และในจำนวนที่ใกล้เคียงกันต้องการผ่อนกับธนาคารภายหลังผ่อนชำระคืน “กยศ.” เสร็จสิ้นแล้ว ส่วนใหญ่ต้องการระยะเวลาในการวางแผน 5-10 ปี อุปสรรคในการวางแผนส่วนมากกังวลเรื่องค่าใช้จ่ายในชีวิตประจำวันที่สูงขึ้น รองลงมากังวลเรื่องราคาค่าบ้านจะสูงขึ้นอย่างรวดเร็ว ผู้ที่มีการวางแผนเกี่ยวกับที่อยู่อาศัย 98.1% ปัจจุบันมีการออม โดยฝากออมทรัพย์มากที่สุด มีวัตถุประสงค์หลักในการออมเพื่อที่อยู่อาศัยเป็นส่วนมาก ในจำนวนผู้ที่ต้องการมีที่อยู่อาศัยเป็นของตนเองทั้งหมดนั้น 98.1% มีการวางแผนการเงินเพื่อที่อยู่อาศัย วัตถุประสงค์หลักคือเพื่อเป็นเงินดาวน์ โดยมีการวางแผนด้านการออมเพื่อที่อยู่อาศัยมากที่สุด รองลงมา มีการวางแผนด้านการกู้เงินเพื่อที่อยู่อาศัย และการวางแผนด้านการลงทุนหาผลตอบแทนเพิ่ม เพื่อจัดหาที่อยู่อาศัยให้ตนเองได้เร็วขึ้น เนื่องจากการศึกษาครั้งนี้เลือกศึกษาเฉพาะบัณฑิตผู้กู้ “กองทุนเงินให้กู้ยืมเพื่อการศึกษา” รุ่นแรกเท่านั้น ซึ่งจำนวนเงินที่ต้องชำระคืนยังไม่มากนัก หากมีการขยายการศึกษาไปยังบัณฑิตผู้กู้รุ่นต่อ ๆ มา ก็จะทำให้สามารถพบประเด็นปัญหาได้ชัดเจนถูกต้องมากขึ้น และครอบคลุมประเด็นเปรียบเทียบที่น่าสนใจอื่น ๆ เพื่อใช้เป็นฐานข้อมูลให้การทำวิจัยและให้ฝ่ายสนับสนุนด้านที่อยู่อาศัยทั้งภาครัฐ ภาคเอกชนและสถาบันการเงินได้ศึกษาหามาตรการ เพื่อช่วยให้กลุ่มคนหนุ่มสาววัยเริ่มต้นทำงานผู้มีภาระหนี้ แต่มีวินัยทางการเงินเหล่านี้ สามารถมีที่อยู่อาศัยที่มีคุณภาพเป็นของตนเองได้เร็วขึ้น และขยายไปสู่อนาคตของชาติกลุ่มอื่นต่อไป (รวีวรรณ, 2545)

การจัดการเชิงกลยุทธ์มีความสำคัญต่อการบริหารองค์การทั้งในภาครัฐและเอกชน เช่น กยศ. และบริษัทที่ช่วยบริหารและพัฒนาลูกหนี้ของ กยศ. การจัดการเชิงกลยุทธ์ขององค์การนั้นจะประกอบไปด้วยกระบวนการ 3 ขั้นตอนใหญ่ ๆ คือ ขั้นตอนการกำหนดกลยุทธ์ ขั้นตอนการนำกลยุทธ์ไปปฏิบัติ และขั้นตอนการประเมินผลกลยุทธ์ โดยแต่ละขั้นตอนมีรายละเอียด ดังนี้ (นพดล, 2561)

1) ขั้นตอนการกำหนดกลยุทธ์ (Strategic Formulation) จะเกี่ยวข้องกับการกำหนดพันธกิจ (mission statement) การพิจารณาถึงโอกาสและข้อจำกัดที่มาจากสภาพแวดล้อมภายนอกพิจารณาการถึงจุดแข็งจุดอ่อนขององค์การการกำหนดวัตถุประสงค์ระยะยาวพิจารณาประเมินทางเลือกกลยุทธ์ต่าง ๆ และการตัดสินใจเลือกกลยุทธ์ที่จะนำมาใช้ในการดำเนินงาน

2) ขั้นตอนการนำกลยุทธ์ไปปฏิบัติ (Strategic Implementation) จะเกี่ยวข้องกับการกำหนดวัตถุประสงค์ของแผนประจำปี การกำหนดนโยบายการจูงใจบุคลากรที่รับผิดชอบทรัพยากรการจัดสรรให้แก่การดำเนินกลยุทธ์ต่าง ๆ

3) ขั้นตอนการประเมินผลกลยุทธ์ เป็นการจัดวางระบบการควบคุมและระบบสนับสนุนต่าง ๆ เพื่อแสวงหาข้อมูลและข้อสรุปในการวัดผลงานกับมาตรฐานการปรับแก้และการประเมินตามเกณฑ์มาตรฐานที่ต้องการศึกษาเพื่อพัฒนาและส่งเสริมองค์กรให้ยกระดับคุณภาพ สูงขึ้น 2 ตัวชี้วัด

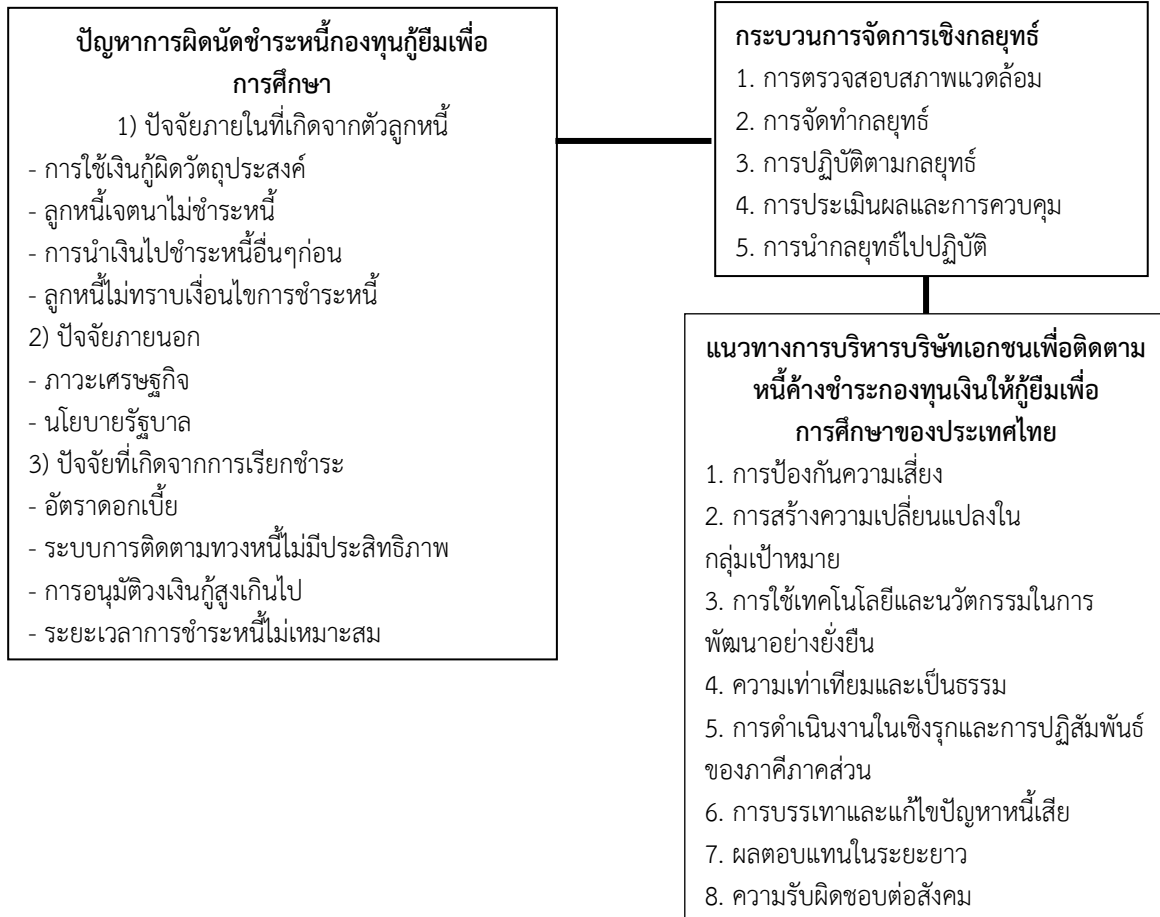
กยศ. ในยุคปัจจุบันจะต้องสร้างความเชื่อมั่นให้กับผู้กู้ สังคม และประเทศชาติ ควรพัฒนายุทธศาสตร์การบริหารจัดการด้านความรับผิดชอบต่อสังคมของกองทุนเงินให้กู้ยืมเพื่อการศึกษาให้มากยิ่งขึ้น เช่น มีการวิจัยเรื่อง “กลยุทธ์การบริหารจัดการด้านความรับผิดชอบต่อสังคมของกองทุนเงินให้กู้ยืมเพื่อการศึกษาในอนาคต” โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาและนำเสนอว่าควรนำกลยุทธ์การบริหารจัดการด้านความรับผิดชอบต่อสังคม (CSR) มาใช้ในการบริหารจัดการกยศ. ในอนาคต กยศ. ก่อตั้งขึ้นมาเพื่อแก้ไขปัญหาเรื่องความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาให้นักเรียนที่มาจากครอบครัวที่มีรายได้น้อย ปัจจุบันได้บริหารจัดการเงินกู้ยืมให้นักเรียนไปแล้วกว่า 3.7 ล้านราย และใช้งบประมาณแผ่นดินไปมากกว่า 3 แสนล้านบาท แต่นับว่ายังไม่บรรลุวิสัยทัศน์ที่ตั้งไว้ ผู้ศึกษาได้ใช้วิธีวิเคราะห์เอกสาร (Documentary Research) และสัมภาษณ์เจาะลึก (In-Depth

Interview) โดยมีผู้เชี่ยวชาญด้านการจัดการศึกษาและ CSR เป็นหน่วยวิเคราะห์ เพื่อนำมาใช้ในการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) และแบบอุปนัย (Analytic Induction) จากผลศึกษา กยศ. ครอบงำแนวคิด CSR มาใช้ในการบริหารจัดการกองทุนมากกว่าเดิม และควรอยู่ในกระบวนการทำงานหลักขององค์กรเป็น “CSR in-process” โดยปรับปรุงข้อกำหนด ข้อบังคับ หรือกฎหมายต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้กระบวนการการทำงานของกยศ. โปร่งใสและเป็นธรรมกับทุกฝ่าย และควรมีกฎชุดด้าน CSR ที่เป็นที่ยอมรับเข้ามาเป็นเครื่องมือ อาทิ นโยบายในการกำกับดูแลองค์กรอย่างโปร่งใสและตรวจสอบได้ (Good Governance) การเคารพในหลักสิทธิมนุษยชน (Human Rights) การดำเนินงานอย่างเป็นธรรม (Fair Operation Practice) แนวปฏิบัติเพื่อต่อต้านการคอร์รัปชัน การปรับปรุงใด ๆ ควรสอดคล้องกับเรื่องเหล่านี้ รวมถึงมาตรฐาน ISO 26000 และอื่นๆ เช่น OECD Global Compact ตลอดจนการให้บริการที่ดี (Service Mind) ให้ความสำคัญต่อลูกค้า ซึ่งในที่นี้ หมายถึง ผู้กู้ ผู้ปกครองของผู้กู้ สถานศึกษา และธนาคาร รวมทั้งควรมีนโยบายการมีส่วนร่วมในการพัฒนาสังคม เน้นกิจกรรมด้านการศึกษา สร้างรายได้ และพัฒนาคุณภาพชีวิต ซึ่งถือเป็น CSR เพิ่มเติมนอกเหนือจากกระบวนการการทำงานหลักของกยศ. (CSR after-process) การกำหนดให้ CSR เป็นยุทธศาสตร์หลักของกยศ. เชื่อได้ว่า จะก่อให้เกิดผลดีต่อนักเรียน ผู้ปกครอง ผู้ประกอบการ ชุมชน และสังคมโดยรวม ทำให้ กยศ. ประสบความสำเร็จในการสร้างความเท่าเทียมทางการศึกษาและขับเคลื่อนสังคมไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนได้อย่างแท้จริง (จารุวรรณ, 2015)

เนื่องจากผู้ที่ใช้บริการภาครัฐ เช่น กยศ. นี้มีจำนวนมากขึ้น และมีขั้นตอนมากมายที่ต้องดำเนินการ ภาครัฐควรพิจารณาใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรมเข้ามาช่วยทำให้การทำงานมีประสิทธิภาพ และประสิทธิผลมากขึ้น ยกตัวอย่างเช่น การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเข้ามาดำเนินการจะทำให้ประสิทธิภาพด้านความปลอดภัยและการทำงานอยู่ในระดับสูงสุด และสร้างความพึงพอใจให้กับอาจารย์และนักศึกษาผู้ใช้ระบบมีความพึงพอใจสูงสุดด้วย นอกจากนั้นงานวิจัยในประเทศไทยในปัจจุบันมีความต่อเนื่องจากงานวิจัยในประเทศญี่ปุ่น ได้มีศึกษาในเรื่องผลกระทบด้านบุคลิกภาพด้านไม่ดีของกลุ่มนักศึกษาในระดับต่ำกว่าปริญญาตรี โดยเปรียบเทียบระหว่างกลุ่มนักศึกษาที่ใช้กองทุนเงินให้กู้ยืมเพื่อการศึกษา กับนักศึกษาที่ใช้ทุนของตนเอง พบว่า กลุ่มนักศึกษาที่ใช้กองทุนเงินให้กู้ยืมเพื่อศึกษามีแนวโน้มที่ความมีเล่ห์เหลี่ยมของเขามีอิทธิพลต่อทัศนคติในการออมและการใช้จ่ายในทางบวก และปัญหาทางจิตของเขามีอิทธิพลต่อทัศนคติในการออมในทางลบ แต่มีต่อทัศนคติในการใช้จ่ายในทางบวก (Boonroungrut, Fei & Dechprom, 2020) มีพระพุทธรูปศาสนาสุทธาธิที่กล่าวไว้ว่า อิมานานํ ทุกขํ โลเก “การกู้หนี้ เป็นทุกขในโลก” เนื่องจากการกู้หนี้คือการนำเงินที่จะได้ในอนาคตมาใช้ แต่ “ความจน เป็นทุกขในโลก” เช่นกัน (พหิททิยม์ ทุกขํ โลเก) ดังนั้นการยอมเป็นทุกขในปัจจุบันโดยการลงทุนที่ดีเช่นการศึกษา จะนำพาความสุขมาสู่ผู้ลงทุน ครอบครัว และญาติพี่น้องในอนาคต และทางรัฐบาลควรให้ความช่วยเหลืออย่างเต็มที่ เนื่องจากถ้าไม่มี กยศ. แล้วกลุ่มคนเหล่านี้ก็จะมีโอกาสน้อยหรือไม่มีโอกาสเลยที่จะได้รับการศึกษาในระดับสูง ดังนั้น กยศ. จึงเป็นองค์การหนึ่งที่จะช่วยลดความเหลื่อมล้ำทางสังคมได้

กรอบแนวคิดในการวิจัย

จากการทบทวนวรรณกรรมจะเห็นได้ว่า กยศ. นั้นเป็นองค์การที่มีความสำคัญโดยมีบทบาทในการสร้างความเท่าเทียมกันทางการศึกษาให้กับผู้มีฐานะยากจน

แผนภาพที่ 1 การบริหารและพัฒนาหนี้ของกองทุนเงินให้กู้ยืมเพื่อการศึกษาโดยภาคเอกชนในประเทศไทย

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มุ่งศึกษาเกี่ยวกับการบริหารบริษัทในการบริหารหนี้ของกองทุนเงินให้กู้ยืมเพื่อการศึกษาเพื่อให้กองทุนกู้ยืมเพื่อการศึกษาสามารถพร้อมรองรับการเปลี่ยนแปลงที่เติบโตในยุคปัจจุบัน โดยมีเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

1. การวิเคราะห์กรณีศึกษาของบริษัท พีทีสยาม กรู๊ป จำกัด
2. การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-depth Interview)

ขอบเขตด้านผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญในการวิจัยเชิงคุณภาพในครั้งนี้ คือ

กลุ่มที่ 1 ผู้บริหาร บริษัท พีทีสยาม กรู๊ป จำกัด

กลุ่มที่ 2 ผู้เชี่ยวชาญด้านการบริหารบริษัทในการบริหารหนี้ บริษัทด้านการเงินการธนาคาร การบริหารเชิงกลยุทธ์ โดยมีประสบการณ์การทำงานด้านเชี่ยวชาญด้านการบริหารงานเชิงกลยุทธ์ธุรกิจบริหารหนี้ของภาคเอกชน

สรุปและอภิปรายผลการวิจัย

1. สภาพทั่วไปของการบริหารบริษัทรับบริหารหนี้ของกองทุนเงินให้กู้ยืมเพื่อการศึกษาในประเทศไทย

ไทย

ปัญหาเรื่องหนี้เสียของกองทุนเงินให้กู้ยืมเพื่อการศึกษาในประเทศไทยนั้นเป็นปัญหาที่ต่อเนื่องยาวนานมาหลายสิบปี มีความจำเป็นที่จะต้องมีการป้องกันและแก้ไขปัญหที่เกิดขึ้นซ้ำ ๆ ขึ้นอีกในปัจจุบันและอนาคต แนวทางหนึ่งที่ได้ผลดีคือการให้บริษัทรับบริหารหนี้เข้ามาร่วมดำเนินการ ซึ่งจะเป็นการเพิ่มประสิทธิภาพและประสิทธิผลในการบริหารหนี้ของ กยศ. บริษัทรับบริหารหนี้ในธุรกิจต่าง ๆ มีมากมาย แต่การบริหารหนี้ของ กยศ. นั้นเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับนโยบายส่งเสริมการศึกษาของรัฐบาล จึงจะมีประเด็นที่ควรระมัดระวังในหลายประเด็นดังที่สรุปมาแล้ว นอกจากนี้รัฐบาลควรที่จะกำหนดนโยบายส่งเสริมเพิ่มเติมหรือเปลี่ยนแปลงให้เหมาะสมกับยุคสมัยและสร้างความพึงพอใจสูงสุดให้กับผู้กู้ยืมเงิน กยศ. ตัวอย่างการศึกษาเรื่องความพึงพอใจของนักศึกษาในระดับอุดมศึกษาต่อกองทุนเงินให้กู้ยืมเพื่อการศึกษา นั้น ผลการศึกษาพบว่า ความพึงพอใจต่อกองทุนเงินให้กู้ยืมเพื่อการศึกษาโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อจำแนกเป็นรายด้านพบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนมากมีความพึงพอใจลำดับที่ 1 คือ ด้านเงื่อนไขหลักเกณฑ์การให้กู้ยืมเงินกองทุนเงินให้กู้ยืมเพื่อการศึกษา ลำดับที่ 2 คือ ด้านเงื่อนไขวงเงินให้กู้ยืมลำดับที่ 3 คือ ด้านเงื่อนไขกระบวนการขอกู้ยืมและลำดับสุดท้าย คือ ด้านเงื่อนไขของเงินให้กู้ยืม ตามลำดับ

ผลการทดสอบสมมติฐานสรุปได้ว่า ปัจจัยทางประชากรศาสตร์ของนักศึกษา ได้แก่ เพศ ภูมิภาค จำนวนพี่น้อง อาชีพของผู้ปกครอง รายได้ของผู้ปกครองไม่มีความสัมพันธ์กับความพึงพอใจของนักศึกษาในระดับอุดมศึกษาต่อกองทุนเงินให้กู้ยืมเพื่อการศึกษาอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ แสดงว่าปัจจัยทางประชากรศาสตร์ของนักศึกษา ด้าน เพศ ภูมิภาค จำนวนพี่น้อง อาชีพของผู้ปกครอง รายได้ของผู้ปกครอง ต่างกันมีความพึงพอใจไม่แตกต่างกัน ยกเว้น การศึกษาของผู้ปกครองมีความสัมพันธ์กับความพึงพอใจของนักศึกษาระดับอุดมศึกษาต่อกองทุนเงินให้กู้ยืมเพื่อการศึกษาอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ แสดงว่า ทางประชากรศาสตร์ของนักศึกษา คือ การศึกษาของผู้ปกครองต่างกันมีความพึงพอใจที่แตกต่างกัน (ณัฐพล เนื่องชมภู, สิริกวิทย์ คุรุครองพันธุ์, & จิระพันธ์ นามสวัสดิ์, 2021) จะเห็นได้ว่า ความพึงพอใจโดยรวมของประชาชนต่อ กยศ. อยู่ในเกณฑ์ดี แต่จะต้องมีการปรับแผนและรายละเอียดให้เหมาะสมกับสถานการณ์ปัจจุบัน

2. แนวทางในการพัฒนาการบริหารบริษัทรับบริหารหนี้ของกองทุนเงินให้กู้ยืมเพื่อการศึกษาในประเทศไทย

การพัฒนาการบริหารบริษัทรับบริหารหนี้ของกองทุนเงินให้กู้ยืมเพื่อการศึกษาในประเทศไทยจะมีความแตกต่างจากบริษัทรับบริหารหนี้ทั่วไปอยู่หลายประการ เนื่องจากเป็นโครงการของรัฐบาลที่ส่งเสริมการศึกษาในระดับสูงกว่าภาคบังคับ แต่การศึกษาในระดับสูงก็มีค่าใช้จ่ายที่ค่อนข้างสูงทำให้เยาวชนบางคนขาดโอกาสในการศึกษาต่อ กยศ.จึงเข้ามามีส่วนช่วยในประเด็นนี้ แต่ด้วยปัญหานี้เสียที่ต้องมีบริษัทรับบริหารหนี้เข้ามามีส่วนช่วยในการป้องกันและแก้ไขปัญหาก็ต้องรับฟังความคิดเห็นของประชาชนเช่นงานวิจัย ของ รุ่งโรจน์ ฝ้ายเยื่อ และคณะ, (2021) ได้สรุปผลการวิจัยเป็นข้อเสนอต่อ กยศ. ดังนี้

- 1) ยกเลิกระบบผู้ค้ำประกัน
- 2) ให้สถานศึกษาแต่ละที่ช่วยดูแลการกู้ยืมเงินกองทุนกู้ยืมเพื่อการศึกษาของนักศึกษา และควรจัดให้มีการปฐมนิเทศให้กับผู้กู้ยืมรายใหม่
- 3) สร้างแรงจูงใจให้ลูกหนี้ชั้นดี เช่น ผู้กู้ยืมคนใด เรียนจบเร็ว หนี้ที่กู้ยืมไป หากชำระเร็วและตรงเวลา อาจลดลงเหลือเพียงครึ่งหนึ่งที่ต้องชำระ

4) ควรจัดระบบการใช้หนี้หรือการคืนเงินกองทุนกู้ยืมเพื่อการศึกษา (กยศ.) ให้เหมือนกับระบบการใช้หนี้หรือการคืนเงินกู้ยืม

5) ควรบังคับใช้มาตรการในการลงโทษผู้ที่ไม่ชำระหนี้ กยศ. อย่างจริงจัง

6) ควรมีการติดตามทวงหนี้กับผู้กู้อย่างจริงจัง

7) ลดหนี้ให้กับการทำงานที่เป็นประโยชน์สาธารณะ เช่น ผู้กู้ยืมคนใดเข้าทำงานบางประเภทที่เป็นประโยชน์ต่อสาธารณะ หรืออาสาสมัครไปทำงานยังพื้นที่ที่ก้นดำนหรือเสี่ยงอันตราย รัฐควรมีมาตรการสนับสนุนลูกหนี้กลุ่มนี้ เช่น การหักลดหย่อนหนี้จากการกู้ยืมเพื่อการศึกษาบางส่วนให้ทำงานแทนเงิน

ถึงแม้จะเป็นข้อเสนอจากประชาชน แต่ก็ต้องมีการพิจารณาอย่างรอบด้าน มิฉะนั้นอาจจะเกิดปัญหาใหม่ขึ้นแทนปัญหาเดิม นอกจากนั้นควรมีการพัฒนากฎหมายที่เกี่ยวข้องกับ กยศ. ให้สอดคล้องกับสถานการณ์ปัจจุบัน เช่น เนื่องด้วยสถานการณ์โควิด-19 มีการใช้การทำสัญญาอิเล็กทรอนิกส์ ซึ่งต้องมีกฎหมายรองรับด้วย (Saengtum, M., & Beokhaimook, C., 2021) หรือการให้มีบริษัทรับบริหารหนี้ กยศ. ดังงานวิจัยนี้ เป็นต้น การพัฒนาในสิ่งเหล่านี้จะทำให้กองทุนให้กู้ยืมเพื่อการศึกษาเจริญก้าวหน้า และสนองตอบต่อเจตนาของรัฐบาลและประชาชนเพื่อส่งเสริมการศึกษาของเยาวชนรุ่นใหม่โดยเฉพาะผู้ขาดโอกาสทางการศึกษา ซึ่งจะส่งเสริมให้ประเทศไทยมีการพัฒนาอีก ๆ ขึ้นไป

References

- Boonroungrut, C., Fei, H., & Dechprom, S. (2020). Dark personality impacts on saving and spending attitudes: A multi-group analysis between self-support and loan students. *Kasetsart Journal of Social Sciences*, 41(3), 521-526.
- Clark, B. (2020). Negative Impacts of Federal Student Loans and Grants. *SSRN Electronic Journal*.
- Harris, D., Vigurs, K., & Jones, S. (2020). Student loans as symbolic violence. *Journal of Higher Education Policy and Management*. 1-15.
- Jaruwan Pengmon. (2015). Strategic Management for Corporate Social Responsibility of the Student Loan Fund in the Future. *Academic Journal of Humanities and Social Sciences Burapha University*. 23(41): 201-222.
- Natthapol Nueangchompoo, Sirikawin Krutkrongphan and Jiraphan Namchawad. (2021). Satisfaction of Higher Education Student on Student Loan. *Buddhamagga*. 6(1): 202-214.
- Noppadol Punpanich. (2018). Elder's Assistant Automation Business Strategy Process of Small and Medium Enterprises (SME) for Change to Ageing Society in Thailand. *Western University Research Journal of Humanities and Social Science*. 4(3): 170 - 185.
- Rawiwan Dechanupaprittha. (2002). Financial planning for housing of 1996 studentloan graduates. *Doctoral dissertation*. Chulalongkorn University.
- Rungrote Faiyuea, Chaiyarat Sirinakorn, Phrakhrusantipannathon Prongchit and Phasakorn Dokchan. (2021). Guidelines for Solving the Debt Problem of the Student Loan Fund (SLF.). *Journal of Roi Kaensarn Academi*, 6(1): 199-213.

- Sasamon Sanguansin. (2016). Administration to Efficiency Increase of the General Insurance Funds According To the Sufficiency Economy Philosophy. *The journal of social communication innovation*, 4(1): 33-47.
- Sato, Y., Watt, R. G., Saijo, Y., Yoshioka, E., & Osaka, K. (2020). Student loans and psychological distress: a cross-sectional study of young adults in Japan. *Journal of epidemiology*. 30(10): 436-441.
- Watcharaporn Jantanukul, SanyaKenaphoom. (2018). Student Loan Fund: Causes of Defaults for Repayment of SLF. *Humanities and Social Sciences Journal, Ubon Ratchathani Rajabhat University*, 9(2): 123-130.
- Williamson, P. J., Wan, F., Eden, Y., & Linan, L. (2020). Is disruptive innovation in emerging economies different? Evidence from China. *Journal of Engineering and Technology Management*. 57, 101590.

รูปแบบการจัดทำบัญชีของวัดพระอารามหลวงในเขตพื้นที่จังหวัดนครปฐม
THE ACCOUNTING FORMAT OF WAT PHRA ARAM LUANG IN THE AREA
OF NAKHON PATHOM PROVINCE

พระครูปฐมสดาการ
Phrakru Prathomsutakon
มหาวิทยาลัยปทุมธานี
Pathumthani University
cio.pravit@gmail.com

Received 21 July 2022; Revised 11 October 2022; Accepted 11 October 2022.

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีเป็นการศึกษาวิจัยแบบผสมวิธี ศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับหลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมการบริโภคอาหารของผู้สูงอายุ และแนวคิดเกี่ยวกับระดับพฤติกรรมการบริโภคอาหารของผู้สูงอายุเป็น พื้นที่วิจัยคือ จังหวัดนครปฐม กลุ่มตัวอย่าง คือ พระภิกษุสงฆ์วัดพระอารามหลวงในเขตพื้นที่จังหวัดนครปฐม จำนวน 231 คน ใช้วิธีคัดเลือกแบบแบ่งชั้นอย่างเป็นสัดส่วน โดยเบื้องต้นทำการสุ่มกลุ่มตัวอย่าง โดยการสุ่มตัวอย่างด้วยวิธีการสุ่มอย่างง่าย จากนั้นจึงทำการสุ่มตัวอย่างด้วยวิธีการสุ่มอย่างเป็นระบบ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยมี 2 ชนิด คือ 1) แบบสัมภาษณ์ 2) แบบสอบถาม วิเคราะห์ข้อมูลโดยส่วนการวิจัยเชิงปริมาณ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลประกอบด้วยค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ยและค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณ ส่วนการวิจัยเชิงคุณภาพ ใช้วิเคราะห์เนื้อหาแล้วเขียนบรรยายเชิงพรรณนา

ผลการวิจัยพบว่า

การจัดทำบัญชีและรายงานทางบัญชีของวัดพระอารามหลวงในเขตพื้นที่จังหวัดนครปฐม พบว่า ส่วนใหญ่มีหลักเกณฑ์ในการจัดทำบัญชีของพระอารามหลวงคือปฏิบัติตามกฎระเบียบของวัด คิดเป็นร้อยละ 58.0 ผู้ที่จัดทำบัญชีและออกรายงานของพระอารามหลวงคือพระสงฆ์ คิดเป็นร้อยละ 77.5 ผู้ตรวจสอบความถูกต้องของบัญชีภายในพระอารามหลวงคือเจ้าอาวาส คิดเป็นร้อยละ 85.7 และไม่มีการตรวจสอบบัญชีของพระอารามหลวงจากหน่วยงานภายนอก คิดเป็นร้อยละ 93.9

ระบบการควบคุมภายในการจัดทำบัญชีของวัดพระอารามหลวงในเขตพื้นที่จังหวัดนครปฐม พบว่า มีความคิดเห็นในภาพรวม อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.92 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า การได้มาซึ่งรายได้ มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.16 ในขณะที่การกำกับดูแลทรัพย์สิน มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.49

การพัฒนาระบบการจัดทำบัญชีของวัดพระอารามหลวงในเขตพื้นที่จังหวัดนครปฐม พบว่า ในภาพรวม อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า การบริหารและการควบคุม มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด

คำสำคัญ: การจัดทำบัญชี, วัดพระอารามหลวง

Abstract

This research paper is a mixed method research study between qualitative research and quantitative research. Applying the concept of Buddhist Dharma to promote food consumption of the elderly and the concept of the level of food consumption behavior of the elderly as a research framework. The research area was Nakhon Pathom Province. The sample consisted of 231 monks at Wat Phra Aram Luang in Nakhon Pathom Province, using a proportional stratification method. (Proportional Stratified Random Sampling). The sampling was done by a simple random sampling method (Simple Random Sampling) and then randomized by a systematic random sampling method. There are 2 types of research tools used in this research, namely 1) interview form 2) questionnaire to analyze the data. By the quantitative research section the statistics used to analyze the data consisted of percentage values. Mean and Standard Deviation and multiple regression analysis methods qualitative research used to analyze content and write a descriptive description. The findings of the research were found as follows:

The bookkeeping and accounting reports of Phra Aram Luang Temple in Nakhon Pathom Province found that most of the rules in the preparation of the Aram Luang's account were to follow the rules of the temple. Accounting for 58.0%. Those who make accounts and issue reports of the royal temples are monks. Accounted for 77.5%. The account checker in the royal monastery is the abbot. Accounted for 85.7 percent and there was no audit of the royal temples from outside agencies. Accounted for 93.9 percent.

The internal control system for accounting of Wat Phra Aram Luang in Nakhon Pathom Province found that there was an overall opinion. At a high level with an average of 3.92 when considering each aspect found that the acquisition of income the most average has an average of 4.16, while asset supervision the least average has an average of 3.49.

The development of accounting system of Wat Phra Aram Luang in Nakhon Pathom Province found that overall, it was at a high level. With a considering each aspect found that the management and control the most average has a document storage the least average.

Keywords : Accounting, Wat Phra Aram Luang.

บทนำ

ตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 วัดเป็นนิติบุคคลตามกฎหมาย ดังนั้น กิจการและทรัพย์สินของวัด ซึ่งผู้มีหน้าที่รับผิดชอบในการปกครองดูแล คือ เจ้าอาวาส จะต้องดำเนินการให้เป็นไปตามข้อกำหนดของคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 และกฎกระทรวงฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2511) ข้อ 6 “ให้เจ้าอาวาสจัดให้ไวยาวัจกรหรือผู้จัดประโยชน์ของวัดซึ่งเจ้าอาวาสแต่งตั้งทำบัญชีจ่ายเงินของวัด และเมื่อสิ้นปีปฏิทินให้ทำบัญชีเงินรับจ่ายและคงเหลือ ทั้งนี้ให้เจ้าอาวาสตรวจตราดูแลให้เป็นไปโดยเรียบร้อยและถูกต้อง” และข้อ 8 ให้สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ กำหนดแบบทะเบียนบัญชี แบบสัญญา และแบบพิมพ์อื่นๆ และให้คำแนะนำการปฏิบัติแก่วัดเกี่ยวกับการดูแลรักษาและการจัดการศาสนสมบัติของวัด ทั้งนี้เพื่อให้เป็นไปตามกฎกระทรวงนี้”

ปัจจุบันรัฐบาลมีนโยบายปรับปรุงประสิทธิภาพการปฏิบัติราชการ โดยมุ่งเน้นผลสัมฤทธิ์ของงานตามพระราชกฤษฎีกาว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี พ.ศ. 2546 มาตรา 9 จึงกำหนดให้ส่วนราชการต้องจัดให้มีการติดตามประเมินผลการปฏิบัติตามแผนปฏิบัติราชการตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่ส่วนราชการกำหนดขึ้น และให้จัดทำความตกลงเป็นลายลักษณ์อักษรในการกำหนดมาตรการกำกับกับการปฏิบัติราชการตามมาตรา 12 ซึ่ง สำนักงาน กพร. และสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ ได้ตระหนักถึงการสร้างความโปร่งใสของวัดในด้านการเงิน จึงได้ร่วมกันกำหนดตัวชี้วัดเกี่ยวกับการตรวจสอบทรัพย์สินของวัด ได้แก่ ตัวชี้วัดเรื่องการจัดทำรายงานการเงินของวัด (บัญชีรายรับ - รายจ่าย) ตามแบบที่กำหนด เรื่องการจัดทำรายงานการเงินของวัด (บัญชีรายรับ - รายจ่าย) และจำนวนวัดที่มีฐานข้อมูลศาสนสมบัติ โดยมอบหมายให้วัดทั่วประเทศได้จัดทำบัญชีวัด พร้อมทั้งจัดส่งบัญชีวัดให้สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ ทั้งนี้ เพื่อให้การจัดทำตัวชี้วัดบังเกิดผลสำเร็จตามเป้าหมายที่กำหนด และเพื่อสนองนโยบายของรัฐบาล เรื่องการบริหารจัดการในระบบธรรมาภิบาล คือ การบริหารจัดการที่โปร่งใส ตรวจสอบได้ (MGR Online, 2560)

สำนักงานศาสนสมบัติจึงได้พัฒนารูปแบบบัญชีมาตรฐานสำหรับวัดขึ้น 6 แบบ คือ สมุดเงินสดรับ-จ่ายประจำวัน, สมุดเงินฝากธนาคาร, สมุดแยกประเภทรายรับ, สมุดแยกประเภทรายจ่าย, งบรายรับ-งบรายจ่าย, และรายงานเงินคงเหลือ โดยสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติได้จัดทำคู่มือการจัดทำบัญชีทรัพย์สินวัดเพื่อให้เจ้าอาวาส และพระสังฆาธิการทุกระดับได้ศึกษา ในขณะเดียวกันสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติยังพบปัญหาของวัดในส่วนภูมิภาคที่ไม่มีพระพุทธรูปสำคัญ ไม่มีรายได้ และมีพระภิกษุสามเณรน้อย ที่ยังไม่สามารถทำบัญชีมาตรฐานได้ครบทั้ง 6 รูปแบบ เพราะศักยภาพแต่ละวัดมีไม่เท่ากัน เพื่อเก็บผลการใช้บัญชีมาตรฐานทั่วประเทศ และให้ทุกวัดทั่วประเทศดำเนินการได้อย่างเหมาะสม ซึ่งการทำระบบบัญชีไม่ใช่เรื่องง่ายแต่คณะสงฆ์และสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติก็ไม่ได้ปฏิเสธที่จะดำเนินการเพื่อให้เกิดความโปร่งใสตรวจสอบได้ แต่จะดำเนินการอย่างไร ถึงจะเกิดความเหมาะสมกับวัดที่ไม่มีรายได้ หรือมีรายได้น้อย อย่างไรก็ตามทุกวัดมีความเข้าใจ และทำบัญชีมาตรฐานของวัดได้เหมาะสมกับบริบทของวัด (เดลินิวส์ ออนไลน์, 2562)

ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยเห็นว่าวัดซึ่งถือเป็นนิติบุคคล วัดจึงต้องดำเนินกิจการของวัดให้เป็นไปตามที่รัฐกำหนด ซึ่งบทบาทหน้าที่ของวัดที่เกี่ยวข้องกับหลักธรรมาภิบาล คือการบริหารจัดการทรัพย์สินของวัดให้เกิดความโปร่งใส ตรวจสอบได้ ผู้วิจัยจึงได้เลือกศึกษาเฉพาะวัดพระอารามหลวงในเขตพื้นที่จังหวัดนครปฐม เนื่องจากยังมีผู้สนใจศึกษาหัวข้อการจัดทำบัญชีของวัดพระอารามหลวงในพื้นที่ดังกล่าวไม่มากนัก ดังนั้นการวิจัยเรื่อง “รูปแบบการจัดทำบัญชีของวัดพระอารามหลวงในเขตพื้นที่จังหวัดนครปฐม” โดยนำระบบบัญชีมาประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมกับลักษณะการดำเนินงานของวัด เพื่อนำผลการศึกษามาเผยแพร่และถือเป็นรูปแบบในการบริหารจัดการวัดในพระพุทธศาสนา เพื่อประโยชน์ส่วนรวมต่อไปในอนาคต

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับขั้นตอนและวิธีการจัดทำบัญชีของวัดพระอารามหลวงในเขตพื้นที่จังหวัดนครปฐม
2. เพื่อศึกษาระดับระบบการควบคุมภายในการจัดทำบัญชีของวัดพระอารามหลวงในเขตพื้นที่ จังหวัดนครปฐม
3. เพื่อเสนอกลไกในการพัฒนาระบบการจัดทำบัญชีของวัดพระอารามหลวงในเขตพื้นที่ จังหวัดนครปฐม

การทบทวนวรรณกรรม

การศึกษาวิจัยเรื่อง “รูปแบบการจัดทำบัญชีของวัดพระอารามหลวงในเขตพื้นที่จังหวัดนครปฐม” ผู้วิจัยได้ทบทวนแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องจากเอกสาร วารสาร หนังสือ ตำราทางวิชาการโดยมีตามลำดับขั้นตอน ดังนี้

1. ระบบข้อมูลทางการบัญชี

ระบบข้อมูลการบัญชี หมายถึง ระเบียบแบบแผนการปฏิบัติงานทางบัญชีรวมถึงการจัด บันทึกรวบรวม เลขที่ที่เกิดขึ้นจากการดำเนินงานหรือใช้ทรัพยากร การจัดแยกประเภทข้อมูลการเก็บรักษา เอกสารและสมุด บัญชีและการจัดทำงบการเงิน ข้อมูลที่ได้จากระบบบัญชีอยู่ในรูปแบบต่าง ๆ พร้อมทั้งจะให้ผู้นำไปใช้ ประโยชน์ซึ่งแต่ละรูปแบบนั้นต้องจัดทำให้เหมาะสมกับแต่ละกิจการ เพื่อที่จะได้ใช้ประโยชน์จากข้อมูลนั้น ได้อย่างเต็มประสิทธิภาพและทันท่วงที วัตถุประสงค์ของระบบข้อมูลทางการบัญชีเพื่อจัดหาข้อมูลที่มี ประโยชน์ตรงกับความต้องการของผู้ใช้ โดยผู้ใช้ข้อมูลทางการบัญชีมีอยู่ 2 กลุ่มด้วยกัน คือ บุคคลภายนอก และภายใน บุคคลภายนอก ได้แก่ ผู้ถือหุ้น ผู้ลงทุนในกิจการ เจ้าหนี้เงินกู้ หน่วยงานของรัฐบาลลูกค้า คู่แข่ง ผู้สนใจโดยทั่วไป ซึ่งจะได้รับประโยชน์จากข้อมูลในรูปแบบต่าง ๆ กันไป ขึ้นอยู่กับความต้องการของแต่ละ บุคคล ส่วนผู้ภายใน ได้แก่ ผู้บริหาร และหน่วยงานต่าง ๆ ในองค์กรซึ่งต้องการข้อมูล แตกต่างกันในแต่ละ ระดับความรับผิดชอบ และความเกี่ยวเนื่องในการใช้ข้อมูล (สุโขทัยธรรมาธิราช, 2553)

ส่วนประกอบของระบบบัญชี แม้ว่าการดำเนินของกิจการจะมีหลายประเภทหลายรูปแบบ ระบบบัญชี ของกิจการต้องประกอบด้วย (สภากาชาดบัญชี, 2555)

1) การจัดทำเอกสารและการเก็บเอกสารในการบันทึกบัญชี พระราชบัญญัติการบัญชี พ.ศ. 2543 ใน หมวด 3 มาตรา 20 กำหนดผู้ทำบัญชีต้องจัดทำบัญชี เพื่อให้มีการแสดงผลการดำเนินงาน ฐานะการเงิน หรือ การเปลี่ยนแปลงฐานะการเงินของผู้มีหน้าที่ จัดทำบัญชีที่เป็นอยู่ตามความเป็นจริง และตามมาตรฐานการบัญชี โดยมีเอกสารที่ต้องใช้ ประกอบการลงบัญชีให้ถูกต้องครบถ้วน นอกจากข้อกำหนดตามพระราชบัญญัติการ บัญชี พ.ศ. 2543 แล้ว เอกสารประกอบการบันทึกบัญชียังต้องจัดทำขึ้นให้สอดคล้องและถูกต้องกับข้อกำหนด ในประมวลรัษฎากร ซึ่งได้กำหนดลักษณะของใบกำกับภาษีด้วย

2) การบันทึกบัญชีและการจัดทำรายงาน ตรวจสอบรายการความถูกต้องของเอกสาร เพื่อการบันทึก บัญชี รายได้ ค่าใช้จ่าย ลูกหนี้ เจ้าหนี้ ใบกำกับภาษี ใบเสร็จรับเงิน เอกสารรับชำระหนี้ เอกสารนำฝากธนาคาร และการปรับปรุง บัญชี การบันทึกทรัพย์สินและค่าเสื่อมราคา บันทึกรายการบัญชีตามมาตรฐานบัญชี จัดทำ สมุดบัญชี ให้ครบถ้วนตามที่กฎหมายกำหนดให้จัดทำ ได้แก่ สมุดรายวันทั่วไป สมุดเงินสด สมุดเงินฝาก ธนาคาร สมุดรายวันซื้อ สมุดรายวันขาย และสมุดบัญชีแยกประเภท โดยมีการบันทึก ควบคุมลูกหนี้ และ เจ้าหนี้รายตัว สามารถออกรายงานในรายละเอียดเรื่องลูกหนี้และเจ้าหนี้ได้ทั้งหมด เพื่อให้ ผู้ประกอบการ ทราบผลการดำเนินงานได้อย่างทันท่วงที

3) เครื่องจักรและเครื่องทุ่นแรงต่าง ๆ เพื่อช่วยประหยัดเวลาและลดข้อผิดพลาดอันเกิดจากการ ดำเนินงาน ได้แก่ เครื่องพิมพ์ดีด เครื่องถ่ายเอกสาร เครื่องคำนวณเลข เครื่องจักร ลงบัญชี คอมพิวเตอร์ และ อื่นๆ

4) นโยบายในการบริหารงานและการควบคุม และบุคคลที่ปฏิบัติงานในระบบผู้วาง ระบบบัญชี ผู้บริหาร และเจ้าของกิจการ จะต้องคำนึงและพิจารณาก่อนที่จะตัดสินใจทำการวาง ระบบบัญชีหรือ จะทำการ ปรับปรุงใด ๆ โดยอย่าทำการวางระบบบัญชีหรือปรับปรุงตามแฟชั่น หรือตามอย่างผู้อื่น เพราะการวางระบบ บัญชีที่ดีนั้นจะต้องมีการสอดคล้องไปกับธรรมชาติของ การทำงาน และการดำเนินธุรกิจที่เป็นจริง ระบบบัญชี ต้องมีการควบคุมภายในอย่างดีเยี่ยมสามารถ ป้องกันการทุจริตได้อย่างได้ผลในทุกเรื่อง ระบบบัญชีจะต้องมีการ

เสนอรายงานตามระยะเวลาที่ เหมาะสม การเสนอรายงานบางอย่างซ้ำเกินกว่าที่ควรจะเป็นแม้เพียงชั่วเวลาเดียว คุณค่าของรายงาน อาจจะเหลือเท่ากับศูนย์ หรือรายงานที่มากเกินไปจะทำให้เกิดการสับสน และแบ่งแยกความสนใจ ในรายงานที่สำคัญไป การวางระบบบัญชีที่ดีและเหมาะสมกับกิจการจะต้องเกิดจากการรวมตัว ของแผนกต่างๆ และนักบัญชีที่มีประสบการณ์ ทั้งบัญชีการเงิน บัญชีบริหาร บัญชีต้นทุน และบัญชีภาษีอากร

2. พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 และฉบับแก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. 2535 และตามกฎหมายกระทรวง ฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2511)

การจัดการศาสนสมบัติของวัด ตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 วัดในพระพุทธศาสนาเป็นนิติบุคคลตามกฎหมาย ดังนั้น กิจการและสินทรัพย์ของนิติบุคคลซึ่งผู้มีหน้าที่รับผิดชอบในการปกครองดูแลก็คือเจ้าอาวาส จะต้องดำเนินการให้เป็นไปตามข้อกฎหมายของคณะสงฆ์ พุทธศักราช 2505 และกฎหมายกระทรวง ฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2511) ข้อ 6 “ให้เจ้าอาวาสจัดให้ไวยาวัจกรหรือผู้จัดประโยชน์ของวัด ซึ่งเจ้าอาวาสแต่งตั้งทำบัญชีจ่ายเงินของวัด และเมื่อสิ้นปีปฏิทินให้ทำบัญชีเงินรับจ่ายและคงเหลือ ทั้งนี้ให้เจ้าอาวาสตรวจตราดูแลให้เป็นไปโดยเรียบร้อยและถูกต้อง” และข้อ 3 “ให้สำนักพระพุทธศาสนาแห่งชาติกำหนดแบบทะเบียนบัญชี แบบสัญญา แบบพิมพ์อื่น ๆ และให้คำแนะนำการปฏิบัติแก่วัดเกี่ยวกับการดูแลรักษา และการจัดการศาสนสมบัติของวัด ทั้งนี้ เพื่อให้เป็นไปตามกฎหมายนี้” ในกฎหมายข้อนี้ สำนักพระพุทธศาสนาแห่งชาติได้กำหนดแบบพิมพ์ต่าง ๆ ขึ้น เพื่อให้วัดนำไปใช้ ได้แก่ ทะเบียนทรัพย์สินของวัด ทะเบียนทรัพย์สินจัดประโยชน์ทะเบียน ผู้เช่าหรือผู้อาศัย แบบสัญญาต่าง ๆ บัญชีรับจ่ายเงิน บัญชีงบประมาณ ใบบริจาคเงิน กระดาษเขียนแผนผัง

ดังนั้น ตามข้อ 3 ดังกล่าวตามที่กำหนดไว้ ยังขาดบัญชีที่จำเป็นต้องใช้ คือ สมุดเงินสด และบัญชีแยกประเภท เพราะกฎหมายฉบับที่ 2 ข้อ 5 การเก็บรักษาเงินของวัดในส่วนที่เกิน 3,000 บาทขึ้นไป ให้เก็บรักษาโดยฝากสำนักพระพุทธศาสนาแห่งชาติ หรือฝากธนาคาร ทั้งนี้ให้ฝากในนามของวัด ต่อมาสำนักพระพุทธศาสนาแห่งชาติ ได้กำหนดแบบบัญชีขึ้นอีก 2 เล่ม คือ สมุดเงินสด กับบัญชีแยกประเภท ดังนั้น แบบบัญชีที่วัดจำเป็นต้องมี คือ สมุดเงินสด บัญชีแยก ประเภท บัญชีรับจ่ายของวัด และงบปีแสดงรายการรับจ่ายและเงินคงเหลือสำหรับปี ส่วนทะเบียนที่วัดจำเป็นต้องมี คือ ทะเบียนทรัพย์สินของวัด ทะเบียนทรัพย์สินจัดประโยชน์ ทะเบียนผู้เช่าหรือผู้อาศัย

การจัดทำบัญชีวัดนั้นจะต้องแยกเงินออกเป็น 2 ประเภท คือ

1. เงินผลประโยชน์ ได้แก่ เงินที่ได้มาจากการจัดผลประโยชน์ของวัด เช่น เงินค่าเช่า ค่าผาติกรรม ดอกเบี้ย ส่วนลด เงินค่าบำรุง เงินค่าขายของ เงินค่าชดเชย เงินค่าปรับ และเงินใด ๆ ที่เป็นส่วนที่ออกเงยขึ้นจากศาสนสมบัติของวัด

2. เงินการกุศล ได้แก่ เงินที่มีผู้บริจาคเจตนาเพื่อการกุศลอย่างใดอย่างหนึ่ง เช่น บริจาคเป็นค่า ภัตตาหาร ค่าน้ำ ค่าไฟ ค่าก่อสร้างถาวรของเจ้าภาพ เงินบำรุงพระอาพาธ และเงินอื่น ๆ ในลักษณะเดียวกันนี้ ส่วนเงินบออื่น ๆ ที่มีผู้บริจาคให้แก่วัดเพื่อให้ตนได้มาซึ่งสิทธิในการแสวงหาประโยชน์จากวัด จะโดยทางตรงหรือทางอ้อมก็ตาม ต้องนับว่าเป็นเงินผลประโยชน์ของวัดทั้งสิ้น และผู้ใดจะอ้างเอาจำนวนเงินที่ตนบริจาคทำบุญกับวัดมาเป็นสิ่งแลกเปลี่ยนหรือเป็นส่วนหนึ่งของ สิ่งแลกเปลี่ยนเพื่อให้ตนได้มาซึ่งสิทธิในการแสวงหาผลประโยชน์จากวัดหาได้ไม่ เช่น การขอลด ค่าเช่า ค่าบำรุงจากการเช่าที่วัด เพราะอ้างว่าผู้นั้นเคยทำบุญกับวัดมา

กฎระเบียบข้อบังคับที่เกี่ยวกับการกำกับดูแลวัดทางการเงิน

1. กฎกระทรวงฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2511) ออกตามความในพระราชบัญญัติสงฆ์ พ.ศ. 2505 และแก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. 2535 มีสาระสำคัญดังนี้

ข้อ 1 การได้ทรัพย์สินมาเป็นศาสนสมบัติ

ข้อ 2 การกันที่ดินซึ่งเป็นวัดให้เป็นที่ดินจัดประโยชน์

ข้อ 3 การให้เช่าที่ดินหรืออาคาร

ข้อ 4 การให้เช่าที่ธรณีสงฆ์ ที่กัลปนา หรือที่ดินที่วัดกันไว้เป็นประโยชน์

ข้อ 5 การเก็บรักษาเงินของวัด

ข้อ 6 ให้เจ้าอาวาสจัดให้ไวยาวัจกรหรือผู้จัดประโยชน์ของวัด ซึ่งเจ้าอาวาสแต่งตั้ง ทำบัญชีรับจ่ายเงินของวัด

ข้อ 7 กรณีที่วัด เจ้าอาวาส ไวยาวัจกร หรือผู้จัดประโยชน์วัดถูกฟ้องหรือถูก หมายเรียกเข้าเป็นโจทก์ร่วมหรือจำเลยร่วมที่เกี่ยวกับการดูแลรักษาและจัดการศาสนสมบัติของวัด

ข้อ 8 ให้กรรมการศาสนากำหนดแบบทะเบียนบัญชี แบบสัญญาเกี่ยวกับการดูแล รักษาและจัดการศาสนสมบัติของวัด

2. ระเบียบ กรรมการศาสนาได้ออกระเบียบเกี่ยวกับการให้คำแนะนำและวิธีปฏิบัติที่ เกี่ยวกับการบริหารการเงินวัด

1) ระเบียบกรรมการศาสนา ว่าด้วยการขอและจัดสรรเงินอุดหนุนบูรณะวัด พ.ศ. 2513

2) ระเบียบกรรมการศาสนา ว่าด้วยการจัดประโยชน์แทนวัด พ.ศ. 2514

3) กฎมหาเถรสมาคม ฉบับที่ 18 ว่าด้วยการแต่งตั้งถอดถอนไวยาวัจกร พ.ศ.2536

4) กฎมหาเถรสมาคม ว่าด้วยการฉบับที่ 23 ว่าด้วยระเบียบการปกครองคณะสงฆ์ พ.ศ. 2541

5) คำสั่งกรรมการศาสนาที่ 271/2535 เรื่อง อัตราค่าบำรุงศาสนสมบัติ

6) คำสั่งกรรมการศาสนาที่ 70/ 2536 เรื่อง หลักเกณฑ์การคิดคำนวณเงินบำรุงศาสนสมบัติ

7) คำสั่งมหาเถรสมาคม เรื่อง ควบคุมการเรียไร พ.ศ.2539

8) ระเบียบมหาเถรสมาคม ว่าด้วยการจัดงานวัด พ.ศ. 2537

9) ระเบียบสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ ว่าด้วยการเบิกจ่ายนิตยภัต พ.ศ. 2541

3. แนวความคิดเกี่ยวกับการบริหารและการจัดการวัด

การบริหาร (Administration) เป็นศิลปะของการทำงานให้สำเร็จได้ โดยใช้บุคคลอื่นให้เป็นผู้กระทำ ส่วนอีกความหมายหนึ่ง คือ กระบวนการของการวางแผน การจัดองค์การ การสั่งการ และการควบคุมกำลังความพยายามของสมาชิกในองค์กร และใช้ทรัพยากรอื่น ๆ เพื่อความสำเร็จของเป้าหมายขององค์กรที่ได้กำหนดไว้ นั่นคือ ในการบริหารนั้นจะต้องมีการวางแผน การจัดการองค์การ การนำและการควบคุม เข้ามาเกี่ยวข้องด้วยเสมอ แล้วงานจึงจะดำเนินไปได้อย่างราบรื่นเรียบร้อย และกระบวนการต่าง ๆ เหล่านี้ ล้วนเกี่ยวข้องสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิดเสมอ ส่วนคำว่า การจัดการ (Management) นั้น หมายถึง กระบวนการของการเข้าถึงเป้าประสงค์ขององค์การอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล ด้วยการวางแผนการนำการจัดการองค์การและควบคุม ทรัพยากรมนุษย์ เงินทอง และทรัพยากรด้านข่าวสารข้อมูล ดังนั้น การบริหารตามความหมายโดยทั่วไปแล้วนั้นจึงหมายถึง การปกครองบังคับบัญชา การดูแลรักษาหมู่คณะ การดำเนินกิจกรรม และการจัดการทรัพย์สินต่างๆ ของหมู่คณะหรือองค์กรระดับต่างๆ ให้สำเร็จลุล่วงไปตามวัตถุประสงค์ และนโยบายของหมู่คณะหรือองค์กรนั้น ๆ ด้วยดี มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลอันสูงสุด

ส่วน “การบริหารวัด” นอกจากจะหมายถึง การปกครองบังคับบัญชา ดูแลรักษาหมู่คณะ คือ พระภิกษุสงฆ์ สามเณรและฆราวาส ที่มีอยู่หรือพำนักอยู่ในวัด การดำเนินกิจกรรม และการจัดการทรัพย์สินต่าง ๆ ของวัดทำนองเดียวกับการบริหารทั่วไปแล้ว ยังกินความรวมถึง “การบริหารตน” คือ การดูแลรักษาตน ได้แก่ กายบริหาร และการอบรมตนตามพระธรรมวินัย อันเป็นธรรมนูญ การปกครองพระภิกษุสงฆ์ ด้วยการศึกษอบรมทั้งภาคปริยัติสัทธรรม และปฏิบัติพระสัทธรรม คือ ไตรสิกขา ได้แก่ ศีลสิกขา จิตตสิกขา

ปัญญาศึกษา ให้แก่กล้าเป็นอธิศีล อธิจิต อธิปัญญา ให้ถึงปฏิเวธสัมฤทธิ์ หรืออย่างน้อยให้มีประสบการณ์ตามสมควรเพื่อสร้างพระในใจตนด้วย อันนี้เป็นกิจกรรมหลักที่มีความจำเป็น มีความสำคัญเร่งด่วนเป็นอันดับแรก นับเป็นหัวใจหรือแก่นของ การบริหารวัดที่เดียว

“ผู้บริหารวัด” คือ พระภิกษุเจ้าอาวาส หรือพระอุปัชฌาย์ผู้ให้การบรรพชาอุปสมบทและ/ หรือ อาจารย์ผู้ให้ศีล ในสมัยพุทธกาลนับแต่กาลที่สมเด็จพระผู้มีพระภาคเจ้าได้ทรงอนุญาตให้มี พระอุปัชฌาย์เพื่อทำหน้าที่เป็นผู้รับให้ฟัง เป็นผู้สอนพระธรรมวินัย และเป็นผู้ปกครองดูแลพระภิกษุสามเณร การบริหารวัดจึงมีคุณลักษณะพิเศษกว่าการบริหารทั่วไป คือ พระภิกษุเจ้าอาวาส ผู้บริหารวัดจะต้องเป็นผู้ทรงคุณธรรมพิเศษ โดยความเป็นผู้ได้บริหารตน อบรมตน ตามพระธรรม วินัยอันเป็นธรรมานุญการปกครองพระภิกษุสงฆ์ โดยการปฏิบัติไตรสิกขาเอง ตั้งตนไว้ในคุณอันสมควรก่อนแล้ว จึงจะสามารถทำหน้าที่บริหารปกครอง ดูแลรักษาหมู่คณะ คือ พระภิกษุสงฆ์ สามเณร ให้ประพฤติปฏิบัติตนอยู่ในพระธรรมวินัยให้ได้ผลดี เหมาะสมกับที่จะเป็นผู้นำที่ เป็นผู้รับ ให้ฟัง เป็นผู้ให้การอบรม แนะนำ สั่งสอนพระธรรมวินัยแก่พระภิกษุสามเณรภายในอาวาส

ถ้าพระภิกษุเจ้าอาวาส หรือพระอุปัชฌาย์อาจารย์ไม่ใส่ใจในการศึกษาอบรมตนด้วย ทั้งปริยัติ สัทธรรม ปฏิบัติสัทธรรม คือ ปฏิบัติไตรสิกขาเอง และทั้งยังไม่ใส่ใจ ไม่สนใจในการให้การศึกษา อบรมหมู่คณะ คือ พระภิกษุสามเณรในปกครองของตนอย่างเข้มงวดจริงจังและต่อเนื่อง การปฏิบัติ และรักษาพระธรรมวินัยก็ย่อหย่อนหมดทั้งวัด เหมือนต้นไม้ไม่มีแก่น ไร้ประโยชน์และคุณค่า ทั้งแก่ตนเอง และหมู่คณะ ได้ชื่อว่าเป็นผู้ประมาท เป็นโมฆบุรุษ คือ เป็นบุรุษเปล่า กล่าวคือ ผู้พลาด จากประโยชน์อันเป็นแก่นสารที่พึงมีพึงได้

ระเบียบวิธีวิจัย/วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นงานวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Methods Research) ระหว่างการวิจัยเชิงปริมาณและการวิจัยเชิงคุณภาพ พื้นที่วิจัย คือ จังหวัดนครปฐม ประชากร คือ พระภิกษุสงฆ์วัดพระอารามหลวงในเขตพื้นที่จังหวัดนครปฐม จำนวน 545 รูป กลุ่มตัวอย่าง คือ พระภิกษุสงฆ์วัดพระอารามหลวงในเขตพื้นที่จังหวัดนครปฐม 231 รูป ใช้วิธีการคัดเลือกแบบแบ่งชั้นอย่างเป็นสัดส่วน (Proportional Stratified Random Sampling) โดยเบื้องต้นทำการสุ่มกลุ่มตัวอย่าง โดยการสุ่มตัวอย่างด้วยวิธีการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) จากนั้นจึงทำการสุ่มตัวอย่างด้วยวิธีการสุ่มอย่างเป็นระบบ (Systematic Random Sampling) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย มี 2 ชนิด ได้แก่ 1) แบบสอบถาม ซึ่งประกอบด้วย การจัดทำบัญชีและรายงานทางบัญชี ระบบการควบคุมภายในการจัดทำบัญชี และการพัฒนาระบบการจัดทำบัญชีของวัดพระอารามหลวง ซึ่งได้ค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ .97 ใช้ศึกษาความคิดเห็นต่อรูปแบบการจัดทำบัญชีของวัดพระอารามหลวงในเขตพื้นที่จังหวัดนครปฐม 2) แบบสัมภาษณ์ แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi-Structured Interview) ใช้ศึกษา รูปแบบการจัดทำบัญชีของวัดพระอารามหลวงในเขตพื้นที่จังหวัดนครปฐม 3) แนวทางการสนทนากลุ่ม คัดเลือกกลุ่มผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญผู้ที่สามารถให้ข้อมูลความรู้เกี่ยวกับรูปแบบการจัดทำบัญชีของวัดพระอารามหลวงในเขตพื้นที่จังหวัดนครปฐม ในประเด็นเกี่ยวกับการจัดทำบัญชีของวัดพระอารามหลวง ในช่วงระยะเวลาตั้งแต่ พฤศจิกายน 2562 - พฤศจิกายน 2563 นำข้อมูลเชิงปริมาณมาประมวลผลข้อมูลด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปทางการวิจัย โดยสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลประกอบด้วย ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ยและค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ส่วนข้อมูลเชิงคุณภาพ ใช้การวิจัยเอกสาร วิเคราะห์ สังเคราะห์ข้อมูล แล้วนำมาเขียนบรรยายเชิงพรรณนา

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยเรื่องรูปแบบการจัดทำบัญชีของวัดพระอารามหลวงในเขตพื้นที่จังหวัดนครปฐม สรุปได้ดังนี้

1. ผู้ตอบแบบสอบถามพบว่าส่วนใหญ่อายุ 41-50 ปี คิดเป็นร้อยละ 47.6 มีระดับการศึกษา มัธยมศึกษา-อนุปริญญา คิดเป็นร้อยละ 44.6 ตำแหน่งและหน้าที่เป็นพระภิกษุจำพรรษาในวัด คิดเป็นร้อยละ 79.7 และไม่มีประสบการณ์ในการจัดทำบัญชี คิดเป็นร้อยละ 79.7

2. การจัดทำบัญชีและรายงานทางบัญชีของวัดพระอารามหลวงในเขตพื้นที่จังหวัดนครปฐม พบว่าส่วนใหญ่มีหลักเกณฑ์ในการจัดทำบัญชีของพระอารามหลวงคือปฏิบัติตามกฎระเบียบของวัด คิดเป็นร้อยละ 58.0 ผู้ที่จัดทำบัญชีและออกรายงานของพระอารามหลวงคือพระสงฆ์ คิดเป็นร้อยละ 77.5 ผู้ตรวจสอบความถูกต้องของบัญชีภายในพระอารามหลวงคือเจ้าอาวาส คิดเป็นร้อยละ 85.7 และไม่มีมีการตรวจสอบบัญชีของพระอารามหลวงจากหน่วยงานภายนอก คิดเป็นร้อยละ 93.9

3. ระบบการควบคุมภายในการจัดทำบัญชีของวัดพระอารามหลวงในเขตพื้นที่จังหวัดนครปฐม ในภาพรวม อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.92 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า การได้มาซึ่งรายได้ มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.16 ในขณะที่การกำกับดูแลทรัพย์สิน มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.49

4. การพัฒนาระบบการจัดทำบัญชีของวัดพระอารามหลวงในเขตพื้นที่จังหวัดนครปฐม พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็นในภาพรวม อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.07 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า การบริหารและการควบคุม มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.10 ในขณะที่การจัดเก็บเอกสาร มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.04

ผลการทดสอบสมมติฐาน

จากการทดสอบสมมติฐานสามารถพยากรณ์ความสำเร็จของรูปแบบการจัดทำบัญชีของวัดพระอารามหลวงในเขตพื้นที่จังหวัดนครปฐม ได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยมีค่าในการทำนาย (R²) เท่ากับ .778 จึงสามารถทำนายปัจจัยที่มีผลต่อรูปแบบการจัดการสิ่งแวดล้อมแบบมีส่วนร่วมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในอำเภอด่านช้าง จังหวัดสุพรรณบุรี ได้ร้อยละ 77.80 โดยสามารถเขียนสมการพยากรณ์ได้ดังนี้

สมการพยากรณ์ในรูปแบบคะแนนดิบ

$$\hat{Y} = 1.02 + .36 (X_1) + .29 (X_2)$$

สมการพยากรณ์ในรูปแบบคะแนนมาตรฐาน

$$\hat{Z}_{tot} = .50 (Z_1) + .34 (Z_2)$$

ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะในการจัดทำบัญชีของวัดพระอารามหลวงในเขตพื้นที่จังหวัดนครปฐม

ปัญหาและอุปสรรคในการจัดทำบัญชีของวัดพระอารามหลวงในเขตพื้นที่จังหวัดนครปฐม ว่า การบริหารจัดการทรัพย์สินและครุภัณฑ์ของวัดยังไม่เป็นระบบ ขาดการรายงานข้อมูลบัญชีแก่คณะกรรมการวัด และขาดการพัฒนาและการฝึกอบรมในการจัดทำบัญชีวัด

ข้อเสนอแนะในการจัดทำบัญชีของวัดพระอารามหลวงในเขตพื้นที่จังหวัดนครปฐม ว่า ยึดหลักธรรมาภิบาลมาช่วยในการบริหารจัดการบัญชี สำนักงานพระพุทธศาสนาเข้ามาให้ความรู้ในการจัดทำบัญชีที่มีมาตรฐาน และจัดอบรมให้ความรู้แก่ผู้ปฏิบัติและผู้ตรวจสอบบัญชี

อภิปรายผล

งานวิจัยนี้พบว่า รูปแบบการจัดทำบัญชีของวัดพระอารามหลวงในเขตพื้นที่จังหวัดนครปฐม มีการอภิปรายผล ได้ดังนี้

1. การอภิปรายผลการวิจัยเกี่ยวกับการจัดทำบัญชีและรายงานทางบัญชีของวัดพระอารามหลวงในเขตพื้นที่จังหวัดนครปฐม

หลักเกณฑ์ในการจัดทำบัญชีของพระอารามหลวงคือปฏิบัติตามกฎระเบียบของวัด คิดเป็นร้อยละ 58.0 ผู้ที่จัดทำบัญชีและออกรายงานของพระอารามหลวงคือพระสงฆ์ คิดเป็นร้อยละ 77.5 ผู้ตรวจสอบความถูกต้องของบัญชีภายในพระอารามหลวงคือเจ้าอาวาส คิดเป็นร้อยละ 85.7 และไม่มีมีการตรวจสอบบัญชีของพระอารามหลวงจากหน่วยงานภายนอก คิดเป็นร้อยละ 93.9 สอดคล้องกับงานวิจัยของขวัญสุราง ขำแจ้ง (2553) ทำการศึกษาการจัดทำบัญชีของวัดในอำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ เพื่อศึกษาถึงลักษณะการจัดทำบัญชี การควบคุมภายใน การตรวจสอบและการจัดทำรายงาน รวมถึงปัญหาที่เกิดขึ้นในการทำบัญชีของวัด ซึ่งทำการสำรวจโดยใช้แบบสอบถามใน การเก็บรวบรวมข้อมูลจากวัดในอำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ จำนวน 33 วัด พบว่าเจ้าอาวาสเป็นผู้จัดทำบัญชีและตรวจสอบความถูกต้องและครบถ้วนของการบันทึกรายการทางการเงิน นอกจากนี้ วัดได้มีการจัดส่วนงานทางการเงินเป็นหน่วยงานย่อย ๆ เพื่อดูแลทรัพย์สิน และ จัดทำบัญชีโดยมีพระสงฆ์ได้รับมอบหมายหน้าที่เฉพาะ และการศึกษาพบว่ามีปัญหา คือ วัดไม่มีการใช้ใบเสร็จรับเงินและเอกสารการอนุมัตินาบัตรทุกครั้งเมื่อมีการรับบริจาค ทำให้ขาดเอกสารในการติดตามยอดเงินจากการรับบริจาค มีการจัดทำรายงานเป็นรายปีทำให้ไม่สามารถติดตาม การเปลี่ยนแปลงทางการเงินของวัดที่อาจเกิดขึ้นระหว่างปี

2. การอภิปรายผลการวิจัยเกี่ยวกับระบบการควบคุมภายในการจัดทำบัญชีของวัดพระอารามหลวงในเขตพื้นที่จังหวัดนครปฐม

ระบบการควบคุมภายในการจัดทำบัญชีของวัดในภาพรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.92 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า การได้มาซึ่งรายได้ มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.16 ในขณะที่การกำกับดูแลทรัพย์สิน มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.49 สอดคล้องกับงานวิจัยของกนก แสนประเสริฐ และคณะผู้วิจัย (2555) ทำการศึกษาการจัดการดูแลทรัพย์สินและ ศาสนสมบัติของวัด เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพเพื่อศึกษาสภาพและระบบการบริหารจัดการดูแล ทรัพย์สินและศาสนสมบัติของวัด ตลอดจนปัญหาอุปสรรคและแนวทางแก้ไข รวมทั้งแสวงหา แนวทางพัฒนาวิธีการบริหารจัดการดูแลทรัพย์สินและศาสนสมบัติของวัด ซึ่งสำรวจโดยใช้ แบบสัมภาษณ์แบบเจาะลึก กับผู้บริหารจัดการทรัพย์สินและศาสนสมบัติของวัด และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในทางราชการที่รับสนองงานคณะสงฆ์ คือกรมการศาสนาซึ่งทำหน้าที่เลขาธิการ มหาเถรสมาคม รวมทั้งสัมภาษณ์เจ้าคณะพระสังฆาธิการระดับเจ้าคณะปกครอง ไวยาวัจกร คณะกรรมการวัด และผู้เกี่ยวข้องในวงการพระพุทธศาสนา และอาศัยการสังเกตจากสภาพแวดล้อม ในสถานที่จริง ผลการศึกษาพบว่าวัดส่วนใหญ่ไม่ได้จัดทำบัญชีรายรับ - รายจ่าย รวมทั้งไม่ได้จัดทำทะเบียนคลังพัสดุ การตรวจสอบรายงานผลต่อคณะปกครองฝ่ายสงฆ์ จะมีทำเด่นชัดเฉพาะวัดอารามหลวง ซึ่งอยู่ในเขตเทศบาลและเมืองหลวง ส่วนวัดที่อยู่ในส่วนภูมิภาคหรือในเขตชนบท มีน้อยมากในการดำเนินการดังกล่าว ส่วนใหญ่เจ้าอาวาสมักจะบริหารจัดการแต่เพียงผู้เดียว ไม่ได้มีการกระจายอำนาจหรือแบ่งแยกหน้าที่ให้พระสงฆ์หรือกรรมการวัดอย่างชัดเจน รวมทั้งขาดความรู้ ความสามารถในการบริหารจัดการดูแลทรัพย์สินและศาสนสมบัติของวัด ส่วนกรรมการวัดที่เข้ามาช่วยเหลือกิจการดูแลทรัพย์สินของวัดและศาสนสมบัติส่วนใหญ่ขาดความรู้ความชำนาญในด้าน การจัดทำบัญชีรายรับ - รายจ่าย วัดที่อยู่ในเขตชนบทมักจะได้รับอิทธิพลจากกรรมการวัดในพื้นที่ วัดที่มีทรัพย์สินรายได้จำนวนมาก มักมีผู้มีอิทธิพลเข้าไปแสวงหาผลประโยชน์ การจัดสรร ผลประโยชน์ของวัดบางส่วนยังไม่

เหมาะสม และไม่ได้ปฏิบัติตามกฎระเบียบของคณะสงฆ์และ มหาเถรสมาคม การบริหารจัดการ ดูแลทรัพย์สิน และศาสนสมบัติของวัด เจ้าคณะปกครองไม่ได้ เข้มงวด และขาดการตรวจสอบอย่างต่อเนื่อง พุทธศาสนิกชน ไม่สามารถเข้าไปรู้เห็นหรือรับทราบ ผลการดำเนินการบริหารจัดการดูแลทรัพย์สินและศาสนสมบัติของวัด

3. การอภิปรายผลการวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนาระบบการจัดทำบัญชีของวัดพระอารามหลวงในเขตพื้นที่จังหวัดนครปฐม

การพัฒนาระบบการจัดทำบัญชีของวัดพระอารามหลวงในภาพรวม อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.07 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า การบริหารและการควบคุม มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.10 ในขณะที่การจัดเก็บเอกสาร มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.04 สอดคล้องกับงานวิจัยของมนต์ชัย ปันงาม (2557) ที่ได้ศึกษาเรื่อง การจัดการงบประมาณของวัดในจังหวัดอุดรธานี ซึ่งพบว่า การบริหารงบประมาณของวัด เจ้าอาวาสวัดในจังหวัดอุดรธานี มีความรู้เข้าใจในขั้นตอนการจัดทำงบประมาณของวัดที่มีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 3.46 อยู่ในระดับมาก และไวยาวจักรวัดในจังหวัดอุดรธานีมีความรู้ความเข้าใจในขั้นตอนการจัดทำงบประมาณของวัดที่มีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 3.42 อยู่ในระดับมาก เจ้าอาวาสที่มีอายุ พรรษา การศึกษา แตกต่างกัน มีระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารจัดการงบประมาณของวัดทั้ง 4 ขั้นตอนได้แก่ การจัดทำงบประมาณการ อนุมัติงบประมาณ การบริหารงบประมาณ การติดตามและประเมินผล แตกต่างกัน

สรุปองค์ความรู้

ขั้นตอนและวิธีการจัดทำบัญชีของวัดพระอารามหลวงในเขตพื้นที่จังหวัดนครปฐม

ดำเนินการตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 และฉบับแก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. 2535 กฎกระทรวง ฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2511) และสำนักพระพุทธศาสนาแห่งชาติ	ตรวจสอบให้เป็นไป โดยเรียบร้อยและ ถูกต้อง โดยเจ้า อาวาส และ หน่วยงานภายนอก
เจ้าอาวาสแต่งตั้งไวยาวจักรหรือผู้จัดประโยชน์ของวัดทำบัญชีรับ-จ่ายเงิน และออก รายงานบัญชีเมื่อสิ้นปีปฏิทิน	

ระบบการควบคุมภายในการจัดทำบัญชีของวัดพระอารามหลวงในเขตพื้นที่จังหวัดนครปฐม

รายได้ - ออกเอกสาร - ควบคุมเงินสำรอง - เปิดตัวบริจาค - นำเงินสดและเช็คไปฝากธนาคาร	การบริหารจัดการค่าใช้จ่าย - ตรวจสอบ - มีเอกสารและวันที่การจ่ายเงิน - ระบุผู้มีอำนาจ - ควบคุมเลขที่เอกสารในการ เบิก-จ่าย
กำกับดูแลทรัพย์สิน - จัดทำทะเบียน - มีหลักเกณฑ์และขั้นตอน - จัดพิมพ์เอกสารหลักฐาน - สอบทานข้อมูลทรัพย์สิน	

การพัฒนาระบบการจัดทำบัญชีของวัดพระอารามหลวงในเขตพื้นที่จังหวัดนครปฐม

การบริหารและการควบคุม - วางระบบและปรับปรุงระบบ - จัดหมวดหมู่และเสนอรายงาน - ตรวจสอบได้และมีการควบคุมภายใน	การบันทึกและจัดทำรายงาน - จัดทำบัญชีและมีขั้นตอนในการอนุมัติ - แสดงฐานะการเงินและออกรายงาน - จัดทำทะเบียนทรัพย์สินอย่างครบถ้วน
การจัดเก็บเอกสาร - เก็บรักษาเอกสารสำคัญและพร้อมในการตรวจสอบ - กำหนดแบบฟอร์มต่างๆ - มีระบบสารสนเทศ - กำหนดและพิมพ์เลขที่เอกสาร	

ภาพประกอบที่ 1 รูปแบบการจัดทำบัญชีของวัดพระอารามหลวงในเขตพื้นที่จังหวัดนครปฐม

จากภาพประกอบที่ 1 แสดงองค์ความรู้ใหม่เกี่ยวกับรูปแบบการจัดทำบัญชีของวัดพระอารามหลวงในเขตพื้นที่จังหวัดนครปฐม สามารถอธิบายได้ ดังนี้

ขั้นตอนและวิธีการจัดทำบัญชีของวัดพระอารามหลวงในเขตพื้นที่จังหวัดนครปฐมมีการดำเนินการตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 และฉบับแก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. 2535 กฎกระทรวง ฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2511) และสำนักพระพุทธศาสนาแห่งชาติในการวางหลักเกณฑ์แนวทางปฏิบัติและกำหนดแบบพิมพ์ต่างๆ โดยมีเจ้าอาวาสเป็นผู้แต่งตั้งไวยาวัจกรหรือผู้จัดประโยชน์ของวัดทำบัญชีรับ-จ่ายเงิน และผู้ที่จัดทำบัญชีต้องออกรายงานบัญชีเมื่อสิ้นปีปฏิทิน มีการตรวจสอบจากเจ้าอาวาส และหน่วยงานภายนอก เช่น เจ้าหน้าที่บัญชีจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้เป็นไปโดยเรียบร้อยและถูกต้อง ในระบบการควบคุมภายในการจัดทำบัญชีของวัดพระอารามหลวงในเขตพื้นที่จังหวัดนครปฐม ทางด้านรายได้มีการออกเอกสารการรับเงินและมีการจัดเก็บอย่างเป็นระเบียบ มีระบบการจัดเก็บและควบคุมเงินสำรอง การเปิดตู้บริจาคเปิดตามกำหนดและปฏิบัติตามวัตถุประสงค์การรับบริจาค และนำเงินสดหรือเช็คที่ได้รับไปฝากธนาคารอย่างสม่ำเสมอ ในการบริหารจัดการค่าใช้จ่าย มีการตรวจสอบความถูกต้องในการเบิก-จ่ายเงิน มีเอกสารในการจ่ายเงินและกำหนดวันที่ในการเบิกจ่ายที่แน่นอนอย่างเป็นระเบียบ มีการระบุผู้มีอำนาจในการเบิก-จ่ายชัดเจน มีการควบคุมเลขที่เอกสารการจ่ายเงินอย่างถูกต้องและการจัดเก็บอย่างเป็นระเบียบ ทางด้านกำกับดูแลทรัพย์สิน มีการจัดทำทะเบียนทรัพย์สิน และแยกประเภททรัพย์สินออกเป็นหมวดหมู่ มีหลักเกณฑ์และขั้นตอนอย่างถูกต้องตามระเบียบจัดพิมพ์เอกสารหลักฐานทรัพย์สินไว้เป็นปัจจุบัน และสอบทานข้อมูลทรัพย์สินเป็นประจำ

การพัฒนาระบบการจัดทำบัญชีของวัดพระอารามหลวงในเขตพื้นที่จังหวัดนครปฐม การบริหารและการควบคุม โดยการวางระบบและปรับปรุงระบบบัญชีอย่างเหมาะสมถูกต้องตามกฎหมายและระเบียบ แบ่งแยกรายละเอียดออกเป็นหมวดหมู่และเสนอรายงานตามระยะเวลาที่เหมาะสม มีการตรวจสอบได้และมีการควบคุมภายในป้องกันการทุจริต ด้านการบันทึกและจัดทำรายงาน การจัดทำบัญชีมีขั้นตอนในการอนุมัติการเบิก-จ่ายอย่างถูกต้อง มีการแสดงฐานะการเงินและออกรายงานอย่างถูกต้องและเป็นปัจจุบัน มีการจัดทำทะเบียนทรัพย์สินอย่างครบถ้วน ด้านการจัดเก็บเอกสาร มีการเก็บรักษาเอกสารสำคัญของวัดและพร้อมในการ

ตรวจสอบอยู่เสมอ กำหนดแบบฟอร์มต่างๆ ในการออกรายงานบัญชี และมีระบบสารสนเทศในการจัดทำและจัดเก็บข้อมูล

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติจะต้องมีการให้ความรู้ในการจัดทำบัญชีและรายงานทางบัญชี เพื่อให้เป็นไปตามกฎ ระเบียบ และข้อบังคับ และเกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลสูงสุด
2. วัดพระอารามหลวงควรมีขั้นตอนการทำงานตั้งแต่การได้มาซึ่งรายได้ และการควบคุมดูแลทรัพย์สิน ที่ชัดเจน โปร่งใส ตรวจสอบได้ เพื่อใช้เป็นแนวทางในการปฏิบัติงานที่ดี
3. ระบบการจัดทำบัญชีวัดพระอารามหลวงควรมีการควบคุม มีการบันทึกและออกรายงานทุกๆ เดือน เพื่อทราบความเคลื่อนไหวและการเปลี่ยนแปลงที่จะเกิดขึ้น เพราะถ้าพบสิ่งผิดปกติ สามารถแก้ไขได้ทันเวลาที่ และทำให้ทราบว่าในเดือนถัดไป จะสามารถวางแผนการใช้จ่ายเงินได้อย่างไร รวมถึงการจัดเก็บเอกสารอย่างเป็นระเบียบเพื่อให้่ายต่อการตรวจสอบ

2. ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ

1. ควรจัดให้มีการฝึกอบรมในการจัดทำบัญชีแก่พระภิกษุสงฆ์หรือคณะกรรมการวัด เพื่อให้มีความรู้เบื้องต้นในการจัดทำบัญชีและรับรู้หลักการบัญชีที่รับรองทั่วไป
2. ผู้จัดทำบัญชีและผู้รับรองรายการรับ-รายการจ่าย ควรเป็นคนละคนกัน เพื่อความโปร่งใสในการตรวจสอบและช่วยลดปัญหาการทุจริต
3. การให้เลขาหรือของทรัพย์สินในแต่ละวัดพระอารามหลวง ควรจัดให้เป็นหมวดหมู่เพื่อ่ายต่อการตรวจสอบและควบคุม เพราะถ้าเกิดการสูญหายเกิดขึ้น จะทำให้สามารถรับรู้ได้ในระยะเวลาอันสั้น

3. ข้อเสนอแนะแนวทางการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาเปรียบเทียบการบริหารงบประมาณของวัดในแต่ละพื้นที่เพื่อให้ทราบถึงความแตกต่างและผลกระทบที่เกิดขึ้น
2. ควรศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการติดตามและประเมินผลที่สามารถนำมาบูรณาการในการจัดทำบัญชีของวัดโดยวิธีการสัมภาษณ์เชิงลึกและการประชุมระดมความคิดเห็น
3. ควรศึกษาวิจัยเกี่ยวกับหลักพุทธธรรมที่สามารถนำไปใช้ในการจัดทำบัญชีของวัด และนำผลการวิจัยดังกล่าวฝึกอบรมกับผู้ที่เกี่ยวข้องกับการจัดทำบัญชีให้ใช้จนเกิดเป็นรูปแบบที่ชัดเจน

References

- MGR Online. (2560). เปิดตัวอย่าง “รูปแบบบัญชีวัด” แบบใหม่ฉบับ ก.พ.ร.หลัง มส.ไฟเขียว 6 บัญชี “เงินรายวัน-เงินฝาก-รายรับ-รายจ่าย-งบประจำปี-รายงานประจำปี”. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา : <https://mgronline.com/politics/detail/9600000103668>.
- เดลินิวส์. (2562). พศ.ขอ ก.พ.ร.ขยายเวลาวัดผลบัญชีวัดปี 64-65. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา : <https://www.dailynews.co.th/education/678541>.
- กฎกระทรวง ฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2511) ออกตามความในพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505. (2553). กฎหมายสงฆ์ในพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ปรับปรุง พ.ศ. 2547. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์สุทรไพศาล.

- กนก แสนประเสริฐ และคณะผู้วิจัย. (2555). การจัดการดูแลทรัพย์สินและศาสนสมบัติของวัด. รายงานวิจัย
สัมมนาเชิงปฏิบัติการเกี่ยวกับการจัดการสำหรับนักบริหาร หลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต.
คณะรัฐประศาสนศาสตร์. กรุงเทพมหานคร: สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- ขวัญสุรางค์ ขำแจ้ง. (2553). การจัดทำบัญชีของวัดในอำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่. วิทยานิพนธ์ปริญญา
มหาบัณฑิต. สาขาการบัญชี. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- มนต์ชัย ปันงาม. (2557). การจัดการงบประมาณของวัดในจังหวัดอุดรธานี. วิทยานิพนธ์. สาขาวิชานโยบาย
สาธารณะ. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่.
- สภาวิชาชีพบัญชี. (2555). แม่บทการบัญชีและการนำเสนองบการเงิน. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา :
http://www.fap.or.th/st_accounting.php.
- สุโขทัยธรรมาธิราช. (2553). การบัญชีขั้นต้นและหลักเบื้องต้นเกี่ยวกับระบบสารสนเทศ. นนทบุรี: โรงพิมพ์
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- Lazarus, R.S. and S.Folkman. (1984). *Stress Appraisal and Coping*. New York: Spring Publishing
Company.

แนวทางการพัฒนาพื้นที่การขนส่งทางอากาศสู่ความสำเร็จของอุตสาหกรรม

การขนส่งทางอากาศระหว่างประเทศ

THE APPROACHES FOR THE DEVELOPMENT OF AIR CARGO AREAS FOR THE SUCCESS
OF THE INTERNATIONAL AIR CARGO INDUSTRY

ณิธิกร บัวชม

Nitikorn Buakhom

มหาวิทยาลัยเวสเทิร์น

Western University

Received 21 July 2022; Revised 11 October 2022; Accepted 11 October 2022.

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้วัตถุประสงค์เพื่อ 1) เพื่อศึกษาลักษณะการพัฒนาพื้นที่การขนส่งสินค้าทางอากาศสู่ความสำเร็จของอุตสาหกรรมขนส่งสินค้าทางอากาศระหว่างประเทศ และ2) เพื่อสร้างแนวทางการพัฒนาพื้นที่การขนส่งสินค้าทางอากาศสู่ความสำเร็จของอุตสาหกรรมขนส่งสินค้าทางอากาศระหว่างประเทศ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ เครื่องมือที่ใช้คือแบบสัมภาษณ์โดยผู้ให้ข้อมูลสำคัญ 3 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มผู้ให้บริการ กลุ่มผู้บริหารและส่วนราชการที่มีประสบการณ์เกี่ยวกับด้านการขนส่งสินค้าทางอากาศระหว่างประเทศ รวม 23 คน แล้วนำมาพรรณนาหาข้อสรุปอย่างเป็นระบบมีเหตุผลอ้างอิง

ผลการศึกษาพบว่า ด้านลักษณะการพัฒนาพื้นที่การขนส่งสินค้าทางอากาศ มีวิสัยทัศน์นโยบายและเป้าหมายเพื่อสร้างศูนย์กลางการขนส่งสินค้าทางอากาศ และศูนย์กลางด้านโลจิสติกส์ มีระเบียบ และกฎหมายสอดคล้องกับยุคสมัยปัจจุบัน รองรับการพัฒนาเป็นศูนย์กลางด้านโลจิสติกส์ ด้านการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานของการขนส่งสินค้า ในส่วนการบริหารจัดการ คือ ผู้บริหารมีอาชีพมีทักษะ และความสามารถในการบริหารจัดการพื้นที่อย่างมีประสิทธิภาพ มีความพร้อมด้านบริหารงานบุคลากร มีการจัดการด้านการตลาดและประชาสัมพันธ์ภาพลักษณ์ที่ดีของพื้นที่ขนส่งสินค้าทางอากาศ ด้านปัจจัยภายนอกของการบริหารจัดการ คือ ปัจจัยเศรษฐกิจที่เกิดจากโควิด-19 ด้านการเมือง/กฎหมาย และการเปลี่ยนแปลงนวัตกรรมและเทคโนโลยีลำดับที่สอง ความสำเร็จของอุตสาหกรรมขนส่งสินค้าทางอากาศระหว่างประเทศ ปัจจัย ได้แก่ เป้าหมาย/นโยบาย ปัญหาและอุปสรรค ระเบียบ/กฎหมาย และคุณภาพการบริการส่งผลโดยตรงต่อการบริหารจัดการภายในของพื้นที่การขนส่งสินค้าทางอากาศ ได้แก่ ความสามารถในการบริการ ความสามารถในการเงินนวัตกรรม ความไว้วางใจ ในด้านปัจจัยเกื้อหนุนคือปัจจัยภายนอกได้แก่ ปัจจัยด้านเศรษฐกิจ ปัจจัยการเมือง/กฎหมาย ปัจจัยด้านนวัตกรรมและเทคโนโลยี ในด้านกระบวนการคือการบริหารจัดการ ได้แก่ ผู้บริหารมีอาชีพ การบริหารการตลาดและการบริหารงานบุคคล ส่งผลต่อความสำเร็จ ได้แก่ การเป็นศูนย์กลางการขนส่งสินค้าและศูนย์กลางโลจิสติกส์ความเชื่อมั่นในคุณภาพ และสถานภาพทางการตลาด

คำสำคัญ: แนวทางการพัฒนา, การขนส่งสินค้าทางอากาศ, อุตสาหกรรมขนส่งสินค้า

Abstract

The objectives of this research were, 1) to study the characteristics of the air cargo areas development for the success of the international air freight industry, and 2) to create guidelines of the air cargo areas development for the success of the international air freight industry. The in-depth interviews were conducted with 3 groups of key informants, which were a group of 10 customers, a group of 6 service providers, and a group of 7 area administrators who involved in international air freight forwarding at Suvarnabhumi Airport, with total of 23 key informants. An interview form was used as the tool for data collection.

The results showed that, firstly, for the characteristics of air cargo areas development; Had visions, policies and goals to build an air cargo hub and logistics center; Regulations and laws were in line with present time and support the development as a logistics center. For the infrastructure development of freight transportation; In terms of management, professional managers had skills and capabilities to manage air cargo area efficiently; had the readiness of physical resources and personnel, established business cooperation or alliances and promoted the good image of the air cargo areas. For the external factors of management; there was war in foreign countries, COVID-19 affected the economy and there were changes in innovation and technology. For the service quality; had the ability to provide a full range of services linking government and private information, had the innovative capability by bringing in a large database to provide electronic services, had international standard security system, and secondly, created guidelines for the air cargo areas development, developed customs regulations, laws and various permits; increased personnel and expanded temperature-controlled buildings; and developed infrastructure to connect to being a transportation hub and logistics center.

Keyword : Development model, Air Cargo Area, International Air Freight Industry

บทนำ

การขนส่งทางอากาศมีความสำคัญมากในปัจจุบัน โดยเฉพาะการขนส่งระหว่างประเทศเพราะทำการขนส่งได้รวดเร็วกว่าการขนส่งประเภทอื่นสะดวกและปลอดภัยเหมาะกับการขนส่งสินค้าประเภทที่สูญเสียง่าย หรือสินค้าต้องการความรวดเร็วในการใช้งานซึ่งการขนส่งประเภทนี้ทำให้ธุรกิจสามารถขยายตัวได้รวดเร็วทั้งในและต่างประเทศแต่ค่าใช้จ่ายแพงกว่าการขนส่งประเภทอื่น ”การขนส่งสินค้าโดยทางอากาศ (Air Transportation) เป็นการขนส่งที่กำลังได้รับความนิยมจากนานาประเทศโดยมีการพัฒนาสนามบินพาณิชย์เพื่อให้สอดคล้องกับเทคโนโลยีและความต้องการของผู้ใช้บริการบริษัทผู้ผลิตเครื่องบินจึงได้มีการสร้างเครื่องบินที่มีขนาดใหญ่ซึ่งสามารถบรรทุกขนส่งสินค้าได้จำนวนมาก มีสมรรถนะในการบินเพื่อขนส่งสินค้าสูงมากมีความทันสมัย นอกจากนี้ยังได้มีการขยายและปรับปรุงพื้นที่เก็บสินค้าหรือคลังสินค้าเพื่อให้เกิดความสะดวกในการขนส่งและป้องกันความผิดพลาดในการขนส่งจากเมืองต้นทางไปถึงเมืองผู้รับปลายทางอีกด้วย (Chitpong Ayasanond, 2018) ในระดับโลกแนวโน้มขนส่งสินค้าทางอากาศในเดือนมิถุนายน พ.ศ. 2564 มี

ผลการดำเนินงานก่อนเกิดการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา-19 (COVID-19) เป็นปัจจัยที่ส่งผลในด้านบวกที่ผลักดันให้การขนส่งสินค้าทางอากาศเติบโตขึ้นร้อยละ 9.9 ของปริมาณการขนส่งสินค้าทางอากาศ เมื่อทำการเปรียบเทียบกับมิถุนายน พ.ศ. 2563 ความต้องการทั่วโลกในด้านการขนส่งสินค้าทางอากาศเพิ่มขึ้นทำให้ประสิทธิภาพการขนส่งสินค้าทางอากาศในครึ่งปีแรกที่แข็งแกร่งที่สุดนับตั้งแต่ปีพ.ศ. 2560 การเปลี่ยนแปลงประสิทธิภาพในระดับภูมิภาคมีความสำคัญอย่างมากต่ออุตสาหกรรมขนส่งสินค้าทางอากาศ ผู้ให้บริการในอเมริกาเหนือมีส่วนสนับสนุนร้อยละ 5.9 เป็นอัตราการเติบโตร้อยละ 9.9 จากสภาพเศรษฐกิจที่เป็นพื้นฐานและการเปลี่ยนแปลงของห่วงโซ่อุปทานที่ยังคงสนับสนุนอย่างมากสำหรับการขนส่งสินค้าทางอากาศ อัตราส่วนสินค้าคงคลังต่อการขายของสหรัฐอยู่ที่ระดับต่ำสุดเป็นประวัติการณ์ ซึ่งแสดงให้เห็นว่าธุรกิจจะต้องรีบเติมสินค้าในสต็อกอย่างรวดเร็ว และโดยทั่วไปแล้วจะใช้การขนส่งสินค้าทางอากาศเพื่อทำเช่นนั้นดัชนีผู้จัดการฝ่ายจัดซื้อ (PMI) ซึ่งเป็นตัวชี้วัดชั้นนำของความต้องการขนส่งสินค้าทางอากาศ แสดงให้เห็นว่าความเชื่อมั่นทางธุรกิจผลผลิตภาคการผลิตและคำสั่งซื้อส่งออกใหม่กำลังเติบโตอย่างรวดเร็วในประเทศเศรษฐกิจส่วนใหญ่ความกังวลเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงของผู้บริโภคที่สำคัญจากสินค้าไปสู่บริการยังไม่เกิดขึ้นจริงความสามารถในการแข่งขันด้านต้นทุนและความน่าเชื่อถือของสินค้าทางอากาศเมื่อเทียบกับการขนส่งตู้คอนเทนเนอร์ได้รับการปรับปรุง ราคาเฉลี่ยของสินค้าทางอากาศเมื่อเทียบกับค่าขนส่งลดลงอย่างมาก ทิศทางการเติบโตของการขนส่งสินค้าทางอากาศกำลังดำเนินธุรกิจอย่างรวดเร็ว เนื่องจากเศรษฐกิจโลกฟื้นตัวจากวิกฤตโควิด-19 อย่างต่อเนื่องการขนส่งสินค้าทางอากาศเป็นช่องทางรายได้หลักสำหรับสายการบินหลายแห่งเนื่องจากต้องต่อสู้กับการปิดพรมแดนที่ยังคงทำลายล้างธุรกิจผู้โดยสารระหว่างประเทศที่สำคัญผลงานครึ่งปีแรกที่แข็งแกร่งดูเหมือนว่าจะดำเนินต่อไป (International Air Transport Association, 2021) การแนวโน้มดังกล่าวแสดงให้เห็นถึงความต้องการด้านการขนส่งสินค้าทางอากาศระหว่างประเทศ และยังแสดงให้เห็นถึงความสำคัญของการขนส่งสินค้าระหว่างประเทศ ในทวีปเอเชีย สายการบินในเอเชียแปซิฟิกมีความต้องการขนส่งสินค้าทางอากาศระหว่างประเทศเพิ่มขึ้นร้อยละ 3.8 ในเดือนมิถุนายน 2564 เมื่อเทียบกับเดือนเดียวกันในปี 2562 ความจุระหว่างประเทศยังคงมีข้อจำกัดในภูมิภาค ลดลงร้อยละ 19.8 เมื่อเทียบกับมิถุนายน 2562 (Ministry of Industry, 2017)

สำหรับในภาคการขนส่งสินค้าทางอากาศและการจัดการห่วงโซ่อุปทานสินค้าที่ใช้การขนส่งสินค้าทางอากาศ มีความสำคัญเป็นอย่างยิ่งในการส่งเสริมขีดความสามารถให้ประเทศไทยเป็นศูนย์กลางการผลิตสินค้าอุตสาหกรรมเกษตรและบริการที่มีพื้นฐานทางเทคโนโลยีมีมูลค่าสูงสินค้าส่วนประกอบอิเล็กทรอนิกส์สินค้าคอมพิวเตอร์ สินค้าแฟชั่นสินค้าเคมีภัณฑ์ สินค้ายาและเวชภัณฑ์ สินค้าชิ้นส่วนยานยนต์ สินค้าเกษตรของสดเน่าเสียง่าย ผักสดผลไม้ สินค้ากล้วยไม้ตัดดอก สินค้าผลิตภัณฑ์อาหารแปรรูป สินค้าบริการโลจิสติกส์ (Logistics) เป็นศูนย์จัดเก็บสินค้าดำเนินการเพิ่มมูลค่ารวมหีบห่อและบรรจุภัณฑ์พร้อมขนส่งกระจายสินค้าทางอากาศทางรถส่งมอบสินค้าถึงศูนย์จัดจำหน่ายปลายทางหรือถึงมือผู้บริโภคความจำเป็นที่ประเทศจะต้องถอดรหัสให้อุตสาหกรรมโลจิสติกส์ของสนามบินสุวรรณภูมิเป็นศูนย์กลางการขนส่งสินค้าทางอากาศของกลุ่มประเทศอินโดจีน ได้แก่ กัมพูชา ลาว เมียนมาร์ เวียดนาม และไทย หรือซีแอลเอ็มวีที (CLMVT) และกลุ่มประเทศเอเชียตะวันออก (East asia) จะส่งผลดีในการพัฒนาคนไทยและประเทศไทยให้เป็นชาติการค้า (Trading nation) ในช่วง 10 ปีที่ผ่านมาความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีส่งผลกระทบทำให้กลยุทธ์ทางการตลาดระบบการค้าและวิธีการขายเปลี่ยนแปลงไป อินเทอร์เน็ตทำให้ข้อมูลสินค้าถึงสายตาผู้บริโภคและทำให้ผู้บริโภคเข้าถึงข้อมูลสินค้าและราคาอย่างมีทางเลือกมากขึ้นในการตัดสินใจในการเลือกซื้อหาสินค้าทั้งคุณภาพและ

ราคาที่ต้นทุนพอใจและยังสามารถเลือกสั่งการการใช้บริการขนส่งสินค้าที่ตนเองซื้อด้วยรูปแบบ (Mode) การขนส่งที่ต้นทุนพอใจส่งมอบสินค้าถึงมือด้วยความรวดเร็วและด้วยราคาค่าขนส่งที่เหมาะสม (Department of Business Development, 2019) ประเด็นสำคัญอีกประการคือปัจจุบันหลายประเทศทั่วโลกต่างหันมาให้ความสำคัญกับการวางตำแหน่งเชิงกลยุทธ์เพื่อให้เกิดกิจกรรมการให้บริการโลจิสติกส์ แบบครบวงจร (One-Stop Services) มากขึ้นโดยครอบคลุมกิจกรรมที่เกี่ยวข้องและเกี่ยวเนื่องกับอุตสาหกรรมโลจิสติกส์ ห่วงโซ่ระบบขนส่งและการขนส่งต่อเนื่องหลายรูปแบบและกิจกรรมด้านโลจิสติกส์ เช่น ศูนย์กระจายสินค้า ศูนย์บำรุงรักษาและจัดเก็บตู้สินค้า เป็นต้น ทั้งนี้การเติบโตและความต้องการด้านการขนส่งสินค้าในระดับโลกและทวีปเอเชียรวมถึงประเทศไทย จึงเป็นเหตุผลสำคัญในการพัฒนาพื้นที่เขตปลอดอากรท่าอากาศยานสุวรรณภูมิ (Cargo Customs Free Zone) มีโครงสร้างพื้นฐานระบบการบริการภาครัฐที่สะดวกรวดเร็วมีคลังสินค้าทันสมัยที่เพียงพอและมีระบบควบคุมการบริหารจัดการการจัดเก็บการให้บริการจัดกระจายสินค้าในระบบโลจิสติกส์ ก็จะสามารถขยายตัวรองรับการขยายตัวทางเศรษฐกิจที่มีความต้องการการจัดการสินค้าวัตถุดิบในระบบห่วงโซ่อุปทานเขตปลอดอากรท่าอากาศยานสุวรรณภูมิอยู่ภายใต้การบริหารจัดการโดยท่าอากาศยานแห่งประเทศไทยในฐานะเจ้าของสถานที่ได้ให้ความสำคัญ ส่งเสริมให้ประเทศไทย สนามบินสุวรรณภูมิเป็นศูนย์กลางการขนส่งสินค้าทางอากาศระดับให้สุวรรณภูมิเป็นอุตสาหกรรมโลจิสติกส์ (Airport logistics park) ศูนย์กลางการขนส่งสินค้าทางอากาศกลุ่มประเทศซีแอลเอ็มวีทีและกลุ่มเอเชียตะวันออกเฉียงจะเป็นการส่งเสริมและสนับสนุนด้านการลงทุนมายังเขตเศรษฐกิจพิเศษที่รัฐบาลได้ประกาศพื้นที่ 5 จังหวัด 6 พื้นที่เพื่อส่งเสริมให้เกิดการลงทุนสินค้าผลิตเพื่อการส่งออก ผู้ประกอบการตัวแทนขนส่งสินค้าทางอากาศสายการบินผู้ผลิตผู้ส่งออกขนาดเล็กและขนาดกลางจะได้มีโอกาสในการพัฒนาความสามารถด้านการเป็นศูนย์จำหน่ายขยายและกระจายสินค้าทางอากาศทั้งในประเทศและออกต่างประเทศส่งเสริมเศรษฐกิจประเทศและจรรโลงขยายการจ้างงานส่งเสริมให้สุวรรณภูมิอุตสาหกรรมโลจิสติกส์เป็นศูนย์กลางการให้บริการขนส่งสินค้าทางอากาศในภูมิภาค CLMVT และกลุ่มประเทศเอเชียตะวันออก (Department of Business Development, 2019)

จากที่กล่าวมาข้างต้นนั้น การเติบโตของธุรกิจการพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ การให้บริการโลจิสติกส์แบบครบวงจรแบบ OSS การพัฒนาศักยภาพและขีดความสามารถของสนามบินอยู่ตะเภาก็ทั้งศักยภาพความต้องการของตลาดในอุตสาหกรรมยาการพัฒนาเขตปลอดอากรท่าอากาศยานสุวรรณภูมิ (Cargo customs free zone) ซึ่งเป็นโอกาสของการเติบโตของอุตสาหกรรมขนส่งสินค้าของท่าอากาศยานของประเทศไทยจะนำมาซึ่งรายได้มหาศาลแต่ทั้งนี้ประเทศไทยยังประสบปัญหาอีกหลายประการ อีกทั้งเพื่อการพัฒนาแบบโลจิสติกส์ หรือการขนส่งสินค้าทางอากาศของประเทศไทย โดยสอดคล้องกับยุทธศาสตร์ชาติ (พ.ศ. 2561-2580) กำหนดความสำคัญของการพัฒนาระบบโลจิสติกส์ ไว้ในยุทธศาสตร์ที่ 2 การสร้างความสามารถในการแข่งขัน เรื่องอุตสาหกรรมและบริการในอนาคต ประเด็นอุตสาหกรรมและบริการขนส่งและโลจิสติกส์ ที่มุ่งเป้าหมายการใช้ตำแหน่งที่ตั้งทางภูมิศาสตร์ของประเทศไทยในการส่งเสริมการขนส่งและโลจิสติกส์ การลดต้นทุนทางด้านโลจิสติกส์ และเพิ่มมูลค่าจากการเป็นศูนย์กลางทางภูมิศาสตร์ ตลอดจนการส่งเสริมการสร้างศูนย์กลางด้านโลจิสติกส์ ระดับภูมิภาคและเชื่อมต่อกับเครือข่ายโลจิสติกส์ของโลก อีกทั้งผู้วิจัยในฐานะผู้ให้บริการพื้นที่การขนส่งสินค้าทางอากาศระหว่างประเทศจึงมีความสนใจศึกษาเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาพื้นที่การขนส่งสินค้าทางอากาศสู่ความสำเร็จของอุตสาหกรรมขนส่งสินค้าทางอากาศระหว่างประเทศโครงการพื้นที่รองรับการขนส่งสินค้าทางอากาศและโลจิสติกส์ท่าอากาศยานสุวรรณภูมิเพื่อนำมาใช้ในการพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการพื้นที่รองรับการขนส่งสินค้าทางอากาศที่ประสบความสำเร็จระบบการขนส่งสินค้าทางอากาศ เพื่อทำให้ทราบถึงแนวทางสำหรับประเทศไทยในการพัฒนารูปแบบระบบโลจิสติกส์ขนส่งสินค้าทางอากาศและการขนส่งหลายรูปแบบ ที่เกี่ยวเนื่องเพื่อเป้าหมายในการสร้างความร่วมมือและ

ความสามารถในการแข่งขันของประเทศต่อไปในอนาคต

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาลักษณะการพัฒนาพื้นที่การขนส่งสินค้าทางอากาศสู่ความสำเร็จของอุตสาหกรรมการขนส่งสินค้าทางอากาศระหว่างประเทศ
2. เพื่อสร้างแนวการพัฒนาพื้นที่การขนส่งสินค้าทางอากาศสู่ความสำเร็จของอุตสาหกรรมการขนส่งสินค้าทางอากาศระหว่างประเทศ

วิธีดำเนินการวิจัย

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาด้านเนื้อหาเอกสารแนวคิดและทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อนำไปสู่แนวทางการพัฒนาในประเด็นแนวการพัฒนาพื้นที่การขนส่งสินค้าทางอากาศสู่ความสำเร็จของอุตสาหกรรมการขนส่งสินค้าทางอากาศระหว่างประเทศ

ขั้นตอนที่ 2 ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informant) ผู้วิจัยใช้หลักเกณฑ์คัดเลือกบุคคลเพื่อสัมภาษณ์แบบเชิงลึกโดยแบ่งออกเป็น 3 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มผู้รับบริการด้านการขนส่งสินค้าทางอากาศระหว่างประเทศภายในท่าอากาศยานสุวรรณภูมิจำนวน 10 ท่าน กลุ่มผู้บริหารพื้นที่และผู้ให้บริการด้านการขนส่งสินค้าทางอากาศระหว่างประเทศ ภายในท่าอากาศยานสุวรรณภูมิจำนวน 6 ท่าน กลุ่มภาคส่วนราชการที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการขนส่งสินค้าทางอากาศระหว่างประเทศ ภายในท่าอากาศยานสุวรรณภูมิ จำนวน 7 ท่าน รวมจำนวนทั้งหมด 23 ท่าน

ขั้นตอนที่ 3 เครื่องมือและวิธีการที่ใช้ในการศึกษาผู้วิจัยได้จัดทำแบบสัมภาษณ์จำนวน 3 ชุดด้วยกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญในการให้สัมภาษณ์ครั้งนี้มีบริบทที่แตกต่างกัน ผู้วิจัยจึงมีการประยุกต์คำถามการวิจัยให้สอดคล้องกับบริบทของกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญซึ่งประเด็นคำถามเป็นไปตามกรอบของวัตถุประสงค์การวิจัย ดังนี้

แบบสัมภาษณ์ชุดที่ 1 เพื่อสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ให้ข้อมูลสำคัญ กลุ่มที่ 1 ผู้รับบริการด้านการขนส่งสินค้าทางอากาศระหว่างประเทศ ภายในท่าอากาศยานสุวรรณภูมิ จำนวน 10 คน เพื่อเก็บข้อมูลเกี่ยวกับลักษณะการพัฒนาพื้นที่การขนส่งสินค้าทางอากาศสู่ความสำเร็จของอุตสาหกรรมการขนส่งสินค้าทางอากาศระหว่างประเทศ และแนวทางการพัฒนาพื้นที่การขนส่งสินค้าทางอากาศสู่ความสำเร็จของอุตสาหกรรมการขนส่งสินค้าทางอากาศระหว่างประเทศ

แบบสัมภาษณ์ชุดที่ 2 เพื่อสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ให้ข้อมูลสำคัญกลุ่มผู้บริหารพื้นที่และผู้ให้บริการที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการขนส่งสินค้าทางอากาศระหว่างประเทศ ภายในท่าอากาศยานสุวรรณภูมิ จำนวน 6 คน เพื่อเก็บข้อมูลเกี่ยวกับลักษณะการพัฒนาพื้นที่การขนส่งสินค้าทางอากาศสู่ความสำเร็จของอุตสาหกรรมการขนส่งสินค้าทางอากาศระหว่างประเทศ ประกอบวิสัยทัศน์นโยบายและเป้าหมายในงาน ด้านระเบียบ/กฎหมายด้านบริบทพื้นที่ ข้อมูลเกี่ยวกับโอกาสและอุปสรรคความสำเร็จของแนวทางการพัฒนาพื้นที่การขนส่งสินค้าทางอากาศสู่ความสำเร็จของอุตสาหกรรมการขนส่งสินค้าทางอากาศระหว่างประเทศ ประกอบด้วย การบริหารจัดการภายนอก ปัจจัยการบริหารจัดการภายใน คุณภาพการบริการ ความสำเร็จในการบริหารจัดการ และข้อมูลเกี่ยวกับข้อเสนอแนะเพิ่มแนวทางแนวทางการพัฒนาพื้นที่การขนส่งสินค้าทางอากาศสู่ความสำเร็จของอุตสาหกรรมการขนส่งสินค้าทางอากาศระหว่างประเทศ

แบบสัมภาษณ์ชุดที่ 3 เพื่อสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ให้ข้อมูลสำคัญกลุ่มภาคส่วนราชการ เกี่ยวข้องกับการขนส่งสินค้าทางอากาศระหว่างประเทศ ภายในท่าอากาศยานสุวรรณภูมิจำนวน 7 คน เพื่อเก็บข้อมูลเกี่ยวกับลักษณะการพัฒนาพื้นที่การขนส่งสินค้าทางอากาศสู่ความสำเร็จของอุตสาหกรรมการขนส่งสินค้าทางอากาศ

ระหว่างประเทศประกอบข้อมูลบริบทด้านปัญหาอุปสรรคในการดำเนินธุรกิจและระเบียบ/กฎหมายการบริหารจัดการภายนอกปัจจัยการบริหารจัดการภายใน คุณภาพการบริการ และข้อมูลเกี่ยวกับข้อเสนอแนะเพิ่มเติมแนวทางการพัฒนาพื้นที่การขนส่งสินค้าทางอากาศสู่ความสำเร็จของอุตสาหกรรมขนส่งสินค้าทางอากาศระหว่างประเทศ

ขั้นตอนที่ 4 การหาคุณภาพเครื่องมือ

ผู้วิจัยนำแบบสัมภาษณ์เชิงลึกที่ได้จากการทบทวนวรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเสนอให้อาจารย์ที่ปรึกษาพิจารณาและตรวจสอบความเที่ยงตรงตามเนื้อหาความเหมาะสมกับภาษาที่ใช้ และให้ผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบและให้ข้อเสนอแนะอีกครั้งเพื่อนำไปปรับปรุงแก้ไขก่อนนำไปสอบถามในการเก็บข้อมูลจริง

ขั้นตอนที่ 5 การรวบรวมข้อมูล

1. ผู้วิจัยส่งหนังสือเพื่อแนะนำตัวและขออนุญาตเก็บรวบรวมข้อมูลถึงผู้ให้ข้อมูลสำคัญเชิงคุณภาพเพื่อขอความร่วมมือในการวิจัยโดยแนบแบบสัมภาษณ์และกำหนดการนัดหมายที่จะไปสัมภาษณ์ผู้วิจัยส่งแบบสัมภาษณ์ให้กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญล่วงหน้า 10 วันก่อนวันที่นัดสัมภาษณ์ด้วยตนเองผู้วิจัยแสดงตนและแจ้งความประสงค์คำชี้แจงให้แก่ผู้ตอบสัมภาษณ์ทราบ

2. ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้างซึ่งเป็นการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญจำนวน 3 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มผู้ให้บริการด้านการขนส่งสินค้าทางอากาศระหว่างประเทศ ภายในท่าอากาศยาน กลุ่มผู้บริหารและผู้ให้บริการด้านการขนส่งสินค้าทางอากาศระหว่างประเทศ ภายในท่าอากาศยาน สุวรรณภูมิและกลุ่มภาคส่วนราชการที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการขนส่งสินค้าทางอากาศระหว่างประเทศ ภายในท่าอากาศยานสุวรรณภูมิ รวมทั้งสิ้นจำนวน 23 คน โดยทำการสัมภาษณ์เป็นเวลา 1-2 ชั่วโมงต่อ 1 คนด้วยตัวเอง

3. ในวันสัมภาษณ์ผู้วิจัยแจ้งถึงวัตถุประสงค์ของการสัมภาษณ์และขออนุญาตจัดบันทึกในประเด็นสำคัญพร้อมบันทึกเสียงในบางกรณีได้บันทึกภาพหนึ่งในการสัมภาษณ์หากมีข้อมูลใดที่ผู้ให้สัมภาษณ์ไม่ต้องการให้มีหลักฐานการบันทึกเสียง ผู้วิจัยใช้วิธีจดบันทึกลงในสมุดตามคำบอกเล่ารวมถึงได้ขออนุญาตติดต่อกับผู้ให้สัมภาษณ์ภายหลังหากต้องการสอบถามข้อมูลเพิ่มเติมเพื่อให้ข้อมูลมีความครบถ้วนมากยิ่งขึ้น เมื่อสัมภาษณ์เสร็จสิ้นในแต่ละวันจะถูกนำมาทำการบันทึกและถอดเทปรายวันเพื่อตรวจสอบข้อมูลที่ไม่ชัดเจนหรือไม่ครบถ้วนเพื่อนำไปศึกษาเพิ่มเติมในการสัมภาษณ์ครั้งต่อไป

ขั้นตอนที่ 6 การวิเคราะห์ข้อมูลการวิเคราะห์เนื้อหาและตีความซึ่งได้จากการเก็บรวบรวมข้อมูลการสังเกตและการสัมภาษณ์ที่ได้จัดบันทึกไว้และการวิเคราะห์ข้อมูลทั้งสองวิธีนี้จะทำเป็นข้อความแบบบรรยายหรือการพรรณนาวิเคราะห์โดยมุ่งเน้นที่วัตถุประสงค์และกรอบแนวคิดของการวิจัย

ขั้นตอนที่ 7 สรุปผลการศึกษาวิจัย และการนำเสนอผลการศึกษาวิจัย

ผลการวิจัย

1.ลักษณะการพัฒนาพื้นที่การขนส่งสินค้าทางอากาศสู่ความสำเร็จของอุตสาหกรรมขนส่งสินค้าทางอากาศระหว่างประเทศ

ความคิดเห็นต่อลักษณะการพัฒนาพื้นที่การขนส่งสินค้าทางอากาศสู่ความสำเร็จของอุตสาหกรรมขนส่งสินค้าทางอากาศระหว่างประเทศ พบว่า ด้านบริบททั่วไปของอุตสาหกรรม ดังนี้ 1) วิสัยทัศน์นโยบายและเป้าหมาย พบว่า พื้นที่การขนส่งสินค้าทางอากาศของสนามบินสุวรรณภูมิมีศักยภาพและความสามารถเหมาะสมกับการเป็นศูนย์กลางด้านการขนส่งสินค้าทางอากาศและศูนย์กลางโลจิสติกส์ ของการขนส่งสินค้า ทั้งนี้เป็นเพราะประเทศได้เปรียบทางด้านภูมิศาสตร์ตั้งอยู่ตรงกึ่งกลางของโลก ได้รับการสนับสนุนจากภาครัฐ มีการให้สัตยาบันความตกลงหุ้นส่วนทางเศรษฐกิจระดับภูมิภาคมีทรัพยากรภายในประเทศที่เพียงพอ 2) ปัญหา

อุปสรรคในการดำเนินธุรกิจ พบว่า พื้นที่การขนส่งสินค้าทางอากาศมีความไม่เพียงพอ 3) ด้านระเบียบ/กฎหมาย พบว่า ความล่าช้าของการตรวจสอบเอกสาร ความล่าช้าของกฎระเบียบ ความเข้มงวดในการเปิดตรวจสอบสินค้า ความยุ่งยากของพิธีการด้านศุลกากร การคิดอัตราภาษีศุลกากรที่สูง

ด้านปัจจัยการบริหารจัดการภายในของการพัฒนาพื้นที่การขนส่งสินค้าทางอากาศสู่ความสำเร็จมีดังนี้ 1) ผู้บริหารมีอาชีพ พบว่า ผู้บริหารพื้นที่การขนส่งสินค้าทางอากาศ ควรมีวิสัยทัศน์ต้องมีทักษะและความสามารถในการบริหารจัดการพื้นที่การขนส่งสินค้าทางอากาศอย่างมีประสิทธิภาพ การมีส่วนร่วมของทุกฝ่ายในการร่วมกันวางแผนพัฒนาพื้นที่การขนส่งสินค้าทางอากาศ 2) ด้านบริหารงานบุคคล พบว่า ปัญหาทางการเมืองในต่างประเทศ ส่งผลให้บุคลากรขาดขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานเจ้าหน้าที่และหน่วยงานภาครัฐจะต้องมีการปฏิบัติงานอยู่บ้าน 3) ด้านการบริหารการตลาด พบว่าการประชาสัมพันธ์ และการสร้างพันธมิตรการขนส่งสินค้าทางอากาศส่งผลดีต่อการจัดการภายในของการพัฒนาพื้นที่

ด้านปัจจัยภายนอกของการพัฒนาพื้นที่การขนส่งสินค้าทางอากาศสู่ความสำเร็จของอุตสาหกรรมขนส่งสินค้าทางอากาศระหว่างประเทศ ดังนี้ 1) ปัจจัยด้านกฎหมาย/การเมือง พบว่า การออกกฎหมายและนโยบายการป้องกันโรคโควิด-19 จึงส่งผลต่อปริมาณการนำเข้าสินค้าและส่งออกสินค้าเพิ่มขึ้น 2) ปัจจัยด้านเศรษฐกิจ พบว่า จากผลกระทบจากการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโควิด-19 ธุรกิจด้านการบินจะกลับมาฟื้นตัวแต่มุ่งเน้นด้านการขนส่งผู้โดยสาร ส่วนการขนส่งสินค้าทางอากาศจะลดลงทำให้บริการเที่ยวบินเช่าเหมาลำในการขนส่งสินค้าทางอากาศมีเพิ่มขึ้น พฤติกรรมด้านความต้องการสินค้าเพิ่มขึ้นถือเป็นปัจจัยบวกและเป็นโอกาสของการขนส่งสินค้าทางอากาศ 3) ปัจจัยนวัตกรรมและเทคโนโลยีพบว่า ประเทศไทยมีข้อจำกัดด้านสภาพอากาศที่ร้อนและข้อกฎหมายควรนำเทคโนโลยีที่มีความแม่นยำเข้ามาใช้ในการตรวจสอบสินค้า ระบบติดตามสินค้าระบบตรวจสอบสารพิษระบบตรวจสอบสิ่งมีชีวิตสิ่งเหล่านี้จะทำให้ประเทศไทยสามารถเป็นศูนย์กลางด้านโลจิสติกส์ได้อย่างดีเยี่ยม

ด้านคุณภาพการบริการของการพัฒนาพื้นที่การขนส่งสินค้าทางอากาศสู่ความสำเร็จของอุตสาหกรรมขนส่งสินค้าทางอากาศระหว่างประเทศ ดังนี้ 1) ด้านความสามารถในการให้บริการ พบว่า ภาคส่วนราชการได้ให้ความร่วมมือกับภาคเอกชนซึ่งเป็นผู้ประกอบการด้านการขนส่งสินค้าทางอากาศและอำนวยความสะดวกด้านการขนส่งสินค้าทางอากาศ เพื่อให้สอดคล้องกับนโยบายภาครัฐยกระดับให้ประเทศไทยกลายเป็นศูนย์กลางด้านโลจิสติกส์ และควรขยายคลังสินค้าเพิ่มและควรบรรจุไว้ในแผนพัฒนาพื้นที่การขนส่งสินค้าทางอากาศเนื่องจากปัจจุบันมีปริมาณสินค้าเพิ่มขึ้น ทั้งนี้ปัจจุบันผู้ประกอบการด้านคลังสินค้าคือบริษัทการบินไทยและคลังสินค้าบริษัท A ทำให้พื้นที่ว่างถูกเติมเต็มด้วยอาคารและบริการ 2) ด้านความสามารถเชิงนวัตกรรม พบว่า ภาคส่วนราชการได้นำนวัตกรรมและเทคโนโลยีเข้ามาใช้ในการบริการแก่ผู้ประกอบการหรือผู้ใช้บริการด้านการขนส่งสินค้าเพื่อให้การบริการที่รวดเร็วโดยภาครัฐได้ทำข้อตกลงร่วมกันกับภาคเอกชนในการปรับปรุงกระบวนการทำงานเพื่อให้สอดคล้องกับสถานการณ์ ส่งผลในเชิงบวกให้บุคลากรทำงานเต็มศักยภาพ ได้นำเทคโนโลยีเข้ามาใช้ในการบริการอย่างมีประสิทธิภาพเพื่อรองรับต่อการขยายตัวของอุตสาหกรรมขนส่งทางอากาศ 3) ด้านความไว้วางใจ พบว่า ภาคส่วนราชการกรมศุลกากรได้มีการจัดตั้งคณะทำงานเพื่อร่วมแก้ไขปัญหาอุปสรรคทางการค้าและมีการปรับปรุงมาตรฐานการปฏิบัติงาน การส่งเสริมความร่วมมือศุลกากรและผู้ประกอบการ การพัฒนาพื้นที่การขนส่งสินค้าทางอากาศโดยการวางระบบความปลอดภัยเพราะการรักษาความปลอดภัยก็เป็นส่วนหนึ่งของความสำคัญ คือความคล่องตัว รวดเร็ว ความเป็นมาตรฐาน ความปลอดภัย การเข้าออกพื้นที่การขนส่งสินค้าทางอากาศบริษัทรักษาความปลอดภัยอนุญาตให้เฉพาะรถขนส่งสินค้าเข้าไปขนถ่ายสินค้าและออกจากพื้นที่ทันทีเมื่อส่งสินค้าเรียบร้อยแล้ว มีการคัดกรองผู้ที่

เข้าไปในพื้นที่คลังสินค้าทำให้การขนถ่ายสินค้าที่รวดเร็วและอยู่ในมาตรฐาน งานรักษาความปลอดภัยมีระบบ ส่วนกลาง คลังสินค้าทำหน้าที่คลังสินค้ารับสินค้าที่มีการหีบห่อ ติดสติ๊กเกอร์และมีเอกสารที่ความถูกต้องก็สามารถรองรับสินค้าขึ้นเครื่องการนำระบบการตรวจระบบเอกซเรย์สินค้า การจัดระบบคิวล่วงหน้าในการนำสินค้าเข้าคลังสินค้า การประสานล่วงหน้าเพื่อการจัดเก็บสินค้า เพื่อลดความแออัดด้านการบริหารจัดการ คลังสินค้าการปฏิบัติด้านระเบียบการขนส่งสินค้าทางอากาศ กฎหมายและมาตรฐานให้เป็นหน้าที่ของศูนย์รักษาความปลอดภัย

2.แนวการพัฒนาพื้นที่การขนส่งสินค้าทางอากาศสู่ความสำเร็จของอุตสาหกรรมขนส่งสินค้าทางอากาศระหว่างประเทศ

ความคิดเห็นของกลุ่มผู้ให้บริการด้านการขนส่งสินค้าทางอากาศระหว่างประเทศ ภายในท่าอากาศยานสุวรรณภูมิ ผู้บริหารพื้นที่และผู้ให้บริการและภาคส่วนราชการที่มีความรู้มีความเชี่ยวชาญด้านการขนส่งสินค้าทางอากาศระหว่างประเทศ สรุปดังนี้

1) ศูนย์กลางการขนส่งสินค้า/ศูนย์กลางโลจิสติกส์ การวางแผนพัฒนาพื้นที่การขนส่งสินค้าทางอากาศให้เป็นศูนย์กลางด้านโลจิสติกส์เพื่อให้รองรับการเติบโตและการขยายตัวของการขนส่งสินค้าทางอากาศในระดับโลก

2) ความเชื่อมั่นในคุณภาพ ความสามารถในการตอบสนองความต้องการของผู้ประกอบการด้านการขนส่งสินค้าที่รวดเร็ว มีประสิทธิภาพ การรักษาคุณภาพสินค้าเกษตรและสินค้าประเภทเน่าเสียง่ายให้เกิดความสดใหม่ การมีมาตรฐานความปลอดภัยของสินค้าเพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับการขนส่งสินค้าทางอากาศ

3) ด้านสถานภาพทางการตลาด ประเทศในแถบภูมิภาคเอเชียได้นำรูปแบบการพัฒนาพื้นที่การขนส่งสินค้าทางอากาศของสนามบินสุวรรณภูมิ เพื่อประยุกต์ใช้กับพื้นที่การขนส่งสินค้าทางอากาศของสนามบินตน แสดงให้เห็นได้ว่าเขตปลอดอากรของสนามบินสุวรรณภูมิช่วยสร้างภาพลักษณ์และเพิ่มปริมาณของสินค้านำเข้ามายังประเทศไทยมากยิ่งขึ้น

อภิปรายผล

ลักษณะการพัฒนาพื้นที่การขนส่งสินค้าทางอากาศสู่ความสำเร็จของอุตสาหกรรมขนส่งสินค้าทางอากาศระหว่างประเทศ

จากการศึกษาลักษณะการพัฒนาพื้นที่การขนส่งสินค้าทางอากาศสู่ความสำเร็จของอุตสาหกรรมขนส่งสินค้าทางอากาศระหว่างประเทศโดยสรุปข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึกจากตัวแทนของบริษัทผู้ให้บริการผู้บริการ/ผู้ให้บริการ และส่วนงานราชการด้านการขนส่งสินค้าทางอากาศระหว่างประเทศ ภายในท่าอากาศยานสุวรรณภูมิ ดังนี้

ความคิดเห็นต่อลักษณะการพัฒนาพื้นที่การขนส่งสินค้าทางอากาศสู่ความสำเร็จของอุตสาหกรรมขนส่งสินค้าทางอากาศระหว่างประเทศ พบว่า การพัฒนาตราสินค้านั้นต้องเกิดจากการสร้างลำดับความสำคัญในการแข่งขันธุรกิจกระบวนการศึกษาค้นคว้าร่วมกันขององค์กรทั้งนี้เป็นเพราะการพัฒนาตราสินค้านั้นเกิดจากการค้นคว้าและผ่านการอบรมให้ความรู้ร่วมกันวางแผนจากกลุ่มงานทุกแผนก ผ่านในองค์กรไม่ว่าจะเป็นฝ่ายวิศวกรรมฝ่ายบุคคลฝ่ายการเงินฝ่ายผลิตทุกแผนกร่วมศึกษาด้วยกัน การฝึกอบรมให้กับพนักงานหรือผู้ใช้งานตามแนวคิดของ Wimol Phasathuen (2018) ได้กล่าวถึงองค์ประกอบด้วย 5 ด้าน คุณลักษณะของทรัพยากร ความสามารถในการบริการ ความร่วมมือทำงาน ความสามารถเชิงนวัตกรรมและความไว้วางใจ

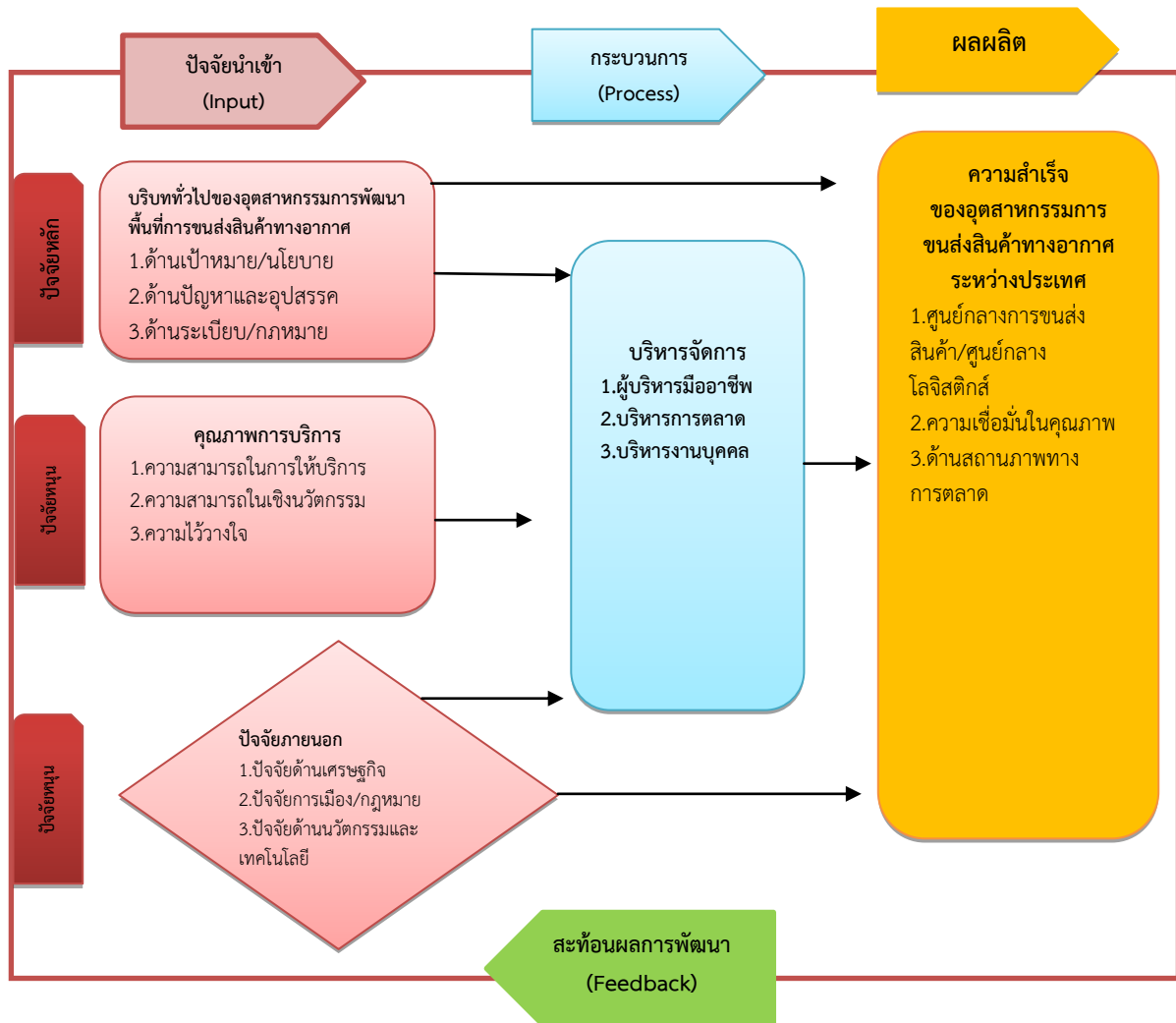
ด้านโอกาสต่อการพัฒนาพื้นที่ขนส่งสินค้าทางอากาศสู่ความสำเร็จของอุตสาหกรรมขนส่งทางอากาศระหว่างประเทศ พบว่า จากสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อโควิด-19 ถือเป็นโอกาสสำหรับอุตสาหกรรมขนส่งสินค้าทางอากาศ ทั้งนี้เพราะผู้บริโภคมีวิถีการดำเนินชีวิตแบบใหม่ พฤติกรรมของผู้บริโภคจึงเปลี่ยนไป ธุรกิจการพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์หรืออีคอมเมิร์ซจึงเติบโตขึ้นสอดคล้องกับปริมาณการสั่งซื้อสินค้าจากต่างประเทศ อีกทั้งสายการบินที่เคยเป็นนำสินค้าขนส่งพร้อมผู้โดยสารปรับเปลี่ยนมาเป็นการขนส่งสินค้าทางอากาศเทคโนโลยีและนวัตกรรมจึงมีบทบาทสำคัญในการบริการลูกค้าในการขนส่งสินค้าทางอากาศสอดคล้องกับงานวิจัยของ Phuwana Asawakonnirangkun, (2019) กล่าวถึง สิ่งสำคัญที่ผู้ให้บริการขนส่งโลจิสติกส์ ไทยต้องเร่งดำเนินการในปัจจุบัน คือ การปรับตัวและเปลี่ยนวิธีคิดใหม่เพื่อรองรับการแข่งขันในตลาดที่เพิ่มสูงขึ้นและเป็นที่ยอมรับในเชิงธุรกิจ

ด้านอุปสรรคต่อการพัฒนาพื้นที่การขนส่งสินค้าทางอากาศสู่ความสำเร็จของอุตสาหกรรมขนส่งทางอากาศระหว่างประเทศ พบว่า ความล่าช้าด้านกระบวนการตรวจสอบสินค้าเกษตร ปัญหาความหนาแน่นผลกระทบด้านต้นทุนการบริการ ต้นทุนด้านน้ำมันผลกระทบจากการค่าใช้จ่ายที่เพิ่มสูงขึ้นของบริษัท ทั้งนี้อาจเป็นเพราะสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโควิด-19 ส่งผลให้เกิดการสับเปลี่ยนของบุคลากรในการทำงานที่บ้านเพื่อป้องกันการเกิดการติดเชื้อจากไวรัสดังกล่าว ค่าใช้จ่ายการฉีดยาวัคซีนค่าใช้จ่ายเกี่ยวค่าเวชภัณฑ์ในการเตรียมความพร้อมในการป้องกันโควิด-19 ค่าใช้จ่ายภายในองค์กรและสายการบินขาดรายได้จากการขนส่งผู้โดยสารทำให้ค่าน้ำมันสูงขึ้น อีกทั้งการขนส่งสินค้าทางอากาศจากการซื้อขายสินค้าออนไลน์จากต่างประเทศในปริมาณสูงขึ้น สอดคล้องกับ Sathaporn Opasanon (2021) กล่าวถึงวิกฤตโรคระบาดการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อโควิด-19 สร้างความเสียหายไปยังหลายภาคส่วนในวงกว้าง ทั้งด้านสาธารณสุข สังคมและเศรษฐกิจ

แนวทางการพัฒนาพื้นที่การขนส่งสินค้าทางอากาศสู่ความสำเร็จของอุตสาหกรรมขนส่งสินค้าทางอากาศระหว่างประเทศ พบว่า 1. ศูนย์กลางการขนส่งสินค้า/ศูนย์กลางโลจิสติกส์ การวางแผนพัฒนาพื้นที่การขนส่งสินค้าทางอากาศให้เป็นศูนย์กลางด้านโลจิสติกส์เพื่อให้รองรับการเติบโตและการขยายตัวของการขนส่งสินค้าทางอากาศในระดับโลก 2. ความเชื่อมั่นคุณภาพ พบว่า พื้นที่การขนส่งสินค้าทางอากาศของสนามบินสุวรรณภูมิ มีความได้เปรียบในลักษณะภูมิศาสตร์ พื้นที่ตั้งอยู่ในจุดกึ่งกลางของโลก พื้นที่การขนส่งสินค้าทางอากาศจึงมีความเหมาะสมที่ตั้งเป็นศูนย์กลางด้านการขนส่งสินค้าหรือศูนย์กลางโลจิสติกส์ ซึ่งผู้ใช้บริการพื้นที่การขนส่งสินค้าทางอากาศของสนามบินสุวรรณภูมิจึงได้รับความสะดวกรวดเร็ว อีกทั้งพื้นที่การขนส่งสินค้าทางอากาศของสนามบินสุวรรณภูมิมีระบบบริหารจัดการที่ดีจะส่งผลให้กระบวนการโลจิสติกส์เร็วที่สุดในโลก สามารถตอบสนองความต้องการของผู้ประกอบการความรวดเร็วในการขนส่งสินค้าประเภทของสดใหม่ช่วยสร้างมูลค่าด้านการขนส่งสินค้าเพิ่มขึ้น ตามแนวคิดของ Porter, M.E. and Kramer (2006) กล่าวถึง การสร้างความเชื่อมั่นในคุณภาพหัวใจสำคัญเป็นการรักษาคุณภาพของผลิตภัณฑ์และบริการของบริษัท 3. ด้านสภาพทางท่าอากาศยาน พบว่า ประเทศไทยมีแผนแม่บทการพัฒนาด้านการขนส่งสินค้าทางอากาศโดยแบ่งการพัฒนาพื้นที่ออกเป็น 3 พื้นที่ได้แก่ Aviation Free zone และ Multi Modal Transport ประเทศในแถบภูมิภาคเอเชียได้นำแนวทางการพัฒนาพื้นที่การขนส่งสินค้าทางอากาศของสนามบินสุวรรณภูมิเพื่อประยุกต์ใช้กับพื้นที่การขนส่งสินค้าทางอากาศของสนามบินตน แสดงให้เห็นได้ว่าเขตปลอดอากรของสนามบินสุวรรณภูมิช่วยสร้างภาพลักษณ์และเพิ่มปริมาณของสินค้านำเข้ามายังประเทศไทยมากยิ่งขึ้น คู่แข่งสำคัญทางเศรษฐกิจของประเทศไทยในภูมิภาคได้รูปแบบศูนย์กลางในการขนส่งสินค้าทางอากาศของสนามบินสุวรรณภูมิมาใช้กับประเทศตน นอกจากนี้การขนส่งสินค้าทางอากาศจึงต้องมีการรักษามาตรฐานการให้บริการซึ่งทำให้เกิดการแข่งขันในธุรกิจการขนส่งสินค้าทางอากาศ ความสำเร็จของการขนส่งสินค้าทางอากาศคือ

ประสิทธิภาพของการบริการ การรักษาเสถียรภาพของกิจการและการรักษาคุณภาพของสินค้า ตามแนวคิดของ Heizer and Render (2017) กล่าวว่า การตอบสนองที่ยืดหยุ่นคือการตอบสนองที่รวดเร็ว

จากผลการศึกษาสร้างแนวทางการพัฒนาพื้นที่การขนส่งสินค้าทางอากาศสู่ความสำเร็จของอุตสาหกรรมการขนส่งสินค้าทางอากาศระหว่างประเทศ ผลการวิจัยสรุปผลในประเด็นที่สำคัญออกมาเป็นแนวทางการพัฒนาพื้นที่การขนส่งสินค้าทางอากาศสู่ความสำเร็จของอุตสาหกรรมการขนส่งสินค้าทางอากาศระหว่างประเทศ โดยผู้วิจัยทำสรุปผลดังนี้

ภาพที่ 1 แนวทางการพัฒนาพื้นที่การขนส่งสินค้าทางอากาศสู่ความสำเร็จของอุตสาหกรรมการขนส่งสินค้าทางอากาศระหว่างประเทศ

องค์ความรู้ใหม่

สำหรับองค์ความรู้ใหม่ โดยสรุปจากแนวทางการพัฒนาพื้นที่การขนส่งสินค้าทางอากาศสู่ความสำเร็จของอุตสาหกรรมการขนส่งสินค้าทางอากาศระหว่างประเทศผู้วิจัยทำการสังเคราะห์จากการสัมภาษณ์เชิงลึกจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญโดยมีกระบวนการ ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การสร้างความเชื่อมโยงบริบททั่วไปของอุตสาหกรรม คุณภาพการบริการเข้ากับการบริหารจัดการเพื่อสามารถตอบสนองความต้องการของผู้ใช้งานได้อย่างแท้จริงเพื่อขยายและพัฒนาให้เป็นศูนย์กลางการขนส่งสินค้าและศูนย์กลางโลจิสติกส์

ขั้นตอนที่ 2 การสร้างความเชื่อมั่นให้กับผู้ประกอบการหรือผู้รับบริการเป็นการสร้างความเชื่อมั่นและความน่าเชื่อถือในการส่งมอบ การให้ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการใช้งานกับลูกค้าผู้ใช้งานและพร้อมแก้ไขปัญหาให้กับลูกค้า

ขั้นตอนที่ 3 การจัดการบริหารที่ดีเยี่ยมโดยการนำทัพด้วย ผู้บริหารมืออาชีพ บริหารการตลาด และการบริหารงานบุคคล ในการกำหนดวิสัยทัศน์ นโยบาย และเป้าหมายการทำงาน ผลประกอบการ

ขั้นตอนที่ 4 การสร้างแนวทางในการพัฒนาพื้นที่การขนส่งสินค้าทางอากาศสู่ความสำเร็จของอุตสาหกรรมขนส่งทางอากาศระหว่างประเทศ

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย 1) หน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องกับการขนส่งสินค้าทางอากาศระหว่างประเทศของประเทศไทย ควรมีการพัฒนาข้อกฎหมายศุลกากรให้เกิดความทันสมัยสอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน 2) หน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องกับการขนส่งทางอากาศระหว่างประเทศของประเทศไทยควรทบทวนค่าธรรมเนียมใบอนุญาตจากศุลกากร 3) ลดความยุ่งยากในกระบวนการขอใบอนุญาตเพื่อลดปัญหาความล่าช้าของสินค้าในกรณีต่างๆ 4) ผู้บริหารควรปรับเปลี่ยนพัฒนาตัวชี้วัดความสำเร็จของพื้นที่การขนส่งสินค้าทางอากาศ ควรนำเกณฑ์ตัวชี้วัดของสนามบินดีขึ้นควรใช้เกณฑ์เปรียบเทียบกับท่าอากาศยานนานาชาติสุวรรณภูมิ ประเทศไทย โอจินทร์ประเทศเวียดนามและประเทศสิงคโปร์เพราะประเทศเหล่านี้ ถือเป็นคู่แข่งด้านจุดศูนย์กลางโลจิสติกส์ เชื่อมโยงกิจกรรมทางเศรษฐกิจของประเทศไทย และ 5) ในการกำหนดนโยบายควรคำนึงถึงความต้องการของลูกค้าเป็นหลักสำคัญ

ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้ 1) ควรนำนโยบายจัดจ้างหน่วยงานภายนอกเข้ามาร่วมลงทุน 2) ภาครัฐควรให้การสนับสนุนในด้านสิทธิประโยชน์ต่าง ๆ เพื่อการขยายคลังสินค้าและพื้นที่ 3) ทุกภาคส่วนควรมีการหารือร่วมในการพัฒนาโดยควรศึกษาและหารือร่วมกันในการพัฒนาพื้นที่การขนส่งสินค้าทางอากาศให้กลายเป็นศูนย์กลางของการขนส่งสินค้าแบบต่อเนื่องหลายรูปแบบ เพื่อเป็นการอำนวยความสะดวกลูกค้าผู้ใช้บริการพื้นที่การขนส่งสินค้าและจูงใจนักลงทุนต่างชาติให้เข้ามาลงทุนในประเทศไทยหรือใช้ประเทศไทยเพื่อประเทศทางผ่านด้านการขนส่งสินค้าอุตสาหกรรมไปยังประเทศเพื่อนบ้าน 4) เน้นระบบการตรวจสอบและความปลอดภัย และ 5) ควรพัฒนาด้านการบริหารคลังสินค้าให้สามารถรองรับสินค้าได้ทุกประเภท

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป การวิจัยในครั้งนี้ทำการเก็บข้อมูลจากกลุ่มผู้ประกอบการและผู้บริหารซึ่งเป็นทั้งผู้รับบริการ ผู้ให้บริการ รวมถึงภาคราชการที่เกี่ยวข้องกับการขนส่งทางอากาศระหว่างประเทศ หลังสถานการณ์โควิด-19 มีการเติบโตและความต้องการด้านการขนส่งสินค้าในระดับโลกและทวีปเอเชียจึงเป็นเหตุผลสำคัญในการพัฒนาพื้นที่การขนส่งทางอากาศ จึงควรศึกษาการพัฒนาศูนย์กลางของการขนส่งหรือศูนย์กลางระบบโลจิสติกส์ศึกษาผลกระทบด้านการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานด้านคมนาคมของประเทศไทย ศึกษาด้านคุณภาพบริการ ศึกษาด้านศักยภาพพื้นที่การขนส่งสินค้าทางการขนส่งสินค้าทางอากาศระหว่างประเทศนั้นจึงเหมาะกับการทำวิจัยในครั้งต่อไป

References

Chitpong Ayasanond. (2018). *The Service Management that Affect Supply Chain Performance of Freight and Mail Management of Thai Airways International Public Company Limited*. (Doctor of Philosophy Program in Logistics and Supply Chain Management). Bangkok: Sripatum University.

- Department of Business Development. (2019). *Logistics Business It's Time For Thailand To Adapt - Change The Way Of Thinking, Use Technology To Help Manage And Turn Competitors Into Alliances*. Retrieved on 1 February 2021. From https://www.dbd.go.th/news_view.php?nid=469414627
- Heizer, J., & Render, B., & Munson, C. (2017). *Operations management: Sustainability and supply chain management (12th ed)*. Essex: Pearson Education.
- Logistics Division Department of Industrial Promotion. (2019). *Logistics efficiency metrics factors for success*. Retrieved on 1 February 2021. From <https://dol.dip.go.th/th/category/2019-02-08-08-57-30/2020-03-15-09-09-00>.
- Ministry of Industry. (2017). *Aviation and Logistics Industry Is One of the Five Future Industries. (New S-curve)*. Retrieved on 1 February 2021. From http://www.industry.go.th/center_mng/index.php
- Phuwana Asawakonnirangkun. (2019). Adaptation of Thai Logistics Transportation Service Provider in the Digital Age. *Journal of Humanities and Social Sciences*, Rajapruk University, 5(supplement), 15–29.
- Porter, M.E. and Kramer, M.R. (2006) Strategy & Society: The Link between Competitive Advantage and Corporate Social Responsibility. *Harvard Business Review*, (84), 78-85.
- Sathaporn Opasanon. (2021). *Logistics management in pandemic crisis. Covid- 19 Business Survival* by TBS. Bangkok: Thammasat University.
- Wimol Phasathuen. (2018). Factors in Fluencing the Competitive Advantage of Thai Airfreight Forwarders. *(Doctor of Philosophy in Social Sciences)*. Bangkok: Ramkhamhaeng University.

การวางแผนทางการตลาดเพื่อสร้างความได้เปรียบทางธุรกิจร้านกาแฟที่ใช้บรรจุภัณฑ์
ซึ่งเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมในเขตพื้นที่กรุงเทพมหานคร
MARKETING PLAN FOR GAIN AN ADVANTAGE IN THE COFFEE SHOP BUSINESS
WITH ENVIRONMENTALLY FRIENDLY PACKAGING IN BANGKOK

อิทธิกร ดวงทิพย์¹ และ พิชญา อุทัยรัตน์
Ittikorn Doungthip and Pichaya U-Thairatana
มหาวิทยาลัยเวสเทิร์น
Western University
Chuan40008@hotmail.com¹

Received 21 July 2022; Revised 11 October 2022; Accepted 11 October 2022.

บทคัดย่อ

บทความวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพใช้แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับกลยุทธ์ทางการตลาด (8P's) ที่สามารถนำมาประยุกต์ใช้ในวางแผนทางการตลาดเพื่อสร้างความได้เปรียบทางธุรกิจของร้านกาแฟที่ใช้บรรจุภัณฑ์ซึ่งเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมเป็นกรอบการวิจัย พื้นที่วิจัยคือร้านกาแฟเชิงอนุรักษ์ในกรุงเทพมหานคร กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ 2 กลุ่ม ประกอบด้วยกลุ่มผู้ประกอบการ และกลุ่มผู้ใช้บริการร้านกาแฟ รวมจำนวน 15 ราย ใช้วิธีคัดเลือกแบบสัมภาษณ์ไม่มีโครงสร้างตั้งอยู่ในย่านชุมชนธุรกิจ และสถานศึกษา ซึ่งความหนาแน่นของประชากรมีความหลากหลายกลุ่มอาชีพ เครื่องมือในการวิจัยมี 1 ชนิด คือ แบบสัมภาษณ์เชิงลึก วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้การวิจัยเชิงคุณภาพ ผลการศึกษา พบว่า

1) สภาพแวดล้อมทั่วไปของสถานประกอบการของผู้ให้สัมภาษณ์ส่วนใหญ่ตั้งอยู่ในแหล่งชุมชนมีความหนาแน่นของลูกค้าหลากหลายกลุ่มอาชีพ จากการสังเกตลูกค้ามีความคุ้นเคยกับพนักงานของร้านสูง สามารถสื่อสารความต้องการและแสดงความคิดเห็นกับพนักงานของร้านได้ในทางตรง

2) การใช้เครื่องมือกลยุทธ์ทางการตลาด 8Ps ร่วมกับกลยุทธ์หรือแนวคิดคุณภาพการให้บริการ พบว่าผู้ประกอบการร้านกาแฟที่ใช้บรรจุภัณฑ์ที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมในเขตพื้นที่ ควรจะวางแผนทางการตลาดเพื่อสร้างความได้เปรียบทางธุรกิจ โดยให้ความสำคัญกับการใช้กลยุทธ์ต่างๆร่วมกันทั้งสองกลุ่มกลยุทธ์ คือ กลุ่มกลยุทธ์ 8P's จะเน้นการเลือกใช้กลยุทธ์ผลิตภัณฑ์ และกลยุทธ์การใช้พนักงานขาย

องค์ความรู้งานวิจัยนี้จะเป็นประโยชน์ด้านการวางแผนการตลาดมีปัจจัยส่วนประสมเพื่อสร้างความได้เปรียบในการแข่งขันทางธุรกิจ คือ การเป็นผู้นำต้นทุนที่ต่ำสุด การสร้างความแตกต่าง และการมุ่งเฉพาะกลุ่มลูกค้า เพื่อสร้างความได้เปรียบในการแข่งขันทางธุรกิจเหนือกว่าร้านกาแฟทั่วไปเป็นธุรกิจร้านกาแฟเชิงอนุรักษ์

คำสำคัญ : การวางแผนทางการตลาด, ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาด, สิ่งแวดล้อม

ABSTRACT

This research paper is a qualitative research using the theory of marketing strategies (8P's) that can be applied in marketing planning to create a business advantage of coffee shops that use environmentally friendly packaging. research framework The research area is an eco-friendly coffee shop in Bangkok. Two groups of key informants consist of entrepreneurs and a group of 15 coffee shop users, using an unstructured interview selection method located in business communities and educational institutions, where the population density is diverse, occupational groups There is one type of research tool which is an in-depth interview form. The data were analyzed using qualitative research. The results of the study found that

1) The general environment of the interviewee's establishment is mainly located in a community with a high density of clients of various occupations. From the observations, customers are familiar with the store's employees. Able to communicate needs and express opinions directly to the store's staff.

2) Using the 8Ps marketing strategy tool together with the strategy or concept of service quality, it was found that coffee shop operators using environmentally friendly packaging in the area Should have a marketing plan to create a business advantage. By focusing on the use of different strategies together, the two strategies, namely, 8P's strategy group will focus on product strategy selection. and strategies for using salespeople

This research knowledge will be useful in marketing planning. There are a combination of factors to create a competitive advantage in business, namely the lowest cost leader. differentiation and focusing on specific customer groups To create a competitive advantage in business over a typical coffee shop is a coffee shop business that is conservative.

Keyword : Marketing planning Marketing mix factor

บทนำ

ปัจจุบันนี้ ธุรกิจร้านกาแฟ เป็นหนึ่งในตัวเลือกสำคัญ และเป็นที่ยอมรับในการก้าวสู่ธุรกิจ ทั้งนี้ เนื่องจาก เป็นเป็นธุรกิจที่สามารถเปิดได้ง่าย ด้วยต้นทุนการประกอบการที่ไม่สูงนัก และเป็นธุรกิจอาหารเครื่องดื่มที่กำลัง เป็นที่นิยมของผู้บริโภค ซึ่งจากความนิยมประกอบการลักษณะดังกล่าวนี้ จึงทำให้เกิดการแข่งขันกันสูงในทุก ภูมิภาคประเทศไทย ดังจะเห็นได้ว่า ในช่วงเวลาที่ผ่านมานี้ ได้มีผู้ประกอบการรายใหม่เกิดขึ้นมากมาย และใน ขณะเดียวกันก็ปิดตัวลงได้ง่ายดายเช่นเดียวกัน แต่อย่างไรก็ตาม ยังปรากฏถึงอัตราการเพิ่มขึ้นของ ผู้ประกอบการธุรกิจร้านกาแฟรายใหม่เข้าสู่ระบบธุรกิจประเภทนี้อย่างมีนัยสำคัญ ซึ่งข้อเท็จจริงดังกล่าวนี้ สอดคล้องข้อมูลของศูนย์วิจัยกสิกรไทย(ศูนย์วิจัยกสิกรไทย,2563) ที่เผยแพร่ว่า มูลค่าธุรกิจกาแฟไทยที่มีมาก ถึง 21,220 ล้านบาทในปี 2563 และยังคงมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ ซึ่งเป็นการสะท้อนให้เห็นว่า ตลาดกาแฟ ในประเทศไทยนั้นมีการขยายตัวทั้งในแง่ของผู้ประกอบการระดับต่าง ๆ ในตลาด ที่มีตั้งแต่รายใหญ่ระดับ Global Brand ในประเทศ จนถึงผู้ประกอบการขนาดกลาง ขนาดรายเล็ก และรายย่อยที่เกิดขึ้นใหม่ทุกวัน

ขณะเดียวกัน เมื่อศึกษาถึงกลุ่มผู้บริโภคในประเทศที่มีอัตราการขยายตัวเพิ่มขึ้นเช่นเดียวกัน โดยเฉพาะกลุ่มผู้บริโภคที่เป็นคนรุ่นใหม่มีความนิยมดื่มกาแฟเพิ่มมากขึ้นด้วย นอกจากนี้ ข้อเท็จจริงดังกล่าวยังได้รับการยืนยันความถูกต้องจากข้อมูลของ Euromonitor International ซึ่งเป็นเว็บไซต์ที่เผยแพร่กลยุทธ์ทางการตลาดที่มีชื่อเสียงของโลกอีกว่า ไทยเป็น 1 ใน 4 ของประเทศในอาเซียนที่ติดอยู่ใน 50 อันดับแรกของโลก ที่มีการบริโภคกาแฟโดยเฉลี่ยมากที่สุด โดยประเทศไทยอยู่ในอันดับที่ 41 ขณะที่สิงคโปร์อยู่ในอันดับที่ 36 มาเลเซียอันดับที่ 45 และฟิลิปปินส์ติดอยู่ที่อันดับ 49 จากการทบทวนวรรณกรรมของผู้วิจัยพบว่า ปัจจุบันตลาดกาแฟที่มีการเติบโตอย่างเห็นได้ชัด คือ “ตลาดกาแฟแก้ว” ซึ่งทั่วโลกมีแนวโน้มขยายตัวสูงมากและต่อเนื่อง โดยเฉพาะอย่างยิ่งในแถบเอเชีย ส่งผลให้เกิดร้านกาแฟระดับพรีเมียมที่ใช้กรรมวิธีการชงแบบเครื่องชงเอสเพรสโซ่แล้วนำไปผสมเป็นเมนูต่าง ๆ และมีการคัดสรรเมล็ดกาแฟ ซึ่งร้านกาแฟพรีเมียมสามารถแบ่งย่อยออกไปได้อีก ตามระดับราคา รูปแบบธุรกิจ และการตกแต่งร้าน เช่น Starbucks Amazon เป็นต้น ที่มียอดขายเติบโตอย่างต่อเนื่อง ในขณะที่แบรนด์ไทยอื่นๆ เองก็พยายามที่จะเข้ามาแข่งขันในตลาดกาแฟ พรีเมียมเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ เช่นกัน เพราะผู้ที่เข้ามาประกอบการธุรกิจกาแฟสามารถมองเห็นโอกาสเช่นเดียวกันหมด ฉะนั้นการจะอยู่รอดและแข่งขันได้สำหรับแบรนด์เล็ก ๆ ต้องเข้าใจแบรนด์ของตัวเองให้ได้เพื่อหาจุดแตกต่างของธุรกิจให้ได้ ซึ่งมีใช่แค่เรื่องของเมนู หรือรสชาติกาแฟเท่านั้น แต่จะเริ่มเห็นถึงความหลากหลายของธุรกิจกาแฟที่เปลี่ยนแปลงไป โดยเฉพาะในยุคที่ดิจิทัลและเทคโนโลยีเข้ามามีบทบาทในธุรกิจมากขึ้นเรื่อย ๆ เทคโนโลยีกับร้านกาแฟ กลายเป็นส่วนผสมที่ลงตัวอย่างมากสำหรับผู้บริโภคยุคใหม่เป็นการเชื่อมผสานระหว่างออนไลน์ (Online) กับออฟไลน์ (Offline) ได้เป็นอย่างดี

ด้วยโอกาสมหาศาลในธุรกิจกาแฟซึ่งมีผู้บริโภคกลุ่มใหญ่ในปัจจุบันคือ คนรุ่นใหม่ที่มีความรู้ และตระหนักถึงภาวะมลพิษต่าง ๆ ที่เกิดจากกระบวนการบริโภคของมนุษย์ ผู้วิจัยจึงต้องการศึกษาถึงแนวคิดในการวางแผนทางการตลาดเพื่อสร้างความได้เปรียบธุรกิจร้านกาแฟด้วยผลิตภัณฑ์ที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม ทั้งนี้สืบเนื่องจากข้อเท็จจริงที่ว่า สิ่งที่เกี่ยวข้องกับการประกอบธุรกิจร้านกาแฟในปัจจุบันคือบรรจุภัณฑ์ที่ส่วนใหญ่ผลิตจากวัสดุที่ไม่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม และบางลักษณะอาจก่อให้เกิดอันตรายแก่ผู้บริโภคด้วย เช่น บรรจุภัณฑ์ที่ทำพลาสติก ซึ่งมีอัตราการใช้สูงถึงร้อยละ 24 บรรจุภัณฑ์ที่ทำจากวัสดุอื่น ๆ ทุกประเภทรวมกันซึ่งอาจเป็นสาเหตุหนึ่งของภาวะเรือนกระจกส่งผลกระทบต่อโลกโดยตรง Agyeman, J. (2005). และสามารถไปสู่การสร้างปัญหาต่อสิ่งแวดล้อมอื่นๆได้ เช่น ปัญหาการปนเปื้อนของน้ำใต้ดิน เป็นต้น ทั้งนี้เพื่อผลการศึกษาวิจัยไปใช้ประโยชน์ ในการวางแผนทางการตลาดในการประกอบธุรกิจร้านกาแฟที่ใช้บรรจุภัณฑ์ซึ่งเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมอย่างแท้จริงอันสามารถนำไปสู่ความสำเร็จในการประกอบธุรกิจที่เกิดความได้เปรียบในเชิงการแข่งขันของร้านกาแฟที่คุณลักษณะการประกอบการดังกล่าวในเขตพื้นที่กรุงเทพมหานคร อันเป็นเป้าหมายสำคัญในการวิจัยนี้

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

- 1) เพื่อศึกษาสภาพแวดล้อมทั่วไปในการประกอบธุรกิจของร้านกาแฟทั่ว ๆ ไป ในเขตพื้นที่กรุงเทพมหานคร
- 2) เพื่อศึกษาถึงแนวคิดในการกำหนดแผนทางการตลาดเพื่อสร้างความได้เปรียบทางธุรกิจของร้านกาแฟที่ใช้บรรจุภัณฑ์ซึ่งเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมอย่างแท้จริงในเขตพื้นที่กรุงเทพมหานคร

การทบทวนวรรณกรรม

จากการศึกษาพบว่า บุคลากรในร้านกาแฟส่วนใหญ่จะประกอบด้วย (1) ผู้จัดการร้าน (2) พนักงาน (3) พนักงานเสิร์ฟ และ (4) บาร์ิสต้า หรือพนักงานปรุงกาแฟ ดังนั้น บุคลากรกลุ่มนี้จึงถือเป็นหัวใจหลักในการประกอบการ กลยุทธ์การขายโดยใช้พนักงานขายจัดเป็นรูปแบบการปฏิบัติงานตัวต่อตัวระหว่างกิจการกับลูกค้าทั้งนี้เพื่อมุ่งหวังคำสั่งซื้อด้วยรูปแบบการขายที่แตกต่างกัน การขายโดยพนักงานขายนั้นเกี่ยวข้องกับการจ้างพนักงานขาย การจัดการทั่วๆไปเกี่ยวกับพนักงานขาย ตลอดจนการบริหารสินค้าคงคลัง การเตรียมการเสนอขายและการบริการหลังการขาย ในการพัฒนาแผนการขายนั้น กิจการจะเริ่มตั้งแต่การตั้งวัตถุประสงค์และปฏิบัติการ ซึ่งต้องมีความชัดเจนและสอดคล้องกับประเภทของธุรกิจ โดยอาจเป็นธุรกิจค้าปลีก ธุรกิจบริการ หรือธุรกิจการผลิต จากนั้นจึงกำหนดกลยุทธ์การขาย และการดำเนินงาน การขายโดยใช้พนักงานขายนั้นหวังผลลัพธ์เพื่อเพิ่มยอดขายและขณะเดียวกันก็ เพื่อสร้างสัมพันธ์ภาพระยะยาวกับลูกค้าอีกด้วย นอกจากนี้การขายโดยใช้พนักงานขายนั้น ยังมีการใช้โบรชัวร์ เอกสาร ใบปลิว วัสดุอุปกรณ์ต่างๆ เพื่อช่วยในการนำเสนอขายของพนักงาน ตลอดจนเป็นหลักฐานอ้างอิงและสามารถมอบไว้ให้ลูกค้าเพื่อศึกษาข้อมูลเพิ่มเติมรวมทั้งควรมีการสังเคราะห์และศึกษาจากแนวคิดต่าง ๆ แยกเป็นแนวคิดดังนี้

- 1.แนวคิดเกี่ยวกับรูปแบบและลักษณะการดำเนินธุรกิจร้านกาแฟที่ใช้บรรจุภัณฑ์ซึ่งเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม
2. แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับคุณลักษณะทางประชากรศาสตร์ที่มีอิทธิพลต่อการวางแผนทางการตลาดเพื่อสร้างความได้เปรียบทางธุรกิจของร้านกาแฟที่ใช้บรรจุภัณฑ์ซึ่งเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม
- 3.แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับกลยุทธ์ทางการตลาด (8P's) ที่สามารถนำมาประยุกต์ใช้ในวางแผนทางการตลาดเพื่อสร้างความได้เปรียบทางธุรกิจของร้านกาแฟที่ใช้บรรจุภัณฑ์ซึ่งเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม
4. แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับสมรรถนะ และคุณภาพการให้บริการของบุคลากรร้านกาแฟที่ใช้บรรจุภัณฑ์ซึ่งเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม
5. แนวคิดและทฤษฎีด้านพฤติกรรม และการตัดสินใจซื้อสินค้าและบริการของผู้บริโภค
6. แนวคิดเกี่ยวกับความได้เปรียบในการแข่งขันทางธุรกิจ

ดังนั้นจึงสรุปได้ว่าการศึกษาด้านความได้เปรียบทางธุรกิจร้านกาแฟที่ใช้บรรจุภัณฑ์ซึ่งเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมเพื่อสังคม จากการที่ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาพบว่าผู้ประกอบการร้านกาแฟที่ใช้บรรจุภัณฑ์ที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมนั้น จะต้องส่งเสริมและพัฒนาบุคลากรของตนเองให้มีความรู้เรื่องสิ่งแวดล้อมเป็นอย่างดี ตลอดจนปลูกฝังสำนึกในความรับผิดชอบต่อสังคม และสิ่งแวดล้อม จึงสรุปได้ว่า แนวคิดเรื่องสมรรถนะของพนักงานร้านกาแฟที่ศึกษานี้ล้วนก่อให้เกิดประโยชน์ในการประกอบการ เพราะเป็นแนวคิดการสร้างบุคลากร(Man)อันเป็นปัจจัยการผลิตสำคัญในการขับเคลื่อนธุรกิจของร้านให้ไปสู่เป้าหมายสำคัญ คือ การวางแผนการตลาดเพื่อสร้างความได้เปรียบในการแข่งขันทางของธุรกิจร้านกาแฟที่มุ่งใช้บรรจุภัณฑ์ที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมในการประกอบการนั่นเอง

วิธีดำเนินวิจัย

งานวิจัยนี้ ผู้วิจัยใช้วิธีวิจัยเชิงคุณภาพ และมีขอบเขตของการวิจัยไว้ คือ ผู้วิจัยมุ่งศึกษาเฉพาะปัจจัยหลักสามกลุ่มที่เชื่อว่า มีอิทธิพลต่อการกำหนดแผนทางการตลาดเพื่อสร้างความได้เปรียบในการแข่งขันทางธุรกิจของร้านกาแฟที่ใช้บรรจุภัณฑ์ซึ่งเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมในเขตพื้นที่กรุงเทพมหานคร คือ ปัจจัยลักษณะทางประชากรศาสตร์ของผู้ใช้บริการร้านกาแฟ ปัจจัยกลยุทธ์ส่วนผสมทางการตลาด 8Ps และปัจจัยกลยุทธ์คุณภาพการบริการของบุคลากรร้านกาแฟเท่านั้น พื้นที่วิจัยคือกลุ่มผู้บริหาร ผู้จัดการร้าน และผู้ใช้บริการร้านกาแฟ กล่าวคือโดยรวมแล้ว 15 คน แบ่งเป็น ผู้บริหารหรือผู้จัดการร้าน 5 คน ผู้ใช้บริการร้าน 10 คน ในการ

คัดเลือกผู้วิจัยได้กำหนดพื้นที่ศึกษาเฉพาะร้านกาแฟอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและผู้ให้สัมภาษณ์ที่มีความเกี่ยวข้องกับร้านกาแฟที่ใช้บรรจุภัณฑ์ซึ่งเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมเท่านั้น เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย มี 1 ชนิด คือ แบบสัมภาษณ์แบ่งเป็น 2 ชุด ชุดที่ 1 คือ แบบสัมภาษณ์ที่สร้างจากแนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับกลยุทธ์ทางการตลาด (8P's) และแนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับคุณลักษณะทางประชากรศาสตร์ที่มีอิทธิพลต่อการวางแผนทางการตลาด ใช้ในการสัมภาษณ์กลุ่มที่ 1 กลุ่มเจ้าของธุรกิจหรือผู้จัดการร้าน คือ เจ้าของธุรกิจหรือผู้จัดการธุรกิจร้านกาแฟในเขตพื้นที่ต่างๆของกรุงเทพมหานคร โดยได้มีการกำหนดคุณสมบัติเฉพาะจำนวน 5 คน โดยใช้วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview) กับกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ และแบบสัมภาษณ์ชุดที่ 2 สร้างจากแนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับสมรรถนะ และคุณภาพการให้บริการของบุคลากรร้านกาแฟที่ใช้บรรจุภัณฑ์ซึ่งเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม ใช้ในการสัมภาษณ์กลุ่มที่ 2 คือ ผู้ใช้บริการร้านกาแฟทั่วไปในเขตพื้นที่ต่างๆของกรุงเทพมหานคร จำนวน 10 คน ระยะเวลาทำการวิจัยตั้งแต่เดือน มกราคม ถึง เดือนเมษายน พ.ศ. 2564

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยเป็นไปตามวัตถุประสงค์ในการวิจัย ดังนี้

วัตถุประสงค์ที่ 1 เพื่อศึกษาสภาพแวดล้อมทั่วไปของร้านกาแฟด้วยบรรจุภัณฑ์เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม พบว่า ร้านกาแฟที่มีเป้าหมายการประกอบธุรกิจลักษณะนี้จะต้องมีทำเลที่ตั้งในแหล่งชุมชนย่านธุรกิจ หรือสถานศึกษาซึ่งมีประชากรซึ่งมีหลากหลายกลุ่มอาชีพ ทั้งนักธุรกิจ พนักงานสำนักงาน และนิสิตนักศึกษา กลุ่มลูกค้าส่วนใหญ่เป็นลูกค้าประจำมีความคุ้นเคยสนิมสนมกับพนักงาน สามารถสื่อสารกับพนักงานถึงความต้องการของตนเองโดยตรง ช่วงเวลาเปิดร้านกาแฟควรเป็นช่วงเวลา 8.00-17.00 น. กลุ่มลูกค้าประเภทต่างๆ เลือกมาใช้บริการเป็นช่วงเวลา เช่น ช่วงเวลา 8.00-9.00 น. ลูกค้านักธุรกิจนิยมนัดหมายเพื่อเจรจาธุรกิจ และช่วงเวลา 12.00-17.00 น. ลูกค้าพนักงานสำนักงานและนิสิตนักศึกษานิยมนัดหมายพบปะพูดคุย และพักผ่อนคลายความตึงเครียดจากภารกิจส่วนตัว การเลือกทำเลที่ตั้งร้านลักษณะนี้ย่อมเกิดการแข่งขันค่อนข้างรุนแรงเนื่องด้วยมีจำนวนร้านกาแฟคู่แข่งจำนวนมาก อาจได้รับผลกระทบจากร้านกาแฟแฟรนไชส์ขนาดใหญ่ที่มีขนาดการทุนดำเนินการที่สูง ดังนั้น การเข้ามาแข่งขันของผู้ประกอบการรายใหม่จึงเป็นเรื่องที่ค่อนข้างยากเนื่องจากจากข้อจำกัดดังกล่าว ความคิดเห็นในส่วนของการตกแต่งร้านกาแฟผู้ให้สัมภาษณ์ส่วนใหญ่ให้ข้อมูลใกล้เคียงกันคือ ต้องเน้นถึงความเป็นธรรมชาติ สงบ ร่มรื่น และใช้เครื่องปรับอากาศให้บริการเฉพาะส่วนเท่านั้นเพื่อให้เกิดการประหยัดพลังงาน และต้องพยายามบริหารพื้นที่ให้บริการมากที่สุดเพียงพอต่อการให้บริการ

วัตถุประสงค์ที่ 2 เพื่อศึกษาถึงแนวคิดในการกำหนดแผนทางการตลาดเพื่อสร้างความได้เปรียบทางธุรกิจของร้านกาแฟที่ใช้บรรจุภัณฑ์ซึ่งเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมอย่างแท้จริงในเขตพื้นที่กรุงเทพมหานคร พบว่า

1. การใช้กลยุทธ์ผลิตภัณฑ์ ผู้ให้สัมภาษณ์มีความเห็นพ้องกันว่า ผู้ประกอบต้องพยายามรักษาคุณภาพกาแฟ สุตรกาแฟ การใช้เครื่องมืออุปกรณ์ที่ได้มาตรฐาน ใช้เมล็ดกาแฟอินทรีย์ เพื่อเน้นถึงความเป็นผลผลิตจากธรรมชาติ ปลอดภัย และที่สำคัญที่สุดคือ ต้องใช้บรรจุภัณฑ์ที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมในการให้บริการลูกค้า เพื่อให้ลูกค้าหรือผู้บริโภคมีความมั่นใจในความปลอดภัยในการบริโภค และเกิดความตระหนักต่อการรักษาสิ่งแวดล้อมเพิ่มมากยิ่งขึ้น โดยมีความเห็นว่า แนวทางสำคัญเบื้องต้นที่สามารถดำเนินการให้บรรลุผลได้ คือ การใช้แนวคิดการบริหารจัดการซัพพลายเออร์ที่มีประสิทธิภาพอันจะทำให้ผู้ประกอบการได้รับวัตถุดิบหรือเมล็ดกาแฟอินทรีย์ที่มีคุณภาพ และบรรจุภัณฑ์ที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมในจำนวนที่เพียงพอต่อการประกอบการ และมีระดับราคาที่ต่ำกว่า หรือเทียบเท่าต้นทุนวัตถุดิบและบรรจุภัณฑ์ของร้านกาแฟทั่วไป ซึ่งการดำเนินการตามกลยุทธ์นี้สามารถสร้างความได้เปรียบทางธุรกิจให้แก่ร้านกาแฟที่ใช้บรรจุภัณฑ์ซึ่งเป็นมิตร

ต่อสิ่งแวดล้อมในประเด็นของการเป็นผู้นำต้นทุนต่ำ การสร้างความแตกต่าง และการมุ่งเฉพาะกลุ่มลูกค้าที่มีลักษณะเฉพาะ

2.การใช้กลยุทธ์ราคา ผู้ให้สัมภาษณ์ทั้งหมดเห็นพ้องกันว่า เพื่อให้เกิดความได้เปรียบทางธุรกิจของร้านกาแฟที่ใช้บรรจุภัณฑ์ซึ่งเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม การใช้กลยุทธ์ราคาอาจจำเป็นต้องใช้ร่วมกับกลยุทธ์ผลิตภัณฑ์หรือเงื่อนไขอื่น โดยมีความเห็นว่า ผู้ประกอบการควรดำเนินการในลักษณะต่างๆ เช่น 1) ตั้งราคาต่ำกว่า หรือเทียบเท่าราคาต่อหน่วยของเครื่องดื่มหรือกาแฟของร้านกาแฟทั่วไป เพื่อให้เกิดการเปรียบเทียบในการเลือกบริโภคกาแฟจากเมล็ดกาแฟอินทรีย์ และที่ใช้บรรจุภัณฑ์ที่ปลอดภัยในการบริโภค และเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมเมื่อเปรียบเทียบกับสินค้าหรือผลิตภัณฑ์ และบรรจุภัณฑ์จากร้านกาแฟทั่วไป และอาจมีการปรับราคาให้ลดลงในบางโอกาสเพื่อจูงใจให้ผู้บริโภคมีการตัดสินใจซื้อได้ง่ายขึ้น เช่น การปรับลดราคาในโอกาสสำคัญหรือเทศกาลต่างๆ และ 2) การใช้กลยุทธ์การลดราคาทางอ้อมเป็นสิ่งที่มีความสำคัญและจำเป็นในการประกอบการธุรกิจร้านกาแฟที่ใช้บรรจุภัณฑ์ซึ่งเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม เช่น การลดราคาล่อใจเพื่อส่งเสริมการนำภาชนะส่วนตัวมาบรรจุสินค้าไปดื่มหรือรับประทานที่อื่นๆ เป็นต้น

3.กลยุทธ์ช่องทางการจัดจำหน่าย บทสรุปจากการสัมภาษณ์โดยรวมเห็นว่า ลักษณะการประกอบการของร้านกาแฟซึ่งเป็นร้านค้าปลีก คือ การจัดจำหน่ายผ่านหน้าร้านโดยตรงให้กับผู้ซื้อหรือผู้บริโภค ดังนั้นสภาพร้านกาแฟที่ใช้บรรจุภัณฑ์ซึ่งเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม จะต้องมีส่วนทางกายภาพที่มีความเป็นธรรมชาติมากที่สุดเพื่อเป็นการบ่งบอกถึงแนวคิดการอนุรักษ์ธรรมชาติอย่างชัดเจน เช่น อาคารโรงเรือนควรเป็นอาคารประหยัดพลังงาน มีแสงสว่างตามธรรมชาติพอเพียง อาคารถ่ายเทสะดวก อาศัยร่มเงาไม้เพื่อลดความร้อนให้ตัวอาคารสิ่งปลูกสร้าง เป็นต้น รวมถึงการมีพนักงานที่เป็นผู้มีความรู้ในเรื่องการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม และการใช้บรรจุภัณฑ์ที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมเป็นอย่างดีเป็นผู้ให้บริการในร้าน และที่สำคัญที่สุดคือ ท่าเลที่ตั้งต้องสะดวกในการเดินทาง มีสถานที่จอดรถเพียงพอ และควรเป็นแบบ Stand alone ไม่ควรตั้งอยู่ในตัวอาคารสำนักงาน เพราะผู้ใช้บริการจะรู้สึกคับแคบและขาดบรรยากาศธรรมชาติ นอกจากนี้ร้านกาแฟ หรือธุรกิจ SME ต้องมีการปรับช่องทางการจัดจำหน่ายนอกสถานที่ในภาวะโรคระบาดโควิด 19 (นพดล พันธุ์พานิช. 2563).

4.การใช้กลยุทธ์การส่งเสริมการตลาด ผู้ให้สัมภาษณ์มีความเห็นพ้องกันว่า การใช้กลยุทธ์นี้จะทำให้เกิดการกระตุ้นในการซื้อสินค้า หรือเข้าใช้บริการร้านเรามากขึ้น ทั้งในภาวะปกติ และภาวะที่ยอดขายตกต่ำ โดยเห็นว่า แนวทางดำเนินการ คือ 1) การกระตุ้นการขายโดยการให้ส่วนลดกรณีลูกค้านำบรรจุภัณฑ์ของตนเองมาเอง 2) การกระตุ้นการขายโดยการให้บัตรสะสมคะแนนเพื่อใช้เป็นส่วนลดสินค้าในคราวต่อไป 3) การให้บริการรับฝากบรรจุภัณฑ์ของลูกค้าโดยทางร้านเป็นผู้ล้างบรรจุภัณฑ์ให้ และมีพื้นที่จัดเก็บให้เป็นอย่างดีเพื่อสะดวกในการใช้บริการในคราวต่อไป โดยทางร้านไม่คิดค่าใช้จ่าย 4) การกระตุ้นการขายโดยการแจกของชำร่วยประเภทที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมในช่วงเทศกาลต่างๆ และ 5) การกระตุ้นการขายโดยการทำบัตรสมาชิกเพื่อให้ส่วนลดที่เพิ่มมากขึ้น เป็นต้น

5.การใช้กลยุทธ์การบรรจุภัณฑ์ ผู้ให้สัมภาษณ์มีความเห็นพ้องโดยสรุปว่า ในการใช้กลยุทธ์บรรจุภัณฑ์นั้น นอกจากการพิจารณาถึงคุณสมบัติการใช้งานแล้ว ผู้ประกอบการยังต้องมีหลักเกณฑ์หรือข้อพิจารณาในการเลือกใช้บรรจุภัณฑ์เพื่อบรรจุเครื่องดื่มและอาหารทั้งในด้านต้นทุนบรรจุภัณฑ์โดยการเปรียบเทียบต้นทุนการใช้บรรจุภัณฑ์ที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมปัจจุบันเทียบกับบรรจุภัณฑ์ที่ทำมาจากพลาสติกแล้ว หากพบว่าราคาบรรจุภัณฑ์ทั้งสองลักษณะมีราคาใกล้เคียงกัน หรือพบว่า บรรจุภัณฑ์ที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมมีราคาต้นทุนต่อหน่วยต่ำกว่าการใช้บรรจุภัณฑ์ที่ทำมาจากพลาสติก ทางร้านควรที่จะเลือกใช้บรรจุภัณฑ์ที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม และทางร้านร้านควรมีแนวคิดเพิ่มเติมในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมโดยการพิมพ์ภาพหรือคำขวัญที่กระตุ้น

ให้เห็นถึงประโยชน์สาธารณะจากการร่วมกันอนุรักษ์ธรรมชาติ และเห็นถึงนโยบายสำคัญในการประกอบธุรกิจของทางร้านที่มีความพยายามให้ขยะในร้านเป็นศูนย์

6. กลยุทธ์การใช้พนักงานขาย ผู้ให้สัมภาษณ์มีความเห็นว่า กลยุทธ์การใช้พนักงานขายของร้านกาแฟที่ใช้บรรจุภัณฑ์ซึ่งเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมนั้นเป็นข้อพิจารณาที่มีความสำคัญ ทั้งนี้เพราะร้านกาแฟเป็นธุรกิจขายปลีกที่ใช้พนักงานเป็นผู้ให้บริการโดยตรง สิ่งสำคัญที่ผู้ประกอบการต้องดำเนินการในเบื้องต้นคือ ต้องมีกระบวนการฝึกอบรมให้ความรู้ ความเข้าใจ แก่พนักงานร้าน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง พนักงานส่วนหน้าที่ต้องเผชิญหน้ากับลูกค้า องค์กรความรู้สำคัญไม่น้อยไปกว่าองค์กรความรู้ด้านการให้บริการคือ องค์กรความรู้ในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม องค์กรความรู้ดังกล่าวนี้ จะทำให้พนักงานสามารถให้บริการลูกค้าตามนโยบายการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของร้านได้อย่างมีประสิทธิภาพ เกิดทักษะในการนำเสนอ สามารถชี้แนะ หรือตอบคำถามลูกค้าได้เป็นอย่างดี

7. กลยุทธ์การให้ข่าวสาร ผู้ให้สัมภาษณ์มีความเห็นพ้องซึ่งสรุปได้ว่า ในการใช้กลยุทธ์การให้ข่าวสารนั้นผู้ประกอบการต้องนำเสนอถึงข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการประกอบกิจการทั้งคุณสมบัติของตัวผลิตภัณฑ์คือ กาแฟและเครื่องดื่มที่ผลิตจากวัตถุดิบเกษตรอินทรีย์ กระบวนการชงหรือปรุงแต่งที่มาตรฐาน และคุณประโยชน์ของการใช้ ใช้บรรจุภัณฑ์ซึ่งเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม บรรยากาศการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมภายในร้าน การบริการที่มีคุณภาพของพนักงาน รวมถึงสิทธิประโยชน์ต่างๆที่ทางร้านนำเสนอให้ลูกค้าที่มาใช้บริการ นอกจากนี้จะต้องพิจารณาถึงช่องทางการให้ข่าวสารที่มีประสิทธิภาพ และสามารถเข้าถึงตัวลูกค้าโดยตรง ช่องทางการสื่อสารที่เป็นที่นิยมสำหรับธุรกิจร้านกาแฟคือ การสื่อสารทางตรงโดยตัวพนักงานขายเอง และทางสื่อออนไลน์ที่เป็นที่ยอมรับถึงการมีต้นทุนต่ำ รวดเร็ว และตรงกลุ่มเป้าหมายมากที่สุดในปัจจุบัน

8. กลยุทธ์พลัง ผู้ให้สัมภาษณ์มีความเห็นสรุปได้ว่า เป็นการมีและการใช้อำนาจในการต่อรองและควบคุม ซึ่งอาจจะเป็สิ่งที่ยากที่สุดที่จะทำให้เกิดขึ้นได้ แต่ก็เป็สิ่งที่จำเป็นและจะขาดเสียไม่ได้ในการประกอบการเพราะอำนาจต่อรองจะสามารถเป็พลังพิเศษเปรียบเสมือนมือที่มองไม่เห็น ที่จะนำมาใช้ให้เกิดประโยชน์ทางการค้าได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การประกอบการร้านกาแฟในปัจจุบันนี้ซึ่งมีส่วนหนึ่งเป็นการขายออนไลน์ด้วย ซึ่งการขายปลีกลักษณะนี้ผู้ขายและลูกค้าไม่มีโอกาสเผชิญหน้ากันจริงๆ ตัวอย่างการใช้กลยุทธ์การใช้พลังในการขาย ออนไลน์ เช่น การให้สิทธิพิเศษของผู้สมัครสมาชิกของร้านโดยมีโอกาสดั้รับสิทธิประโยชน์ในการสั่งซื้อสินค้าออนไลน์ในราคาพิเศษ หรือสมาชิกร้านเราแนะนำสมาชิกใหม่ให้มาเป็นลูกค้าร้านเราก็จะดั้รับของชำร่วย หรือสิทธิการซื้อสินค้าออนไลน์ในราคาพิเศษ เป็นต้น

ส่วนที่ 2 ความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณภาพการให้บริการในด้านต่างๆ เพื่อสร้างความได้เปรียบทางธุรกิจของร้านกาแฟที่ใช้บรรจุภัณฑ์ซึ่งเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมในเขตพื้นที่กรุงเทพมหานคร นั้น พบว่า

1. ด้านความมั่นใจ หรือการรับประกัน (assurance) นั้น ผู้ให้สัมภาษณ์ทุกรายมีความเห็นพ้องกันว่าผู้ประกอบการร้านกาแฟซึ่งใช้บรรจุภัณฑ์ที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมจำเป็นต้องดำเนินการ เพราะถือเป็นความสามารถของร้านในการสร้างความเชื่อมั่นให้เกิดขึ้นกับลูกค้า กรณีนี้ พนักงานร้านในฐานะผู้ให้บริการจะต้องแสดงถึงทักษะความรู้ และความสามารถในการให้บริการ ด้วยความสุภาพ นุ่มนวล มีกิริยามารยาทที่ดี สามารถใช้การติดต่อสื่อสารที่มีประสิทธิภาพ และให้ความมั่นใจว่าลูกค้าผู้มารับบริการที่ร้านจะดั้รับบริการบริการที่ดีที่สุด เกิดความพึงพอใจ และประทับใจแล้ว นอกจากนี้ ผู้ประกอบการจะต้องให้ความสำคัญต่อแนวคิดการประชาสัมพันธ์ผ่านช่องทางต่างๆเพื่อให้ลูกค้ามีโอกาสดเกิดความมั่นใจในคุณค่าของผลิตภัณฑ์ และบรรจุภัณฑ์ของร้านที่สะท้อนถึงแนวคิดการอนุรักษ์ธรรมชาติอีกทางหนึ่งด้วย ซึ่งการดำเนินการตามแนวคิดข้างต้นเหล่านี้เป็นการสร้างความประทับใจโดยรวมของสินค้าและบริการ แม้จะเป็นสิ่งที่จับต้องไม่ได้ แต่ก็สามารถอธิบายได้ ให้ความความรู้สึกและความหมายที่ดี ทำให้ผู้บริโภคยอมจ่ายค่าสินค้าและบริการที่แพงกว่า

เพื่อให้ตัวเองได้สินค้าและบริการที่ตัวเองพึงใจ หรือการสร้างแบรนด์นั่นเอง เพราะแบรนด์เป็นสิ่งที่สะท้อนภาพลักษณ์ของร้านค้ากาแฟที่มีนโยบายประกอบธุรกิจเชิงอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ซึ่งเป็นการมุ่งบริการ เฉพาะกลุ่มลูกค้าที่มีลักษณะเฉพาะ(Niche/Focus) และเป็นการให้บริการที่มีความแตกต่าง(Differentiation)จากร้านกาแฟทั่วไปอย่างชัดเจน

2.ด้านความเชื่อถือไว้วางใจได้นี้ ผู้ให้สัมภาษณ์ทุกรายมีความเห็นพ้องกันว่า เป็นกลยุทธ์สำคัญอีกอย่างหนึ่งในการสร้างความได้เปรียบในการแข่งขันทางธุรกิจกับร้านกาแฟที่ใช้บรรจุภัณฑ์ซึ่งเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม เพราะความเชื่อถือไว้วางใจจะสะท้อนถึงความสม่ำเสมอ และความสามารถในการให้บริการของร้านว่าสามารถให้บริการตามที่สัญญาไว้หรือไม่ เช่น ส่วนผสมหรือวัตถุดิบในการปรุงกาแฟใช้เมล็ดกาแฟอินทรีย์ มีกลิ่นรสและบรรจุภัณฑ์ที่ใช้เป็นบรรจุภัณฑ์ซึ่งเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมตามที่แจ้งไว้หรือไม่ คุณภาพผลิตภัณฑ์มีการเปลี่ยนแปลงหรือผิดเพี้ยนจากที่เคยมาใช้บริการหรือไม่ เป็นต้น ส่วนแนวทางที่ร้านหรือผู้ประกอบการควรดำเนินการ เช่น ต้องมีความสม่ำเสมอในการประชาสัมพันธ์โดยสื่อออนไลน์ที่สามารถเข้าถึงตัวผู้บริโภคได้ง่าย และเกิดการตอบสนองโดยรวดเร็ว เน้นการนำเสนอถึงภาพลักษณ์ของผลิตภัณฑ์ที่มีคุณภาพมาตรฐาน และการใช้บรรจุภัณฑ์ที่ให้ความเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมทุกครั้งที่ถูกค่าเข้ามาใช้บริการ เป็นต้น การดำเนินการดังกล่าวจะทำให้ลูกค้าเกิดความเชื่อถือไว้วางใจได้ว่า เมื่อเข้ามาใช้บริการที่ร้าน ลูกค้าจะได้บริโภคกาแฟอินทรีย์ที่มีกลิ่นและรสชาติตรงตามที่ลูกค้าต้องการ บรรจุภัณฑ์ที่ใช้ทั้งหมดต้องเป็นบรรจุภัณฑ์ซึ่งเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมตามที่ร้านโฆษณาไว้ แนวคิดการสร้างความเชื่อถือไว้วางใจนี้จะเป็นการนำมาซึ่ง1)ความแตกต่าง (differentiation) ระหว่างร้านกาแฟที่ใช้บรรจุภัณฑ์ซึ่งเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมจากร้านกาแฟทั่วไป 2) การเป็นผู้นำต้นทุนต่ำ (Low-Cost Leadership) อีกด้วย กล่าวคือ การที่ร้านกาแฟที่ใช้บรรจุภัณฑ์ซึ่งเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมสามารถสร้างความเชื่อถือไว้วางใจว่าสามารถให้บริการตรงตามที่ให้สัญญาหรือโฆษณาประชาสัมพันธ์ไว้ทุกประการย่อมส่งผลเกิดการประหยัดต้นทุน ในโฆษณาประชาสัมพันธ์รูปแบบอื่นๆซึ่งอาจนำไปสู่ต้นทุนการขายที่เพิ่มขึ้น ทั้งนี้ เพราะทางร้านได้สร้าง และสะสมความเชื่อถือในการให้บริการแก่ลูกค้าตลอดมา และ 3) การมุ่งเฉพาะกลุ่มลูกค้า (niche/focus) เนื่องจากข้อเท็จจริงพบว่า เป็นลูกค้าเฉพาะกลุ่มที่มีลักษณะทางประชากรศาสตร์แตกต่าง และขอบเขตคับแคบหรือจำนวนลูกค้าที่ต้องบริการน้อยกว่าผู้ใช้บริการร้านกาแฟทั่วไป ดังนั้น การสร้างความน่าเชื่อถือไว้วางใจกับลูกค้าเฉพาะกลุ่มจึงเป็นกรณีที่สามารถดำเนินการได้ง่าย การดำเนินการลักษณะนี้ทำให้เกิดความได้เปรียบทางธุรกิจโดยรวมที่ร้านกาแฟที่ใช้บรรจุภัณฑ์ซึ่งเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมได้เปรียบทางธุรกิจร้านกาแฟทั่วไป

3. ด้านการตอบสนองต่อลูกค้า ในประเด็นนี้ ผู้ให้สัมภาษณ์เห็นพ้องกันว่า เป็นเรื่องของการใช้พนักงานขายที่มีประสิทธิภาพการทำงาน และมีความเหมาะสมกับภารกิจที่ต้องสอดคล้องกับนโยบายการประกอบธุรกิจเชิงอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของทางร้าน มีความเข้าใจในคุณลักษณะเด่นของผลิตภัณฑ์หรือกาแฟและบรรจุภัณฑ์ที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมที่ทางร้านนำมาบริการลูกค้า มีทักษะในการให้บริการสูง คุณสมบัติเหล่านี้จะทำให้เกิดการตอบสนองความต้องการลูกค้าได้ถูกต้อง และทันที ในส่วนของการติดตามตรวจสอบความคิดเห็นหรือเสียงสะท้อนของผู้มาใช้บริการนั้น ทางร้านหรือผู้ประกอบการต้องพยายามตรวจสอบข้อความคิดเห็นที่ปรากฏบนสื่อออนไลน์ถึงผลตอบรับจากการให้บริการของร้านเรา ทั้งนี้ หากพบข้อบกพร่องใดๆในการให้บริการ หรือความเห็นที่เป็นลบต่อภาพลักษณ์ของร้านตามมุมมองของลูกค้า ร้านจะต้องไม่ละเลยที่จะนำมาปรับปรุงแก้ไขทันที และเห็นพ้องกันว่า การใช้กลยุทธ์หรือแนวคิดการตอบสนองต่อลูกค้านี้จะเป็น 1) การสร้างข้อแตกต่าง (differentiation) ในกับร้านของตนเอง 2) การเป็นผู้นำต้นทุนต่ำ (Low-Cost Leadership) ทั้งนี้ เพราะแนวคิดการใช้พนักงานที่มีประสิทธิภาพ และมีความเหมาะสมกับภารกิจที่เข้าร่วมทำงานนี้ ย่อมส่งผลต่อการลดการสูญเสียอันเนื่องจากการผิดพลาดในการปฏิบัติงานอันเป็นต้นทุนที่อาจเกิดขึ้นได้เสมอ

พนักงานร้านมีคุณสมบัติที่ดี ดังกล่าวจึงสามารถลดต้นทุนการประกอบการได้อีกทางหนึ่ง และส่งผลโดยรวมให้ร้านเป็นผู้นำต้นทุนต่ำ และ3) การมุ่งเฉพาะกลุ่มลูกค้า (Niche/focus) สืบเนื่องจากการตอบสนองต่อลูกค้าร้านกาแฟที่ใช้บรรจุภัณฑ์ซึ่งเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมเป็นการการตอบสนองต่อลูกค้าเฉพาะกลุ่มที่มีลักษณะทางประชากรศาสตร์แตกต่าง และมีจำนวนน้อยหรือขอบเขตแคบกว่าผู้ใช้บริการร้านกาแฟทั่วไป ซึ่งสามารถดำเนินงานที่ง่ายและสะดวก โดยการใช้พนักงานที่มีความเข้าใจในคุณลักษณะเด่นของผลิตภัณฑ์หรือกาแฟและบรรจุภัณฑ์ที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมที่ทางร้านนำมาบริการลูกค้า มีทักษะในการให้บริการสูง คุณสมบัติเหล่านี้จะทำให้เกิดการตอบสนองความต้องการลูกค้าได้ถูกต้อง และทันที สิ่งเหล่านี้ถือเป็นช่องทางในการสร้างความได้เปรียบทางธุรกิจที่ร้านกาแฟที่ใช้บรรจุภัณฑ์ซึ่งเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมเกิดความได้เปรียบทางธุรกิจเหนือร้านกาแฟทั่วไป

4. ด้านการรู้จักและเข้าใจลูกค้า เห็นพ้องกันว่า การรู้จักและเข้าใจลูกค้านี้เป็นความสามารถในการดูแลเอาใจใส่ลูกค้าให้ได้รับบริการตามความต้องการที่แตกต่างกันของลูกค้าแต่ละคน และถือผลประโยชน์ของผู้รับบริการเป็นสำคัญ ทั้งนี้ เพราะลูกค้าที่มาใช้บริการต้องการได้รับความรู้สึกว่าเป็นคนสำคัญที่พนักงานร้านต้องดูแลเอาใจใส่ตนเองอย่างตั้งใจ และเป็นการเฉพาะหรือเป็นรายบุคคล พนักงานจะต้องเป็นผู้ที่มีความรู้ ความเข้าใจในผลิตภัณฑ์และบริการ มีทักษะในการขาย มีมนุษยสัมพันธ์ สามารถนำเสนอลูกค้าได้อย่างถูกต้องและคล่องแคล่ว มีเทคนิคในการจดจำข้อมูลส่วนบุคคลของลูกค้าที่มาใช้บริการแต่ละรายเป็นการเฉพาะ เช่น ชนิด และรสชาติกาแฟที่ลูกค้ารายนี้สั่งมาดื่มทุกครั้ง เป็นต้น และในการที่จะประสบความสำเร็จตามแนวคิดนี้ ผู้ให้สัมภาษณ์ทั้งหมดเห็นว่า ทางร้านหรือผู้ประกอบการจะต้องมีระบบการจัดฝึกอบรมที่มีประสิทธิภาพให้กับพนักงานร้าน มีระบบการจัดเก็บข้อมูลการใช้บริการของลูกค้าทุกครั้งที่มาใช้บริการ การสร้างระบบการเป็นสมาชิกของร้านโดยการนำเสนอสิทธิประโยชน์พิเศษในการใช้บริการ การติดต่อสื่อสารผ่านรูปแบบออนไลน์ถึงตัวลูกค้าเพื่อติดตามตรวจสอบความเห็นลูกค้า และมีการสื่อสารกับลูกค้าได้เป็นอย่างดี เป็นต้น และเห็นว่า การรู้จักและเข้าใจลูกค้าจัดเป็นแนวคิดหรือกลยุทธ์สำคัญในการสร้างความได้เปรียบทางธุรกิจที่ร้านกาแฟที่ใช้บรรจุภัณฑ์ซึ่งเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมได้เปรียบทางธุรกิจเหนือร้านกาแฟทั่วไปในประเด็นของ 1) การสร้างข้อแตกต่าง (differentiation) ในกับร้านของตนเอง 2) การมุ่งเฉพาะกลุ่มลูกค้า (Niche/Focus) ทั้งนี้ เพราะลูกค้าร้านกาแฟที่ใช้บรรจุภัณฑ์ซึ่งเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมเป็นลูกค้าเฉพาะกลุ่มที่มีลักษณะทางประชากรศาสตร์เป็นผู้ที่มีการศึกษา มีอาชีพการงานที่มั่นคง และระดับฐานะทางเศรษฐกิจค่อนข้างดี ในส่วนที่เป็นนิสิตนักศึกษาก็เป็นคนรุ่นใหม่ที่เห็นความสำคัญในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ดังนั้น การทำความรู้จัก และเข้าใจลูกค้าเฉพาะกลุ่มนี้จึงเป็นเรื่องที่ดำเนินการได้ง่ายกว่าลูกค้าร้านกาแฟทั่วไปที่มีลักษณะทางประชากรศาสตร์หลากหลาย และ 3) การเป็นผู้นำต้นทุนต่ำ (Low-Cost Leadership) เพราะผู้ประกอบการใช้พนักงานร้านที่มีประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน สามารถให้บริการดูแลเอาใจใส่ลูกค้าด้วยความตั้งใจ มีความสามารถแก้ปัญหาต่างๆ ให้แก่ลูกค้าที่มาใช้บริการได้เป็นรายบุคคล ดังนั้น การรู้จักและเข้าใจลูกค้าสามารถทำได้ง่าย ทำให้เกิดการประหยัดในต้นทุนประกอบการเนื่องจากไม่มีค่าใช้จ่ายอื่นใดเพิ่มเติมเพื่อการดำเนินการนี้

5. ด้านความเป็นรูปธรรมของบริการ ผู้ให้สัมภาษณ์เห็นว่า แนวคิดการให้ความสำคัญต่อลักษณะทางกายภาพที่ปรากฏให้เห็นถึงสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ ได้แก่ สถานที่ บุคลากร อุปกรณ์ เครื่องมือ รวมทั้งสภาพแวดล้อมที่ทำให้ผู้รับบริการรู้สึกได้ว่า “ได้รับการดูแล ห่วงใย และความตั้งใจจากผู้ให้บริการ โดยทางร้านต้องเน้นดำเนินการให้ลูกค้าประจักษ์ในรูปธรรมการบริการอย่างชัดเจน เช่น สถานที่ตั้งอยู่ในทำเลที่เหมาะสม สะดวกในการเดินทางมาใช้บริการ บุคลากรหรือพนักงานของร้านมีคุณภาพ และพอเพียงเหมาะสมกับขนาดการประกอบธุรกิจ อุปกรณ์และเครื่องมือที่ใช้ในการให้บริการครบถ้วนบริบูรณ์ รวมทั้งสภาพแวดล้อมที่ทำให้ลูกค้า

หรือผู้รับบริการ มีความรู้สึก ว่า ตนเองได้รับการดูแลอย่างดีจากพนักงานร้านผู้ให้บริการ ซึ่งแนวคิดความเป็นรูปธรรมของบริการนี้จะเป็น 1) การสร้างข้อแตกต่าง(differentiation)ในสินค้าและบริการมากกว่าการให้บริการของร้านกาแฟทั่วไป ร้านกาแฟที่ใช้บรรจุภัณฑ์ซึ่งเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมต้องสร้างลักษณะทางกายภาพที่ปรากฏให้ลูกค้าเห็นโดยเด่นชัดตามนโยบายการประกอบธุรกิจของตนเองคือ การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในทุกๆด้าน เพื่อให้ลูกค้าผู้มาใช้บริการได้รับรู้ 2) การมุ่งเฉพาะกลุ่มลูกค้า (niche/focus) นอกจากการสร้าง ความแตกต่างเชิงประจักษ์ที่กล่าวมาแล้ว ร้านกาแฟที่ใช้บรรจุภัณฑ์ซึ่งเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมต้องสร้างลักษณะทางกายภาพที่ปรากฏให้ลูกค้าเห็นโดยเด่นชัดตามนโยบายการประกอบธุรกิจของตนเองคือ ต้องทำให้ลูกค้าผู้รับบริการมีความรู้สึก ว่า ตนเองเป็นคนพิเศษที่จะต้องได้รับการดูแลอย่างดีจากพนักงานร้านผู้ให้บริการ และ 3) การเป็นผู้นำต้นทุนต่ำ (Low-Cost Leadership) สาเหตุเนื่องจากการสร้างความเป็นรูปธรรมในการบริการของร้านกาแฟที่ใช้บรรจุภัณฑ์ซึ่งเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมอันส่งผลให้เกิดการประหยัดต้นทุนในการประกอบ การที่ลูกค้าสามารถรับรู้ได้ เช่น การใช้อาคารประหยัดพลังงานในการประกอบการ การส่งเสริมแนวคิดการนำภาชนะหรือบรรจุภัณฑ์ส่วนตัวมาใช้บริการ เป็นต้น ประเด็นเหล่านี้สามารถนำไปสู่ความได้เปรียบทางธุรกิจที่ ร้านกาแฟที่ใช้บรรจุภัณฑ์ซึ่งเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมมีเหนือกว่าร้านกาแฟทั่วไป

ส่วนที่ 3 ความได้เปรียบธุรกิจของร้านกาแฟที่ใช้บรรจุภัณฑ์ซึ่งเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมในเขตพื้นที่ กรุงเทพมหานคร ในประเด็นต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

ผู้ให้สัมภาษณ์ทั้งสองกลุ่มทุกคนมีความเห็นพ้องว่า การใช้กลยุทธ์ทางการตลาด 8Ps และการให้ความสำคัญเรื่องคุณภาพการให้บริการส่งผลให้เกิดความได้เปรียบธุรกิจของร้านกาแฟที่ใช้บรรจุภัณฑ์ซึ่งเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมในเขตพื้นที่กรุงเทพมหานคร ในประเด็นต่างๆ คือ

1) การใช้กลยุทธ์ทางการตลาด 8Ps การเป็นผู้นำต้นทุนต่ำ (Low-Cost Leadership) การใช้กลยุทธ์พลังของร้านกาแฟที่ใช้บรรจุภัณฑ์ซึ่งเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมนั้น เป็นการมีและการใช้อำนาจในการต่อรอง และควบคุมที่จะนำมาใช้ให้เกิดประโยชน์ทางการค้า เช่น การบริหารซัพพลายเออร์อย่างมีคุณภาพจะทำให้ร้านได้เมล็ดกาแฟจากชาวไร่ และบรรจุภัณฑ์จากผู้ผลิตที่มีราคาต่ำ เป็นต้น การดำเนินการลักษณะนี้สามารถนำมาซึ่งความได้เปรียบทางธุรกิจเหนือกว่าร้านกาแฟทั่วไป

การสร้าง ความแตกต่าง (Differentiation) กลยุทธ์พลังของร้านกาแฟที่ใช้บรรจุภัณฑ์ซึ่งเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมเป็นการสร้างอำนาจการต่อรอง ซึ่งจะเห็นได้ชัดเจนจากวิธีการขายสินค้าที่แตกต่างจากธุรกิจอื่น เช่น การส่งเสริมให้ลูกค้านำภาชนะหรือบรรจุภัณฑ์มาใช้จะทำให้ลูกค้าได้รับส่วนลดในอัตราที่ลูกค้าพึงพอใจ เป็นต้น การดำเนินการลักษณะนี้สามารถนำมาซึ่งความได้เปรียบทางธุรกิจเหนือกว่าร้านกาแฟทั่วไป

การมุ่งเฉพาะกลุ่มลูกค้า (Focus) กลยุทธ์พลังของร้านกาแฟที่ใช้บรรจุภัณฑ์ซึ่งเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมเป็นการสร้างอำนาจการต่อรองที่มุ่งเน้นกระทำกับลูกค้าเฉพาะกลุ่มที่มีทัศนคติหรือแนวคิดในการร่วมกันอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมอยู่แล้วจึงสามารถทำได้ง่ายกว่าลูกค้าร้านกาแฟทั่วไปที่มีความคิดหลากหลายการดำเนินการลักษณะนี้สามารถนำมาซึ่งความได้เปรียบทางธุรกิจเหนือกว่าร้านกาแฟทั่วไป

2) การใช้แนวคิดคุณภาพการให้บริการ บทสรุปความคิดเห็นเกี่ยวกับแนวคิดคุณภาพการให้บริการของร้านกาแฟที่ใช้บรรจุภัณฑ์ซึ่งเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมเหนือกว่าร้านกาแฟทั่วไปอันเนื่องจากการใช้แนวคิดคุณภาพการให้บริการต่างๆร่วมกันทำให้เกิดความสอดคล้องแนวคิดหรือกลยุทธ์ในการสร้างความได้เปรียบธุรกิจในมิติต่างๆคือ (1)การเป็นผู้นำต้นทุนต่ำ (Low-Cost Leadership) (2) การสร้างความแตกต่าง (Differentiation) และ (3) การมุ่งเฉพาะกลุ่มลูกค้า (Focus)

อภิปรายผล

งานวิจัยนี้พบว่า สถานการณ์การประกอบธุรกิจของร้านกาแฟเชิงอนุรักษ์จากผลการวิจัยที่นำเสนอผ่านมา ผู้วิจัยสามารถอภิปรายผลตามวัตถุประสงค์ดังต่อไปนี้

1 สภาพแวดล้อมทั่วไปของร้านกาแฟด้วยบรรจภัณฑ์เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม

สภาพแวดล้อมทั่วไปของสถานประกอบการของผู้ให้สัมภาษณ์ส่วนใหญ่เป็นแหล่งชุมชน มีความหนาแน่นของประชากรหลากหลายกลุ่มอาชีพ ทั้ง นักธุรกิจ พนักงานสำนักงาน และนักศึกษา กลุ่มลูกค้าส่วนใหญ่เป็นลูกค้าประจำที่เคยมาใช้บริการ และเกิดความเคยชินกับพนักงาน สามารถสื่อสารกับพนักงานได้ในทางตรง ช่วงเวลาเปิดร้านกาแฟส่วนใหญ่เป็นช่วงเวลา 8.00-17.00 น. กลุ่มลูกค้าจะมาใช้บริการเป็นช่วงเวลา เช่น ช่วงเวลา 8.00-9.00 น.จะเป็นนักธุรกิจประเภทต่าง ๆ ที่นัดหมายเพื่อเจรจาธุรกิจ ส่วน 9.00-12.00 น.จะเป็นช่วงเวลาของพนักงานออฟฟิศที่ได้นัดหมายกันไว้ และช่วง 13.00-17.00 น.จะเป็นช่วงเวลาของนิสิตนักศึกษาที่นัดหมายเพื่อพบปะพูดคุยเป็นส่วนใหญ่ สภาพการแข่งขันค่อนข้างรุนแรงด้วยจำนวนร้านกาแฟคู่แข่งจำนวนมาก นอกจากนั้นยังเป็นร้านกาแฟเฟรนไชส์ขนาดใหญ่ที่มีขนาดของพื้นที่สูง ยกเว้นผู้ให้สัมภาษณ์ท่านที่ 4 ที่ให้ข้อมูลคู่แข่งจำนวนน้อยราย ซึ่งเป็นผลมาจากร้านกาแฟอยู่ในซอย มีข้อจำกัดด้านพื้นที่ ถึงแม้จะเป็นชุมชนหนาแน่น แต่ในแต่ละพื้นที่มีผู้ประกอบการอยู่แล้ว การเข้ามาแข่งขันของผู้ประกอบการรายใหม่ค่อนข้างยาก ซึ่งเป็นผลมาจากข้อจำกัดดังกล่าว ในด้านการตกแต่งร้านกาแฟผู้ให้สัมภาษณ์ส่วนใหญ่ให้ข้อมูลใกล้เคียงกัน โดยมุ่งที่การตกแต่งที่เน้นความเป็นธรรมชาติ สงบ ร่มรื่น และมีเครื่องปรับอากาศให้บริการ การตกแต่งแต่ละร้านแตกต่างกันที่ทุน และแนวความคิดของผู้ประกอบการ ในทุกร้านให้ข้อมูลตรงกันที่พยายามบริหารพื้นที่ให้บริการมากที่สุดเพื่อเพียงพอต่อการให้บริการ และจากการทบทวนวรรณกรรมพบว่า ผลการสัมภาษณ์ของผู้เชี่ยวชาญในการศึกษานี้ในภาพรวมของแนวความคิดการร่วมมือกันอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมอันมีผลกระทบเนื่องมาจากการบริโภคของมนุษย์ มีความสอดคล้องกับบริบทของผลการวิจัยของงานวิจัยหลายฉบับ เช่น งานวิจัยของธัญชนก สุขะวัลลีย์ (2561) ที่พบว่า เหตุที่ผู้ประกอบการที่ใช้บรรจุภัณฑ์ชนิดย่อยสลายทางชีวภาพส่วนใหญ่เกิดจากความต้องการของผู้บริโภคเป็นหลัก เนื่องจากผู้บริโภคต้องการบรรจุภัณฑ์ที่ปลอดภัย และเล็งเห็นว่า การรักษาสภาพแวดล้อมนั้นจะเกิดคุณประโยชน์สาธารณะในระยะยาวเมื่อเทียบกับต้นทุนที่เพิ่มขึ้นของผู้ประกอบการ และยังช่วยสร้างภาพลักษณ์ที่ดีด้านการใส่ใจสุขภาพของลูกค้าด้วย งานวิจัยของจริยา ศรีจรรยา(2558) ที่พบว่า 1) ภาครัฐ ภาคเอกชนและภาครัฐควรเร่งรณรงค์ให้เกิดการใช้บรรจุภัณฑ์เพื่อสิ่งแวดล้อม เพราะยังมีประชาชนอีกส่วนหนึ่งที่ยังไม่มีความรู้ความเข้าใจในเรื่องนี้ และยังไม่ทราบถึงลักษณะของบรรจุภัณฑ์เพื่อสิ่งแวดล้อมจึงไม่เห็นความสำคัญ และไม่ตระหนักถึงความจำเป็นในการใช้บรรจุภัณฑ์เพื่อสิ่งแวดล้อม และ 2) หน่วยงานของภาครัฐควรมีมาตรการที่ชัดเจนและเป็นรูปธรรมในการส่งเสริมให้ผู้ประกอบการมีการใช้บรรจุภัณฑ์เพื่อสิ่งแวดล้อมเพิ่มขึ้น เช่น สนับสนุนกิจการที่ใช้บรรจุภัณฑ์เพื่อสิ่งแวดล้อมในการบรรจุสินค้า รวมถึงภาคอุตสาหกรรมผู้ผลิตบรรจุภัณฑ์ดังกล่าวด้วยมาตรการทางภาษีอากร ซึ่งจะช่วยให้ต้นทุนการผลิตลดลง การจัดจำหน่ายเชิงพาณิชย์ก็จะมากขึ้น ราคาขายก็ลดลง ส่งผลดีให้เกิดการใช้บรรจุภัณฑ์เพื่อสิ่งแวดล้อมเพิ่มขึ้นในท้องตลาดโดยรวม ดังงานวิจัยของภักดี มะนะเวศ (2560) ซึ่งส่วนหนึ่งของศึกษาพบว่า ส่วนประสมทางการตลาดมีความสัมพันธ์กับการตัดสินใจเลือกซื้อกาแฟซึ่งใช้บรรจุภัณฑ์ที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม งานวิจัยของสุพิชชา แก้วตา(2559) ศึกษาพบว่า ปัจจัยด้านส่วนลดทางด้านราคา (Price Promotion) การปฏิบัติสีเขียว (Green Practice) คุณภาพการให้บริการ (Service Quality) ทักษะคติต่อการซื้อกาแฟออร์แกนิก (Attitude to Organic Coffee Purchase) ปัจจัยด้านสุขภาพ (Health Factor) มาตรการการคุ้มครองสิ่งแวดล้อม (Environmental Protection)และบรรทัดฐานทางสังคม (Subjective Norm) มีผลเชิงบวกต่อ

ความภักดีของลูกค้าในการเข้าใช้บริการร้านกาแฟของผู้บริโภค(store Loyalty) ในพื้นที่ทำการศึกษาคือ บริเวณถนนสีลม งานวิจัยของชุลีกร เทพบุรี และคณะ (2562)

ซึ่งพบว่า 1) ควรมีการส่งเสริมและรณรงค์เกี่ยวกับข้อดีและความสำคัญของ บรรจุภัณฑ์เพื่อสิ่งแวดล้อมให้มากยิ่งขึ้น เพื่อให้ผู้ประกอบการรายย่อยที่ให้ความสำคัญในเรื่องดังกล่าวเพิ่มมากขึ้น 2) ควรมีการส่งเสริมหรือโปรโมชั่นร้านค้าหรือให้รางวัลกับร้านค้าที่ผู้ประกอบการรายย่อยเลือกใช้บรรจุภัณฑ์เพื่อสิ่งแวดล้อมเพื่อเป็นการยกย่องให้เกิดภาพลักษณ์ที่ดียิ่งขึ้น และ 3) ควรส่งเสริม และโฆษณาประชาสัมพันธ์ถึงคุณสมบัติและข้อดีของบรรจุภัณฑ์เพื่อสิ่งแวดล้อมให้มากยิ่งขึ้น และสนับสนุนให้ผู้ผลิตบรรจุภัณฑ์เพื่อสิ่งแวดล้อม ผลิตบรรจุภัณฑ์ที่ดีและมีคุณภาพตามมาตรฐาน และมีการออกแบบบรรจุภัณฑ์ให้สะดวกในการใช้งานมีรูปปลั๊กชันลักษณะที่ดึงดูดต่อการใช้งาน เพื่อให้ผู้ประกอบการรายย่อยมั่นใจใน งานวิจัยของปฐพี สุทธิวัฒนกุล.(2561) ศึกษาพบว่า การสนับสนุนการปกป้องสิ่งแวดล้อม ความรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อม ประสิทธิภาพเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์สีเขียว ความเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมของบริษัท และความดึงดูดทางสังคมในเรื่องสิ่งแวดล้อมมีความสัมพันธ์ต่อการตัดสินใจซื้อสินค้าที่ใช้บรรจุภัณฑ์สีเขียวของผู้บริโภคในกรุงเทพมหานครอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ เช่นกับงานวิจัยของจุฑาทิพย์ อินทรภักดิ์ (2561) พบว่า 1) ปัจจัยลักษณะส่วนบุคคลที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการเลือกซื้อผลิตภัณฑ์อาหารที่ใช้บรรจุภัณฑ์เพื่อสิ่งแวดล้อม ได้แก่ เพศ มีความสัมพันธ์ตามความถี่ในการซื้อ อายุมีความสัมพันธ์ตามวัตถุประสงค์ในการซื้อ ความถี่ในการซื้อ และแหล่งที่ซื้อ อาชีพ มีความสัมพันธ์ตามความถี่ในการซื้อ และรายได้เฉลี่ยต่อเดือน มีความสัมพันธ์ตามวัตถุประสงค์ในการซื้ออย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ 2) ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดโดยรวมมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการเลือกซื้อผลิตภัณฑ์อาหารที่ใช้บรรจุภัณฑ์เพื่อสิ่งแวดล้อม ตามความถี่ในการซื้อ ส่วนรายด้านพบว่า ด้านผลิตภัณฑ์มีความสัมพันธ์ตามวัตถุประสงค์ในการซื้อ และเกี่ยวข้อในการซื้อ และด้านช่องทางการจัดจำหน่าย มีความสัมพันธ์ตามความถี่ในการซื้ออย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ และ 3) ความรู้ด้านบรรจุภัณฑ์เพื่อสิ่งแวดล้อมมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการเลือกซื้อผลิตภัณฑ์อาหารที่ใช้บรรจุภัณฑ์เพื่อสิ่งแวดล้อมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

ส่วนศักยภาพและโอกาสทางธุรกิจผลิตภัณฑ์เพื่อสุขภาพของผู้ประกอบการกรุงเทพมหานคร พบว่า 2 แนวทางในการกำหนดแผนทางการตลาดเพื่อสร้างความได้เปรียบทางธุรกิจของร้านกาแฟที่ใช้บรรจุภัณฑ์ที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมในเขตพื้นที่กรุงเทพมหานครโดยใช้กลยุทธ์ทางการตลาด 8Ps ดังนี้

จากผลการวิจัยซึ่งได้จากการสัมภาษณ์เจาะลึกผู้เชี่ยวชาญทั้ง 2 กลุ่ม จำนวน 15 รายของผู้วิจัย พบว่าสามารถนำแนวคิดกลยุทธ์ทางการตลาด 8Ps มาเป็นแนวทางในการกำหนดแผนทางการตลาดได้ตรงและสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ได้เป็นอย่างดีอีกทั้ง เพื่อสร้างความได้เปรียบทางธุรกิจของร้านกาแฟที่ใช้บรรจุภัณฑ์ที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมในเขตพื้นที่กรุงเทพมหานครตามวัตถุประสงค์การวิจัย ทั้งนี้เนื่องบทสรุปของสาระการสัมภาษณ์พบว่า ผู้ให้สัมภาษณ์มีความเห็นสอดคล้องกันในการใช้แนวคิดนี้ อีกทั้งผลการวิจัยยังมีความสอดคล้องกับงานวิจัยหลายๆชิ้นซึ่งผู้วิจัยได้นำมาอ้างอิง

สำหรับการเพิ่มศักยภาพและโอกาสทางธุรกิจกาแฟเชิงอนุรักษ์ใช้ผลิตภัณฑ์เพื่อสุขภาพของผู้ประกอบการนั้น พบว่าวัตถุประสงค์ข้อที่ 3. แนวทางในการกำหนดแผนทางการตลาดเพื่อสร้างความได้เปรียบทางธุรกิจของร้านกาแฟที่ใช้บรรจุภัณฑ์ที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมในเขตพื้นที่กรุงเทพมหานครโดยใช้แนวคิดคุณภาพการบริการ ดังนี้

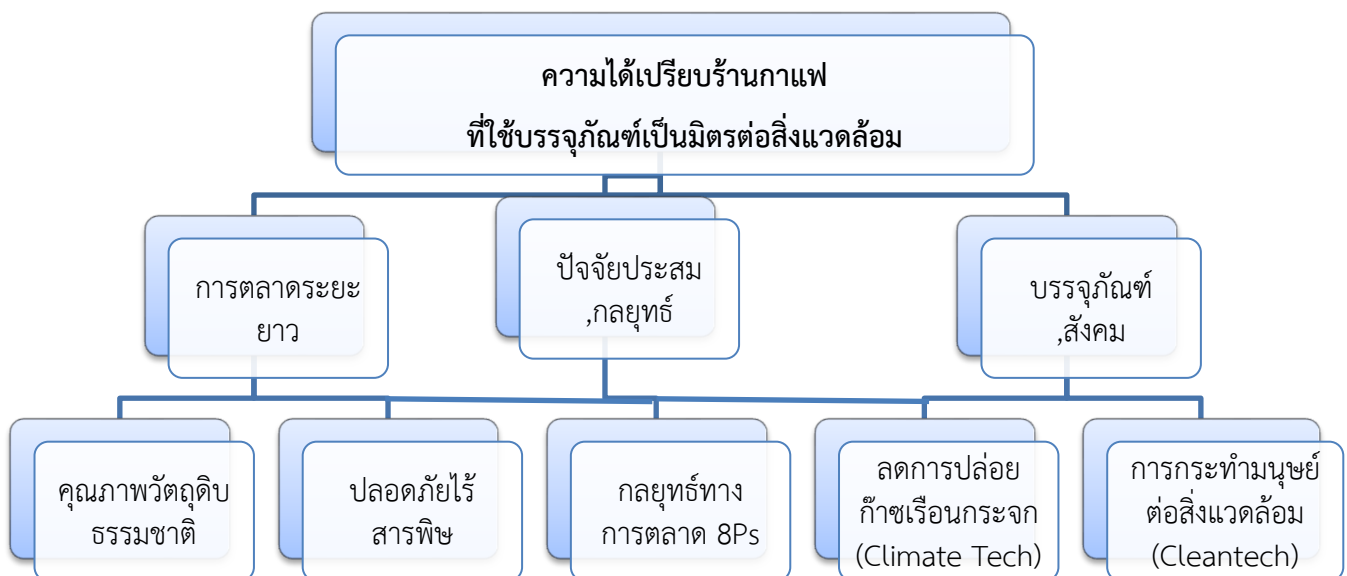
จากการสรุปนัยสำคัญจากความเห็นของผู้เชี่ยวชาญทั้งหมด และจากการทบทวนวรรณกรรมของผู้วิจัยพบว่า การใช้แนวคิดคุณภาพการบริการทั้ง 5 ด้านที่ศึกษา คือ ด้านความมั่นใจ ด้านความเชื่อถือไว้วางใจได้ การตอบสนองต่อลูกค้า ด้านการรู้จักและเข้าใจลูกค้า และด้านความเป็นรูปธรรมของบริการ มีความ

สอดคล้องกัน และสามารถส่งผลให้องค์กรหรือร้านค้าแพที่ใช้บรรจุภัณฑ์ที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมมีความได้เปรียบทางธุรกิจเหนือร้านค้าแพทั่วไปในประเด็นต่างๆจริง เพราะแนวคิดคุณภาพการบริการมีความสอดคล้องกับกลยุทธ์การสร้างรายได้เปรียบทางการแข่งขันทางธุรกิจของPorter(1980) เช่น การเป็นองค์กรผู้นำต้นทุนต่ำ การสร้างความแตกต่าง และการมุ่งลูกค้าเฉพาะกลุ่ม อีกทั้งผลการวิจัยนี้ยังมีความสอดคล้องกับผลการวิจัยต่างๆอีกหลายฉบับ เช่น ผลการวิจัยของขวัญฤทัย เดชทองคำ (2563) ที่ให้ความสำคัญกับแนวคิดคุณภาพการบริการทั้ง 5 ด้านว่าคือ คือ ด้านความมั่นใจ ด้านความเชื่อถือไว้วางใจได้ การตอบสนองต่อลูกค้า ด้านการรู้จักและเข้าใจลูกค้า และด้านความเป็นรูปธรรมของบริการ มีว่ามีผลต่อการสร้างรายได้เปรียบในการแข่งขันทางธุรกิจจริง

ส่วนหนึ่งของผลการวิจัยของวิโรจน์ เจษฎาลักษณ์ และธนัพร ชาติวงศ์(2561)ที่พบว่า ผู้ประกอบการเลือกใช้กลยุทธ์ความได้เปรียบทางการแข่งขันด้วยการสร้างความแตกต่างทางด้านสินค้า การตกแต่งร้าน การให้บริการเสริมอื่นๆ การสร้างโปรโมชั่น มีการใช้กลยุทธ์มุ่งต้นทุนต่ำ ในด้านต้นทุนวัตถุดิบและช่องทางการจำหน่าย รวมไปถึงการมุ่งเน้นการบริการที่ รวดเร็ว มีการเตรียมความพร้อมสำหรับการผลิต และการปรับตัวสินค้า ให้เข้ากับตลาดใหม่ๆ เพื่อสร้างความพึงพอใจสูงสุดให้แก่ลูกค้า และเห็นว่า ผลการศึกษา ข้อเสนอแนะของการศึกษานี้สามารถ นำไปใช้เป็นแนวทางในการประกอบธุรกิจร้านค้าแพสดขนาดเล็กหรือธุรกิจที่มีความใกล้เคียงกันต่อไป

ส่วนหนึ่งของผลการวิจัยของวิญญูวิทย์ แจ้งพลอย (2559) ที่พบว่า ผู้ประกอบการนำกลยุทธ์การสร้างรายได้เปรียบทางการแข่งขันมาใช้ในการดำเนินธุรกิจ โดยใช้กลยุทธ์การสร้างความแตกต่างในด้านผลิตภัณฑ์ เทคโนโลยี และภาพลักษณ์ กลยุทธ์การเป็นผู้นำด้านต้นทุนต่ำ กลยุทธ์การมุ่งตลาดเฉพาะส่วน และกลยุทธ์การตอบสนองอย่างรวดเร็ว ทำให้สามารถสร้างตราสินค้าให้มีชื่อเสียงและเป็นที่ยอมรับของคนภายในจังหวัด และสามารถดำเนินธุรกิจให้คงอยู่อย่างมั่นคงและยาวนาน ดังนั้นผลการศึกษาสามารถนำไปใช้เป็นแนวทางในการบริหารจัดการธุรกิจให้มีความได้เปรียบทางการแข่งขันเพื่อนำธุรกิจก้าวไปสู่ความสำเร็จได้

สรุปองค์ความรู้

แผนภาพที่ 1 องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย

จากการวิจัยทำให้เกิดองค์ความรู้ใหม่ สามารถสรุปได้ว่า คุณลักษณะธุรกิจร้านกาแฟที่ยั่งยืนและเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมของสังคมไทยอย่างยั่งยืนในปัจจุบันสามารถแบ่งตามคุณลักษณะใหญ่ที่ควรคำนึงถึงมีส่วนประกอบ 3 ประการหลักคือ การตลาดระยะยาว, ปัจจัยประสมด้านกลยุทธ์, บรรจุภัณฑ์ที่ปลอดภัยควรคำนึงถึงสังคม ซึ่งมีรายละเอียดปลีกย่อยในการที่ประกอบธุรกิจร้านกาแฟอนุรักษ์คือ

1. คุณภาพวัตถุดิบธรรมชาติ คือ การคัดเลือกวัตถุดิบที่ใช้ในการผลิตที่ดี ขนาดที่ได้มาตรฐานอย่างที่กำหนด
 2. ปลอดภัยไร้สารพิษ คือ การคำนึงถึงการเลือกสรรสิ่งต่าง ๆ ที่ไร้สารพิษเป็นหลักเพื่อปลอดภัยต่อการบริโภคของลูกค้า
 3. กลยุทธ์ 8Ps ที่สามารถนำมาประยุกต์ใช้ในวางแผนทางการตลาดเพื่อสร้างความได้เปรียบทางธุรกิจของร้านกาแฟที่ใช้บรรจุภัณฑ์ซึ่งเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม
 4. ลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจก สืบเนื่องจากการใช้บรรจุภัณฑ์ธรรมชาติจึงเป็นสาเหตุที่ช่วยลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจกการย่อยทำลายบรรจุภัณฑ์ที่ทำจากพลาสติก
 5. การกระทำมนุษย์ต่อสิ่งแวดล้อม เพราะเป็นการปลูกฝังจิตสำนึกในการอนุรักษ์ธรรมชาติและรับผิดชอบต่อสังคมในการเลือกร้านกาแฟในการบริโภคที่คำนึงถึงตนเองและอนาคตของสิ่งแวดล้อม
- ทั้งนี้คุณลักษณะความเป็นสังคมไทยที่ปลอดภัยด้านบรรจุภัณฑ์ต่อสิ่งแวดล้อมในการบริโภคของมนุษย์จะเกิดขึ้นได้เมื่อเกิดความตระหนักและเห็นถึงความสำคัญในการอุปโภค บริโภค และคัดเลือกสิ่งที่สามารถปลอดภัยต่อสิ่งแวดล้อมในปัจจุบันเพื่อประโยชน์ของสิ่งแวดล้อมที่ดีในอนาคต
- ในการทำธุรกิจร้านกาแฟเชิงอนุรักษ์จึงควรเสริมสร้างกลยุทธ์วิธีต่าง ๆ เป็นกระบวนการที่ต่อเนื่องตั้งแต่แนวคิดของเจ้าของธุรกิจไปจนถึงผู้จัดการร้านและปลายทางคือแนวความคิดเชิงอนุรักษ์ของผู้บริโภคจึงเกิดเป็นธุรกิจที่ยั่งยืนอันเป็นผลที่ดีต่อสิ่งแวดล้อมในระยะยาว

ข้อเสนอแนะ

1. สามารถนำไปกำหนดกลยุทธ์ทางการตลาดที่เหมาะสม เช่น การสร้างกิจกรรมที่แสดงถึงความรับผิดชอบต่อสังคมมากขึ้น รวมถึงการพัฒนาบุคลากรเพื่อคุณภาพการให้บริการที่เหนือกว่าคู่แข่งได้
2. สามารถนำผลจากการศึกษานี้ไปเขียนเป็นแผนการตลาดเพื่อสร้างความได้เปรียบธุรกิจร้านกาแฟที่ใช้บรรจุภัณฑ์ที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมทั้งในเขตพื้นที่กรุงเทพมหานคร และภูมิภาคอื่นๆโดยเน้นถึงแนวทางการใช้กลยุทธ์การตลาด 8 P's และแนวคิดคุณภาพการให้บริการตามผลการวิจัยนี้เป็นกรอบในการดำเนินการ

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาเพิ่มเติมถึงปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อสินค้าของผู้บริโภค เช่น รสชาติ และสินค้าที่ขายดี ในการใช้บริการร้านกาแฟ
2. ควรมีการศึกษาเพิ่มเติมถึงผลกระทบปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อสินค้าสินค้าของผู้บริโภคในสถานการณ์ฉุกเฉินแบบช่วงโควิด 19 เพราะไม่สามารถเปิดร้านให้บริการได้สะดวก

References

- Agyeman, J. (2005). Sustainable Communities and the Challenge of Environmental Justice. Report K SME analysis "How to manage the coffee shop business". Kasikorn Research Center.(2020).
- Jariya Sricharoon. (2016). Consumers' perception of environmental packaging selection in Bangkok. SOUTHEAST BANGKOK JOURNAL. Vol.2 No.2 July - December 2016.
- Phakdi Manavet (2017). Factors influencing the decision to buy coffee using environmentally friendly packaging. Ratchapark Journal, Vol. 11 No. 24 September-December 2017
- Thanchanok Sukhavalli. (2018). Factors Affecting the Use of Biodegradable Packaging of Restaurants.in Mueang Chiang Mai District. Chiang Mai University, Chiang Mai.
- Noppadon Phanpanich.(2020). Business strategies of SMEs after the Covid-19 Pandemic Crisis. in Thailand. Research journal Western University Humanities and Social Sciences, 16th edition, 6-7 June 2020
- Supitcha Kaewta (2016). A Study of Factors Affecting Positive Customer Loyalty in Using Coffee Shops of Consumers at Silom Road, Bangkok University
- Chuleekorn Thepburi et al. (2019). Factors affecting the decision to use environmental packaging of small entrepreneurs. Kasetsart University
- Sudjai Chanluen (2016). Itthipol7R Affects behavior in choosing environmentally friendly food packaging : a case study of Big C Supercenter Tiwanon Branch, Burapha University.
- Pathapee Suthiwatanakul. (2018). Factors affecting the decision to buy products using green packaging of consumers in Bangkok. Bangkok University
- Kwanruethai Detthongkham (2020). Behavioral intentions in choosing the services of foreign travel agencies of Thai tourists: a case study of Bangkok Metropolis, Thammasat University.
- Wirod Jesadalak and Thanatchaporn Chatwong (2018). Strategies for creating competitive advantages of fresh coffee shops. in Suan Rachanuson Community, Muang District, Lopburi Province, Silpakorn University.
- Kongkuan, Wirin Chaengploy (2016). Strategies for creating competitive advantages in coffee shop business of small entrepreneurs in Muang District Ratchaburi Province. Silpakorn University.

การบริหารจัดการชุมชนสัมพันธ์ของวัดศรีชะทอง จังหวัดนครปฐม
COMMUNITY RELATIONS MANAGEMENT OF WAT SI SA THONG NAKHON PATHOM PROVINCE

พระมหากาเหว่า แป้นคัมญาติ
Phramaha Gawao paenkoom
มหาวิทยาลัยปทุมธานี
Pathumthani University
cio.pravit@gmail.com

Received 21 July 2022; Revised 11 October 2022; Accepted 11 October 2022.

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีเป็นการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ ใช้แนวคิดเกี่ยวกับบทบาทของชุมชน กลไกความสัมพันธ์วัดและชุมชน และแนวคิดเกี่ยวกับการบริหารจัดการชุมชนสัมพันธ์ พื้นที่วิจัย คือ บ้านศรีชะทอง อำเภอนครชัยศรี จังหวัดนครปฐม ผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญ คือ พระสังฆาธิการและพระสงฆ์นักพัฒนาและฝ่ายรัฐและประชาชน จำนวน 15 รูป/คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง แบบสนทนากลุ่มเฉพาะ วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้วิเคราะห์เนื้อหาแล้วเขียนบรรยายเชิงพรรณนา ผลการวิจัยพบว่า

1) บทบาทและความต้องการของชุมชนในการบริหารจัดการชุมชนสัมพันธ์ ความต้องการด้านปากท้อง ส่งเสริมการก่อตั้งกลุ่มอาชีพ กลุ่มสัจจะออมทรัพย์หรือสหกรณ์ชุมชน และสร้างเครือข่ายชุมชนนำความรู้มาปรับใช้กับชุมชนของตนเอง การแลกเปลี่ยนความรู้ความสามารถและประสบการณ์โดยเน้นการมีส่วนร่วมของสมาชิกในชุมชน

2) ปัจจัยที่เสริมสร้างความสัมพันธ์ระหว่างวัดและชุมชนในการบริหารจัดการชุมชนสัมพันธ์ ได้แก่ งานพิธีกรรมทางศาสนา แบ่งออกได้ 3 ด้าน คือ 1) ด้านศาสนา 2) โสยศาสตร์ 3) โหราศาสตร์ การให้บริการที่ส่งเสริมและพัฒนาการเรียนรู้สารสนเทศให้แก่ประชาชน และการดำเนินการด้านการศาสนา งานสาธารณะ สงเคราะห์ พัฒนารูปแบบการสงเคราะห์ที่เน้นจิตใจแนวทางหนึ่ง และการพัฒนารูปแบบงานการสงเคราะห์ที่เน้นด้านวัตถุอีกแนวทางหนึ่ง

3) การบริหารจัดการชุมชนสัมพันธ์ของวัดศรีชะทอง จังหวัดนครปฐม ความสัมพันธ์ระดับเครือข่ายสามารถแบ่งเป็น 3 ระดับ ได้แก่ (1) ปัจเจบุคคล (2) สถาบันภายในชุมชน (3) เครือข่ายนอกชุมชน ความสัมพันธ์เชิงโครงสร้างชุมชน มีความสัมพันธ์ตามช่วงเวลาการเปลี่ยนแปลง มีสิ่งที่น่าสนใจอยู่ 3 ประการ ได้แก่ วิถีชีวิตของเกษตรกร การเปลี่ยนแปลงของวัด การขยายและเคลื่อนย้ายประชากร ส่วนความยั่งยืนทางความสัมพันธ์ระหว่างวัดกับชุมชน สามารถดำรงอยู่สืบต่อไปโดย 2 ปัจจัย ได้แก่ ความเชื่อที่ชุมชนแห่งนี้ยึดถือร่วมกัน และลักษณะนิสัยของคนในชุมชนซึ่งการมีส่วนร่วมนี้ชาวบ้านมีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่กัน เป็นสิ่งสำคัญที่ช่วยทำให้ความสัมพันธ์ในชุมชนเกิดความยั่งยืนได้

คำสำคัญ: การบริหารจัดการ, ชุมชนสัมพันธ์

Abstract

This research paper is a qualitative research study using the concept of community roles and needs. Mechanism of temple and community relations and the concept of community relations management as a research framework. Nakhon Pathom Province the key informants were monks and monks, developers, and government and people, totaling 15 figures/person. The research instrument was a structured interview form. Dedicated group chat, observation and recording tools analyze the data using content analysis and write a descriptive description. The findings of the research were found as follows:

(1) Roles and needs of communities in community relations management the needs of the villagers encourage the preparation of household accounts. Promote the establishment of a saving group or community cooperative. And create a network of external communities and apply knowledge and experiences from outside to apply to their own community Career needs study and analyze the potential of the community contributing to the occupation of the people. Establish a framework for systematic integration of occupational groups, emphasizing the participation of group members. Exchange of knowledge, abilities and experiences Income needs most people do not have savings or have little savings and this problem. The need to have a source of income is community tourism management, community market, and community market or community shop. And community exhibition center or OTOP.

(2) Factors that enhance the relationship between temples and communities in community relations management including religious ceremonies, divided into 3 aspects: 1) religion 2) superstition 3) astrology annual traditions the main merit-making festivals are Songkran Festival. Lent Festival, Sart Festival, Lent Festival Temple and community development work providing services that promote and develop information learning for people and religious operations public work Develop a form of assistance that focuses on one mind. And the development of a form of assistance work that focuses on another object

(3) Community relations management of Wat Si Sa Thong Nakhon Pathom Province network relationship Can be divided into 3 levels: (1) Individual (2) Institutions within the community (3) Networks outside the community Structural relationship of community Any activities for monks, teachers, and community leaders Take the lead in judging and controlling operations. While the villagers will make their opinions as followers. Relationship by time of change there are 3 interesting things: the way of life of farmers. Change of measure and expanding and moving the population Sustainability of the relationship between the temple and the community It is one of the things that is very important for the relationship to last forever. There are also sacred things in the community that are considered as one of the factors that can create

Keywords : Management, Community Relations.

บทนำ

ประเพณีและวัฒนธรรมทั้งเก่าและใหม่ต่างก็เป็นสิ่งที่ถูกสร้างขึ้นมาโดยมนุษย์ ปรากฏการณ์ประเพณี ประดิษฐ์มักจะถูกประจักษ์เด่นชัดในเชิงสังคมที่เผชิญกับสภาวะการเปลี่ยนแปลงทางสังคมสูง ยุคทันสมัย ประเด็นในปัจจุบันคือการนำเอาอดีตมาประดิษฐ์ใหม่และผนวกรวมกับประเพณีปัจจุบันให้อยู่ภายใต้ รูปแบบของกฎระเบียบข้อปฏิบัติ เช่น ศาสนา ความเชื่อ พิธีกรรม เรื่องเล่า ตำนาน คติชน ประวัติศาสตร์ สถาปัตยกรรม สัญลักษณ์ต่างๆ ที่เรียกว่าวัตถุทางวัฒนธรรมที่มีความเด่นชัดในแง่ของการอ้างอิงประเพณีในอดีตที่สืบทอดกันมาในสังคม เป็นที่ยอมรับโดยปริยายเพื่อรับใช้สถานภาพทางสังคม เศรษฐกิจ และการเมืองในปัจจุบันที่เผชิญกับการเปลี่ยนแปลงทางสังคม อีกส่วนคือวัตถุทางวัฒนธรรมที่ไม่ได้สัมพันธ์กับอดีตของสังคม หรือเป็นประเพณีดั้งเดิมในสังคมแต่ไม่ได้มีการสืบทอดกันมาในช่วงระยะเวลาหนึ่งถึงปัจจุบันถูกนำมาอ้างอิงใหม่ ก็ถือเป็นสร้างประเพณีประดิษฐ์ในปัจจุบันเช่นกัน เพียงแต่การประดิษฐ์ทางวัฒนธรรมนี้มักเป็นปรากฏการณ์ทางสังคมที่เกิดขึ้นอย่างฉับพลันเพื่อตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงทางสังคม เช่น กรณีการอ้างอิงอดีตของพื้นที่ สังคมอื่นนำมาสร้างประเพณีประดิษฐ์เสริมเติมแต่งสังคมของตน แต่ประเพณีนั้นจะถูกสร้างหรือนำกลับมา สร้างใหม่ในปัจจุบันไม่ได้ถ้าขาดแรงผลักดันในสังคมทำให้ประเพณีนั้นเกิดขึ้น ชุมชนในจินตกรรม จึงเป็นเหตุผล ของปรากฏการณ์ทางสังคมที่ทำให้เกิดแรงผลักดันเพราะชุมชนเกิดจากการปลูกฝังหล่อหลอมทางสังคม การศึกษามวลชน มีสำมะโนประชากร พิธีกรรมในอดีตร่วมกัน จินตกรรมทางศาสนาและพิธีกรรมทางศาสนา เทคโนโลยีสิ่งพิมพ์ หรือการสร้าง อัตลักษณ์ต่างๆ มีสำนึกหรือความรู้สึกของเพื่อนร่วมชุมชน ชุมชนในจินตกรรม (เอกรินทร์ พึ่งประชา, 2545)

การจัดพิธีกรรมในสมัยโบราณ นิยมกระทำตามความเชื่อโดยมีความเชื่อว่าหากกระทำ ถูกต้องแล้วจะนำความสุขและความเป็นสิริมงคลมาให้แก่ตนเอง และคนในครอบครัว ปัจจุบัน พิธีกรรมที่คนไทยยึดถือปฏิบัติในโอกาสต่าง ๆ นั้น บางอย่างเป็นความเชื่อดั้งเดิมของท้องถิ่น บางอย่างเป็นความเชื่อเนื่องมาจากหลักปฏิบัติทางศาสนา ไม่ว่าจะเป็นศาสนาพุทธ ศาสนพราหมณ์ ฮินดูหรือศาสนาอื่นๆ โดยเฉพาะความเชื่อเกี่ยวกับพระราหูที่เป็นความเชื่อในอำนาจลึกลับศักดิ์สิทธิ์เหนือธรรมชาติ ที่ชาวลาเวียงวัดศีระทองให้ความเคารพนับถือ โดยชาวลาวเวียงนั้นได้รับการถ่ายทอดความเชื่อเกี่ยวกับพระราหูมาจาก บรรพบุรุษตั้งแต่ครั้งถูกกวาดต้อนมาจากเวียงจันทน์ มีวัดเป็นศูนย์กลางในการสืบทอดความเชื่อ ความเชื่อพระราหูไม่ใช่เป็นแต่เพียงที่พึ่งทางใจ แต่ยังเป็นสื่อภาษาทางวัฒนธรรม ที่สะท้อนให้เห็นถึง วิถีชีวิตของผู้คนในท้องถิ่น ดังจะเห็นได้จากพิธีกรรมที่เกี่ยวข้องเนื่องในโอกาสต่าง ๆ อย่างไรก็ดีตามสังคมทุกสังคมต้องมีการติดต่อสัมพันธ์กับภายนอก การเปลี่ยนแปลงย่อมต้อง เกิดขึ้น ไม่มีสังคมใดที่สามารถรักษารูปแบบเดิมของขนบธรรมเนียมประเพณีแห่งตนไว้ได้ตลอดกาล การเปลี่ยนแปลงนี้ไม่เว้นแม้แต่ความเชื่อ ซึ่งความเชื่อของคนในสังคมสอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลง ในโครงสร้างด้านอื่น ๆ ของสังคมอย่างยากที่จะแยกออกจากกัน โดยสังคมในปัจจุบัน มีการพัฒนา และเติบโตไปอย่างรวดเร็ว เกิดการเปลี่ยนแปลงต่อสิ่งต่าง ๆ ในหลาย ๆ ด้าน (ภททิยา ยิมเรวัต, 2540)

การเปลี่ยนแปลงดังกล่าว ย่อมมีผลกระทบต่อวิถีชีวิตของมนุษย์ ก่อให้เกิดความไม่มั่นคงในชีวิต-ความเปราะบางในจิตใจ หรือความกลัวเพิ่มมากขึ้น จึงมีผู้คนบางกลุ่มหันไปพึ่งพา ความเชื่อเกี่ยวกับพระราหู เพื่อตอบสนองความต้องการในการแก้ปัญหาในชีวิตและจิตใจ และผลัก ดันกระตุ้นตัวเองให้ตามความเปลี่ยนแปลงทางสังคมให้ทันทำให้กระแสมความเชื่อพระราหูแพร่ขยาย ออกไปอย่างรวดเร็ว การเปลี่ยนแปลงของความเชื่อเป็นกระบวนการที่สอดคล้องกับสภาพสังคมโดยรวม เมื่อคน กลุ่มใหญ่มีความเปลี่ยนแปลง คนกลุ่มน้อยย่อมต้องได้รับอิทธิพล และเกิดการปรับตัววัฒนธรรมให้เข้า กัน โดยทำการละทิ้งวัฒนธรรมที่เคยปฏิบัติมาบางส่วน

ชุมชนวัดศรีชะทองก็มีการปรับตัวไปตาม กระแสภายนอกที่เข้ามา ทำให้เอกลักษณ์ความเชื่อพระราหูเปลี่ยนไป ทั้งในด้านสัญลักษณ์ พิธีกรรม กลุ่มศาสนา และบทบาทที่มีต่อสังคม (อมรา พงศาพิชญ์, 2533)

จากที่กล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยจึงเห็นว่า วัดและชุมชนมีความผูกพันที่แน่นแฟ้นและเป็นศูนย์กลางต่อ ชุมชนและวิถีชีวิตชาวบ้าน อาทิ การเป็นส่วนกลางการพัฒนาชุมชนมีส่วนร่วมกิจกรรมชุมชนและศาสนา เช่น พิธีกรรม ดังนั้นการวิจัยเรื่อง “การบริหารจัดการชุมชนสัมพันธ์ของวัดศรีชะทอง จังหวัดนครปฐม” นี้จึงเป็น การศึกษาที่มุ่งเน้นเพื่อค้นหารูปแบบการบริหารจัดการความสัมพันธ์วัดและชุมชนให้เกิดคุณค่าจากความเชื่อ เรื่องพระราหู โดยการถอดบทเรียน และนำผลไปปรับใช้ในการสร้างวัฒนธรรมการอยู่ร่วมกันของชุมชนต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาบทบาทและความต้องการของชุมชนในการบริหารจัดการชุมชนสัมพันธ์
2. เพื่อศึกษาปัจจัยที่เสริมสร้างความสัมพันธ์ระหว่างวัดและชุมชนในการบริหารจัดการชุมชนสัมพันธ์
3. เพื่อเสนอการบริหารจัดการชุมชนสัมพันธ์ของวัดศรีชะทอง จังหวัดนครปฐม

การทบทวนวรรณกรรม

การศึกษาวิจัยเรื่อง “การบริหารจัดการชุมชนสัมพันธ์ของวัดศรีชะทอง จังหวัดนครปฐม” ผู้วิจัยได้ ทบทวนแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องจากเอกสาร วารสาร หนังสือ ตำราทางวิชาการโดยมีตามลำดับ ขั้นตอน ดังนี้

1. แนวคิดศาสนาและความสัมพันธ์ในระบบความเชื่อของสังคมไทย

ศาสนา หมายถึง ระบบ ระเบียบแบบแผนทางความเชื่อและพฤติกรรมของ มนุษย์ที่ตกลงร่วมกันจน กลายเป็นวัฒนธรรมหลักของสังคม อีกนัยยะหนึ่งศาสนาก็เป็นเครื่องมือที่ ช่วยให้มนุษย์แสวงหาความรู้ สัจ ธรรม และคุณค่าต่างๆในชีวิต เพื่อนำองค์ความรู้และปัญญามาจัด อุปสรรคต่างๆ ในชีวิต องค์ประกอบของ ศาสนาสามารถแบ่งออกได้ 7 องค์ประกอบ ดังนี้ (1) ศาสนสถาน เช่น วัด โบสถ์ วิหาร ฯลฯ (2) ศาสดา (3) สาวก (4) หลักปรัชญาหรือคำสอนต่างๆ (5) พิธีกรรม (6) สัญลักษณ์หรือเครื่องหมายประจำศาสนา เช่น ไม้ กางเขน (7) ประวัติศาสตร์ความเชื่อ เช่น เรื่องราวอภินิหารต่างๆ ในศาสนานั้นๆ ศาสนามีอิทธิพลต่อ พฤติกรรมของสังคมไทย 3 ด้านด้วยกัน คือ (1) พฤติกรรมด้านศาสนา หมายถึง การเข้าร่วม ประเพณี พิธีกรรม และวัฒนธรรมพุทธศาสนา เช่น การทำบุญตักบาตร การบวชพระ การฟังเทศน์ ฟังธรรม หรือ แม้กระทั่งพิธีศพ เป็นต้น (2) ด้านโหราศาสตร์ มักจะพบเห็นผ่านพฤติกรรมของการดู หมอ ผูกดวงชะตาต่างๆ (3) ด้านไสยศาสตร์ สามารถแบ่งออกได้ 2 ระดับ คือ ระดับสูง เป็นหลัก ไสยศาสตร์ที่เชื่อมโยงกับแนวคิดทาง ศาสนาต่างๆ ไสยศาสตร์ด้านนี้ถึงว่าเป็นไสยศาสตร์กระแสหลักในสังคมไทยที่ยอมรับกันทั่วไป และ ระดับต่ำ ถึงได้ว่าเป็นไสยศาสตร์ทางเลือกที่มีความ เชื่อมโยงกับอำนาจลึกลับ ในเรื่องเทพผีเทวดาต่างๆ มักจะได้รับความ นิยมเฉพาะกลุ่ม

2. แนวคิดวัฒนธรรมและเครือข่ายสังคม

วัฒนธรรม หมายถึง แบบแผน พฤติกรรมหรือชุดการกระทำของสังคมที่ถูกสร้างขึ้นโดยมนุษย์ เพื่อทำ หน้าที่กำหนดบรรทัดฐาน ค่านิยม ความเชื่อ ให้อยู่ในรูปแบบเดียวกันหรือใกล้เคียงกัน อีกนัยยะหนึ่งวัฒนธรรม ที่ทำหน้าที่ใน เชิงสัญลักษณ์ทางชนชั้นด้วยประการหนึ่ง หน้าที่ทางวัฒนธรรมเป็นเครื่องมือหนึ่งของสังคมที่ทำ หน้าที่เป็นตัวขับเคลื่อน และควบคุมให้สังคมอยู่ภายใต้บรรทัดฐานเดียวกัน ซึ่งแบ่งออกได้ 7 หน้าที่ มีดังนี้ (1) วัฒนธรรม เป็นตัวกำหนดรูปแบบสถาบัน (2) วัฒนธรรมเป็นตัวกำหนดบทบาทความสัมพันธ์ของมนุษย์ (3) วัฒนธรรมทำหน้าที่ควบคุมสังคม (4) วัฒนธรรมทำให้เกิดความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันในสังคม (5) วัฒนธรรม

ทำหน้าที่เป็นเครื่องหมายหรือสัญลักษณ์ (6) วัฒนธรรมเป็นปัจจัยที่สำคัญในการ สร้างและหล่อหลอม บุคลิกภาพทางสังคม (7) วัฒนธรรมทำให้สมาชิกแต่ละสังคมตระหนักถึงความหมาย เครือข่าย หมายถึง ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล องค์กร หน่วยงาน หรือ แนวความคิดที่มีความสอดคล้องกันซึ่งพิชาย รัตนดิถ ญ ภูเก็ต (2552) ได้อธิบายความ สัมพันธ์ของเครือข่ายไว้ 3 มิติ ได้แก่ (1) มิติทิศทางความสัมพันธ์ (2) มิติการ ดำรงอยู่ของสัมพันธ์ (3) มิติคุณค่าของความสัมพันธ์ จากแนวคิดเครือข่ายทางสังคมสามารถอธิบายถึง ความสัมพันธ์ระหว่างวัดกับชุมชน ดังนี้ วัดกับชุมชนมีความสัมพันธ์ในลักษณะผูกขาดกับวัฒนธรรม ประเพณี และเศรษฐกิจชุมชนรอบวัด มีลักษณะความสัมพันธ์ที่เข้มแข็ง เป็นความสัมพันธ์ที่เกิดจากการสั่ง สม ประสพการณ์และความสัมพันธ์มายาวนานนับตั้งแต่อดีตจนกลายเป็นจิตสำนึกไปจนถึงจิตใต้ สำนึกร่วมใน ชุมชนหรือสังคม

3. แนวคิดความเชื่อในเรื่องเทพนพเคราะห์

เทพนพเคราะห์ มาจากคำว่า กรหะ(Graha) ในภาษาฮินดีหมายถึงการจับ การควบคุม การทำให้เกิด คราส อีกทั้งยังหมายถึงการควบคุมชะตาชีวิตของมนุษย์ ทั้งความสุขและความทุกข์ กรหะ (Gralia) ตามความ เชื่อแบบโบราณของอินเดียขึ้นเกี่ยวข้องกับดาวเคราะห์ มีการบรรยายถึงเทพนพเคราะห์เหล่านั้นไว้ในคัมภีร์ ปุราณะ โดยเรียกดวงดาวทั้ง 9 ว่าเทพนพเคราะห์ เทพเหล่านี้เป็นที่นับถือทั้งในศาสนาพุทธและศาสนาฮินดู โดยได้รับการนับถือในประเทศอินเดียภาค ตะวันออก มีพิธีกรรมที่เรียกว่า “คฤหยาคะ” (Grahayaga) หรือ "สวสทยยันวีธี (Savatatayauvidi) เป็นการบูชาเทพนพเคราะห์ดังมีปรากฏในคัมภีร์ "ยาชญวาลยสูตร (Yajiavalieya Sutra) ที่กล่าวถึง บทคฤหยาชณะ ที่บูชาเทพนพเคราะห์ เพื่อให้เกิดความสงบสุข มีชีวิต ยืนยาว และความอุดมสมบูรณ์ และเพื่อให้รอดพ้นอันตรายจากข้าศึกศัตรู การสร้างพระราหูในประเทศไทยนอกจากจะ ปรากฏในงานประติมากรรมแล้วยังพบในงานจิตรกรรมตามผนังอุโบสถ โดยจะเขียนราหูมีอายุครึ่งท่อนอยู่ใต้แม่ พระธรณี อีกนัยหนึ่งคือพระพุทธรูปประทับอยู่บนโพธิบัลลังก์และเรือนแก้วมีพระธรณีอยู่ทางด้านหลังส่วนได้ ของพระ ธรณีจะเป็นรูปของราหู อันอาจจะเป็นคติความเชื่อว่าโลกเราคือดาว พระเคราะห์ของราหู สำหรับ จิตรกรรมภาพพระราหู ปรากฏภาพราหูอมจันทร์ที่หลังตู้พระธรรม ตู้ชาหมี่ล้านช้าง สมัย รัตนโกสินทร์ ได้มา จากวัดใหญ่สุวรรณาราม จ. เพชรบุรี เมื่อ พ.ศ. 2466 ทำเป็นภาพราหู (ยักษ์) อม พระจันทร์ ภายในดวงจันทร์ อมรูปกระต่าย ด้านล่างมีรูปครุฑคาบแก้ว 2 ตัว (สถาบันราชภัฏพระนครศรีอยุธยา, 2539)

ระเบียบวิธีวิจัย/วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) พื้นที่วิจัย คือ บ้านศรีชะทอง ตำบล ศรีชะทอง อำเภอนครชัยศรี จังหวัดนครปฐม ผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญ คือ พระสังฆาธิการและพระสงฆ์นักพัฒนา และฝ่ายรัฐและประชาชน จำนวน 15 รูป/คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง แบบ สอนทนากลุ่มเฉพาะ การสังเกต และเครื่องมือการบันทึก ซึ่งประกอบด้วยแนวคิดเกี่ยวกับการบริหารจัดการ ชุมชนสัมพันธ์ของวัดศรีชะทอง จังหวัดนครปฐม 2) แนวทางการสอนทนากลุ่ม คัดเลือกกลุ่มผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญผู้ ที่สามารถให้ข้อมูลความรู้เกี่ยวกับการบริหารจัดการชุมชนสัมพันธ์ของวัดศรีชะทอง จังหวัดนครปฐม ใน ประเด็นเกี่ยวกับบทบาทและความต้องการของชุมชนในการบริหารจัดการชุมชนสัมพันธ์ กลไกความสัมพันธ์ ระหว่างวัดและชุมชนในการบริหารจัดการชุมชนสัมพันธ์ และการบริหารจัดการชุมชนสัมพันธ์ของวัดศรีชะทอง จังหวัดนครปฐม ในช่วงระยะเวลาตั้งแต่ พฤศจิกายน 2562 -พฤศจิกายน 2563 นำข้อมูลเชิงคุณภาพ ใช้การ วิจัยเอกสาร วิเคราะห์ สังเคราะห์ข้อมูลแล้วนำมาเขียนบรรยายเชิงพรรณนา

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยเรื่องการบริหารจัดการชุมชนสัมพันธ์ของวัดศรีชะทอง จังหวัดนครปฐม สรุปได้ดังนี้

1. บทบาทและความต้องการของชุมชนในการบริหารจัดการชุมชนสัมพันธ์

ความต้องการด้านปากท้องของชาวบ้าน ปัญหาความยากจนส่งผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตของคนในชุมชน และเป็นอุปสรรคต่อการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนส่งเสริมให้มีการจัดทำบัญชีครัวเรือนเพื่อเฝ้าระวังค่าใช้จ่ายที่อาจเป็นสาเหตุของปัญหาหนี้สินของครัวเรือน ส่งเสริมการก่อตั้งกลุ่มอาชีพกลุ่มสัจจะออมทรัพย์และ/หรือ สหกรณ์ชุมชนเพื่อส่งเสริมการออมและเป็นกองทุนกู้ยืมให้สมาชิกชุมชนสามารถกู้ยืมเป็นทุนทรัพย์ในการประกอบอาชีพ ร่วมมือกับภาคภายนอก เช่น สถานศึกษาสถาบันศาสนาองค์กรของรัฐตลอดจนชุมชนที่ประสบความสำเร็จในการพัฒนาชุมชน เพื่อการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ศึกษาจากประสบการณ์ของชุมชนที่ประสบความสำเร็จและล้มเหลว และสร้างเครือข่ายชุมชนภายนอกแล้วนำความรู้และประสบการณ์จากภายนอกมาปรับใช้กับชุมชนของตนเอง ความต้องการด้านอาชีพ ศึกษาและวิเคราะห์ศักยภาพของชุมชนที่เอื้อต่อการประกอบอาชีพของประชาชน กำหนดกรอบในการรวมกลุ่มอาชีพอย่างเป็นระบบโดยเน้นการมีส่วนร่วมของสมาชิกกลุ่ม การแลกเปลี่ยนความรู้ความสามารถและประสบการณ์ การแก้ปัญหาการประกอบอาชีพ การสร้างความรู้ ความเข้าใจ ค่านิยม ทศนคติต่อการประกอบอาชีพ อันเป็นภูมิคุ้มกันให้กับผู้ประกอบอาชีพ การจัดตั้งกลุ่มอาชีพ โดยการประชาสัมพันธ์เชิญชวนครัวเรือนในชุมชนที่ประกอบอาชีพเดียวกันหรือประเภทเดียวกันเข้าร่วมเป็นสมาชิกกลุ่มอาชีพ รูปแบบอาชีพขึ้นอยู่กับระดับสังคม เศรษฐกิจ สติปัญญา บุคลิกภาพและโอกาสที่บุคคลได้รับ การได้รับแนวทางในการพัฒนาอาชีพ เป็นการกำหนดช่องทางการพัฒนาโดยช่วยให้เกิดวุฒิภาวะทางความสามารถและความสนใจ ความต้องการด้านรายได้ ประชาชนส่วนใหญ่มีความเสี่ยงที่จะต้องประสบปัญหาเกี่ยวกับชีวิตความเป็นอยู่ ซึ่งเกิดจากการที่ส่วนใหญ่ไม่มีการเตรียมความพร้อมสำหรับวัยสูงอายุหรือเมื่อเกิดการไม่จ้างงาน ทำให้ไม่มีความมั่นคงทางการเงินเพียงพอที่จะเลี้ยงตัวเองได้อย่างมีคุณภาพ ซึ่งปัญหาใหญ่คือ การไม่มีเงินออมหรือมีเงินออมน้อยและปัญหาหนี้สิน ความต้องการมีแหล่งสร้างรายได้ 1. แนวคิดการจัดการท่องเที่ยวชุมชนโดยชุมชน การบูรณาการนวัตกรรมการผสมผสานกับวิถีชีวิตในการผลิตสินค้าชุมชนและนำการท่องเที่ยวชุมชนผนวกเข้าไปเพื่อการสร้างเศรษฐกิจฐานรากที่เข้มแข็ง เป็นการมุ่งเน้นการส่งเสริมอาชีพให้กับชุมชนอย่างเป็นรูปธรรม โดยเน้นการดึงนักท่องเที่ยวเข้าสู่ชุมชนให้ชาวบ้านได้ขายสินค้าอยู่ภายในชุมชนของตนเอง สร้างรายได้เพิ่มให้ชุมชนโดยนำเอาเสน่ห์ ภูมิปัญญา วิถีชีวิต วัฒนธรรม ความเชื่อ และความคิดสร้างสรรค์มาแปลงเป็นรายได้ทำให้เกิดรายได้กระจายภายในชุมชน ส่งเสริมการสร้างชุมชนเข้มแข็ง 2. แนวคิดตลาดนัดชุมชน การเพิ่มช่องทางการตลาดให้กับผู้ผลิตผู้ประกอบการชุมชนให้มากขึ้นและสร้างการตลาดรูปแบบใหม่ที่สามารถตอบสนองความต้องการของลูกค้าได้อย่างสะดวกและทั่วถึง 3. แนวคิดตลาดชุมชนหรือร้านค้าชุมชน โดยวัดเป็นสถานที่รวบรวมผลผลิตของชุมชนผ่านตลาดชุมชนหรือร้านค้าชุมชนและกระจายไปยังตลาดกลางเพื่อนำผลผลิตออกสู่ตลาดนอกพื้นที่ 4. แนวคิดศูนย์แสดงสินค้าชุมชนหรือ OTOP การจัดตั้งเครือข่าย OTOP ในระดับตำบล อำเภอ จังหวัด และระดับประเทศลดขั้นตอนและต้นทุนในการขนส่งสินค้าออกจำหน่าย เป็นสถานที่กลางในการเจรจาติดต่อ หาตลาด และกลุ่มลูกค้าเป้าหมาย เป็นสถานที่เรียนรู้และพัฒนาผลิตภัณฑ์ OTOP

2. ปัจจัยที่เสริมสร้างความสัมพันธ์ระหว่างวัดและชุมชนในการบริหารจัดการชุมชนสัมพันธ์

งานพิธีกรรมทางศาสนา พฤติกรรมด้านศาสนาของชุมชนแบ่งออกได้ 3 ด้าน คือ 1) ด้านศาสนา พฤติกรรมด้านศาสนาของสังคมไทยสามารถ เช่น การบวช การทำบุญตักบาตร การร่วมพิธีกรรมทางศาสนาอื่นๆ การไปวัดฟังเทศน์ คนไทยส่วนใหญ่ยังนิยมไปวัดฟังเทศน์กันอยู่ ซึ่งก็แสดงให้เห็นว่าคนไทยโดยทั่วไป ยังมีความเชื่อมั่นหรือยึดมั่นในศาสนาอยู่ 2) ไสยศาสตร์ เป็นพฤติกรรมการบนบานศาลกล่าวของสังคมไทย ความถึ

ของพฤติกรรมบนบานศาลกล่าวมิได้ขึ้นอยู่กับองค์ประกอบทางสังคมของบุคคลเท่าใดนัก แต่ส่วนใหญ่น่าจะขึ้นอยู่กับปริมาณความต้องการและความกดดันทางจิตใจของแต่ละคนบวกกับอัตราการเสี่ยงในแต่ละกิจกรรมมากกว่า 3) โหราศาสตร์ เป็นพฤติกรรมการดูหมอผูกดวง ส่วนใหญ่ไม่นิยมกระทำกัน แต่ก็มีอยู่น้อยทีเดียวที่ยังนิยมกระทำกันอยู่ มีพฤติกรรมการดูหมอผูกดวง งานประเพณีประจำปี งานประเพณีงานบุญที่ชาวไทยพุทธทั่วประเทศร่วมกันจัดให้มีขึ้นเป็นประจำทุกปีเพื่อบำเพ็ญกุศล โดย เทศกาลงานบุญหลัก ๆ ได้แก่ เทศกาลสงกรานต์ ระหว่างวันที่ 13-15 เมษายนมีกิจกรรมสำคัญเนื่องในเทศกาลสงกรานต์ คือ การทำบุญตักบาตร การทำบุญเลี้ยงพระ การบั้งสุกัลลธิของผู้วายชนม์ การสงฆ์น้ำพระพุทธรูป การสงฆ์น้ำพระสงฆ์ การรดน้ำผู้ใหญ่ที่เคารพนับถือ การสาดน้ำเพื่อความสนุกสนาน การก่อพระเจดีย์ทราย การปล่อยนกปล่อยปลา และการละเล่นเพื่อการรื่นเริงต่าง ๆ เทศกาลเข้าพรรษา ตั้งแต่วันแรม 1 ค่ำ เดือน 8 ถึงวันขึ้น 15 ค่ำ เดือน 11 รวม 3 เดือนเต็มมีกิจกรรมสำคัญเนื่องในเทศกาลเข้าพรรษา คือ การถวายผ้าจำนำพรรษาหรือผ้าอาบน้ำฝน การถวายเทียนพรรษา และการบวชเป็นพระภิกษุและจำพรรษาครบทั้งพรรษา เทศกาลสารท ถือเอาวันสิ้นเดือน 10 หรือวันแรม 15 ค่ำ เดือน 10 เป็นวันเทศกาลสารทมีกิจกรรมสำคัญเนื่องในเทศกาลสารท คือ ชาวบ้านจะนำกระยาสารทพร้อมกล้วยไข่และอาหารอื่น ๆ มาถวายพระ โดยจะทำพิธีตักบาตรเฉพาะกระยาสารท ตักบาตรเสร็จแล้วก็กรวดน้ำอุทิศส่วนกุศลให้แก่บรรพบุรุษที่ล่วงลับไปแล้ว ถือกันว่าถ้าไม่ได้ทำบุญตักบาตรกระยาสารท ผีป่วนตายายที่ตายไปแล้วจะได้รับความเดือดร้อนอด ๆ อายาก ๆ เท่ากับลูกหลานที่อยู่ข้างหลังขาดความกตัญญู เทศกาลสารทในภาคใต้และภาคตะวันออกเฉียงเหนือจะมีการเรียกชื่อ และจัดทำกิจกรรมแตกต่างกันออกไปในรายละเอียดแต่มีจุดร่วมเหมือนกัน คือ เป็นการทำบุญอุทิศส่วนกุศลให้แก่บรรพบุรุษที่ล่วงลับและผู้ที่ตายไปแล้ว เทศกาลออกพรรษา วันออกพรรษตามเกณฑ์ของพระคือวันขึ้น 15 ค่ำ เดือน 11 ซึ่งเป็นวันครบรอบ 3 เดือนที่จำพรรษา วันรุ่งขึ้นพระสงฆ์สามารถจาริกไปเผยแผ่พระธรรมยังที่อื่น ๆ ได้ตามต้องการ มีกิจกรรมสำคัญเนื่องในเทศกาลออกพรรษา คือ ประเพณีตักบาตรเทโวในวันแรม 1 ค่ำ เดือน 11 และประเพณีทอดกฐินเริ่มตั้งแต่วันแรม 1 ค่ำ เดือน 11 จนถึงวันขึ้น 15 ค่ำ เดือน 12 งานพัฒนาวัดและชุมชน การให้บริการที่ส่งเสริมและพัฒนาการเรียนรู้สารสนเทศให้แก่ประชาชน มีการให้บริการที่ส่งเสริมและพัฒนาการเรียนรู้สารสนเทศให้แก่ประชาชนโดยการจัดกิจกรรมที่ช่วยส่งเสริมและพัฒนาการเรียนรู้สารสนเทศให้แก่ประชาชนที่มารับบริการ ประกอบด้วย 1) ห้องสมุดประชาชน และห้องอินเทอร์เน็ต 2) การสร้างนวัตกรรมและเทคโนโลยีสมัยใหม่ที่มีประสิทธิภาพแหล่งการเรียนรู้เกี่ยวกับศิลปปะจาริตประเพณีวัฒนธรรมและภูมิปัญญาของชุมชน ประกอบด้วย 1) ห้องแสดงวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นจัดให้มีข้อมูลเกี่ยวกับศิลปปะจาริตประเพณีวัฒนธรรมและภูมิปัญญาต่างๆ ของท้องถิ่น 2) การดำเนินการด้านการศาสนาศึกษา เช่น จัดการศึกษาพระปริยัติธรรมในวัด จัดสอนธรรมศึกษาให้แก่เด็กเรียนศูนย์การเรียนรู้ชุมชนที่มีความรู้และมีชีวิตชีวาเป็นศูนย์ การเรียนรู้ชุมชนที่มีความรู้และมีชีวิตชีวา โดยการจัดกิจกรรมด้านบันเทิงต่างๆ ที่เปิดโอกาสให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมเครือข่ายแห่งการเรียนรู้และศูนย์การเรียนรู้เสมือนจริง เป็นเครือข่ายแห่งการเรียนรู้และศูนย์การเรียนรู้เสมือนจริง งานสาธารณะสงเคราะห์การพัฒนาแบบการสงเคราะห์ที่เน้นจิตใจแนวหนึ่ง และการพัฒนารูปแบบงานการสงเคราะห์ที่เน้นด้านวัตถุอีกแนวทางหนึ่ง การพัฒนาด้านวิถีชีวิต การช่วยเหลือเกื้อกูลหรือการอุดหนุนจนเจือสถานที่ซึ่งเป็นสาธารณสมบัติหรือประชาชนทั่วไป อาจกล่าวได้ว่าภารกิจที่สำคัญยิ่งของพระสงฆ์ คือ การอบรมสั่งสอนชาวบ้านในทางที่ถูกที่ควรชาวบ้านได้ให้การอุปการะปัจจัย 4 แก่พระสงฆ์ ให้มีกำลังศึกษาปฏิบัติธรรมตามแนวทางของพระพุทธศาสนา พระสงฆ์ก็ควรอนุเคราะห์สงเคราะห์ชาวบ้านและสังคมเป็นการตอบแทน บทบาทของพระสงฆ์ในการสงเคราะห์ประชาชน

3. การบริหารจัดการชุมชนสัมพันธ์ของวัดศรีชะทอง จังหวัดนครปฐม

วัดศรีชะทอง มีรูปแบบการบริหารจัดการชุมชนสัมพันธ์ เริ่มจากชุมชนร่วมกับกลไกความสัมพันธ์ มุ่งสู่การบริหารจัดการชุมชนสัมพันธ์ มุ่งสู่ความสัมพันธ์เชิงโครงสร้าง ที่ทุกคน และทุกฝ่ายมีความเสมอภาค เท่าเทียมกันหมด โดยมี พระสงฆ์ ครู อาจารย์ และผู้นำชุมชนเป็นผู้นำในการตัดสินใจและควบคุมการปฏิบัติงาน ในชุมชน และมีชาวบ้านเป็นผู้สนับสนุนการดำเนินงานทั้งทางการสนับสนุนข้อคิดเห็น หรือการมีส่วนร่วมในการ ปฏิบัติงาน ตามความต้องการด้านปากท้องของชาวบ้าน ในการจัดระเบียบของชุมชนเพื่อการยกระดับให้กับ ชุมชน มีการประชาสัมพันธ์ข่าวสารต่างๆ ในชุมชนทั้งช่องทางตลาดและช่องทางออนไลน์ให้ชุมชนทุกภาค ส่วนได้รับรู้และเกิดความเข้าใจไปในทิศทางเดียวกัน สร้างแนวทางการเพิ่มช่องทางการตลาดและเพิ่มโอกาส ทางการตลาดให้ทุกอาชีพเข้าถึง เผยแพร่ความก้าวหน้าของกิจกรรมและการพัฒนาให้ชุมชนได้รับทราบ รวมถึง การติดตามและประเมินผลการดำเนินงานเพื่อให้ทราบปัญหา สาเหตุ และอุปสรรค และสามารถเรียนรู้และ บริหารจัดการชุมชนได้ตรงจุดและทันต่อเหตุการณ์ โดยร่วมกับงานพัฒนาวัดและชุมชน ร่วมจัดกิจกรรมในการ ส่งเสริมการเรียนรู้ระบบสารสนเทศ เป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ศิลปะ วัฒนธรรม และภูมิปัญญาชาวบ้าน ให้ ชุมชนได้เข้าถึงการเรียนรู้เพื่อต่อยอดภูมิปัญญาไปยังชนรุ่นหลัง และรับฟังปัญหาจากทุกภาคส่วนเพื่อร่วมกัน แก้ปัญหา รวมถึงการบริหารจัดการจัดอย่างเป็นระเบียบ ความสัมพันธ์ระดับเครือข่าย โดยอาศัยความเชื่อต่างๆ จากนักท่องเที่ยวนำมาสร้างโอกาสให้กับชุมชน มีการอบรมและพัฒนากิจกรรมในชุมชนให้ทุกคนมีความรู้ และ เข้าใจถึงการสร้างโอกาสในการจำหน่ายผลิตภัณฑ์ที่สอดคล้องกับความเชื่อและทันต่อสถานการณ์ มีการระดม ทุนหรือการแบ่งปันทรัพยากรซึ่งกันและกัน วัดมีการช่วยเหลือมอบเครื่องคอมพิวเตอร์ให้กับโรงเรียน เมื่อวัดมี งานชุมชนและโรงเรียนมาช่วยลงแรงให้กับวัด ตามความต้องการด้านรายได้ ชุมชนต้องสร้างเอกลักษณ์เป็นของ ชุมชนเองเพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยวที่เข้ามาเที่ยววัดศรีชะทอง มีการพัฒนาผลิตภัณฑ์ให้ทันต่อความนิยมกับ สถานการณ์ปัจจุบัน ยกกระดับมาตรฐานสินค้าโดยใช้เทคโนโลยีเพิ่มความสามารถในการแข่งขันให้สินค้าก้าวสู่ ตลาดภายนอกชุมชน ร่วมกับงานสาธารณะสงเคราะห์ในการพัฒนาวัดในชุมชนให้สอดคล้องกับวิถีชีวิตให้ ชุมชนสามารถใช้สิ่งที่มีอยู่ในชุมชนสร้างรายได้ให้กับชุมชนโดยไม่มีการเพิ่มต้นทุน จัดการเรียนการสอนด้าน ศิลปกรรม จริยธรรมในโรงเรียนให้แก่เด็กนักเรียน ปลุกฝังเยาวชนให้ตระหนักในเรื่องคุณธรรมและจริยธรรม ตั้งแต่ยังเยาว์วัย ความสัมพันธ์ตามช่วงเวลาตั้งแต่เดิมวิถีชุมชนเป็นวิถีของชาวเกษตรกรที่เป็นการทำมาหากิน แบบวิถีชาวบ้าน เน้นความมีน้ำใจแบ่งปันกันในชุมชน เมื่อมีผลิตภัณฑ์ออกมามากขึ้นวิถีชุมชนจึงเกิดการตลาด เพื่อการจำหน่ายสินค้าและสร้างรายได้ ควบคู่กับการเปลี่ยนแปลงของวัดที่จากเดิมเป็นเพียงสถานที่สำหรับการ ทำบุญตักบาตร ทำวัตรสวดมนต์ แต่ปัจจุบันวัดต้องช่วยเหลือชุมชน ใช้เป็นสถานที่ในการใช้ประโยชน์ร่วมกันทั้ง ชุมชน วัด และโรงเรียน รวมถึงการย้ายถิ่นฐานของประชากรที่เข้ามาอาศัยอยู่ เพราะความพัฒนาที่เข้ามาถึง ชุมชนเป็นแรงจูงใจให้คนจากต่างจังหวัดย้ายถิ่นฐานเข้ามาในชุมชนมากขึ้น ตามความต้องการด้านอาชีพ ที่มิ การสนับสนุนสถานที่ในการจัดแสดงสินค้า และจำหน่ายสินค้าของชุมชนที่วัด ซึ่งวัดเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญ แห่งหนึ่ง ประชาชนที่มาจากต่างถิ่นเมื่อมาเที่ยววัดแล้วจะได้ชมสินค้าที่เป็นของชุมชน และได้ซื้อสินค้าในราคา ถูกกว่าท้องตลาดทั่วไปเพราะเป็นสินค้าที่จำหน่ายโดยตรงไม่ผ่านผู้ค้าคนกลาง หรือในช่วงเทศกาลวันสำคัญ ต่างๆ ทางวัดร่วมกับชุมชนในการจัดกิจกรรม หรือจำหน่ายสินค้าอย่างต่อเนื่อง เพราะช่วงเทศกาลหรือวันหยุด จะมีนักท่องเที่ยวเดินทางมาทำบุญที่วัดเป็นจำนวนมาก และถือเป็นการประชาสัมพันธ์สินค้าของชุมชนด้วย เช่นกัน ความยั่งยืนทางความสัมพันธ์ ที่มีความเชื่อและลักษณะนิสัยของชุมชนเข้ามาเป็นตัวขับเคลื่อน ความสัมพันธ์ให้เกิดความยั่งยืน และต่อยอดในการส่งเสริมอาชีพให้กับชุมชน ตามความต้องการมีแหล่งรายได้ โดยมีการขับเคลื่อนให้ชุมชนและวัดเป็นแหล่งท่องเที่ยว มีการจัดสัมมนาและพัฒนาด้านการจัดการท่องเที่ยวสู่ ชุมชน จากการวัดที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวต่อยอดสู่ชุมชนเป็นแหล่งท่องเที่ยวเช่นกัน ร่วมกับพิธีกรรมทางศาสนา ทั้งด้านสิ่งศักดิ์จากพระประธานในอุโบสถ ทั้งด้านความเชื่อจากพระราหู เพื่อให้เกิดชุมชนมีสุขและเข้มแข็ง

4. ผลการถอดบทเรียนการบริหารจัดการชุมชนสัมพันธ์ของวัดศรีชะทอง จังหวัดนครปฐม

ผลการถอดบทเรียนในการดำเนินงานที่คิดว่าสามารถนำไปใช้ได้หรือสามารถนำไปเผยแพร่ได้ประกอบด้วย

1. ความสัมพันธ์ระดับเครือข่าย สามารถแบ่งเป็น 3 ระดับ ได้แก่ (1) ปัจเจกบุคคล ความสัมพันธ์เชิงเครือญาติชุมชนเน้นระบบเครือญาติมากกว่าการอยู่แบบตัวใครตัวมัน ระบบความเชื่อ ที่ชุมชนได้รับอิทธิพลโดยตรงมาจากกระแสหลัก ปัญหาปากท้อง (เศรษฐกิจ) ที่ชุมชนที่นี้ค่อนข้างมีปัญหาความยากจน (2) สถาบันภายในชุมชนมีความสัมพันธ์กัน 3 กลุ่ม ได้แก่ บ้าน วัด โรงเรียน การพัฒนาชุมชนและกิจกรรมชุมชนเป็นสิ่งที่หนึ่งที่ทำให้การทำหน้าที่ทางสถาบันต่างๆ ของชุมชนเกิดขึ้นโดยอัตโนมัติ บทบาททางการให้ศึกษาของวัดและโรงเรียน ถือเป็นองค์ประกอบสำคัญต่อการทำหน้าที่เชื่อมประสานกิจกรรมต่าง ๆ ที่โรงเรียนและวัดทำหน้าที่ร่วมกันทางการศึกษา ทั้งการให้การศึกษาด้านจริยธรรมแก่นักเรียน เป็นหน้าที่ส่วนหนึ่งที่ทางโรงเรียนขอความร่วมมือจากพระสงฆ์ในการปลูกฝังจริยธรรมให้แก่เด็กนักเรียน โดยมุ่งเน้นไปที่การให้ความรู้ด้านหลักธรรมจริยธรรม เพื่อสร้างทัศนคติและพฤติกรรมเชิงบวกที่เป็นประโยชน์แก่เยาวชนภายในชุมชน ระบบวัฒนธรรมอย่างหนึ่งที่กล่าวว่า ชุมชนเน้นความเป็นเครือญาติมากกว่าการอาศัยอยู่แบบตัวใครตัวมัน พึ่งพาอาศัยกันมีการเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่และมีน้ำใจต่อกัน สาเหตุที่ชุมชนสามารถรักษาวรรณธรรมชุมชนดั้งเดิมให้คงอยู่ได้จนถึงปัจจุบัน เช่น โครงการเงินสมทบทุนผู้เสียชีวิตหรือเงินฌาปนกิจศพ ที่มีทางอบต. เป็นผู้จัดการทั้งหมด (3) เครือข่ายนอกชุมชน ถือเป็นห่วงโซ่ทางความสัมพันธ์ที่สำคัญต่อการดำรงอยู่ของชุมชน ที่แต่ละระดับต่างทำหน้าที่ให้ความสัมพันธ์เกิดปฏิกิริยาเชื่อมสานกันอย่างสอดคล้องประสาน

2. ความสัมพันธ์เชิงโครงสร้างชุมชนนอกจากตำแหน่งของ พระสงฆ์และครูอาจารย์ที่ชาวบ้านยกฐานะให้เหนือกว่า เวลาทำกิจกรรมใดพระสงฆ์ ครูอาจารย์ และผู้นำชุมชน มักจะเป็นผู้นำในการตัดสินใจและควบคุมการปฏิบัติงาน ในขณะที่ชาวบ้านจะเป็นผู้ ลงความเห็นในลักษณะผู้ตาม

3. ความสัมพันธ์ตามช่วงเวลาการเปลี่ยนแปลงการเปลี่ยนแปลงของชุมชนมีสิ่งที่น่าสนใจอยู่ 3 ประการ ได้แก่ วิถีชีวิตของเกษตรกร การเปลี่ยนแปลงของวัด และการขยายและเคลื่อนย้ายประชากร 1. วิถีชีวิตของเกษตรกรสมัยนั้นจะมีระบบการพึ่งพากันสูงตอนเริ่มเกิดกระแสการทำเกษตรแบบสมัยใหม่ด้วยสารเคมีปุ๋ยชีวณะและเทคโนโลยีทุนแรงต่างๆ ซึ่งส่งผลให้การช่วยเหลือพึ่งพาของเกษตรกรแบบดั้งเดิมได้เลือนหายไป เพราะเกษตรกรสามารถใช้เทคโนโลยีมาทดแทนแรงงานคนได้ โดยไม่ต้องจ้องกันเหมือนแต่ก่อน 2. การเปลี่ยนแปลงของวัดช่วงสมัยปัจจุบันที่เป็นยุคที่เกิดการเปลี่ยนผ่านยุคสมัยที่ชัดเจนที่สุด ในด้านสภาพแวดล้อมที่มีการคมนาคมเข้าถึง การเริ่มปฏิรูปวิธีการดำรงอยู่ของวัดให้หันมาใส่ใจต่อชุมชนมากยิ่งขึ้น ทำให้ชาวบ้านเริ่มเกิดการยอมรับและเกิดความศรัทธา

4. ความยั่งยืนทางความสัมพันธ์ระหว่างวัดกับชุมชน ถือเป็นสิ่งหนึ่งที่สำคัญมากต่อการทำให้ความสัมพันธ์ดำรงอยู่สืบไปข้างหน้า โดยมี 2 ปัจจัย ได้แก่ ความเชื่อชุมชนแห่งนี้ถือเป็นชุมชนพุทธที่ยึดถือศาสนาาร่วมกัน อีกทั้งยังมีสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ประจำชุมชนที่ถือเป็นปัจจัยหนึ่งที่สามารถสร้างความสามัคคีต่อชาวบ้านได้เป็นอย่างมาก ซึ่งปัจจุบันนี้ทางวัดเองได้เริ่มคาดหวังให้สิ่งศักดิ์สิทธิ์เป็นที่โด่งดังข้ามชุมชนไปยังจังหวัดจังหวัดไปสู่ภูมิภาคและประเทศตามลำดับ และลักษณะนิสัยชุมชนซึ่งการมีส่วนร่วมนี้ชาวบ้านมีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่กันอย่างอบอุ่น แบ่งปัน ถ้อยทีถ้อยอาศัยกัน อย่างกรณีที่วัดขาดปัจจัยใดๆ โรงเรียนที่เข้าช่วยเหลือ หรือโรงเรียนขาดวัดก็ช่วยเหลือพึ่งพากันไป ซึ่งพฤติกรรมแบบนี้จะเป็นสิ่งสำคัญที่ช่วยทำให้ความสัมพันธ์ในชุมชนเกิดความยั่งยืนได้ในระยะยาว

อภิปรายผลการวิจัย

งานวิจัยนี้พบว่า การบริหารจัดการชุมชนสัมพันธ์ของวัดศรีษะทอง จังหวัดนครปฐม มีการอภิปรายผล ดังนี้

1. การอภิปรายผลจากการวิจัยเกี่ยวกับบทบาทและความต้องการของชุมชนในการบริหารจัดการชุมชนสัมพันธ์

ความต้องการด้านปากท้องของชาวบ้าน ส่งเสริมให้มีการจัดทำบัญชีครัวเรือน ส่งเสริมการก่อตั้งกลุ่มอาชีพกลุ่มสัจจะออมทรัพย์และ/หรือสหกรณ์ชุมชน ร่วมมือกับภาคภายนอกเพื่อการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ศึกษาจากประสบการณ์ และสร้างเครือข่ายชุมชนภายนอกแล้วนำความรู้และประสบการณ์จากภายนอกมาปรับใช้กับชุมชนของตนเอง ความต้องการด้านอาชีพ ศึกษาและวิเคราะห์ศักยภาพของชุมชน กำหนดกรอบในการรวมกลุ่มอาชีพอย่างเป็นระบบ การแลกเปลี่ยนความรู้ความสามารถและประสบการณ์ การแก้ปัญหาการประกอบอาชีพ ความต้องการด้านรายได้ ประชาชนส่วนใหญ่ไม่มีเงินออมหรือมีเงินออมน้อย และปัญหาถูกหนี้ ความต้องการมีแหล่งสร้างรายได้ 1. แนวคิดการจัดการท่องเที่ยวชุมชน 2. แนวคิดตลาดนัดชุมชน 3. แนวคิดตลาดชุมชนหรือร้านค้าชุมชน 4. แนวคิดศูนย์แสดงสินค้าชุมชนหรือ OTOP ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของพระมหาสุระพงษ์ สุรวโสภา (2555) การวิจัยภาวะผู้นำของพระสงฆ์ในการบริหารการพัฒนาชุมชน: กรณีศึกษาพระครูโพธิธรรมคุณ พบว่า ท่านมีบทบาทต่อสังคมใน 6 มิติ ได้แก่ (1) ด้านสังคมพบว่าท่านนำแหล่งเรียนรู้ต่างๆมาไว้ในวัด ชุมชนได้ใช้ประโยชน์อย่างเต็มที่โดยใช้ลานวัดเป็นลานกีฬา (2) ด้านเศรษฐกิจพบว่าท่านส่งเสริมเศรษฐกิจชุมชนอย่างเด่นชัดเช่นการมีสถาบันการเงินชุมชนกลุ่มเลี้ยงผึ้งกลุ่มทำตุ๊กตา (3) ด้านการเมืองพบว่าท่านได้สนับสนุนให้คนในชุมชนแสดงความคิดเห็นได้โดยเสรีเปิดโอกาสให้ ชาวบ้านมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนของตน (4) ด้านวัฒนธรรมพบว่าท่านส่งเสริมสนับสนุน กิจกรรมสม่ำเสมอจนเป็นศูนย์กลางการติดต่อประสานงานทางศิลปวัฒนธรรมของจังหวัดร้อยเอ็ด (5) ด้านสาธารณูปโภคและระบบนิเวศพบว่าท่านได้สนับสนุนให้สร้างอาคารเพื่อเป็นศูนย์สาธารณะ สุขและประสานงานกับภาครัฐให้มีเจ้าหน้าที่มาดูแล (6) ด้านสิ่งแวดล้อมพบว่าส่งเสริมกิจกรรม พัฒนาชุมชนจัดสิ่งแวดล้อมให้ร่มรื่นปัญหาและอุปสรรคในการบริหารการพัฒนาชุมชน 3) ศึกษาปัญหาอุปสรรคข้อเสนอแนะในภาวะผู้นำของพระสงฆ์มี 2 ประการด้วยกัน ได้แก่ (1) การบริหาร คนเช่นการมอบหมายงานที่ไม่เหมาะสมกับคน (2) การบริหารเงินขาดความชัดเจนในรายละเอียดซึ่งอาจส่งผลกระทบต่องานเช่นการขาดการยอมรับการถูกครหา เป็นต้น

2. การอภิปรายผลจากการวิจัยเกี่ยวกับกลไกความสัมพันธ์ระหว่างวัดและชุมชนในการบริหารจัดการชุมชนสัมพันธ์

งานพิธีกรรมทางศาสนา แบ่งออกได้ 3 ด้าน คือ 1) ด้านศาสนา 2) ไสยศาสตร์ 3) โหราศาสตร์ งานประเพณีประจำปี โดยเทศกาลงานบุญหลัก ๆ ได้แก่ เทศกาลสงกรานต์ เทศกาลเข้าพรรษา เทศกาลสารท เทศกาลออกพรรษา งานพัฒนาวัดและชุมชน การให้บริการที่ส่งเสริมและพัฒนาศาสนาให้ประชาชน และการดำเนินการด้านการศาสนา งานสาธารณะสงเคราะห์ พัฒนารูปแบบการสงเคราะห์ที่เน้นจิตใจแนวทางหนึ่ง และการพัฒนารูปแบบงานการสงเคราะห์ที่เน้นด้านวัตถุอีกแนวทางหนึ่ง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระมหาทองชัย บุรณพิสุทธ์ (2545) เป็นงานวิจัยที่ศึกษาเรื่อง บทบาทของวัดกับชุมชนเมืองในเขตบางรัก กรุงเทพมหานคร พบว่า 1) บทบาทของวัดต่อชุมชนตามหลักการแห่งธรรมวินัย หมายถึงการใช้ศีลสมาธิ ปัญญาเป็นตัวขับเคลื่อนในการจัดสภาพแวดล้อมและระเบียบของชุมชน และใช้วัดเป็นสถานที่อบรมสั่งสอนและบำเพ็ญบุญกุศลแก่ประชาชน 2) บทบาทวัดต่อชุมชนเมือง ที่เป็นอยู่จริงในปัจจุบันพบว่า มี 7 ด้านใหญ่ๆ คือ (1) บทบาทด้านการศึกษา (2) บทบาทด้านการท่องเที่ยว (3) บทบาทด้านพิธีกรรมทางศาสนา (4) บทบาทด้านสังคมสงเคราะห์ชุมชน (5) บทบาทด้านเป็นสถานที่พักผ่อน (6) บทบาทด้านเป็นที่พึ่งพิงทางจิตใจ (7) บทบาทด้านเป็นแหล่งอนุรักษ์ มรดกทางศิลปวัฒนธรรมไทย 3) บทบาทที่เหมาะสมวัดกับชุมชนเมือง ได้แก่

บทบาทที่สอดคล้อง กับหลักพระธรรมวินัยและสภาพปัญหาบริบทของชุมชนเมืองตามลักษณะทางกายภาพของวัด นั้นๆ 4) ความสัมพันธ์ของวัดกับชุมชนเมือง มี 3 ด้านใหญ่ๆ คือ มีความสัมพันธ์เชิงพื้นที่ซึ่งอยู่ใน เขตที่ตั้งเดียวกัน ความสัมพันธ์เชิงภาระหน้าที่ที่มีต่อกัน และความสัมพันธ์ที่เป็นไปตามวัฒนธรรม ประเพณี พิธีกรรมทางศาสนา โดยความสัมพันธ์ดังกล่าวนี้มีรากฐานมาจากหลักธรรมคำสั่งสอน ของพระพุทธศาสนาที่มีอิทธิพลต่อวิถีชีวิตของสังคม

3. การอภิปรายผลจากการวิจัยเกี่ยวกับการบริหารจัดการชุมชนสัมพันธ์ของวัดศรีชะทอง จังหวัดนครปฐม

ความสัมพันธ์ระดับเครือข่ายสามารถแบ่งเป็น 3 ระดับ ได้แก่ ปัจเจบุคคล สถาบันภายในชุมชน และเครือข่ายนอกชุมชน ความสัมพันธ์เชิงโครงสร้างชุมชนนั้นการทำกิจกรรมใดพระสงฆ์ ครูอาจารย์ และผู้นำชุมชน เป็นผู้ดำเนินการตัดสินใจและควบคุมการปฏิบัติงาน ในขณะที่ชาวบ้านจะเป็นผู้ลงความเห็นในลักษณะผู้ตาม ความสัมพันธ์ตามช่วงเวลาการเปลี่ยนแปลงมีสิ่งที่น่าสนใจอยู่ 3 ประการ ได้แก่ วิถีชีวิตของเกษตรกร การเปลี่ยนแปลงของวัด และการขยายและเคลื่อนย้ายประชากร ความยั่งยืนทางความสัมพันธ์ระหว่างวัดกับชุมชน ถือเป็นสิ่งหนึ่งที่สำคัญมากต่อการทำให้ความสัมพันธ์ดำรงอยู่สืบไปข้างหน้า โดยมี 2 ปัจจัย ได้แก่ ความเชื่อที่ชุมชนแห่งนี้ยึดถือร่วมกัน อีกทั้งยังมีสิ่งศักดิ์สิทธิ์ประจำชุมชนที่ถือเป็นปัจจัยหนึ่งที่สามารถสร้างความสามัคคีต่อชาวบ้านได้เป็นอย่างมาก และลักษณะนิสัยชุมชนซึ่งการมีส่วนร่วมนี้ชาวบ้านมีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่กันอย่างอบอุ่น แบ่งปัน ถ้อยทีถ้อยอาศัยกัน ซึ่งพฤติกรรมแบบนี้จะเป็นสิ่งสำคัญที่ช่วยทำให้ความสัมพันธ์ในชุมชนเกิดความยั่งยืนได้ในระยะยาว ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของพระมหาพิระพงษ์ พยัคคาฬ (2549) พบว่าความสัมพันธ์ระหว่างวัดกับชุมชนและองค์กรภายนอกมีความแตกต่างกันทั้ง 3 สมัย คือ สมัยพระครูสุคันธศีล (พ.ศ. 2439-2519) สมัยพระครูศรีปริยัตยา-นุรักษ์ (พ.ศ. 2526-2531) และสมัยพระอมรเวที (พ.ศ. 2532-ยังระบุเวลาแน่ชัดไม่ได้) สมัยแรก พระครูสุคันธศีล (พ.ศ. 2489-2519) ความสัมพันธ์ในชุมชนมีรูปแบบการรวมตัวกันของเครือข่ายทางสังคมที่ซับซ้อนหลายชั้น ประกอบด้วยความสัมพันธ์ 2 ระบบ คือ (1) ระบบความเชื่อเรื่องผี ซึ่งเป็นความเชื่อในระดับชุมชน มีความเกี่ยวโยงสัมพันธ์กันระหว่างบุคคลทั้งฝ่ายวัดและชาวบ้าน ครอบครัวและเครือญาติ มีระบบ ปู่ย่า ชุมชนมีผีเสื้อบ้าน (ผู้ปกครองชุมชน) และวัดมีผีเสื้อวัด (ผู้ปกครองวัด) และในหมู่บ้านยังมีเจ้า ผีที่สืบทอดทางผ่านหญิง ฝ่ายชายจะแสดงบทบาททางพิธีกรรมเป็นสามีของเจ้าผีที่เป็นผู้นำ โดย อาศัยเครือข่ายความเป็นคนในตระกูลผีปู่ย่าเดียวกันของฝ่ายหญิง (2) ระบบความเชื่อทางศาสนา ซึ่งเป็นความเชื่อทางพระพุทธศาสนา มีทั้งในระดับชุมชนและนอกชุมชน มีความเกี่ยวโยงสัมพันธ์กันของฝ่ายชาวบ้านระบบศรัทธาวัด และฝ่ายพระสงฆ์ในระบบหวั่วโบสถ์ และระบบหวั่ววัด จาก การศึกษาพบว่าความสัมพันธ์ระหว่างหวั่ววัดกับชุมชนสามารถแบ่งออกได้ 3 ประการ คือ (1) หวั่ววัด เกิดขึ้นจากกลุ่มระสงฆ์กับลูกศิษย์ทำการสวดธรรมิกัน (2) หวั่ววัดเกิดขึ้นจากหมู่เครือญาติ (3) หวั่ววัด เกิดจากคณะศรัทธาชาวบ้านจากหมู่บ้านอื่น

สรุปองค์ความรู้

ภาพประกอบที่ 1 การบริหารจัดการชุมชนสัมพันธ์ของวัดศรีชะทอง จังหวัดนครปฐม

จากภาพประกอบที่ 1 แสดงองค์ความรู้ใหม่เกี่ยวกับการบริหารจัดการชุมชนสัมพันธ์ของวัดศรีชะทอง จังหวัดนครปฐม สามารถอธิบายได้ ดังนี้

1) บทบาทและความต้องการของชุมชนนั้นเป็นเรื่องของเศรษฐกิจชุมชนที่มีความต้องการทางด้านปากท้องโดยการจัดหาระเบียบให้เกิดแนวปฏิบัติไปในทิศทางเดียวกัน เสมอภาคกันเพื่อยกระดับชุมชน มีการประชาสัมพันธ์และใช้ช่องทางตลาดเพื่อสร้างความรับรู้ให้กับกลุ่มคนภายนอกได้รับทราบข่าวสารข้อมูลของชุมชน มีการเพิ่มโอกาสและเพิ่มช่องทางการตลาดของสินค้าให้กว้างขวางโดยการขยายตลาดจากชุมชนใกล้เคียงสู่ระดับตำบลและอำเภอ เผยแพร่ความก้าวหน้าให้ประชาชนในชุมชนได้รับทราบและมีส่วนร่วมในการรับรู้ มีการติดตามและประเมินผลการทำงานอยู่ตลอดเวลาเพื่อให้ทราบข้อปรับปรุงและให้ทันกับสถานการณ์ภายนอก ส่งเสริมการเรียนรู้ให้กับทุกกลุ่มอาชีพ และบริหารจัดการชุมชนตรงจุดและทันเหตุการณ์ ความต้องการด้านรายได้โดยการสร้างเอกลักษณ์หรืออัตลักษณ์ของสินค้าในชุมชน ส่งเสริมการพัฒนาผลิตภัณฑ์ และยกระดับมาตรฐานผลิตภัณฑ์ โดยการใช้เทคโนโลยีเข้ามาช่วยในการเพิ่มความสามารถในการแข่งขัน ความต้องการด้านอาชีพโดยการจัดการแสดงและจำหน่ายสินค้า จัดกิจกรรมสอดคล้องกับงานเทศกาลอย่างต่อเนื่อง ความต้องการมีแหล่งสร้างรายได้โดยการจัดสมมนาการขับเคลื่อนชุมชนท่องเที่ยว และพัฒนาด้านการจัดการท่องเที่ยวชุมชน

2) ปัจจัยที่เสริมสร้างความสัมพันธ์ระหว่างวัดและชุมชนทางด้านงานพิธีกรรมทางศาสนา ส่งเสริมการเข้าร่วม ประเพณี พิธีกรรม และวัฒนธรรมพุทธศาสนา เช่น การทำบุญตักบาตร การบวชพระ การฟังเทศน์ ฟังธรรม เป็นต้น พฤติกรรมด้านโหราศาสตร์มักจะพบเห็นผ่านพฤติกรรมของการดูหมอ ผูกดวงชะตาต่างๆ พฤติกรรมด้านไสยศาสตร์ สามารถแบ่งออกได้ 2 ระดับ คือ ระดับสูง เป็นหลักไสยศาสตร์ที่เชื่อมโยงกับแนวคิดทางศาสนาต่างๆ ไสยศาสตร์ด้านนี้ถึงว่าเป็นไสยศาสตร์กระแสหลักในสังคมไทยที่ยอมรับกันทั่วไป และระดับต่ำถึงได้ว่าเป็นไสยศาสตร์ทางเลือกที่มีความเชื่อมโยงกับอำนาจลึกลับในเรื่องเทพ ผี เทวดาต่างๆ ด้านงานประเพณีประจำปีโดยการจัดงานเทศกาลสงกรานต์ เทศกาลเข้าพรรษา เทศกาลสารท และเทศกาลออกพรรษา เป็นต้น ด้านงานพัฒนาวัดและชุมชนโดยการจัดการกิจกรรมเพื่อการแก้ไขปัญหาในชุมชน ส่งเสริมการเรียนรู้ทางด้านสารสนเทศ และแหล่งการเรียนรู้ศิลปวัฒนธรรมและภูมิปัญญาของชุมชน และจัดตั้งศูนย์การเรียนรู้ชุมชนเสมือนจริง และด้านงานสาธารณะสงเคราะห์โดยการพัฒนาด้านวัตถุ และพัฒนาด้านวิถีชีวิต มีการจัดการสอนศีลธรรมและจริยธรรมในโรงเรียน

3) การบริหารจัดการชุมชนสัมพันธ์ ทั้งในระดับเครือข่ายทางความสัมพันธ์โดยจากระบบความเชื่อที่ชุมชนได้รับอิทธิพลเป็นปัจจัยส่งเสริมความสัมพันธ์ระหว่างชาวบ้านกับพระสงฆ์ที่สำคัญ จากการอบรมจากสถาบันการศึกษาในการส่งเสริมจริยธรรมขั้นพื้นฐานทางสังคมในด้านของครอบครัว รวมถึงการพัฒนาชุมชนและกิจกรรมชุมชนเป็นสิ่งที่ทำให้การทำหน้าที่ทางสถาบันต่างๆ ของชุมชนเกิดขึ้นโดยอัตโนมัติ จากการระดมเงินทุนของชุมชนจะอาศัยเงินบริจาคจากงานบุญต่างๆ เป็นงบประมาณที่มุ่งการพัฒนาทรัพยากรมาให้แก่ชุมชน ความสัมพันธ์เชิงโครงสร้างโดยการที่ชุมชนมีความสัมพันธ์เชิงเครือข่ายเป็นความสัมพันธ์แนวราบที่ทุกฝ่ายต่างเสมอภาคกัน พระสงฆ์ ครูอาจารย์ และผู้นำชุมชน มักจะเป็นผู้นำในการตัดสินใจและควบคุมการปฏิบัติงาน ในขณะที่ชาวบ้านเป็นผู้ลงความเห็นในลักษณะผู้ตาม การมีส่วนร่วมและการพบปะสังสรรค์ในลักษณะหมู่มิตรหรือเพื่อนฝูงไร้ซึ่งการแบ่งชั้นวรรณะ ด้วยปรากฏการณ์แบบนี้ทำให้ชุมชนมีความสัมพันธ์เสมอภาคอย่างมั่นคง ความสัมพันธ์ตามช่วงเวลาเป็นการเปลี่ยนแปลงทางความสัมพันธ์ของชุมชนที่เกิดขึ้นตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน จากวิถีชีวิตของเกษตรกร แต่เดิมประกอบอาชีพจากการเลี้ยงสัตว์ แต่ปัจจุบันมีระบบการพึ่งพากันสูง เช่น การถางหญ้า ถางต้นไม้ และทำนา ตอนเริ่มเกิดกระแสการทำเกษตรแบบสมัยใหม่ด้วยสารเคมี ปุ๋ยชีวณะและเทคโนโลยีทุนแรงต่างๆ ซึ่งส่งผลให้การช่วยเหลือพึ่งพาของเกษตรกรแบบดั้งเดิมได้เลือนหายไป การเปลี่ยนแปลงของวัดเป็นการเปลี่ยนแปลงที่ชัดเจนตั้งแต่ยุคดั้งเดิม ที่สมัยนั้นชาวบ้านยังต้องพึ่งพิงวัดและโรงเรียนจากหมู่บ้านเดิมที่ตนเคยอาศัยซึ่งเป็นระยะทางที่ไกลพอสมควรต่อการเดินทาง ยุคกลางชาวบ้านเริ่ม

เริ่มศรัทธาและเข้าทำบุญมากขึ้น ยุคปัจจุบันมีการคมนาคมเข้าถึง เริ่มมีการขยายขยายกฎและสถานที่ประกอบกิจกรรมต่างๆ ให้เกิดขึ้นอย่างเป็นรูปธรรมมากยิ่งขึ้น มีการหันมาใส่ใจต่อชุมชนมากยิ่งขึ้น ทำให้ชาวบ้านเริ่มเกิดการยอมรับและเกิดความศรัทธา คาดว่าในอนาคตวัดจะมีการพัฒนาไปอย่างต่อเนื่องและกลายเป็นศูนย์กลางทางเศรษฐกิจของชุมชน และความยั่งยืนทางความสัมพันธ์ถือเป็นสิ่งหนึ่งที่สำคัญมากต่อการทำให้ความสัมพันธ์ดำรงอยู่สืบไปข้างหน้า ทั้งทางด้านความเชื่อจากสิ่งศักดิ์สิทธิ์ประจำชุมชนที่ถือเป็นปัจจัยหนึ่งที่สามารถสร้างความสามัคคีต่อชาวบ้านได้เป็นอย่างมาก ซึ่งปัจจุบันนี้ทางวัดเองได้เริ่มคาดหวังให้สิ่งศักดิ์สิทธิ์เป็นที่โด่งดังข้ามชุมชนไปยังจังหวัด จังหวัดไปสู่ภูมิภาคตามลำดับ และลักษณะนิสัยชุมชนเป็นความสัมพันธ์แบบความเป็นเพื่อนพ้อง พี่พาทอาศัยซึ่งกันและกัน แบ่งปัน ถ้อยทีถ้อยอาศัยกัน อย่างกรณีวัดขาดปัจจัยใดๆ โรงเรียนที่เข้าช่วยเหลือ หรือโรงเรียนชาดวัดก็ช่วยเหลือพี่พาทกันไป ซึ่งพฤติกรรมแบบนี้จะเป็นสิ่งสำคัญที่ช่วยให้ความสัมพันธ์ในชุมชนเกิดความยั่งยืนได้ในระยะยาว

ข้อเสนอแนะ

งานวิจัยนี้ได้ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ รวมทั้งข้อเสนอแนะสำหรับการศึกษาวิจัยครั้งต่อไป ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

- 1) วัด ชุมชน ภาครัฐ และภาคเอกชนควรร่วมกันจัดพื้นที่ในการจัดกิจกรรมอบรมอาชีพชาวบ้าน โดยมุ่งเน้นอาชีพที่สอดคล้องกับบริบทชุมชน
- 2) วัดและโรงเรียนควรสร้างหลักสูตรการศึกษาทางเลือกขึ้นภายในชุมชน เพื่อสร้างความรู้และสำนึกทางจริยธรรมให้แก่ชุมชน
- 3) วัดควรสร้างแผนการบริหารจัดการให้มีระบบการจัดการทั้งทางด้านทรัพยากรบุคคลและการเงิน ให้เข้มแข็งยิ่งขึ้น เพื่อสอดคล้องกับเปลี่ยนแปลงในอนาคต

2. ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ

- 1) วัดควรส่งเสริมการให้ความรู้ทั้งทางโลกและทางธรรมแก่ลูกวัด เพื่อนำไปต่อยอดในการถ่ายทอดสู่ชุมชน
- 2) วัดควรสร้างความเข้มงวดเรื่องระเบียบวินัยของสงฆ์ให้เข้มข้นขึ้นเพื่อสร้างบทบาทพระสงฆ์ให้เป็นไปตามคาดหวัง
- 3) วัดควรจัดงานแสดงสินค้าของชุมชน เพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยวให้เข้ามาใช้จ่าย เกิดการหมุนเวียนเงินในชุมชน

3. ข้อเสนอแนะแนวทางการวิจัยครั้งต่อไป

- 1) ควรศึกษาการมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารจัดการชุมชนสัมพันธ์
- 2) ควรศึกษาเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของวัดที่มีลักษณะแตกต่างกับทางชุมชนในการบริหารจัดการชุมชนสัมพันธ์
- 3) ควรศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการบริหารจัดการชุมชนสัมพันธ์เพื่อให้เกิดความเข้มแข็ง

References

- พระมหาทนต์ชัย บุรณพิสุทธิ. 2545. บทบาทของวัดกับชุมชนเมืองในเขตบางรัก กรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหิดล.

พระมหาพิระพงษ์ พยัคคาฬ. 2549. ความสัมพันธ์ระหว่างวัดกับชุมชนในการจัดการการเทศน์มหาชาติของ
ล้านนา. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

พระมหาสุระพงษ์ สุรวโส. 2555. ภาวะผู้นำของพระสงฆ์ในการบริหารการพัฒนาชุมชน กรณีศึกษาพระครูโพธิ
วีรคุณวัดโพธิ์การาม ตำบลโพนสูง อำเภอปทุมรัตน์ จังหวัดร้อยเอ็ด. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต.
สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.

พิชาย รัตนดิลก ณ ภูเก็ต. (2552). องค์การและการบริหารจัดการ. นนทบุรี: อิงค์ปียินต์.

ภัททิยา ยิมเรวัต. (2540). ประวัติศาสตร์สิบสองจุไทย. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์สร้างสรรค์.

สถาบันราชภัฏพระนครศรีอยุธยา. (2539). ราชูในประเทศไทย. กรุงเทพมหานคร: โอเดียนสโตร์.

อมรา พงศาพิชญ์. (2533). วัฒนธรรม ศาสนา และชาติพันธุ์ : วิเคราะห์สังคมไทยแนวมานุษยวิทยา.
กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

เอกรินทร์ พึ่งประชา. (2545). พระราหูประเพณีประดิษฐ์แห่งวัดศรีชะทอง. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต.
สาขาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

รูปแบบการดำเนินงานด้านการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาอาชีพรูปแบบปกติวิถีใหม่ของศูนย์
การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยเขตลาดพร้าว
THE DEVELOPMENT OF NON-FORMAL AND INFORMAL EDUCATION OF
LATPHRAO COUNTY MANAGEMENT MODEL ACCORDING TO NEW NORMAL

ณภัทรภพ ทองรื่น¹ และ เด่น ชะเนติยง

Napatphob Thongruen¹ and Den Chaneuatiyoung

สาขาวิชา การบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยเวสเทิร์น.

Educational Administration Western University, Thailand.

Email: nokmeanbird@gmail.com¹

Received 21 July 2022; Revised 11 October 2022; Accepted 11 October 2022.

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาองค์ประกอบของการพัฒนารูปแบบการดำเนินงานด้านการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาอาชีพรูปแบบปกติวิถีใหม่ของศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยเขตลาดพร้าว 2) เพื่อประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของรูปแบบการพัฒนาการดำเนินงานด้านการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาอาชีพรูปแบบปกติวิถีใหม่ของศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยเขตลาดพร้าว เป็นการดำเนินการแบบวิจัยและพัฒนา กลุ่มตัวอย่างที่ใช้เป็นผู้เชี่ยวชาญด้านการศึกษาของสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยในพื้นที่กรุงเทพมหานคร จำนวน 50 เขต เป็นผู้บริหารหรือผู้เกี่ยวข้อง จำนวน 120 คน ใช้แบบสัมภาษณ์และแบบสอบถามผู้เชี่ยวชาญซึ่งเป็นผู้บริหารสถานศึกษาเก็บข้อมูลจำนวน 3 ครั้ง โดยใช้เทคนิคเดลฟาย การเลือกกลุ่มตัวอย่างด้วยวิธีสุ่มแบบบอลหิมะ โดยผู้เชี่ยวชาญจำนวน 21 คน โดยวิเคราะห์ข้อมูลใช้ค่าสถิติร้อยละ, ค่าเฉลี่ย, ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน, ค่ามัธยฐาน และค่าพิสัยควอไทล์

ผลการวิจัยพบว่า

1) การพัฒนารูปแบบการดำเนินงานด้านการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาอาชีพรูปแบบปกติวิถีใหม่ของศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยเขตลาดพร้าว มี 6 องค์ประกอบหลัก ได้แก่ ด้านการบริหาร ด้านหลักสูตร ด้านการเรียนการสอน ด้านการใช้แหล่งเรียนรู้ ด้านการจัดบรรยากาศของสถานที่ และด้านการวัดและประเมินผล 2) ผลการประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ พบว่า ด้านหลักสูตร ด้านการใช้แหล่งเรียนรู้ และด้านการวัดและประเมินผล มีความเหมาะสมอยู่ในระดับ “มากที่สุด” รองลงมาได้แก่ ด้านการเรียนการสอน และการจัดบรรยากาศของสถานที่ มีความเหมาะสมอยู่ในระดับ “มาก” และสุดท้ายด้านการบริหาร มีความเหมาะสมอยู่ในระดับ “ปานกลาง”

คำสำคัญ: รูปแบบ; การจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาอาชีพ; รูปแบบปกติวิถีใหม่; ศูนย์การศึกษานอกระบบ; การศึกษาตามอัธยาศัย

Abstract

This research article aims 1) to determine the factors and indicators of the study on Non-Formal and Informal Education of Latphrao County management according to new normal; 2) to assess the suitability and feasibility of the study on Non-Formal and Informal Education of Latphrao County management according to new normal, a research and development operation. The samples used were educational experts at the Office of Non-formal and Informal Education and Civil Education Bangkok Area 50 districts are executives or stakeholders 120 people used interviews and expert questionnaires, who were school administrators, collected data three times using delphi techniques. Select a sample in a random way Snowball by 21 experts, analysing data using percentage statistics, averages, standard deviations, median and quartile ranges.

The results showed that 1) the development of the study on Non-Formal and Informal Education of Latphrao County management according to New Normal. There are 6 main components: management, curriculum, teaching and learning, management, atmosphere of the premises, and measurement and evaluation, 2) The results of the assessment of the suitability and feasibility of the model showed that the curriculum aspects of the use of learning resources and measurement and evaluation. The appropriateness is the "most" level, second only to teaching and atmosphere of the place, it is appropriate at a "very" level, and finally, the management is appropriate at a "moderate" level.

Keywords: The Development; Non-Formal and Informal Education of Latphrao County; Management; New Normal

บทนำ

การศึกษาต่อเนื่องหรือการศึกษาเพื่อพัฒนาอาชีพเป็นการศึกษาที่จัดขึ้นเพื่อสนองความต้องการและความจำเป็นของบุคคลต่อเนื่องไปจากการศึกษาขั้นพื้นฐานและอุดมศึกษา Worapipat (2021) ได้ให้ความหมายของการศึกษาต่อเนื่องว่าเป็นการให้ความรู้เพิ่มเติมเรื่องที่ได้ศึกษามาแล้วในโรงเรียนหรือมหาวิทยาลัย เมื่อบุคคลจบการศึกษาไปประกอบอาชีพระยะหนึ่ง แล้วมีความจำเป็นต้องหาความรู้เฉพาะ หรือเรื่องที่เกี่ยวข้องกับเรื่องนั้นเพิ่มเติม ทำให้ผู้นั้นสมัครเรียนเพิ่มเติมจากสถาบันการศึกษา เพื่อก้าวทันการเปลี่ยนแปลงทางวิชาการและเทคโนโลยีของสังคมโลก โดยอาจได้รับประกาศนียบัตรหรือใบรับรองการศึกษาต่อเนื่องในรูปของการศึกษาผู้ใหญ่ที่จัดให้แก่ผู้เรียนที่มีอายุเกินวัยเรียนตามกฎหมาย แต่ไม่มีโอกาสเข้าเรียนด้วยเหตุที่ยากจน ต้องประกอบอาชีพหรือเร่ร่อน อพยพย้ายถิ่น อยู่ท้องถิ่นห่างไกล บุคคลเหล่านี้จำเป็นต้องมีทักษะพื้นฐานของการเรียนรู้ หรือทักษะการอ่านออกเขียนได้ คิดเลขเป็นมีวิชาความรู้ทางอาชีพ มีคุณธรรม จริยธรรม และหน้าที่พลเมือง การสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้จะทำให้ประชาชนสามารถศึกษาหาความรู้ได้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต ตั้งแต่เกิดจนตาย ประชาชน สามารถวางแผน และกำหนดวัตถุประสงค์ที่จะเรียนรู้

โดยแสวงหาโอกาสที่จะศึกษาต่อเนื่อง และเลือกวิธีการเรียนรู้ด้วยตนเอง (Bangpakong District Non-Formal and Informal Education Centre, 2021) แต่ปัจจุบันได้เกิดการระบาดของไวรัสโคโรนา ซึ่งเป็น การระบาดทั่วโลก โดยมีสาเหตุมาจากไวรัสโคโรนาสายพันธุ์ใหม่ เริ่มต้นขึ้นในเดือนธันวาคม พ.ศ. 2562 โดย พบครั้งแรกในนครอู่ฮั่น เมืองหลวงของมณฑลหูเป่ย์ ประเทศจีน องค์การอนามัยโลกได้ประกาศให้การระบาดนี้ เป็นภาวะฉุกเฉินทางสาธารณสุขระหว่างประเทศ ในวันที่ 30 มกราคม 2563 และประกาศให้เป็นโรคระบาด ในวันที่ 11 มีนาคม 2563 โดยวันที่ 9 กันยายน 2564 มีผู้ติดเชื้อยืนยันแล้วมากกว่า 223 ล้านคน มีผู้เสียชีวิต จากโรคระบาดแล้วมากกว่า 4 ล้านคน และมีผู้หายป่วยแล้วมากกว่า 199 ล้านคน (innnews, 2021) สำหรับการ ระบาดของไวรัสโคโรนาในประเทศไทยนั้น ดำเนินอยู่ตั้งแต่วันที่ 12 มกราคม 2563 โดยมีผู้ป่วยยืนยันราย แรกเป็นนักท่องเที่ยวหญิงชาวจีน อายุ 61 ปี ที่เดินทางมาจากเมืองอู่ฮั่น การคัดกรองผู้เดินทางเข้าประเทศพบ ผู้ป่วยประปรายตลอดเดือนมกราคม การแพร่เชื้อท้องถิ่นที่มีรายงานรายแรกมีการยืนยัน เมื่อวันที่ 31 มกราคม 2563 เป็นคนขับแท็กซี่ อายุ 50 ปี โดยผลตรวจยืนยันว่าเป็นผู้ป่วยโควิด-19 เนื่องจากก่อนหน้านี้ ได้รับผู้โดยสารชาวจีน ถือเป็นคนไทยรายแรกที่ติดเชื้อโควิด-19 ซึ่งต่อมาได้รับการรักษาจนหายดีเมื่อวันที่ 5 กุมภาพันธ์ 2563 (Thairath Online, 2020) การแพร่ระบาดของโรคดังกล่าว ส่งผลกระทบทางเศรษฐกิจและ สังคมในวงกว้างทั้งในระดับประเทศระดับภูมิภาค และระดับจังหวัดเกือบทุกจังหวัดของประเทศไทย โดยมีการ คัดสถานการณ์ด้านเศรษฐกิจของไทย คงจะได้รับผลกระทบจากวิกฤติโควิด - 19 ไปอีกนานพอสมควร ใน ระดับจุลภาค จำนวนยอดคนตกงานที่พุ่งสูงสุดทำให้มีผลกระทบต่ออำนาจการใช้จ่ายของประชาชน (Issara News, 2020) นอกจากนี้ ธรรมชาติการการสาธารณสุข วุฒิสภา ชี้ผลกระทบจากโควิด - 19 ทำให้เกิด New Normal หรือวิถีชีวิตปกติแบบใหม่ทางด้านสังคมที่ต้องได้รับการพัฒนาที่ดีขึ้น โดยระบุว่า New Normal จะ ครอบคลุม วิถีชีวิตของคนรุ่นใหม่ทั่วโลกในช่วง 1 - 2 ปี ทางด้านสังคม ซึ่งเป็นอีกมิติที่สำคัญไม่ยิ่งหย่อนไปกว่า เรื่องปากท้องหรือมิติเศรษฐกิจ

การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัส Covid-19 ในครั้งนี้ ส่งผลให้ทุกคนต้องปรับตัวในการใช้ชีวิตประจำวัน สู่ชีวิตปกติวิถีใหม่ (New Normal) ดังนั้น การจัดการศึกษาของ กศน. ก็ต้องปรับเปลี่ยนรูปแบบการจัดการ เรียนการสอนผ่านแอปพลิเคชัน ‘กศน. ออนไลน์’ เนื่องจากสามารถตอบโจทย์การใช้ชีวิตหรือ Lifestyle ของ คนในยุคที่มีการแพร่ระบาดของ Covid-19 ที่เราจำเป็นต้องมีระยะห่างทางสังคม หรือ Social Distancing ซึ่งเนื้อหาสาระของแอปพลิเคชัน แบ่งออกเป็น 3 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) กศน.ออนไลน์ ซึ่งเป็นการศึกษา เรียนรู้รายวิชา ตามหลักสูตรการศึกษานอกระบบระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ระดับ มัธยมศึกษาตอนต้น – มัธยมศึกษาตอนปลาย ด้วยระบบออนไลน์ สามารถเรียนได้ทุกที่ ทุกเวลา สำหรับ นักศึกษาและประชาชนที่สนใจ 2) กศน.เพื่ออาชีพและคุณภาพชีวิตออนไลน์ โดยนำเสนอหลักสูตรเพื่อการ เรียนการสอนต่อเนื่อง (หลักสูตรระยะสั้น) เพื่อส่งเสริมความรู้ในลักษณะต่างๆ ของสถาบันการศึกษาทางไกล 3) กศน.ตลาดออนไลน์ โดยเปิดพื้นที่ช่องทางการบริการ ซื้อ ขาย แลกเปลี่ยนสินค้าระหว่างชาว กศน. และ ประชาชนทั่วไป ในรูปแบบ e-Commerce ซึ่งถือว่าตอบโจทย์กับรูปแบบการเรียนรู้ของคนไทยในยุคดิจิทัลได้ เป็นอย่างดี

องค์ประกอบหลักและองค์ประกอบย่อยของการพัฒนารูปแบบการดำเนินงานด้านการจัดการศึกษา เพื่อพัฒนาอาชีพ ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนารูปแบบการดำเนินงานด้านการ จัดการศึกษาเพื่อพัฒนาอาชีพรูปแบบปกติวิถีใหม่ของศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยเขต ตลาดพร้าว แล้วกำหนดเป็นกรอบการวิจัย 6 ด้าน ประกอบไปด้วย ด้านการบริหาร มีองค์ประกอบย่อยได้แก่ วิสัยทัศน์กว้างไกล บริหารด้วยการกระจายอำนาจ ใช้คนให้เหมาะกับงาน มีหลักธรรมาภิบาล ปกครองเสมือน พ่อปกครองลูก โดยสถานศึกษาจัดให้มีการประชุมวางแผนการดำเนินการจัดการเรียนการสอนอาชีพ

ดำเนินการสำรวจกลุ่มเป้าหมายแต่ละชุมชน เพื่อนำผลสรุปที่ตรงตามความต้องการของแต่ละชุมชน มาดำเนินการบริหารงาน และประสานงานกับวิทยากร ด้านหลักสูตร มุ่งองค์ประกอบย่อย ได้แก่ เนื้อหา มีความสัมพันธ์กับการดำรงชีวิตในปัจจุบัน เนื้อหาสอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของโลกในปัจจุบัน เนื้อหาเหมาะสมกับผู้เรียน หลักสูตรต้องยืดหยุ่นได้ มีการปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง โดยการจัดทำหลักสูตรอาชีพระยะสั้นร่วมกับภาคีเครือข่ายและภูมิปัญญาท้องถิ่นในเขตพื้นที่ลาดพร้าวและใกล้เคียง เพื่อตรวจสอบเนื้อหาสาระการศึกษาเพื่อพัฒนาอาชีพให้มีความสมบูรณ์และตอบโจทย์ให้กับประชาชนที่เข้ามาเรียนรู้ด้านอาชีพ ด้านการเรียนการสอน มุ่งองค์ประกอบย่อย ได้แก่ เน้นการปฏิบัติมากกว่าทฤษฎี มีสื่อการสอนที่เหมาะสมและทันสมัย สอนโดยวิธีกำหนดปัญหาและให้ผู้เรียนวิเคราะห์ปัญหา กำหนดโจทย์ปัญหาที่แตกต่างกัน ความสามารถในการสร้างนวัตกรรมและวิเคราะห์ปัญหาเป็นเกณฑ์การประเมินผล ซึ่งจะต้องจัดหาวิทยากรที่มีความเชี่ยวชาญจากหน่วยงานหรือสถาบันการศึกษาต่าง ๆ หรือวิทยากรในพื้นที่เขตลาดพร้าว เพื่อให้เกิดกระบวนการจัดการเรียนการสอนให้ตรงกับอาชีพนั้น ๆ และมีการใช้สื่อที่หลากหลาย ด้านการใช้แหล่งเรียนรู้ มุ่งองค์ประกอบย่อย ได้แก่ เลือกแหล่งเรียนรู้ที่เป็นประโยชน์สำหรับผู้เรียน เลือกแหล่งเรียนรู้ที่มีความปลอดภัย เลือกแหล่งเรียนรู้ใกล้บ้าน เลือกแหล่งเรียนรู้ที่เดินทางสะดวก เลือกแหล่งเรียนรู้ที่มีความหลากหลาย ซึ่งเป็นการส่งเสริมการใช้ศูนย์การเรียนรู้ชุมชน กศน.ตำบล เพื่อให้เป็นแหล่งเรียนรู้ในการจัดการศึกษาด้านอาชีพให้แต่ละชุมชน เพื่อลดปัญหาการเดินทางไกลและสามารถใช้ประโยชน์อย่างเต็มที่ ด้านการจัดบรรยากาศของสถานที่ มุ่งองค์ประกอบย่อย ได้แก่ อาคารเรียนมีความปลอดภัย อาคารเรียนมีส่วนร่วมในการฝึกอาชีพที่เหมาะสม อาคารเรียนมีการถ่ายเทอากาศที่ดี บริเวณอาคารเรียน ปราศจากสิ่งรบกวนจากภายนอก มีระบบความปลอดภัยให้กับผู้เรียนที่เข้มแข็ง เนื่องจากศูนย์การเรียนรู้ชุมชนของศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยเขตลาดพร้าว สามารถใช้เป็นฐานการเรียนรู้ในการจัดกิจกรรมการส่งเสริมการศึกษาด้านอาชีพและการจัดกิจกรรมอื่น ๆ สามารถเดินทางได้สะดวกและมีพื้นที่กว้างขวาง เหมาะแก่การใช้ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนในการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาอาชีพและการศึกษาด้านอื่น ๆ ได้อย่างดี และด้านการวัดและประเมินผล มุ่งองค์ประกอบย่อย ได้แก่ ประเมินความรู้ทางทฤษฎี ประเมินความสามารถด้านการปฏิบัติงาน ประเมินความเหมาะสมด้านมนุษยสัมพันธ์ ประเมินการปฏิบัติตนด้านจิตอาสา ประเมินคุณธรรม จริยธรรมของผู้เรียน โดยสถานศึกษาจะต้องมีการปรับปรุงแบบประเมินด้านอาชีพของผู้เรียนให้เหมาะสมกับสถานการณ์ปัจจุบัน มีแบบติดตามผู้เรียน เพื่อให้มีการพัฒนาและปรับปรุงแก้ไขการศึกษาด้านอาชีพให้กับผู้เรียนในครั้งต่อไป

การจัดการศึกษาตามนโยบายและจุดเน้นการดำเนินงาน กศน. มุ่งเน้นจัดกิจกรรมการศึกษาเพื่อฟื้นฟูจิตใจและเสริมสร้างสมรรถนะในประกอบอาชีพให้ประชาชนสามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้ทันที ทั้งในการพัฒนาอาชีพเดิม การสร้างอาชีพเสริมและอาชีพใหม่ การเตรียมความพร้อมให้กับแรงงานเพื่อส่งเข้าสู่ระบบการผลิตอุตสาหกรรม รวมทั้งการพัฒนาเพื่อเพิ่มศักยภาพและขีดความสามารถของประชาชนกลุ่มเป้าหมายให้สร้างรายได้ที่มั่นคงและมั่นคง เป็นบุคคลที่มีวินัย เปี่ยมไปด้วยคุณธรรม จริยธรรม มีจิตสำนึกรับผิดชอบต่อตนเอง ผู้อื่นและสังคม ตลอดจนการเตรียมความพร้อมในการเข้าสู่ประชาคมอาเซียน โดยเน้นการจัดการศึกษาที่ยึดพื้นที่เป็นฐาน ซึ่งสถานศึกษาต้องวิเคราะห์ศักยภาพของพื้นที่ 5 ด้าน คือ ศักยภาพด้านทรัพยากรธรรมชาติ ศักยภาพด้านภูมิอากาศ ศักยภาพด้านภูมิประเทศ ศักยภาพด้านศิลปวัฒนธรรมประเพณี และศักยภาพด้านทรัพยากรมนุษย์ และวิเคราะห์ข้อมูลวิถีการดำเนินชีวิต ความต้องการ ของประชาชนในภูมิภาคต่าง ๆ ที่จะมาใช้หรือรับบริการผลิตของสถานศึกษา การวิเคราะห์ข้อมูลทั้งสองส่วนจะนำมาสู่การกำหนดหลักสูตรอาชีพที่สถานศึกษาจะเปิดสอน จากนโยบายของกระทรวงศึกษาธิการ ที่เน้นการจัดการศึกษาเพื่อการมีอาชีพ มีรายได้และมีงานทำ โดยมีเป้าหมายในการเตรียมความพร้อมของประเทศไทยในทุก ๆ ด้าน ในระยะเวลา 2 ปี เพื่อให้สามารถก้าวสู่ประชาคมอาเซียนและประชาคมโลกได้อย่างมีประสิทธิภาพ จึง

กำหนดให้หน่วยงานและสถานศึกษาแต่ละแห่งศึกษา วิเคราะห์ศักยภาพของตนเองในแต่ละพื้นที่ เพื่อจัดการศึกษาในระดับพื้นที่ (Area Based) และพัฒนาหลักสูตรใหม่ ให้มีศักยภาพและสามารถแข่งขันได้ในภูมิภาคหลักของโลก โดยนโยบายดังกล่าวต้องการให้เกิดการบูรณาการในการจัดการศึกษาทุกระดับตามศักยภาพของแต่ละพื้นที่ โดยให้ทุกองค์กรและหน่วยงานทุกภาคส่วนในระดับพื้นที่ ทั้งภาคการศึกษา ภาคธุรกิจ ผู้ประกอบการรายใหญ่ รายย่อย ร่วมเป็นภาคีเครือข่าย ในการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ไปพร้อม ๆ กัน โดยเน้นให้การศึกษาเป็นรากฐานของการพัฒนามนุษย์ พัฒนานางาน และสร้างอาชีพเพื่อความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจ โดยให้สอดคล้องกับศักยภาพของแต่ละพื้นที่ ซึ่งจะเป็นตัวกำหนดความเป็นเลิศทางด้านกลุ่มอาชีพหลัก เพื่อตอบสนองนโยบายของกระทรวงศึกษาธิการ สำนักงาน กศน.ได้ปรับเปลี่ยนการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาอาชีพ โดยจัดให้มีศูนย์ฝึกอาชีพชุมชน ใช้สถานศึกษา กศน. และ กศน.ตำบลหรือแขวง เป็นฐานการจัดกิจกรรมให้แก่ประชาชนกลุ่มเป้าหมายในพื้นที่บริการ โดยการวิเคราะห์ศักยภาพของตนเองและพื้นที่ นำข้อมูลความต้องการด้านอาชีพของทุกตำบลและภูมิปัญญาท้องถิ่น มาพิจารณาร่วมกับกรอบอาชีพของจังหวัด เพื่อกำหนดเป็นกรอบอาชีพของอำเภอ การพัฒนาหลักสูตรต้องสอดคล้องกับกลุ่มอาชีพใหม่ คือ หลักสูตรกลุ่มอาชีพเกษตรกรรม อุตสาหกรรม พาณิชยกรรมและบริการ ความคิดสร้างสรรค์ และอาชีพเฉพาะทาง โดยการพัฒนาเนื้อหาสาระที่มีองค์ความรู้ครบวงจร ประกอบด้วย โครงสร้างของหลักสูตร 4 ตอน คือ ช่องทางการประกอบอาชีพ ทักษะการประกอบอาชีพ การบริหารจัดการและการจัดทำโครงการประกอบอาชีพ เพื่อให้ผู้เรียนมีความรู้ ทักษะและมีความมั่นใจในการประกอบอาชีพ โดยการจัดกระบวนการเรียนการสอน มีการเรียนรู้ทั้งภาคทฤษฎีและปฏิบัติ ในส่วนของการฝึกปฏิบัติ เน้นการฝึกปฏิบัติจริงเพื่อให้ผู้เรียนเกิดทักษะในด้านอาชีพ โดยมีวิทยากรหรือภูมิปัญญาท้องถิ่นที่จัดการเรียนการสอน เป็นผู้ที่มีความรู้ ความชำนาญ ในอาชีพหรือเป็นผู้ที่ประกอบการในอาชีพนั้น ๆ การวัดและประเมินผล ผู้สำเร็จการศึกษา จะต้องมีความรู้พื้นฐานทางวิชาการตามวัตถุประสงค์ของหลักสูตร มีทักษะความชำนาญทางด้านวิชาชีพ มีทักษะการทำงาน รวมไปถึงทักษะของการเป็นผู้ประกอบการเพื่อความสามารถในการสร้างงานและสร้างอาชีพใหม่ โดยไม่ลืมทักษะชีวิต และเรื่องของคุณธรรมและจริยธรรมด้วย

ศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยเขตลาดพร้าว มีสภาพบริบททางสังคมในรูปแบบของสังคมเมืองที่หลากหลาย มีประชาชนหลากหลายอาชีพ ทำให้การจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาอาชีพมีความหลากหลายทางบริบทของแต่ละชุมชน ทำให้การจัด ส่งเสริม และพัฒนาการจัดการศึกษาอาชีพ เพื่อการพัฒนาความรู้ ความสามารถและทักษะในการประกอบอาชีพของบุคคลและกลุ่มบุคคล เป็นการแก้ปัญหาการว่างงาน และส่งเสริมความเข้มแข็งให้กับเศรษฐกิจของชุมชน และเป็นการศึกษาเพื่อพัฒนาความรู้ ความสามารถและทักษะในการประกอบอาชีพของบุคคล เพื่อให้บุคคลสามารถเข้าสู่อาชีพสามารถประกอบอาชีพหรือพัฒนาอาชีพของตนเองได้ โดยพิจารณาถึงความต้องการในการเรียนของแต่ละบุคคล รูปแบบการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาอาชีพ มี 4 ประเภท ได้แก่ การฝึกทักษะอาชีพ โดยการจัดการศึกษาด้านอาชีพหลักสูตรระยะสั้น เพื่อสนองความต้องการของผู้เรียน ให้มีความรู้และทักษะพื้นฐานในการอาชีพ การเข้าสู่อาชีพ เป็นการพัฒนากลุ่มเป้าหมายให้สามารถคิด วิเคราะห์ แลกเปลี่ยนเรียนรู้ และพัฒนาตนเองเพื่อเข้าสู่อาชีพ กลุ่มพัฒนาอาชีพ เป็นการส่งเสริมความรู้และประสบการณ์แก่กลุ่มที่มีอาชีพประเภทเดียวกัน ให้สามารถพัฒนาปริมาณและคุณภาพผลผลิตเข้าสู่การจำหน่ายมีรายได้ยิ่งขึ้น เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้โดยกระบวนการกลุ่ม การพัฒนาด้วยเทคโนโลยี เป็นการให้ความรู้แก่กลุ่มเป้าหมายเฉพาะที่ต้องการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการพัฒนาอาชีพและศักยภาพของตนเองและกลุ่ม (Sri Racha District Non-Formal and Informal Education Centre, 2021)

จากสภาพปัญหาดังกล่าว ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาแนวทางการบริหารจัดการด้านการศึกษาเพื่อพัฒนาอาชีพรูปแบบปฏิตวิธิใหม่ของศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยเขตลาดพร้าว เพื่อเสริมสร้างประสิทธิภาพด้านการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาอาชีพให้สอดคล้องกับสถานการณ์ปัจจุบัน ด้วยการวางแผนและออกแบบการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาอาชีพให้กับประชาชนในพื้นที่เขตลาดพร้าว เพื่อเป็นแนวทางในการอบรมพัฒนาทักษะและประสิทธิภาพในการบริหารจัดการด้านการศึกษาอาชีพให้เป็นระบบสอดคล้องกับการดำเนินชีวิตตามบริบทของแต่ละชุมชน ผู้วิจัยมุ่งหวังว่าแนวทางการบริหารจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาอาชีพด้วยรูปแบบปฏิตวิธิใหม่ที่เกิดจากผลการวิจัย จะสามารถแก้ไขปัญหาด้านการว่างงานของประชาชนในพื้นที่เขตลาดพร้าวได้ ทำให้เกิดการสร้างรายได้แก่ตนเองและครอบครัว นำไปประกอบอาชีพหลักหรืออาชีพเสริมและเสริมสร้างแนวทางการพัฒนาอาชีพภายในชุมชนต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาองค์ประกอบของรูปแบบการดำเนินงานด้านการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาอาชีพรูปแบบปฏิตวิธิใหม่ของศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยเขตลาดพร้าว
2. เพื่อประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของการพัฒนารูปแบบการดำเนินงานด้านการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาอาชีพรูปแบบปฏิตวิธิใหม่ของศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยเขตลาดพร้าว

วิธีดำเนินการวิจัย

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาค้นคว้าเอกสารทั้งทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับรูปแบบการดำเนินงานด้านการศึกษาเพื่อพัฒนาอาชีพรูปแบบปฏิตวิธิใหม่ของศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยเขตลาดพร้าว เพื่อกำหนดกรอบแนวคิดในการวิจัย จากนั้น สร้างแบบสัมภาษณ์และแบบสอบถามเพื่อหาองค์ประกอบของการดำเนินงานด้านการศึกษา ผู้วิจัยเก็บข้อมูลโดยใช้เทคนิคเดลฟาย (Delphi Technique) ผู้เชี่ยวชาญด้านการศึกษาของสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย (กศน.) ในพื้นที่กรุงเทพมหานคร จำนวน 50 เขต คัดเลือกกลุ่มตัวอย่างด้วยวิธีสุ่มแบบบอลหิมะ (Snowball Sampling) ได้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 21 คน ซึ่ง Mc.Millan (1971) ได้ศึกษาว่า จำนวนผู้เชี่ยวชาญในเทคนิคเดลฟายที่เหมาะสมคือ 17 คน แต่หากมีมากกว่า เช่น 21 คน, 25 คน หรือ 29 คน ผลความคลาดเคลื่อนจะใกล้เคียงจำนวน 17 คน ดังนั้นผู้วิจัยจึงเลือกจำนวน 21 คน เพื่อป้องกันความคลาดเคลื่อนที่อาจเกิดขึ้นได้ จากนั้นวิเคราะห์ผลด้วยค่าสถิติแบบร้อยละเพื่อจัดลำดับความสำคัญขององค์ประกอบในการดำเนินงานด้านการจัดการศึกษาโดยคัดเลือกข้อที่มีผู้ตอบสอดคล้องกันตั้งแต่ร้อยละ 10 ขึ้นไป นำมาสร้างเป็นแบบสอบถามฉบับที่ 2 เพื่อใช้เก็บข้อมูลในขั้นตอนที่ 2

ขั้นตอนที่ 2 นำข้อมูลจากการสัมภาษณ์และการตอบแบบสอบถามของกลุ่มตัวอย่างมาปรับปรุงแก้ไขและสร้างเป็นแบบสอบถามความสอดคล้องของเนื้อหาชนิดตัวเลือกแบบประมาณค่า (Rating Scale) จำนวน 5 ระดับ คือ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และน้อยที่สุด ด้วยข้อคำถามจำนวน 30 ข้อ จากนั้น ส่งกลับให้ผู้เชี่ยวชาญกลุ่มเดิมตอบแบบสอบถาม แล้ววิเคราะห์ผลที่ได้ด้วยค่ามัธยฐาน (Median: MD) และค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ (Interquartile Range: IQR) ดังนี้

1. การคัดกรองค่ามัธยฐาน ผู้วิจัยพิจารณาเลือกข้อที่มีค่ามัธยฐานตั้งแต่ 3.50 ขึ้นไป ซึ่งผู้เชี่ยวชาญมีความเห็นว่า ข้อนั้นมีความเหมาะสมและสมควรใช้เป็นเกณฑ์ได้ โดยให้คะแนนในระดับปานกลาง

สำหรับข้อที่ผู้เชี่ยวชาญให้คะแนนน้อยกว่า 3.50 ผู้วิจัยจะพิจารณาคัดออกหรือปรับปรุงตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ เกณฑ์การคัดกรองค่ามัธยฐาน คือ

ค่า 4.50 ขึ้นไป หมายถึง ผู้เชี่ยวชาญเห็นว่า ข้อนั้นสมควรใช้เป็นเกณฑ์ในระดับ มากที่สุด

ค่า 4.00-4.49 หมายถึง ผู้เชี่ยวชาญเห็นว่า ข้อนั้นสมควรใช้เป็นเกณฑ์ในระดับ มาก

ค่า 3.50-3.99 หมายถึง ผู้เชี่ยวชาญเห็นว่า ข้อนั้นสมควรใช้เป็นเกณฑ์ในระดับ ปานกลาง

ค่า 2.50-2.99 หมายถึง ผู้เชี่ยวชาญเห็นว่า ข้อนั้นสมควรใช้เป็นเกณฑ์ในระดับ น้อย

ค่าต่ำกว่า 2.49 หมายถึง ผู้เชี่ยวชาญเห็นว่า ข้อนั้นสมควรใช้เป็นเกณฑ์ในระดับ น้อยที่สุด

2. การคัดกรองค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ ผู้วิจัยคำนวณค่าพิสัยระหว่างควอไทล์โดยคำนวณค่าความแตกต่างระหว่างควอไทล์ที่ 3 กับควอไทล์ที่ 1 ($Q_3 - Q_1$) ค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ของข้อคำถามใดที่มีค่าไม่มากกว่า 1.50 แสดงว่า ความคิดเห็นของกลุ่มผู้เชี่ยวชาญที่มีต่อข้อคำถามนั้นสอดคล้องกัน

ขั้นตอนที่ 3 นำข้อมูลที่ได้จากการตอบแบบสอบถามของผู้เชี่ยวชาญไปคัดกรองและปรับปรุงตามคำแนะนำ จากนั้น พัฒนาเป็นแบบสอบถามฉบับที่ 3 แล้วนำกลับไปให้ผู้เชี่ยวชาญกลุ่มเดิมตอบแบบสอบถามอีกครั้ง เพื่อยืนยันความคิดเห็นหรืออาจมีข้อชี้แนะเพื่อการปรับปรุงเพิ่มเติม วิเคราะห์ผลโดยใช้ค่ามัธยฐานในข้อคำถามต้องมากกว่า 3.50 และค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ต้องน้อยกว่าหรือเท่ากับ 1.50 จึงจะยอมรับได้ แต่ในกรณีที่ผลค่าความสอดคล้องยังไม่เพียงพอ ต้องนำแบบสอบถามกลับไปปรับปรุงและนำไปเก็บข้อมูลอีกครั้ง

ขั้นตอนที่ 4 นำข้อมูลที่ได้จากขั้นตอนที่ 3 ไปปรับเป็นแบบสอบถามเพื่อประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของการพัฒนารูปแบบดำเนินงานด้านการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาอาชีพรูปแบบปฏิตวิวิถีใหม่ของศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย กลุ่มประชากรคือผู้บริหารการศึกษาและคณาจารย์ของสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย (กศน.) ในพื้นที่กรุงเทพมหานคร จำนวน 50 เขต ซึ่งแต่ละเขตมีผู้อำนวยการ 1 ตำแหน่ง แต่ไม่ทราบจำนวนอาจารย์ผู้สอนที่แน่นอน กลุ่มตัวอย่างจึงใช้วิธีการสุ่มแบบบอลหิมะ (Snowball Sampling) หรือได้มาจากการแนะนำและบอกต่อจำนวน 120 คน แบบสอบถามที่ใช้ประเมินค่าความเหมาะสมเป็นแบบประมาณค่า (Rating Scale) จำนวน 5 ระดับ ได้แก่ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และน้อยที่สุด จากนั้น ใช้ค่าสถิติแบบร้อยละและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานในการวิเคราะห์ข้อมูล มีการประเมินผลใน 6 ด้าน ได้แก่ ด้านการบริหาร ด้านหลักสูตร ด้านการเรียนการสอน ด้านการใช้แหล่งเรียนรู้ ด้านการจัดบรรยากาศของสถานที่ และด้านการวัดและประเมินผล ผลการวิจัยพบว่า ด้านการบริหาร มีค่าเฉลี่ย 3.33 (SD = 0.73) อยู่ในเกณฑ์ปานกลาง ด้านหลักสูตร ค่าเฉลี่ย 4.42 (SD = 0.59) อยู่ในเกณฑ์มากที่สุด ด้านการเรียนการสอน มีค่าเฉลี่ย 4.00 (SD = 0.31) อยู่ในเกณฑ์มาก ด้านการใช้แหล่งเรียนรู้ ค่าเฉลี่ย 4.33 (SD = 0.57) อยู่ในเกณฑ์มากที่สุด ด้านการจัดบรรยากาศของสถานที่ มีค่าเฉลี่ย 4.04 (SD = 0.80) อยู่ในเกณฑ์มาก และด้านการวัดและประเมินผล ค่าเฉลี่ย 4.52 (SD = 0.60) อยู่ในเกณฑ์มากที่สุด จากผลที่ได้ ผลการประเมินด้านการเรียนการสอนที่ควรปรับปรุงคือ การจัดรูปแบบการเรียนการสอนที่หลากหลายและสอดคล้องกับบริบทของเขตลาดพร้าวที่เป็นลักษณะของชุมชนคนเมือง

ผลการวิจัย

วัตถุประสงค์ที่ 1 เพื่อศึกษาองค์ประกอบของรูปแบบการดำเนินงานด้านการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาอาชีพรูปแบบปฏิตวิวิถีใหม่ของศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยเขตลาดพร้าว ผลการวิจัยพบว่า รูปแบบการดำเนินงานด้านการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาอาชีพรูปแบบปฏิตวิวิถีใหม่ของศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยเขตลาดพร้าว ประกอบด้วย 6 องค์ประกอบใหญ่ และ 30 องค์ประกอบย่อย ดังนี้

1.ด้านการบริหาร มี 5 องค์ประกอบย่อย ได้แก่ อันดับแรก มีหลักธรรมาภิบาล อันดับที่สอง การปกครองเสมือนพ่อปกครองลูก อันดับที่สาม การใช้คนให้เหมาะกับงาน อันดับที่สี่ การบริหารด้วยการกระจายอำนาจ และอันดับที่ห้า การมีวิสัยทัศน์กว้างไกล

2.ด้านหลักสูตร มี 5 องค์ประกอบย่อย ได้แก่ อันดับแรก เนื้อหามีความสัมพันธ์กับการดำรงชีวิตในปัจจุบัน อันดับที่สอง มีการปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง อันดับที่สาม เนื้อหาสอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของโลกในปัจจุบัน อันดับ ที่สี่ เนื้อหาเหมาะสมกับผู้เรียน และอันดับที่ห้า หลักสูตรต้องยืดหยุ่นได้

3.ด้านการเรียนการสอน มี 5 องค์ประกอบย่อย ได้แก่ อันดับแรก ความสามารถในการสร้างนวัตกรรมและวิเคราะห์ปัญหาเป็นเกณฑ์การประเมินผล อันดับที่สอง มีสื่อการสอนที่เหมาะสมและทันสมัย อันดับที่สาม เน้นการปฏิบัติมากกว่าทฤษฎี อันดับที่สี่ กำหนดโจทย์ปัญหาที่แตกต่างกัน และอันดับที่ห้า กำหนดโจทย์ปัญหาที่แตกต่างกัน

4.ด้านการใช้แหล่งเรียนรู้ มี 5 องค์ประกอบย่อย ได้แก่ อันดับแรก เลือกแหล่งเรียนรู้ที่เป็นประโยชน์สำหรับผู้เรียน อันดับที่สอง เลือกแหล่งเรียนรู้ที่มีความปลอดภัย อันดับที่สาม เลือกแหล่งเรียนรู้ใกล้บ้าน อันดับที่สี่ เลือกแหล่งเรียนรู้ที่มีความหลากหลาย และอันดับที่ห้า เลือกแหล่งเรียนรู้ที่เดินทางสะดวก

5.ด้านการสร้างบรรยากาศของสถานที่ มี 5 องค์ประกอบย่อย ได้แก่ อันดับแรก อาคารเรียนมีสัดส่วนในการฝึกอาชีพที่เหมาะสม อันดับที่สอง บริเวณอาคารเรียน ปราศจากสิ่งรบกวนจากภายนอก อันดับที่สาม อาคารเรียนมีความปลอดภัย อันดับที่สี่ อาคารเรียนมีการถ่ายเทอากาศที่ดี และอันดับที่ห้า มีระบบความปลอดภัยให้กับผู้เรียนที่เข้มแข็ง

6.ด้านการวัดและประเมินผล มี 5 องค์ประกอบย่อย ได้แก่ อันดับแรก ประเมินความเหมาะสมด้านมนุษยสัมพันธ์ อันดับที่สอง ประเมินคุณธรรม จริยธรรมของผู้เรียน อันดับที่สาม ประเมินความสามารถด้านการปฏิบัติงาน อันดับที่สี่ ประเมินการปฏิบัติตนด้านจิตอาสา และอันดับที่ห้า ประเมินความรู้ทางทฤษฎี

วัตถุประสงค์ที่ 2 เพื่อประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของการพัฒนารูปแบบดำเนินงานด้านการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาอาชีพรูปแบบปกติวิถีใหม่ของศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยเขตลาดพร้าว ผลการวิจัยพบว่า ผู้บริหารและคณาจารย์ด้านการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาอาชีพรูปแบบปกติวิถีใหม่ของศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย จำนวน 120 คน ได้ทำแบบสอบถามประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของการพัฒนารูปแบบการดำเนินงานด้านการจัดการศึกษาฯ มีผลการวิจัยที่ได้ดังตารางต่อไปนี้

ข้อที่	ข้อความ	ระดับความคิดเห็น					$\bar{X}$	SD	แปลผล
		5	4	3	2	1			
1	การบริหาร	4.8	33.3	52.4	9.5	-	3.33	.730	ปานกลาง
2	หลักสูตร	47.6	47.6	4.8	-	-	4.42	.597	มากที่สุด
3	การเรียนการสอน	4.8	90.4	4.8	-	-	4.00	.316	มาก
4	การใช้แหล่งเรียนรู้	38.1	57.1	4.8	-	-	4.33	.577	มากที่สุด
5	ด้านการจัด บรรยากาศของ สถานที่	33.3	38.1	28.6	-	-	4.04	.804	มาก
6	ด้านการวัดและ ประเมินผล	57.1	38.1	4.8	-	-	4.52	.601	มากที่สุด
รวม-							4.14	.391	มาก

จากตารางข้างต้น สรุปได้ว่า รูปแบบการดำเนินงานด้านการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาอาชีพรูปแบบปกติวิถีใหม่ของศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยเขตลาดพร้าว นั้น รูปแบบ เนื้อหา และความเป็นไปได้ในการดำเนินงานมีความเหมาะสม ผลประเมินในภาพรวมมีความเหมาะสมในระดับ “มาก” ($\bar{X}=4.14$) สำหรับหัวข้อที่มีค่าความเหมาะสมระดับ “มากที่สุด” มี 3 ด้าน ได้แก่ ด้านหลักสูตร ($\bar{X}=4.42$), ด้านการใช้แหล่งเรียนรู้ ($\bar{X}=4.33$) และด้านการวัดและประเมินผล ($\bar{X}=4.52$) สำหรับหัวข้อที่มีค่าความสอดคล้องอยู่ในระดับ “มาก” มี 2 ด้าน ได้แก่ ด้านการเรียนการสอน ($\bar{X}=4.00$) และด้านการจัดบรรยากาศของสถานที่ ($\bar{X}=4.04$) ส่วนด้านการบริหารมีค่าความสอดคล้องอยู่ในระดับ “ปานกลาง” ($\bar{X}=3.33$) ซึ่งผู้เชี่ยวชาญด้านการศึกษาได้ให้ความเห็นว่า เนื่องจากการบริหารงานของศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย มีความแตกต่างจากสถานศึกษาอื่น ๆ กล่าวคือ การบริหารงานด้านการศึกษาเพื่อพัฒนาอาชีพ เป็นการบริหารงานที่ขึ้นอยู่กับบริบทของพื้นที่แต่ละแห่ง ดังนั้น การบริหารงานที่มีความหลากหลายเช่นนี้ จะต้องดำเนินการให้สอดคล้องกับบริบทของแต่ละจังหวัด โดยอาศัยกรอบแนวคิดของการจัดการศึกษาต่อเนื่อง ซึ่งสอดคล้องกับแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560 - 2579 ที่ได้นำเสนอการพัฒนาศักยภาพคนทุกช่วงวัยและการสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ โดยให้คนไทยทุกคนได้รับการศึกษาเพื่อพัฒนาศักยภาพและความสามารถของแต่ละบุคคลตามความถนัด ความต้องการและความสนใจ เพื่อให้มีอาชีพเลี้ยงตนเองและครอบครัวได้และดำรงชีวิตอยู่ในสังคมอย่างมีความสุข

องค์ความรู้ใหม่

รูปแบบการดำเนินงานด้านการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาอาชีพรูปแบบปกติวิถีใหม่ของศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยเขตลาดพร้าว ดังภาพต่อไปนี้

ลักษณะการจัด การศึกษาต่อเนื่อง	วิธีการจัดการเรียนรู้				
	1. การเรียนรู้ แบบเป็นกลุ่ม	2. การเรียนรู้ จากแหล่งเรียนรู้	3. การเรียนรู้ ในสถาน ประกอบการ	4. การเรียนรู้ จากฐานการ เรียนรู้	5. การเรียนรู้ รายบุคคล
1. จัดโดยสถานศึกษา	✓	✓	✓	✓	✓
2. จัดโดยสถานศึกษาร่วมกับภาคีเครือข่าย	✓	✓	✓	✓	✓
3. จัดโดยภาคีเครือข่าย	✓	✓	✓	✓	✓

ภาพที่ 1 โครงสร้างหลักเกณฑ์ของรูปแบบการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาอาชีพของศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยเขตลาดพร้าว

จากภาพที่ 1 ข้างต้น แสดงให้เห็นว่า โครงสร้างหลักเกณฑ์ของรูปแบบการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาอาชีพของศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยเขตลาดพร้าว ประกอบด้วย 3 วิธี 5 ลักษณะ ซึ่งมีเนื้อหาครอบคลุมการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาอาชีพหรือที่เรียกว่า “การจัดการศึกษาต่อเนื่อง” สำหรับสิ่งที่จะสะท้อนผลของการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาอาชีพว่าประสบความสำเร็จและมีประสิทธิภาพเพียงใดนั้นคือ การที่ผู้เรียนได้รับความรู้จากวิทยากรหรือภูมิปัญญาท้องถิ่น สามารถนำไปปรับใช้ในชีวิตประจำวันในด้านการส่งเสริมอาชีพ การสร้างรายได้ และการพัฒนาต่อยอดจากอาชีพเดิม โดยมีการจัดรูปแบบการเรียนรู้ ได้แก่ จัดโดยสถานศึกษา จัดโดยสถานศึกษาร่วมกับภาคีเครือข่าย และจัดโดยภาคีเครือข่าย ซึ่งเป็นการสำรวจความคิดเห็นของประชาชนในพื้นที่เขตลาดพร้าว ในการเลือกเรียนในรูปแบบที่หลากหลาย กล่าวคือ การจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาอาชีพของศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยเขตลาดพร้าวนั้น จะคำนึงถึงสภาพบริบทของแต่ละชุมชนของประชาชนที่มีความต้องการจะเรียนอาชีพเป็นหลัก โดยสามารถเลือกรูปแบบการเรียนการสอนได้อย่างเหมาะสม มีการนิเทศติดตามและการวัดและประเมินผลความสำเร็จของผู้เรียน โดยมีวิทยากรที่มีความเชี่ยวชาญแต่ละอาชีพ และภูมิปัญญาท้องถิ่น เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการเรียนการสอนด้านอาชีพให้กับชุมชนนั้น ๆ อีกทั้ง เป็นการสร้างภาคีเครือข่ายในการขอความร่วมมือในการออกแบบรูปแบบการจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาอาชีพอื่น ๆ ที่สอดคล้องกับสถานการณ์ปัจจุบันได้ นอกจากนี้ ปัจจัยสู่ความสำเร็จอีกอย่างหนึ่ง คือ การที่ผู้เรียนสามารถมีการรวมกลุ่มเพื่อสร้างอาชีพเป็นลักษณะของแหล่งอาชีพในชุมชนและมีทักษะด้านการประกอบอาชีพเลี้ยงตนเอง ครอบครัว และขยายสู่การมีรายได้เสริมจากการเรียนรู้วิชาชีพนั้น ๆ

อภิปรายผลการวิจัย

ผลจากการวิจัยที่ 1 พบว่าการดำเนินการวิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบการดำเนินงานด้านการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาอาชีพรูปแบบปกติวิถีใหม่ของศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยเขตลาดพร้าว โดยค่าเฉลี่ยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ซึ่งมีงานวิจัยที่ใกล้เคียงกันของกัญจน์โชติ สหพัฒน์สมบัติ (2557) ได้วิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษานอกระบบเพื่อพัฒนาอาชีพของศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยตำบล โดยอยู่ในระดับมากเช่นเดียวกัน ทั้งนี้เพราะเป็นการ

วิจัยด้านการพัฒนารูปแบบการจัดการศึกษานอกระบบเพื่อพัฒนาอาชีพของศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ซึ่งงานของผู้วิจัยเป็นการศึกษาเพื่อพัฒนาอาชีพระดับเขต แต่งานวิจัยของกัญจน์โชติ สหพัฒน์สมบัติเป็นการศึกษาเพื่อพัฒนาอาชีพระดับตำบล แต่มีความสอดคล้องในด้านการผสมผสานแนวคิดของสำนักงาน กศน. เนื่องจาก บริบทการศึกษาเพื่อพัฒนาอาชีพของ กศน.ทั่วประเทศ ดำเนินการภายใต้ นโยบายและบทบาทภารกิจของสำนักงาน กศน. ที่มอบหมายแนวทางการดำเนินงานด้านการจัดการศึกษา เพื่อพัฒนาอาชีพให้กับ กศน.ทั่วประเทศ เพื่อใช้เป็นแนวทางการดำเนินงานเดียวกันและสามารถปรับเปลี่ยนตามสภาพบริบทของแต่ละพื้นที่ในการดำเนินการให้บรรลุเป้าหมายเดียวกัน

ผลจากการวิจัยที่ 2 พบว่าการดำเนินการวิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบการดำเนินงานด้านการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาอาชีพรูปแบบปกติวิถีใหม่ของศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยเขต ตลาดพร้าว ด้านการบริหาร อยู่ในระดับมาก เนื่องจากสถานศึกษาจะต้องมีการจัดรูปแบบให้มีความสอดคล้องกับบริบทของแต่ละชุมชนในพื้นที่เขตตลาดพร้าว เพื่อให้เกิดรูปแบบการบริหารที่มีรูปแบบของการจัดการศึกษา เพื่อพัฒนาอาชีพให้มีความเหมาะสม มีใกล้เคียงกับงานวิจัยของสายเพ็ญ บุญทองแก้ว (2563) ได้วิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบการบริหารสถานศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะอาชีพ สำหรับนักเรียนในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 2 ในภาพรวมด้านการบริหารอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้เพราะ การศึกษาเพื่อพัฒนาอาชีพมีหลักการบริหารตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 จึงเป็นภารกิจของสถานศึกษาที่จะต้องบริหารจัดการสถานศึกษาที่จะนำไปสู่ ผลสำเร็จตามจุดมุ่งหมายของการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาอาชีพ สอดคล้องกับนโยบายและจุดเน้นของ สำนักงาน กศน. (2564) ในด้านการศึกษาเพื่อพัฒนาอาชีพ โดยส่งเสริมโอกาสการเข้าถึงการศึกษาเพื่อทักษะ อาชีพและการมีงานทำ

สรุป

การศึกษาของงานวิจัยนี้ ได้แสดงให้เห็นว่า เนื่องจากสถานการณ์การแพร่ระบาดของไวรัสโควิด-19 ก่อให้เกิดการว่างงานของประชาชนเป็นวงกว้าง ทำให้ขาดรายได้เลี้ยงตนเองและครอบครัว การศึกษาเพื่อพัฒนาอาชีพรูปแบบปกติวิถีใหม่ จึงเป็นแนวทางหนึ่งสำหรับการจัดการศึกษาด้านอาชีพให้มีความสอดคล้องกับสถานการณ์ปัจจุบัน ทั้งยังมีอิสระให้ประชาชนมีทางเลือกในการประกอบอาชีพ สามารถเรียนรู้และเข้าใจตนเองผ่านการฝึกฝนทักษะด้านอาชีพที่หลากหลาย ทำให้เกิดรายได้แก่ตนเองและครอบครัว ทั้งนี้ แม้ปัจจุบัน (พ.ศ. 2564) สถานการณ์การแพร่ระบาดของไวรัสโควิด-19 ยังคงมีอยู่ในสังคมทั่วโลก และเหตุการณ์ดังกล่าว ส่งผลทำให้ประชาชนยังไม่สามารถดำเนินชีวิตในรูปแบบเดิม เกิดการว่างงานกระจายไปทั่ว แม้กระทั่งการปิดกิจการหลายแห่ง การศึกษาเพื่อพัฒนาอาชีพรูปแบบปกติวิถีใหม่ จึงเป็นการศึกษาเพื่อพัฒนาด้านการส่งเสริมให้ประชาชนมีอาชีพสร้างรายได้ให้แก่ตนเองและครอบครัว โดยอาศัยพื้นฐานปรัชญา “คิดเป็น” ของ ดร.โกวิท วรพิพัฒน์ เป็นแนวทางการศึกษาด้านอาชีพที่หลากหลาย เพื่อส่งเสริมให้ประชาชนได้มีทางเลือกในด้านการศึกษาด้านอาชีพ เพื่อนำไปใช้ในชีวิตประจำวันให้เหมาะสมกับบริบทของชุมชนที่ตนเองอาศัย เล็งเห็นประโยชน์ของการศึกษาเพื่อพัฒนาอาชีพของตนเอง ดังนั้น งานวิจัยนี้จึงแสดงให้เห็นแล้วว่า แม้สถานการณ์การแพร่ระบาดของไวรัสโควิด-19 ยังคงอยู่ในปัจจุบัน แต่การร่วมบูรณาการจัดทำหลักสูตรการศึกษาเพื่อพัฒนาอาชีพในรูปแบบปกติวิถีใหม่ สามารถปรับเปลี่ยนให้เหมาะสมกับบริบทของแต่ละชุมชน และ สถานการณ์ปัจจุบัน เพื่อตอบสนองการพัฒนาทักษะด้านอาชีพให้กับประชาชน ทำให้ประชาชนสามารถมีรายได้จากการพัฒนาด้านอาชีพที่เหมาะสมของตนเอง เพื่อนำไปใช้ในการประกอบอาชีพ นอกจากนี้ ประชาชนสามารถเรียนรู้อาชีพหลากหลายรูปแบบ เช่น การศึกษาอาชีพในพื้นที่ใกล้เคียงหรือการเรียนรู้ผ่าน

สื่อออนไลน์ และกระบวนการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาอาชีพในลักษณะการรักษาระห่างทางสังคม (Social Distancing) เพื่อส่งเสริมให้ประชาชนมีรายได้เลี้ยงตนเองและครอบครัว สามารถปรับตัวภายใต้สถานการณ์ปัจจุบัน ตลอดจนการนำไปสู่การต่อยอดอาชีพในอนาคต

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะจากงานวิจัย

การพัฒนารูปแบบการดำเนินงานด้านการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาอาชีพรูปแบบปกติวิถีใหม่ของศูนย์ การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยเขตลาดพร้าว ควรมีการศึกษาและมีการนำผลการวิจัยไปใช้ อย่างต่อเนื่อง ทั้งในด้านการบริหาร โดยกำหนดให้สถานศึกษาจัดให้มีการประชุมวางแผนการดำเนินการ จัดการเรียนการสอนอาชีพ ทั้งรูปแบบกลุ่มชั้นเรียน กลุ่มสนใจและกลุ่ม 1 อำเภอ 1 อาชีพ ด้านหลักสูตร สถานศึกษาควรจัดทำหลักสูตรอาชีพระยะสั้น โดยใช้ภาคีเครือข่ายในเขตพื้นที่ลาดพร้าว เช่น ราชัญชาวบ้าน ภูมิปัญญาท้องถิ่น และวิทยากรผู้เชี่ยวชาญด้านอาชีพ เข้าร่วมบูรณาการจัดทำหลักสูตรให้สอดคล้องกับบริบท ของแต่ละชุมชน และสถานการณ์ปัจจุบัน ด้านการเรียนการสอน สถานศึกษาควรจัดวิทยากรที่มีความ เชี่ยวชาญและจัดการเรียนอาชีพที่สามารถใช้เครื่องมือ อุปกรณ์ที่หลากหลาย ด้านการใช้แหล่งเรียนรู้ สถานศึกษาควรส่งเสริมการใช้ศูนย์การเรียนรู้ชุมชน เพื่อลดปัญหาการเดินทางไกลและสามารถใช้ประโยชน์ของ ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนอย่างเต็มที่ ด้านการสร้างบรรยากาศของสถานที่ สถานศึกษาควรส่งเสริมการใช้ศูนย์การ เรียนชุมชนเป็นฐานในการจัดกิจกรรมการส่งเสริมการศึกษาด้านอาชีพและการจัดกิจกรรมอื่นๆ และด้านการ วัดและประเมินผล สถานศึกษาควรปรับปรุงแบบประเมินด้านอาชีพของผู้เรียนให้เหมาะสมกับสถานการณ์ ปัจจุบัน เพื่อพัฒนาและปรับปรุงแก้ไขการศึกษาด้านอาชีพให้กับผู้เรียนในครั้งต่อไป

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

จากผลการวิจัยครั้งนี้ มีประเด็นที่ควรจะศึกษาค้นคว้าวิจัยต่อไป ดังนี้

2.1 ควรให้มีการศึกษาในรูปแบบการศึกษาอื่นๆ ที่เหมาะสมสำหรับการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาอาชีพ ของศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย

2.2 ควรให้มีการศึกษาองค์ประกอบอื่นๆ ของการพัฒนาแบบการดำเนินงานด้านการจัดการศึกษา เพื่อพัฒนาอาชีพรูปแบบปกติวิถีใหม่ของศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย

References

- Aranyanak, W. (2014). *Development of Learning Activities to Enhance Life Quality of Foreign Labours*. Silpakorn Educational Research Journal, 6(1), 43-51.
- Boonthongkaew, S. (2020). Development of a School Administration Model for Developing Career Skills of Students In Schools Under Suratthani. *Journal of MCU Nakhondhat*, 7(9), 96-110.
- Central Regional Institute for Non-formal and Informal Education. (2012). *Development of educational management approach to professional development. Community Vocational Training Center in Central Region*, Chonburi: Central Regional Institute for Non-formal and Informal Education, 1 – 88.

- Duangchurn, P. (2020). The New Normal In Educational Administration After The Covid-19 Crisis. *Journal of Arts Management*, 4(3), 783–795. Retrieved from <https://so02.tci-thaijo.org/index.php/jam/article/view/243660>
- Jamjot, S. et al. (2016). *Manual of Policy and Focus of Office of the Non-Formal and Informal Education in Fiscal year 2016*. Bangkok: Office of the Non-Formal and Informal Education.
- Meesil, N. (2016). Delphi Technique. Silpakorn University. *Veridian E-Journal*, 9(1), 1264-1267, from <https://he02.tci-thaijo.org/index.php/Veridian-E-Journal/article/view/61679>
- Musikanon, C. (2018). The Educational Management Model of Ph.D. in Educational Administration of Private Higher Education Institutions. *Princess of Naradhiwas University Journal of Humanities and Social Sciences*, 5(1), 36–46.
- Non-formal and Informal Education of Sri Racha District. (2021). *The Career Development Education*. Chonburi: Non-formal and Informal Education of Sri Racha District. Retrieved ระบุเดือน วัน, ค.ศ(ที่สืบค้น) From <http://118.172.227.194:7001/nfesriracha/?name=news2&file=readnews&id=28>
- Preuksathaweekul, W. (2021). *Manual of Policy and Focus of Office of the Non-Formal and Informal Education in Fiscal year 2021*. Bangkok: Office of the Non-Formal and Informal Education.
- Sahaphattanasombat, K. (2014). The Development of Participation Model in Non-Formal Education Management to Enhance the Career Courses Offered by The Sub District Non-Formal and Informal Education Centre. *Journal Education Research of Faculty of Education of Srinakharinwirot University*, 8(2), 1-16

การบริหารจัดการภาวะวิกฤตจากสถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัส COVID-19 CRISIS MANAGEMENT FROM THE SITUATION OF THE COVID-19 VIRUS PANDEMIC

นภัทร ชัยธราโชติ

Napatra Chaitarachote

คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรี

Faculty of Political Science, Bangkokthonburi University

Email: huihaha@gmail.com

Received 21 July 2022; Revised 11 October 2022; Accepted 11 October 2022.

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ (1) เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันการบริหารจัดการภาวะวิกฤตจากสถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัส COVID-19 (2) เพื่อศึกษาปัญหาและอุปสรรคที่มีต่อการบริหารจัดการภาวะวิกฤตจากสถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัส COVID-19 และ (3) เพื่อศึกษาแนวทางการบริหารจัดการภาวะวิกฤตจากสถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัส COVID-19 เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ศึกษาจากตัวแทนภาครัฐ ตัวแทนภาคเอกชน ตัวแทนภาคประชาสังคม และตัวแทนภาคประชาชน รวม 20 คน โดยการคัดเลือกแบบเจาะจง ใช้แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structured Interview) และทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยการสรุปแบบพรรณนาความ

ผลการวิจัยพบว่า (1) สภาพปัจจุบันการบริหารจัดการภาวะวิกฤตจากสถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัส COVID-19 ประกอบด้วย 1) ด้านนโยบายภาครัฐ/กฎหมาย/มาตรการ/กฎ/ระเบียบ 2) ด้านโครงสร้างการบริหารสถานการณ์ 3) ด้านบุคลากร 4) ด้านงบประมาณ 5) ด้านวัสดุอุปกรณ์/เทคโนโลยี 6) ด้านสภาพแวดล้อมทางเศรษฐกิจ สังคม เทคโนโลยี และ 7) ด้านความไม่แน่นอนของสถานการณ์โควิด-19 (2) ปัญหาและอุปสรรคที่มีต่อการบริหารจัดการภาวะวิกฤตจากสถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัส COVID-19 พบว่า 1) บุคลากรขาดแคลน 2) วัสดุ อุปกรณ์ และสถานที่ไม่เพียงพอ 3) ภาคส่วนต่าง ๆ ไม่ให้ความร่วมมือ 4) การจัดการยังไม่มีประสิทธิภาพ ขาดเอกภาพ 5) วิธีการสื่อสารไม่สอดคล้องกับสถานการณ์ และการรับรู้ของประชาชน และ (3) แนวทางการบริหารจัดการภาวะวิกฤตจากสถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัส COVID-19 พบว่า 1) ต้องมีแผนการที่ดีในการรับมือ 2) การตัดสินใจต้องกระทำบนพื้นฐานของข้อมูลข่าวสาร 3) การสื่อสารต้องกระทำด้วยความรวดเร็ว ในช่วงเวลาที่เหมาะสม 4) จัดสรรทรัพยากรทางการบริหารให้เพียงพอ 5) จัดตั้งศูนย์ปฏิบัติการเพื่อทำหน้าที่เฉพาะ และ 6) ให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน

คำสำคัญ: การบริหารจัดการ ภาวะวิกฤต การแพร่ระบาด ไวรัส COVID-19

Abstract

The research objectives were: (1) to study the current state of crisis management from the situation of the COVID-19 virus pandemic, (2) to study the problems and obstacles

of crisis management from the situation of the COVID-19 virus pandemic; and (3) to study the guidelines for creating crisis management from the situation of the COVID-19 virus pandemic. It was qualitative. The key informants were selected from the government representatives, private sector representatives, civil society representative, and the representatives of the public sector, total of 20 key informants by using a purposive selection. The instrument using a structured interview form for data collection. The statistical used by descriptive method.

The results found that (1) The current state of crisis management from the situation of the COVID-19 virus pandemic consisted of 1) the government policies/laws/measures/rules/regulations 2) situation management structures 3) personnel 4) budgeting 5) materials/technology 6) economic, social, technological environment and 7) uncertainty of the Covid-19 situation. (2) The problems and obstacles of crisis management from the situation of the COVID-19 virus pandemic found that 1) the shortage of personnel in operation 2) the insufficient materials, equipment and premises 3) the various sectors did not cooperate in implementing the implementation 4) the ineffective management lack of unity; 5) communication methods were inconsistent with the situation and public perception; and (3) The guidelines for creating crisis management from the situation of the COVID-19 virus pandemic were; 1) There must be a plan that good to deal well. 2) Decision making in various matters must be done on the basis of information. 3) Communication must be done with speed. 4) Adequate management resources should be allocated; 5) Operations centers must be established specifically to manage the crisis, and the public sector.

Keywords: Management, Crisis, Pandemic, COVID-19

บทนำ

หากย้อนกลับไปเมื่อเดือนมิถุนายน 2563 ในช่วงเวลาที่ผ่านมา ประเทศไทยได้รับการจัดอันดับให้เป็นประเทศที่ฟื้นตัวและรับมือกับการระบาดของโรคโควิด-19 เป็นอันดับ 1 ของโลก จาก 184 ประเทศทั่วโลก ตามดัชนี Global COVID-19 Index (GCI) ของ กระทรวงวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและนวัตกรรม ประเทศมาเลเซีย โดยมีคะแนนดีที่สุดในสองมิติ คือ ด้านการฟื้นตัวจากสถานการณ์ของโรคโควิด-19 ที่บรรเทาการระบาดของไวรัสได้ก้าวหน้าที่สุดในโลก และด้านความรุนแรงของสถานการณ์โรคโควิด-19 เป็นประเทศที่รับมือกับวิกฤตได้ดี โดยมีการติดเชื้อต่ำ และมีผู้เสียชีวิตน้อยเมื่อเทียบกับจำนวนประชากร สะท้อนให้เห็นว่าประเทศไทยมีระบบการป้องกันและควบคุมโรคที่เข้มแข็งและเป็นที่ยอมรับในระดับสากล (สำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี ทำเนียบรัฐบาล, 2563) ถึงแม้ว่าประเทศไทยเคยถูกจัดอันดับให้เป็นประเทศตัวอย่างในการจัดการโควิดและเมื่อเทียบกับการระบาดระลอกแรกประเทศไทยสามารถฟื้นตัวจากสถานการณ์โรคระบาดได้ถึง 70 เปอร์เซนต์ (ข่าวสด, 2564) แต่ทว่าเมื่อ สำนักข่าวนิเคอิ Nikkei ได้เผยแพร่ผลการจัดอันดับด้วยดัชนีการฟื้นตัวของโควิด-19 (COVID-19 Recovery Index) ของ 120 ประเทศทั่วโลก เพื่อวัดความสามารถในด้านการบริหารจัดการการแพร่ระบาดของเชื้อโควิด การกระจายวัคซีน และความสามารถในการเคลื่อนที่ทางสังคมของภูมิภาคต่างๆ ด้วยการประมวลข้อมูลในช่วงปลายเดือนของทุก

เดือนจนถึงวันที่ 30 มิถุนายน 2564 ที่ผ่านมา อันดับที่สูงบ่งชี้ว่าประเทศหรือภูมิกษณณั้ันใกล้ฟื้นตัวแล้ว โดยมีอัตราผู้ติดเชื้อลดลง อัตราการฉีควัคซีนที่ดีขึ้น และมีการประกาศใช้มาตรการเว้นระยะห่างทางสังคมที่เข้มงวดน้อยลง ในขณะที่อันดับต่ำสะท้อนให้เห็นว่า อัตราผู้ติดเชื้อยังคงสูงอยู่ และการกระจายวัคซีนยังไม่ทั่วถึง จากผลการจัดอันดับพบว่า จีนครองอันดับที่ 1 เนื่องจากมีดัชนีการฟื้นตัวดีที่สุด (76.5 คะแนน) ในขณะที่ประเทศไทยรั้งท้ายของตาราง เป็นอันดับที่ 118 จาก 120 ประเทศ โดยมีคะแนนเพียง 26.0 คะแนน ซึ่งต่ำกว่าประเทศเพื่อนบ้านในอาเซียนหลายประเทศ ทั้ง สปป.ลาว (48.0 คะแนน) , กัมพูชา (34.0 คะแนน) , เวียดนาม (34.0 คะแนน) , ฟิลิปปินส์ (32.0 คะแนน) , อินโดนีเซีย (31.0 คะแนน) , และมาเลเซีย (29.0 คะแนน) ผลคะแนนที่รั้งท้ายตารางของไทย Nikkei Asia ชี้ว่า ส่วนหนึ่งมาจากการจัดการด้านวัคซีนนั้นที่เป็นไปอย่างเชื่องช้าและการจัดการการแพร่ระบาดของโควิดด้วยระบบราชการก็เต็มไปด้วยปัญหาเกี่ยวกับการตัดสินใจ (สำนักข่าว วอยซ์ทีวี, 2564)

จากการศึกษารายละเอียดของสถานการณ์และมาตรการต่าง ๆ ของภาครัฐเปรียบเทียบ ตั้งแต่ปีพ.ศ. 2563 จนถึงปัจจุบันจะพบว่าในการแพร่ระบาดรอบแรกของโควิด-19 เมื่อปี พ.ศ. 2563 ตัวเลขผู้ติดเชื้อใหม่อยู่ในระดับต่ำ แต่ประเทศไทยเลือกที่จะใช้มาตรการอย่างเข้มงวดมากในการปิดเมืองทั่วประเทศ ซึ่งส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจอย่างรุนแรง ในขณะที่เมื่อต้นปี พ.ศ. 2564 ที่ผ่านมา จำนวนผู้ติดเชื้อที่รักษาตัวในโรงพยาบาล (Active Case) สูงขึ้นมาก แต่มาตรการกลับมีความผ่อนคลายค่อนข้างมากเมื่อเทียบกับการระบาดครั้งก่อน จนทำให้สถานการณ์ระบาดอย่างรุนแรงการ ระบาคระลอกใหม่ของโควิด-19 อาจมีแนวโน้มยืดเยื้อกว่าที่หลายฝ่ายประเมิน เพราะสายพันธุ์เดลต้ามีความสามารถในการระบาดสูงกว่าเดิมมาก รวมทั้ง มาตรการล็อกดาวน์ที่เริ่มต้นช้า นโยบายการตรวจโรคที่ตรวจโรคได้จริงน้อยกว่าที่ควรจะเป็น การประเมินสถานการณ์ต่ำกว่าความจริง จำนวนวัคซีนที่มีจำกัดและมีความไม่แน่นอนสูง ส่งผลให้การกระจายวัคซีนทำได้ช้า ทำให้สัดส่วนของประชากรที่มีภูมิคุ้มกันน้อยมากและวัคซีนที่ใช้มีประสิทธิผลในการป้องกันต่อเชื้อเดลตาต่ำ สิ่งต่าง ๆ เหล่านี้ทำให้การเปิดเมืองไม่สามารถทำได้เต็มที่แม้มีจำนวนผู้ติดเชื้อลดลง (กลุ่มธุรกิจการเงิน เกียรตินาคินภัทร, 2564)

จากรายงานจาก สวนดุสิตโพล มหาวิทยาลัยสวนดุสิต สํารวจความคิดเห็นของประชาชนต่อกรณี “ทำอย่างไร คนไทยจึงจะเอาชนะโควิด-19 ได้” กลุ่มตัวอย่างจำนวน 1,744 คน สํารวจวันที่ 28 มิ.ย. – 1 ก.ค. 2564 พบว่า ส่วนใหญ่เห็นว่าโควิด-19 ทำลายเศรษฐกิจ คนตกงาน อยู่อย่างลำบาก ร้อยละ 91.95 การแก้ปัญหาของรัฐบาลยังไม่ถูกทาง ร้อยละ 66.05 ควรเร่งจัดหาวัคซีนที่มีคุณภาพ ให้ภาคเอกชนเข้ามามีส่วนร่วม ร้อยละ 87.25 อยากให้กรมควบคุมโรคเข้ามาเป็นผู้นำในการบริหารจัดการ ร้อยละ 67.04 อยากเห็นนักรบเมืองหุ้มเททำงาน คํานึงถึงประชาชนเป็นหลัก ร้อยละ 86.84 ในวันที่ตัวเลขผู้เสียชีวิต และผู้ติดเชื้อโควิด-19 ทำสถิติสูงสุด (New high) ภาพประชาชนคนธรรมดาเฝ้ารอเตียงมากขึ้น และจำนวนคนตัดสินใจจบชีวิตมีอย่างต่อเนื่อง แบบสำรวจจากสวนดุสิตโพลสะท้อนให้เห็นว่าการบริหารสถานการณ์ฉุกเฉินในภาวะโควิด-19 แบบ Single Command ไม่ได้ผลที่ดีเท่าใดนัก แม้จะบริหารงานแบบเน้นความยืดหยุ่น แต่ประชาชนกลับรู้สึกว่ามันเป็นการบริหารแบบไม่วางแผนเสียมากกว่า รัฐบาลต้องทำงานเชิงรุกมากขึ้น ยึดการบริหารที่เน้นผลลัพธ์มากกว่าโครงสร้าง มีแผนและวิธีปฏิบัติที่ชัดเจนให้กับประชาชนกลุ่มต่าง ๆ ทั้งระยะสั้น กลาง และยาว สลับใช้แผนระหว่างแผนมุ่งเศรษฐกิจและแผนมุ่งสังคมให้เหมาะสมกับสถานการณ์ในลักษณะนำ-รอง สื่อสารข้อเท็จจริงอย่างทั่วถึงเพื่อให้ประชาชนเข้าใจตรงกันและสามารถวางแผนการใช้ชีวิตต่อไปได้ (กรุงเทพธุรกิจ, 2564)

สิ่งที่รัฐบาลดำเนินการอยู่ในหลาย ๆ ด้านเป็นการดำเนินการที่เหมาะสม แต่ก็มีบางเรื่องที่ยังมีจุดอ่อนและถูกวิพากษ์วิจารณ์อย่างกว้างขวาง โดยเฉพาะการบูรณาการการทำงานของฝ่ายปฏิบัติการระหว่างหน่วยงานภาครัฐในแต่ละพื้นที่ ขณะนี้การะการบริหารจัดการด้านสาธารณสุขและการรักษาพยาบาลตกเป็นภาระหนักของกระทรวงสาธารณสุข กระทรวงหรือกรม กองอื่น ๆ ต้องมีบทบาทเชิงรุก และร่วมรับผิดชอบ

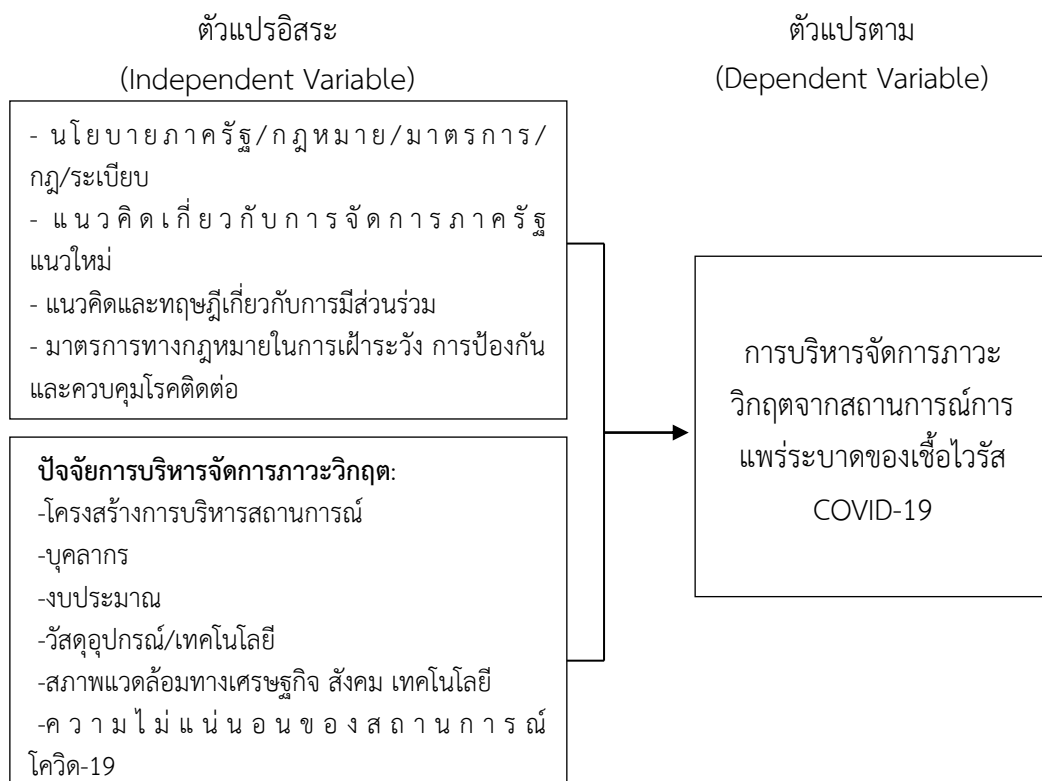
มากขึ้น ทั้งในระดับนโยบาย การปฏิบัติในส่วนกลางและในแต่ละจังหวัด รวมทั้งการแก้ปัญหาข้อจำกัดด้านกฎหมาย อาทิ ปัจจุบันการตั้งโรงพยาบาลสนามในพื้นที่ กทม. เป็นอำนาจหน้าที่ของ กทม. เพียงหน่วยงานเดียว (สมชัย จิตสุชน และคณะ, 2564)

จากความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาดังกล่าว ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษา เรื่อง การบริหารจัดการภาวะวิกฤตจากสถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัส COVID-19 เพื่อเป็น ประโยชน์ต่อการเพิ่มความพร้อมในการรับมือกับการแพร่ระบาดในระยะต่อ ๆ ไป หรือการเตรียมการรับมือกับโรคอุบัติใหม่อื่น ๆ ที่อาจจะเกิดขึ้นอีกในอนาคต

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันการบริหารจัดการภาวะวิกฤตจากสถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัส COVID-19
2. เพื่อศึกษาปัญหาและอุปสรรคที่มีต่อการบริหารจัดการภาวะวิกฤตจากสถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัส COVID-19
3. เพื่อศึกษาแนวทางการบริหารจัดการภาวะวิกฤตจากสถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัส COVID-19

กรอบแนวคิดการวิจัย

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ซึ่งประกอบด้วยรายละเอียดดังต่อไปนี้
ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ ตัวแทนภาครัฐ ตัวแทนภาคเอกชน ตัวแทนภาคประชาสังคม และตัวแทนภาคประชาชน จำนวน 20 คน โดยผู้วิจัยได้คัดเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Selection) จากผู้ที่มีความเกี่ยวข้อง เป็นผู้ปฏิบัติงานและมีความรู้เกี่ยวกับเรื่องที่ศึกษาเป็นอย่างดี

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลครั้งนี้ คือ แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structured Interview) ที่เป็นทางการและมีมาตรฐานเดียวกัน เพื่อบรรวบรวมข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญเกี่ยวกับการบริหารจัดการภาวะวิกฤตจากสถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัส COVID-19

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาข้อมูลเอกสาร (Documentary Research) จากหนังสือ ตำรา วารสาร บทความ เอกสารทางวิชาการต่าง ๆ และสืบค้นข้อมูลจากอินเทอร์เน็ต เกี่ยวข้องกับแนวคิด ทฤษฎีและผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ขั้นตอนที่ 2 การสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) จำนวน 20 คน โดยใช้แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง โดยใช้คำถามปลายเปิดซึ่งเป็นคำถามเดียวกันในกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่ได้ทำการคัดเลือกไว้แล้ว จากนั้นนำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์มาทำการวิเคราะห์และเรียบเรียงเนื้อหา

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structured Interview) โดยนำข้อมูลที่ได้จากการเก็บรวบรวมข้อมูลมาแล้ว มาทำการสังเคราะห์ สรุปผลและนำเสนอรายงานผลแบบพรรณนาความ

ผลการวิจัย

ส่วนที่ 1 เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันการบริหารจัดการภาวะวิกฤตจากสถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัส COVID-19

1. ด้านนโยบายภาครัฐ/กฎหมาย/มาตรการ/กฎ/ระเบียบ

ด้านนโยบายภาครัฐ/กฎหมาย/มาตรการ/กฎ/ระเบียบ สามารถสรุปได้ ดังนี้

1.1 รัฐบาลได้ออกนโยบาย กฎหมาย มาตรการ กฎ และระเบียบต่าง ๆ มาบริหารจัดการภาวะวิกฤตจากสถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัส COVID-19 หลายประการด้วยกัน ได้แก่ ด้านสาธารณสุข ด้านเศรษฐกิจ และด้านสังคม พ.ร.ก. การบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉินในทุกเขตท้องที่ทั่วราชอาณาจักร พ.ศ. 2548 ตลอดจนกระจายอำนาจในการบริหารจัดการไปสู่ส่วนภูมิภาค และส่วนท้องถิ่น

1.2 การกำหนดและประกาศใช้นโยบาย กฎหมาย กฎ ระเบียบต่าง ๆ ยังคงมีความสับสน ไม่แน่นอน การเลือกใช้นโยบายยังไม่มีประสิทธิภาพ และสอดคล้องกับสถานการณ์เท่าที่ควร

2. ด้านโครงสร้างการบริหารสถานการณ์

ด้านโครงสร้างการบริหารสถานการณ์ สามารถสรุปได้ ดังนี้

2.1 รัฐบาลได้บริหารจัดการระบบการดูแลผู้ติดเชื้อโควิด-19 อย่างเป็นระบบตั้งแต่ต้นน้ำยันปลายน้ำ โดยการจัดตั้งศูนย์เฉพาะขึ้นมาเพื่อทำหน้าที่ดูแล ควบคุม สั่งการ และรายงานข้อมูลต่าง ๆ ต่อสาธารณชน

2.2 การบริหารจัดการของภาครัฐมีการสร้างเครือข่ายความร่วมมือระหว่างภาคส่วนต่าง ๆ ของสังคม ทั้งในด้านทรัพยากร บุคลากร ความรู้ และงบประมาณ เพื่อปฏิบัติงานรองรับสถานการณ์การแพร่ระบาด ปรับกระบวนการทำงานให้มีความยืดหยุ่น เป็นไปในทิศทางเดียวกัน นำเทคโนโลยีที่ทันสมัยมาใช้ และพัฒนาบุคลากรให้มีทักษะที่เหมาะสมในการปฏิบัติงาน

2.3 โครงสร้างการบริหารจัดการยังไม่เหมาะสม ขาดการบูรณาการ เอกภาพ และการทำงานที่เป็นระบบ

3. ด้านบุคลากร

ด้านบุคลากร พบว่า จากผลการวิเคราะห์ข้อมูลสามารถสรุปได้ ดังนี้

3.1 มีการเพิ่มค่าตอบแทน สวัสดิการ และสิทธิประโยชน์เพิ่มเติมต่าง ๆ สำหรับบุคลากร ผู้ปฏิบัติงานทุกภาคส่วน เพื่อสร้างขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติหน้าที่ รวมถึงมีการเพิ่มอัตราค่าจ้างข้าราชการ ให้เพียงพอต่อการปฏิบัติงานในสถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโควิด-19

3.2 มีการประสานและสร้างความร่วมมือกันระหว่างบุคลากรของภาคส่วนต่าง ๆ เพื่อร่วมมือกัน ปฏิบัติภารกิจ

3.3 มีการจัดฝึกอบรมความรู้ ความสามารถ ในการปฏิบัติงานให้กับบุคลากรทุกภาคส่วน

3.4 ในการบริหารจัดการภาวะวิกฤตนั้น มีบุคลากรไม่เพียงพอต่อการปฏิบัติงาน ควรมีการทบทวน ปรับปรุงอัตราค่าจ้างให้เหมาะสมเพียงพอให้เหมาะสม และให้ความสำคัญกับการสื่อสารกับบุคลากรเพื่อให้เกิด ความเข้าใจอันดีในการปฏิบัติหน้าที่

4. ด้านงบประมาณ

ด้านงบประมาณ พบว่า จากผลการวิเคราะห์ข้อมูลสามารถสรุปได้ ดังนี้

4.1 รัฐบาลมีการจัดสรรงบประมาณสำหรับภาวะวิกฤตจากสถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัส COVID-19 ในหลายด้าน ได้แก่ เพื่อป้องกันและควบคุมโรคติดต่อโควิด-19 เยียวยา ฟื้นฟูเศรษฐกิจและ สังคม และค่าตอบแทนบุคลากร

4.2 รัฐบาลต้องมีการสร้างความเชื่อมั่นในด้านงบประมาณต่อสาธารณชน ในเรื่องความพอเพียง ของงบประมาณในการแก้ไขปัญหาสถานการณ์โควิด-19 และการบริหารจัดการงบประมาณอย่างมีประสิทธิภาพ คุ่มค่า และโปร่งใส

4.3 งบประมาณที่มียังไม่เพียงพอต่อการให้สำหรับการบริหารจัดการให้ประเทศผ่านพ้นวิกฤตไปได้

5. ด้านวัสดุอุปกรณ์/เทคโนโลยี

ด้านวัสดุอุปกรณ์/เทคโนโลยี พบว่า จากผลการวิเคราะห์ข้อมูล สามารถสรุปได้ ดังนี้

5.1 ภาครัฐมีการจัดตั้งคณะกรรมการเฉพาะกิจสำหรับการบริหารจัดการในเรื่องนี้ขึ้นมาโดยเฉพาะ เพื่อทำหน้าที่บริหารจัดการและกระจายไปยังภาคส่วนต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องโดยเฉพาะ

5.2 มีการนำแอปพลิเคชันมาใช้ในการปฏิบัติงานสำหรับติดตามและป้องกันโรคโควิด-19 และนำ หุ่นยนต์เข้ามาทำงานร่วมกับบุคลากรทางการแพทย์

5.3 เกิดปัญหาการขาดแคลนวัสดุ เครื่องมือ และอุปกรณ์ที่จำเป็นสำหรับการปฏิบัติงาน โดยเฉพาะการขาดแคลนอุปกรณ์ป้องกันการดำเนินงานของบุคลากรทางการแพทย์

6. ด้านสภาพแวดล้อมทางเศรษฐกิจ สังคม เทคโนโลยี

ด้านสภาพแวดล้อมทางเศรษฐกิจ สังคม เทคโนโลยี พบว่า จากผลการวิเคราะห์ข้อมูล สามารถ สรุปได้ ดังนี้

6.1 รัฐบาลได้กำหนดนโยบายและมาตรการสำหรับช่วยเหลือภาคเอกชนและภาคประชาชนที่ ได้ผลกระทบจากการระบาดของโควิด-19 หลายประการ ได้แก่ มาตรการเสริมสภาพคล่องแก่ผู้ประกอบการ มาตรการการกระตุ้นระบบเศรษฐกิจ มาตรการช่วยเหลือต่อภาคครัวเรือน

6.2 มีการนำเทคโนโลยีที่ทันสมัยมาใช้ในการด้านกระบวนการทำงาน การปฏิบัติงาน การช่วยเหลือ ผู้ที่ได้ผลกระทบ

6.3 รัฐบาลควรมีมาตรการช่วยเหลือที่หลากหลาย และควรส่งเสริมและสนับสนุนด้านเทคโนโลยีให้แก่ภาคเอกชนและภาคประชาชน

7. ด้านความไม่แน่นอนของสถานการณ์โควิด-19

ด้านความไม่แน่นอนของสถานการณ์โควิด-19 พบว่า จากผลการวิเคราะห์ข้อมูล สามารถสรุปได้ดังนี้

7.1 การดำเนินนโยบายของภาครัฐยังดำเนินการได้ไม่ดีนัก เนื่องจากสถานการณ์ที่เต็มไปด้วยความไม่แน่นอน ภาครัฐต้องปรับนโยบาย มาตรการ และแนวทางการดำเนินงานเพื่อรองรับความไม่แน่นอน

7.2 การบริหารจัดการภาวะวิกฤตในมิติต่าง ๆ ทั้งด้านนโยบาย เศรษฐกิจ สังคม ระบบสุขภาพ ต้องกระทำด้วยความรอบรอบ และเร่งด่วน

7.3 หน่วยงานภาครัฐที่ดำเนินการทุกภาคฝ่ายได้เฝ้าระวังในการให้ข้อมูลและการสร้างข้อมูลอันเป็นเท็จเกี่ยวกับสถานการณ์การแพร่ระบาดของโควิด-19 เพื่อไม่ให้เกิดความตื่นตระหนกในสังคม

7.4 หน่วยงานภาครัฐต้องสร้างความเชื่อมั่นให้กับสาธารณชนว่าจะสามารถบริหารจัดการภาวะวิกฤตนี้ได้

ส่วนที่ 2 เพื่อศึกษาปัญหาและอุปสรรคที่มีต่อการบริหารจัดการภาวะวิกฤตจากสถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัส COVID-19

ด้านปัญหาและอุปสรรค

ด้านปัญหาและอุปสรรค พบว่า จากผลการวิเคราะห์ข้อมูลสามารถสรุปได้ ดังนี้

1. บุคลากรในการปฏิบัติงานขาดแคลน รวมถึงปัญหาบุคลากรเหนื่อยล้า เครียดสะสมจากการต้องทำงานติดต่อกันเป็นเวลานาน และการขาดขวัญและการกำลังใจในการปฏิบัติงาน

2. วัสดุ อุปกรณ์ และสถานที่ไม่เพียงพอในการป้องกันและรักษาผู้ป่วยที่ติดเชื้อไวรัสโควิด-19

3. ภาคส่วนต่าง ๆ ไม่ให้ความร่วมมือในการปฏิบัติตามมาตรการป้องกันและควบคุมการแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 เท่าที่ควร

4. การจัดการยังไม่มีประสิทธิภาพ ขาดความเป็นเอกภาพ และการบูรณาการการทำงานร่วมกันระหว่างภาคส่วนต่าง ๆ ยังมีปัญหาด้านความร่วมมือในหลายประเด็น

5. การสื่อสารในภาวะวิกฤต โดยเฉพาะวิธีการสื่อสารนั้นไม่สอดคล้องกับสถานการณ์และการรับรู้ของประชาชน

ส่วนที่ 3 เพื่อศึกษาแนวทางการบริหารจัดการภาวะวิกฤตจากสถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัส COVID-19

ด้านแนวทาง

ด้านแนวทาง พบว่า จากผลการวิเคราะห์ข้อมูล สามารถสรุปได้ ดังนี้

1. ต้องมีแผนการที่ดีในการรับมือที่ดี มีการกำกับดูแล และการติดตามควบคุมที่มีประสิทธิภาพ

2. การตัดสินใจในเรื่องต่าง ๆ จะต้องกระทำอยู่บนพื้นฐานของข้อมูลข่าวสาร ข้อมูลอันเป็นข้อเท็จจริง

3. การสื่อสารต้องกระทำด้วยความรวดเร็ว ในช่วงเวลาที่เหมาะสม และวิธีการที่หลากหลายเพื่อให้เข้าถึงประชาชนและผู้ที่เกี่ยวข้องทุกภาคส่วนของสังคม

4. จัดสรรทรัพยากรทางการบริหารให้เพียงพอ ทั้งด้านทรัพยากรบุคคล ด้านวัสดุ/อุปกรณ์/เทคโนโลยีด้านการเงิน และด้านการบริหารจัดการ

5. ต้องมีการจัดตั้งศูนย์ปฏิบัติการเพื่อทำหน้าที่บริหารจัดการภาวะวิกฤตโดยเฉพาะ เพื่อทำหน้าที่เป็นจุดสั่งการโดยเฉพาะ เพื่อความรวดเร็ว และลดความซ้ำซ้อนในขั้นตอนการปฏิบัติงาน
6. ให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคประชาสังคม และภาคประชาชน

อภิปรายผล

การวิจัยเพื่อศึกษาเรื่อง การบริหารจัดการภาวะวิกฤตจากสถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัส COVID-19 สามารถอภิปรายผลการวิจัยดังนี้

1. ด้านนโยบายภาครัฐ/กฎหมาย/มาตรการ/กฎ/ระเบียบ จากการวิจัยในครั้งนี้พบว่า รัฐบาลได้ออกนโยบาย กฎหมาย มาตรการ กฎ และระเบียบต่าง ๆ มาบริหารจัดการภาวะวิกฤตจากสถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัส COVID-19 หลายประการด้วยกัน ได้แก่ ด้านสาธารณสุข ด้านเศรษฐกิจ และด้านสังคม พ.ร.ก.การบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉินในทุกเขตท้องที่ทั่วราชอาณาจักร พ.ศ. 2548 ตลอดจนกระจายอำนาจในการบริหารจัดการไปสู่ส่วนภูมิภาค และส่วนท้องถิ่น ในขณะที่บางส่วนคิดเห็นว่า การกำหนดและประกาศใช้นโยบาย กฎหมาย กฎ ระเบียบต่าง ๆ ยังคงมีความสับสน ไม่แน่นอน การเลือกใช้นโยบายยังไม่มีประสิทธิภาพ และสอดคล้องกับสถานการณ์เท่าที่ควร สอดคล้องกับแนวคิดของ โจนาธาน บอสตัน และคณะ (Boston et al., 1996) ซึ่งกล่าวว่า ลักษณะสำคัญของการบริหารจัดการภาครัฐแนวใหม่ว่า โอนถ่ายอำนาจการควบคุมของหน่วยงานส่วนกลาง (Devolution of Centralized Power) เพื่อให้อิสระและความคล่องตัวแก่ผู้บริหารของแต่ละหน่วยงาน สอดคล้องกับการศึกษาของ กรรณก จิรสติพรพงศ์ (2564) ได้ศึกษาเรื่อง ทศนคติของประชาชนที่มีต่อหลักการบริหารกิจการบ้านเมือง และสังคมที่ดีของรัฐบาลกรณีศึกษาสถานการณ์ COVID-19 ผลการศึกษาพบว่า ในช่วงสถานการณ์โควิด-19 รัฐบาลได้มีการออกมาตรการด้านสาธารณสุข และ มาตรการด้านเศรษฐกิจ และสังคม เพื่อให้ความช่วยเหลือประชาชน และบรรเทาผลกระทบที่เกิดขึ้น อย่างไรก็ตาม มาตรการของรัฐบาลยังพบปัญหาอยู่มาก เนื่องจากไม่สามารถสร้างสวัสดิการ และดำเนินการช่วยเหลือประชาชนได้อย่างครอบคลุม อาจกล่าวได้ว่ามาตรการของรัฐบาลกลับกลายเป็น “อภิสิทธิ์” สำหรับคนบางกลุ่ม ไม่ใช่ “สิทธิ” สำหรับประชาชน

2. ด้านโครงสร้างการบริหารสถานการณ์ จากการวิจัยในครั้งนี้พบว่า รัฐบาลได้บริหารจัดการระบบการดูแลผู้ติดเชื้อโควิด-19 อย่างเป็นระบบตั้งแต่ต้นน้ำถึงปลายน้ำ โดยการจัดตั้งศูนย์เฉพาะขึ้นมาเพื่อทำหน้าที่ดูแล ควบคุม สั่งการ และรายงานข้อมูลต่าง ๆ ต่อสาธารณชน การบริหารจัดการของภาครัฐมีการสร้างเครือข่ายความร่วมมือระหว่างภาคส่วนต่าง ๆ ของสังคม ทั้งในด้านทรัพยากร บุคลากร ความรู้ และงบประมาณ เพื่อปฏิบัติงานรองรับสถานการณ์การแพร่ระบาด ปรับกระบวนการทำงานให้มีความยืดหยุ่นเป็นไปในทิศทางเดียวกัน นำเทคโนโลยีที่ทันสมัยมาใช้ และพัฒนาบุคลากรให้มีทักษะที่เหมาะสมในการปฏิบัติงาน ในขณะที่บางส่วนคิดเห็นว่าโครงสร้างการบริหารจัดการยังไม่เหมาะสม ขาดการบูรณาการ เอกภาพ และการทำงานที่เป็นระบบ สอดคล้องกับพระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ. 2548 ระบุว่า ในกรณีที่มีความจำเป็น คณะรัฐมนตรีอาจให้มีการจัดตั้งหน่วยงานพิเศษเป็นการเฉพาะเพื่อปฏิบัติหน้าที่ตามพระราชกำหนดนี้เป็นการชั่วคราวได้ จนกว่าจะยกเลิกประกาศสถานการณ์ฉุกเฉิน สอดคล้องกับการศึกษาของ นฤมล อนุสรณ์พัฒน์ และอมเรศ กลิ่นบัวแก้ว (2564) ได้ศึกษาเรื่อง แนวทางการพัฒนาคุณภาพการบริหารจัดการภาครัฐไทยในสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา (COVID-19) ผลการศึกษา พบว่า แนวทางการพัฒนาคุณภาพการบริหารจัดการภาครัฐไทยในสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา (COVID-19) ผลการศึกษาพบว่า 1) การพัฒนาคุณภาพการบริหารจัดการภาครัฐด้านความเสี่ยงทางการศึกษาและการเรียนการสอน 2) การพัฒนาคุณภาพการบริหารจัดการ

ภาครัฐด้านการเยียวยาและกระตุ้นเศรษฐกิจของภาครัฐ 3) การพัฒนาคุณภาพการบริหารจัดการภาครัฐด้านวัคซีน 4) การพัฒนาคุณภาพการบริหารจัดการภาครัฐด้านการเงินการคลัง 5) การพัฒนาคุณภาพการบริหารจัดการภาครัฐด้านคุณภาพชีวิตทางสังคมของประชาชน 6) การพัฒนาคุณภาพการบริหารจัดการภาครัฐด้านบริการสาธารณะ และ 7) การพัฒนาคุณภาพการบริหาร จัดการภาครัฐด้านมาตรการการดำเนินงานเฝ้าระวัง ป้องกันควบคุมโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019

3. ด้านบุคลากร จากการวิจัยในครั้งนี้พบว่า มีการเพิ่มค่าตอบแทน สวัสดิการ และสิทธิประโยชน์เพิ่มเติมต่าง ๆ สำหรับบุคลากรผู้ปฏิบัติงานทุกภาคส่วน เพื่อสร้างขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติหน้าที่ รวมถึงมีการเพิ่มอัตราค่าจ้างข้าราชการให้เพียงพอต่อการปฏิบัติงานในสถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโควิด-19 มีการประสานและสร้างความร่วมมือกันระหว่างบุคลากรของภาคส่วนต่าง ๆ เพื่อร่วมมือกันปฏิบัติภารกิจ มีการจัดฝึกอบรมความรู้ ความสามารถ ในการปฏิบัติงานให้กับบุคลากรทุกภาคส่วน ในขณะที่บางส่วนคิดเห็นว่าการบริหารจัดการภาวะวิกฤตนั้นมีบุคลากรไม่เพียงพอต่อการปฏิบัติงาน ควรมีการทบทวน ปรับปรุงอัตราค่าจ้างให้เหมาะสมเพียงพอให้เหมาะสม และให้ความสำคัญกับการสื่อสารกับบุคลากร เพื่อให้เกิดความเข้าใจอันดีในการปฏิบัติหน้าที่ สอดคล้องกับแนวคิดของ โจนาธาน บอสตัน และคณะ (Boston et al., 1996) ซึ่งกล่าวว่า ลักษณะสำคัญของการบริหารจัดการภาครัฐแนวใหม่ว่า มีการสร้างแรงจูงใจในองค์กร เช่น การจ่ายตอบแทนในรูปของตัวเงินมากขึ้นเพื่อเป็นรางวัล (Monetary Incentives) สอดคล้องกับการศึกษาของ วรัญญา จิตรบรรทัด (2564) ได้ศึกษาเรื่อง ข้อเสนอเชิงนโยบายในการจัดการของระบบบริการสุขภาพปฐมภูมิที่เหมาะสมต่อการแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 ในเขตสุขภาพที่ 11 ผลการศึกษา พบว่า ข้อเสนอเชิงนโยบายในการจัดการของระบบบริการสุขภาพปฐมภูมิที่เหมาะสมต่อการแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 อาทิ 1) รัฐควรมีนโยบายให้ทุกองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (อบต./อปท.) มีกลุ่มงานสาธารณสุขที่รับผู้ที่สำเร็จการศึกษาด้านพยาบาลศาสตร์หรือสาธารณสุขศาสตร์โดยตรง เพื่อเชื่อมโยงการดำเนินงานด้านสุขภาพในชุมชนอย่างเข้าใจ เข้าถึง รวดเร็ว และตรงประเด็น 2) กรมสนับสนุนบริการสุขภาพควรจัดอบรมและพัฒนาอาสาสมัครสาธารณสุขด้วยหลักสูตรที่เท่าทันการเปลี่ยนแปลงทั้งในเรื่อง โรคอุบัติใหม่ โรคเรื้อรัง โรคระบาด และการดูแลในทุกช่วงวัย ในรูปแบบออนไลน์พร้อมมีเกียรติบัตรรับรอง และ 3) รัฐควรจัดให้มีระบบและกลไกในการสร้างและพัฒนาความร่วมมือของเครือข่ายในระดับชุมชน อำเภอ จังหวัด และเขตสุขภาพ อย่างมีส่วนร่วมของประชาชนในทุกระดับ ทุกภาคส่วน เพื่อความถูกต้อง ชัดเจน สะดวก รวดเร็ว ในการปฏิบัติ และส่งเสริมสนับสนุนจิตอาสาในพื้นที่ให้มีส่วนร่วมทั้งในมิติทางกาย จิต สังคม และจิตวิญญาณ

4. ด้านสภาพแวดล้อมทางเศรษฐกิจ สังคม เทคโนโลยี จากการวิจัยในครั้งนี้พบว่า รัฐบาลได้กำหนดนโยบายและมาตรการสำหรับช่วยเหลือภาคเอกชนและภาคประชาชนที่ได้ผลกระทบจากการระบาดของโควิด-19 หลายประการ ได้แก่ มาตรการเสริมสภาพคล่องแก่ผู้ประกอบการ มาตรการการกระตุ้นระบบเศรษฐกิจ มาตรการช่วยเหลือต่อภาคครัวเรือน มีการนำเทคโนโลยีที่ทันสมัยมาใช้ในการด้านกระบวนการทำงาน การปฏิบัติงาน การช่วยเหลือผู้ที่ได้ผลกระทบ รัฐบาลควรมีมาตรการช่วยเหลือที่หลากหลาย และควรส่งเสริมและสนับสนุนด้านเทคโนโลยีให้แก่ภาคเอกชนและภาคประชาชน สอดคล้องกับแนวคิดของ คอเวลโล (Covello, 1995) ให้นิยามภาวะวิกฤตไว้ว่า วิกฤตทางด้านความปลอดภัย สิ่งแวดล้อมหรือสุขภาพ เป็นเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นอย่างไม่มีแผนล่วงหน้า ก่อให้เกิดภาวะคุกคามมีผลต่อภาพลักษณ์หรือ ความเชื่อถือในองค์กร โดยไม่ว่าจะเป็นความจริงหรือข่าวลือ ทำให้รับรู้ถึงความไม่ปลอดภัยในด้าน ต่าง ๆ หรือความเสียหายต่อ สิ่งแวดล้อม เศรษฐกิจและภาพลักษณ์ สอดคล้องกับการศึกษาของ ปกรณ์ อุดมธนะสารสกุล (2564) ได้ศึกษาเรื่อง อิทธิพลของนโยบายรัฐบาลและการจัดการภาวะวิกฤตที่มีต่อกลยุทธ์การดำเนินงานของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม ภาคบริการในจังหวัดเชียงใหม่ ในช่วงวิกฤต ของโรคระบาดโควิด-19 ผล

การศึกษา พบว่า 1) ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยนโยบาย รัฐบาลและการจัดการภาวะวิกฤต ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.89 และ 3.58 ขณะที่การดำเนินงานของธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมภาคบริการในช่วงวิกฤตของโรคระบาดโควิด-19 ในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.32 2) ผลการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณ พบว่า นโยบายรัฐบาลและการจัดการภาวะวิกฤตมีอิทธิพล เชิงบวกต่อยุทธ์ การดำเนินงานของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม ภาคบริการ ในช่วงวิกฤตของโรคระบาด โควิด-19 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดยมีค่าสัมประสิทธิ์ถดถอย (8) เท่ากับ 0.626 และ 0.521 ตามลำดับ สามารถอธิบายกลยุทธ์การดำเนินงานของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมภาคบริการได้ร้อยละ 72.20 ($R = 0.722$) โดยนโยบายรัฐบาลเป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลมากที่สุด

ส่วนที่ 2 การศึกษาปัญหาและอุปสรรคที่มีต่อการบริหารจัดการภาวะวิกฤตจากสถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัส COVID-19

ด้านปัญหาและอุปสรรค ผลจากการวิจัยในครั้งนี้พบว่า (1) บุคลากรในการปฏิบัติงานขาดแคลน รวมถึงปัญหาบุคลากรเหนื่อยล้า เครียดสะสมจากการต้องทำงานติดต่อกันเป็นเวลานาน และการขาดขวัญ และการกำลังใจในการปฏิบัติงาน (2) วัสดุ อุปกรณ์ และสถานที่ไม่เพียงพอในการป้องกันและรักษาผู้ป่วยที่ติดเชื้อไวรัสโควิด-19 (3) ภาคส่วนต่าง ๆ ไม่ให้ความร่วมมือในการปฏิบัติตามมาตรการป้องกันและควบคุมการแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 เท่าที่ควร (4) การจัดการยังไม่มีประสิทธิภาพ ขาดความเป็นเอกภาพ และการบูรณาการการทำงานร่วมกันระหว่างภาคส่วนต่าง ๆ ยังมีปัญหาด้านความร่วมมือในหลายประเด็น และ (5) การสื่อสารในภาวะวิกฤต โดยเฉพาะวิธีการสื่อสารนั้นไม่สอดคล้องกับสถานการณ์และการรับรู้ของประชาชน สอดคล้องกับแนวคิดของ สมิทธิ บุญชุตินา (2560) ได้อธิบายการจัดการการสื่อสารในภาวะวิกฤตไว้ว่า เมื่อเกิดภาวะวิกฤต องค์กรต้องกำหนดเป้าหมายและวัตถุประสงค์ในการสื่อสารให้ ชัดเจนและเหมาะสมกับเหตุการณ์ เพื่อเป็นแนวทางในการปฏิบัติและวัดความสำเร็จของการสื่อสาร และแนวคิดของเบอร์คเลย์ (Berkley, 1975) ว่า การมีส่วนร่วม หมายถึง การที่ผู้นำเปิดโอกาสให้ผู้ตามทุกคนเข้ามามีส่วนร่วมตัดสินใจในการทำงานเท่าที่จะสามารถกระทำได้ สอดคล้องกับการศึกษาของ กายสิทธิ์ แก้วยาศรี และบุญมา สุนทรวีรัตน์ (2564) ได้ศึกษาเรื่อง แนวทางการดำเนินงานและผลกระทบจากโรคติดเชื้อโคโรนาไวรัส (โควิด-19) จังหวัดเลย ผลการวิจัยพบว่า แนวทางการดำเนินงานป้องกันและควบคุมโรคติดเชื้อโคโรนาไวรัส 2019 จังหวัดเลยมีความเข้มข้นมากกว่า สบค. เช่น ปิดพรมแดนจังหวัดเมื่อเกิดการติดเชื้อในจังหวัด ส่วนแนวทางการเยียวยาเป็นไปตามที่รัฐบาลกำหนด มีการปรับนิยามแนวทางการดำเนินงานต่อเนื่อง จังหวัดเลยพบผู้ติดเชื้อจำนวน 5 ราย มี กระบวนการติดตาม ควบคุม คัดกรอง กักตัวที่บ้านผู้สัมผัสเสี่ยงสูง กลุ่มเสี่ยง และกลุ่มเดินทางข้ามจังหวัด ภายหลังไม่พบผู้ติดเชื้อภายในประเทศ สบค.จึงผ่อนคลายมาตรการจากกักตัวที่บ้านเป็นการกักตนเอง ส่วนผลกระทบที่เกิดจากโรคติดเชื้อโคโรนาไวรัส 2019 (โควิด-19) และมาตรการภาครัฐ เช่น ขาดแคลนวัสดุอุปกรณ์ทางการแพทย์ ความกังวลในองค์ความรู้ ความกังวล ความกลัว รายได้ลดลง ต้นทุนเพิ่มขึ้น ไม่สามารถประกอบอาชีพได้ และความกังวลต่อมาตรการเยียวยาที่อาจไม่ครอบคลุม แนวทางการดำเนินงานและบทเรียนที่ได้สามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการดำเนินงานป้องกันและควบคุมโรคอุบัติใหม่ โรคอุบัติซ้ำให้เกิดประสิทธิภาพ

ส่วนที่ 3 เพื่อศึกษาแนวทางการบริหารจัดการภาวะวิกฤตจากสถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัส COVID-19

ด้านแนวทาง ผลจากการวิจัยในครั้งนี้พบว่า (1) ต้องมีแผนการที่ดีในการรับมือที่ดี มีการกำกับดูแล และการติดตามควบคุมที่มีประสิทธิภาพ (2) การตัดสินใจในเรื่องต่าง ๆ จะต้องกระทำอยู่บนพื้นฐานของข้อมูลข่าวสาร ข้อมูลอันเป็นข้อเท็จจริง (3) การสื่อสารต้องกระทำด้วยความรวดเร็วในช่วงเวลาที่เหมาะสม

และวิธีการที่หลากหลายเพื่อให้เข้าถึงประชาชนและผู้ที่เกี่ยวข้องทุกภาคส่วนของสังคม (4) จัดสรรทรัพยากรทางการบริหารให้เพียงพอ ทั้งด้านทรัพยากรบุคคล ด้านวัสดุ/อุปกรณ์/เทคโนโลยี ด้านการเงิน และด้านการบริหารจัดการ (5) ต้องมีการจัดตั้งศูนย์ปฏิบัติการเพื่อทำหน้าที่บริหารจัดการภาวะวิกฤตโดยเฉพาะเพื่อทำหน้าที่เป็นจุดสั่งการโดยเฉพาะ เพื่อความรวดเร็ว และลดความซ้ำซ้อนในขั้นตอนการปฏิบัติงาน และ (6) ให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคประชาสังคม และภาคประชาชน สอดคล้องกับ พระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ. 2548 มาตรา 7 ในเขตท้องที่ที่มีการประกาศสถานการณ์ฉุกเฉินตามมาตรา 5 ให้บรรดาอำนาจหน้าที่ของรัฐมนตรีว่าการกระทรวงใดกระทรวงหนึ่งหรือหลายกระทรวง หรือที่เป็นผู้รักษาการตาม กฎหมายหรือที่มีอยู่ตามกฎหมายใดก็ตาม เฉพาะในส่วนที่เกี่ยวกับการอนุญาต อนุมัติ สั่งการ บังคับ บัญชา หรือช่วยในการป้องกัน แก้ไข ปราบปราม ระงับยับยั้งในสถานการณ์ฉุกเฉินหรือฟื้นฟูหรือ ช่วยเหลือประชาชน โอนมาเป็นอำนาจหน้าที่ของนายกรัฐมนตรีเป็นการชั่วคราว เพื่อให้การสั่งการและ การแก้ไขสถานการณ์เป็นไปโดยมีเอกภาพ รวดเร็ว และมีประสิทธิภาพ และสอดคล้องกับ พระราชบัญญัติ โรคติดต่อ พ.ศ. 2558 มาตรา 11 ให้มีคณะกรรมการคณะหนึ่ง เรียกว่า “คณะกรรมการโรคติดต่อแห่งชาติ” สอดคล้องกับการศึกษาของ วรัญญา จิตรบรรทัด (2564) ได้ศึกษาเรื่อง ข้อเสนอเชิงนโยบายในการจัดการของระบบบริการสุขภาพปฐมภูมิที่เหมาะสมต่อการแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 ในเขตสุขภาพที่ 11 ผลการศึกษา พบว่า ข้อเสนอเชิงนโยบายในการจัดการของระบบบริการสุขภาพปฐมภูมิที่เหมาะสมต่อการแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 ดังนี้ 1) สำนักงานเขตบริการสุขภาพที่ 11 ควรสร้างและพัฒนาแพลตฟอร์มข้อมูลสารสนเทศทางด้านสุขภาพที่เชื่อมโยงทั้ง 7 จังหวัด เข้าระบบได้ทั้งบุคลากรและประชาชนทุกภาคส่วน และประชาสัมพันธ์ให้ทราบโดยทั่วกัน 2) สำนักงานเขตบริการสุขภาพที่ 11 ควรมีนโยบายในการพัฒนาระบบแพทย์ทางไกล (Telemedicine) ในการจัดการ ควบคุม ดูแลกลุ่มเสี่ยง ผู้สัมผัสเสี่ยงสูง และผู้ป่วยโควิด-19 รวมถึงระบบการดูแลผู้ป่วยเรื้อรังในชุมชน 3) สำนักงานเขตบริการสุขภาพที่ 11 หรือสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดควรจัดอบรมหลักสูตรพัฒนาผู้นำทางด้านสุขภาพในพื้นที่ โดยมีกลุ่มเป้าหมายเป็นเครือข่ายและจิตอาสาในชุมชน เพื่อพัฒนาสมรรถนะในการดำเนินงานในชุมชน 4) รัฐควรกำหนดนโยบายการทำงานที่ชัดเจนเพื่อคุ้มครองผู้ปฏิบัติงานในการเฝ้าระวัง ป้องกัน ควบคุม และดูแลผู้ป่วยโควิด-19 ทั้งในด้านความเพียงพอของบุคลากร ระยะเวลา อุปกรณ์ป้องกัน และงบประมาณในการบริหารจัดการ 5) รัฐควรมีนโยบายให้ทุกองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (อบต./อปท.) มีกลุ่มงานสาธารณสุขที่รับผู้สำเร็จการศึกษาด้านพยาบาลศาสตร์หรือสาธารณสุขศาสตร์โดยตรง เพื่อเชื่อมโยงการดำเนินงานด้านสุขภาพในชุมชนอย่างเข้าใจ เข้าถึง รวดเร็ว และตรงประเด็น 6) กรมสนับสนุนบริการสุขภาพควรจัดอบรมและพัฒนาอาสาสมัครสาธารณสุขด้วยหลักสูตรที่เท่าทันการเปลี่ยนแปลงทั้งในเรื่อง โรคอุบัติใหม่ โรคเรื้อรัง โรคระบาด และการดูแลในทุกช่วงวัย ในรูปแบบออนไลน์พร้อมมีเกียรติบัตรรับรอง และ 7) รัฐควรจัดให้มีระบบและกลไกในการสร้างและพัฒนาความร่วมมือของเครือข่ายในระดับชุมชน อำเภอ จังหวัด และเขตสุขภาพ อย่างมีส่วนร่วมของประชาชนในทุกระดับ ทุกภาคส่วน เพื่อความถูกต้อง ชัดเจนสะดวก รวดเร็ว ในการปฏิบัติ และส่งเสริมสนับสนุนจิตอาสาในพื้นที่ให้มีส่วนร่วมทั้งในมิติทางกาย จิต สังคม และจิตวิญญาณ

สรุปองค์ความรู้ใหม่

จากการวิจัยเรื่อง การบริหารจัดการภาวะวิกฤตจากสถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัส COVID-19 ทำให้ได้ความรู้ใหม่ดังนี้ สภาพปัจจุบันการบริหารจัดการภาวะวิกฤตจากสถานการณ์การแพร่ระบาดของ

เชื้อไวรัส COVID-19 1) ด้านนโยบายภาครัฐ/กฎหมาย/มาตรการ/กฎ/ระเบียบ รัฐบาลต้องออกนโยบายกฎหมาย มาตรการ กฎ และระเบียบต่าง ๆ มาบริหารจัดการภาวะวิกฤต ทั้งด้านสาธารณสุข ด้านเศรษฐกิจ และด้านสังคม พ.ร.ก.ฉุกเฉิน และกระจายอำนาจในการบริหารจัดการ ซึ่งการเลือกใช้นโยบายต้องมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับสถานการณ์ 2) ด้านโครงสร้างการบริหารสถานการณ์ รัฐบาลต้องบริหารจัดการอย่างเป็นระบบตั้งแต่ต้นน้ำยันปลายน้ำ มีการจัดตั้งศูนย์เฉพาะ มีการสร้างเครือข่ายความร่วมมือระหว่างภาคส่วนต่าง ๆ ในด้านทรัพยากร บุคลากร ความรู้ งบประมาณ มีการปรับกระบวนการทำงานให้มีความยืดหยุ่น นำเทคโนโลยีที่ทันสมัยมาประยุกต์ใช้ และพัฒนาทักษะบุคลากรให้เหมาะสม ทำงานอย่างเป็นระบบ มีการบริหารแบบบูรณาการ และมีความเอกภาพ 3) ด้านบุคลากร ต้องเพิ่มค่าตอบแทน สวัสดิการ และสิทธิประโยชน์ต่าง ๆ เพื่อสร้างขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติหน้าที่แก่บุคลากรผู้ปฏิบัติงาน เพิ่มอัตราค่าจ้างให้เพียงพอ สร้างความร่วมมือกันระหว่างบุคลากรเพื่อร่วมมือกันปฏิบัติภารกิจ จัดฝึกอบรมความรู้ ความสามารถในการปฏิบัติงาน 4) ด้านงบประมาณ ต้องจัดสรรงบประมาณในหลายด้าน อาทิ เพื่อป้องกันและควบคุมโรคติดต่อโควิด-19 เยียวยา ฟื้นฟูเศรษฐกิจและสังคม และค่าตอบแทนบุคลากร ฯลฯ สร้างความเชื่อมั่นในด้านงบประมาณต่อสาธารณชน และการบริหารจัดการงบประมาณอย่างมีประสิทธิภาพ คุ่มค่า และโปร่งใส 5) ด้านวัสดุอุปกรณ์/เทคโนโลยี ภาครัฐต้องมีการจัดตั้งคณะกรรมการเฉพาะกิจ เพื่อทำหน้าที่บริหารจัดการ นำแอปพลิเคชันและหุ่นยนต์มาใช้ในการปฏิบัติงานสำหรับติดตามและป้องกันโรคโควิด-19 6) ด้านสภาพแวดล้อมทางเศรษฐกิจ สังคม เทคโนโลยี รัฐบาลต้องกำหนดนโยบายและมาตรการ อาทิ มาตรการเสริมสภาพคล่องแก่ผู้ประกอบการ มาตรการการกระตุ้นระบบเศรษฐกิจ มาตรการช่วยเหลือต่อภาคครัวเรือน สำหรับช่วยเหลือผู้ที่ได้รับผลกระทบ นำเทคโนโลยีที่ทันสมัยมาใช้ในการปฏิบัติงานด้านการช่วยเหลือผู้ที่ได้รับผลกระทบ และส่งเสริมและสนับสนุนด้านเทคโนโลยีให้แก่ภาคเอกชนและภาคประชาชน 7) ด้านความไม่แน่นอนของสถานการณ์โควิด-19 ภาครัฐต้องปรับนโยบาย มาตรการ และแนวทางการดำเนินงานเพื่อรองรับความไม่แน่นอน การบริหารจัดการภาวะวิกฤตในมิติด้านนโยบาย เศรษฐกิจ สังคม ระบบสุขภาพ ต้องกระทำด้วยความรอบรอบ และเร่งด่วน ฝั่ระวังในการให้ข้อมูลและการสร้างข้อมูลอันเป็นเท็จเกี่ยวกับสถานการณ์การแพร่ระบาดของโควิด-19 ต้องสร้างความเชื่อมั่นให้กับสาธารณชนว่าจะสามารถบริหารจัดการภาวะวิกฤตนี้ได้

ปัญหาและอุปสรรคที่มีต่อการบริหารจัดการภาวะวิกฤตจากสถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัส COVID-19 (1) บุคลากรในการปฏิบัติงานขาดแคลน เกิดความเหนื่อยล้า เครียดสะสมจากการต้องทำงาน และขาดขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงาน (2) วัสดุ อุปกรณ์ และสถานที่ไม่เพียงพอในการป้องกันและรักษาผู้ป่วยที่ติดเชื้อไวรัสโควิด-19 (3) ภาคส่วนต่าง ๆ ไม่ให้ความร่วมมือในการปฏิบัติตามมาตรการป้องกันและควบคุมการแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 เท่าที่ควร (4) การจัดการยังไม่มีประสิทธิภาพ ขาดความเป็นเอกภาพ และการบูรณาการการทำงานร่วมกันระหว่างภาคส่วนต่าง ๆ ยังมีปัญหาด้านความร่วมมือในหลายประเด็น และ (5) การสื่อสารในภาวะวิกฤต โดยเฉพาะวิธีการสื่อสารนั้นไม่สอดคล้องกับสถานการณ์และการรับรู้ของประชาชน

แนวทางการบริหารจัดการภาวะวิกฤตจากสถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัส COVID-19 (1) มีแผนการรับมือที่ดี มีการกำกับดูแล และการติดตามควบคุมที่มีประสิทธิภาพ (2) การตัดสินใจจะต้องกระทำอยู่บนพื้นฐานของข้อมูลข่าวสาร ข้อมูลอันเป็นข้อเท็จจริง (3) การสื่อสารต้องกระทำด้วยความรวดเร็ว ในช่วงเวลาที่เหมาะสม และใช้หลากหลายวิธีการ เพื่อเข้าถึงผู้ที่เกี่ยวข้องทุกภาคส่วนของสังคม (4) จัดสรรทรัพยากรทางการบริหารให้เพียงพอ (5) มีการจัดตั้งศูนย์ปฏิบัติการเฉพาะเพื่อทำหน้าที่เป็นจุดสั่งการ เพื่อความรวดเร็ว และลดความซ้ำซ้อนในขั้นตอนการปฏิบัติงาน และ (6) ให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1.1 ภาครัฐควรออกมาตรการต่าง ๆ เพื่อช่วยเหลือและเยียวยาภาคเอกชนและภาคประชาชนอย่างต่อเนื่องให้ตรงจุดและทั่วถึงมากขึ้นในสถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัส COVID-19

1.2 ภาครัฐควรเร่งกำหนดนโยบายกระตุ้น ฟันฟู และปรับโครงสร้างเศรษฐกิจจากผลกระทบของสถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัส COVID-19

1.3 ภาครัฐควรจัดสรรงบประมาณให้เพียงพอในการบริหารจัดการภาวะวิกฤตจากสถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัส COVID-19 ทั้งการดำเนินการป้องกันและควบคุมโรคติดเชื้อไวรัส COVID-19 การเยียวยา การฟื้นฟูเศรษฐกิจ เป็นต้น

2. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

2.1 ภาครัฐต้องบริหารจัดการทรัพยากรบุคคลให้มีเพียงพอ เหมาะสมกับการปฏิบัติงานในสถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโควิด-19 และพิจารณาค่าตอบแทน สวัสดิการ และสิทธิประโยชน์ต่าง ๆ ให้เหมาะสม เพื่อสร้างขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงาน

2.2 ภาครัฐจะต้องดำเนินการจัดหาวัสดุ อุปกรณ์ และสถานที่สำหรับการปฏิบัติงานให้เพียงพอต่อการป้องกันและรักษาผู้ป่วยที่ติดเชื้อไวรัสโควิด-19

2.3 ภาครัฐจะต้องกระตุ้นและปลูกจิตสำนึกการมีส่วนร่วม สร้างความรู้สึกเป็นเจ้าของ เพื่อให้เกิดการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนในการร่วมกันเพื่อแก้ไขปัญหาการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโควิด-19

3. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

3.1 ศึกษาวิจัยเชิงปริมาณเพื่อที่จะได้ศึกษาเปรียบเทียบกับตัวแปรอื่น ๆ ให้ได้ข้อมูลเชิงลึกมากขึ้น

3.2 ศึกษาวิจัยปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการบริหารจัดการภาวะวิกฤตจากสถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัส COVID-19

References

- กรกนก จิรสติพรพงศ์. (2564). *ทัศนคติของประชาชนที่มีต่อหลักการบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดีของรัฐบาล กรณีศึกษา: สถานการณ์ COVID-19*. วารสารธรรมศาสตร์, 40(3), 93-113.
- กายสิทธิ์ แก้วยาศรี และบุญมา สุนทรวีรัตน์. (2564). *แนวทางการดำเนินงานและผลกระทบจากโรคติดเชื้อโคโรนาไวรัส (โควิด-19) จังหวัดเลย*. วารสารวิชาการสาธารณสุขชุมชน, 7(1), 16-34.
- กรุงเทพธุรกิจ. (2564, 4 กรกฎาคม). *สวนดุสิตโพล' ชี้อรัฐแก้ 'โควิด-19' เหลว ไม่ตรงจุด ทำคนตกงาน เศรษฐกิจแย่*. สืบค้นเมื่อ 10 มกราคม 2565, จาก <https://www.bangkokbiznews.com/politics/946935>
- กลุ่มธุรกิจการเงินเกียรตินาคินภัทร. (2564). *คาดล็อกดาวน์อย่างน้อย 3 เดือน เสี่ยงทำให้ไทยเข้าสู่ภาวะเศรษฐกิจถดถอยอีกปี*. สืบค้นเมื่อ 15 มกราคม 2565, จาก <https://advicecenter.kkpfgr.com/th/money-lifestyle/money/economic-trend/gdp-cut-due-to-lockdown-in-2021>
- กลุ่มพัฒนาภาคีเครือข่าย สำนักงานป้องกันควบคุมโรคที่ 9 นครราชสีมา. (2560). *สรุปสาระสำคัญของพระราชบัญญัติโรคติดต่อ พ.ศ. 2558*. นครราชสีมา: กลุ่มพัฒนาภาคีเครือข่ายสำนักงานป้องกันควบคุมโรคที่ 9 นครราชสีมา.
- ข่าวสด. (2564). *ไทยรั้งกลุ่มท้าย อันดับ 118 ดัชนีฟื้นตัวจากโควิด ทั้งกระจายวัคซีน-กระตุ้นเศรษฐกิจ*. สืบค้นเมื่อ 17 ตุลาคม 2564, จาก https://www.khaosod.co.th/special-stories/news_6498286

- ฉัตรชัย ศรีเมืองกาญจนา. (2563). พระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ. 2548. กรุงเทพฯ: สำนักวิชาการ สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร.
- ทานตะวัน อินทร์จันทร์. (2546). การมีส่วนร่วมของคณะกรรมการชุมชนในการพัฒนาชุมชนย่อย ในเขตเทศบาลเมืองลำพูน. การค้นคว้าอิสระรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- นฤมล อนุกุศลพัฒน์ และอมเรศ กลิ่นบัวแก้ว. (2564). แนวทางการพัฒนาคุณภาพการบริหารจัดการภาครัฐไทยในสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา (COVID-19). วารสารการบริหารนิติบุคคลและนวัตกรรมท้องถิ่น, 7(8), 27-44.
- ปกรณ อุดมธนะสารสกุล. (2564). อิทธิพลของนโยบายรัฐบาลและการจัดการภาวะวิกฤตที่มีต่อกลยุทธ์การดำเนินงานของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม ภาคบริการในจังหวัดเชียงใหม่ ในช่วงวิกฤตของโรคระบาดโควิด-19. วารสารการบัญชีและการจัดการ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, 13(2), 75-92.
- วรัญญา จิตรบรรทัด. (2564). ข้อเสนอเชิงนโยบายในการจัดการของระบบบริการสุขภาพปฐมภูมิที่เหมาะสมต่อการแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 ในเขตสุขภาพที่ 11. นนทบุรี: สถาบันวิจัยระบบสาธารณสุข.
- สมชัย จิตสุชน และคณะ. (2564). ข้อเสนอเพื่อการควบคุมวิกฤตโควิดระลอก 3 ในไทย. กรุงเทพฯ: สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย (ทีดีอาร์ไอ).
- สมิทธิ์ บุญชุติมา. (2560). การสื่อสารในภาวะวิกฤต. กรุงเทพฯ: 21 เซ็นจูรี.
- สำนักข่าว วอยซ์ทีวี. (2564). 'ไทยสาหัส รังทำย โลก-อาเซียน' ดัชนีฟื้นตัวจากโควิด-19. สืบค้นเมื่อ 26 กันยายน 2564, จาก <https://voicetv.co.th/read/yqVXn6vGn>
- สำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี ทำเนียบรัฐบาล. (2563). ไทยครองอันดับ 1 ประเทศที่ฟื้นตัวและรับมือโควิด-19 ดีที่สุดในโลก. กรุงเทพฯ: สำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี ทำเนียบรัฐบาล.
- Berkley, G. E. (1975). *The craft of public administration*. Boston: Allyn and Bacon.
- Boston, J. et al. (1996). *Public Management: The New Zealand Model*. Auckland: Oxford University Press.
- Christopher, C. H. (1991). *A Public Management For All Seasons?*. Public Administration, 69(1), 3-19.
- Covello, V. (1995). *Risk Communication Paper, Opening the Black Box Risk Conference*. McMaster University.
- Michael, B. (1998). *Training Managers to Communicate Effectively*. Industrial and Commercial Training, 30(4), 131-136.
- Slaiken, K. A. (1990). *Crisis Intervention: A Handbook for Practice and Research*. Allyn & Bacon.
- William Erwin. (1976). *Participation Management: Concept Theory and Implementation*. Atlanta G.: Georgia State University.

การประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อการบริหารสวัสดิการแรงงานต่างด้าว
ในจังหวัดสมุทรสาคร

BUDDHADHAMMA INTEGRATION FOR FOREIGN LABORERS WELFARES MANAGEMENT
IN SAMUTSAKORN PROVINCE

นรา บรรลิตกุล, บุญทัน ดอกไธสง, สุรพล สุยะพรหม

Nara Bunlikitkul, Boonton Dockthaisogn, Surapon Suyaprom

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

E-mail: NARA.35239@gmail.com

Received 21 July 2022; Revised 11 October 2022; Accepted 11 October 2022.

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1. ศึกษาสภาพทั่วไปของการบริหารสวัสดิการแรงงานต่างด้าว 2. ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการบริหารสวัสดิการแรงงานต่างด้าว 3. นำเสนอรูปแบบการประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อการบริหารสวัสดิการแรงงานต่างด้าวในจังหวัดสมุทรสาคร ใช้ระเบียบวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ เก็บข้อมูลภาคสนาม โดยการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 26 รูป/คน ด้วยการเลือกแบบเจาะจงตามลักษณะการเป็นตัวแทนของกลุ่มที่เหมาะสม ใช้แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง ที่มีค่าดัชนีวัดความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาทั้งหมด (S-CVI) เท่ากับ 1.00 เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล และการสนทนากลุ่มเฉพาะผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 9 รูปหรือคน วิเคราะห์เนื้อหาและเขียนบรรยายเชิงพรรณนา

ผลการวิจัยพบว่า 1. สภาพทั่วไปของการบริหารสวัสดิการแรงงานต่างด้าวในจังหวัดสมุทรสาคร จุดแข็ง คือเป็นแรงงานที่ถูกต้องตามกฎหมาย จุดอ่อน คือนายจ้างต้องคอยบริหารจัดการเรื่องแรงงานที่ครบอายุตามสัญญา 2 ปี โอกาส คือแรงงานต่างด้าวมั่นคงในการเป็นอยู่ และอุปสรรค คือขั้นตอนการนำแรงงานเข้ามาทำงานมีความซับซ้อน กลายเป็นช่องทางของระบบนายหน้า 2. ปัจจัยที่มีผลต่อการบริหารสวัสดิการแรงงานต่างด้าวในจังหวัดสมุทรสาคร ได้แก่ จัดระบบแรงงานต่างด้าวให้เข้าสู่แรงงานถูกกฎหมาย ตั้งหน่วยควบคุมดูแล เน้นหลักสิทธิมนุษยชน สร้างความเข้าใจเรียนรู้ซึ่งกันและกันระหว่างผู้ปฏิบัติงานกับกลุ่มแรงงานต่างด้าว 3. รูปแบบการประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อการบริหารสวัสดิการแรงงานต่างด้าวในจังหวัดสมุทรสาคร ได้ประยุกต์หลักหลักสังคหวัตถุ 4 ซึ่งประกอบด้วย ทาน (โอบอ้อมอารี) ได้แก่ ให้สวัสดิการที่ถูกต้องตามกฎหมาย ปิยวาจา (วจีไพเราะ) ได้แก่ สื่อสารด้วยความจริงใจ อตถจริยา (สงเคราะห์ผู้คน) ได้แก่ ปฏิบัติต่อแรงงานต่างด้าวเท่าเทียมกับคนไทย สร้างความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน และสมานัตตตา (วางตนสม่ำเสมอ) ได้แก่ คำนึงถึงศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์และสิทธิมนุษยชน

คำสำคัญ: หลักพุทธธรรม, การบริหารสวัสดิการ, แรงงานต่างด้าว

Abstract

This Research article the objectives are: 1. To study the general condition of foreign workers welfare administration. 2. Study the factors affecting the welfare management of

foreign workers. 3. Propose a model for applying Buddhist principles for migrant workers' welfare administration in Samut Sakhon Province. Use a qualitative research methodology. field data collection by in-depth interviews with 26 key informants or people. From a group of scholars on Buddhism Group of academics in public administration Labor academic group group of entrepreneurs or executives Group of government officials on labor A group of labor organizations or trade unions or NGOs representing workers or supervisors. with a specific selection based on the representational nature of the appropriate group. Use a structured interview form. with a content validity index (S-CVI) of 1.00 as a tool for data collection and a group discussion with only 9 experts or people. Data were analyzed using descriptive content analysis techniques.

The results of the research were found: 1. The general condition of the migrant workers' welfare administration in Samut Sakhon Province. The strength is that they are legal workers. The weak point is that employers have to manage workers who have reached the age of 2 years under the contract. Opportunity is that migrant workers have the Stable living and obstacles is that the process of bringing in workers to work is complicated. become a channel of the brokerage system. 2. Factors affecting the welfare administration of migrant workers in Samut Sakhon Province, such as organizing migrant workers into legal labor set up supervisory unit Emphasis on human rights Create mutual understanding between workers and migrant workers. 3. Model of application of Buddhist principles for migrant workers' welfare administration in Samut Sakhon Province Has applied the four principles of Sangahavattha, which consist of charity (kindness), i.e. providing legal welfare; Piyawacha (Vajee Pharaoh) which means communication with sincerity; Atthachariya (helping people) which means treating migrant workers equally with Thai people. Build good relationship with each other and reconciliation (consistent self-esteem), including taking into account human dignity and human rights.

Keywords: Buddhist Principles, Welfare Administration, Foreign Workers

บทนำ

แรงงานต่างด้าวที่เข้ามาทำงานเปรียบเสมือนหน่วยผลิตที่สำคัญส่งผลกระทบต่อระบบเศรษฐกิจของไทย เพราะแรงงานคนไทยมีไม่เพียงพอทดแทนแรงงานที่จะเกษียณอายุงาน รวมถึงประเทศไทยมีนโยบายปรับเปลี่ยนโครงสร้างภาคแรงงานระดับล่างให้เป็นแรงงานที่มีทักษะยิ่งขึ้น ประกอบกับในปัจจุบันแรงงานคนไทยไม่นิยมจะทำงานที่ต้องใช้แรงงานหนักหรือแรงงานระดับล่าง รวมถึงงานที่มีสภาพสกปรกหรืองานที่เสี่ยงต่ออันตรายโดยเฉพาะภาคธุรกิจบางอย่าง เช่น ธุรกิจเกี่ยวกับการประมง กิจการก่อสร้าง งานที่ใช้แรงงานหนัก ภาคการเกษตร และงานบ้านเป็นต้น นอกจากนี้แรงงานต่างด้าวยังมีค่าแรงถูก และนายจ้างไม่ต้องดูแลรับผิดชอบในเรื่องสวัสดิการแรงงานมากนัก จึงทำให้เป็นที่ต้องการอย่างมาก และเกิดการไหลเข้ามาของแรงงานต่างด้าวเพิ่มมากขึ้น (อาภรณ์ ชีวะเกรียงไกร, 2560)

จังหวัดสมุทรสาครเป็นจังหวัดที่ได้รับผลกระทบโดยตรงจากการเจริญเติบโตและการขยายตัวของกรุงเทพมหานคร ประกอบกับเป็นจังหวัดที่มีโครงสร้างพื้นฐานปัจจัยการที่เหมาะสมสำหรับการลงทุนในภาคอุตสาหกรรมต่างๆ รวมถึงภาคการประมง จึงทำให้มีนักลงทุนจำนวนมากมาลงทุนตั้งโรงงานอุตสาหกรรมในเขตพื้นที่จังหวัดสมุทรสาคร โดยในปัจจุบันจังหวัดสมุทรสาครมีโรงงานอุตสาหกรรมที่จดทะเบียนถูกต้องตามกฎหมายตั้งอยู่ประมาณ 6,110 แห่ง (สำนักงานอุตสาหกรรม, 2562) แรงงานต่างด้าวมาที่เข้ามาทำงานอยู่ในจังหวัดสมุทรสาครก็ไม่ได้มีคุณภาพชีวิตดีมากนักหากเปรียบเทียบกับผู้ใช้แรงงานคนไทยในระดับเดียวกัน เพราะแรงงานต่างด้าวมาที่เข้ามาทำงานล้วนแต่เป็นกลุ่มคนที่หนีร้อนมาพึ่งเย็น ไม่ว่าจะเป็นเรื่องของสภาพเศรษฐกิจ ความยากจน สงครามทางการเมือง เป็นต้น การเข้ามาทำงานในประเทศไทยเปรียบเหมือนการมาแสวงหาโชคชะตาชีวิตที่ดีกว่าที่อยู่ในประเทศของตน ต้องการค่าตอบแทนที่ดีกว่า เพื่อเพิ่มคุณภาพชีวิตและส่งกลับไปที่ครอบครัวที่อยู่ทางมาตภูมิ แรงงานต่างด้าวจึงจำเป็นต้องปรับตัวเพื่อเข้ากับสังคมใหม่ให้ได้ โดยต้องอาศัยระยะเวลาและประสบการณ์ต่าง ๆ เพื่อให้เข้ากับวิถีชีวิตของชุมชนใหม่ได้นั้น บางครั้งการปรับตัวต่อสังคมใหญ่เป็นเรื่องยากสำหรับแรงงานต่างด้าวเนื่องจากความไม่พร้อมหลายประการเช่น ฐานะทางเศรษฐกิจ ความแตกต่างระหว่างสภาพแวดล้อมเดิมกับสภาพแวดล้อมใหม่ ทำให้ส่วนหนึ่งของแรงงานต่างด้าวปรับตัวด้วยการสร้างชุมชนแบบเดิม ๆ ขึ้นในชุมชนใหม่ ซึ่งอาศัยความเข้าใจกันในฐานะที่ต้องย้ายถิ่นฐานข้ามชาติ (เปวิกา ชูบรรจง, 2554) ดังนั้นการบริหารสวัสดิการแรงงานต่างด้าวจึงจำเป็นต้องนำเอาหลักพุทธธรรมหรือคำสอนของพระพุทธเจ้าในด้านการบริหารจัดการสวัสดิการทั้งด้านวิถีชีวิต ความเป็นอยู่ร่วมกันในสังคม ตลอดจนทัศนคติของแต่ละบุคคลที่มีต่อกัน โดยมุ่งเน้นที่หลักการบริหารเป็นสำคัญดังนั้นการนำหลักธรรมมาประยุกต์ใช้ในการสร้างสังคมแห่งสัมมาปัญญาในองค์กร จึงมีวัตถุประสงค์ในการศึกษาหลักหลักธรรมที่เหมาะสมในการนำมาประยุกต์การบริหารสวัสดิการแรงงานต่างด้าวในจังหวัดสมุทรสาคร ศึกษากลไกและเครื่องมือหรือแนวทางของภาครัฐที่เกี่ยวข้องเพื่อนำมาบูรณาการ โดยวิเคราะห์หลักพุทธธรรมโดยมุ่งไปหมวดที่สามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการบริหารสวัสดิการแรงงานต่างด้าวได้อีกหมวดหนึ่งคือ หลักสังคหวัตถุ 4 คือ ธรรมที่เป็นเครื่องสงเคราะห์ซึ่งกันและกัน ได้แก่ 1. ทาน คือ การให้ 2. ปิยวาจา คือ การใช้วาจาที่สุภาพ 3. สมานัตตตา คือ การประพฤติตนสม่ำเสมอไม่ถือตัว 4. อตถจริยา คือ การประพฤติตนให้เป็นประโยชน์โดยส่วนรวม (ที.ปา. (ไทย) 11/140/167) ซึ่งสอดคล้องกับโลกยุคข้อมูลข่าวสารที่ต่อมาจากโลกทุนนิยมนี้มากเพราะเป็นหลักที่มีเป้าหมายปรองดองนำพาไปสู่สันติสุข หลักธรรมนี้เหมาะสมที่จะนำมาประยุกต์การบริหารสวัสดิการแรงงานต่างด้าวในจังหวัดสมุทรสาคร ตามวัตถุประสงค์ของงานวิจัย (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป. อ. ปยุตโต), 2556)

ดังนั้น การศึกษา “การประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อการบริหารสวัสดิการแรงงานต่างด้าวในจังหวัดสมุทรสาคร” จึงเป็นการศึกษาวิจัยในลักษณะของการเปรียบเทียบในระดับการบริหารที่แยกต่างปัจจัยต่าง ๆ เท่านั้นแต่การศึกษาครั้งนี้จะมีการประยุกต์นำหลักสังคหวัตถุ 4 เป็นคำสอนในพระพุทธศาสนามาปรับเข้ากับการบริหารสวัสดิการแรงงานต่างด้าว ซึ่งผลจากการวิจัยครั้งนี้จะทำให้ได้องค์ความรู้ที่เกี่ยวกับการประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อการบริหารสวัสดิการแรงงานต่างด้าวในจังหวัดสมุทรสาคร และในหน่วยงานต่าง ๆ ยังสามารถนำองค์ความรู้ไปประยุกต์ใช้เพื่อให้เกิดหลักการพัฒนาการบริหารสวัสดิการต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพทั่วไปของการบริหารสวัสดิการแรงงานต่างด้าวในจังหวัดสมุทรสาคร
2. เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการบริหารสวัสดิการแรงงานต่างด้าวในจังหวัดสมุทรสาคร
3. เพื่อนำเสนอรูปแบบการประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อการบริหารสวัสดิการแรงงานต่างด้าวในจังหวัดสมุทรสาคร

การทบทวนวรรณกรรม

1. แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับสวัสดิการแรงงานต่างด้าว ระบบสวัสดิการของแรงงานต่างด้าวตั้งอยู่บนแหล่งที่มาของสวัสดิการ ๓ ฐาน คือ ๑. ฐานทรัพยากรธรรมชาติ ซึ่งต้องพึ่งพาความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรธรรมชาติจากดิน น้ำ ป่า ในการยังชีพและเป็นวัตถุดิบในการผลิตสินค้าที่ถาวร แต่จะมีความสำคัญน้อยต่อแรงงานที่อยู่ในเขตเมืองซึ่งมีวิถีชีวิตถูกตัดขาดจากการพึ่งพาทรัพยากรธรรมชาติแล้ว ๒. สวัสดิการจากการต่อรองหรือจัดทำกันขึ้นเองของแรงงานต่างด้าว ทั้งลูกจ้างในสถานประกอบกิจการและแรงงานนอกระบบ เป็นการต่อรองของลูกจ้างในสถานประกอบกิจการในระบบทวิภาคีระหว่างสหภาพแรงงานกับนายจ้าง ๓. สิทธิในสวัสดิการที่รัฐเป็นผู้จัดทำ กลุ่มแรงงานที่เข้าถึงสิทธิดังกล่าวมากที่สุด คือ ลูกจ้างในสถานประกอบกิจการเนื่องจากได้รับความคุ้มครองสิทธิและสวัสดิการจากกฎหมายแรงงานและกฎหมายประกันสังคม (นภาพร อติวานิชยพงศ์, 2550) ทฤษฎีความต้องการของมนุษย์ (Maslow's Hierarchy of Needs Theory) แนวความคิดของมาสโลว์ ซึ่งมองว่า มนุษย์แต่ละคนมีศักยภาพพอสำหรับที่จะชี้นำตัวเอง มนุษย์ไม่อยู่นิ่งแต่จะเปลี่ยนแปลงไปตามสถานการณ์ต่างๆ ที่แวดล้อมและแสวงหาความต้องการที่จะเข้าใจตนเอง ยอมรับตนเองทั้งในส่วนดี ส่วนบกพร่อง รู้จักจุดอ่อนและความสามารถของตนเอง นอกจากนี้ มนุษย์ทุกคนมีความต้องการ ที่จะสนองความต้องการให้กับตนเองทั้งสิ้น และความต้องการของมนุษย์มีมากมายหลายอย่างด้วยกัน ซึ่งต้องได้รับความพึงพอใจจากความต้องการพื้นฐานหรือต่ำสุดเสียก่อนจึงจะผ่านขึ้นไปยังความต้องการขั้นสูงตามลำดับ ความต้องการของมนุษย์เป็นสิ่งสำคัญที่มีผลต่อการบริหารงานองค์กรต่างๆ พฤติกรรมขององค์กรที่ปรากฏเป็นส่วนหนึ่งของความต้องการของบุคลากร การศึกษาเกี่ยวกับความต้องการและความแตกต่างของมนุษย์ทำให้ทราบว่า ความต้องการเป็นตัวผลักดันทำให้มนุษย์ต่อสู้ดิ้นรนและทำทุกอย่างเพื่อให้สามารถตอบสนองความต้องการของตนเอง โดยระดับของการต่อสู้ดิ้นรนเพื่อให้สามารถตอบสนองความต้องการของแต่ละคนไม่เท่ากัน (Maslow, A. H., 2000)

2. แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับการบริหารแรงงานต่างด้าว แรงงานต่างด้าวเดินทางเข้ามาทำงานในประเทศไทยได้อย่างถูกต้องตามกฎหมายและเป็นไปตามระเบียบและคำสั่งของทางราชการแทนการลักลอบเข้าเมืองและทำให้การเคลื่อนย้ายแรงงานเป็นไปอย่างสะดวกปลอดภัย มีประสิทธิภาพ และเพิ่มศักยภาพของแรงงานต่างด้าว ดังนี้ ๑. ยุทธศาสตร์การบริหารจัดการแรงงานต่างด้าวให้เป็นไปตาม MOU คุ้มครองสิทธิและหลักประกันตามกฎหมาย ๒. การจัดระบบแรงงานต่างด้าวเพื่อควบคุมแรงงานต่างด้าวหลบหนีเข้าเมืองและลักลอบทำงานการจัดระบบแรงงานต่างด้าวเพื่อควบคุมการทำงานของแรงงานต่างด้าวในประเทศไทยให้เป็นไปตามกฎหมาย และให้เกิดประโยชน์แก่ประเทศชาติมากที่สุด ๓. การป้องกันแรงงานต่างด้าวล้นเมืองและสร้างเครือข่ายการคุ้มครองแรงงานต่างด้าวการสร้างเครือข่ายการคุ้มครองแรงงานต่างด้าวเป็นการสนับสนุนการคุ้มครองแรงงานต่างด้าว ๔. การพัฒนาประสิทธิภาพของผู้ปฏิบัติงานด้านคุ้มครองแรงงานต่างด้าวเพื่อให้การคุ้มครองแรงงานต่างด้าวเป็นไปตามมาตรฐานพระราชบัญญัติคุ้มครองแรงงาน พ.ศ. ๒๕๔๑ (บุษยรัตน์ กาญจนดิษฐ์, 2560) กฎแห่งการอพยพย้ายถิ่น (Law of Migration) ซึ่งเป็นจุดเริ่มต้นในการตั้งทฤษฎีเกี่ยวกับการอพยพของ ราเวนสไตน์ (Ravenstein) สามารถที่จะใช้อธิบายการลักลอบเข้ามาของแรงงานต่างชาติ โดย ราเวนสไตน์ (Ravenstein) ได้อธิบายการอพยพย้ายถิ่นไว้ดังนี้ ๑. การย้ายถิ่นและระยะทาง ประชากรส่วนใหญ่จะอพยพในระยะทางใกล้ๆ ๒. ขั้นตอนของการอพยพหรือการย้ายถิ่น การย้ายถิ่นที่อยู่ของประชากรทำให้เกิด “คลื่นการอพยพ (Current of Migration)” ไปสู่ศูนย์กลางด้านการค้าและอุตสาหกรรมมีประชากรหนาแน่นขึ้นอย่างรวดเร็ว ๓. แรงจูงใจด้านเศรษฐกิจที่มีกฎหมายกดขี่ เสียภาษีสูง อาศัยเลว สิ่งแวดล้อมทางสังคมไม่ดี สิ่งต่างๆ เหล่านี้จะผลักดันให้คนอพยพไปสู่พื้นที่ที่ดีกว่า (ปราโมทย์ ประสาทกุล, 2549)

3. หลักสังคหวัตถุ 4 นักบริหารสามารถผูกใจเพื่อนร่วมงาน และผู้ใต้บังคับบัญชาไว้ได้ถ้ามีสังคหวัตถุ ๔ ประการ ได้แก่ ๑. ทาน (โอบอ้อมอารี) เป็นการให้นักบริหารที่ดีต้องมีน้ำใจรู้จักเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ให้ทานแก่เพื่อนร่วมงานและผู้ใต้บังคับบัญชาการให้จะช่วยให้ผู้อื่นอื่นได้ ๒. ปิยวาจา (วจีไพเราะ) เป็นการพูดจาด้วยถ้อยคำที่ไพเราะอ่อนหวานนักบริหารที่ดีจะรู้จักผูกใจคนด้วยคำพูดที่อ่อนหวาน คำพูดหยาบกระด้างผูกใจใครไม่ได้ ตามปกติคนเราจะมัดสิ่งของต้องใช้ของอ่อน เช่น เชือก หรือลวดมัด ในทำนองเดียวกันเราจะมัดใจคนได้ก็ด้วยถ้อยคำอ่อนหวาน ๓. อตถจริยา (สงเคราะห์) เป็นการทำให้เป็นประโยชน์แก่ผู้อื่น ตรงกับคำพังเพยที่ว่า “อยู่บ้านท่านอย่านิ่งดูตาย บั้นวัวปั่นควายให้ลูกท่านเล่น” นักบริหารทำอตถจริยาได้หลายวิธี เช่น บริการช่วยเหลือยามเขาป่วยไข้ หรือเป็นประธานในงานพิธีของผู้ใต้บังคับบัญชาตั้งโคลงโลกนิติที่ว่า “อาศัยเรือนท่านให้ วิจารณ์เห็นท่านทำงาน ช่วยพร้อมแม้มีกิจโดยสาร นาเวศพายุค่อยช่วยคำจ้วง จรดให้จนถึง” ๔. สมานัตตา (วางตนพอดี) เป็นการวางตัวสม่ำเสมอ เมื่อนักบริหารไม่ทอดทิ้งผู้ร่วมงานทั้งหลาย เขาจึงจะสามารถสร้างทีมงานขึ้นมาได้ นั่นคือถือคติว่า “มีทุกข์ร่วมทุกข์ มีสุขร่วมสุข” นักบริหารต้องกล้ารับผิดชอบในผลการตัดสินใจของตนเอง ถ้าผลเสียตกมาถึงผู้ปฏิบัติตามคำสั่งของตน นักบริหารต้องออกมาปกป้องคนนั้น ไม่ใช่หนีเอาตัวรอดตามลำพัง (พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต), 2551)

ระเบียบวิธีวิจัย/วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) พื้นที่วิจัย คือ จังหวัดสมุทรสาคร ผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญ คือ กลุ่มนักวิชาการด้านพระพุทธศาสนา กลุ่มนักวิชาการด้านรัฐประศาสนศาสตร์ กลุ่มนักวิชาการด้านแรงงาน กลุ่มผู้ประกอบการหรือผู้บริหาร กลุ่มเจ้าหน้าที่ภาครัฐด้านแรงงาน กลุ่มองค์กรแรงงานหรือสหภาพแรงงานหรือ NGO กลุ่มตัวแทนคนงานหรือหัวหน้างาน รวมจำนวนทั้งสิ้น 26 รูป/คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง และการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) จำนวน 9 รูป/คน โดยเน้นผู้เชี่ยวชาญและผู้ที่มีความเกี่ยวข้องกับการประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อการบริหารสวัสดิการแรงงานต่างด้าวในจังหวัดสมุทรสาคร ระหว่างเดือน กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2563 ถึงเดือน ตุลาคม พ.ศ. 2564 นำข้อมูลเชิงคุณภาพ ใช้การวิจัยเอกสาร วิเคราะห์ สังเคราะห์ข้อมูลแล้วนำมาเขียนบรรยายเชิงพรรณนา

ผลการวิจัย

1. สภาพทั่วไปของการบริหารสวัสดิการแรงงานต่างด้าวในจังหวัดสมุทรสาคร

จุดแข็ง (Strength)	เป็นแรงงานที่ถูกต้องตามกฎหมาย ทำให้ทราบจำนวนของแรงงานชัดเจน เป็นแรงงานที่มีความกระตือรือร้นในการทำงาน ทำงานได้ทุกประเภท
จุดอ่อน (Weakness)	นายจ้างต้องคอยบริหารจัดการเรื่องแรงงานที่ครบอายุตามสัญญา 2 ปี ใช้เวลาดำเนินการนานและมีขั้นตอนมาก มีทั้งแรงงานที่ถูกต้องตามกฎหมายและไม่ถูกต้องประปนกันอยู่เมื่อเกิดปัญหาไม่สามารถควบคุมหรือติดตามได้
โอกาส (Opportunity)	แรงงานต่างด้าวมีความมั่นคงในการเป็นอยู่ แรงงานได้มีโอกาสเข้ารับการพิสูจน์สัญชาติได้ทุกคน มีโอกาสเข้าสู่ระบบแรงงานที่ถูกกฎหมายได้ แรงงานกลุ่มนี้จะพยายามเรียนรู้ภาษา
อุปสรรค (Threat)	ขั้นตอนการนำแรงงานเข้ามาทำงานยากยุ่งยาก การพิสูจน์ทำล่าช้า กลายเป็นช่องทางของระบบนายหน้า เป็นแรงงานที่ผิดกฎหมาย สุ่มเสี่ยงต่อการถูกจับตลอดเวลา ไม่สามารถเปิดเผยตัวตนในสังคมได้

2. ปัจจัยที่มีผลต่อการบริหารสวัสดิการแรงงานต่างด้าวในจังหวัดสมุทรสาคร

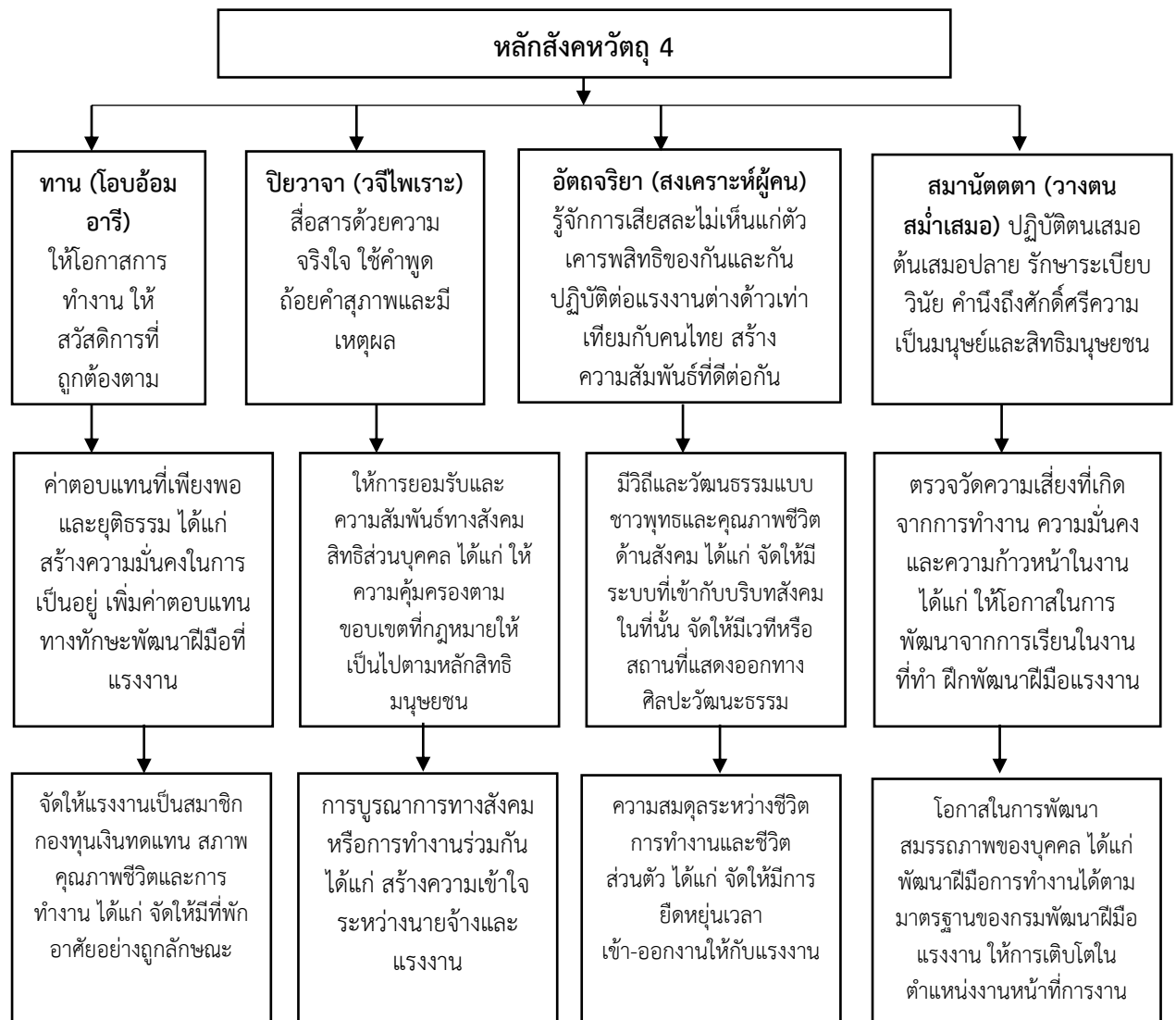
1) ยุทธศาสตร์การบริหารจัดการแรงงานต่างด้าวให้เป็นไปตาม MOU ได้แก่ จัดระบบแรงงานต่างด้าวให้เข้าสู่แรงงานถูกกฎหมาย มีปัจจัย 4 ในการดำรงชีพพื้นฐานอย่างเหมาะสม ตั้งกองทุนทดแทน กองทุนรักษาพยาบาลเมื่อเจ็บป่วย

2) การจัดระบบแรงงานต่างด้าวเพื่อควบคุมการหลบหนีเข้าเมือง ได้แก่ ตั้งหน่วยควบคุมดูแล เป็นโซนนิ่ง ปฏิบัติอย่างยุติธรรม เน้นความถูกต้องตามกฎหมาย

3) การป้องกันแรงงานต่างด้าวล้นเมืองและสร้างเครือข่ายการคุ้มครองแรงงาน ได้แก่ ตั้งคณะกรรมการที่ทำงาน มีการตรวจสอบจากหน่วยงานอิสระ เน้นหลักสิทธิมนุษยชน

4) การพัฒนาประสิทธิภาพของผู้ปฏิบัติงานด้านคุ้มครองแรงงานต่างด้าว ได้แก่ พัฒนาการจัดสวัสดิการในสถานประกอบการอย่างเหมาะสม สร้างความเข้าใจเรียนรู้ซึ่งกันและกันระหว่างผู้ปฏิบัติงานกับกลุ่มแรงงานต่างด้าว

3. รูปแบบการประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อการบริหารสวัสดิการแรงงานต่างด้าวในจังหวัดสมุทรสาคร

แผนภาพที่ 1 รูปแบบการประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อการบริหารสวัสดิการแรงงานต่างด้าวในจังหวัดสมุทรสาคร

อภิปรายผลการวิจัย

งานวิจัยนี้พบว่า สภาพทั่วไปของการบริหารสวัสดิการแรงงานต่างด้าวในจังหวัดสมุทรสาคร พบว่า ด้านจุดแข็ง (Strength) ในการบริหารสวัสดิการแรงงานต่างด้าวในจังหวัดสมุทรสาคร ได้แก่ เป็นแรงงานที่ถูกต้องตามกฎหมาย ทำให้ทราบจำนวนของแรงงานชัดเจน เป็นแรงงานที่มีความกระตือรือร้นในการทำงาน ทำงานได้ทุกประเภท ด้านจุดอ่อน (Weakness) ในการบริหารสวัสดิการแรงงานต่างด้าวในจังหวัดสมุทรสาคร ได้แก่ นายจ้างต้องคอยบริหารจัดการเรื่องแรงงานที่ครบอายุตามสัญญา 2 ปี ใช้เวลาดำเนินการนานและมีขั้นตอนมาก มีทั้งแรงงานที่ถูกต้องตามกฎหมายและไม่ถูกต้องประปนกันอยู่เมื่อเกิดปัญหาไม่สามารถควบคุมหรือติดตามได้ ด้านโอกาส (Opportunity) ในการบริหารสวัสดิการแรงงานต่างด้าวในจังหวัดสมุทรสาคร ได้แก่ แรงงานต่างด้าวมีความมั่นคงในการเป็นอยู่ แรงงานได้มีโอกาสเข้ารับการศึกษาได้ทุกคน มีโอกาสเข้าสู่ระบบแรงงานที่ถูกกฎหมายได้ แรงงานกลุ่มนี้จะพยายามเรียนรู้ภาษา ด้านอุปสรรค (Threat) ในการบริหารสวัสดิการแรงงานต่างด้าวในจังหวัดสมุทรสาคร ได้แก่ ขั้นตอนการนำแรงงานเข้ามาทำงานยากยุ่งยาก การพิสูจน์ค่าเช่า กลายเป็นช่องทางของระบบนายหน้า เป็นแรงงานที่ผิดกฎหมาย สุ่มเสี่ยงต่อการถูกจับตลอดเวลา ไม่สามารถเปิดเผยตัวตนในสังคมได้ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พงษ์ศักดิ์ ผกามาศ และคณะ (2562) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “แนวทางการบริหารจัดการแรงงานต่างด้าวในภาคตะวันออกของประเทศไทย” ผลการวิจัยพบว่า รูปแบบที่เหมาะสมของการบริหารจัดการแรงงานต่างด้าวที่มีผลกระทบต่อความมั่นคงแห่งชาติมี 4 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) นโยบายเกี่ยวกับแรงงานต่างด้าว 2) กฎหมายและระเบียบที่กำกับดูแลแรงงานต่างด้าว 3) การจัดองค์กรบริหารจัดการแรงงานต่างด้าว และ 4) การสร้างเครือข่ายฐานข้อมูลแรงงานต่างด้าว ส่วนแนวทางการบริหารจัดการแรงงานต่างด้าวในภาคตะวันออกของประเทศไทยประกอบด้วย ประเด็นต่อไปนี้ 1) การกำหนดนโยบายและมาตรการด้านแรงงานต่างด้าว 2) แนวทางการขับเคลื่อนนโยบายเกี่ยวกับแรงงานต่างด้าวสู่การปฏิบัติให้เป็นรูปธรรม 3) การติดตามประเมินผลด้านการบริหารจัดการแรงงานต่างด้าว 4) ปัจจัยแห่งความสำเร็จในการบริหารจัดการแรงงานต่างด้าว และ 5) โครงการที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการแรงงานต่างด้าว แนวทางนี้สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการบริหารจัดการแรงงานต่างด้าวเพื่อความมั่นคงแห่งชาติของประเทศไทยอย่างเป็นระบบ ซึ่งจะทำให้การบริหารจัดการแรงงานต่างด้าวมีประสิทธิภาพเพิ่มขึ้นได้ในอนาคต

ปัจจัยที่มีผลต่อการบริหารสวัสดิการแรงงานต่างด้าวในจังหวัดสมุทรสาคร พบว่า ทั้ง 4 ด้าน คือ 1. ยุทธศาสตร์การบริหารจัดการแรงงานต่างด้าวให้เป็นไปตาม MOU 2. การจัดระบบแรงงานต่างด้าวเพื่อควบคุมแรงงานต่างด้าวหลบหนีเข้าเมือง 3. การป้องกันแรงงานต่างด้าวล้นเมืองและสร้างเครือข่ายการคุ้มครองแรงงาน 4. การพัฒนาประสิทธิภาพของผู้ปฏิบัติงานด้านคุ้มครองแรงงานต่างด้าว พบว่า การปฏิบัติตามกฎหมายคุ้มครองแรงงานเท่ากันไม่ว่าเป็นแรงงานต่างด้าวที่เข้ามาทำงานถูกกฎหมายเถื่อนหรือแรงงานต่างด้าวที่เข้ามาแบบผิดกฎหมายต้องบังคับให้เหมือนกัน และการจัดระบบสวัสดิการสำหรับแรงงานต่างด้าวก็ต้องปฏิบัติแบบไม่เลือกสัญชาติ ไม่เลือกชาติพันธุ์ ต้องให้เท่ากันเป็นมนุษย์เหมือนกัน รัฐบาลควรจะต้องเข้ามากำหนดการจ้างงานของแรงงานต่าง ๆ ให้เป็นมาตรฐานเดียวกันและยังสามารถยกระดับมาตรฐานแรงงานต่างด้าวให้สามารถเป็นแรงงานทักษะได้ โดยพิจารณาจากความรู้ ความสามารถ ประสบการณ์ ความชำนาญการ เพื่อเป็นทุนทางเศรษฐกิจในการขับเคลื่อนสมุทรสาคร และรัฐต้องออกใบรับรองมาตรฐานต่าง ๆ ให้กับแรงงานต่างด้าวพวกนั้น เพื่อเป็นการยกระดับอุตสาหกรรมบ้านเราด้วย อย่าไปกลัวว่าเขาทำเป็นแล้ว เขาจะกลับไปบ้านเขา ยิ่งประเทศเราสามารถพัฒนาเจริญมากเท่าไรพวกแรงงานต่างด้าวยิ่งอยากเข้ามาทำงานด้วยทั้งนั้น ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พนิดา นิลอรุณ และวิโรจน์ เกษภูลักษ์ (2557) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การศึกษาอิทธิพลของศักยภาพในการจัดการแรงงานต่างด้าวที่มีต่อประสิทธิผลของการจัดการทรัพยากรมนุษย์และผล

การดำเนินงานของผู้ประกอบการในจังหวัดระนอง” ผลการศึกษาพบว่า 1) ศักยภาพในการจัดการแรงงานต่างด้าวในภาพรวมอยู่ในระดับมาก 2) ประสิทธิภาพการจัดการทรัพยากรมนุษย์ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก 3) ผลการดำเนินงานของกิจการผู้ประกอบการจังหวัดระนองภาพรวมอยู่ในระดับมาก ผลการทดสอบสมมติฐานพบว่า 1) ศักยภาพในการจัดการแรงงานต่างด้าวของผู้ประกอบการในจังหวัดระนองส่งผลทางบวกต่อประสิทธิภาพของการจัดการทรัพยากรมนุษย์ของผู้ประกอบการจังหวัดระนอง 2) ประสิทธิภาพของการจัดการทรัพยากรมนุษย์ส่งผลทางบวกต่อผลการดำเนินงานของผู้ประกอบการในจังหวัดระนอง ซึ่งผลการวิจัยครั้งนี้จะทำให้ผู้ประกอบการตระหนักถึงความสำคัญของการบริหารจัดการด้านทรัพยากรมนุษย์กับแรงงานต่างด้าวเพื่อที่จะสามารถเพิ่มประสิทธิภาพของผลการดำเนินการของกิจการ

รูปแบบการประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อการบริหารสวัสดิการแรงงานต่างด้าวในจังหวัดสมุทรสาคร เป็นการบริหารสวัสดิการแรงงานต่างด้าว ได้ผ่านการวิเคราะห์สภาพทั่วไปเพื่อให้เห็นจุดแข็ง (Strengths) จุดอ่อน (Weaknesses) โอกาส (Opportunity) และอุปสรรค (Threat) ได้อย่างชัดเจน เพื่อต้องการนำจุดแข็งไปผลักดันโอกาส (S-O) หรือใช้โอกาสลดจุดอ่อน (W-O) หรือใช้จุดแข็งลดอุปสรรค (S-T) หรือกำจัดจุดอ่อนพร้อมหลีกเลี่ยงอุปสรรค (W-T) โดยมีรายละเอียด ดังนี้

1) ค่าตอบแทนที่เพียงพอและยุติธรรม เป็นการสร้างความมั่นคงในการเป็นอยู่ เพิ่มค่าตอบแทนทางทักษะพัฒนาฝีมือที่แรงงานต่างด้าวมีความสามารถ มีนโยบายในการจัดสวัสดิการเพื่อช่วยเหลือแรงงาน มีนโยบายในการพัฒนาฝีมือแรงงานที่ชัดเจน จัดให้แรงงานเป็นสมาชิกกองทุนเงินทดแทน เป็นต้น ซึ่งเป็นผลจากการใช้จุดแข็งผลักดันโอกาส (S-O) ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ สมสกุล เบาเนต และวิโรจน์ เจษฎาลักษณ์, (2560) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การจัดการแรงงานต่างด้าวของสถานประกอบการแปรรูปอาหารทะเลในอำเภอเมือง จังหวัดสมุทรสาคร” ผลการศึกษาพบว่า 1) สถานประกอบการแปรรูปอาหารทะเล มีความจำเป็นในการจัดจ้างแรงงานต่างด้าว เนื่องจากต้องการแรงงานในภาคการผลิต การขาดแคลนแรงงานไทย การบริหารต้นทุน การเพิ่มประสิทธิภาพในการผลิต และเพื่อสร้างความได้เปรียบทางการแข่งขัน 2) การจัดการแรงงานต่างด้าวเริ่มจากการวางแผนโดยการพยากรณ์ คาดคะเน การสรรหาและคัดเลือกให้ได้แรงงานต่างด้าวมาทำงาน การฝึกฝนและสอนงานให้แรงงานต่างด้าวทำงานได้ไม่เกิดความผิดพลาด กำหนดค่าแรงตามมาตรฐานและมีสิ่งจูงใจ การประเมินผลงานเพื่อให้แรงงานต่างด้าวมีความตั้งใจ กระตุ้นให้ทำงาน ค่าตอบแทนที่เพียงพอและยุติธรรม การขึ้นทะเบียนแรงงานต่างด้าวอย่างถูกกฎหมาย ไปจนการเลิกจ้างแรงงานต่างด้าว 3) สภาพปัญหาและอุปสรรคในการจัดการแรงงานต่างด้าว ส่วนใหญ่คือการสื่อสาร เนื่องจากแรงงานต่างด้าวใช้ภาษาพม่า ปัญหาด้านการกำหนดค่าแรงและการขึ้นเงินเดือนทางสถานประกอบการไม่สามารถกำหนดค่าแรงได้เองเหมือนเมื่อก่อน การขึ้นเงินเดือนที่ไม่เท่ากัน ทำให้มีความไม่พอใจเกิดขึ้น ปัญหาการลาออก แรงงานต่างด้าวมีการลาออกอย่างกะทันหัน ปัญหาด้านสวัสดิการ แรงงานต้องการได้รับเงินโบนัสทุกปี ปัญหาด้านกฎหมาย แรงงาน มีความเข้าใจผิดเรื่องการใช้แรงงานเด็กที่มีอายุต่ำกว่า 18 ปี เพราะพบเด็กภายในสถานประกอบการ สุดท้ายปัญหาด้านวัฒนธรรมประเพณี บางครั้งวัฒนธรรมประเพณีของแรงงานต่างด้าวจะตรงกับเวลางาน ส่งผลกระทบต่อการผลิตประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัยครั้งนี้ ทำให้สถานประกอบการสามารถนำข้อมูลที่ได้ไปใช้เป็นแนวทางในการบริหารจัดการแรงงานต่างด้าวแบบยั่งยืน มีส่วนช่วยในการปรับปรุงและแก้ไขข้อบกพร่องในกระบวนการจัดการแรงงานต่างด้าว เพื่อให้ได้แรงงานต่างด้าวที่มีประสิทธิภาพในการทำงาน ให้กับสถานประกอบการ

2) สภาพคุณภาพชีวิตและการทำงาน เป็นการออกกฎระเบียบเรื่องความปลอดภัย จัดให้มีที่พักอาศัยอย่างถูกลักษณะ จัดให้มีการตรวจวัดและประเมินสภาพแวดล้อมในการทำงาน ตรวจวัดความเสี่ยงที่เกิดจากการปฏิบัติงาน เป็นต้น ซึ่งเป็นผลจากการใช้จุดแข็งผลักดันโอกาส (S-O) และโอกาสในการพัฒนาสมรรถภาพ

ของบุคคล ได้แก่ พัฒนาฝีมือการทำงานได้ตามมาตรฐานของกรมพัฒนาฝีมือแรงงาน ให้ความรู้ด้านภาษาเพื่อการสื่อสาร แก่ไขกฎหมายที่ล้าหลัง ให้การเติบโตในตำแหน่งงานหน้าที่การงาน ลดความเหลื่อมล้ำ เป็นต้น รวมถึงสิทธิส่วนบุคคล เป็นการให้ความคุ้มครองตามขอบเขตที่กฎหมายกำหนดไว้ ได้รับสิทธิเท่าเทียมกันตามกฎหมาย ลดปัญหาความเหลื่อมล้ำทางสังคม เป็นไปตามหลักสิทธิมนุษยชน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ภักดิ์สิริ แอนิหน (2561) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “แรงงานต่างด้าว : การบริหารและการจัดการในประเทศไทย” พบว่า ปัญหาแรงงานต่างด้าวมีสาเหตุหลักจากสถานะเศรษฐกิจ สังคม และการเมืองที่มีผลมาจากการเปลี่ยนแปลงภายในประเทศไทยส่งผลให้เกิดความต้องการแรงงานจำนวนมาก จึงเกิดขบวนการนำพาและขบวนการค้ามนุษย์ขึ้น ประกอบกับการดำเนินงานของภาครัฐที่มีจุดอ่อนในเรื่องการดำเนินคดี และการปราบปรามปัญหาแรงงานต่างด้าวผิดกฎหมาย ทำให้การแก้ปัญหาในภาพรวมขาดเอกภาพและประสิทธิภาพกระทบต่อความมั่นคงของชาติและความสงบสุขเรียบร้อยของสังคม แต่ในอีกด้านหนึ่งปัญหานี้ก็สะท้อนให้เห็นถึงความสำคัญของแรงงานข้ามชาติที่มีต่อเศรษฐกิจไทยอย่างไม่อาจปฏิเสธได้ โดยประเทศอุตสาหกรรมที่พัฒนาแล้วก็เติบโตขึ้นด้วยแรงงานข้ามชาติจากประเทศอื่นที่เป็นกลไกมาช่วยเสริมการเติบโตทางเศรษฐกิจของประเทศนั้นๆ หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งคือ เราไม่ควรจะมองการย้ายถิ่นข้ามชาติของแรงงานทางด้านลบ เพราะการย้ายถิ่นเป็นประโยชน์ทั้งต่อชีวิตความเป็นอยู่ของแรงงานและมีผลต่อเศรษฐกิจของประเทศต้นทางและปลายทาง ซึ่งในตอนท้ายของบทความนี้ผู้เขียนได้นำเสนอแนวทางการแก้ไขปัญหาแรงงานต่างด้าว โดยชี้ให้เห็นว่า วิธีการจัดการแรงงานทั้งระบบนั้น รัฐบาลต้องวางแผนทั้งระยะสั้นและระยะยาวให้มีความสอดคล้องกันเพื่อการจัดการและการดูแลแรงงานต่างด้าวที่เข้ามาทำงานในประเทศไทยให้อยู่ในระดับที่เหมาะสมและเพียงพอต่อความต้องการแรงงานภายในประเทศ ตลอดจนต้องเร่งปฏิรูประบบอุดมศึกษาของไทยให้มีความเชื่อมโยงกับตลาดแรงงานมากขึ้น อันจะช่วยให้เห็นปมปัญหาที่ซ่อนอยู่ในนโยบายและช่วยสร้างสรรค์ทางออกในการแก้ปัญหาแรงงานต่างด้าวได้อย่างเหมาะสม

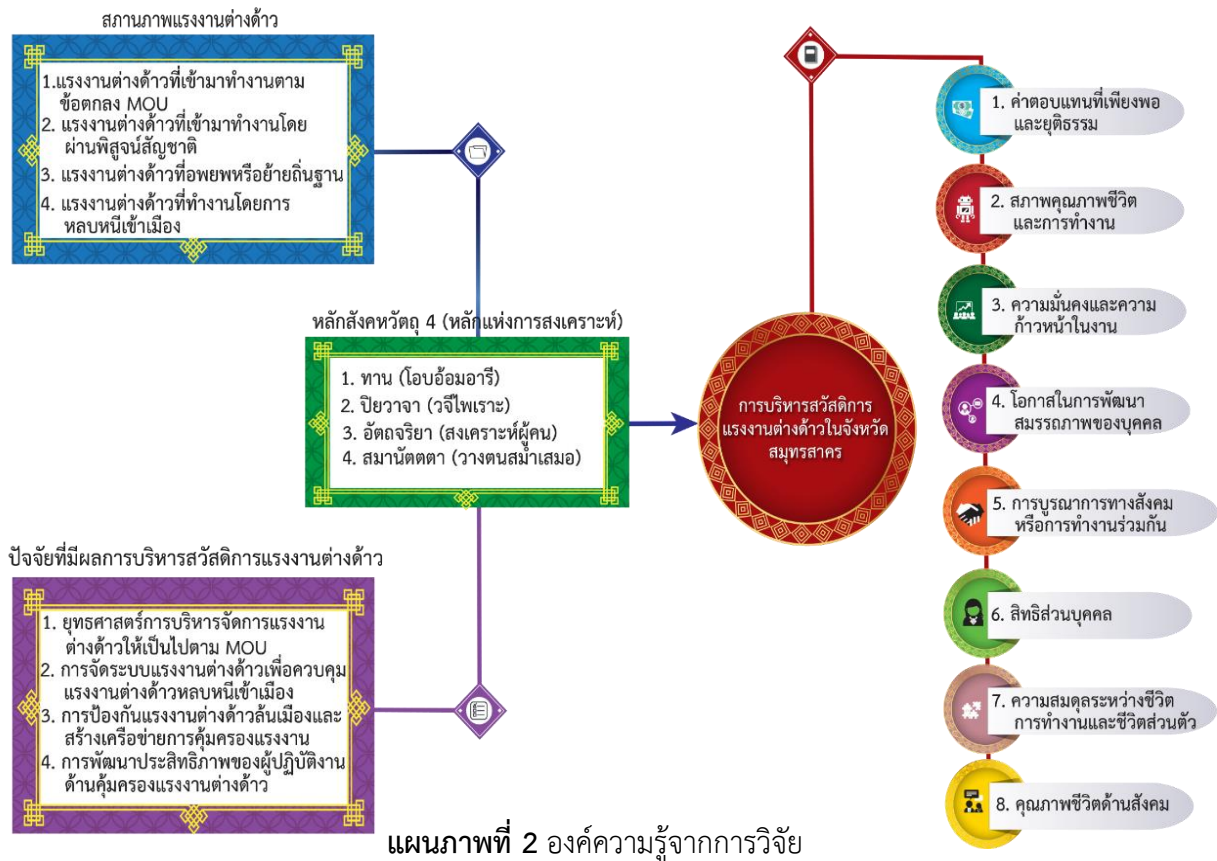
3) ความมั่นคงและความก้าวหน้าในงาน เป็นการอบรมเชิงปฏิบัติและลงภาคสนาม ให้โอกาสในการพัฒนาจากการเรียนในงานที่ทำ ฝึกพัฒนาฝีมือแรงงาน จัดให้มีระบบความเป็นธรรมในการจัดสวัสดิการสังคม จัดให้มีการสอนภาษาเพื่อการสื่อสาร เป็นต้น ซึ่งเป็นผลจากการใช้จุดแข็งผลักดันโอกาส (S-O) และการบูรณาการทางสังคมหรือการทำงานร่วมกัน เพื่อสร้างความเข้าใจระหว่างนายจ้างและแรงงาน ให้การยอมรับและความสัมพันธ์ทางสังคม การดูแลและคุ้มครองอย่างเหมาะสม ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัย มนตรี พรหมวัน (2562) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “รูปแบบประสิทธิผลการบริหารจัดการแรงงานต่างด้าวในจังหวัดเชียงใหม่” ผลการวิจัยพบว่า ในการพัฒนาให้ได้มาตรฐานสากล คือ นายจ้างในพื้นที่จังหวัดเชียงใหม่ต้องฝึกอบรม พัฒนาทักษะฝีมือแรงงานให้ได้ตามมาตรฐานสากล บูรณาการร่วมกันทุกส่วนงานในพื้นที่ ใช้กฎหมายอย่างเข้มงวดลดช่องโหว่ทางกฎหมาย ปฏิบัติการตามกฎหมายกับแรงงานให้เท่าเทียมกัน ปรับกฎระเบียบให้สอดคล้องกับสถานการณ์ปัจจุบัน รวมไปถึงให้โอกาสในการพัฒนาจากการเรียนในงานที่ทำ ฝึกพัฒนาฝีมือแรงงาน จัดให้มีระบบความเป็นธรรมในการจัดสวัสดิการสังคม จัดให้มีการสอนภาษาเพื่อการสื่อสาร

4) ความสมดุลระหว่างชีวิตการทำงานและชีวิตส่วนตัว เป็นการออกกฎระเบียบที่ชัดเจน พัฒนาศักยภาพแรงงาน จัดพักอาศัยให้กับแรงงานต่างด้าวที่ถูกกฎหมาย จัดให้มีการยืดหยุ่นเวลาเข้าออกงานให้กับแรงงาน มีวิถีและวัฒนธรรมแบบชาวพุทธ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ สมสกุล เบาเนต และวิโรจน์ เกษภูาลักษณ์, (2560) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การจัดการแรงงานต่างด้าวของสถานประกอบการแปรรูปอาหารทะเลในอำเภอเมือง จังหวัดสมุทรสาคร” ผลการศึกษาพบว่า 1) สถานประกอบการแปรรูปอาหารทะเล มีความจำเป็นในการจัดจ้างแรงงานต่างด้าว เนื่องจากต้องการแรงงานในภาคการผลิต การขาดแคลนแรงงานไทย การบริหารต้นทุน การเพิ่มประสิทธิภาพในการผลิต และเพื่อสร้างความได้เปรียบทางการแข่งขัน 2) การจัดการแรงงาน

ต่างด้าว เริ่มจากการวางแผนโดยการพยากรณ์ คาดคะเน การสรรหาและคัดเลือกให้ได้แรงงานต่างด้าวมาทำงาน การฝึกฝนและสอนงานให้แรงงานต่างด้าวทำงานได้ไม่เกิดความผิดพลาด กำหนดค่าแรงตามมาตรฐาน และมีสิ่งจูงใจ การประเมินผลงานเพื่อให้แรงงานต่างด้าวมีความตั้งใจ กระตุ้นให้ทำงาน ค่าตอบแทนที่เพียงพอ และยุติธรรม การขึ้นทะเบียนแรงงานต่างด้าวอย่างถูกกฎหมาย ไปจนการเลิกจ้างแรงงานต่างด้าว 3) สภาพปัญหาและอุปสรรคในการจัดการแรงงานต่างด้าว ส่วนใหญ่คือการสื่อสาร เนื่องจากแรงงานต่างด้าวใช้ภาษาพม่า ปัญหาด้านการกำหนดค่าแรงและการขึ้นเงินเดือนทางสถานประกอบการไม่สามารถกำหนดค่าแรงได้เองเหมือนเมื่อก่อน การขึ้นเงินเดือนที่ไม่เท่ากัน ทำให้มีความไม่พอใจเกิดขึ้น ปัญหาการลาออก แรงงานต่างด้าวมีการลาออกอย่างกะทันหัน ปัญหาด้านสวัสดิการ แรงงานต้องการได้รับเงินโบนัสทุกปี ปัญหาตามกฎหมายแรงงาน มีความเข้าใจผิดเรื่องการใช้แรงงานเด็กที่มีอายุต่ำกว่า 18 ปี เพราะพบเด็กภายในสถานประกอบการ สุดท้ายปัญหาด้านวัฒนธรรมประเพณี บางครั้งวัฒนธรรมประเพณีของแรงงานต่างด้าวจะตรงกับเวลางานส่งผลกระทบต่อการผลิตประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัยครั้งนี้ ทำให้สถานประกอบการสามารถนำข้อมูลที่ได้ไปใช้เป็นแนวทางในการบริหารจัดการแรงงานต่างด้าวแบบยั่งยืน มีส่วนช่วยในการปรับปรุงและแก้ไขข้อบกพร่องในกระบวนการจัดการแรงงานต่างด้าว เพื่อให้ได้แรงงานต่างด้าวที่มีประสิทธิภาพในการทำงาน ให้กับสถานประกอบการ

5) คุณภาพชีวิตด้านสังคม คือ การจัดให้มีระบบที่เข้ากับบริบทสังคมในที่นั้น จัดให้มีเวทีหรือสถานที่แสดงออกทางศิลปะวัฒนธรรม ส่งเสริมให้แรงงานต่างด้าวมีการทำงานร่วมกันเป็นทีมกับแรงงานไทย ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ญัฐวรรณ สาสิงห์ และอนันต์ โพธิกุล (2559) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การบริหารปัญหาแรงงานต่างด้าวผิดกฎหมายตามนโยบายของภาครัฐในจังหวัดสมุทรสาคร” ผลการวิจัยพบว่า 1) การบริหารปัญหาแรงงานต่างด้าวผิดกฎหมายในจังหวัดสมุทรสาครโดยการเปลี่ยนสถานะแรงงานต่างด้าวหลบหนีเข้าเมืองให้เป็นแรงงานถูกต้องตามกฎหมาย คุณภาพชีวิตของแรงงานต่างด้าวจะความเป็นอยู่ที่ดี และการนำแรงงานต่างด้าวเข้ามาทำงานในการพิจารณาอนุญาตให้แรงงานต่างด้าวทำงานในประเทศไทยการกำหนดค่าธรรมเนียมในการจ้างแรงงานต่างด้าวอย่างถูกต้องตามกฎหมาย ในการกำหนดรูปแบบของบัตรใบอนุญาตและการพิสูจน์สัญชาติการจัดระบบให้คนต่างด้าวเข้าทำงานตามฤดูกาลภายใต้การปฏิบัติตามข้อตกลงว่าด้วยการข้ามแดนระหว่างประเทศ และการกำหนดมาตรการเกี่ยวกับผู้ติดตามแรงงานต่างด้าว เพื่อเปลี่ยนสถานภาพแรงงานต่างด้าวหลบหนีเข้าเมืองเป็นแรงงานต่างด้าวที่เข้าเมืองโดยถูกต้องตามกฎหมาย และมาตรการการนำแรงงานต่างด้าวเข้ามาใหม่เพื่อให้เพียงพอกับความต้องการของนายจ้าง 2) การนำนโยบายการบริหารปัญหาแรงงานต่างด้าวผิดกฎหมายไปปฏิบัติในจังหวัด โดยกำหนดนโยบายและการนำนโยบายไปปฏิบัติเพื่อทำการควบคุมแรงงานต่างด้าวผิดกฎหมาย การจับกุมผู้กระทำความผิดกฎหมายพระราชบัญญัติคนเข้าเมือง แต่การดำเนินนโยบายในส่วนที่เป็นการยกเลิกบทลงโทษตามกฎหมายที่อนุญาตให้แรงงานต่างด้าวผิดกฎหมายที่เพื่อการบริหารจัดการแรงงานต่างด้าวหลบหนีเข้าเมืองได้อย่างเบ็ดเสร็จทั้งระบบให้มีหน่วยงานทั้งในส่วนกลางและระดับจังหวัดในการประชาสัมพันธ์ให้ผู้ประกอบการหรือนายจ้างนำแรงงานต่างด้าวมารายงานตัวจัดทำทะเบียนประวัติและออกใบอนุญาตยังอยู่ในวงจำกัดที่จำเป็นการตอบสนองต่อความต้องการของภาคธุรกิจที่ต้องการใช้แรงงานข้ามชาติเพื่อทดแทนแรงงานไทยในจังหวัดสมุทรสาครต่อไป

สรุปองค์ความรู้

จากแผนภาพที่ 1 ผู้วิจัยสามารถสรุป “การประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อการบริหารสวัสดิการแรงงานต่างด้าวในจังหวัดสมุทรสาคร” มีองค์ประกอบที่สำคัญ คือ จัดการบริหาร + ประสานหลักการสงเคราะห์ = นำสู่เป้าหมาย ดังต่อไปนี้

จัดการบริหาร ได้แก่ ด้านยุทธศาสตร์การบริหารจัดการแรงงานต่างด้าวให้เป็นไปตาม MOU ด้านการจัดระบบแรงงานต่างด้าวเพื่อควบคุมแรงงานต่างด้าวหลบหนีเข้าเมือง ด้านการป้องกันแรงงานต่างด้าวล้นเมืองและสร้างเครือข่ายการคุ้มครองแรงงาน ด้านการพัฒนาประสิทธิภาพของผู้ปฏิบัติงานด้านคุ้มครองแรงงานต่างด้าว

ประสานหลักการสงเคราะห์ หลักสังคหวัตถุ 4 ได้แก่ ทาน (โอบอ้อมอารี) ปิยวาจา (วจีไพเราะ) อตถจริยา (สงเคราะห์ผู้คน)สมานัตตตา (วางตนสม่ำเสมอ)

นำสู่เป้าหมาย การบริหารสวัสดิการแรงงานต่างด้าวในจังหวัดสมุทรสาครได้แก่ ด้านค่าตอบแทนที่เพียงพอและยุติธรรมด้านสภาพคุณภาพชีวิตและการทำงาน ด้านความมั่นคงและความก้าวหน้าในงาน ด้านโอกาสในการพัฒนาสมรรถภาพของบุคคล ด้านการบูรณาการทางสังคมหรือการทำงานร่วมกัน ด้านสิทธิส่วนบุคคล ด้านความสมดุลระหว่างชีวิตการทำงานและชีวิตส่วนตัว ด้านคุณภาพชีวิตด้านสังคม

ข้อเสนอแนะ

งานวิจัยนี้ได้ข้อค้นพบ การประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อการบริหารสวัสดิการแรงงานต่างด้าวในจังหวัดสมุทรสาคร ที่สำคัญ คือ การศึกษาและออกกฎหมายเกี่ยวกับการจัดระเบียบแรงงานต่างด้าวเพื่อให้สอดคล้องกับความต้องการแรงงาน การกำหนดยุทธศาสตร์ในด้านการยกระดับการคุ้มครองแรงงานต่างด้าวทั้งระบบให้

ได้มาตรฐานสากล และการส่งเสริมให้มีการระบุนิยามการทำงานตามหลักสังคหัตถธรรมเข้าไปในการบริหาร ซึ่งสามารถนำไปประยุกต์ใช้กับหน่วยงานรัฐหรือเอกชนที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการแรงงานต่างด้าว โดยควรให้ความสำคัญกับการบริหารจัดการแรงงานต่างด้าว สำหรับประเด็นในการวิจัยครั้งต่อไปควรทำวิจัยในประเด็นเกี่ยวกับ 1) การศึกษาครั้งนี้เป็นการศึกษาเฉพาะในพื้นที่จังหวัดสมุทรสาครและปัญหาแรงงานต่างด้าว ยังมีอยู่ในหลาย ๆ พื้นที่ดังนั้นการศึกษารังต่อไปจึงควรศึกษาในภาพรวมของประเทศไทยโดยเลือกกลุ่มจังหวัดที่มีแรงงานต่างด้าวจำนวนมากมาศึกษาด้วย 2) การศึกษาครั้งนี้เป็นการศึกษาการบริหารสวัสดิการแรงงานต่างด้าว ซึ่งยังคงขาดการศึกษาเกี่ยวกับปัญหาและอุปสรรค รวมทั้งยังขาดการศึกษาในมิติอื่น ๆ ทั้งมิติของเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรมที่ส่งผลต่อความมั่นคงของชาติด้วย 3) ควรมีการศึกษาเกี่ยวกับการแย่งอาชีพคนไทยของแรงงานต่างด้าวด้วย เพื่อให้เห็นว่าปัจจุบันอาชีพใดที่ถูกแรงงานต่างด้าวครอบครอง และอาชีพใดควรสงวนหรือควรยกเลิกให้ต่างชาติเป็นเจ้าของได้

References

- Anin, P. (2018). "Foreign Workers: Administration and Management in Thailand", *Journal of Management Arts*, Vol. 2, No. 2 (May-August 2018): 117.
- Atiwanichayapong, N. "Basic Welfare for Home Workers". (Journal of Social and Community Development), Vol. 1, No. 2, (January - April 2007): 142.
- Bauner, B. and Jesadaluck, W. "Management of migrant workers of seafood processing enterprises in Mueang District, Samut Sakhon Province". (Department of Humanities, Social Sciences and Arts). Year 10 (No. 1), January - April 2017.
- Bauner, S. (2017). "Management of foreign workers of seafood processing enterprises in Muang district Samut Sakhon Province". Master of Business Administration Program Silpakorn University. *Journal of Humanities, Social Sciences and Arts*. Year 10. Issue 1 (January-April 2017): 1376-1377.
- Chiwakriengkrai, A. (2017). *Economic endoscopy*. Bangkok: Bangkok Business.
- Chubanjong, P. (2011). "Study of the quality of life of migrant workers in Muang District Samut Sakhon Province". *Doctor of Arts degree program Major in Business Management*. Graduate School: Silpakorn University.
- Industrial office. (2019). *Industry in Samut Sakhon Province*. Samut Sakhon: Policy and Planning Group.
- Kanchanadit, B. (2015). *Looking back on the situation of migrant workers in 2015*. Bangkok: Rathasaphasar.
- Kanchanadit, B. (2017). *Determination of Criteria for Bringing Foreigners to Work with Employers in Thailand*. Bangkok: Prachatai Editorial Office, 2017.
- Maslow, A. H. *The Maslow Nusiness Rreader*, (New York: John Wiley & Sons, 2000). p. 23.
- Nilarun, P. and Jesadalak, W. (2014). "A study of the influence of foreign labor management potential on the effectiveness of human resource management and the performance of entrepreneurs in Ranong Province". *Thammasat Journal*, Vol. 33, No. 3 (September-December 2014): 19.

- Phakamas, P. and team. (2019). “Guidelines for the management of migrant workers in the eastern region of Thailand”. *Journal of Humanities and Social Sciences University of Phayao*. Year 7, Issue 2 (July-December 2019).
- Phra Brahmakunaphorn (P.A. Payutto). (2013). *Buddhist dictionary The 34th Dharma Code*. Bangkok : Foundation for Education for Peace.
- Phra Dhammapitaka (P.A. Payutto). “*Buddhist Dictionary Dharma Edition*”. (12th edition). Bangkok: Mahachulalongkornrajavidyalaya University Printing House, 2008.
- Phromwan, M. (2019). “Effective Model for Management of Migrant Workers in Chiang Mai Province”. *Doctor of Philosophy Department of Public Administration*. Graduate School: Mahachulalongkornrajavidyalaya University.
- Prasartkul, P. *The Thai Population in the Future*. (Research Report). Institute for Population and Social Research: Mahidol University, 2006.
- Sasing, N and Phothikul, A. (2016). “Management of Illegal Foreign Workers Problems According to Government Policies in Samut Sakhon Province”. *Doctor of Philosophy Department of Public Administration*. Faculty of Political Science: Bangkokthonburi University.

